ZBORNIK

DOKUMENATA I PODATAKA O NARODNOOSLOBODILAČKOM RATU JUGOSLOVENSKIH NARODA

TOM

V

KNJIGA 34

REDAKTOR:
Šandor Kaufer
spoljni saradnik

UREDNIK
DIMITRIJE [illegible]
PUKOVNIK

Odgovorni urednik
Fabijan Trgo,
pukovnik

IZDAJE
VOJNOISTORIJSKI INSTITUT

VOJNOISTORIJSKI INSTITUT

ZBORNIK

DOKUMENATA I PODATAKA O NARODNOOSLOBODILAČKOM RATU JUGOSLOVENSKIH NARODA

TOM

V

KNJIGA 34

BORBE U HRVATSKOJ 1944. GODINE

BEOGRAD
1966.

BORBE U HRVATSKOJ 1944. GODINE

— ~~OKTOBAR~~ —

NOVEMBAR

I

DOKUMENTI JEDINICA NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE I PARTIZANSKIH ODREDA JUGOSLAVIJE

BR. 1

IZVJEŠTAJ ŠTABA 4. KORPUSA OD 1. OKTOBRA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O RADU I ORGANIZACIONOM STANJU KORPUSNE VOJNE OBLASTI[1]

ŠTAB IV. KORPUSA
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Broj _____
dne 1. X. 1944.

Izvještaj o radu i stanju Vojne Korpusne Oblasti za mjesec septembar 1944.

I. POLITIČKO EKONOMSKA SITUACIJA

Događaji koji su se odigrali u posljednjih mjesec dana, kao što je poziv maršala Tita i prelaz većeg broja domobrana i oficira na našu stranu, te dolazak Crvene armije i uspjesi NOV u zemlji, uvjetovali su da je politička situacija krenula još u jačoj mjeri na bolje.

U vezi s tim, uticaj Mačekovih agenata na hrvatske mase i četničkih na srpske mase, znatno je pao. U prilog toga svjedoči činjenica o masovnoj mobilizaciji na Turopoljsko-pokupskom, Žumberačkom i Karlovačkom području, gdje je čisti hrvatski živalj. Odziv na upućene pozive bio je skoro 100%. Također bilo je masovnog odazivanja na pozive na I, II Kordunaškom i Banijskom području, u hrvatskim i srpskim selima.

...

Na Bihaćkom području politička situacija nimalo ne zaostaje iza ostalih područja. Najviše zbog toga što je ovaj dio Krajine osjetio jačinu naše NOV po padu Cazina,[2] gdje je likvi-

[1] Kopija originala (pisana na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 7—1/8, k. 426 A.

[2] Ustašku posadu u Cazinu uništile su jedinice 8. divizije i Unske operativne grupe 13. septembra 1944 (vidi tom V, knj. 33, dok. br. 27, 62 i 63 i Arhiv V.I.I., reg. br. 3—7, k. 426 A).

diran veliki broj najokorjelijih ustaša, koji su bili organizatori trupova i zelenaških grupa na čitavom sektoru, i koji su ujedno imali zastrašujući uticaj na mase. Mobilizacija na tome području isto je tako masovna i gotovo svi pozvani odazivaju se u vojsku.

Odnos vojnih vlasti u pozadini prema civilnim vlastima u cjelini je dobar, izuzev Turopoljsko-pokupskog područja, gdje je ponovno došlo do zategnutih odnosa i nesaradnje između Komande područja i tamošnjih okružnih ustanova.

Ekonomska situacija na teritoriji K.V.O.[3] u cjelini je pozitivna. Kad bi došle u obzir samo jedinice na teritoriju Korpusa i kada ne bi bilo pljačke od strane nepr., ishrane bi bilo dovoljno do nove žetve. Pomoć pasivnijim područjima Like i Gorskog kotara ove godine biće manja, jer je kukuruz podbacio za 40%, zbog velike suše ovog ljeta. Na prikupljanju masti i mesa upućeni smo uglavnom na Turopoljsko-pokupsko i Banijsko područje, gdje još nisu iscrpljene sve rezerve.

Važno je napomenuti da ni kampanja koja je vršena prošloga mjeseca za prikupljanje hrane na dobrovoljnoj bazi, nije dala očekivane rezultate, tako da se sada priprema kampanja i plan za rekviziciju hrane na svim područjima gdje ima uslova za to.

II. ORGANIZACIONO STANJE KORPUSNE VOJNE OBLASTI I RAD PO REFERADAMA

U organizacionom pogledu odsjeka K.V.O. od prošlog izvještaja do danas izvršene su slijedeće promjene: iz ekonomskog odsjeka riješen je dužnosti drug kapetan Puškarić, šef odsjeka i upućen na novu dužnost u ZAVNOH.[4] Dužnost šefa odsjeka preuzeo je drug poručnik Sibinčić, a za pomoćnika postavljen je drug poručnik Vladić Petar. Na rad u odsjek uzeti su još drugovi kapetan Livojević Zlatko, poručnik Bogdanović Mirko, drug Branko Relić i drug Berić Branko.

Iz saobraćajnog odsjeka riješen je dužnosti drug zastavnik Edo Malinarić, šef sekcije za nadzor cesta i puteva i upućen je na novu dužnost u Saobraćajno odjeljenje G.Š.H.[5] Za šefa željezničke sekcije postavljen je drug ing. Malinarić Branko, do sada na dužnosti nastavnika vojničkog kursa u brigadi OZNA.[6] Za šefa transportne sekcije postavljen je Ivković Milan, do sada šef saobraćajne sekcije I Kordunaškog područja. Za šefa sekcije za nadzor i održavanje komunikacija postavljen je drug

---

[3] Korpusna vojna oblast
[4] Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Hrvatske
[5] Glavni štab NOV i PO Hrvatske
[6] Odnosi se na brigadu Korpusa narodne odbrane.

Kovačić Stanko, do sada referent za komunikacije I Kordunaškog područja. Za šefa P.T.T. sekcije postavljen je drug Mičić Aleksandar, do sada referent P.T.T. sekcije Vojne Oblasti XI Korpusa.

1. Rad korpusne Oblasti kao cjeline

Za sada je ovaj rad usmjeren prvenstveno na vršenje mobilizacije na svim područjima i prikupljanje novih zaliha hrane. Pored ovoga vrše se sve pripreme po odsjecima za preuzimanje novih zadataka ulaskom u novo oslobođene varoši i gradove. Isto tako date su direktive svim područjima da pruže što veću pomoć sa svoje strane organizacijama oko izgradnje novih nastambi u popaljenim selima.

Osim toga daje se od strane Oblasti puna pomoć Komandama područja po svim sektorima rada, što je do sada dalo već vidnih rezultata. U Oblasti se redovno i dalje održavaju svakoga tjedna kratka savjetovanja sa šefovima odsjeka i na taj način vrši se kontrola rada po odsjecima i pomoći koju odsjeci daju Komandama područja.

6. X. o.g. održana je konferencija sa svim komandantima i komesarima područja, gdje je pretresen rad područja od zadnje konferencije i gdje je ukazano na nedostatke komandama podr. i postavljeni su novi zadaci. Ujedno razrađen je i plan o preuzimanju novih oslobođenih mjesta i gradova od strane vojnih vlasti.

2. Rad po referadama

Ekonomski odsjek: Rad ovoga odsjeka u priličnoj mjeri zadovoljava. Prošli mjesec rad ovoga odsjeka svodio se uglavnom na organizaciju prikupljanja živežnih namirnica na dobrovoljnoj bazi po područjima. Kako je već napomenuto, očekivani rezultati nisu postignuti. Odsjek je nastavio sa pripremanjem novoga plana za dobrovoljni otkup žita i stoke na područjima. Pored ovoga šef odsjeka i njegov pomoćik, kao i ostali članovi odsjeka, stalno se nalaze na terenu, pružajući pomoć područjima u radu po ekonomskoj liniji.

Ishrana operativnih jedinica vrši se uglavnom sa sela, a garnizon G.Š.H., divizija OZNA i dijelovi pri Štabu Korpusa uglavnom sleduju hranu iz magazina. Isto tako bolnice dobivaju sledovanje iz magazina. Hrana im se pojačava dobrovoljnim prilozima.

Pod upravom ovoga odsjeka u zadnje vrijeme organizirana je radionica sapuna, u kojoj rade 4 druga i u toku prošloga mjeseca izradila je oko 1.100 kom. sapuna, 6 1/2 kg šmira

za mazanje kola, 80 kg tutkala za šusterske radionice. U ovoj radionici pristupiće se izradi voštanih svijeća, čim stigne parafin koji je naručen. Sapun je dosta dobrog kvaliteta i daje se bolnicama.

Uz ovu radionicu biće ustrojena i uljara, gdje će se praviti ulje od koštica, suncokreta i lanenog sjemena.

Pod upravom ovog odsjeka radi i tkaonica prvih zavoja, uz koju je formirana i kudeljara, u kojoj rade kažnjenice. Tkaonica je u prošlom mjesecu izradila 2.659 met. zavoja, 143 m gurte za nosila i 23 m platna za vreće, te neka količina plahta za pokrivače. Materijal za ovu radionicu sakuplja se preko NOO-a.

U centralnoj šusterskoj radionici prošli mjesec izrađeno je oko 320 pari novih cipela i 25 pari čizama. Radionica će početi da radi sa većim kapacitetom, pošto je sada pristupljeno prikupljanju većih količina šiške koja je potrebna za činjenje kože. Osim toga u radionici je izvršen popravak 30 pari cipela i 12 pari čizama. U ovoj radionici radi za sada svega 25 drugova.

Šnajderska radionica također je formirana i u njoj rade dva druga i tri drugarice. Rad se za sada svodi samo na krpanje, jer nema drugog materijala.

Remenarska radionica radi sa 3 druga. Izrađuje uglavnom remnike za karabine i opasače za borce, te opravak sedala i hamova. Ima i jedna manja radionica od 3 druga koja izrađuje kalupe za šustersku radionicu u raznoj veličini.

Uz ove radionice postoji još radionica keksa i dvopeka. Ova je radionica u prošlom mjesecu izradila 286 kg dvopeka i 122 kg tarane. — Četkarska radionica je u formiranju.

Nabavni centar ne postoji pod direktnim rukovodstvom ovoga odsjeka, nego je u zadnje vrijeme izvršena reorganizacija nabavnog centra, te je predat Komandi Pokupsko-turopoljskog područja, a bivši šef ovog nabavnog centra riješen je dužnosti i upućen na novu dužnost u Ekonomski odjel ZAVNOH-a. Do sada su nabavljene veće količine papira i raznog drugog kancelarijskog materijala i nešto nafte i benzina.

Odsjek za mobilizaciju: Rad ovoga odsjeka na dosta je dobroj visini. Odsjek daje pomoć svim područjima po pitanju mobilizacije, a naročito onima gdje ima najviše uslova za mobilizaciju. U mjesecu septembru o.g. mobilisano je ukupno 4.399 ljudi, od čega je 2.735 upućeno u operativne jedinice i 1.282 u pozadinsku službu, a 382 otpušteno kao stalno nesposobno. Među mobilisanima ima 3.254 Hrvata, 687 Srba i 458 muslimana. U prilogu se dostavlja tabelarni pregled o broju mobilisanog ljudstva.

Saobraćajni odsjek: Rad ovoga odsjeka, može se reći, najbolje funkcioniše. Šef odsjeka drug poručnik Zvonko Kovačić

vrlo je marljiv i ima dosta organizatorske sposobnosti. Odsjek je do sada već izvršio sve pripreme za preuzimanje objekata koji spadaju u njegovu nadležnost kod ulaska u nove varoši i gradove.

Rad po sekcijama: a) transportna: Ova sekcija u posljednje vrijeme uglavnom je radila na prevozu žita, raznog željeznog materijala za radionice. Izvršeno je ukupno oko 6.000 kolskih prevoza, od čega otpada na prevoz žita 2.704, dok ostali prevoz vršen je kao na pr. dovoz građe za gradnju mostova, prevoz materijala sa aerobaza u Intendanturu, dovoz drva za drvne stanice (za Saugas kamione), prevoz zgrada za bolnicu 34. divizije itd. Sva područja imaju svoje transportne referente, a također i sve Komande područja, osim Žumberačkog i Karlovačkog, imaju svoje vozarske eskadrone. Na sektoru ove Oblasti ima 12 stanica za snabdijevanje kamiona ugljenom i drvom, i to uglavnom na cestama koje vode iz Turopoljskog i Banijskog područja prema Lici.

b) Željeznička sekcija: Ova sekcija u prošlome mjesecu izvršila je pregled željezničke pruge Karlovac — Petrinja i to na dijelu od Gline do Skakavca, izradila katastar želj. mostova i propusta na istoj pruzi, katastar želj. pruge, iskaz o stručnom želj. osoblju i podatke o želj. stanicama. Ova sekcija pristupila je radu na prikupljanju podataka o stanju pruga i raspoloživom materijalu i o stanju željezničkih stanica, kao i o stručnom željezničkom osoblju na teritoriju IV. Korpusa.

Prema ustanovljenom pregledu dio pruge Glina do Skakavca u dosta je dobrom stanju i moći će se kroz kratko vrijeme da stavi u normalno stanje. Dijelovi pruge od Gline do Petrinje, kao i Lička Jesenica — Plaški u toku je pregleda i u izrađivanju je katastar. Glavna poteškoća na podizanju pregledanog dijela pruge biće pitanje pragova. U tu svrhu biće organizovane radne čete, koje će već sada početi sa sječom hrastovog i bukovog drveta za pravljenje pragova.

c) Sekcija za nadzor i održavanje komunikacija: Ova sekcija radila je uglavnom na čišćenju cestovnih jaraka, odrona, cestovnih prekopa, uspostavljanju stupova (putokaza) na raskršćima, krečenju kilometarskih stupova, nasipanju cesta. U prošlom mjesecu naveženo je oko 150 kub. metara šljunka, 238 kub. metara kamena i 143 kub. metra zemlje. Ovi radovi izvršeni su uglavnom na cestama I. i II. Kordunaškog, Bihaćkog i Banijskog područja.

d) Rad P.T.T. sekcije: U prošlom mjesecu rad ove sekcije svodio se na postavljanje prekinutih veza na sektorima gdje je neprijatelj ispadao na oslobođeni teritorij na sektoru II. Kordunaškog područja. Na tome sektoru neprijatelj je porezao 230 kom. stupova, povukao 300 kom. izolatora i uništio oko 22 km

žice. Izrađena je nova linija Utinja — Svrževo, te je izvršena opravka postojećih linija na Žumberačkom području. Također podignuta je nova linija za Kravarsko na Turopoljsko-pokupskom području. Na I. Kordunaškom području podignuta je linija Selakova poljana — Kestenovac i izmijenjeni telefonski stupovi Vrginmost — Crevarska strana. Pored ovog može se reći da telefonski saobraćaj ne odgovara svom zadatku, nešto iz razloga još uvijek neosposobljenog u dovoljnoj mjeri osoblja koje radi na telefonskim centralama, a nešto iz razloga slabe kvalitete telefonskog materijala (telefona i žice).

Tehnički odsjek: Rad ovoga odsjeka krenuo je u posljednje vrijeme na bolje. Moglo bi se reći da i ovaj odsjek u svome radu zadovoljava. Šef odsjeka je marljiv drug i voli rad. Radni bataljon koji se nalazi pod rukovodstvom ovoga odsjeka dobro je sređen i njegov rad daje pozitivne rezultate. Isto tako i radionica br. 4. Redovno se održavaju sastanci sa radnim bataljonom i sa drugovima iz radionice. Također drugovi iz tehničkog odsjeka obilaze Komande područja i pomažu im u organizaciji industrijskih, kolarskih, kovačkih i ostalih radionica, koje spadaju u njihovu nadležnost, tako da sada već kod svih područja imaju organizovane mehaničke, kovačke, kolarske radionice, koje služe za najnužnije potrebe. Osim toga u prošlom mjesecu postavljen je jedan mlin sa većim kapaćitetom za potrebe vojske na pilani Perna. Organizirana je sanitetska radionica, gdje za sada rade 3 stručna radnika, koja će se radionica kasnije proširivati. Postavljena je jedna autogaraža u neposrednoj blizini radionice br. 4, gdje će se vršiti popravci i prerada kamiona na saugas. Organizirana je kovačko-kolarska radionica pri vozarskom eskadronu K.V.O. sa 5 radnika.

U svrhu uzdizanja kadrova za tehničke radove, bila su organizirana predavanja u Oblasnoj radionici br. 4 i u radionici Banijskog područja, koja su trajala mjesec dana i završila 15. pr. m. U Banijskoj radionici (Bešlinac) organizirana je nastava za naučnike. Osim toga organiziran je tehnički kurs pri Vojnoj oblasti, koji posjećuje 40 građevinara i metalaca. Kurs je počeo 25. pr. m.

Da bi se pomoglo narodu oko gradnje kuća, odsjek je pristupio opravku pilane kod Topusko kolodvor, koja bi već mogla krajem ovog mjeseca da proradi, u koliko se budu mogle nabaviti žage. Ovo bi bila najveća pilana na teritoriju Oblasti.

U ljevaonici Bešlinac izrađuju se peći za potrebe bolnica i raznih drugih ustanova.

Za rad sekcije moglo bi se još nadodati:

a) građevinska sekcija: radovi izvedeni po radnom bataljonu u prošlom mjesecu bili su slijedeći: izgrađena je jedna

zemunica za apoteku, jedna za ekonomski G.Š.H., dovršena je treća zgrada apoteke, jedna štala za konje od Oblasne bolnice, podignute su 4 barake za Ekonomsko odj. G.Š.H., koje nisu dovršene, zbog toga što se G.Š.H. preselio. Vršena je opravka zgrada za novo useljenje G.Š.H. U toku su radovi oko izgradnje 4 nove barake za bolnicu, zatim štale za vozarski eskadron K.V.O. i 2 zemunice za tehničku radionicu.

Pripremaju se radovi za gradnju mosta na rijeci Glini u Vranovini, zatim na Mrežnici (Čičin most), a dovršen je u Malom Gracu preko Bručine, a na istom potoku igrađen je jedan most kod Vel. Graca.

U vezi sa planom o preuzimanju novih mjesta i gradova, za što brže osposobljavanje cesta, priprema se građa za gradnju mostova na komunikacijama u neposrednoj blizini garnizona.

b) Industrijska sekcija: Pod upravom ove sekcije radi radionica br. 4, koja ima bravarsko, tokarsko, puškarsko, limarsko, ljevačko, automehaničko, stolarsko-modelsko i pirotehničko odjeljenje. Glavni radovi radionice bili su opravak oružja. Osim toga uspostavljene su dvije male električne centrale za rasvjetu bolnice IV/1 i mjesta Vojnić.

U talionici Bešlinac montirana je jedna nova peć, koja će povećati kapacitet ljevanja na 5.000 kg u 7 dana.

Sudsko vijeće: Formirana su sudska vijeća pri svim područjima i divizijama. 5. o.mj. održana je konferencija svih isljednika pri Komandama područja i divizijama, gdje su date direktive i uputstva za rad isljednicima.

III. ORGANIZACIONO STANJE KOMANDI PODRUČJA I RAD PO REFERADAMA

1. Banijsko područje

Organizacione izmjene kod ovoga područja u prošlom mjesecu bile su ove: riješen je dužnosti referent za ekonomiju, referent za saobraćaj, referent za industrijsku sekciju. Na njihova mjesta postavljeni su novi drugovi. Također riješen je dužnosti zamjenik komandanta mjesta Glina i postavljen za referenta ekonomije pri području. Na njegovo mjesto postavljen je drug Mile Paspalj, poručnik. Dosadanji komandant mjesta Glina riješen je svoje dužnosti u Glini i postavljen za komandanta Komande mjesta Petrinja. Na njegovo mjesto postavljen je dosadanji komandant Komande mjesta Petrinja.

2. Bihaćko područje

Dosadanji referent ekonomije Grubor Mićo upućen je na viši intendantski kurs, a na njegovo mjesto postavljen je drug

Dane Ciganović. Za referenta za naoružanje postavljen je drug Beronja Dušan ... U Komandi mjesta Cazin postavljen je novi komesar drug Dedić Fikret. U Komandi mjesta Vrnograč biće postavljen novi komandant, jer je prijašnji podlegao od dobivenih rana koje je dobio u borbi sa zelenašima. U Komandi mjesta Bužim smijenjen je komandant i poslan na raspolaganje Unskoj operativnoj grupi, a na njegovo mjesto postavljen je novi drug.

3. I Kordunsko područje

Za referenta ekonomije ovoga područja postavljen je drug Nikola Fićur, dosadanji referent ekonomije Banijskog područja. Također riješeni su dužnosti referenta saobraćaja i referenta za naoružanje drugovi Ivković i Knežević, a na njihova mjesta postavljeni su novi drugovi.

4. II Kordunsko područje

U ovom području formirana je industrijska sekcija, a za referenta ove sekcije postavljen je drug zastavnik Uzelac Ilija. Drugih organizacionih promjena nije bilo.

5. Karlovačko područje

Postavljen je novi referent naoružanja. Ostalih promjena nije bilo.

6. Turopoljsko-pokupsko područje

Referent ekonomije razriješen je dužnosti i upućen na novu dužnost u ekonomski otsjek K.V.O. Razriješen je dužnosti referent za saobraćaj a mjesto njega postavljen novi drug. Formirana je peta komanda mjesta Sisak sa sjedištem Letovanićki Vrh. Osim toga obavljene su još neke izmjene u komandama mjesta. Nekih većih promjena nije bilo. U Žumberačkom području organizacionih promjena nije bilo.

U cjelini rad komandi područja posljednjih mjesec dana vidno se popravlja. Naročito dobre rezultate polučila su područja u radu na mobilizaciji. Za sada još najslabije stoji II Kordunaško područje gdje se drugovi još nisu u dovoljnoj mjeri snašli. Žumberačko područje poslije kako je došao novi komesar drug Spaček Božo izvršilo je prekretnicu u svim sektorima rada i mnogo se popravilo.

Pred područja postavljeni su zadaci da težište svoga rada prvenstveno bace na mobilizaciju, čišćenje terena od dezertera i stvaranje novih viškova hrane.

U čišćenju dezertera prošloga mjeseca na I kordunaškom području bilo je uspjeha. Prikupljeno je 130 dezertera i upućeni su u operativne jedinice. Na ovome području ostalo je još oko 80 dezertera među kojima nema najviše desetak starih, a ostalo su sve novomobilisani koji su se vratili iz jedinica kući. Komanda područja obavezala se da će do kraja ovoga mjeseca i ovaj preostali broj očistiti.

Na II Kordunaškom području također prikupljeno je oko 90 dezertera i upućeno u jedinice, a mnogi su otišli i sami u jedinice, ostalo je još oko 60 starih dezertera koji se u glavnom nalaze oko Plaškog.

Na Bihaćkom području povratilo se oko 100 dezertera i zelenaša.

Na Turopoljskom području uhvaćeno je i upućeno u jedinice oko 40 dezertera. Moglo bi se reći da sada, osim nešto na I i II kordunaškom području, ne postoji problem dezertera.

Također na zadnjoj konferenciji postavljeno je pred komande područja što bolje zahvaćanje radom perifernih dijelova područja; tako na Banijskom području biće formirane još dvije komande mjesta, jedna za Sunju, koja će djelovati u selima općine Graduša i biti smještena u neposrednoj blizini Sunje kako bi kontrolisala ona sela u neposrednoj blizini Sunje gdje su do sada u glavnom imali utjecaja četnički elementi, i komandu mjesta Dubica koja će se nalaziti u Trokutu radi kontrole i čišćenja od raznih četničkih elemenata onog sektora.

Na II Kordunaškom području biće formirana komanda mjesta za Ličko Petrovo Selo i jedna komanda mjesta za Ogulin koje će imati zadatak da djeluju na ovom dijelu područja u cilju čišćenja terena od raznih neprijateljskih elemenata među kojima ima najviše špijuna i švercera.

Na I kordunaškom području biće formirana komanda mjesta za Barilović a na Žumberačkom komanda mjesta za Samobor. Pored vojničke kontrole i čišćenja terena od raznih neprijateljskih elemenata ove komande imaće još i zadatak da vrše mobilizaciju ljudstva na svojim sektorima.

IV. ORGANIZACIONO STANJE I DJELATNOST PARTIZANSKIH STRAŽA

Rad partizanskih straža u cjelini se popravio na svim područjima. Sada se održavaju po područjima kursevi za sve rukovodioce partizanskih straža, što će doprinijeti vojničkom i političkom uzdizanju komandnog kadra a isto tako i stražara. Takav kurs jedan već je završen na Banijskom i jedan na I Kordunskom području i počeli su novi kursevi.

Osjeća se u posljednjih mjesec dana da je disciplina i vojničko držanje stražara znatno se popravilo. To se vidi i po

čišćenju dezertera i zelenaških grupica. Svojom borbenošću istakla se straža komande mjesta Plaški koja se dobro držala prilikom napada četnika na komandu mjesta kojom prilikom je ubijeno 5 i ranjeno 4 četnika. Borba je vođena jedan i pol sat u noći 23. na 24. 9. o.g. Također ova straža imala je u mjesecu septembru o.g. 6 borbi sa neprijateljem koji je nadirao iz pravca Josipdol u Plaški, kojom prilikom je neprijatelj imao 3 mrtva i 5 ranjenih vojnika; straža je imala 2 mrtva i 3 lakše ranjena. Također istakla se i straža komande mjesta Dvor, tako je prilikom ispada neprijatelja iz Dvora na oslobođeni teritorij ubila 7 i više ranila neprijateljskih vojnika.

Za sad najslabije stoji straža na Karlovačkom području.

Brojno stanje komandi je ukupno ovako.

Banijsko područje, brojno stanje po spisku 1559, od toga na 7 četa partizanske straže 583.

Bihaćko područje, brojno stanje po spisku 731, od toga otpada na 5 četa partizanske straže 406.

I Kordunaško područje, brojno stanje po spisku 1112, od toga na 5 četa partizanske straže 300.

II Kordunaško područje, brojno stanje 635, od toga otpada na 6 četa partizanskih straža 421.

Karlovačko područje, brojno stanje po spisku 406, od toga otpada na 4 partizanske straže 160.

Žumberačko područje, brojno stanje po spisku 484, od toga otpada na 3 čete partizanske straže 160.

Turopoljsko-pokupsko područje, brojno stanje po spisku 750, od toga otpada na 6 četa partizanskih straža 422.

V. RAZNO

Primijećeno je da su komande područja bile popustile u shvaćanju važnosti stvaranja novih viškova hrane, zbog mišljenja da ćemo skoro u gradove i tako lakše obezbijediti ishranu, pa bi se moglo reći da je zbog toga kampanja za prikupljanje hrane na dobrovoljnoj bazi prilično podbacila.

VI. PROBLEMI I ZADACI

Glavni problem je prikupljanje i stvaranje zaliha hrane, žita i masti te mobilizacija i čišćenje još preostaloga broja dezertera i raznih čet. i zelenaških grupica. Ujedno izvršiti sve pripreme za što uspješnije i organizovanije preuzimanje novooslobođenih mjesta i gradova.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar

Komandant
pukovnik

BR. 2

ZAPOVIJEST ŠTABA 6. KORPUSA NOVJ OD 1. OKTOBRA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA VIROVITICU[1]

ŠTAB VI. KORPUSA
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. broj: 1742/III.
Dana: 1/X 1944. u ____ sati

ZAPOVIJEST
(Sekcija Slatina i Bjelovar 1 : 100.000)

U cilju likvidacije neprijateljskog uporišta Virovitica

NAREĐUJEMO:

1.) XII Divizija:
4 brigade
1 odred
(Podravski)
1 baterija
73/28.

Svega:
17 bataljona
3 topa 75/28.

Zadatak:

a.) Sa Osječkom i XII Udarnom brigadom likvidira neprijateljsko uporište Viroviticu.[2]

b.) IV brigada i Podravski odred postavljaju zasjedu prema neprijateljskim snagama koje bi nadirale iz pravca D. Miholjca i Našica i to na liniji: Šaroka pst. — potok Breznica — Lalićko groblje sa naslonom na rijeku Dravu i masiv Bilo-gore. Dijelom tih snaga kontrolirati ponovo Dravski kanal.

c.) Češka brigada ulazi u sastav Korpusne rezerve u Suhopolje, Ovčara, gdje ima stići 3.X.1944. u 20 sati.[3]

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 39—1/1, k. 473.

[2] O uništenju neprijateljskih snaga u Virovitici vidi dok. br. 3, 10, 22, 26, 33, 42, 134 i 135.

[3] Prilikom napada na Viroviticu čehoslovačka brigada »Jan Žiška« nalazila se dijelom snaga i u divizijskoj rezervi (Arhiv V.I.I., reg. br. 25—1/2, k. 898).

2.) *XL Divizija*[4]:
3 brigade (bez jednog bataljona)
1 baterija topova 75/28.
1 baterija topova 65/06.

Svega:
11 bataljona.
3 brdska topa 75/28.
3 brdska topa 65/06.

Zadatak:

a.) XVIII brigada sa divizijskom organskom artiljerijom napada u suradnji sa jednom brigadom XXXIII divizije[5] X Korpusa neprijateljsko uporište Pitomaču s osnovnim zadatkom spriječiti svaku intervenciju neprijatelja od toga pravca prema Virovitici.[6]

b.) Omladinska brigada »Joža Vlahović« sa pridodata 3 topa 65/06 postavlja zasjedu prema neprijateljskom uporištu Barč:

Zadatak zasjede:

— u prvoj fazi borbe uništiti ili protjerati neprijateljske straže na desnoj obali rijeke Drave kod mostova preko kojih prelazi željeznička pruga i drum Virovitica — Barč.

— Zatim zaposjesti desnu obalu rijeke Drave na liniji: Šanc pst. — Terezino Polje i spriječiti svaki prelaz neprijateljskih trupa preko rijeke i njihov prodor prema Virovitici.

— Po mogućnosti minirati oba mosta.

c.) Virovitička brigada drži uži obruč oko Virovitice.

Zadatak:

Spriječiti svaki prodor neprijateljske posade iz Virovitice u pravcu sjevera, zapada i sjevero-zapada kao i intervenciju neprijatelja izvana u pravcu Virovitice na tom sektoru.

Zatvarajući sektor između cesta Virovitica — Barč, Virovitica — Pitomača na liniji od k. 132 do jedan km. istočno od k. 117, po potrebi u toku borbe svojim lijevim krilom hvata vezu sa čehoslovačkom brigadom »Jan Žiška«.

---

[4] O radu jedinica 40. divizije prilikom napada na Viroviticu vidi dok. br. 42.

[5] Napad na Pitomaču izvele su jedinice 32. divizije 5. oktobra 1944 (vidi dok. br. 5, 6, 18 i 31).

[6] Vidi dok. br. 42 i 134.

3.) *Artiljerij. Divizion:* *Z a d a t a k :*

VI Korpusa.
2 haubice
100 mm.

Postavlja se na položaj na prostoru oko zaseoka Sv. Trojstvo — Sv. Križ — k. 234 sa zadatkom potpomaganje napada na Viroviticu.
Predvidjeti koncentraciju vatre na glavnu željezničku stanicu u Virovitici kao i na centar grada (na gradsko poglavarstvo).

4.) *Diverzantski odred:* *Z a d a t a k :*

S a s t a v :
1 bataljon:

Svega: 2 čete.

Obje čete pridodaju se XL diviziji sa zadatkom da ruši prugu Virovitica — Barč i da minira mostove kod Barča.

5.) *Mjesto štabova:*

— Štab Korpusa 3. X. 1944. od 20 sati u selu Rezovac.
— Štab XII Divizije u Vinogradima kod k. 119, jedan kilometar južno od Batalije.
— Štab XL Divizije u selu Bušetina.
— Štab Podravskog odreda u selu Donja Bukovica.

6.) *Početak napada:*

— 3. X. 1944. u 22 sata do kada imaju jedinice biti na svojim polaznim položajima.[7]

7.) *Veza:*

— Vidi priloženu dopunsku zapovijest.

8.) *Sanitet:*

— Vidi priloženu dopunsku zapovijest.

9.) *Ishrana:*

— Regulirati će divizije na vlastitim kazanima. Jedinice XII divizije koje napadaju uporište sljedovat će u Suhopolju 2.X.44.g. do 0.4 sata suhu hranu za 2 dana.

10.) *Komunikacijski pravac Korpusa:*

I. Zvečevo — Voćin — Pivnice — Suhopolje — Virovitica i obratno.

II. Zvečevo — Voćin — Pivnice — Jasenaš — Virovitica i obratno.

---

[7] Prema izvještaju Štaba 12. divizije napad na Viroviticu počeo je 5. oktobra u 3.30 časova (vidi dok. br. 22).

III. Zvečevo — Kamensko — Pakrac — Daruvar — Lončarica — Virovitica i obratno.

11.) Znaci raspoznavanja:

Za noć 3. na 4. X. 1944. g. **cipela — velika.**
Za dan vrijede opći znaci.

12.) Povlačenje:

Izvršiti na osnovu pismenog, telefonskog ili radiografskog naređenja ovoga štaba.
U slučaju hitnosti povlačenje će se narediti ugovorenim znacima i to: Dvije zelene i jedna crvena raketa izbačene sa mjesta ovoga štaba u pravcu Virovitice.

U tom slučaju povlačenje izvršiti na sektoru.
— XII Divizija na sektor selo Jasenaš — Pivnica. Štab u Đulavecu.
— XL Divizija na sektor Vukosavljevica — selo Gakovo. Štab u selu Topolovici.
— Štab Korpusa u selu Đakovcu.
— Prilozi:
— Skice i podaci.
— Dopunske zapovijedi za vezu i Sanitet, i
— Detalji napada.[8]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar
Pukovnik
Otmar Kreačić

(M.P.)

Komandant
Pukovnik
Mate Jerković

Dostavljeno:
Na uviđaj.
1.) Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske. Na izvršenje.
2.) Štabu XII Divizije i XL Divizije.
3.) Štabu Artiljerij. diviziona VI. Korpusa. U izvodu.
4.) Štabu Diverzantskog odreda. U izvodu.

[8] Vidi dok. br. 3.

BR. 3

NAPOMENE ŠTABA 6. KORPUSA NOVJ OD 1. OKTOBRA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA U VEZI S NAPADOM NA VIROVITICU[1]

ŠTAB VI. KORPUSA
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Broj: 1742/III
Dana: 1/X. 1944 u _____ sati.

Napomena u vezi sa
akcijom na Viroviticu.

ŠTABU XII DIVIZIJE
ŠTABU XL DIVIZIJE

Iz neprijateljske pošte uhvaćene u avionu koji se na putu iz Virovitice za Zagreb prisilno spustio kod Grubišnog polja 28. IX. 1944. g. vidi se slijedeće kao najvažnije za nas.[2]

1.) Da posada u Virovitici raspolaže sa vrlo ograničenim količinama puščane municije.[3]

2.) Da očekuje pomoć u ljudstvu i u materijalu jedino preko Mađarske teritorije, konkretno preko Barča.[4]

3.) Da nema nikakove, ni telefonske ni radio-veze ni s kojim uporištem. Iz podataka dobivenih od uhvaćenog pilota — oficira može se razabrati da je moral ljudstva u dočasničkoj školi[5] na niskom stupnju i da će solidan otpor dati samo ustaše na željezničkoj stanici.[6] Način odbrane sastojao bi se u slijedećem:

Dati slab otpor na vanjskim položajima, a zatim se povući u gradsko poglavarstvo i pružati otpor dok traje municije. Zadnjim mecima probiti se i pobjeći (vjerojatno u pravcu Barča).[7]

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 39—4/1, k. 473.

[2] Vidi primjedbu br. 21 uz dok. br.110.

[3] Vidi dok. br. 134.

[4] Napadnutoj posadi u Virovitici nije upućena pomoć iz Barča ni u ljudstvu ni u ratnom materijalu (vidi dok. br. 134).

[5] Riječ je o podoficirskoj školi.

[6] Prema izvještaju Štaba 12. divizije neprijateljski otpor u Virovitici savladan je 5. oktobra 1944 (vidi dok. br. 22).

[7] Vidi dok. br. 33 i 134.

Iz čitave uhvaćene službene pošte vidi se da se neprijatelj osjeća vrlo nesigurno.

Sve ovo potvrdile su činjenice da u posljednje vrijeme oficiri iz dočasničke škole traže vezu da se predaju, da su već četiri od njih pobjegli i napokon prisilnim izviđanjem koje je izvršila Virovitička brigada ustanovilo se da neprijatelj zaista na vanjskom obruču ne polaže težište otpora. Virovitička brigada je s tri strane uz vrlo mali otpor došla skoro do središta grada.[8]

Na osnovu toga treba voditi računa o slijedećem:

1. Napad:

a.) Glavni pravci nadiranja najpodesniji su od zapada i sjevera. Ulicom južno od ceste Pitomača — Virovitica ulazi se u središte grada gotovo bez borbe.

b.) Osnovno je snažnim i brzim naletom s glavnih pravaca podijeliti posadu u tri dijela: Izolirat snage vanjske odbrane od gradskog poglavarstva, a kolonom koja bude nadirala sa sjevera otsjeći s istočne strane od gradskog poglavarstva ustaške snage na glavnoj željezničkoj stanici i ugroziti iste ulicom od gradskog poglavarstva prema glavnoj željezničkoj stanici odakle je pristup željezničkoj stanici mnogo lakši.

Težiti dakle da se jednoj brigadi dodijele ustaški objekti sa težištem otpora na glavnoj željezničkoj stanici,[9] a drugoj domobransku posadu sa težištem otpora u gradskom poglavarstvu.[10]

S juga i istoka zbog brisanog prostora valja vršiti samo pritisak da se skrene pažnja ustaša na taj pravac i spriječi eventualni bijeg neprijatelja kad ga se pritisne s leđa iz grada.

c.) Voditi računa o oklopnom vozu koji pomaže odbranu grada, osobito na pruzi za Pitomaču. Zato treba odmah presjeći prugu što bliže glavnoj željezničkoj stanici i to nastavljati prema njegovom pokretu dotle dok ga se potpuno ne paralizira. Predviditi za to specijalne diverzantske grupe.

Protukolske topove koristiti također za paraliziranje oklopnjaka.

d.) Zidine gradskog poglavarstva su debele do dva metra i prema tome granate naših topova mogu se i materijalno koristiti samo točnim pogocima (zazidane i nezazidane). Koncentracija automatskih oružja i blizina zgrada oko gradskog poglavarstva omogućiti će našim topovima solidno neposredno gađanje.

---

[8] Demonstrativni napadi Virovitičke brigade na Viroviticu počeli su 26. septembra 1944 (vidi dok. br. 10 i 26).

[9] i [10] Vidi dok. br. 2 i 22 u ovoj knjizi i zapovijest Osječke brigade u Arhivu V.I.I., reg. br. 17—1, k. 889.

Oko poglavarstva su minska polja koja također i neprijatelju priječe pristup sa svih strana. Znači, treba točno predvidjeti jedinicu koja će kao prvi zadatak nakon prodora u centar mitraljeskom vatrom zatvoriti svima onima koji nisu u zgradi pristup istoj. S tom jedinicom odmah treba da idu i diverzanti s pripremljenim eksplozivom koji će istom stazom pod zaštitom naših mitraljeza prići zgradi i minirati je prije nego neprijatelj pruži organizirani otpor.

Ukoliko za diverzante bude zgradi podesniji pristup s neke slijepe ali minirane strane, onda našim diverzantima treba načiniti stazu mitraljeskom i topovskom vatrom.

Neprijatelj pri povlačenju u zgradu diže most koji vodi preko jezera oko zgrade. O tom voditi računa te isto spriječiti predviđenim odjeljenjem. No u koliko neprijatelj bude ipak brži, ne treba stajati pred jezerom jer isto nije nigdje dublje od pola metra.

Prozore i eventualne puškarnice zgrade točno podijeliti našim grupama mitraljeza i puškomitraljeza. Svaka grupa automatskog oružja odgovorna je za paralizu neprijateljske, osobito automatske i topovske vatre na svom dobivenom sektoru. Osobito naši teški mitraljezi mogu u ovoj ulozi solidno izvršiti svoj zadatak. Ne prepustiti dakle mitraljescima da oni budu rasuti po jedinici (bataljonu) kamo formacijski pripadaju ili da proizvoljno tuku, nego tu komandant bataljona treba da pokaže kako umije rukovati i koristiti vatru svog bataljona.

Džon-bule ne upotrebljavati protiv zemljanih uličnih barikada, jer su za te objekte partizanske kesice.

e.) U pogledu korištenja zgrada i posjedanja ulica ponovno proučiti akt op. broj 2123/44, koji se odnosi na primjedbe kod akcije na Bedljevinu.[11]

Ne smije se opetovati slučaj Slatine, gdje je neprijatelj kontrajurišem istjerao naše jedinice iz već osvojenih ulica.[12] Desilo se to iz prostog razloga što se ne zaposjedaju kuće s obje strane ulica, nego se gomila vojska na samoj ulici i dovoljno je jedan puškomitraljez da (tukući po dubini) sve istjera iz grada.

Napominjemo da će se nakon borbe komisijski utvrditi na koji način se napredovalo i za nepotrebne gubitke će odgovarati komandant kolone na dotičnom pravcu nadiranja.

---

[11] Jedinice 6. korpusa napale su i uništile neprijateljski garnizon u Badljevini 2. avgusta 1944 (vidi tom V, knj. 31 i 33, dok. br. 14, 18, 30, 97, 108 i 110).

[12] Riječ je o borbama koje su jedinice 6. korpusa NOVJ vodile za oslobođenje Podravske Slatine 25. i 26. septembra 1944 (vidi tom V, knj. 33, dok. br. 88, 89, 103, 142 i 143).

f.) Štabovi bataljona ne smiju ostajati na prvom određenom mjestu kao što je bio slučaj štaba I bataljona u Podr. Slatini, nego se pomjeraju prema pomjeranju svoje jedinice. Za to pomjeranje štaba bataljona unaprijed treba predvidjeti potreban telefonski kabl. Nedostatak kabla ne može spriječiti pomjeranje štaba.

g.) Ugovoriti jedinstvene raketne znake za napredovanje, povlačenje, postignuće određenog cilja itd. za pojedine napadne kolone, kako bi se odmah, pa i u slučaju nedostatka ostalih sredstava za vezu, znalo dokle je stigla i što je u nekom momentu učinila pojedina kolona.

h.) Predvidjeti potrebna odjeljenja koja će lomiti neprijateljske kablove. Desilo se je već par puta da naše jedinice pri upadu u uporište uopće ne obraćaju pažnju na te linije, što omogućava neprijateljskom štabu komandovanje do zadnjeg momenta.

2.) Zasjede.

a.) Svakako treba u prvom redu očekivati pomoć Virovitici iz Mađarske. To znači da Omladinska brigada »Joža Vlahović« stoji pred vrlo teškim zadatkom.

Olakšaće ga ako odmah likvidira relativno slabe straže s naše strane mostova, te se solidno ukopa pri samom ulazu na mostove i drži iste pod stalnim nadzorom i po potrebi topovskom i protutenkovskom i mitraljeskom vatrom. Uskost mosta pruža odlične ciljeve za gađanje.

Telefonsku liniju treba da povuče do XII Divizije dalje od ceste, kako bi nakon eventualnog neodoljivog pritiska neprijatelja zadržala telefonsku liniju radi obavještavanja jedinica u uporištu Virovitica. Isto tako valja ukloniti i komore i ostale manje pokretne i neboračke dijelove s te komunikacije.

Prekopati cestu na mjestima gdje je obilazak motornim vozilima nemoguć.

Zasjeda prema Pitomači biti će u stvari napad na Pitomaču, no osnovni je zadatak ne likvidacija Pitomače nego spriječiti neprijatelju, da s te strane dođe u pomoć Virovitici.[13]

Nenaoružane borce koristiti za izvlačenje ranjenika, a potom ih naoružati oružjem ranjenika i koristiti ih u borbi.

Pridodate jedinice nekom drugom štabu imaju se bezuslovno pokoravati naređenjima toga štaba.

Na koncu napominjemo da se ovo prvenstveno više dostavlja radi bataljona i četa a ne radi štabova divizija, ali pri-

---

[13] Vidi primjedbu br. 5 uz dok. br. 2.

mijetilo se da ove napomene zapinju u većini slučajeva kod štabova brigada.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Po naređenju Komandanta:
Šef operativnog odsjeka
(M.P.) **Milan Bradač**

BR. 4

IZVJEŠTAJ ŠTABA 8. KORPUSA OD 1. OKTOBRA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O RADU I ORGANIZACIONOM STANJU JEDINICA[1]

ŠTAB
VIII. KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE
Broj: 9

1 oktobar 1944 god.

Opći vojno organizacioni
izvještaj.

GLAVNOM ŠTABU NOV i PO HRVATSKE

Operativna situacija na terenu na kome djeluju naše jedinice izmijenila se je od posljednjeg izvještaja[2] u znatnoj mjeri. U ovom razdoblju najznačajnije je oslobođenje srednjodalmatinskih otoka, gdje je neprijatelj ne samo pretrpio vrlo osjetne gubitke, nego mu je time izbačena iz upotrebe pomorska saobraćajna linija koju je on u velikoj mjeri koristio, a i sama obalska cesta sa kojom je vršio saobraćaj u pravcu sjeverozapada i obratno.[3] Druga značajna promjena je čišćenje

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 13—1/4, k. 518.

[2] Riječ je o izvještaju od 6. septembra 1944 (vidi tom V, knj. 33, dok. br. 14).

[3] Srednjodalmatinske otoke Brač, Hvar, Korčulu i Šoltu, i poluotok Pelješac oslobodile su jedinice 26. divizije u borbama od 8. do 24. septembra 1944. Ostrvo Mljet oslobodio je Mljetski NOP odred 13. septembra (opširnije o tome vidi tom V, knj. 33, dok. br. 64, 73 i 102, tom V, knj. 35, izvještaj Štaba 26. divizije Štabu 8. korpusa NOVJ od 17. novembra 1944. i Arhiv V.I.I., reg. br. 1—4, k. 1103/I, i 18—13, 1100—I).

Ravnih kotara od okupatora, ustaša, a naročito od četnika. Ovo čišćenje izvršeno je vrlo uspješno zauzimanjem Benkovca,[4] kao i ostalih manjih i većih uporišta u Ravnim kotarima,[5] osim Zadra, Nina i Biograda.[6] Rezultat ovog čišćenja je potpuno razbijanje satelitskih formacija i uporišta i mobilizacija novog ljudstva u našu vojsku. Do sada je na tom sektoru od momenta čišćenja mobilisano preko 1000 novih boraca, a mobilizacija se i dalje uspješno produžava. Sa ovim čišćenjem četnicima u Ravnim kotarima zadati su odlučujući udarci i vojnički i politički. Treća značajna promjena je vrlo aktivno dejstvo naših snaga na saobraćajne linije na cijelom prostoru, a najviše se ispoljilo na glavnu saobraćajnu liniju koja veže Dalmaciju preko Knina sa sjeverom, dejstvom na liniju Gračac—Knin i Knin — Lapac.[7] S ovim operacijama neprijatelju je na tim linijama bio obustavljen promet u prekidima na dulje vremena. Zauzimanjem otoka Brača neprijatelju se povremeno i dosta često uspješno onemogućava saobraćaj artiljerijskom vatrom na cesti Baška Voda — Omiš — Split, koja je još jedina saobraćajna cesta od pravca jugoistoka prema sjeverozapadu. U posljednjoj operaciji snaga XX Divizije u Petrovu polju, na prostoru južno od Drniša, neprijatelju su nanijeti dosta osjetni gubici oko njegovog najvažnijeg čvorišta i na prostoru gdje do sada naše jače snage nisu dejstvovale.[8] Ovdje je karakteristično da su neprijateljske intervencije bile razbijene i potučene i da je bio prisiljen da se povuče u Drniš i ograniči na odbranu. Sa ovakvom aktivnošću naših jedinica neprijatelju su nanijeti ozbiljni gubici u ljudstvu i materijalu i njegov je saobraćaj ozbiljno poremećen i ugrožen.

Što se tiče jačine neprijateljskih snaga koje se nalaze i operišu na našem sektoru, one se po svojoj jačini nisu bitno izmijenile, ali su odlaskom njihove udarne grupe »Brandenbur-

---

[4] Jedinice 19. divizije napale su i zauzele Benkovac 9/10. septembra 1944 (vidi tom V, knj. 33, dok. br. 101 i Arhiv V.I.I., reg. br. 1—1, k. 1021).

[5] Jedinice 19. divizije oslobodile su u septembru osim Benkovca i slijedeća mjesta: Škabrnje, Pridragu, Kašić, Nadin, Ražanac, Ostrovičke Lišane i druga (vidi tom V, knjiga 33, dok. br. 101, i Arhiv V.I.I., reg. br. 1—1, k. 1021).

[6] Pod pritiskom jedinica 19. divizije neprijatelj je navedena mjesta napustio 31. oktobra 1944 (vidi Arhiv V.I.I., reg. br. 2—1, k. 119/1, 1—2 i 15—1, k. 1021).

[7] i [22] Neprijateljska uporišta i saobraćaj na komunikaciji Gračac — Knin napadale su jedinice 19. divizije, a na komunikaciji Lapac — Knin jedinice 9. divizije (vidi dok. br. 8, 9 i 88 u ovoj knjizi, tom V, knj. 33, dok. br. 66, 67, 68, 73 i 101, i Arhiv V.I.I., reg. br. 56—2, k. 842 A i 1—1, k. 1021).

[8] O borbama jedinica 20. divizije u Petrovom polju od 22. do 25. septembra 1944. vidi tom V, knj. 33, dok. br. 112, i Arhiv V.I.I., reg. br. 1/2, k. 1030).

škog puka« i 92. motorizovane brigade[9] i našim jačim koncentričnim dejstvom bile prisiljene da iz ofanzivnog stanja pređu u defanzivno, povlačeći se manje-više u utvrđene garnizone i okupljajući se oko glavnih saobraćajnih linija. Preko našeg sektora uz obalu i more prebacivati su dijelovi nekih jedinica koje su se kretale od juga u pravcu Zadra i dalje prema sjeverozapadu. Naziv ovih jedinica nismo mogli saznati, pošto su se kretale po noći i vrlo konspirativno. U međuvremenu 92. motorizovana brigada otišla je u pravcu sjevera, dok je Brandenburški puk zamijenio 118. diviziju na otocima.[10] Ovaj puk u posljed-

---

[9] O povlačenju puka »Brandenburg« i 92. motorizovanog puka sa područja Dalmacije vidi tom V, knj. 33, dok. br. 85.

[10] i [11] Puk »Brandenburg« nije zamijenio na otocima 118. diviziju. Da bi prikrili pripreme koje su vršili za povlačenje svojih jedinica sa srednjodalmatinskih otoka, Nijemci su 6/7. septembra 1944. iskrcali na otok Hvar lovački bataljon »Brandenburg«. Već sutradan, po naredenju Štaba 26. divizije, iskrcala se na Hvaru 1. dalmatinska brigada. Ona je 9. septembra u šestočasovnoj borbi u rejonu Starigrađ — Vrboska razbila bataljon »Brandenburg« i prisilila ga na povlačenje sa otoka. Bataljon se ukrcao na brodove s namjerom da se prebaci na kopno, ali je napadnut od savezničkih aviona koji su od 5 potopili 4 njemačka broda, sa oko 300 ljudi.

Njemačka 118. lovačka divizija po dolasku u Dalmaciju (novembar 1943) zaposjela je poluotok Pelješac i otok Mljet. Savladavši otpor jedinica 26. divizije (u borbama od 22. do 25. decembra) zauzela je Korčulu, a u januaru 1944. iskrcala se dijelom snaga na Braču i Hvaru. Od tada pa do septembra 1944 — kada je počelo njeno izvlačenje iz Dalmacije — bila je sa manjim povremenim izmjenama u slijedećem rasporedu: 750. lovački puk na Korčuli, Mljetu i Pelješcu, a 738. lovački puk sa po jednim bataljonom na Braču i Hvaru i jednim bataljonom na liniji Makarska — s. Pavić. Divizija je u svom sastavu imala i slijedeće jedinice: 118 (668) artiljerijski puk čiji je štab bio u Ljubuškom gdje se nalazio i bataljon za vezu, 118. izviđački bataljon na liniji Imotski — Zadvarje, Poljski dopunski bataljon u Imotskom, 118. inžinjerijski bataljon i Divizion lovaca tenkova u Metkoviću. Štab 118. lovačke divizije nalazio se u samostanu kod Ljubuškog.

Dvadeset šesta divizija 8. korpusa NOVJ (nalazila se na otoku Visu od januara do septembra 1944) izvela je više desantnih operacija na otoke koje su držale jedinice 118. lovačke divizije i nanijela im teške gubitke. U borbama na Mljetu 21. aprila i na Korčuli od 22. do 24. aprila ubijeno je 383 i zarobljeno 505 neprijateljskih vojnika 750. puka. Prilikom napada na Brač (2. juna) ubijeno je i ranjeno preko 350 a zarobljeno 220 vojnika 2. i 3. bataljona 738. puka. U borbama na Braču od 12. do 18. septembra, potpuno je uništen ojačani 2. bataljon 738. puka. Njegovi gubici bili su: 350 mrtvih i 450 zarobljenih. I u borbama za oslobođenje Korčule i Pelješca od 14. do 20. septembra, jedniice 26. divizije nanijele su 118. diviziji znatne gubitke. (Opširnije o tome vidi tom V, knj. 23, dok. br. 24, knj. 26, dok. br. 55, 64, 88, 117, 123, 132, 134, knj. 28, dok. br. 23, 24, 25 i 31, knj. 33. dok. br. 64, 73, 85 i 102, knj. 35, izvještaj Štaba 26. divizije Štabu 8. korpusa NOVJ od 17. novembra 1944, »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945«, knj. 2, i knjigu »Der Weg der 118. Jäger Division«.)

njim akcijama naših jedinica na otocima razbijen je, a može se reći potpuno uništen, pošto je imao preko 1000 mrtvih i oko 700 zarobljenih.[11] Manji dijelovi koji su se spasili sada se nalaze na kopnu na južnom dijelu našega sektora, 118. i 264. divizija još se uvijek nalaze na starim položajima iako se stalno pronose vijesti o njihovom pokretu.[12] Četničke snage na liniji Drniš — Knin — Lapac i Gračac u izvjesnoj mjeri pojačane su prisiljenom mobilizacijom i dolaskom nekoliko četničkih grupa iz Bosne. Osjeća se tendencija četnika da se prikupe na ovome prostoru oko grupe Đujićeve,[13] pošto su u Bosni većinom razbijeni. Čišćenjem Ravnih kotara i akcijama oko Drniša, četnicima su naneseni osjetni gubici. U akcijama oko Drniša su se dobro borili uz pomoć artiljerije i tenkova; bez te pomoći bili su mnogo slabiji.

U ovakvoj situaciji naš štab donio je odluku i stvorio plan u kojem je bilo predviđeno iskrcavanje XXVI Divizije na kopno i koncentrično dejstvo na glavnu neprijateljsku liniju Šibenik — Drniš — Knin sa ciljem razbijanja te linije i uništenja četničkih snaga, kao i stvaranja sigurne veze sa centrom Hrvatske. Ovaj plan predložen je i Vama i Vrhovnom Štabu.[14] Vrhovni

---

[12] Krajem septembra 1944. njemačka Vrhovna komanda za Jugoistok naredila je izvlačenje po jedne ojačane pukovske grupe iz 118. lovačke i 264. pješadijske divizije radi njihovog upućivanja u rejon Beograda i izvlačenja jedinica sa obale na liniju Rijeka — Senj — Velebit — Knin — Livno — Mostar — Nevesinje — Gacko. Ostali dijelovi 118. lovačke divizije izvučeni su iz Dalmacije nešto kasnije i upućeni preko Mostara, Sarajeva i Zenice na sremski front. Pod pritiskom jedinica 8. korpusa, 264. pješadijska divizija napustila je 25/26. oktobra Split, a poslije teških gubitaka u rejonu Šibenika i Drniša (od 2. do 6. novembra) povukla se u rejon Knina (opširnije o tome vidi dok. br. 87, 110, 115, 116 i 149), u ovoj knjizi, tom V, knj. 33, dok. br. 85, tom VIII, knj. 3, dok. br. 101 i 111, tom V; knj. 35, izvještaj Štaba 26. divizije Štabu 8. korpusa od 17. novembra 1944, Prilog uz ratni dnevnik komandanta Jadrana u Arhivu V.I.I., film I London 000918—000932, »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945«, knj. 2, str. 404—426, i knjigu »Der Weg der 118. Jäger Division«).

[13] Momčilo Đujić

[14] U depeši koju je Štab 8. korpusa poslao Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 26. septembra 1944. rečeno je o planu iskrcavanja 26. divizije sa otoka na obalu: »Dostavljamo Vam prepis depeše upućene V. Š. za naš operativni plan. U vezi sa operativnim planom naših snaga i sadejstva 26. div. na kopnu, predlažemo slijedeći plan: Prvo, situacija na našem terenu. Neprijatelj koristi uglavnom tri — dolinu rijeke Neretve — liniju Šibenik — Drniš — Knin prema sjeveru i morsku liniju i obalsku cestu. Oslobođenjem otoka saobraćaj morem i obalskom cestom ugrožen je i time postaje manje važan za neprijatelja. Iz istih razloga linija Šibenik — Knin — Bihać postaje manje moguća. Ostaje najvažnija linija dolina Neretve, gdje su koncentrisane najjače neprijateljske snage. Drugo. Obaviješteni smo od Štaba 26. div. da su mogući sektori iskrcavanja sjev.(erna) Dalmacija, Podgora i Dubrovnik. Smatramo da je od ovih najpovoljnijih sektor sjeverne Dalmacije iz raz-

štab je dao svoje mišljenje, da je još rano za prebacivanje XXVI Divizije na kopno s obzirom na opću situaciju i što je sa tim skopčano prebacivanje svega njezinog teškoga naoružanja i tenkovske brigade.[15] U vezi sa ovim naš plan privremeno

loga — osigurava najpovoljnije koncentrično sadejstvo sve četiri divizije (odnosi se na 9, 19, 20. i 26. diviziju 8. korpusa — prim. red.) na liniju Šibenik — Knin radi likvidacije iste. Povezuje se sa skorim operacijama oko Gospića radi čega G.Š.H. (Glavni štab Hrvatske — prim. red.) traži sadejstvo naših snaga, što omogućava likvidaciju linije Knin — Gospić i Knin — Bihać i stvara široku vezu sa centrom Hrvatske, što je od velike važnosti u političkom, operativnom i privrednom smislu, što su na ovom sektoru slabije nepr. snage nego u srednjoj i južnoj Dalmaciji, što bi se na ovom razbila najjača četnička grupacija u Dalmaciji. Likvidacijom ove grupacije oslobađa se glavnina naših snaga za dejstvo prema jugu... Pravac Podgora povoljan je u toliko što razdvaja obe glavne neprijateljske linije koje vode u unutrašnjost. Nepovoljan je — što je izložen sa oba boka jakom neprijateljskom pritisku — što su slabiji uslovi za neposredno sadejstvo svih naših snaga — što se naše snage moraju razdvajati za dejstvo prema jednoj i drugoj neprijateljskoj glavnoj liniji. Pravac Dubrovnik za nas je najnepovoljniji u političkom, operativnom i privrednom smislu. Prema izloženom predlažemo pravac sjeverna Dalmacija. Za izradu detaljnog plana pošao bi jedan član ovog štaba u štab 26. divizije, i trebaju se povezati operacije oko Gospića. Kako su daljnje operacije naših snaga na kopnu (9, 19. i 20. divizija — prim. red.) povezane sa operacijama 26. divizije na kopnu, molimo hitno Vaše mišljenje u vezi sa operativnim planom i situacijom. Ćetković — Šiljegović«.

Istoga dana dostavio je Štab 26. divizije Štabu 8. korpusa NOVJ slijedeću depešu: »U vezi sa Vašim planom o predstojećim operacijama V. Š. (Vrhovni štab — prim. red.) nam je naredio da Vas obavijestimo, da se naša divizija za sada ima zadržati na otocima i da Vi izvodite operacije ne računajući na našu diviziju.

Razlog za ovakvu odluku V. Š. je taj, što je za iskrcavanje naše divizije vezano i iskrcavanje tenkovske brigade (po naređenju Vrhovnog štaba NOVJ 1. tenkovska brigada ušla je početkom oktobra 1944 (privremeno) u sastav 26. divizije — prim. red.), a po mišljenju V. Š. nije još vrijeme da se izvrše ova iskrcavanja. B. K.« (Božović Božo, komandant, Korać Dušan, politički komesar 26. divizije — prim. red.)

U depeši koju je Glavni štab NOV i PO Hrvatske poslao Štabu 8. korpusa 30. septembra 1944, o iskrcavanju 26. divizije piše: »Slažemo se da je najpovoljniji pravac iskrcavanja u sjevernoj Dalmaciji. Svi vaši razlozi su opravdani. Međutim, tehnički uslovi za samo iskrcavanje teži su na ovom sektoru nego li kod Podgore, gdje blizina ostrva omogućava brzo prebacivanje i dobro potpomaganje operacije. Ako Mornarica može da riješi probleme koji nastaju uslijed većeg udaljenja baza od sjeverne Dalmacije, tada se nesumnjivo treba odlučiti za ovaj pravac«. (Arhiv V.I.I., reg. br. 2—15/1, k. 119/8, 1—4, k. 1103 I i 14—1/3—I, k. 1100).

[15] Prebacivanje 26. divizije na kopno počelo je desantom 1. i 11. dalmatinske brigade južno od ušća r. Neretve 15. novembra 1944. Zadatak ovih jedinica bio je: zauzeti Ston, presjeći komunikaciju Dubrovnik — Metković i sadejstvovati 29. diviziji pri napadu na Dubrovnik. Ostale jedinice 26. divizije (12. dalmatinska brigada, 3. prekomorska brigada, dijelovi Tenkovske brigade i nekoliko baterija artiljerije) izvršile su desant na kopno između 18. i 21. oktobra 1944. na odsjeku Split

je odgođen, pa će se pristupiti operacijama sa našim snagama na kopnu prema momentalnoj situaciji, dok se ne stvore povoljni uslovi za predloženi plan. Glavna neprijateljska uporišta još su jaka i vrlo utvrđena, pa snagama na kopnu pri ovakvim uslovima nećemo moći otpočeti sa generalnim čišćenjem, nego sa djelomičnim, stvarajući tako povoljne uslove za daljnje operacije.

U organizacionom pogledu također su u međuvremenu od posljednjeg izvještaja izvršene neke promjene. U Štab Korpusa na dužnost pomoćnika načelnika imenovan je major Draganić[16] umjesto majora Ivasa,[17] koji je zadržan za komandanta grupe,[18] pošto je novoimenovanog komandanta grupe druga Grubelića zadržao V.Š.[19] Za šefa obavještajnog otsjeka predložili smo druga Milojka Čuka, pošto je bivši šef otsjeka poručnik Konjevod[20] teže ranjen. U samom štabu osjeća se nedostatak ađutanta, kao i potreba popune otsjeka sa više lica, što ćemo nastojati učiniti. U Vojnoj oblasti za šefa saobraćajnog otsjeka predložen je tome Štabu na imenovanje major Sirovatka. Ovaj otsjek nije bio popunjen još. U ovome otsjeku njegove sekcije također nisu popunjene sa potrebnim osobljem, što koči pravilno razvijanje ovoga otsjeka. Također nam nedostaje šef sanitetskog otsjeka Vojne oblasti, pošto je istoga uzeo Vrhovni štab, a novi još nije imenovan. Vojna oblast još nije dovoljno i svestrano sa svim svojim otsjecima uvedena u rad, s razloga što još nije popunjena sa potrebnim brojem osoblja i što je

— Makarska (opširnije o tome vidi dok. br. 41, 47, 49, 58, 77, 90 i 91, tom V, knj. 35, izvještaj Štaba 26. divizije Štabu 8. korpusa NOVJ od 17. novembra 1944, Arhiv V.I.I., reg. br. 2—1, k. 119/8, 1—4, k. 1103/I, 18—13, k. 1100/I, 5—1/7, k. 1103 i »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945«, knj. 2, str. 411—417).

[16] Slavko

[17] Šime Ivas

[18] Odnosi se na Grupu sjevernodalmatinskih NOP odreda. Naredbom Štaba 8. korpusa NOVJ od 25. oktobra 1944. stavljeno je u zadatak divizijama da grupe odreda rasformiraju. U naredbi o tome piše: »Pošto su ispunile svoj zadatak rasformiraju se grupe partizanskih odreda i ulaze u sastav divizija i to: Grupa sjevernodalmatinskih odreda u 19. diviziju, Grupa srednjodalmatinskih odreda u 20. diviziju, osim Šibensko-trogirskog odreda koji ulazi u sastav 26. divizije. Grupa južnodalmatinskih odreda u sastav 26. divizije, osim Udarne grupe biokovskih bataljona koji ulaze u sastav 9. divizije. Južnootočka grupa u 20. diviziju, osim 200 boraca koje predati Štabu mornarice. Grupe odreda uputiće sve štabove bataljona i komande četa Štabu grupe artiljerije ovoga korpusa, na Vis. Štabovi grupa i odreda stavljaju se na raspoloženje divizijama u čiji sastav ulaze. Svu arhivu bataljona, odreda i grupa predati urednu i sa spiskom ovome štabu. Jedinice za vezu i radionice sa ljudstvom i materijalom ulaze također u sastav divizija. Ova naredba stupa na snagu odmah«. (Arhiv V.I.I., reg. br. 38—13, k. 1100/I.)

[19] Vrhovni štab NOV i POJ

[20] Sergije Konjevod

prilično udaljena od svoga terena odnosno Komandi Područja. Našu bolnicu odlučili smo potpuno prebaciti na otoke s razloga što je otežano snabdijevanje i smještaj na ovom terenu, a kanali za prebacivanje postali su bolji i sigurniji. Na terenu će ostati jedna bolnica pri Komandi Cetinskog Područja i jedna u sjevernoj Dalmaciji.

U štabovima divizija, kao i brigada, nije bilo značajnijih promjena. U IX Diviziji u posljednjim akcijama koje su vođene oko Gračaca[21] i na liniji Knin — Lapac,[22] štabovi brigada kao i bataljona, pokazali su dosta nedostataka. Ovi nedostaci uglavnom su rezultat neiskustva i s obzirom što je ta jedinica većinom bila na položajima i nije imala češće ofanzivne borbe, kao i malog brojnog stanja,[23] što dovodi do slabe udarnosti i nepouzdanja jedinica u sebe. Ovi nedostaci moći će se otkloniti popunom jedinica i provođenjem kroz češće i jače borbe. U ostalim divizijama u pogledu organizacije i ocjene štabova, ne bi se imalo ništa mijenjati od posljednjeg izvještaja.

Formacijsko stanje nema promjene. Izvršena je popuna jedinica XIX i XX Divizije, tako da je XIX u posljednjim akcijama i čišćenju Ravnih kotara mobilisala preko 1000 boraca, a dalje vrši mobilizaciju. IX Diviziju smo popunili sa oko 350 domobrana koji su zarobljeni na liniji Knin — Lapac i sa Mosećkim odredom jačine oko 230 boraca. XX Divizija također se popunila mobilizacijom novog ljudstva i prikupljanjem dezertera na Šibensko-trogirskom sektoru. Popuna naših jedinica još uvijek je ozbiljan problem naročito za IX Diviziju, pa smo odlučili da u povoljnom momentu Grupe odreda, odnosno pojedine odrede, koji su izvršili zadatak na svome otsjeku, prebacimo u operativne jedinice. Izgledi za popunu u skoroj budućnosti dobri su.

Brojno stanje i naoružanje jedinica dostavlja se u priloženom pregledu. Jedinice su za ovakvo brojno stanje prilično zasićene sa automatskim oružjem i bacačima, dok nedostaje teško naoružanje u jedinicama na kopnu, što se u mnogome osjeća pri napadima na utvrđena neprijateljska uporišta i iziskuje više žrtava. Osjetan problem je snabdijevanje sa municijom za sve vrste oružja, pošto je mauzerova oružja malo, da bi se koristili zaplijenom od neprijatelja, a popuna preko Visa je otežana, kako smo u prošlom izvještaju naveli.

---

[21] Jedinice 9. divizije u sadejstvu sa dijelovima 19. i 35. divizije napale su Gračac 28/29. avgusta 1944 (opširnije o tome vidi tom V, knj. 33, dok. br. 73, i operacijski dnevnik 9. divizije u Arhivu V.I.I., reg. br. 56—2, k. 842 A).

[23] O brojnom stanju 9. divizije u oktobru 1944. vidi dok. br. 111.

Socijalni i nacionalni sastav također prilažemo u pregledu. U socijalnom i nacionalnom sastavu kako jedinica tako i vojne pozadine nema bitnijih promjena od posljednjeg izvještaja.

Što se tiče nastave u jedinicama i na kursevima, ona se izvodi kako je navedeno u prošlom izvještaju. U sve tri divizije na kopnu sada se održava kurs pratećeg oružja, a pošto smo uspjeli da nađemo nastavnike među predanim domobranskim oficirima. Specijalnim i pomoćnim jedinicama u ovom vremenu od prošlog izvještaja posvećena je veća pažnja i sve su te jedinice donekle popunjavane srazmjerno brojnom jačanju divizije. U IX diviziji formirana je jedna baterija ruskih topova 7.62, kao i jedna baterija protukolskih topova, koji su zaplijenjeni u posljednjim akcijama na liniji Knin — Lapac. U XX Diviziji formirana je jedna baterija brdskih topova 65 mm. U XXVI Diviziji priključena je jedna artiljerijska grupa koja se sastoji od tri diviziona, i to dva diviziona brdske artiljerije 75 mm po 8 topova i jedan divizion protukolske artiljerije. Ova grupa od tri diviziona pridodata je našem korpusu kao korpusna artiljerija. XIX Divizija ima dva topa 65 mm koje je zarobila u akcijama u Ravnim kotarima. Stanje po ostalim pomoćnim jedinicama i strukama nema značajnijih promjena od posljednjeg našeg izvještaja.

Što se tiče morala i borbenosti kod jedinica, ne bi se imalo šta izmijeniti od posljednjeg izvještaja. Sve jedinice u ovom vremenu u izvođenju operacija pokazale su dobre rezultate, izuzev IX Divizije, koja se posljednjim akcijama pokazala slaba, što je kao razlog suviše malo brojno stanje i dulje ležanje na položaju, što je dovelo ovu jedinicu do slabe udarnosti. Poduzeli smo mjere za popunu ove divizije i provođenje kroz više akcija. Ova divizija je do sada živila pod najtežim okolnostima od svih naših jedinica.

Pitanje ishrane unekoliko je riješeno za XIX Diviziju čišćenjem Ravnih kotara, kod XX također je to pitanje riješeno za izvjesno vrijeme, dok je snabdijevanje IX Divizije još uvijek prilično otežano, koliko uslijed nedostataka artikla, toliko uslijed prevoznih i transportnih sredstava. Opreme jedinica obućnom i odjećnom spremom, pogotovo zimskom, prilično je zabrinjavajuće iz razloga što je mobilisan veći broj novih boraca i što se nameće potreba zimskog odijela. Odjeće i obuće nema na Visu, jer se nije dobila od Saveznika, a u koliko bi se dobila na Vis, mogla bi se prebaciti pod ovakvim uslovima i za jedinice na kopnu.

Po pitanju zadataka i problema koji stoje pred nama, oni su uglavnom isti kao i u prošlom izvještaju, s tom razlikom što se pitanje popune jedinica donekle umanjilo kod XIX i XX Divizije, dok je kod IX još uvijek ozbiljno. Svi ovi problemi

koji se još pokazuju uočeni su i oni se prema mogućnostima rješavaju i uklanjaju. Jedinice se sada pripremaju kako bi mogle u danom momentu da prihvate veći broj ljudstva i oružja i da se osposobe za jače i kombinovanije borbe.

Pitanje naših operativnih namjera donekle smo iznijeli u stavu III-em ovog izvještaja, a o svakom preduzetom planu izvještavaćemo blagovremeno taj Štab.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar-Pukovnik:
Boško[24]

Komandant — General-major:
V. Č.[25]

BR. 5

ZAPOVIJEST ŠTABA 10. KORPUSA NOVJ OD 1. OKTOBRA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA USTAŠE U PITOMAČI I KLOŠTRU[1]

ŠTAB
X. KORPUSA »ZAGREBAČKOG«
NOV i POJ
dne 1. listopada 1944.
Broj: Oper. 501/1944.

ZAPOVIJEST

Sekcija Slatina, Bjelovar, Đurđevac, Čakovec i Čazma 1:100.000.

U cijeloj zemlji naše jedinice oslobađaju gradove i sela i izvršavaju zapovijedi Vrhovnog komandanta maršala Jugoslavije druga **Tita.** I naš Korpus ima da očisti Podravinu u suradnji sa jedinicama VI. Korpusa od mrskih, krvavih »Bobanovaca«.[2] Uništite ih i oslobodite narod od krvnika i ubojica. Borci, podoficiri, oficiri i politkomesari, izvršite i vi svoj zadatak u okviru ofanzive koju vrše sve naše jedinice u cijeloj

[24] Šiljegović
[25] Vlado Četković

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 8—1/2, k. 551.
[2] Vidi primjedbu br. 2 uz dok. br. 93.

zemlji. Prva naša pobjeda bit će uništenje I. »Bobanove« bojne u Pitomači.[3]

Podaci o neprijatelju:

Pitomača: I. bojna V. stajaćeg zdruga — ustaša pojačana sa 2 topa.[4]

Kloštar: 37. bojna V. ustaškog stajaćeg zdruga pojačana sa 2 topa.

Đurđevac: VII. bojna V. ustaškog stajaćeg zdruga pojačana sa 2 topa, i vjerovatno nekoliko tanketa.

Koprivnicá: IV. bojna V. ust. staj. zdruga i još neke snage P.T.S.-a.

Križevci: 2 domobran. bojne i 1 sat. 37. ust. bojne.

Bjelovar: 2 boj. žandara i 1 bojna domobrana sa 4 topa 75 mm.

Naš korpus ima zadatak da likvidira uporište Pitomaču uz pomoć VII. Ud. Divizije i XVIII. brigade XXXX. Divizije,[5] a potom da produži sa ofanzivom u Podravini za uništenje V. ust. stajaćeg zdruga uz pomoć jedinica VI. Korpusa.

VI. Korpus sa svojim jedinicama izvršiti će jednovremeno likvidaciju neprijateljskog uporišta Virovitica.[6]

Likvidaciju posade u neprij. uporištu Pitomača izvršiti će snage XXXII. Divizije pojačane XVIII. brigadom.

NAREĐUJEMO!

Izviđanje:	Izviđačka četa XXXIII. Divizije izviđati će neprijatelja na liniji Hampovica — Šemovci, tj. snage neprijatelja od pravca Koprivnice i Đurđevca. Četi pridodati radio-stanicu. Izviđačka četa VII. Ud. Divizije izviđati će neprijateljski garnizon u Bjelovaru, na liniji Gor. Plavnice — Kobasičari sa osmatranjem puta Križevci — Bjelovar. Četi pridodati radio-stanicu.
Raspored snaga:	
XXXII. Divizija i XVIII. brig.	Ima zadatak da uništi neprijatelja u Pitomači. Da minira cestu između Kloštra i Pitomače i sam izlaz iz Pitomače k Virovitici.

[3] Jedinice 32. divizije napale su ustaše u Pitomači 5. oktobra 1944 (vidi dok. br. 6, 18, 31 i 64).

[4] Prema izvještaju Štaba 32. divizije u Pitomači se tada nalazila 2. bojna 5. ustaškog stajaćeg zdruga (vidi dok. br. 31).

[5] Vidi dok. br. 18 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 19—2, k. 1191.

[6] Jedinice 12. divizije u sadejstvu sa 40. divizijom napale su Viroviticu 4. oktobra (vidi dok. br. 2, 3, 22, 26, 33, 42, 134 i 135).

	Da izvrši neposredno osiguranje od Kloštra na liniji sela Kladare — k. 115 — s. Kladare zapadni dio — k. 128 — s. Dinjevac i da vrši fingirani napad za cijelo vrijeme likvidacije Pitomače na uporište Kloštar. Po izvršenom zadatku Divizija se prikuplja i sređuje na prostoriji s. Dinjevac — Grabrovnica — Kozarevac i ulazi u Korpusnu rezervu.
XXXIII. Div. I. brig. II. i III. Brig.	Ima zadatak osiguranja operacija na Pitomaču i Kloštar od neprijateljskih snaga koje bi pošle u pomoć od pravca Koprivnice i Đurđevca. Osiguranje postaviti na liniju Čepelovac — Kalinovac sa zatvaranjem puta Đurđevac — Kloštar i Đurđevac — Ferdinandovac. Posjedanje izvršiti grupno. Haubička baterija ima zadatak da za vrijeme likvidacije neprijatelja u Pitomači tuče posadu u Kloštru i da potpomogne pri odbijanju neprijatelja koji bi pošao u pomoć. Ima izvršiti miniranje ceste između Đurđevca i Pitomače i Đurđevca i Ferdinanđovca i porušiti sve mostove na tim komunikacijama. Po likvidaciji neprijatelja u Pitomači ostaje na istim položajima i osigurava likvidaciju uporišta Kloštar.[7] Prema uporištu Kloštar izvršiti potrebno osiguranje i minirati izlaze iz Kloštra.
Podravski Part. Odred:	Ima zadatak osiguranja od Bjelovara. Osiguranje izvršiti na liniji Zakletište (k. 268) — 256 — Kostajnik (k. 244) sa zasjedom na tunelu k. 264 i patrolama kod Rakitnice. Izvještaje o pokretu neprijatelja slati u Šandrovac bataljonu VII. Ud. Divizije. Položaje držati pod svaku cijenu u koliko bi neprijatelj naišao. Posjedanje položaja izvršiti grupno.
Korpusna rezerva: VII. Ud. Div.	Nalazi se u Korpusnoj rezervi. Sa jednom brigadom u Suh. Kataleni sa držanjem k. 223 i veze sa Štabom XXXIII. Div. a drugom brigadom bez jednog bataljona s. Kozarevac i s. Mala Črešnjevica.

[7] Ustašku posadu u Kloštru uništila je 33. divizija u sađejstvu sa dijelovima 7. divizije u borbama koje su vođene 4. i 5. oktobra (vidi dok. br. 5, 18, 24, 62 i 64).

	Jedan bataljon Divizije ostaće u s. Šandrovac radi osiguranja komore VII. Ud. i XXXIII. Divizije. Taj bataljon pored toga ima zadatak da patrolama održava vezu sa Podrav. Odredom.
Fortifikacija:	Sve jedinice na položajima imaju se utvrditi po pravilu o poljskoj fortifikaciji.
Odbrana od tenkova:	Na pravcima od kuda očekujemo tenkove i neprij. motorizaciju koncentrisati antitenk. puške, bacače i topove i postaviti minska polja.
Mjesto komore:	Komore VII. Ud. Divizije i XXXIII. Div. smjestiti će se za vrijeme operacija u s. Šandrovac.
Početak napada:	Napad na uporište početi će 3. oktobra u 24 časa. Sve jedinice koje postavljaju osiguranja moraju zaposjesti određene položaje pola sata ranije i porušiti sve telef. veze u koliko postoje.
Veza:	XXXII. Divizija postaviti će telefon. vezu sa Štabom Korpusa. XXXIII. Divizija postaviti će telef. vezu sa Štabom Korpusa. VII. Ud. Divizija postaviti će vezu sa Štabom Korpusa, sa brigadom u Suh. Kataleni i XXXIII. Div. Pored telefon. veze svi štabovi Divizija održavati će i redovitu radio-vezu, za čiji rad će dobiti naknadno naređenje od referenta za vezu ovog Korpusa.[8] Podrav. Odred poslati će u ovaj štab 2 kurira konjanika.
Sanitet:	Sanitetsku službu organizovati će referent saniteta Dopunskom zapovješću.[9]
Ishrana:	Ishrana jedinica za vrijeme operacija obavljati će se doturom suhih obroka na položaje. Neka se intendanti Divizija postaraju da na vrijeme izuzmu iz intendanture Korpusa potrebnu količinu suhih obroka.

[8] i [9] Zapovijesti za vezu i sanitet nalaze se u Arhivu V.I.I., reg. br. 8—4/2, i 8—5/2, k. 551.

Evakuacija:	Evakuaciju zarobljenika i vojničkog plijena izvršiti pravcem Sedlarica — Brzaja — Pisanica za Moslavinu.
Mjesto štabova:	Štab Korpusa za vrijeme operacija nalaziti će se na osmatračnici u vinogradima između sela M. Črešnjevica i Kozarevac. Štab XXXII. Divizije nalaziti će se u s. Otrovanec. Štab XXXIII. Divizije nalaziti će se na k. 207 (Babin brijeg). Štab VII. Ud. Divizije nalaziti će se u s. Kozarevac. Štab Podrav. Odreda nalaziti će se na sredini svog borbenog rasporeda.
Znaci raspoznav.	Za noć 3 na 4.X. biti će: Podravina — Partizanska. Za dan 4. X. vrijede opšti znaci. Nakon izvršene likvidacije Pitomače operacije se nastavljaju dalje u Podravini i jedinice se sređuju i čekaju daljnje naređenje.[10]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar-pukovnik: **Ivan Šibl**

Komandant — general-major: **Vlado Matetić**

(M.P.)

Dostavljeno:
Štabu XXXII. Divizije NOVJ.
Štabu XXXIII. Divizije NOVJ.
Štabu VII. Ud. Divizije NOVJ.
Štabu XVIII. brigade NOVJ
na izvršenje.

[10] Jedinice 33. divizije napale su 11. oktobra Virje i Podravski Novi Grad a 13/14. oktobra počeo je napad jedinica 6. i 10. korpusa i dijelova 7. divizije na Koprivnicu (vidi dok. br. 30, 40, 51, 52, 57, 59, 62 i 65).

BR. 6

PISMO POLITIČKOG KOMESARA 10. KORPUSA NOVJ OD 1. OKTOBRA 1944. ŠTABU 32. DIVIZIJE U VEZI SA NAPADOM NA PITOMAČU[1]

ŠTAB
X. KORPUSA »ZAGREBAČKOG«
NOV i POJ
dne 1. oktobra 1944. god. »Čuvati do kraja *stalno* godine«
K. Broj: Služb.

ŠTABU XXXII. DIVIZIJE N.O.V.J.

U jeku ofanzivnih operacija velikog stila, jedinice NO Vojske, pobjedonosnim nastupanjem diljem cijele Jugoslavije oslobađaju grad za gradom, pokrajinu za pokrajinom.

Ovih dana slavlju i trijumfu junačkih brigada i divizija nema kraja. Pobjede u Valjevu,[2] Prijedoru,[3] Banjoj Luci,[4] Tuzli,[5] na otocima,[6] i kod nas sjeverno od Save, u Požegi,[7] Daru-

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 7—1/10, k. 1191 A.

[2] Jedinice 1. i 6. proleterske divizije oslobodile su Valjevo 15. septembra (vidi »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945«, knj. 2, str. 282).

[3] Prijedor su oslobodile jedinice 5. korpusa NOVJ 6/7. septembra (opširnije o tome vidi »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945«, knj. 2, str. 429).

[4] U borbama od 18. do 27. septembra jedinice 5. korpusa NOVJ (4, 39. i 53. divizija) oslobodile su gotovo čitav grad, ali su ga morale napustiti pod pritiskom jakih njemačkih snaga koje su napadnutom garnizonu pritekle u pomoć iz Bosanske Gradiške i Dervente (vidi »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945«, knj. 2, str. 432—439).

[5] Tuzlu je oslobodila 27. divizija 17. septembra (vidi »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945«, knj. 2, str. 450).

[6] Srednjodalmatinske otoke (Brač, Hvar, Korčulu, Mljet i Šoltu i poluotok Pelješac) oslobodile su jedinice 26. divizije 8. korpusa NOVJ u septembru 1944 (vidi tom V, knj. 33, dok. br. 64, 73, 102, 130, 132, 133, 134, 135, 137, 138, 139 i 140).

[7] Jedinice 12. divizije napale su Slavonsku Požegu 5. septembra ali je zbog intervencije neprijateljskih snaga iz Pleternice nisu uspjele zauzeti. Nekoliko dana kasnije neprijatelj je napustio Slavonsku Požegu i Pleternicu (vidi dok. br. 55 i 56 u ovoj knjizi i tom V, knj. 33, dok. br. 50, 107, 123 i 131).

varu,[8] Pakracu,[9] Lipiku[10] i Slatini[11] toliko su značajne i velike, toliko su sudbonosne u fazi konačnog oslobođenja naše zemlje, te se zaista i u jedinicama NO Vojske i kod naroda osjeća novi duh neviđenog poleta i oduševljenja. Dolazi praznik i u naša sela, dolazi blagdan u naše ulice i u naše kuće. Dolazi čas konačne osvete za nasilja i nedjela počinjena u našoj zemlji. Svakim danom Jugoslavija je sve veća grobnica za one koji su htjeli da od naših naroda učine kolonijalno roblje.

Naše su jedinice dvostruko ojačale. Kolone novih boraca danomice stupaju u naše brigade. Neprijateljska se vojska raspada, trulež i demoralizacija koja je u njoj carevala za sve ovo vrijeme, dostigla je pod udarcima našim stepen posvemašnjeg rasula i posvemašnje dezorganizacije.

U sjevernoj Hrvatskoj fašisti su još uvijek jaki, iako je gotovo sve ono što je bilo zavedeno i nasilno unovačeno u neprijateljskoj vojsci, danas prešlo na našu stranu, zahvaljujući upornosti naših boraca koji su prošli kroz sve moguće teškoće, čvrsti i nepokolebivi u borbi za narodno oslobođenje, za slobodnu federalnu Hrvatsku u slobodnoj federativnoj Jugoslaviji.

No iako je i kod nas neprijatelj mnogo puta temeljito vojnički poražen, iako smo dobrim dijelom uspjeli politički ga razbiti, iako je odziv domobrana na Titov poziv u našem Korpusu bio vrlo velik, kod nas još uvijek nije izvojevana konačna odlučna bitka, koja treba da započne ovih dana.

U februaru ov. god., nakon naših velikih pobjeda nakon što smo uspjeli da u krajevima oko samog Zagreba formiramo Zagrebački Korpus,[12] neprijatelj je u paničnom strahu da ne izgubi još i to područje gdje je bio relativno najjači, nakrcao te krajeve svojim elitnim trupama, Bobanovom legijom i tjelesnim zdrugom.[13] Od tada pa do danas, to su naši glavni protivnici s kojima se za sve to vrijeme bore naše junačne Narodnooslobodilačke brigade i partizanski odredi.

Pobijediti Bobana,[14] tj. uništiti njegovu vojsku, znači zadati neprijatelju na području našega Korpusa smrtonosni udarac

---

[8] Pod pritiskom 40. divizije neprijatelj je napustio Daruvar 16. septembra 1944 (vidi tom V, knj. 33, dok. br. 76, 129, 130, 133 i 134).

[9] i [10] Jedinice 40. divizije u sadejstvu sa Posavskim NOP odredom oslobodile su Pakrac i Lipik 13. septembra 1944 (vidi tom V, knj. 33, dok. br. 71, 80, 129 i 130).

[11] U borbama 25. i 26. septembra jedinice 40. divizije zauzele su Podravsku Slatinu, a jedinice 12. divizije Čađavicu (vidi tom V, knj. 33, dok. br. 88. 89, 100, 103, 107, 142 i 143).

[12] Deseti korpus NOVJ formiran je 19. januara 1944 (vidi tom V, knj. 23, dok. br. 67).

[13] Vidi dok. br. 93, primjedbu br. 2 i 3.

[14] Rafajlo Boban

i preuzeti inicijativu konačno u svoje ruke da je više nikada ne prepustimo neprijatelju.

Vrijeme odlučne i velike borbe došlo je. Mi krećemo u prvu bitku koja evo započinje.

Ako hoćemo da ta borba bude što uspješnija, treba da poznajemo neprijatelja, njegov način borbe, njegovu snagu i njegove slabosti. Treba da uočimo gdje je naša prednost da bi znali i usmjeriti pravce svojih udaraca.

Moral neprijatelja osniva se na očajanju. On znade da mu je umrijeti i nastojati da se što dulje održi u životu, da nam nanese što veće gubitke. On će pokušati da pod svaku cijenu što dulje zadrži ove krajeve koji su mu posljednja odstupnica iz naše zemlje.

Neprijatelj je podmukao, spreman da iznenađuje, da prihvati noćnu borbu i da napada noću. On se oslanja više na napad nego li na odbranu, znajući da je napad najbolja odbrana.

Neprijatelj je dobro naoružan i spreman da se bori do posljednjega.

No ipak, uprkos svemu tome, naše su prednosti u ovoj borbi ogromne.

Mi imamo brojno jače snage koje su još bolje naoružane od neprijatelja.

Naš moral bazira se na svijesti i ogromnom poletu i oduševljenju pred konačnu pobjedu.

Mi smo uporniji, tvrđi i čvršći od neprijatelja. Mi smo sigurni u pobjedu!

Prva bitka počinje. O ishodu prve bitke u mnogome zavise naši uspjesi u daljnjim borbama. Uspjeti u Pitomači gotovo da znači s lakoćom nastaviti dalje.[15] Toga eto treba da budu svjesni svi naši borci, podoficiri, oficiri i politički komesari. Svaki treba da dade od sebe sve. Do izražaja treba da dođe maksimum ličnog zalaganja svakog pojedinog borca i rukovodioca. Svaki treba da točno, na vrijeme i savjesno ispunjava svako dobiveno naređenje, da bude hrabar, požrtvovan i umješan, inicijativan i svjestan svoje snage, ali da ne potcjenjuje protivnika.

Borbe će biti krvave i teške. Uspjeti moramo pod svaku cijenu. Područje našega Korpusa nikada nije bilo odmaralište za neprijatelja i nitko neće nekažnjeno po njemu pljačkati i haračiti. To traži od nas naš narod, to traži od nas Maršal Tito.

Tito naređuje, mi treba da njegova naređenja izvršimo u potpunosti. I dok se naša braća srbijanski partizani na ulicama

[15] Jedinice 32. divizije oslobodile su Pitomaču 5. oktobra 1944 (vidi dok. br. 5, 6, 18, 31 i 64).

Negotina, Kladova i drugih mjesta u Srbiji grle s crvenoarmejcima, mi ih pozdravljamo i očekujemo, pridružujući se zajedničkom veselju, i krećemo u boj.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — pukovink:
Ivan Šibl

(M. P.)

ŠTAB XXXII. DIVIZIJE
NOV. JUGOSLAVIJE
K. Br. 74. Dne 2. X. 1944.

Prepisano politkomesarima brigada i brdske baterije; potom u spise.

S. F. — S. N.!

Politkomesar-ppuk.

BR. 7

PREGLED SOCIJALNOG I NACIONALNOG SASTAVA LJUDSTVA 12. DIVIZIJE NOVJ OD 1. OKTOBRA 1944. GODINE[1]

PREGLED SOCIJALNOG I NACIONALNOG

Red. broj	Jedinica	Brojno stanje po spisku	Socijalni sastav							
			Radnika	Seljaka	Intelekt.	Obrtnici i sitni trgovci	Namješt. i srednjoškolaca	Vojnih lica	Policaja, žandara, financi	
1	Štab XII. Divizije	170	60	50	15	25	15	5		
2	XII. Ud. Brigada	1755	240	1120	52	218	70	17	38	
3	Osječka Brigada	1461	266	831	40	223	90			
4	Čehoslov. Brigada	730	268	428	9	9	15	11		
5	IV. Brigada	924	210	649	4	25	28	1		
6	Konjič. Divizion	74	15	54	3		2	8		
	Svega:	5.114	1059	3132	123	500	220	42	38	

Politkomesar: ppukovnik
Josip Krajačić

[1] Original (pisan mastilom, cifre olovkom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 13/2—3, k. 882.

SASTAVA XII DIVIZIJE NOVJ NA 1-X-1944 G.

Nacionalni sastav												
Srba	Hrvata	Slovenaca	Crnogoraca	Muslimana	Talijana	Rusa	Židova	Madara	Čeha Slovaka	Njemaca	Poljaka	
95	70	1							3		1	
615	1064	12		18	5	14	1	9	13	3	1	
358	746	10		13	102	199	3	8	17	2	3	
4	36	3				5		1	681			
236	591			5	3	6		2	6	75		
6	23			1		13		1				
1314	2530	26		37	110	237	4	21	720	80	5	

Zast. komandanta major
Bogdanović Geco[2]

[2] Gedeon

BR. 8

IZVJEŠTAJ ŠTABA 3. DALMATINSKE BRIGADE OD 1. OKTOBRA 1944. ŠTABU 9. DIVIZIJE NOVJ O BORBAMA U SEPTEMBRU[1]

ŠTAB
III. DALM. UDARNE BRIGADE IX. DIVIZIJE
1-X-1944 god.

ŠTABU IX DIVIZIJE N.O.V. JUGOSLAVIJE

Mjesečni operativni izvještaj:

1-IX-1944 god.— III. bataljon zatvara pravac od V. Popine i drži položaje na Debelom brdu. Napadao neprijatelj u jačini od 300, sastav četnici i legioneri.[2] Akcijom rukovodio komandant. Neprijatelj odbiven uz gubitke od 8 mrtvih i 8 ranjenih. Kod nas 1 drug lakše ranjen.

2-IX-1944 god.— Brigada se nalazi na istim položajima. I bat. u s. Omsica, II bat. u s. Dukići. III bat. izvršio pokret u s. Ploče. IV bat. u s. Ploče. V bat. u s. Tojagići. *Intendantura i ambulanta* u s. Petrovići. Štab brigade sa prištapskim jedinicama u s. Ploče.

3-IX-1944 god.— IV batalj. prebačen u Tojagiće. V bat. u s. Dukiće. II bat. izvršio pokret u pravcu Lapca, gdje je bio napadnut iz zasjede bataljon XIII brigade.
Ostalo bez promjene.

4-IX-1944 god.— II bat. koji je došao do Mazina, preuzeo položaje batalj. XIII brigade i u toku dana dobio naređenje da ide u Plećaše i da bude u zaštiti Korpusa.[3]
Ostalo bez promjene.—

5-IX-1944 god.— Bez promjene.—

6-IX-1944 god.— Brigada izvršila pokret u cilju prebacivanja na drugu prostoriju, pravcem Grcalo — V. Popina — Ljubina poljana.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 22—1/6, k. 845.
[2] Iz sastava njemačke 373. legionarske divizije.
[3] Odnosi se na Štab 8. korpusa NOVJ.

7-IX-1944 god.— Po prebacivanju preko komunikacije Knin — Srb, naš III bat. napao kamione. Kolona je bila od 20 kamiona i 10 motorbicikla. Kamioni su bili prazni. Akcijom je rukovodio komandant bataljona. Zapaljena su 3 kamiona i 5 motorbicikla. Ubijeno 5, a ranjeno 10 neprijat. vojnika. Zaplijenjeno je: 1200 jug. metaka, 6 doboša za šarac, 2 pištolja, 6 pušaka, 50 bluza, 27 čakšira, 1 poljski telefon i nekoliko ranaca.[4]

8-IX-1944 god.— Brigada koja je bila dospjela do Ljubine poljane, odatle je izvršila pokret prema Trubaru, gdje se je i smjestila, osim II batalj. koji je ostao u Dugom Polju.

9-IX-1944 god.— Bez promjene.—

10-IX-1944 god.— Brigada se postavila u zasjedu na nepr. kamione kod Kupirova i Srpskoga klanca.[5] II bat. zatvarao je pravac od Srba, I, IV, V batalj. nalazili su se ispod Urljaja prema Kupirovu, dok III bat. nalazio se prema Srpskom klancu. Neprijatelj je uočio da mu mi postavljamo zasjedu, te je težio da ovaj sektor puta pređe još u toku dana, u čemu je

---

[4] Vidi tom V, knj. 33, dok. br. 73 i 123, i Arhiv V.I.I., reg. br. 56—2, k. 842 A.

[5] O zasjedama koje su jedinice NOV i POJ postavljale na komunikaciji Bihać — Knin, Franz Schraml u knjizi »Ratište u Hrvatskoj«, pored ostalog, piše: »... Zbog potpuno razorene željezničke pruge snabdjevanje trupa koje su se nalazile u važnom gradu Kninu vršeno je isključivo autokolonama putem koji je vodio od Bihaća. Za obezbjeđenje kolona između ostalog formirana je iz svih dijelova divizije (odnosi se na njemačku 373. legionarsku diviziju — prim. red.) 3./373. poljskog dopunskog bataljona i postavljena u Vučjak (zapadno od Bihaća).

Kamionske kolone su se sastojale većinom od 10—15 vozila sa dvojim kolima za osiguranje u kojima je kao pratnja bila ukrcana jedna ojačana desetina sa puškomitraljezima. Kad je neprijateljski pritisak na put Bihać — Knin postajao sve jači i kad su kolone zbog svoje dužine pružale suviše lak napadni cilj, obrazovane su takozvane brze kolone od samo 4—5 kamiona koje su doduše uvijek neometano prošle ali same nisu bile ipak dovoljne za snabdjevanje cijeloga prostora Knina. Kolone su predveče sastavljene u Zavalju, pošto su se zbog opasnosti iz vazduha koja je od avgusta 1944. postajala sve veća mogla da voze samo noću, što je opet za partizane bila velika pogodnost. Ovaj dio puta bio je plato k. 796 između Kupirova i Sučevića (južno od Srba). Ovaj plato je bio upravo idealan za neprijateljske napade na kolone. Ovdje je u posljednjim mjesecima prije pada Knina više kolona skoro potpuno uništeno pri čemu su osim nekoliko preživjelih također uništene i desetine za obezbjeđenje...«

i uspio, pošto bataljoni nisu mogli na vrijeme da stignu zbog dana.

III bataljon kojemu je dozvoljavalo zemljište privukao se prvo na samu komunikaciju. Na njegovu zasjedu naišla su jedna kola sa nekoliko domobrana, koji se nisu htjeli predati na poziv. Ubili su 2 i ranili 3 nepr. vojnika. Zaplijenjen je jedan konj, 3 puške i nešto municije. Poslije ovih kola naišla je kolona kamiona. Naš bataljon napao je ovu kolonu i zapalio 4 kamiona koja su bila puna hrane. Iz kamiona je izvučeno oko 1200 kg. brašna, koje je izvučeno u šumu. Ovom akcijom rukovodio je komandant bataljona.

11-IX-1944 god. I bataljon razoružao garnizon domobrana u s. Kupirovu, koji je bio jak oko 40 vojnika. Akcijom je rukovodio štab bataljona. Garnizon je razoružan, predao se 1 oficir, 2 podoficira i 20 domobrana. Ostali domobrani pobjegli. Zaplijenjeno: 1 teški bacač, 1 laki bacač, 4 p.mitraljeza »Breda«, 16 pušaka, 4 pištolja, 1 strojnica, 20 bombi, 5 konja, 150 granata za teški bacač, 160 granata za laki bacač, 20.000 puščane i mitraljeske municije, 26 ranaca, veće količine odjećne spreme.

U isto vrijeme napadnut je neprijatelj u jačini od 150 vojnika koji je išao u pomoć garnizonu Kupirovu. Neprijatelj je bio u sastavu legionari i Nijemci. Naš IV bat. napao je toga neprijatelja ispod Urlaja i odbacio ga nazad u Srb. Neprijatelj je imao 7 mrtvih, 15 ranjenih i 2 zarobljena. Zarobljen jedan protivkolski top 45 mm., 4 granate, 2 pištolja, 8 pušaka, manja količina municije i nešto spreme.[6]

12-IX-1944. III bataljon je upućen prema Srpskom klancu da istoga zauzme, u čemu nije uspio nego je zauzeo položaje istočno od Srpskog klanca. Neprijatelj u toku dana vršio je napad na Međeđak, koga je držao naš I bataljon, neprijatelj je odbiven. IV bataljon je u toku dana napadnut od neprijatelja iz Srba na

[6] i [7] Opširnije o tome vidi operacijski dnevnik Štaba 9. divizije u Arhivu V.I.I., reg. br. 56—2, k. 842 A.

položajima ispred G. Srba u pravcu Kunovca ali je neprijatelj odbiven. Napad su vršili legioneri i četnici. Akcijom je rukovodio štab bataljona. Neprijatelj je imao 6 mrtvih i 12 ranjenih. Kod nas 1 mrtav i 1 ranjen.[7]

13-IX-1944. Napad na Suvaju vrši IV i jedna četa V bataljona a na Međeđak II bataljon. U Suvaji se nalazi 250 vojnika a na Međeđaku 150. Sastav neprijatelja: nešto malo Nijemaca, četnici i legioneri. Akcijom rukovodi komandant i načelnik brigade sa štabovima bataljona. U ovoj akciji nije se uspjelo. Istoga dana napadnut neprijatelj u Brotnji od našega II bataljona i V bataljona. U Brotnji su se nalazili četnici. U akciji se uspjelo protjerati četnike i zauzet Brotnju.[8] Neprij. gubici: 7 mrtvih i 15 ranjenih. Zaplijenjen 1 laki bacač, 3 puške, manji broj municije. Naši gubici: 2 Talijana mrtva i 9 ranjenih. IV bataljonu u Suvaji predalo se 5 četnika.

14-IX-1944. Ponovo se vršio napad na Suvaju i Međeđak, s tim što su I i III bataljon vršili pritisak na Srb. Napad nije uspio. Neprijatelj je imao 28 mrtvih i 40 ranjenih. Naši gubici: 1 mrtav i 15 ranjenih (od ovih ranjenih ranjeno je 9 za vreme ručka kod III bataljona).[9]

15-IX-1944. Vršene pripreme za ponovni napad na Suvaju i Međeđak. IV bataljon prebačen u Brotnju.

16-IX-1944. Neprijatelj u jačini od 4 tenka i 25 kamiona probio se od pravca Lapca i došao za leđa našem IV bataljonu. Razvila se kratka borba u kojoj su se naše jedinice povukle i prebacile s onu stranu Une. U ovoj akciji mi smo imali kod IV bataljona 6 mrtvih i 7 ranjenih drugova. Izgubljeno je: 2 eng. p. mitraljeza, 1 Džon Bul, 6 pušaka. U ovoj akciji istakao se komandant IV bataljona koji je svom bataljonu držao odstupnicu i ostao posljednji na položaju.[10]

17-IX-1944. Poslije povlačenja sa sektora Suvaja — Brotnja, V bataljon zauzeo je Krčko brdo, IV

---

[8] i [9] Vidi tom V, knj. 33, dok. br. 134 i 135.
[10] Vidi tom V, knj. 33, dok. br. 137.

bataljon Gradinu, II bataljon kosu iznad Raćenovića Župe. I bataljon na Međeđaku. III bataljon sa jednom četom k. 490 i sa dvije čete u rezervi.

18-IX-1944. Dvije čete III bataljona prebačene pod Urljaj u cilju obezbjeđenja prebacivanja nešto stoke i Talijana.
Četnici u jačini od 150 napali naš V bataljon na Krčkom brdu. U prvom momentu četnici uspjeli da izbace V bataljon sa Krčkog brda ali ponovnim napadom zauzeto Krčko brdo. Akcijom rukovodio komandant i njegov zamjenik koji je u ovoj akciji ranjen. Neprijatelj imao 6 mrtvih i 14 ranjenih. Naši gubici: 7 ranjenih.

19-IX-1944. Dvije čete IV bataljona prebačene u Osredke. Neprijatelj izbio u Zavlaku i na Gologlav. Četa III bataljona koja je bila kod Urljaja napadnuta od neprijatelja ali bez ikakvih rezultata. Jedna četa I bataljona prebačena u Dugo Polje, kao zaštita intendanture i ambulante.

20-IX. 1944. Neprijatelj napada na Krčko brdo. U dva navrata V bat. odbacuje neprijatelja. U trećem navratu neprijatelj izbacuje V bataljon koji se povlači desno od Gradine na prihvatne položaje. Neprijatelj vrši dalje napad na Gradinu u jačini od 200 ljudi u sastavu legioneri i Nijemci. Napad mu je pripremljen sa jakom artiljerijskom i bacačkom vatrom. Neprijatelj uspijeva da poslije kraće borbe izbacuje naše snage sa Gradine i s time se mijenjaju položaji čitave brigade. Naše snage se povlače na položaje k. 707 — k. 646 — k. 604 — k. 670 — k. 697. U ovoj akciji neprijatelj je imao 29 mrtvih i 34 ranjena. Naši gubici: 5 mrtvih i 21 ranjen.

21-IX-1944. Brigada se povukla prema Lipov vrhu odakle se u 10 sati povukla preko Trubara u Resanovce i Zebe. U Resanovcima ostali III i IV bat., ostatak u Zebe.

22-IX-1944. Bez promjene.

23-IX-1944. Bez promjene.

24-IX-1944.	Bez promjene.
25-IX-1944.	Bez promjene.
26-IX-1944.	Brigada izvršila pokret pravcem Maleševci — Marinkovci — Peulje. III bataljon smjestio se u D. Peulje. I bat. i ambulanta u G. Peulje, ostatak brigade u Grkovce.
27-IX-1944.—	Bez promjene.—
28-IX-1944.—	Bez promjene.—
29-IX-1944.—	Bez promjene.—
30-IX-1944.—	Bez promjene.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za štab brigade
načelnik, kapetan:
Sveto Katić

BR. 9

IZVJEŠTAJ ŠTABA 4. SPLITSKE BRIGADE OD 1. OKTOBRA 1944. ŠTABU 9. DIVIZIJE NOVJ O DEJSTVIMA OD 1. DO 30. SEPTEMBRA[1]

ŠTAB IV. SPLITSKE BRIGADE N.O.V.
— JUGOSLAVIJE —
Br. sl.
1 - X 1944 g.

ŠTABU IX DIVIZIJE

Dostavljamo mjesečni izvještaj pokreta i akcija brigade u razdoblju od 1. IX. do 30. IX. 1944. god.:

1. IX. 1944. Brigada se nalazila na prostoriji Gubavčevo polje. I bataljon u s. Aleksići, II i III bataljon u s. Blanuše, IV bataljon u s. Grcala. Štab sa prištapskim jedinicama u s.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 8/2, k. 847.

Blanuše. Brigada na odmoru poslije vođenih akcija na Gračac i sa zadatkom zatvaranja pravca od V. Popine i Gračaca.[2]

2. IX. 1944. Raspored brigade ostao isti.

3. IX. 1944. Brigada se nalazila u Gubavčevom polju raspoređena: I bataljon sa Štabom brigade i prištapskim jedinicama u s. Blanuše, II bataljon u s. Grcala, III bataljon je smijenio bataljon XIII Brigade na Orozovcu, IV bataljon u s. Tojagići. Tokom noći 2/3 ov. mj. IV bataljon izvršio pokret iz s. Glogova do željezničke st. Malovan u cilju prebacivanja karavana za XIX Diviziju. Po završenom zadatku bataljon se povratio na polazne položaje.

4. IX. 1944. Brigada ostala na svojim položajima.

5. IX. 1944. Nikakve promjene na sektoru brigade.

6. IX. 1944. Brigada izvršila pokret pravcem Blanuše — Grcalo — Labusi — Ljubina poljana. Brigada je obrazovala desnu kolonu divizije a u cilju obezbjeđenja komunikacije Srb — Otrić.

7. IX. 1944. Brigada se nalazi na Ljubinoj poljani. IV bataljon koji se nalazio na osiguranju kolone pri prebacivanju na Ljubinu poljanu noću 6/7 uništio je dva neprijateljska kamiona i dva motocikla i zaplijenio raznog manjeg materijala. Nakon toga bataljon se povukao na predstražu. Raspored brigade je na sektoru Osoje — Poštak — Gola glava.

8. IX. 1944. Noću 7/8 ov. mj. izvršena je akcija na neprijateljsku motorizovanu kolonu na komunikaciji Otrić — Srb. Raspored bataljona bio je slijedeći: II bataljon ispod s. Lukići, I bataljon između Lukića i Klanca, IV bataljon obezbjeđivao je desno i lijevo krilo sa izbačenom jednom četom iznad s. Budimir a drugom na padinama Kurozeba. Akcija u potpunosti nije uspjela, tj. neprijatelju je oštećen jedan tenk i četiri do pet kamiona iz razloga što je II bataljon zakasnio sa otvaranjem vatre.

9. IX. 1944. Noću 8/9 ov. mj. postavljena je zasjeda na istom mjestu kao 7/8 ov. mj. Napadnuta je neprijateljska motorizovana kolona. Uništeno je 33 kamiona, jedna tanketa, 1 poljski top i mnogo raznog ratnog materijala. Zarobljen je jedan protukolski top 45 mm, jedan šarac, jedan laki bacač i jedan puškomitraljez Breda, 1 šmajser i druge razne ratne spreme. Neprijatelj je pretrpio gubitke od oko 50 mrtvih i dosta ranjenih.

10. IX. 1944. Zamišljena je ponovno akcija na komunikaciji Otrić — Srb, međutim kolona nije naišla. Iste noći I

[2] Deveta divizija započela je napad na Gračac 28/29. avgusta 1944 (vidi tom V, knj. 33, dok. br. 73).

bataljon izvršio je ekonomsku akciju u s. V. Popina te je konfiskovan manji broj krupne i sitne stoke.

11. IX. 1944. Brigada se nalazi na Jelinoj poljani.

12. IX. 1944. Brigada je preduzela pokret sa Ljubine poljane — napad na Klanac. Borbu je vodio I i III bataljon. I bataljon dobio je zadatak da izvrši nasilno izviđanje u pravcu Klanca. Do borbe sa jednom satnijom »Tiger« divizije[3] došlo je u samom Klancu, ali je I bataljon uspio da neprijatelja protjera sa k. 930 a oko 22 sata noću i sa k. 970[4] u pravcu Debelog brda i Košir vrha. Noću 12/13 ov. mj. sa III bataljonom izvršen je napad na Košir vrh ali zbog vrlo jako utvrđenog položaja napad nije uspio.

13. IX. 1944. Brigada se nalazi na položajima Zeleni tavani — k. 970 — Kurozeb — Poštak. Izvršen je napad na Debelo brdo sa jednom četom I i sa dvije čete III bataljona. Poslije kraće borbe neprijatelj je protjeran sa tog položaja. Oko 14 časova istog dana dvije čete I i jedna četa III bataljona izvršile su dva uzastopna napada na Košir vrh. Napad nije uspio uslijed jake i uporne odbrane neprijatelja.

14. IX. 1944. Brigada je na istim položajima. Noću oko 19 časova ponovljen je napad na Košir vrh sa dvije čete I i jednom četom III bataljona. Poslije kraće borbe neprijatelj je protjeran u pravcu Maglaja. Zaplijenjen je jedan laki bacač i postolje teške brede sa nešto municije, signalni pištolj, dvogled, 9 goveda i raznog drugog sitnog materijala. Neprijatelj je imao 16 mrtvih i 20 ranjenih.

15. IX. 1944. Brigada se nalazi na istim položajima s tim što je III bataljon zaposjeo položaje Debelo brdo i Košir vrh.

16. IX. 1944. Brigada se nalazi na istim položajima s time što je III bataljon radi nadiranja neprijatelja u pravcu Kupireva povučen sa Košir vrha i Debelog brda.

17. IX. 1944. Brigada na ranijim položajima.

18. IX. 1944. Brigada ostala na istim položajima.

19. IX. 1944. Brigada vodila borbu sa nadmoćnijim neprijateljem koji je u 7 časova sa jačim snagama nadirao od Otrića i Srba. Borbu je vodio naš IV bataljon i dijelovi II bataljona na položaju Poštak — Osoje — Kurozeb, a I bataljon u Klancu. U 14 časova brigada se povukla u pravcu Kaldrme.[5]

20. IX. 1944. Brigada se nalazi sa I bataljonom iznad Kaldrme, a sa ostalim dijelovima u Dugom Polju i kod željezničke

---

[3] Odnosi se na njemačku 373. legionarsku diviziju.
[4] Vjerovatno k. 790.
[5] Vidi tom V, knj. 33, dok. br. 134.

st. Trubar. 20/21 ov. mj. brigada je izvršila pokret pravcem željeznička st. Trubar — Resanovci — s. Isjek.

21. IX. 1944. Brigada se nalazi na prostoru Isjek — Kesići — Peći sa slijedećim rasporedom: I i IV bataljon, štab brigade i prištapske jedinice u s. Isjek, II bataljon u s. Peći, III bataljon u s. Kesići.

22. IX. 1944. Brigada se nalazi sa istim rasporedom. II bataljon po naređenju Štaba divizije povučen iz Peći i smjestio se u s. Radlovići.

23. IX. 1944. Brigada na istim položajima bez promjene.
24. IX. 1944. Na sektoru brigade ništa novo.
25. IX. 1944. Bataljoni ostali na svojim položajima.
26. IX. 1944. Bez promjene na sektoru brigade.
27. IX. 1944. Brigada ostala na svojim položajima.
28. IX. 1944. Bataljoni ostali na svojim položajima.
29. IX. 1944. Na sektoru brigade nikakovih novosti.
30. IX. 1944. Brigada ostala na svojim položajima.

Pom. politkomesara kapetan: Komandant kapetan:
J.[6] Paltrinjeri (M.P.) **Milić Ante**

BR. 10

IZVJEŠTAJ ŠTABA VIROVITIČKE BRIGADE OD 1. OKTOBRA 1944. ŠTABU 40. DIVIZIJE NOVJ O PRITISKU NA VIROVITICU OD 26. DO 29. OKTOBRA[1]

ŠTAB
VIROVITIČKE BRIGADE N.O.V.J.
Oper. broj 119 44
Dana 1. X 1944.

Predmet: Operativnog izvještaja

ŠTABU XL DIVIZIJE N.O.V.J.

Položaj

Jedinice ove Brigade vodile su borbu sa neprijateljem iz uporišta Virovitica, sekcija Slatina 1:100.000, i to dana 26, 27, 28 i 29. IX. 1944.[2]

[6] Jerko

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 17/4, k. 1299.

[2] Vidi dok. br. 120, 121 i 122.

Borbu su vodili svi bataljoni ove Brigade, i to vršili su pritisak na neprijateljsko uporište Virovitica u kome se nalaze ustaše, žandari i domobrani.

Prema naređenju Štaba XL Divizije ova Brigada vršila je pritisak na neprijateljsko uporište Virovitica, gdje se nalazi oko 350 ustaša, 800 domobrana (dočasnika), 80 žandara.[3]

Njihovo naoružanje nije nam u detalje poznato, ali u koliko smo dobili podatke da imadu 2 brdska topa 65 m/m, 2 protukolska topa 37 m/m i 3 teška bacača 81 m/m, samo u toliko znademo za teško oružje, a za laka oružja ne znamo koliko imadu, ali prema otvaranju njihove vatre imadu dosta velik broj automatskog oružja, po tome se poznaje pošto je jaka mitraljeska vatra.

Pritisak je vršen na neprijateljsko uporište Viroviticu sa 4 strane i to: 1 bataljon sa svoje 2 čete napadao je od sjeverne strane na kasarne i u produženju Petrovca, prema centru grada, 2 bataljon sa 2 čete vršio je pritisak od istoka cestom koja vodi Suhopolje — Virovitica i prugom na glavnu stanicu, gdje su se nalazili sami ustaše, dok su ostale jedinice toga bataljona bile u rezervi; 3 bataljon sa 2 čete napadao je od južne strane na malu stanicu i lijevo od stanice kraj groblja prema centru grada, dok su ostale snage toga bataljona ostale u rezervi, 4 bataljon koji je sa svoje 2 čete vršio pritisak na neprijatelja od zapada, tj. od Korije cestom pravac Virovitica. Ostale jedinice toga bataljona osiguravale su istim 2 četama zaleđe od Pitomače tako da ih neprijatelj ne bi iznenadio.

Svi bataljoni bili su pojačani sa 3 brdska topa i 2 teška bacača koji su tukli grad za vrijeme pritiska pješadije.

Za izvršenje ovoga zadatka ovaj Štab Brigade izdao je pismenu zapovijest svim jedinicama ove Brigade i proradio sa štabovima bataljona usmeno tako da bi se što bolje mogao izvršiti ovaj zadatak, a štabovi bataljona istovremeno proradili su sa komandama četa, vodnicima i desetarima, tako da je bila jasna svim rukovodiocima koji su vršili pritisak na neprijatelja, kuda treba da kreću sa svojim jedinicama i kako treba da kreću, da bi što lakše uništili neprijatelja ili ga natjerali u paniku. Sve jedinice ove Brigade koje su vršile pritisak na neprijatelja dobro su bile upoznate sa neprijateljskim uporištem, a i sa samim neprijateljem koji se nalazi u Virovitici, i prema tome su sami borci a i rukovodioci tražili i pitali zašto ne napadamo istoga neprijatelja, istovremeno govorili su pa kada smo mi Virovitička brigada trebalo bi i da osvojimo Viroviticu.

Početak napada bio je u 21 čas s tim da sve jedinice koje su vršile pritisak budu u određeno vrijeme svaka na svom

[3] Vidi dok. br. 134.

mjestu i da otpočnu sa napadom, tako je bila 3 večera uzastopce napadana Virovitica i svi bataljoni kao i artiljerija počinjali su napad jednovremeno na uporište. I. večer nije se došlo do određenog cilja tj. nije se zašlo unutra, kao isto i drugo veče, dok su 3 veče svi bataljoni presjekli žicu na nekoliko mjesta i ušli unutra, ali nisu imali samoinicijative, da su produžili sa napadom i dalje do centra grada, tj. do uništenja neprijatelja i likvidacije uporišta.

Za vrijeme napada na neprijateljsko uporište samo su naišle jedinice III. Bataljona na nagazne mine, koje su bile postavljene u žici dok ostali bataljoni nisu nailazili na postavljene mine, nego drugi i četvrti bataljon koji su napadali II sa istočne strane na stanici a IV od zapadne strane od Korije, oni su naišli na jak otpor neprijatelja, tj. njihove položaje neprijatelj je tukao sa teškim oružjem i davao je jak otpor, pošto je neprijatelj najjače snage imao na tim mjestima koncentrisane.

Za vrijeme napada bataljoni su bili povezani sa Štabom Brigade telefonskom vezom od mjesta svakog Štaba bataljona pa do Štaba Brigade, dok je svaki bataljon i Štab Brigade sa jedinicama koje su napadale i bile pred samim uporištem održavao vezu međusobno sa kuririma.

Za neuspjeh ove akcije i izvršenje zadatka kojega smo dobili od strane Štaba XL Divizije krivi su štabovi bataljona, koji nisu imali samoinicijativu u svojim rukama i nisu vodili dovoljno računa kada koja jedinica prodre unutar samog grada, da se s tim produži i dalje, nego su smatrali to što se vrši samo pritisak na neprijatelja, da ne mora da se kreće dalje, tj. da se likvidira do temelja. I ako im je bilo jasno i bili su dovoljno upoznati da bi to bio velik uspjeh za našu jedinicu kao novoformiranu Brigadu,[4] još nisu vodili dovoljno računa i nisu pristupili k tome da se to izvrši, tj. da se likvidira isto uporište. Za samo izvršenje zadatka pozvali smo sve Štabove bataljona na odgovornost i prema tome smo nastojali a i ubuduće nastojat ćemo da se ne bi ovo desilo.

Borba je trajala 1 i 2 veče od 21 čas pa do 2 poslije pola noći, dok je treće veče trajala od 21 čas do 1/4 4 sata u jutro, dok nije izdan znak za povlačenje, a koji je bio ugovoren raketama.

Gubici u ljudstvu i materijalu naši jesu sljedeći:

3 druga koji su poginuli i 17 ranjenih, od toga je 4 teže ranjeno, a ostali lakše, poginuli drugovi su: 1. Komesar II čete II Bataljona Strganac Ilija; 2. Komesar II čete II Bataljona Pavić Janko i drug bolničar iz II bataljona Gotal Vinko. Pogi-

[4] Virovitička brigada formirana je u avgustu 1944 (opširnije o tome vidi tom V, knj. 28, dok. br. 57).

nuli drugovi spremljeni su od strane naše, a također i ranjeni su upućeni u bolnicu. Materijal: Gubitaka u materijalu nismo imali ništa sem što je jedna puška izgubljena od I Bataljona, a za koju se ne može ustanoviti gdje je izgubljena i kako.

Gubici neprijatelja su nam nepoznati, a vjerojatno da imade i mrtvih i ranjenih, u koliko sami borci iznose da su čuli gdje su se derali za vrijeme napada.

Utrošak municije: Utrošeno je za puškomitraljeze i puške 7/9 m/m mauzerske, 20.492 komada metaka, za teške mitraljeze breda 492 komada municije, ručnih bombi 77 komada, engleske municije utrošeno je 1275 komada, za puške manliher 750 komada, za šmajsere 740, čarapa sa eksplozivom bačeno je 34 komada, protivtenkovske puščane municije utrošeno je 12 komada i protivtenkovski top utrošio je 30 komada granata, za lake bacače utrošeno je 70 komada mina i za teške bacače utrošeno je 115 komada mina, francuske municije za Šošu utrošeno je 100 komada.

Naročito slabih boraca nije bilo, većinom su se mnogi rukovodioci pokazali slabi, pošto nisu znali dovoljno rukovoditi sa svojom jedinicom, i nisu imali inicijativu u svojim rukama, to znači da se nisu osjećali odgovorni. Isto tako nije se nitko niti istakao da bi ga mogao pohvaliti.

Iskustva u ovim borbama imademo dosta, jer se vidi da naši rukovodioci kao i borci nisu dovoljno energični za izvršenje ovakovih zadataka a nemaju ni iskustva, za ubuduće znati ćemo na drugi način rukovati sa jedinicama, jer smo vidjeli sada sve što je bilo dobro i što nije bilo dobro i prema tome prikazano je svim rukovodiocima a i borcima i još će se prikazivati i podučavati, tako da bi znali ubuduće pravilno postupati, tj. da bi mogli izvršiti zadatak, da ne bi griješili. Pokazalo se je kod samih štabova bataljona, da nemaju samoinicijative i da ne mogu ništa napraviti, tj. da se ne mogu odlučiti sami, ako nema kraj njih nekoga od Štaba Brigade, a to se pokazalo i kod komandi četa, jer su tako naučeni.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, major:	Operativni oficir	Komandant, kapetan;
Banak Josip	p.poručnik	**Lazo Dragaš**
	Relić Spasoje	

(M.P.)

BR. 11

PREGLED SOCIJALNOG I NACIONALNOG SASTAVA ČEHOSLOVAČKE BRIGADE »JAN ŽIŠKA« OD 1. OKTOBRA 1944. GODINE[1]

PREGLED SOCIJALNOG I NACIONALNOG SASTAVA

Jedinica	Brojno stanje po spisku	Socijalni sastav							
		Radnika	Seljaka	Intelektualaca	Obrtnika i sitnih trgov.	Namještenika i srednjoškolaca	Vojnih lica	Policaja žandara i finanaca	
Štab brigade	33	10	20	1	2				
I. bataljon	303	131	160	5		6	1		
II. bataljon	317	99	201	1	7	9			
Četa za vezu	33	15	18						
Ambulantna četa	9	4	5						
Intendantura	16	8	8						
Agit-prop i glazba	19	1	16	2					
SVEGA:	730	268	428	9	9	15	1		
Manjak[2]					2				
Višak[3]	178	67	110	1		2			

Politkomesar:

[1] Dokumenat (pisan na mašini) u Arhivu V.I.I., reg. br. 28/7, k. 898.
[2] i [3] Odnosi se na stanje u avgustu 1944.

I. ČEHOSLOVAČKE BRIGADE 1. X 1944. GOD.

Nacionalni sastav												
Srba	Hrvata	Slovenaca	Crnogoraca	Muslimana	Talijana	Rusa	Jevreja	Madara	Čeha i Slovaka	Nijemaca	Ukrajinaca	Poljaka
									31		2	
4	16	3						1	276		3	
	15								302			
	4								29			
									9			
	1								15			
									19			
4	36	3						1	681		5	
7	8											
								1	192			

Komandant:

BR. 12

ZAPOVIJEST ŠTABA 19. DIVIZIJE NOVJ OD 2. OKTOBRA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA BENKOVAC[1]

ZAPOVIJEST OP. BR. 104

Štaba XIX. divizije NOV Jugoslavije od 2. oktobra 1944. g. Sekcija Novigrad, Žirje, Zadar, Šibenik, Knin 1:100.000

Podaci o neprijatelju: U Benkovcu nalazi se 230 Nijemaca, 300 ustaša i 250 četnika. Ove snage raspoređene su u okolnim predjelima Benkovca i to u Bukoviću, Benkovačkom Selu i Glavici Grubića (Šopot). Njemačke jedinice u garnizonu Benkovac pripadaju 2. bataljonu 891. regimente (7. četa). U Benkovcu i štab II. bataljona (na Glavici Grubića). Ustaške snage pripadaju V. bojni Zadarskog Poluzdruga, VII. Ust. Stajaćeg Zdruga. Četnici pripadaju Benkovačkoj brigadi 20 boraca, Letećoj četničkoj brigadi 165 boraca, ostali četnici iz raspršenih četničkih jedinica u Ravnim kotarima.[2]

Njemačke snage u glavnom su raspoređene u dva dijela i to:

a) na Glavici Grubića smješten je veći dio vojnika (oko 140), koji su sa jednim dijelom svojih snaga spušteni niz kotu do kuće popove preko komunikacije Benkovac — Zemunik. Štab bataljona se također nalazi na koti Glavica Grubića smješten u jednoj baraci. Na samoj koti nalaze se 2 topa, a kod kuće popove ima 5 topova. Pješadijsko naoružanje nepoznato. Nijemci se nalaze u svim bunkerima na koti kod popove kuće i jednim dijelom na Barama Novakovića. Sama kota je ograđena bodljikavom žicom, a na prilazima koji se ne mogu tući mitraljeskom vatrom postavljene su nagazne mine;

b) kod kuće Mimića i Rnjak u Bukoviću (Čučur vodovod) nalazi se oko 90 vojnika. Kod vodovoda Čučur nalaze se 2 topa i 3 blindirana automobila. Na ovome dijelu Nijemci drže sve bunkere i osiguravaju grad sa ovoga pravca.

Ustaše su sa glavnim snagama smještene u staroj jugoslovenskoj kasarni (oko 180). Ostale snage su raspoređene uz glavnu komandu, koja se nalazi u kući Nine Jakovčeva. Ustaše drže

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 7—1/1, k. 1021.

[2] Opširnije o sastavu i jačini neprijateljskog garnizona u Benkovcu vidi dok. br. 88 u ovoj knjizi i »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945«, knj. 2, str. 417.

sve bunkere na prostoru od pravoslavnog groblja pa do jednog dijela Bara Novaković, te od ceste Benkovac — Zemunik do Benkovačkog Sela. Civilna ustaška vlast nije još uspostavljena. Čitavi grad je opasan bodljikavom žicom, a na pojedinim mjestima koja ne tuče mitraljeska vatra prilazi žici su minirani. Mjesta koja su bila oštećena od posljednjeg napada su popravljena.[3] Manji dio ustaša smješten je u oficirskom domu.

Četnici se nalaze u s. Benkovačkom,[4] a sa manjim djelovima u Bukoviću. Četnička komanda nalazi se u Benkovačkom Selu u kući Riste Žeželja. U Bukoviću su četnici po svojim kućama. Četnici zatvaraju pravac od Karina kroz čitavo Benkovačko Selo do Bukovića (vodovod Čučur).

Moral kod ustaša i četnika je poslije zadnjeg napada na Benkovac sasvim opao, tako da bi u slučaju napada pružili vrlo slab otpor.

Najlakši prodor u mjesto je preko dijela koga drže ustaše i četnici, a to je na prostoru Bare Novakovića — pravoslavno groblje, kuća popova — Benkovačko Selo i Benkovačko Selo — Buković (vodovod Čučur).

Gornji podaci ne mogu se uzeti da su tačni, naročito po pitanju artiljerije. Brigade će provjeriti tačnost gornjih podataka.

U ostalim garnizonima Mostine, Đevrske, Zadar, Zemunik bez znatnijih izmjena. U Vrani i Karinu isto.

Naš zadatak je: osloboditi Benkovac i uništiti neprijatelja.[5]

Prema mnogim informacijama moral neprijatelja je jako opao, a i borbenost njegova znatno je oslabila što dokazuju borbe oko Lišana, Kozulovca, Zemunika i oko Benkovca.[6] Već 8 dana garnizon Benkovac nema veze sa Drnišom.Neprijatelj oskudijeva u ishrani. Događaji po frontovima i poraz okupatora u našoj zemlji omogućavaju nam da uspješno likvidiramo posadu Benkovca. Benkovac je važna raskrsnica i projektovani pravac za povlačenje 891. regimente u pravcu Drniša. Oslobođenjem Benkovca ostale snage 891 regimente odsječene su na glavnom pravcu povlačenja. Po oslobođenju Benkovca stvaraju se uslovi za potpuno oslobođenje Ravnih kotara i Bukovice.

---

[3] Riječ je o napadu koji su jedinice 19. divizije izvele na Benkovac 9. septembra 1944 (vidi tom V, knj. 33, dok. br. 73 i 101 i Arhiv V.I.I., reg. br. 1—1, k. 1021).

[4] Benkovačko Selo

[5] O toku i rezultatima napada vidi dok. br. 88, 124, 125, 126, 127, 128, 129 i 132.

[6] O borbama jedinica 19. divizije i Grupe južnodalmatinskih NOP odreda na navedenoj prostoriji u septembru 1944. vidi tom V, knj. 33, dok. br. 101 i Arhiv V.I.I., reg. br. 1—1/1, k. 1021.

Naše snage: V ud. brigada, VI ud. brigada i XIV brigada neposrednim napadom na Benkovac, a posrednim djelovanjem i osiguranjem akcije Grupa S.D.P. Odreda i Kninski Partizanski Odred.

Radi izvršenja zadatka

NAREĐUJEMO :

V. ud. brigada: Sa tri bataljona čistiće sektor Krekića i Grubića Glavicu (Šopot), kasarne, Kaštel zaključno na istok do linije sjever — jug, katolička crkva isključno.

VI. ud. brigada: Sa dva bataljona čistiće Benkovačko Selo krajnjom linijom na istok. Jaruga koja dijeli Buković od Benkovačkog Sela, Bunar (vodovod) Čučur — crkva Sv. Jovana isključno na zapad, pravac sjever-jug, katolička crkva u Benkovcu uključivo.

XIV. brigada: Sa dva bataljona očistiće selo Buković na zapad zaključno jaruga između Bukovića i Benkovačkog Sela — bunar (vodovod) — Čučur zaključno crkva Sv. Jovana, zaključno most na jaruzi 400 metara jugoistočno od k. 172 zaključno.

ZAMISAO NAPADA:

V. brigada jednim bataljonom napadati Grubića i Krekića Glavicu nakon artiljerijske pripreme. Prije nego se svrši artiljerijska paljba na Krekića i Grubića Glavicu otpočeti bacačkom i p.k. topovskom vatrom uz podilaženje pješadije. Napad na Krekića i Grubića Glavicu izvršiti u 07,00 sati u jutru da bi mogla baterija neposredno gađati kao i bacači. Noću u 03,00 sata drugim bataljonom upasti sa sjevero-zapadne strane Benkovca na prostor oficirskog doma u sam centar. Nešto prije upada od ovog bataljona izdvojiti manji dio i zaposjesti kuću na zapadnom dijelu Benkovca nasuprot kasarnama. Postići cijepanje snaga neprijatelja i težiti do zore likvidirati što više otpora u centru. Bataljon u rezervi držati na prostoru Kneza, a bataljon koji će u jutro napadati Šopot privući što bliže Krekića i Grubića Glavici i rasporediti bacače i p. k. topove kako bi se neposredno iskoristila artiljerijska vatra i bez prekida nastavilo sa bacačkom i p.k. vatrom. U toku noći ukliniti se manjim snagama između Grubića Glavice i kasarna čime postići cijepanje ovih dvaju otpornih centara.

VI. brigada jednim bataljonom nastupati i čistiti Benkovačko Selo oslonom lijevog krila na cesti D. Karin — Benkovac. Upasti što prije do katoličke crkve izravnim pravcem i na toranj postaviti teški mitraljez. Drugim bataljonom očistiti preostali dio Benkovačkog Sela između ceste D. Karin — Benkovac i pomenute Jaruge — Bunar (k. 251) — crkva Sv. Jovan. Kod crkve Sv. Jovana hvatati vezu sa XIV. brigadom i potpomoći napad XIV. brigade, a bateriju kod bunara. Kod katoličke crkve hvatati vezu sa V. brigadom. Potpomoći V. brigadu u pravcu Kaštela.

XIV. brigada jednim bataljonom oslonom desnog krila na jarugu. Desetinom kroz jarugu napasti bunar — 2 topa. Pročistiti selo Buković. Drugim bataljonom nastupati lijevim krilom sa jugo-zapadne strane ceste Benkovac — Mostine preko pravoslavnog groblja na crkvu Sv. Jovana. Desnim krilom udarnom grupom baciti se za leđa kod bunara, otsjeći odstupnicu baterije i povezati se sa VI. brigadom kod crkve Sv. Jovana.

Štabovi brigada ne moraju se držati ove zamisli, mogu slobodno birati način napada, ali se moraju pridržavati određenih sektora i tačaka za vezu. Koristiti treba dosadašnje iskustvo, što ne znači kopirati iste pravce napada. Rukovoditi se težnjom da se izvrši zadatak uništenja neprijatelja što brže i sa što manje gubitaka. Ne dozvoliti da težina borbe padne na jednu brigadu kao što je bilo posljednji put, nego biti energičan u izvršenju zadatka na određenom sektoru, a poslije toga pomoći najbližim sektorima. Treba pružiti utisak neprijatelju da je pravac kasarne — s. Raštević nenapadnut kako bi ga se namamilo na bježanje u tome pravcu. Postignute uspjehe osigurati. Sa »Pijatima« u prvu liniju radi odbrane od tenka.

Početak napada: Upad u centar, čišćenje Benkovačkog Sela, Bukovića, posjedanje katoličke crkve, Sv. Jovana i Bunara izvršiti noću. XIV. brigada treba da završi sa cijelim svojim zadatkom kroz noć. Početi napad u 03,00 sata. U 06,00 sati istoga dana otpočeće artiljerijska vatra na Grubića i Krekića Glavici. U 07,00 sati pod zaštitom p.k. topova i minobacača izvršiti juriš na Grubića i Krekića Glavicu. Napad na kasarne ostavlja se u treću fazu borbe. Vjerovati je da nakon ovladanja sa Krekića i Grubića Glavicom i centrom grada neprijatelj se neće zadržati oko kasarni. U koliko se zadrži koncentracijom bacačke vatre i povezivanjem sa baterijom obasuti ga bacačima i topovima.

Daljnja osiguranja: V. bragada na prostoru Škabrnje ostaviće jedan bataljon sa zadatkom obezbjeđenja na komunikaciji Zemunik — Benkovac.

VI. brigada ostaviće jedan bataljon u G. Biljanima zaseok Opačići sa zadatkom osiguranja na komunikaciji Zemunik —

Smilčić — D. Karin. Drugim bataljonom smjestiti u zaseok Zupčići sa zadatkom ovladati k. 104 i k. 97. Poslije uspješnog čišćenja Benkovačkog Sela bataljon sa prostora s. Benkovačko Selo između jaruge i ceste Benkovac — D. Karin, prebaciti u Alavanju u brigadnu rezervu. Ovaj bataljon držati u strogoj pripravnosti tako da bi se mogao upotrebiti u slučaju neprijateljskog bježanja na međuprostoru Kula Atlagića — Raštević ili između Kule Atlagića i s. Popović.

XIV. brigada ostaviće dva bataljona na liniji s. Ostrovica, Korito (k. 163), s. Lišane[7] sa zadatkom obezbjeđenja iz pravca Mostina. Bataljon koji je čistio Buković preuzeće i sektor Benkovačkog Sela do ceste Benkovac — Karin.

Grupa S.D.P. odreda: Ima zadatak obezbijediti izvođenje akcija na Benkovac u pravcu Vrane i Biograda n/m. Jednom četom Benkovačkog bataljona zaposjesti u toku noći zapadni dio s. Perušić čime odvojiti Perušić od Benkovca. Ostalim dijelovima bataljona vršiti demonstrativni napad iz pravca s. Ceranja na s. Vrana. Jednom četom drugog bataljona Benkovačkog Odreda zaposjesti s. Kakmu sa t. mitraljezom orijentacijom prema državnom imanju »Jankolovića«. Ostale snage ovog bataljona ostaviti u rezervi — s. Polača.

Skradinskom četom iz Međara staviti pod vatru cestu ispod Žažvića. U koliko bude četa odbačena, hitno se povući i sakupiti na istočnim padinama Čelinke (k. 143) uz sadejstvo sa jedinicama XIV. brigade u s. Lišanima.

Zadarski Odred za vrijeme borbe za Benkovac aktivizirati većim dijelom u pravcu Nina i u pravcu Bokanjca.

Kninski P. odred: Pojačaće aktivnost na komunikaciji Zrmanja — Žagrovići, a na sektoru Promine na komunikaciji Širitovci — R.[8] Slap.

Bataljon N.[9] odbrane: Ostaje pod komandom XIV. brigade sa osiguranjem međuprostora Đevrske — Mostine i demonstrativnim napadom na Đevrske.

Štab divizije: Nalaziće se u Podgrađu.

Veza: Izbijanje naših dijelova kod katoličke crkve i crkve Sv. Jovana objaviće se kratkom zvonjavom o crkvena zvona i to: katolička crkva po-

[7] Ostrovičke Lišane
[8] Roški
[9] Narodne

jedinačnim brecanjem tri puta po tri puta, crkva Sv. Jovana kratkim slavljenjem. Upad u centar grada označiti kratkom vatrom bez paljenja kuća i dugom zvonjavom katoličke crkve. Pad Kaštela označiti vatrom sa Kaštela zvonjavom sa obiju crkava.

Hvatati vezu VI-ta sa V. brigadom i obratno kod katoličke crkve, VI-ta sa XIV-tom kod crkve Sv. Jovana i obratno. V-ta sa XIV-tom kad se za to stvore uslovi kod mosta 400 metara jugo-istočno od k. 172. Veze kod pomenutih tačaka ne smiju biti slučajni dodiri između brigada, nego izravno upućivanje patrola po tom zadatku — održavanje veze. Prenositi stanje situacije s jedne jedinice na drugu preko ovih patrola. Stalno se međusobno obavještavati i potpomagati u čemu se izražava najveći stepen drugarstva.

U koliko stigne materijal za vezu provešće se telefonska veza između štaba divizije i štaba brigade. Radio veza i kurirska veza ostaju kao i do sada samo sa solidnijom primjenom. Prema mogućnosti sredstava povezaće se Štab V. brigade sa bataljonom. Naknadno će se odrediti pravac linije i mjesto baterije.

Mjesto štabova: Saopćiće nam brigade u priloženim zapovijestima za napad zaključno 4 o. mj.

Sanitet: Hirurškoj ekipi u Polači dodijeliće Štab grupe 20 vojnika za prenos ranjenika od saniteta V. brigade do Polače. Ekipa će se nalaziti u Polači. Skrenuti bolju pažnju sanitetskom osoblju na savjesnije ukazivanje prve pomoći. Slabošću saniteta podlegao je drug Nikola Dukić, pom. komesara bataljona VI. brigade. Štabovi brigada i bataljona vodiče brigu o pravilnom funkcionisanju saniteta, transportovanju ranjenika za hirurišku ekipu. XIV. brigada prema karakteru rane može upućivati ranjenike u divizijsku bolnicu. Unaprijed mobilisati konje, kola i ljude da bi se ukazala blagovremena pomoć ranjenicima.

Polovinu bolničke čete divizije staviti na raspoloženje sanitetu XIV. brigade.

Datum akcije: Za sada se ne određuje, ali izvršiti sve pripreme kao da će se izvršiti noću 3/4. X. 1944. g. Dan

ćemo odrediti depešom preko radio stanice sa oznakama »Marko«, što znači napadajte noću 3/4. X., »Janko«, što znači napadajte noću 4/5. X., »Nikola«, što znači napadajte 5/6. X.[10]

Znaci raspoznavanja:

Noću 3/4. X. 1944. g. **Bacač — Biograd** ... Pero-Jovo
Noću 4/5. X. 1944. g. **Sablja — Subotica** ... Simo-Sveto
Noću 5/6. X. 1944. g. **Nož — Negotin** ... Nikola Nada
Noću 6/7. X. 1944. g. **Top — Timošenko** ... Toma-Stanko.
Dnevni znaci:
poziv: Oj biskupe, odgovor: mahanje kapom ili puškom.

Napomena: Naglašavamo noću energično upasti u centar i domoći se crkava koje pretvoriti u otporne tačke. Očistiti Buković i Benkovačko Selo. Obostrano se truditi da se hvata veza i neprekidno čistiti grad. Najstrožije ćemo pozivati na odgovornost štabove za nepravilno funkcionisanje veze. Međusobno potpomaganje mora biti do maksimuma, jer samo zajedničkim naporima Benkovac će biti oslobođen. Što manje puškaranja. Otvarati vatru samo na vidljivi i bliski cilj. Ne obasipati nevidljive prostorije sa vatrom. Izbjegavati frontalne napade na otporne tačke u noći. Zaobilaziti i sjeći grad tako da se posada nađe izlomljena na nekoliko manjih dijelova koje pojedinačno lomiti i uništavati. Telefonski kabel mora da prati prvu liniju. Pljačka i rasipanja snaga ne smije se dozvoliti. Držati jedinice čvrsto u rukama i organizovano ubacivati u borbu istovremeno što više grupa bez čekanja da se jedna kuća likvidira i prelaziti na drugu. Imati u vidu da će neprijatelj pred zoru vršiti protiv-napad. Vlastitim pojačanim napadom onemogućiti neprijateljski protiv-napad kao i učvršćenje postignutih uspjeha. Pijate i Bazuke u prvu liniju. Ne trošiti njihovu municiju na bilo šta. Prodornošću, galamom, zvonjavom, poklicima rastrojiti neprijatelja. Ne dozvoliti duga čekanja da opadne borbeni moral kod naših jedinica. Koliko god biti spreman za prodornost toliko imati u predviđanju i prihvat snaga za eventualno povlačenje. Koristiti zapaljive bombe.

VI. brigada osim borbene pomoći V. brigade na prostoru centra grada neka ne prelazi liniju sjever — jug katolička crkva. Od katoličke crkve na istok odgovorna je VI. brigada za rad

[10] Napad je započeo 4/5. oktobra (vidi dok. br. 88).

i bezbijednost, a zapadno od katoličke crkve V. brigada. Ne ubacivati u grad više od dva bataljona uključivši V. i VI. brigadu. Nakon likvidacije Benkovca izvući ostale snage što dalje od grada na osiguranja: VI. brigada prema Karinu i Smilčiću, V. brigada naprama Zemuniku i Vrani. Grupa Odreda prebacuje cijeli bataljon na Perušić u koliko do oslobođenja Benkovca nije Perušić likvidiran. XIV. brigada nakon oslobođenja Benkovca, što treba objaviti vatrama sa Šopota, kasarne i zvonjavom sa svih zvona prebaciće se sva na prostor Lišane — Ostrvica, sa jednim bataljonom u rezervi u s. Gošići. Plijen će se podijeliti prema potrebama. Evakuaciju materijala preuzeće V. i VI. brigada na sektorima koji su im određeni. Pljačka će se najstrožije kažnjavati. Fotografi i ratni dopisnici uz štabove bataljona koji će imati najdelikatnije zadatke.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar -p. pukovnik: **Petar Babić**

Komandant — major: **Parmač Stanko**

(M.P.)

DOSTAVLJENO:
Na znanje: Štabu VIII. Korpusa NOVJ
Na izvršenje: Štabu V. i VI. ud. i XIV. brigade
Štabu Grupe S.D.P. Odreda
Štabu Kninskog Par. Odreda
Potvrditi prijem zapovijesti pismeno.

BR. 13

IZVJEŠTAJ ŠTABA 2. BRIGADE OD 2. OKTOBRA 1944. ŠTABU 35. DIVIZIJE NOVJ O BORBI KOD TRNOVCA I ŽIVULJE[1]

ŠTAB
II. BRIGADE XXXV. DIVIZIJE
XI. KORPUSA N.O.V.
JUGOSLAVIJE
Broj 429 2/X 1944

Predmet: operativni izvještaj za dan 2. X. t. god.

ŠTABU XXXV DIVIZIJE.—

1.) Sekcija Gospić R. 1:100.000, sektor Trnovac. Položaj topografski i taktički jak. Mjestimično obrastao sa niskim žbunjem.

2.) Naše snage: I, II, III i IV bataljon i prateća četa naše brigade. Sadejstva i sudjelovanja susjednih jedinica za vrijeme borbe, dok je po završetku borbe i nakon što je izgubljen kontakt sa neprijateljem došao jedan bataljon naše I brigade da potpomogne našu brigadu u napadu.

3.) Neprijateljske jedinice: jedna legionarska pješadijska bojna,[2] sastava 4 satnije i dvije ustaške satnije iz XIV ustaške bojne. Imena njihovih komandanata nisu nam poznata.

4.) *Namjera neprijatelja*: upasti u selo Trnovac u cilju uništenja naše žive snage, zarobljavanja spreme i paljenja još nepopaljenog dijela sela. Glavni zadatak je imala legionarska bojna — upad u selo a ustaške satnije da napadnu i razbiju naše osiguranje na Živulji.

Naša odluka: spriječiti namjeru neprijatelja, srediti jedinice i preći u kontranapad, u cilju razbijanja neprijatelja, izbacivanja iz sela i uništenja njegove žive snage — ljudstva.

5.) O našoj odluci pod tačkom 4. izdate usmene zapovijesti našim jedinicama.

6.) Neprijatelj otpočeo sa napadom dana 2. X. 1944. g. tačno u 8 časova.

7.) Tok borbe: legionarska bojna koja je imala glavni zadatak — *upad u selo* naišla je pravcem Homoljački Klanac,

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 3—6, k. 1234.

[2] Vjerovatno dijelovi 846. puka njemačke 392. legionarske divizije.

Korito — Trnovac. Sve do dolaska do prvog bloka kuća koje se nalaze na putu idući iz Homoljačkog Polja za Trnovac nisu se razvijali i nastupali vojnički, već išli u koloni pjevajući partizanske pjesme. Civile koje su sretali nisu zlostavili već su im govorili da su domobrani i da se idu predati kod prve naše jedinice. Baš u prvom bloku kuća nalazila se naša prateća četa, koja je primijetila nailazak neprijatelja i poslala jednog druga da izvidi ko nailazi, a u tom je već neprijatelj zaposio jugozapadnu padinu kote 970 (Palež), 50 metara iznad kuća razvijaju svoj front obuhvatno, naslanjajući lijevo krilo na sjeverne padine kote Obljaj (935), a dohvaćajući desnim krilom do pješačke staze koja ide iz zaseoka Vlaisavljevići za kotu 1207 (Bačinovac). Odmah po razvijanju neprijatelj otvara paklenu vatru iz svih raspoloživih oružja.

Naš II bataljon koji se nalazio u zaseoku kod crkve brzo se snalazi, uzima bezimenu kotu jugozapadno od kote 935 (Obljaj) težeći što prije izbiti na kotu 935. Međutim neprijatelj je prvi izbio na kotu 935 i uspijeva naše snage zbaciti sa jugozapadne padine iste kote. Snage II bataljona brzo se prebacuju južnim padinama Obljaja na kotu 777. Naše ostale jedinice rasporedile se ovako: I bataljon povlači se prema koti 1049, razvija se jugoistočnim padinama iste kote i otvara vatru. IV bataljon izbija na kotu 724, i odmah jednu svoju četu upućuje kao pojačanje našem II bataljonu. III bataljon nalazio se na Živulji i kad je I bataljon uzeo gore pomenute položaje već je bio odbačen od strane dviju ustaških satnija koje su nastupale u dvije kolone i to jedna putem Turjanski — Svilari a druga zaseok Bobići — Živulja. Ove ustaške snage napale su pola sata kasnije nego legionari, tako da je naš III bataljon bio orijentisan prema Trnovcu i najedanput dobiva vatru sa leđa. To je uslovilo da se bataljon povuče na kotu 1075 Grabar. U isto vrijeme I bataljon nije imao veze sa III i ustaše izbijaju na kotu 1030. Jedna četa I bataljona zbacuje neprijatelja sa kote 1030 te se i ostale snage toga bataljona rokiraju u tom pravcu.

II bataljon nakon sređenja i ojačanja sa jednom četom IV bataljona zbacuje jurišem neprijatelja sa jugozapadne padine kote 935 a kasnije i sa same kote 935. To prisiljava neprijatelja da se polako povlači južnim padinama kote 970. U međuvremenu dok se vodila borba neprijatelj je uspio doći do teških bacača, natovarit ih i pognati sa sobom. Kad je II bataljon zagospodario sa Obljajem izviđački vod brigade prebacuje se od crkve pravo ka nepreijatelju i zajedno sa II bataljonom otimaju bacače od neprijatelja nakon što su pobili stoku na kojoj su bili natovareni bacači.

III bataljon prebacujemo sa kote 1075 na kotu 1030 te zajedno sa I bataljonom napadamo neprijatelja i gonimo ga

frontom težeći izbiti lijevim krilom na kotu 1207, desnim na kotu 970. Tako neprijatelja odbacujemo te se isti povlači stalno rubom šume zapadnom stranom Homoljačkog Polja na kotu 880 (Oštri Obljaj) — preko Homoljačkog Klanca u pravcu Gornjeg Babinog Potoka. Kontakt sa neprijateljem gubimo izbijajući na kotu 1207 i 970.

8.) Ishod borbe: cilj je djelimično postignut. Zaplijenjeno je 5 pušaka, signalni pištolj sa 16 metaka, oko 1800 metaka i troja bolnička nosila. Neprijatelj je imao 15 mrtvih i 20 ranjenih, a među mrtvima jedan njemački satnik i dva ustaška podoficira (rojnik i dovodnik). Na položaju ostalo 6 neprijateljskih vojnika.[3]

9.) Naši gubici: 9 mrtvih, 15 ranjenih i 2 nestala. Među poginulima Vuković Marko i Ćiković Franjo, vodnici, te među ranjenim komesar čete Mileusnić Stevo, vodnik Mataija Branko, vodnik Šugar Tomislav, zamjenik referenta saniteta brigade Mažuranić Ivan i desetar Reljac Nikola. Od materijala nije ništa izgubljeno.

10.) Utrošeno 5.500 metaka za pješadijska oružja.

11.) Naročito se dobro snašao štab II bataljona koji je sa svojom vatrom omogućio otimanje naših bacača.

12.) Ostale jedinice držale su se dosta dobro.

13.) Samo osiguranje baš iz tog pravca otkud je uslijedio glavni napad nije bilo u dovoljnoj mjeri i ako je na ostalim stranama i pravcima bilo potpuno osiguranje. Osim toga bila je jaka magla, koja je omogućila neprijatelju da neprimjetno dođe do polaznih položaja. Tako neprijatelj uz pomoć gore pomenutih činjenica s jedne strane i služeći se trikom da su »domobrani« s druge strane, uspijeva postići puno iznenađenje.

Snalaženje naših jedinica kako je napred rečeno bilo je vrlo dobro a naročito drugog i prvog bataljona. Iako je neprijatelj postigao iznenađenje, nije uspio stvoriti paniku i umanjiti borbenu prodornost naročito II bataljona koji zbacuje neprijatelja sa dominirajuće kote jurišem i omogućava otimanje već zaplijenjenih bacača.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

v. d. polit. komesara:
Bojović Ratko

Komandant, major:
B. Mamula

Oper. of. poručnik:
[potpis nečitak]

(M. P.)

[3] Vidi Arhiv V.I.I., reg. br. 8—2, k. 119/1 i 1/11, k. 1234.

ŠTAB
XXXV. DIVIZIJE XI. KORPUSA
NOVJ
Br. 572 6-X-1944.

Štabu XI. korpusa. — S molbom na znanje. Štabu brigade skrenuta je najozbiljnija pažnja na buduće obezbjeđenje svojih jedinica. Predočeno mu je, da su za ovakve i sl. postupke svojim glavama odgovorni.

Politkomesar
Ivan Lenac

Komandant
ppukovnik
N. R. Grubor

BR. 14

IZVJEŠTAJ ŠTABA ISTOČNE GRUPE NOP ODREDA OD 4. OKTOBRA 1944. ŠTABU 10. KORPUSA NOVJ O BORBAMA OD 10. DO 30. SEPTEMBRA[1]

ŠTAB ISTOČNE GRUPE
P. ODREDA HRVATSKE
Op. Broj 127
Dne 4/X. 1944

Predmet:
Operativni izvještaj za mjesec rujan dostavlja. —

ŠTABU X. KORPUSA »ZAGREBAČKOG« NOV i POJ.

Pošto su u prošlom operativnom izvještaju iznesene operacije do 10. IX. o. g., to ih u ovome izvještaju iznosimo od 10. do 30. IX.

Kroz to vrijeme jedinice ove Grupe kretale su po ovim sektorima: Kutina, Popovača, Ludina, Križ, Đurđevac, Podravski Novi Grad, Podravski Kloštar, Sisak, Vel. Gorica, Dugo Selo.

Za to vrijeme izvršile su jedinice više manjih akcija, koje su po Odredima ovako raspoređene:

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 18—33/5, k. 551 A.

MOSLAVAČKI ODRED.—

Kretao se je uglavnom po sektoru: Kutina, Popovača, Ludina i Križ.

Sekcija Čazma 1 : 100.000.

Za to vrijeme imao je taj Odred tri zasjede od kojih su dvije djelomično uspjele a jedna nije, osam manjih akcija od kojih je 7 uspjelo, dva osiguranja, jedno nasilno izviđanje i dva fingirana napada.

11. IX. 44. I. Bataljon pretraživao selo Gračenicu da pohvata ustaše, ali su oni pobjegli. Tom prilikom zarobljeno je 2 para cipela i 3 vojničke uniforme. Gubitaka nije bilo, ni kod neprijatelja ni kod naš.

12. IX. 44. II. Bataljon u zasjedi kod sela Razljev. Dočekao je domobrane i tom prilikom predala se dva oficira, jedan podoficir, 11 domobrana sa dva puškomitraljeza.

13. IX. 44. I. Bataljon, jedan vod bataljona napao kamion na cesti između Kutine i Repušnice. Neprijatelj je imao osiguranja duž iste ceste, pa se je vod morao povući. Naših gubitaka nije bilo, a neprijatelj je imao, samo se ne zna koliko.
II. Bataljon, jedan vod, prekinuo je prugu kod Vidrenjaka na dva mjesta i uništio 4 komada šina.[2]

15. IX. 44. I. Bataljon vršio je fingirani napad na uporište Kutinu. Neprijatelj je čitav sat tukao iz teškog oružja. Cilj da se izvuče neprijatelj iz uporišta nije postignut.

20. IX. 44. I. Bataljon bio u zasjedi na cesti kod sela Gračanica. Tom prilikom naišla je neprijateljska patrola u jačini od 30 vojnika (I. Gorskog Zdruga). Na njih je otvorena vatra i neprijatelj je imao 4 mrtva i 4 ranjena, ostatak se je razbježao prugom u uporište. Naših gubitaka nije bilo.
II. Bataljon fingirao je napad na Ludinu. Neprijatelj je tukao iz bunkera, ali nije izlazio u napad.

22. IX. 44. I. Bataljon nalazio se u Srpskom Selišću, gdje je bio napadnut od 4 satnije (ustaša, domobrana, Nijemaca i gestapovaca), koji su imali namjeru prodrijeti na oslobođeni teritorij.[3] Pod jakom nepri-

[2] Vidi tom V, knj. 33, dok. br. 129.

[3] Prema izvještaju Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva napad su izveli dijelovi 1. gorskog zdruga (vidi tom V, knj. 33, dok. br. 141).

jateljskom vatrom neprijatelju je uspjelo prodrijeti do prvih kuća, ali pod stalnim pritiskom naših jedinica neprijatelj se povukao u uporište. Borba je trajala 6 sati. Neprijatelj je imao 4 mrtva i 5 ranjenih. Naši gubici 1 ranjen i jedan zarobljen.

II. Bataljon vodio je borbu sa neprijateljem, koji je iz uporišta Ludine krenuo u dva pravca i to prema Katoličkom Selišću i Gornjoj Vlahiničkoj. Borba je trajala 5 sati u dva navrata. Neprijatelj je odbačen nazad i imao je 3 ranjena, od tih jedan nadporučnik. Naših gubitaka nije bilo.

25. IX. 44. II. Bataljon, jedna njegova patrola upala je u Novoselec, Križ odakle je iznijela 2 karabina, 2 vojničke uniforme i 2 šinjela. Bez gubitaka vratila se u sastav bataljona.

27. IX. 44. II. Bataljon, ista patrola ponovo je ušla u Novoselec, Križ, odatle donesla od milicionera 2 karabina, 3 vojničke uniforme i 3 para cipela.

28. IX. 44. I. Bataljon. Neprijatelj[4] je toga dana krenuo iz Kutine u pravcu Srpskog Selišća u jačini 200 vojnika. Podoficirska patrola, koja je bila upućena da dođe u dodir s njime, mimoišla se s njime i ušla u obruč neprijatelja.

Ni sam neprijatelj nije znao da se ta patrola nalazi u njegovom obruču, tek kad je bio o tome od civila obaviješten pokušao je da je uništi. Međutim patrola je uspjela da se probije iz obruča ostavivši pri tome jednog mrtvog druga. Neprijatelj se vratio u uporište.

U svim gore navedenim akcijama jedinice ovog Odreda nanijele su neprijatelju gubitke od 11 mrtvih, 14 ranjenih vojnika i oficira.

Predalo se: 2 oficira, 1 podoficir i 11 domobrana sa dva puškomitraljeza.

Isti Odred imao je jednog mrtvog, dva ranjena (lakše) i jednog zarobljenog.

PODRAVSKI ODRED. —

Djelovao na sektoru: Đurđevac, Kloštar, Novi Grad Podravski.

Sekciju Bjelovar i Đurđevac 1 : 100.000.

Kroz to vrijeme ovaj Odred izvršio je dvije uspjele diverzije na mostove, jednu uspjelu zasjedu.

[4] Vjerovatno dijelovi 1. gorskog zdruga

14. IX. 44. Postavljena je zasjeda na cesti između Đurđevca i Kloštra i pri tome izvršeno rušenje drvenog mosta na istoj cesti. Drveni most od dužine 10 metara i širine 8 potpuno je razoren. Istoga dana napadnut je neprijatelj na Đurđevačkom groblju i naneseni su mu gubici, dok naših gubitaka nije bilo.

18. IX. 44. Na cesti Đurđevac — Virje dignut je u zrak most na mjestu gdje pruga siječe glavnu cestu. Isti most je bio dug 10 m — a širok 8 m.

25. IX. 44. Odred se nalazio u zasjedi na Starom Selu. Neprijatelj je krenuo iz uporišta Đurđevac u pravcu Čepelovca u jačini od 80 vojnika. Neprijatelj je pripušten blizu i otvorena je vatra na njega. Imao je dosta gubitaka, dok vlastitih gubitaka nije bilo.

28. IX. 44. Toga dana vršen je fingirani napad na Đurđevac i Kloštar Podravski da bi se izazvao neprijatelj da izađe iz uporišta; međutim neprijatelj nije nikud izlazio, nego je pucao samo iz uporišta.
Kroz to vrijeme ovaj Odred nije imao gubitaka.

POSAVSKI ODRED.—

Jedinice ovoga Odreda kretale su se po ovim sektorima: Kutina, Sisak, Dugo Selo i Vel. Gorica.

Sekcija: Zagreb, Čazma, Kostajnica 1 : 100.000.

Za ovo vrijeme ovaj Odred imao je dvije zasjede, tri borbe, jedno osiguranje većeg transporta preko pruge za Pokuplje.

10. IX. 44. Postavio je zasjedu na cesti kod Okešinca i pri tom je zarobljeno 8 domobrana, 3 puške i 1 bicikl.

11. IX. 44. III. Bataljon, vršio prebacivanje većeg transporta za GŠ[5] preko pruge u Pokuplje.

13. IX. 44. II. Bataljon u selu Osekovo prihvatio je bitnicu,[6] koja je došla iz uporišta Kutine. Tom prilikom prešlo je na našu stranu 4 oficira, 12 podoficira i 82 domobrana. Od naoružanja dovukli su sa sobom 2 topa 100 m/m sa 60 granata, 2 kare, 4 kola, 8 konja sa spremom, 4 puškomitraljeza, 4 šmajsera, 56 pušaka, 19 pištolja, 3 telefona sa 10 km. kabla. III. Bataljon na povratku iz Pokuplja izvršio je akciju na selo Rakitovec u kojem se nalazi 40 ustaša i 20 domobrana. Borba je trajala pola sata. Zarobljeno je 6 domobrana i 1 brdski kazan. Vlastitih gubitaka nije bilo.

---

[5] Odnosi se na Glavni štab NOV i PO Hrvatske.

[6] Bateriju

14. IX. 44. II. Bataljon sačekao je jednu kolonu kozaka koja je kretala iz Siska prema Popovači na cesti u šumi Brezovici. Borba je trajala 3 i pol sata. Neprijatelj se je vratio u Sisak. Pri tom je imao dvoja kola mrtvih, dok naših gubitaka nije bilo.

17. IX. 44. II. Bataljon krenuo je iz Mikleuške u pravcu Gračenice u 6 sati na veče. Na putu sukobio se sa ustašama i domobranima iz I. Gorskog Zdruga, te je došlo do borbe, ali uslijed jačeg neprijateljskog pritiska bataljon se ponovo povukao prema Mikleuški i Srpskom Selišću. Neprijateljski gubici nisu poznati, a na našoj strani bila su dva mrtva i 4 ranjena.

21. IX. 44. III. Bataljon vršio prebacivanje materijala iz sela Ježeva u selo Prevlaku.

29. IX. 44. Odred je pratio transport papira i masti za GŠ i ZAVNOH preko pruge u Pokuplje. Tu je transport predan jedinicama Karlovačke brigade.

30. IX. 44. Na povratku iz Pokuplja II. i III. Bataljon toga Odreda srušili su neprijateljski avion marke »Dornijer«; avion je pao na sektor XXXIV. Divizije, koja ga je zarobila u upotrebljivom stanju.

U tome vremenu taj Odred nanio je neprijatelju dosta gubitaka, ali broj ne može tačno da se navede. Kroz to vrijeme Odred je imao 2 mrtva i 4 ranjena i to svi iz II. Bataljona, dok III. Bataljon nije imao gubitaka.

Isti Odred zarobio je 8 domobrana, 3 puške i 1 bicikl.

Iz neprijateljskog uporišta Kutina prešlo mu je 4 oficira, 12 podoficira, 82 domobrana, sa sobom su donijeli 2 topa 100 m/m, 2 kare, 60 granata, 4 kola, 8 konja sa spremom, 4 puškomitraljeza, 4 šmajsera, 12 pištolja i 56 karabina, 3 telefona i 10 km. kabla.

Iz ovog izvještaja vidi se da je Moslavački Odred imao najveći broj akcija, dok su druga dva Odreda u njima dosta oskudna.

Posavski i Podravski Odred uglavnom na svome sektoru vršili su osiguranje rekviriranja stoke i žitarica. Isto tako vršena su osiguranja održavanja mitinga, kao i mobilizacije u blizini neprijateljskih uporišta.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. Načelnika Štaba
Kapetan,
(M. P.) **Veljko Broz**

Napomena:
Ovaj operativni izvještaj dosta je suhoparan, a to zato jer Odredi nisu shvatili kako treba da se sastavljaju izvještaji, iako su upoznati sa raspisom Glavnog štaba, kako se sastavljaju operativni izvještaji. —

BR. 15

IZVJEŠTAJ ŠTABA 11. KORPUSA OD 5. OKTOBRA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O OPERATIVNOJ SITUACIJI I O ORGANIZACIJI I FORMACIJI JEDINICA[1]

ŠTAB
XI. KORPUSA N.O.V.
JUGOSLAVIJE
Br. 587/5. X. 1944.

Dostavlja opći vojno-organizacioni izvještaj za mjesec septembar 1944. god.

GLAVNOM ŠTABU NOV i PO HRVATSKE

I. OPERATIVNA SITUACIJA:

Na teritoriji ovoga Korpusa u mjesecu septembru nije bilo naročitih promjena. Neprijateljske snage: 392. [legionarska] »plava« divizija, 33. ustaška bojna, V. domobranska bojna II. stajaćeg zdruga, zatim neke jedinice žandara, finanaca, policajaca, zemaljske policije i fašista nalaze se na liniji Karlovac — Ogulin — Brinje — Senj; Otočac — Brinje — Senj — Novi — Crikvenica — Kraljevica — Sušak i Senj — Karlobag.

Na liniji Otrić — Gračac — Gospić — Otočac i G. i D. Babin Potok nalaze se neprijateljske snage: IV. ustaški stajaći djelatni zdrug, III. posadni zdrug, dijelovi 846. pukovnije 392. divizije, I. i II. četničke brigade, II. četničke zone.

Na liniji Otrić — Srb — Lapac; Otrić — Ličko Petrovo Selo nalazi [se] X. lovačka domobranska pukovnija, dijelovi 373. [legionarske] »tiger« divizije, I. bataljon Nijemaca i III. i IV. četnička brigada.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 21—1/4, k. 569.

Sve gore navedene neprijateljske snage stacionirane su na liniji navedenih garnizona u cilju obezbjeđenja komunikacija i vršenja pljačke. Komunikacijom Knin — Srb — Lapac — Bihać neprijatelj vrši svakodnevni saobraćaj u cilju izvlačenja sopstvenih snaga s juga prema sjeveru i snabdijevanje istih. Komunikacijom Otrić — Gračac — Gospić od proteklog izvještaja[2] neprijatelj je izvršio svega jedan veći pokret i to prilikom izvlačenja dviju divizija iz Dalmacije. Jednu diviziju sačinjavale su motorizovane jedinice a drugu motomehanizovane.[3]

Na teritoriju Istre u toku mjeseca septembra nije dolazilo do bitnih promjena u neprijateljskim garnizonima. Polovicom mjeseca septembra neprijatelj je napustio i evakuisao garnizone na sektoru: Buje — Umag — Vrsar, a uspostavio nove u Čepiću i Boljunu. Tokom cijelog mjeseca neprijatelj vršio je utvrđivanje zapadne obale Istre te obalu na sektoru Rijeka — Opatija. Polovicom mjeseca septembra započeo je neprijatelj s organiziranjem odbrambene linije Trst — San Dorigo, Petrinje — Piedimonte[4] — Jelovica — Vodice — Lanišće — Valdarsa — Plomin i Lošinj. Za radove na utvrđivanju upotrebljavani su prisilno mobilisani seljaci i građani bez obzira na profesiju. Za građevni materijal neprijatelj je koristio uglavnom: zemlju, kamen, pijesak, drvo, a u manjim mjerama za obalska postrojenja armirani beton.

U ovom mjesecu neprijatelj nije vršio organizovani jači napad odnosno ofanzivu na nijednom sektoru ovog Korpusa, jedino što je sa manjim snagama prosječne jačine 500—2000 vojnika vršio ispade u okolici svojih garnizona. Ovi neprijateljski ispadi imali su cilj odbacivanje naših snaga sa komunikacija radi sopstvenog slobodnijeg saobraćaja kao i pljačke radi. Neprijatelj je također vršio čestu zamjenu jedinica po garnizonima i prebacivao snage sa jednog sektora na drugi kako bi kod nas stvorio dojam o koncentracijama i ofanzivnim pripremama.

Početkom mjeseca septembra prošle su komunikacijom Rijeka — Trst — Ljubljana dvije neprijateljske divizije, a koje su stigle dijelom kopnenim putem a dijelom morskim putem iz Grčke. Potrebno je naglasiti da je kroz cio mjesec septembar neprijatelj osiguravao komunikaciju Rijeka — Trst kao Rijeka — Pula i Pula — Trst sa dosta jakim snagama.

Moral neprijateljskih trupa u gore navedenim garnizonima raznolik je. Legioneri sa njemačkim komandnim kadrom

---

[2] Riječ je o izvještaju od 24. septembra 1944 (vidi tom V, knj. 33, dok. br. 92).

[3] Nijemci su krajem avgusta i početkom septembra izvukli iz Dalmacije 1. puk »Brandenburg« i 92. motorizovanu brigadu (opširnije o tome vidi tom V, knj. 33, dok. br. 85, primjedba br. 3).

[4] Podgorje

u borbi su još dosta uporni što i jeste uzrok njemačkog pritiska, ali je ipak moral poljuljan a borbenost opada, što je dokaz i dezerterstvo. Kod domobrana, finanaca, žandara i ostalih neprijateljskih formacija borbenost i moral je slab. Aktivnost neprijateljskih snaga na teritoriji Like u proteklom periodu bila je neznatna. Neprijatelj je izvršio svega jedan ispad u Krbavsku i Koreničku kotlinu u cilju osiguranja komunikacije Gospić — Otočac i Kula — Ljubovo — Korenica — Babin Potok — Otočac.[5]

Naše jedinice u toku mjeseca septembra vodile su uglavnom ofanzivne operacije što je onemogućilo neprijateljsku aktivnost na svim sektorima Korpusa. Ove operacije bile su uglavnom uperene na neprijateljske komunikacije u cilju ometanja saobraćaja i uništavanja žive neprijateljske snage, koje teže izvlačenju prema sjeveru.[6]

U mjesecu septembru predviđena je bila likvidacija neprijateljskog uporišta Zlobin. Namjera štaba korpusa bila je, omogućiti prodor snagama 13. divizije na obalu i stvaranje mostobrana za prijem hrane i materijala. Pošto ova akcija nije uspjela, plan je ostao neostvaren.[7]

Aktivnost neprijateljske avijacije svela se je na pojedinačna izviđanja. Savezničke avijacija korisno je djelovala na aktivnost naših jedinica u Lici. Predviđena akcija 43. Divizije u sadejstvu savezničke avijacije nije uspjela, jer su saveznički avioni ugrozili položaje jedinica ove divizije, te se je odustalo od likvidacije neprijateljskih uporišta na sektoru Klane.[8]

---

[5] Vidi operacijski dnevnik Štaba 35. divizije NOVJ u Arhivu V.I.I., reg. br. 1/11, k. 1234.

[6] Vidi tom V, knj. 33, dok. br. 43, 58, 69 i 106.

[7] Vidi dok. br. 20 u ovoj knjizi i tom V, knj. 33, dok. br. 90.

[8] Jedinice 43. divizije napale su neprijatelja u Klani 14. septembra 1944 (opširnije o tome vidi tom V, knj. 33, dok. br. 78). Ponovni napad na Klanu trebalo je biti izveden 19. septembra. U operacijskom dnevniku Štaba 43. divizije o tome piše: »... Ideja je bila uz pomoć savezničke avijacije napasti i likvidirati garnizon Klanu sa I. brigadom dok bi ostale jedinice štitile i sprečavale eventualno upućivanje pojačanja garnizonu. Tačno u 16 sati (19. septembra — prim. red.) kako je dogovoreno došla su 4 aparata i bacili 4 bombe u blizini naših položaja u selo Podgraje gdje su porušili i oštetili nekoliko kuća a ubili 5 civila i 5 ranili. Na položajima su ostale jedinice još 1 sat čekajući da će doći možda grupa aviona koja bi radila za nas, ali smo uvidjeli da od toga nema ništa i naređeno je da se brigade povuku na svoje stare sektore. Razočarenje i negodovanje kod boraca bilo je potpuno razumljivo...« (Arhiv V.I.I., reg. br. 26—26/3, k. 1324).

II. ORGANIZACIJA ŠTABOVA I JEDINICA SA NJIHOVOM OCJENOM:

XI. Korpus sastoji se iz: štaba korpusa i jedinica pri štabu:
13. divizije,
35. divizije i
43. divizije.

Štab Korpusa nije kompletan. Politkomesar drug Artur Turkulin uslijed bolesti prebačen je na liječenje u inostranstvo.

Odsjeci:

Operativni odsjek: mjesto šefa op. odsjeka još je upražnjeno. Na službi u operativnom odsjeku nalazi se kapetan Trbović Dušan i kapetan Vjekoslav Hodanić; šef nastavnog centra major Dujmović Vjekoslav. Iz vojno-obavještajnog odsjeka povučen je u operativni odsjek za referenta artiljerije kapetan Filip Bujan. Rad u operativnom odsjeku se odvija. Drugovi imaju volju za rad, to se naročito ogleda kod kapetana Hodanića.

Šef nastavnog centra major Dujmović agilan je i raspolaže sa dosta teornim znanjem.

Referent artiljerije kapetan Bujan sa svojim radom tek je u početku.

Obavještajni odsjek: šef ovog odsjeka je major Bogunović Dušan. Kapetan Bujan, koji se nalazio na službi u ovom odsjeku, dodijeljen je u operativni odsjek, a na njegovo mjesto za zamjenika šefa odsjeka dodijeljen je poručnik Jakešević Franjo, do sada na dužnosti informativnog oficira II. brigade 13. divizije. Vojno-obavještajna služba na teritoriju ovog Korpusa još uvijek ne daje željene rezultate. Nedovoljan broj kadra za ovu službu kao i nedostatak sredstava za vezu, slaba organizacija u operativnim jedinicama i nedovoljno obavještavanje i korištenje prikupljenih podataka uzrok je da ova služba ne zadovoljava. Pristupilo se reorganizaciji i sređivanju vojno-obavještajne službe, postavljanje obavještajnih sektora i obavještajnih punktova, tako da će ova služba u najkraće vrijeme biti bolje postavljena i davati bolje rezultate.

Major Bogunović je marljiv i zauzima se oko sprovođenja i organiziranja vojno-obavještajne službe...

Poručnik Jakešević Franjo novo je došli te se ne može dati pravi sud, ali pokazuje znake agilnog radnika.

Odsjek za vezu: nisu se desile važnije promjene od prošlog izvještaja. Još se uvijek održava veza sa operativnim jedinicama preko jedne mreže kojom se koriste i pozadinske ustanove, te ova mreža za vrijeme operacija poprimi čisto operativni karak-

ter. Uzrok ovome jeste nedostatak materijala. Uglavnom veza još nije postavljena kako treba i ne daje željene rezultate.

Radio veza: dobiva po malo sve bolji izgled. Radio mreža svakim danom postaje sve gušća formiranjem radio centra po brigadama i dodjeljivanjem radio stanica štabovima divizija. Radio veza još ne zadovoljava uslijed nedostatka izvježbanog kadra naročito u brigadama . . .

Šifrantski odsjek: šifrantski odsjek sada je upotpunjen sa radnom snagom i sada zadovoljava svojim radom. Šef odsjeka poručnik Manestar Stanko vrlo je marljiv i sposoban u organizaciji rada.

Personalni odsjek: od posljednjeg izvještaja nije bilo naročitih promjena. Odsjek je upotpunjen sa 2 druga kao pomoćnom snagom. Posao u ovom odsjeku ne odvija se pravilno i na vrijeme . . .

Intendantura: nisu nastupile znatnije promjene od prošlog izvještaja. Uglavnome rad u intendanturi zadovoljava.

Načelnik intendanture je kapetan Gledić Đuro, a njegov zamjenik poručnik Opsenica Mile.

Sanitetsko odjeljenje: nastale su slijedeće promjene: šef veterine kapetan Kurir Mario premješten je za referenta veterine u 13. diviziju, a za v. d. šefa vet. otsjeka u Korpusu postavljen je Sirk Antun, do sada ref. vet. 35. divizije.

Šef epidemiološkog odsjeka dr Emili Hinko povučen je u G. Š.[9] a za v. d. šefa ovog odsjeka postavljen drug dr Prica Milan koji je ovog mjeseca iz Sušaka stupio u NOV.

. . .

Odsjek za naoružanje: rad u odsjeku se popravio i izvršena je popuna radnom snagom od dva člana iz druge divizije. Stanje u jedinicama po grani naoružanja postepeno se popravlja.

Šef odsjeka je kapetan Milanko Mihovilović.

Vojni sud: od prošlog izvještaja nema promjena.

Jedinice pri štabu: četa za vezu kompletna je i zadovoljava. Komandir ove čete potporučnik Aralica Nikola premješten je za referenta veze 13. divizije, a na mjesto komandira postavljen je delegat čete za vezu 13. divizije Mate Orlić.

Prateća četa: bez promjene od prošlog izvještaja.

13. divizija:

Sastoji se iz štaba I., II. i III. brigade, grupe odreda, a grupa odreda od I. i II. odreda, artiljerijskog diviziona, pionir-

[9] Glavni štab NOV i PO Hrvatske

skog bataljona, čete za vezu, sanitetske čete, divizijskog previjališta i glazbe.

U štabu divizije u toku mjeseca septembra bile su slijedeće promjene: načelnik štaba major Lončarić Jovo premješten je za načelnika štaba 35. divizije. Za načelnika 13. divizije postavljen je, dosadanji operativni oficir iste divizije pukovnik Tomac Petar. Za sada je mjesto operativnog oficira upražnjeno. Za informativnog oficira ove divizije postavljen je poručnik Kružić Zvonko, do sada inf. oficir grupe odreda 13. divizije. Dosadanji referent za vezu poručnik Antonijević Vojislav povučen je u G. Š., a na njegovo mjesto postavljen je potporučnik Aralica Nikola, do sada komandir čete za vezu pri Štabu XI. Korpusa.

Dosadašnji referent veterine Šmalc Veljko postavljen je za referenta veterine 35. divizije, a na njegovo mjesto došao je referent vet. odsjeka XI. korpusa Kurir Mario . . .

Za referenta za naoružanje pri štabu divizije postavljen je potporučnik Ilija Maravić.

Štab divizije još nov i nepotpun. Dolaskom pukovnika Tomca za načelnika štaba i upražnjenjem mjesta op. oficira kao cjelina odaje povjerenje i nadu da će zadovoljiti. Komandant major Vlaisavljević,[10] mlad i poletan, ima volju za rad. Pukovnik Tomac također ima volju za rad i unosi se u posao sa voljom. Upoznaje probleme i nadamo se da će se brzo snaći. Ostali dio štaba također je dobar.

I. Brigada: sastoji se iz štaba, 4 bataljona, prateće čete, minerskog voda, izviđačkog voda, udarne grupe i sanitetskog voda.

U štabu brigade bile su slijedeće promjene: komandant major Đuro Trbović upućen je na viši kurs pri G. Š. i tako je mjesto komandanta upražnjeno. Komesar brigade Lekić Stjepan premješten je za komesara II. brigade, a na njegovo mjesto postavljen je Stipaničić Ivan, raniji komesar u Nastavnom centru XI. Korpusa. Za oficira pri štabu brigade povučen je komandant bataljona iste brigade Đuro Ivošević.

Štab kao cjelina zadovoljava. Iako su nastupile izvjesne promjene u komandnom kadru štaba, isti se prilično snalazio i rukovodio jedinicom . . .

II. Brigada: sastoji se iz štaba, prateće čete, 4 bataljona, čete za vezu, minerskog voda, izviđačkog voda, sanitetskog voda i udarne grupe.

U samom štabu brigade nastupile su sljedeće promjene. Poginuo je komesar brigade Ilija Petrović a na njegovo mjesto postavljen je komesar I. brigade Stevo Lakić. Poginuo je oper.

[10] Dušan

oficir kapetan Nikica Tatalović a na njegovo mjesto postavljen je za načelnika štaba poručnik Frank Ivan, do sada komandant bataljona iste brigade. Na mjesto poginulog komandanta brigade kapetana Rustanbeg Milana postavljen je kapetan Gostović Božo, do sada operat. oficir II. brigade 35. divizije.

Ovaj štab je nov te kao takav nije došao do izražaja ali se očekuje da će zadovoljiti uz svestranu podršku štaba divizije.

III. Brigada: sastoji se iz štaba, 3 bataljona, prateće čete, čete za vezu, minerskog voda, izviđačkog voda i sanitetskog. Štab brigade je upotpunjen.

Ova brigada premda je formirana pred 2 mjeseca do sada je potpuno zadovoljila kao i sam štab brigade. Štab brigade kao cjelina savladao je poteškoće koje su bile pred njime uz pomoć štaba divizije te se može uskoro očekivati da će biti jedan od najboljih štabova brigada 13. divizije. Komandant brigade, kao vojnik energičan je, poduzimljiv, zdravo prosuđuje stvari i probleme pravilno rješava. Ostali članovi štaba također su marljivi i poletni.

Grupa odreda: sastoji se iz štaba I. i II. odreda. Štabu grupe nedostaje načelnik štaba. Grupa odreda prilično se snalazi u rukovođenju i postoji mogućnost da će zadovoljavati.

. . .

Artiljerijski divizion: sastoji se iz štaba i 3 baterije. Štab diviziona je potpun. Operativni oficir poručnik Čurčin nalazi se na kursu te ga zastupa komandir jedne baterije.

Štab diviziona vrlo dobro se snalazi i uspješno komanduje jedinicama. Dolaskom novog komandanta diviziona poručnika Bursaća osjetila se promjena te se štab kao i divizion osjetno razvija. Štab kao stručna cjelina u potpunosti zadovoljava.

Dopunski bataljon: formiran je u toku mjeseca septembra i kao takav djeluje s tim što sada imađe samo jednu četu uslijed malog broja novomobilisanih.

Odnos u štabovima kao i odnos viših prema nižim i obratno pravilan je. Odnos rukovodilaca prema borcima dobar je i stalno se popravlja.

Sa štabom divizije i štabovima brigada održani su sastanci kao i ovih sa svojim nižim štabovima. U ovoj diviziji nedostaje velik broj vojničkog komandnog kadra. Vojnička rukovodstva u ovoj diviziji su slabo uzdignuta i ne odgovaraju zadacima koji se pred njih postavljaju. Štab divizije i štabovi brigada nisu posvetili uzdizanju vojničkog kadra dovoljno pažnje niti su imali rizika da podignu mlade borce na nivo rukovodioca već su ostavili stari vojnički kadar koji je pokazao sve svoje slabosti u rukovodstvu i što to i danas čini. Vojnička rukovodstva u ovoj diviziji nepravilno su se odnosila u komandovanju i u većini

slučajeva su se pretvorili u običnog borca gdje je dolazilo do pogibije tog kadra. Preduzeto je da se ovoj diviziji pomogne s tim što se jedan dio komandnog kadra potražio iz 35. divizije a kod ostalog učinjena je reorganizacija i premještaj te vjerujemo da pod jakom pažnjom i pomoći štaba divizije da će zadovoljiti. Preko Nastavnog centra korpusa poduzeto je da se uzdigne što veći broj rukovodilaca.

35. divizija:

Sastoji se iz štaba, I., II. i III. brigade, artiljerijskog diviziona, inžinjerijskog bataljona, čete za vezu, izviđačkog voda, sanitetskog voda i minerskog voda. Štab ove divizije je potpun iako su se u toku mjeseca septembra desile slijedeće promjene. Načelnik štaba potpukovnik Momčilo Novković prilikom gađanja iz bacača »Piat« teže je ranjen te je na njegovo mjesto došao major Lončarić Jovo, načelnik štaba 13. divizije. Referent veterine Sirk Antun povučen je za referenta veterine pri Štabu XI. Korpusa, a na njegovo mjesto postavljen je referent veterine 13. divizije Veljko Šmalc.

Štab divizije dolaskom komesara Lenca Mirka politički je ojačan. Štab je inače kao cjelina vojnički dobar i dorastao.

I. brigada: sastoji se iz štaba, 4 bataljona, prateće čete, izviđačkog voda, sanitetskog voda, minerskog voda i čete za vezu.

U štabu brigade bile su slijedeće promjene: komesar brigade Nenad Drakulić povučen je u G. Š. a na njegovo mjesto postavljen je drug Ivanić, komesar 4. bataljona III. brigade.

Štab kao cjelina zadovoljava. Utjecaj komandanta i komesara ogledao se u svakoj prilici. Štab se dobro snalazi u nametnutim situacijama i pravilno donosi odluke.

II. brigada: sastoji se iz štaba, 4 bataljona, prateće čete, izviđačkog voda, sanitetskog voda, minerskog voda i čete za vezu.

U štabu brigade nastupile su slijedeće promjene u toku mjeseca septembra: komesar brigade Kargačin povučen je za komesara Sušaka. Na mjesto ovoga za komesara brigade postavljen je komesar 4. batalj. iste brigade drug Bojević. Drugih promjena u štabu nije bilo.

III. brigada: sastoji se iz štaba, 4 bataljona, prateće čete, izviđačkog voda, sanitetskog voda, minerskog vođa i čete za vezu.

Promjene u štabu brigade u toku mjeseca septembra nije bilo.

Štab kao cjelina zadovoljava. Komandant je energičan i dobro prosuđuje situaciju u odlučnim momentima.

Artiljerijski divizion: sastoji se iz štaba i 3 baterije. Štab kao cjelina nije polučio naročitih uspjeha. Promjena u štabu diviziona u toku mjeseca septembra nije bilo.

43. divizija:

Sastoji se iz štaba, I., II. i III. brigade, i štaba grupe odreda. Štab divizije sada je upotpunjen. Dolaskom novog načelnika štaba majora Morovića[11] osjeća se promjena u organizaciji rada u samom štabu kao i pojedinih referenata. Štab kao cjelina zadovoljava i očekuju se bolji rezultati.

I. brigada: sastoji se iz štaba, 4 bataljona, prateće čete, čete za vezu, udarne čete i sanitetskog voda. Ove jedinice oko Štaba novo su formirane i nemaju potpun broj ljudstva i materijala.

Štabu brigade nedostaje načelnik štaba. Štab brigade kao cjelina zadovoljava. Potrebna je pomoć od štaba divizije koja se i ukazuje.

II. brigada: sastoji se iz štaba, 4 bataljona, prateće čete, čete za vezu, izviđačko-minerske čete i sanitetskog voda. U ovoj brigadi jedinice oko štaba dijelom su punog formacijskog stanja.

U štabu brigade nastale su u toku mjeseca septembra promjene: operativni oficir Bruno Tomini upućen je u Štab XI. Korpusa. Zamjenik komandanta brigade postavljen je za komandanta bataljona iste brigade.

Pod nadzorom i uputstvima ovaj mladi štab zadovoljava. Rukovodiocima nedostaje potrebna rutina, što se naročito primjećuje u samostalnom radu.

III. brigada: sastoji se iz štaba, 3 bataljona, prateće čete, čete za vezu, voda izviđača, voda minera i sanitetskog voda. Ove jedinice oko štaba također nisu u punom formacijskom stanju.

Štab ove brigade je potpun. S obzirom na mlade rukovodioce po bataljonima i četama, štab brigade nailazi na izvjesne poteškoće koje unatoč dobre volje za sada još ne rješava najbolje. Ovom mladom štabu pruža se puna podrška od štaba divizije.

Grupa odreda: novo je formirana i do sada nije polučila neke opažene rezultate. Ovaj štab osjeća se prilično samovoljan te ne vodi računa o uspostavljanju što tješnje veze sa štabom divizije, na što je ovom štabu skrenuta pažnja. Iz prednjih razloga ne možemo dati jasnu sliku rada jedinica ovoga štaba.

. . .

Komandni kadar počev od štabova brigada pa na niže u cijeloj diviziji mlad je, još sa nedovoljnom rutinom ali dosta

---

[11] Šime

borben te će se uz podršku štaba divizije i starijih rukovodilaca povoljno razviti.

Odnos u štabovima kao i odnos prema nižim i obratno nije bio u svim momentima najbolji, ali blagovremenom primjedbom ovo se je otklonilo. S obzirom na stvor zemljišta i rastresenost jedinica sastanci sa rukovodiocima održavaju se u većem razmaku nego što to potreba iziskuje.

Brojno stanje i naoružanje dostavlja se u prilogu.[12]

Socijalno-nacionalni sastav dostavlja se u prilogu.[13]

NASTAVA U JEDINICAMA, ŠKOLAMA I KURSEVIMA

Nastava po jedinicama ovog korpusa izvodi se pod neposrednim rukovodstvom ovog štaba. Primjećuje se napredak u nastavi i ista je poprimila apsolutnu ozbiljnost. Raniji nedostaci u izvođenju nastave otklonjeni su s time što je štabovima divizija i brigada skrenuta pažnja o pružanju pomoći nižem starješinskom kadru oko izvođenja nastave. Naročito se pažnja posvećuje podizanju strojne discipline i discipline uopće. Rezultati već se primjećuju.

Naročita pažnja posvećena je nižem starješinskom kadru te se teži da ovaj prođe kroz stručne kurseve radi poprimanja vojničke i opće naobrazbe. Težnja je ovoga štaba da što prije sav starješinski kadar pređe kurseve. U cilju prednjeg kod štabova korpusa održavaju se slijedeći kursevi: niži oficirski kurs, izviđački kurs, radiotelegrafski kurs, intendantski, vojno-izvještajni, telefonski, šifrantski i apotekarski.

Pored ovih kurseva pri štabu korpusa održavaju se slijedeći kursevi pri štabovima divizija: desetarsko-vodnički kurs, minobacački, kurs za vezu, sanitetski i veterinarski. Svi napred iznijeti kursevi pokazali su do sada dobre rezultate.

U pogledu pravilnog izvođenja ofanzivnih i defanzivnih borbi poklanja se veća pažnja nego što je to ranije bilo. Još se dešavaju manji propusti u pogledu iskorišćavanja zemljišta kao zaklona. Prilikom izvođenja akcija rukovodioci nedovoljno poklanjaju pažnju određivanju rezerve kao i umješnom iskorišćavanju iste u za to izrazitom momentu.

Prilikom izvođenja ofanzivnih ili defanzivnih borbi polaže se veća pažnja na osiguranje bokova nego što je to ranije bilo.

Izviđanje i osmatranje prije borbe, za vrijeme borbe kao i pri povlačenju neprijatelja ne izvodi se sistematski, našto je skrenuta pažnja nižim štabovima.

---

[12] Redakcija nije pronašla taj prilog. Vidi pregled brojnog stanja i naoružanja Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske, dok. br. 111.

[13] Vidi dok. br. 48 i 80.

Veza telefonima, ordonansima i saveznicima održava se prilično, ali ipak dolazi do propusta kod pojedinih jedinica. Radio veza još nije postigla potrebnu vještinu te da bi se ista mogla koristiti u većini slučajeva. Nedostatak ovoga jeste u stručnom osoblju, iako se ovome poklanja naročita pažnja.

Kod vršenja marševa postizava se postepena marševska disciplina. Nedostaci za vrijeme marševanja u pogledu osiguranja primijećeni su i otklanjaju se.

Nastupanje jedinica u ofanzivnim operacijama izvodi se dosta dobro, dočim kod povlačenja još se uvijek osjeća nedovoljna organizacija.

SPECIJALNE JEDINICE I SLUŽBE.

Kod izviđačkih jedinica osjeća se napredak. U toku mjeseca augusta održan je pri štabu ovog korpusa prvi izviđački kurs koji je dao dobre rezultate. Drugovi koji su završili ovaj kurs sa najboljim uspjehom raspoređeni su za vršenje teritorijalne vojno-obavještajne službe.

Artiljerijske jedinice: artiljerijski divizioni 13. i 35. divizije povoljno se razvijaju i kod svake nove akcije daju sve bolje rezultate. Obuka sa ljudstvom vrši se redovito što i jeste rezultat uspjeha i težnje da se dobije što veći broj sposobnog stručnog kadra za novu predviđenu formaciju.

Inžinjerijske jedinice: došle su do izražaja u pogledu miniranja i zarušavanja komunikacija u toku ovog mjeseca ali nisu pokazale naročitu stručnu sposobnost, na što im je ukazata primjedba. Od strane štaba divizija do sada nije davana dovoljna podrška ovim jedinicama, našto je skrenuta pažnja.

Jedinice za vezu: operativna mreža ovog Korpusa dosta je dobra, osjeća se poboljšanje u stručnoj spremi ljudstva. Radio mreža postaje sve gušća, što iziskuje sve više stručnog osoblja, u kom se cilju i održavaju radiotelegrafski kursevi pri ovome štabu.

Vojno obavještajna služba: ova služba još uvijek ne zadovoljava, ali se osjeća napredak svakim danom. Ova služba je u reorganizaciji a što će vjerovatno dati pozitivnih rezultata.

Intendantura: ne daje zadovoljavajuće rezultate. Ovo se naročito osjeća kod nižih štabova u kojem je cilju obrazovan intendantski kurs pri štabu ovog korpusa.

Sanitet: ova se služba u toku ovog mjeseca vidno popravila. Većih propusta nije bilo. Još se uvijek osjeća potreba za stručnim ljudstvom u kojem se cilju održavaju sanitetski kursevi pri štabovima divizija. Nije postignuta još pravilna organi-

zacija oko prebacivanja ranjenika do previjališta i dalje. Održani su sastanci sa referentima saniteta u okviru štaba divizija gdje su istaknuti ovi nedostaci.

Moral, borbenost, ishrana, oprema, zdravstveno stanje jedinica i razni problemi koji se postavljaju:

Moral, borbenost, udarna moć i izdržljivost kod naših jedinica znatno se popravlja, a naročito kad se uzmu u obzir okolnosti pod kojima sprovode život naše jedinice.

Ishrana još je uvijek slaba i neredovita, a po kvalitetu jednolična i neukusna, što veoma djeluje na kondiciju, izdržljivost pa i sam moral vojske.

Zdravstveno stanje, uzimajući u obzir ishranu i smještajne prilike (ovo naročito kod 35. divizije), relativno je dobro. Zaraznih bolesti nije bilo.

Oprema jedinica je loša. Šinjeli nedostaju većini boraca, a ostala oprema potrebna je više od pola brojnog stanja jedinica. Uzimajući u obzir približavanje jeseni i zime oprema boraca nastaje opći problem.

Naročiti problemi pred ovaj štab nisu postavljeni od višeg štaba kao ni pred štabove divizija ovog Korpusa.

Lokalni problemi pojavljuju se: ishrana, odjeća, obuća i stanovanje. Ishrana, odjeća i obuća problem je kod 13. i 43. divizije, kod 35. divizije također ali manje.[14] Stanovanje kao problem pojavljuje se kod 35. divizije, 43. i dijelom kod 13. divizije kod jedinica na sektoru Drežnice.

Politička situacija!

Na teritoriju Vojne oblasti ovoga Korpusa, politička situacija općenito se popravlja, kako kod boraca u vojnim vlastima tako i kod naroda. Izuzetak čine na sektoru Like ona mjesta, gdje neprijatelj ima svoja uporišta i uticaj od početka NOB kao: Lovinac, Medak, okolica Gospića i nekoliko sela u Gackoj dolini. Na čitavom ostalom sektoru Like politička situacija vidno se popravlja, pa čak i u onim krajevima koje neprijatelj drži, kao kotar Lapac, Perušić i veći dio kotara Otočac.

U Primorju politička situacija također se vidno popravlja sem okolice Karlobaga, Senja i otoka Paga, gdje se to manje

[14] Štab 11. korpusa javio je o tome 12. oktobra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske slijedeće: »Stanje prehrane naših jedinica vrlo je kritično u Gorskom kotaru i Istri, a moglo bi se reći da ima i gladi. Iscrpljenost jedinica je velika, a posljedice toga su veće i povećavaju se kao na pr.: slaba kondicija s obzirom na marševe i operacije, te dnevno izbacivanje iz stroja zbog iscrpljivosti...« (Arhiv V.I.I., reg. br. 8—2, k. 119/1.)

osjeća. Na otocima situacija se je znatno popravila, nešto manje na otocima Cresu i Lošinju. Na sektoru Gorskog kotara politička situacija općenito se popravlja.

U sjevernom Primorju i Istri politička situacija također se popravlja osim glavnih gradova, kao Rijeka sa neposrednom okolicom, Pula, i na zapadnoj obali Istre kotar Rovinj, Umag i Buje.

Pored intenzivne propagande od strane neprijatelja na sektoru Istre u navedenim mjesetima neprijatelj vrši teror nad narodom, a naročito nad rodbinom boraca koji su u NOB. Neprijatelj je uspio u izvjesnim mjestima zastrašiti narod i spriječiti mobilizaciju u NOV, dok narod na svaki način teži izbjeći svako davanje pomoći neprijatelju.

U samoj Rijeci politička situacija je najkomplikovanija, gdje neprijatelj vrši propagandu na sve moguće načine, čas za neku autonomiju, čas za slobodni protektorat pod upravom Saveznika itd.

Zahvaljujući općoj vojnoj i političkoj situaciji naše organizacije, iako dosta mlade i slabe, rade sve intenzivnije i osjeća se svuda njihova djelatnost.

Ekonomsko stanje.

Ekonomsko stanje na teritoriju Vojne oblasti dosta se je popravilo i to na sektoru Like i Gorskog kotara, tako da se jedinice i vojne vlasti već sada hrane približno po tablici, dok još uvijek manjkaju artikli kao grah i mast. Na sektoru Primorja ekonomsko stanje nije se popravilo kao ni na sektoru 43. divizije, gdje je u zadnje vrijeme vrlo otežano i skoro nemoguće izvlačenje hrane preko posjednutih komunikacija iz Istre.

Na sektoru Like i Gorskog kotara ne postoje nikakove mogućnosti za stvaranje ma kakvih zaliha, a za svakodnevnu ishranu iz mjesnih sredstava može se crpsti najviše 15—20% za potrebe naše vojske i to u glavnom u krumpiru, a manjim dijelom u zelju i mesu.

Manje zalihe na sektoru Like stvorene su dovlačenjem žita i stoke preko Korduna, a u Gorskom kotaru stvoriti će se izvjesne zalihe sa sektora Karlovačkog i Žumberačkog područja. U Istri stvaraju se i spremaju u zemunice manje zalihe, koje se ne mogu momentalno izvući zbog vojničke situacije.

Stanje obuće i odjeće na sektoru Gorskog kotara, Primorja i Istre vrlo je slabo kako u vojnim vlastima tako i u operativnim jedinicama tako, da ima 70 do 80% boraca vrlo slabo opremljenih ili gotovo bosih i golih. Pomoć od Saveznika svodila se je u glavnom na jedan dio ubojne spreme i eksploziva, manji dio veša, a veći dio raznorazne štampe.

Po ovome pitanju poduzeli smo korake preko II. P. O. S.[15] gdje smo uputili jednog člana intendanture 13. divizije, 2 delegata iz 35. divizije, a kao odgovorno lice zamjenika šefa ekonomskog otsjeka Vojne oblasti poručnika Obradovića, sa zadatkom da se uz pomoć II. P.O.S. i Kvarnerskog područja na Krku, organizira prebacivanje potrebnog materijala sa Visa, a prvenstveno obuću i odjeću.

Rad vojne oblasti i organizaciono stanje.

Rad vojne oblasti dolazi sve više do izražaja i po svim sektorima. Ogromne smetnje čini ispresijecanost teritorija oblasti sa neprijateljskim komunikacijama, uslijed čega se ne može dati efikasna pomoć odvojenim organima, kako stručno organizaciono tako ni materijalno. Na sektoru Gorskog kotara pripremljene su veće količine raznog alata i materijala, koji bi trebao biti prebačen na sektor Like, ali je to zasad nemoguće usljed teškog prolaza.

Potčinjenim organima data je svestrana pomoć putem pismenih direktiva, a na sektoru Gorskog kotara, Primorja i Istre održato je niz konferencija, a jedan dio referenata nalazi se redovno na terenu radi davanja najneposrednije pomoći komandama Područja i mjesta.

Otsjeci vojne oblasti popunjeni su sa novim referentima i pomoćnim osobljem prema stručnoj sposobnosti i postoje svi uslovi za njihov uspješan razvoj i rad. Ovdje ne dolazi u obzir Sanitetski otsjek koji praktično zadnjih 14 dana ne postoji, s obzirom da je šef otsjeka major dr. Forenbaher obolio i nalazi se na bolovanju . . .

Po otsjecima vrši se svestrana priprema prema raspisu G.Š.H. za preuzimanje vlasti i institucija po svim sektorima.[16] U protekla 2 mjeseca skrenuli smo naročitu pažnju uzdizanju kadrova u čemu smo imali i vidnog uspjeha, te smo prikupili i pripremili priličan broj kadrova, naročito stručnih kvalifikacija.

Pored organizacionih priprema vrše se svestrane i materijalne pripreme, tj. pripremaju se većim dijelom konstrukcije za podizanje mostova i ostalih objekata na cestama i prugama. Priprema se materijal za pravljenje nadzemnih magazina, a po područjima organizovano je podizanje pilana, popravljanje vršećih strojeva, mlinova, izrade zemunica itd., koji su radovi bili u glavnom dovršeni do polovice ovoga mjeseca.

---

[15] Pomorski obalski sektor. O organizaciji i formaciji Komande mornarice za Hrvatsko primorje i Gorski kotar vidi tom VIII, knj. 1, dok. br. 10.

[16] Vidi tom V, knj. 33, dok. br. 36 i 59.

U tehničkom i saobraćajnom otsjeku došlo je do promjena u organizacionom pogledu, tj. šef tehničkog odsjeka upućen je u Štab X. Korpusa a na njegovo mjesto postavljen je šef građevinske sekcije poručnik drug Josip Manestar, za koga smo mišljenja da će odgovoriti svojoj dužnosti.

. . .

Za šefa saobraćajnog otsjeka postavljen je ing. drug Milan Švalba, dok je drug Mileusnić ostao njegov zamjenik. Ovom promjenom postoje uslovi da saobraćajni otsjek odgovori svome zadatku.

Komande područja.

Gotovo u svima komandama Područja došlo je do izvjesnih promjena u organizacijskom pogledu, što je uslijedilo po potrebi, bilo radi formiranja novih komandi Područja bilo radi drugih prilika koje su ovo diktirale.

U II. Ličkom području svi članovi komande osim zamjenika komandanta razboljeli su se od trbušnog tifusa i otišli u bolnicu tako da smo morali postaviti nove članove kao vršioce dužnosti i to: za v. d. komandanta postavljen je poručnik drug Ivica Rupčić, do sada komandant mjesta Otočac, za komesara (uz)postavljen je drug Stevo Obradović, član K. K. Dol. Lapac, a ostalo osoblje pri komandi popunjeno je iz komandi mjesta toga Područja.

U I. Ličkom području došlo je do promjena uslijed dosta slabog rada, pomoći i kontrole nad potčinjenima, sporog i slabog izvršavanja direktiva i zadataka itd.

U vezi s tim za komandanta I. Ličkog područja postavljen je poručnik drug Vujo Rapajić, do sada zamjenik komandanta II. Ličkog područja, a dosadašnji komandant kapetan drug Ratković pozvat je u ovaj štab i biti će stavljen na raspoloženje komandi Mornarice.

U komandi Primorskog područja došlo je do promjena u tome što je komesar postavljen za komesara Područja za Kvarnersko otočje, a zamjenik komandanta predviđen za komandanta mjesta Sušak. Za komesara Primorskog područja postavljen je drug Car Vlado, član O. K.[17] za Primorje.

Osnovano je Područje za Kvarnerske otoke i članovi komande upućeni su na svoje mjesto (otok Krk) gdje je ranije prebačena komanda mjesta sa jednom četom partizanske straže. Na teritoriju ovoga Područja postoje formirane tri komande mjesta i to Pag i Rab koje se nalaze na o. Olibu, a komanda mjesta Krk nalazi se na Krku. U formiranju su još tri komande mjesta i to jedna za Omišalj (otok Krk), a dvije za Cres i Lošinj.

[17] Okružni komitet KP Hrvatske za Hrvatsko primorje.

Ova komanda Područja biti će u tijesnoj vezi i saradnji sa drugim P.O.S.-om, komandom Primorskog područja i Istrom a sa ovim štabom biti će povezana radio vezom. U koliko se stvore uslovi mislimo prebaciti na otok Krk jače borbene jedinice, koje bi imale zadatak u zajednici sa II. P.O.S.-om i komandom ovoga Područja očistiti otoke, sprovesti mobilizaciju i omogućiti što bolji politički rad na otocima.

Predviđeno je ljudstvo za komande mjesta Sušak, Rijeka i Pula. Ovo ljudstvo nalazi se u neposrednoj blizini svojih baza sa čijom je unutrašnjosti uspostavljena veza radi prikupljanja podataka o ustanovama, institucijama i materijalu. Uz ovo ljudstvo nalaze se i najpotrebniji referenti. U vezi sa uputstvima za preuzimanje vlasti razrađuju se konkretna uputstva i zadaci za sve komande Područja, komande većih mjesta i ostale organe vojnih vlasti.

U Istri nalaze se formirana 4 područja, tj. Pulsko, Pazinsko, Buzetsko i Riječko. U organizacionom pogledu u ovim komandama područja nije bilo promjena. Gdje nije bilo moguće uslijed jačih neprijateljskih snaga koje kontrolišu teren pretvoriti vojno-partizanske stanice u komande mjesta one su ostale i dalje na svojim mjestima — u najviše slučajeva odvojene od oslobođenog teritorija — radi kontrole terena i moralne podrške narodu.

Izlaskom jačih snaga iz Istre neprijatelj je postao agresivan te sa manjim snagama krstari gotovo po čitavom terenu Istre i na taj način onemogućuje vojne vlasti da se organizaciono oforme i ispolje bilo kakvu širu djelatnost, naročito rad oko mobilizacije, te prikupljanje i prebacivanje hrane sjeverno od pruge Rijeka — Trst. Pored toga svi organi vojnih vlasti u Istri mladi su i bez iskustva.

Ovako sadašnje stanje u Istri u dobroj mjeri onemogućilo je i samoj oblasti da dade potrebnu pomoć tamošnjim organima vojnih vlasti.

Što se tiče Riječkog područja, ono je — s obzirom da će potpasti sam grad Rijeka pod kontrolu vojne oblasti — vrlo malo i svodi se na teritorij od Mošćenica vrhom Učke preko Brguda na željezničku prugu kod slovenske granice i obuhvata nekoliko mjesta kao Mošćenice, Lovran, Opatija, Kastav i Klana (pored nekoliko manjih sela). Mišljenja smo da bi se ova komanda u momentu preuzimanja vlasti rasformirala a teritorij pripojio Buzetskom i Primorskom području i sa time i politički neutralisala stara granica Jugoslavije i Italije. Po ovome molimo Vaše mišljenje.

O teritorijalnoj podjeli istarskih Područja prilažemo skicu sa komandama mjesta, vojno-partizanskim stražama i vojnim poštama sa mrežom.

Gotovo u svim Područjima vrše se intenzivne pripreme po svim sektorima za preuzimanje vlasti. Pripremaju se referenti za preuzimanje materijala, kao i povjerenici koji će biti postavljeni tamo gdje to bude potrebno.

Komande mjesta.

Na čitavom teritoriju oblasti došlo je do izvjesnih promjena u organizacionom sastavu komandi mjesta, radi pripremanja kadrova za komande onih mjesta koja će biti eventualno oslobođena.

Kadrovi komandi mjesta u većem slučaju nijesu na dovoljnoj visini u odnosu na svoje zadatke. Pored nedovoljne političke i vojničke naobrazbe česta je pojava i nepismenosti, tj. slabog poznavanja administracije. Ovo se naročito odnosi na zamjenike komandanta mjesta koji su zaduženi sa organizacijom mobilizacije, a kojima je administrativna sposobnost neophodna. U vezi s tim mislimo veći dio kadrova uzeti sa teritorija onih područja gdje je mobilizacija skoro sprovedena i prebaciti na teritorij Istre i Otoka, prethodno što bi se sa ovima održao kratak kurs pri ovoj oblasti, u vezi sa njihovim zadacima.

Komandama mjesta potrebna je mnogo veća pažnja, pomoć i kontrola, koja je uslijed težeg prolaza i razvučenog teritorija prilično manjkava i nedostatna kako od oblasti i otsjeka tako u više slučajeva i od samih komandi Područja.

Partizanske straže.

Stariji i fizički sposobniji borci i veći dio rukovodilaca partizanskih straža ušli su u sastav jedinica OZN-e, a na sektoru Istre pored navedenog, povučeni su u jedinice 43. Divizije tako da su najvećim dijelom borci po partizanskim stražama vrlo slabe fizičke kondicije ili su novomobilisani, sa dosta slabom političkom svijesti i disciplinom, a što u glavnom otežava razvoj i učvršćenje ovih jedinica. Ovo se naročito odnosi na Istru.

Na teritoriju ostalih Područja gdje su u sastavu partizanskih straža stari borci, iako sa dosta slabom fizičkom kondicijom, politička svijest, disciplina i borbenost stalno se popravlja.

Njihovoj obuci, političkoj izobrazbi i vojničkom životu posvećena je veća pažnja nego je to bio slučaj ranije, i u tome se već osjeća uspjeh. Kontrola prolaznika, privremeno boravećih lica na jednom sektoru, te opća kontrola svih nepoznatih lica još nije svuda potpuno sprovedena, o čemu ćemo posvetiti mnogo više pažnje svim komandama mjesta i partizanskim stražama, kao i naobrazbi (obuci) boraca u tome pogledu.

Zdravstveno stanje.

Koncem mjeseca augusta pojavila se je kod komande II. Ličkog područja bolest (trbušni tifus) i obolilo je od iste 12 osoba iz iste komande. Sličnih nekoliko slučajeva pojavilo se je u Primorju (među narodom). Na obadva ova mjesta poduzete su mjere i ova epidemija se je u glavnom lokalizovala.

Higijenske mjere u najviše slučajeva nijesu sprovedene uslijed slabih stanbenih prilika, što se odnosi na cijeli teritorij ove oblasti osim Goranskog područja.

Razno.

Za mjesec oktobar predvidjeli smo niži tehnički kurs na koji smo pozvali 40 slušalaca po tehničkoj struci i 40 građevinaca, koji su pozvati iz svih Područja i Okružnih NOO-a naše oblasti. Kurs bi imao otpočeti oko 10. oktobra.

Na niži telefonski kurs pozvali smo iz ličkih područja, te Goranskog i Primorskog područja 40 slušalaca, koji bi se upotrebili za telefonske stanice i centrale po oslobođenju u Istri i sjevernom Primorju, pošto će isti tamo biti potrebni s obzirom da govore hrvatskim jezikom. Ovaj kurs početi će 2. oktobra t. g. i trajati će 20 dana, te bi se prema situaciji i produžio.

U projektu je i nadcestarski kurs koga mislimo održati u toku ovoga mjeseca. Na ovaj kurs pozvali bi od svakoga Područja po 3 nadcestara. Ovaj kurs imao bi početi polovicom ovoga mjeseca, a trajao bi svega 10 dana. Isti bi se produžio u koliko situacija ne bi zahtijevala da [se] isti vrati na svoje dužnosti.

Isto tako mislimo održati kratak kurs sa onim kadrovima koje ćemo oko 15. o. mj. poslati u Istru kao pomoć tamošnjim organima za mobilizaciju. Sa ovim drugovima održali bi kratak kurs po administraciji i organizaciji Istre, radi lakšeg izvršenja zadataka po mobilizaciji.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
S. O.

Komandant-pukovnik:
M.[18] Šakić

[18] Mićun

BR. 16

IZVJEŠTAJ ŠTABA 7. DIVIZIJE OD 6. OKTOBRA 1944. ŠTABU 4. KORPUSA NOVJ O NAPADU NA STUBLJANE I OBEZBJEĐENJU NAPADA NA SUNJU I DONJI HRASTOVAC[1]

ŠTAB
VII. UD. DIVIZIJE II. NOV. JUGOSLAVIJE
Op. Br. 5/44

Dne 6. X. 1944.

Operativni izvještaj o borbi kod Majura i Kostajnice.

ŠTABU IV. KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Položaji oko Majura i Stubljana nalaze se sjeverno od Kostajnice. Samo zemljište sa jugo-istočne strane je ispresijecano i većim dijelom pošumljeno, dok sa sjevero-istočne strane je otkriveno i ravno. Samo mjesto Stubljani bilo je zaposjednuto sa oko 200 neprijateljskih vojnika (Nijemci) i u selu je bilo oko 300 bunkera odakle je neprijatelj davao najjači otpor. Zemljište je predstavljeno na sekciji Kostajnica 1 : 100.000.

Od naših jedinica u ovoj borbi učestvovala je II. brigada i I P.O. Banije.

Da bi osigurali izvršenje akcije na Sunju i Donji Hrastovac[2] sa II. brigadom vršili smo osiguranje od Kostajnice, a sa I. Odredom napali neprijatelja u Stubljanima.[3]

Neprijateljska posada u Stubljanima isturena je za osiguranje pruge Kostajnica — Sunja i ometanja prelaza našim snagama preko pruge.

Naša odluka, a u vezi zapovijesti[4] štaba Korpusa, bila je uništiti neprijateljsku posadu u Stubljanima i time stvoriti povoljnije uslove za osiguranje pravca od Kostajnice, a zatim potpuno uništenje pruge Kostajnica — Sunja.

Za ovu akciju izdata je pismena zapovijest koju prilažemo, a iz koje se vidi raspored naših jedinica.

Borba je počela 26. IX u 6 sati i trajala do 27. IX do 20 sati.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 46/1—2, k. 813.

[2] Napad na Sunju izvela je 1. brigada 8. divizije, a na Donji Hrastovac Brigada »Franjo Ogulinac Seljo« 26/27. septembra (opširnije o tome vidi dok. br. 110, 120 i 129 u ovoj knjizi, tom V, knj. 33, dok. br. 95, 105, 108 i 115 i Arhiv V.I.I., reg. br. 14—1/7, i 11—7, k. 426 A).

[3] Vidi tom V, knj. 33, dok. br. 95.

[4] Vidi tom V, knj. 33, dok. br. 95.

Razvođenje jedinica izvršeno je neopaženo noću 25/26. IX. o. g. Neprijatelj u Stubljanima nije očekivao napad, jer u sam početak neprijatelj je imao rasutih dijelova po selu. Poslije kraće borbe neprijateljski istureni dijelovi povukli su se u bunkere odakle je davao jak otpor. Ova borba vodila se žestoko do 11 sati kada se umirila. Naše snage pošto nisu uspjele da razbiju neprijateljsku spoljnu odbranu povučene su po naređenju na sređivanje i ponovnu pripremu za napad. U 18 sati ponovo se vrši napad, neprijatelj se i dalje grčevito brani i ovaj napad ne uspijeva. Borba je trajala do 20 sati poslije čega su se jedinice po naređenju povukle na sređivanje i odmor.

Dana 27. IX u 7 sati izvršen je ponovo napad, ali i ovoga puta ne uspijeva. Jedinica već dosta zamorena i malo demoralisana ranijim neuspjehom. U 9 sati glavni dio snaga povukli smo na odmaranje i sređivanje, a slabijim snagama držali blokadu. Neprijatelj je noću 27/28. IX uspio neopaženo da se izvuče i pobjegne za Kostajnicu.

Za čitavo ovo vrijeme trajanja borbe neprijatelj je nadirao od pravca Kostajnice ali je svaki put odbijen uz gubitke.

Postavljeni zadaci ovoga puta nisu u potpunosti postignuti.

Zarobljeno nije ništa, ubijeno 66, a među njima 5 oficira, ranjeno oko 90 neprijateljskih vojnika.

Zaplijenjeno: 1 bacač 81 mm sa 100 mina, 1 šarac, 2 šmajsera, 7 karabina, 3 tromblonske puške, 2 pištolja, 2000 puščanih metaka, 22 sanduka tromblonskih bombi, 12 ćebadi, 12 šatorskih krila, 15 pari odijela, 100 komada maski, 60 šljemova i druge spreme.

Naši gubici: 11 mrtvih, među njima komesar čete Oblaković Kuzman, i 43 ranjena druga, a potporučnik Pavić Mile ranjen.

Od oružja izgubili smo 1 p. m. šarac.

Utrošeno 13700 puščanih i mitraljeskih metaka, bombi za bacač 81 mm 246, bombi za bacač 45 mm 10, metaka za protukolske puške 20 komada, i 100 ručnih bombi.

U ovoj borbi sve jedinice dobro su se držale. Naročito dobro su se držale jedinice i pojedinci iz I. Odreda. Njima je u ovoj borbi nedostajalo dovoljno vojničkog znanja i iskustva u težim borbama, inače hrabrost jedinice bila je na visini. Prateća oruđa pri napadu na Stubljane nisu u dovoljnoj mjeri iskorištena.

Štednji municije nije se posvetila pažnja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, potpukovnik:
Uroš Krunić

Operativni oficir, major:
Trninić Milan

BR. 17

IZVJEŠTAJ ŠTABA 7. DIVIZIJE OD 6. OKTOBRA 1944. ŠTABU 4. KORPUSA NOVJ O BORBAMA NA LINIJI MEMINSKA — ŠAŠ — ŽIVAJA[1]

ŠTAB
VII. UD. DIVIZIJE II. NOV. JUGOSLAVIJE
O. br. 5/44
Dne 6. X 1944.

Operativni izvještaj o borbama oko Meminske, Šaža i Živaje.

ŠTABU IV. KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE.

Položaji oko Meminske, Šaša i Živaje nalaze se uz komunikaciju Sunja — Dubica i leže sjevero-istočno od Kostajnice. Zemljište na toj prostoriji sa južne strane je ispresijecano i dijelom pošumljeno dok sa sjeverne strane je ravno i otkriveno. Šaš i Živaju neprijatelj je držao zaposjednute, imao je izgrađene bunkere i odatle davao jak otpor. Zemljište je predstavljeno na sekciji Kostajnica 1:100.000.

Od naših jedinica u ovoj borbi u prvo vrijeme učestvovao je II. P.O. Banije, a kasnije tokom borbe i dio snaga VIII divizije.[2]

Da bi osigurali izvršenje napada na Sunju i Donji Hrastovac II. P.O. Banije zatvorio je pravac od Dubice.[3]

Naša odluka bila je uništiti komunikaciju Sunja — Dubica i vršiti aktivno osiguranje od tog pravca.

Za ovu akciju izdata je pismena zapovijest koju prilažemo, a iz koje se vidi raspored naših snaga.

Borba je počela 26. IX u 18 sati i trajala 30. IX do 18 sati.

Neprijatelj ne raspolažući sa dovoljno snaga u Dubici nije odmah intervenisao zbog napadnutog garnizona Sunje. Da bi se neprijatelj što teže orijentisao i vidio gdje je naše težište, u 16 sati vršimo napad na trospratni bunker na pruzi ispod Jasenovčana. Poslije kraće borbe neprijatelj je napustio bunker i pobjegao u Šaš. Likvidacijom ovog bunkera oslobođen je dio pruge Sunja — Šaš i istu smo dana 27. IX potpuno porušili.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 48/1—2, k. 813.
[2] Odnosi se na dijelove 2. brigade 8. divizije (vidi dok. br. 19).
[3] Vidi primjedbu br. 2 uz dok. br. 16.

Noću 27/28. IX neprijatelj sa nekoliko kamiona sa vojskom i dva tenka stigao je iz Dubice u Šaš. Iste noći neprijatelj produžuje od Šaša cestom prema Strmenu i odatle Sunjskim kanalom prema Žremenu. Na prostoriji Žremen, Krivaja neprijatelj je dočekan i potisnut nazad od snaga VIII. divizije.

Dana 28. IX u 6 sati ista ta kolona izbila je u Vedro Polje i cestom od Vedrog Polja kreće prema Šašu. U vezi s ovom situacijom glavni dio snaga II. Odreda orijentišemo prema ovoj koloni, a sa manjim snagama kontrolišemo pravac prema Dubici. Kolona koja je išla od Vedropolja dočekana je na liniji Meminska — Slovenci, Kostreši. Neprijatelj je jakom vatrom na ovoj liniji zaustavljen. Sa snagama iz Meminske prešli smo odmah u napad. Neprijatelj, osjetivši za ovaj manevar, skoncentrisao je svoju vatru i tenkove prema našim snagama u Kostrešima i Slovencima i poslije kraće borbe uz gubitke odbacio naše snage i probio se za Šaš.

Dana 30. IX snage VIII. divizije vršile su napad na Šaš, a II. P.O. Banije osigurao je izvršenje tog zadatka od Dubice na prostoru između Cerovljana i Živaje. Radi lakšeg osiguranja i vezanja neprijateljskih snaga vršili smo pritisak na neprijateljsku posadu u Živaji. Neprijatelj čim je osjetio naše snage napustio je bunker na pruzi između Živaje i Cerovljana i pobjegao u željezničku stanicu u Živaji. Likvidacijom ovog bunkera porušena je pruga između Cerovljana i Živaje.

Postavljeni zadaci u ovim borbama postignuti su.

Zarobljeno 39, od toga 2 ustaše i 26 četnika, ubijeno 10 neprijateljskih vojnika i veći broj ranjeno.

Zaplijenjeno: 1 teški mitraljez, 28 karabina, 1 pištolj, 21.550 metaka, 3 bicikla, 90 bombi, 15 pari odijela i druge spreme.

Naši gubici: 3 mrtva, 16 ranjenih i 1 nestao, ranjeni: Borović Dušan, komesar, poruč. Grivić Đuro.

Od oružja je izgubljeno 1 teški mitraljez, 2 puškomitraljeza.

Utrošeno 3200 metaka, 16 bombi za bacač 45 mm i 20 ručnih bombi.

U ovim borbama sve jedinice dosta dobro su se držale. Obzirom da je ovo prva teža borba koju su ove jedinice dosad vodile, njihova manevarska sposobnost kroz ovo vrijeme bila je dosta slaba, ovo se ispoljavalo naročito pri promjeni položaja.

U ovim borbama ličnom hrabrošću i borbenošću nije se niko naročito istakao.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, potpukovnik: **Uroš Krunić**

Operativni oficir, major: **M. Trninić**

BR. 18

IZVJEŠTAJ ŠTABA 7. DIVIZIJE OD 6. OKTOBRA 1944. ŠTABU 4. I 10. KORPUSA NOVJ O BORBAMA NA LINIJI KLOŠTAR — PITOMAČA OD 3. DO 5. OKTOBRA[1]

ŠTAB
VII. UDARNE DIVIZIJE IV. KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE
Br. 529

Dne 6. X 1944

Operativni izvještaj o operaciji na liniji Kloštar — Pitomača od 3. do 5. X. 1944 g.

ŠTABU IV I X KORPUSA NOV. JUGOSLAVIJE

Prema zapovijesti[2] štaba X Korpusa za zajedničke operacije na liniji Virovitica — Pitomača — Kloštar — Đurđevac naša divizija učestvovala je u ovim operacijama na sektoru Pitomača — Kloštar (Sekcija Bjelovar — Slatina 1:100.000).

Jačina neprijatelja i njegovo naoružanje, plan napada i raspored naših snaga vidi iz priložene zapovijesti Op. br. 528/44 od 3. X. 1944 g.[3]

Na svoj zadatak naša divizija krenula je sa prostora V. i M. Trojstvo na dan 3. X. 1944 g. u 13 sati. Po dolasku u s. Suha Katalena, gdje smo stigli u 18 časova primljeno je telefonsko naređenje od štaba X Korpusa, da se zbog pojačanja neprijateljskih snaga u Pitomači plan napada mijenja[4] u toliko, što će se prije likvidirati Virovitica od strane slavonskih jedinica,[5] a jedinice XXXII i XXXIII divizije dati potrebno osiguranje na liniji Đurđevac — Pitomača — Virovitica, dok će naša divizija biti kao korpusna rezerva na liniji Kozarevac — M. i V. Črešnjevica sa isturenim osmatračnicama na Veselom Brijegu, Grabrovnici i k. 131 kod s. Otrovanca. Na svoj odre-

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 49/1—2, k. 813.

[2] Vidi ok. br. 5.

[3] Zapovijest se nalazi u Arhivu V.I.I., reg. br. 28/1—1, k. 813.

[4] Podatke o pojačanju i koncentraciji neprijateljskih snaga u Pitomači dostavio je Štab 32. divizije Štabu 10. korpusa 2. oktobra. Štab Divizije je istovremeno predložio da se napad odloži što je Štab Korpusa odobrio. Međutim, kasnije je utvrđeno da podaci Divizije nisu bili tačni (vidi Arhiv V.I.I., reg. br. 19—2, k. 1191 i 9—1/2, k. 551).

[5] Neprijateljski garnizon u Virovitici uništile su jedinice 12. divizije (vidi dok. br. 2, 3, 22, 26, 33, 42, 134 i 135).

ćeni položaj naša divizija stigla je 3. X. 1944 g. u 23 časa. U toku noći borbe sa neprijateljem nije bilo.

Na dan 4. X. 1944 g. doznajemo da se operacije u Virovitici uspješno razvijaju. — Neprijatelj iz Đurđevca i Kloštra vrši oštre napade na jedinice XXXIII divizije i uspijeva da se spoji sa snagama u Kloštru. Oko 14 časova naša divizija dobija zadatak od štaba X Korpusa da uputi jedan bataljon u s. Prugovac da oslobodi snage XXXIII divizije, koje su se tu nalazile, a sa ostalim snagama da se približava s. Kloštru pravcem Veseli Brijeg — Oderjan i s. Pitomača sa juga pravcem Otrovanec — Grabrovnica — Dinjevac. Oko 15 sati XXXII divizija javlja da su Slavonci upali u Viroviticu, a divizija da će preduzeti nastupanje prema Pitomači.[6] Na sektoru XXXIII divizije između Đurđevca i Kloštra situacija je promjenljiva. Snage koje je neprijatelj svojim prodorom bio razdvojio ponovno su se sastale. U takvoj situaciji od štaba X Korpusa dobili smo ovaj zadatak: sa dva bataljona dati osiguranje od Pitomače na liniji Kladare — Dinjevac, a sa jednom brigadom izvršiti napad na s. Kloštar od pravca V. Polje — Oderjan, dok će snage XXXII divizije (II brigada[7]) napadati od pravca Srednje polje — Budančevica i želj. stanica Kloštar. Za ovaj zadatak naše snage raspoređene su ovako:

III brigada sa dva bataljona zatvaranje pravca od Pitomače na liniji s. Kladare (k. 128), s. Dinjevac, a dva bataljona u rezervi oko Grabrovnice. IV brigada da izvrši napad na neprijatelja u s. Kloštru od pravca V. Polje pored kanala Kozarevac, od pravca Oderjana i duž komunikacije Pitomača — Kloštar. Naše jedinice, koje su napadale Kloštar, uspjele su da bez većeg neprijateljskog otpora uđu u prve kuće od pravca Oderjana. Oko 20 časova pristigao je bataljon koji je bio u s. Prugovcu i preduzet je dalji napad. U isto vrijeme doznalo se da neprijatelj u Kloštru raspolaže i sa tenkovima, za koje se ranije nije znalo. Preduzeto je dalje nastupanje. Neprijatelj se ogorčeno branio ne samo iz bunkera, nego i iz kuća i podruma, a naše jedinice morale su čistiti kuću po kuću i polagano potiskivati neprijatelja prema raskrsnici puteva, gdje mu je bio glavni sistem odbrane. Borba se nastavila tokom cijele noći, a naše jedinice su uspjele da dođu oko 150 metara do raskrsnice, gdje su bile zaustavljene ogorčenim neprijateljskim otporom. U toku noći izvršena je popuna IV brigade sa municijom za teške bacače, antitenkovske bacače Džon Bul, a također su donesene i kesice sa eksplozivom. Predviđalo se da će se borba produžiti i tokom sutrašnjeg dana. Od strane štaba divizije, pred bri-

[6] Jedinice 32. divizije zauzele su Pitomaču 5. oktobra (vidi dok. br. 5, 6, 18, 31 i 64).

[7] Kloštar je napala 2. brigada 33. divizije (vidi dok. br. 24).

gadu je postavljeno više puta tokom borbi da se mjesto mora zauzeti, što je obzirom na odnos snaga i povoljne položaje prema neprijatelju bilo moguće. Brigada XXXIII divizije, koja je napadala od pravca Srednjeg polja i Budančevice, uspjela je prodrijeti do mosta, a kasnije i do same pilane.

Tokom 5-og ov. mj. oko 9 časova dodijeljena nam je jedna haubica, koja je postavljena pored kanala Kozarevac u blizini same pruge. Bataljoni koji su prodrli najbliže k neprijatelju izvršili su detaljnu pripremu za konačnu likvidaciju neprijatelja postavljanjem teškog oružja. Energičan napad na neprijatelja otpočeo je poslije artiljerijske pripreme iz haubice, koja je imala vrlo dobro dejstvo, i svojim pogocima prisilila neprijatelja da napusti jedan bunker. Čim je prestala vatra artiljerije jedinice IV brigade otvorile su najžešću vatru iz teških bacača, protukolskih topova, antitenkovskih bacača na najbliže neprijateljske bunkere, istjerali neprijatelja iz njih, prikačili mu se za leđa i nastavili sa proganjanjem. Oko 10 časova neprijatelj je bio razbijen, a naše jedinice prodrle su u sistem odbrane i nastavile gonjenje od raskršća na sjever prema kanalu i na zapad prema pilani, kuda se bilo odvojilo jedno manje neprijateljsko odjeljenje. Neprijateljski otpor bio je svladan a manje odjeljenje, koje je ostalo u pilani, tj. mlin, uništeno je u sadejstvu sa II brigadom 33 divizije, a mlin zapaljen. Borba je završena oko 12 časova i naša divizija po naređenju štaba Korpusa povukla se na liniju Kozarevac — V. i M. Črešnjevica s tim, što je ostao jedan bataljon u Kloštru, dok se ne prikupe jedinice II brigade 33 divizije.

Dva bataljona naše III brigade, koja su vršila osiguranje od Pitomače po dolasku u s. Kladare protjerali su jednu neprijateljsku zasjedu iz sela dok drugih borbi na svom pravcu nisu imali. Neprijatelj iz Pitomače uspio se probiti prema Dravi, a 32 divizija ušla je u mjesto.[8]

Postavljeni zadatak naša divizija izvršila je u potpunosti. Neprijatelj je bio razbijen i dijelom uništen, a dijelom pobjegao prema sjeveru.

Rezultat borbi:

Ubijeno 90 ustaša, a 14 zarobljeno.

Zaplijenjeno: 5 tenkova, tri kamiona, tri trokolice, 1 motocikl, 1 teški bacač sa 12 mina, 6 teških mitraljeza, 5 puško-

[8] U dnevnom izvještaju P.T.S. od 5. oktobra 1944. o borbama za Pitomaču i Kloštar piše: »X. i VI. part.[izanski] korpus koncentrirali su svoje snage na području Pitomača — Kloštar — Đurđevac. Tokom čitavog dana 4.X.1944. vodile su jedinice V. staj.[aćeg] djel.[atnog] zdruga U. V. (ustaške vojnice — prim. red.) ogorčene borbe sa partizanima, koje još traju. Gubitci na obim stranama su veliki. Kloštar i Pitomača su odsječeni, te s njima nema veze«. (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—268/26, k. 112.)

mitraljeza, 69 pušaka, 15 konja sa samarima, dva pisaća stroja, 16.000 mauzer metaka, 33 para odijela i obuće i dosta ostale sitne spreme.[9]

Naši gubici: 4 mrtva, od kojih 1 komesar bataljona, i 25 ranjenih, među kojima 1 pomoćnik komesara bataljona, dva komandira i 2 komesara čete, 2 vodnika, a ostalo borci. Obzirom na ogorčenu borbu gubici su relativno mali, što se ima zahvaliti dobrom korišćenju kuća, podruma i rovova za zaklone.

U borbama su se naročito istakli: štab IV brigade na čelu sa majorom drugom Petrom Maljkovićem, koji je umješno rukovodio borbom svoje brigade. Istakla se kao cjelina svojom borbenom upornošću i prodornošću čitava IV brigada, a naročito I i II bataljon, koji su imali važnije zadatke. Istakao se također zamjenik komandira protukolske baterije drug zastavnik Gruborović Mile i sljedeći borci i rukovodioci:

1) Potporučnik Jandrić Mirko, 2) ml. vodnik Devetak Ljuban, 3) vodnik Obradović Nikola, 4) borac Kladar Stevo, 5) Gdjemidov Pavel, 6) Kruglov Ivan, 7) Pletež Eduard, 8) Kusturica Ibro, 9) Aust Josip, 10) Durman Ljuban, 11) desetar Vujić Stojan, 12) borac Bomešter Dragan, 13) Trivanović Petar, politkomesar II bat. »M.S.«, 14) politkomesar 3 č. II bat. Trivanović Rade, 15) potporučnik — komandir 3 č. II bat. Borković Dragan, 16) komandir 1 čete II bat. Živković Branko, 17) zastavnik — komandir 2 č. II bat. Popović Dušan.

Utrošeno je: 10.000 puščanih i mitraljeskih metaka, 75 mina za teške bacače, 45 mina za antitenkovske bacače »Džon Bul« i 20 granata za haubice.

U ovoj operaciji naročitih grešaka nije bilo. Da je bila potpunija i šira blokada prema sjeveru, neprijatelj ne bi po bjekstvu iz mjesta uspio da se probije i da prođe relativno jeftino. Između kanala sjeverno od Kloštra neprijatelj je mogao biti potpuno uništen. Saradnja između pješadije i artiljerije, te pratećeg naoružanja bila je vrlo dobra. Veza za cijelo vrijeme borbe odlično je funkcionisala, tako da se u svako doba znala tačna situacija na bojištu i mogla se je od strane štaba divizije pružiti puna pomoć. Ostale pomoćne službe funkcionisale su brzo i dobro. Borci majstorski koriste kuće, podrume za zaklone, a također se brzo utvrđuju na terenu, te smo tako pretrpili relativno male gubitke.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
sl. otsutan

K-dant p.pukovnik:
Mil.[10] Pavlović

[9] Ovdje nisu uneseni gubici koje je neprijatelju u borbama za Kloštar nanijela 33. divizija (vidi dok. br. 24).

[10] Milan

BR. 19

IZVJEŠTAJ ŠTABA 4. KORPUSA OD 7. OKTOBRA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA ŽELJEZNIČKU STANICU ŠAŠ I ŽIVAJU[1]

ŠTAB
IV. KORPUSA NOV. JUGOSLAVIJE
Op. broj: 262 — 1944
7. X. 1944 g.

Operativni izvještaj za
željezničku stanicu Šaš
i Živaju dostavlja.—

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE.

I.

Željeznička stanica Šaš leži na komunikaciji Sunja — Dubica, oko stanice nalaze se bunkeri a sama stanica također je opasana sa bodljikavom žicom. Okolo zemljište je potpuno ravničasto. Sekcija Kostajnica 1:100.000.

U borbi je učestvovala II. brigada[2] bez dva bataljona koji su bili na osiguranju prema Sunji.

Neprijatelj je bio jačine od 100 vojnika i to ustaša i Nijemaca, naoružan sa 6 puškomitraljeza, 2 t. mitraljeza i 1 protuoklopnim topom.

Posada na stanici Šaš imala je zadatak da osigurava željezničku prugu Sunja — Dubica.

Naša odluka bila je da se neprijatelj uništi, a po zauzeću stanice da se poruši pruga i mostovi na toj komunikaciji.

Zapovijest za napad izdata je pismeno.

Borba je počela 30. IX. 1944 u 06,30 sati.

Naše jedinice uspjele su se privući na otstojanje od 100 met. da ih neprijatelj nije primijetio. Na neprijatelja otvorena je jaka vatra i uspjelo se približiti do žičane prepreke. Neprijatelj je davao jak otpor i za to mu je bilo pogodno i samo zemljište. Iz protukolskih topova otvorena je vatra na neprijateljske bunkere, a iz bacača na rovove oko bunkera, te je neprijatelj počeo napuštati samo utvrđenje. Snage koje su vršile napad na

[1] Kopija originala (pisana na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 17—7, k. 426 A.

[2] Odnosi se na 2. brigadu 8. divizije (vidi Arhiv V.I.I., reg. br. 13—2/2, k. 827).

neprijatelja, seoskim putem koji vodi od ceste na željezničku stanicu Šaš, vidjevši pokolebanost kod neprijatelja izvršile su energičan napad na stanicu, zauzevši kuće u blizini same stanice. Potom je izvršen jak pritisak naših snaga na stanicu i bunkere i neprijatelj, uvidjevši da se ne može više održati, napustio je uporište i počeo da bježi u pravcu Krčevine i Zelenika. Snage koje su se nalazile oko 200 do 300 metara udaljene od stanice, vidjevši da neprijatelj bježi, otvorile su jaku vatru na njega te je neprijatelju uspjelo da se sa manjim snagama izvuče.

II.

Željeznička stanica Živaja nalazi se na istoj komunikaciji Sunja — Dubica, te je služila kao osiguranje te komunikacije.

Naša odluka bila je napasti i uništiti posadu u Živaji.

Jačina neprijatelja bila je 50 ustaša i 1 oklopni vlak.

Napad je počeo 1. X. 1944. u 24 sata. Napad je vršila II. Brigada bez dva bataljona.

Naše snage uspjele su se povući na blisko otstojanje do neprijatelja. Sam pokret i privlačenje naših snaga neprijatelj je primijetio i otvorio vatru iz mitraljeza, bacača i protuoklopnog topa i mitraljeza koji su se nalazili u blindiranom vlaku koji se nalazio na stanici. Uslijed dobre vidljivosti mogla se je dobro iskoristiti vatra iz p. kolskih oruđa koja su u glavnom tukla samu željezničku stanicu. Ne mogavši se održati u stanici neprijatelj je ušao u blindirani vlak koji se udaljio iz stanice do 500 metara prema Dubici. Kako naša inžinjerijska četa nije porušila željezničku prugu, stavivši malo eksplozivno punjenje pod tračnice, to je neprijatelju uspjelo da sa blindiranim vlakom pobjegne u Dubicu. Poslije kako je vlak pobjegao u Dubicu upućene su snage za osiguranje prema Dubici u cilju osiguranja sa tog pravca, a sa ostalim snagama izvršeno je uništavanje i paljenje neprijateljskih utvrđenja i izvlačenje plijena.

III.

Gornji i Donji Cerovljani nalaze se na cesti Sunja — Dubica. Selo Baćin nalazi se jugozapadno od Cerovljana u blizini komunikacije Kostajnica — Dubica. Okolno zemljište djelomično je ravničasto i manevarsko.

Napad na spomenuta mjesta izvršen je sa dva bataljona ojačana sa pratećom četom.

Neprijateljska posada bila je jačine 200 milicionera i ustaša.

Uporište je služilo neprijatelju kao predstraža snaga u Dubici i kao osiguranje komunikacije Dubica — Kostajnica, Dubica — Sunja.

Naša odluka bila je napasti neprijatelja u gore navedenim selima, uništiti ga ili protjerati a zatim izvršiti pretres i konfiskaciju u selima.

Napad je počeo u 24 sata 1. X. 1944. Neprijatelj je primijetio nastupanje naših snaga i otvorio je vatru davši time znak snagama u Dubici o našem napadu. Pod vatrom neprijatelj se povukao prema Dubici i zaposjeo položaje ispred Dubice i na cesti Dubica — Kostajnica na k. 107. Kako naše snage nisu bile dosta jake, odustalo se od napada na samo uporište. Izvršen je samo jači pritisak na neprijatelja kako bi se mogla da izvrši konfiskacija u gore navedenim selima. Po izvršenoj konfiskaciji naše snage povučene su na prostoriju Staza —Šaš.

Postavljeni zadaci u ovim operacijama izvršeni su u potpunosti.

Zarobljeno: 18, ubijeno 94, ranjeno 25 neprijateljskih vojnika. Među ubijenima nalazi se i 1 bojnik.

Zaplijenjeno: 143 puške, 7 p.mitraljeza, 4 t.mitraljeza, 2 mala talijanska bacača, 1 protukolski top, 1 pištolj, 3 šmajsera, 211 ručnih bombi, 136.000 puščanih i mitraljeskih metaka, 400 metaka za pištolj, 48 bluza, 25 šinjela, 45 hlača, 39 pari rublja, 25 komada ćebadi, 48 pari cipela, 6 pari čizama, 22 šatorska krila, 8 pulovera, 23 fišeklije, 14 opasača, 1 ručni dvogled, 20 okvira za p.mitraljeze, 1 bunda, 1 kožni kaput, 2 kišne kabanice, 3 sata, 1 aparat za slikanje, 1 pisaća mašina neispravna, 300 mina za male bacače talijanske, 1 šivaća mašina, 630 poljskih nagaznih mina, 465 rudarskih kapsla, 71 granata za protukolski top, 25 burađi ulja, 1 mašina za računanje, 1 štamparija, 1 velika centrala, 1 kanta gasa, 3 bicikla, i 7 telefona.

Uništeno: 13 skretnica, 3 stanice, 24 bunkera, 4 lokomotive, 4 pružna propusta, 1 most na cesti kod Šaša, 80 vagona, i prekinuta pruga na 70 mjesta.

Naši gubici: 21 ranjen drug. Među ranjenim nalazi se zastavnik Dobrić Jovan, poručnik Čaćić Stojan.

Utrošeno: 13.519 metaka za puške i mitraljeze, 25 mina za mali talijanski bacač, 30 ručnih bombi, 76 mina za talijanski bacač 81 mm. 12 mina za teški engleski bacač, 9 mina za Đon-Bul, 6 mina za raketni bacač, 41 granata za protukolske topove, 600 kg. eksploziva, 30 metara sporogoreće korde, 250 met. brzogoreće korde i 60 komada kapisla.

U ovim operacijama istakao se I. bataljon, a naročito 2 četa, prateća četa i inžinjerijska četa.

Od drugova istakli su se poručnik Kvočka Mile koji je sa jednom desetinom jurišao na neprijateljske bunkere i sa bombama likvidirao neprijatelja; v.d. komandira stari[ji] vodnik Maćešić Momčilo, politkomesar Savić Ilija, v.d. komandira stari[ji] vodnik Milković Miladin, poručnik Zatezalo Branko.

U ovim operacijama nije bilo naročitih grešaka osim što minersko odeljenje koje je imalo zadatak da sruši željezničku prugu nije u podpunosti izvršilo svoj zadatak.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, pukovnik: Komandant, pukovnik:

BR. 20

IZVJEŠTAJ ŠTABA 13. DIVIZIJE OD 7. OKTOBRA 1944. ŠTABU 11. KORPUSA NOVJ O NAPADU NA ZLOBIN[1]

ŠTAB XIII. DIVIZIJE
NARODNOOSLOBOD. VOJSKE
HRVATSKE
Broj 745

Dne 7. X 1944.

Operativni izvještaj
o napadnoj akciji na
uporište Zlobin
23. IX. 1944. god.

ŠTABU XI. KORPUSA NOVJ.

Dostavlja se izvještaj o napadu na neprijateljsko uporište Zlobin 23. IX. 1944 god., sastavljen na osnovu naređenja Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske op. br. 440 od 10. XI 1943. god.[2]

1) Uporište Zlobin istaknuta je tačka neprijateljskog rasporeda na Primorju. Zlobin brani prilaze Plasama i Hreljinu te bi njegovim padom bila gotovo presječena neprijateljska

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 14—1/3, k. 913.

[2] Riječ je o naređenju za pisanje operativnih izvještaja (vidi Arhiv V.I.I., reg. br. 14/2, k. 104 B).

komunikacija duž obale. To je bio jedan od glavnih razloga što je štab Divizije riješio da ga napadne i likvidira.

Mjesto je opasano jednom spoljnom linijom bunkera i žičanom preprekom, dijelom jednoredna, dijelom dvoredna. Na sjevernoj, istočnoj i jugoistočnoj strani bunkeri spoljne linije nalaze se na markantnim visovima sa vrlo dobrom preglednošću. Bunkeri spoljne linije vrlo su slabi. Većinom nazidani zakloni od slobodnog neotesanog kamena. U unutrašnjosti mjesta oko crkve ima nekoliko jačih bunkera i zgrada udešenih za odbranu. Postoje dva minska polja na sjevernom i južnom izlazu iz mjesta.

Uslovi za neopaženo podilaženje su dobri. Trupe su izbile na polazne položaje neprimijećene tako da je neprijatelj bio potpuno iznenađen.[3]

2) Napad na Zlobin izvršila je III. brigada — svega 3 bataljona, ojačana sa dva bacača II. brigade, a potpomognuta art. divizionom od 2 brdska, 1 poljskim i 3 protukolska topa. Grupa odreda i II. brigada (bez dva Bataljona) osiguravale su operaciju, a 43. div. olakšavala je rad dejstvom posebnim pravcem.

3) Zlobin su branili 9. četa i jedan vod 11. čete 3. bataljona 846. puka 392. divizije. Naoružanje: 3 teška bacača, 3 teška mitraljeza, 10—15 p. mitraljeza, nekoliko malih bacača, ostalo puške i šmajseri.

Prema podacima naše informativne službe u okolnim neprijateljskim garnizonima sa kojih se uporište Zlobin moglo pomoći bilo je približno: Plase 70, Hreljin 100, Križišće 100, Crikvenica 400, Kraljevica 250, Draga 120, Sv. Kuzam 50, Sušak 500 vojnika.

4) Kako je već gore pomenuto, odlučeno je da se likvidira garnizon Zlobin kako bi se dobio lakši pristup obali i bolje zagrozila neprijateljska komunikacija duž obale. Izgledi za uspjeh bili su povoljni, kako zbog odnosa snaga tako i obzirom na mogućnost sprečavanja neprijateljske intervencije iz obližnjih garnizona.

III. brigadi naređeno je da sa jednim bataljonom napadne sa istočne strane od Njiva (690), a jednim bataljonom sa zapadne strane od Gorice (812). Na sjevernu i južnu stranu u početnoj fazi napada nisu upućene trupe zbog minskih polja. Jedan bataljon II. brigade je imao biti u rezervi a izvjestan njegov dio je imao napadati kasnije pravcem sjever — jug.

Art. divizion plasirao se je u dvije grupe: 2 brdska i 2 protivkolska topa južno od k. 918,[4] 1 poljski i protivkolski top

[3] Vidi tom V, knj. 33, dok. br. 141.
[4] Vjerovatno kota 908.

sjeverno od k. 690. Raspored u dvije grupe bio je potreban jer se sa jednog mjesta nisu mogli tući svi ciljevi. II. brigada (bez dva bataljona koji su osiguravali prevoz hrane iz Korduna), ojačana sa dva bataljona I. odreda osigurava operaciju na liniji i to: bataljon II. brigade od k. 691 — k. 781, jedan bataljon I. odreda na dijelu Lipove (787) — Kurilovac (803) — Zebar (844), a drugi na dijelu Kozak (700) — k. 638.

II. odred na liniji Trebestin (610) — Koritnjak — Ljubibelj (705) — Meč (756) zatvara pravce koji iz Krasice i Meje izvode ka G. Jelenju i u bok i pozadinu snaga angažovanih u napadu na Zlobin. Jedan bataljon II. brigade je u divizijskoj rezervi sjeverno od kote 881.

5) Prilaže se operativna zapovijest i zapovijest za vezu.[5]

6) Borba je otpočela 23. IX. u 15 sati.

7) Tok borbe: Napad je otpočet artiljerijskom i bacačkom vatrom sasređenom na bunkere na visovima oko sela. Vatra je bila precizna i efikasna i izvanredno dobro iskorištena od pješadije koja je brzim naletom prelazeći žičane prepreke zauzela sve visove za nepunih 40 minuta bez ikakvih gubitaka. Neprijateljske posade bunkera, očigledno zbunjene i iznenađene jakom i naglom vatrom, dale su slab otpor i u paničnom bijegu povukle su se ka sredini sela kod crkve. Uskoro zatim neprijatelj se je povukao sa bunkera na sjevernom izlazu sela.

U tome, oko 16 sati, izdato je naređenje od štaba divizije da jedna četa bataljona II. brigade koja je bila u rezervi prodre kroz sjeverni ulaz i da čisti selo u pravcu sjever — jug.

Jedinice koje su izbile na visove zadržale su se na istima kraće vrijeme pa su produžile napad koji je dobro napredovao i razvijao se povoljno. Zauzete su neke zgrade sa kojih se je neprijatelj branio a neki bunkeri u selu razbijeni su vatrom bacača »PIAT«. Uspjeh je bio na domaku.

II. brigada, upravo štab i 4. bataljon, stigla je na određen položaj tek u 15,15 sati umjesto da bude na svome mjestu u 9 sati, kako je bilo naređeno. To je zakašnjenje nastalo, kako je kasnije ustanovljeno, zbog toga što pitanje vodiča nije pravilno riješeno. Ipak 4. bataljon je uspio da zauzme određeni položaj, samo nije mogao izvršiti sve pripreme za odbranu. Već u 16 sati neprijatelj, skupivši snage iz obližnjih garnizona, napao je položaj 4. bataljona pravcem uglavnom putem Plase — Zlobin sa oko 200 ljudi i nekoliko bacača, probio je raspored 4. bataljona odbacivši ga dijelom na sjeverozapad ka k. 782, a dijelom jugoistok ka k. 741, i napao štab II. brigade i rasturio ga. Tom prilikom poginuo je komandant II. brigade, a brigada

[5] Vidi tom V, knj. 33, dok. br. 90.

obezglavljena bila je izbačena iz borbe. Neprijatelj je produžio u pravcu Zlobina te je oko 17 sati prodro u selo pojačavši garnizon.

Ovdje treba napomenuti da telefonska veza sa II. brigadom nije bila uspostavljena jer je brigada zakasnila na položaj pa njena četa za vezu nije mogla da se spoji sa centralom divizije. O događajima kod II. brigade štab divizije i III. brigade, koja je napadala, nisu mogli saznati ništa sve dok neprijatelj nije prodro u Zlobin.

Ovako pojačan neprijateljski garnizon Zlobin pred sam mrak prešao je u protivnapad i uspio je da izbaci naše trupe iz sela na okolne kote.

Padom mraka, dakle, situacija se bitno izmijenila. Uspjeh koji je izgledao neizbježan došao je sada u pitanje. Trebalo je riješiti sada da li da se produži napad ili da se prekine. Kako su još postojali izgledi na uspjeh jer je ocijenjeno da garnizon nije znatno ojačan, štab divizije je riješio da se izvrši noćni napad i u tu svrhu naređeno je štabu III. brigade da angažuje svoje rezerve i, osim toga, stavljen mu je na raspoloženje i bataljon II. brigade koji je bio u divizijskoj rezervi. Noćni napad je preduzet oko 1 sat 24. IX. Neprijatelj je odgovorio jakom automatskom i bacačkom vatrom. Napad nije napredovao. Štab III. brigade izvijestio je da napad nema više izgleda na uspjeh. Na to je štab divizije donio odluku da se napad prekine i trupe povuku na ranije položaje. Naređenja za povlačenje izdata su poslije 2 sata. Oko 3 sata neprijatelj je pošao u protivnapad da popravi svoje položaje ali dalje nije nadirao.

Povlačenje je izvršeno u redu neometano od neprijatelja. Jedino se borba produžila kod II. odreda koji je zatvarao pravac Krasica — G. Jelenje. Taj odred je 23. IX po podne odbio jednu slabiju neprijateljsku kolonu jačine oko 80 vojnika koja je pokušala da se probije iz Krasice za G. Jelenje. 24. IX ujutro neprijatelj u jačini od 300 pješaka, 1 eskadron konjice, nekoliko motornih vozila, a potpomognut vatrom jedne haubice koja je tukla iz Sv. Kuzma, napao je položaje II. odreda. Poslije kratke ali žestoke borbe u magli odred se je povukao jer je inače dobio naređenje od štaba divizije da se povuče na ranije položaje, tj. na prostoru G. Jelenje — Grobnik. Neprijatelj je produžio pokret prema G. Jelenju a odatle prema Grobniku. II. odred je sa jednim bataljonom otstupio ka M. Vodicama a sa jednim bataljonom u šumu sjeverno od Kamenjaka. Taj bataljon je 24. pred mrak vodio borbu sa neprijateljem kod Kamenjaka.

25. IX jedna jača neprijateljska kolona u čijem sastavu je bilo oko 30 motornih vozila, što tenkova što kamiona, probila se iz G. Polja ka G. Jelenju odbacivši bataljon II. odreda koji

je bio na Kamenjaku na sjeveru ka Gerovu. Ta se kolona pred veče vratila u Sušak, te sa ovim operacije su bile završene.

8) *Ishod borbe.* Cilj borbe nije postignut jer Zlobin nije mogao biti zauzet. Neprijatelj je reagirao brzo i snažno jer je bio svjestan da bi padom Zlobina njegov položaj na Primorju postao opasan i nepodnošljiv.

Međutim, neprijatelju je ipak zadan jak udarac. U borbama u Zlobinu i oko Zlobina imao je sljedeće gubitke: 81 mrtav (od kojih jedan oficir), 93 ranjena, 1 zarobljen. Zaplijenjeno: 4 konja, 2 puške, 67 ručnih bombi, 9 šinjela, 6 šatorskih krila, 8 ćebadi, 1 opasač sa fišeklijama, 8 ranaca municije za šarac, 4 rezervne cijevi za šarac, 4 ranca, 1 telefon, 1 postolje za šarac, 1 signalni pištolj, 1 rezervni zatvarač za šarac i druge sitne spreme. Uništeno: jedan kamion, jedan kamion oštećen, i šarac raznijet minom iz bacača, ubijena dva jahaća konja.

9) Naši gubici: 20 mrtvih, 46 ranjenih, 23 nestala. Među poginulim drugovima je komandant II. brigade drug kapetan Rustanbeg Milan i politdelegat II. brigade Vlašić Stanko. Među ranjenima ima komandant 1. bataljona I. odreda drug Kosanović Đuro.

Materijalni gubici: 2 šmajsera, 10 pušaka, 5 p. mitraljeza, 1 breda, 1 pištolj, 950 metaka za bredu i p.mitraljeze, 3 ranca za p. mitraljez, 2 kutije za bredu, 18 bombi, 10 nagaznih mina, 17 mina za teški bacač, 2 telefonska aparata i 5 km kabla.

Utrošak municije: puščane 11.890, p.mitraljeske 17.750, mitraljeske 4.280, šmajserske 8.550, r.[6] bombi 617, laki bacač 83, nag.[7] mina 26, za protivkolsku pušku 7, mina »Piat« 21, mina za teški bacač 183, za protivkolski top 205, za top 75 mm, 60 granata i 100 šrapnela.

10) Nije bilo lica i jedinica koji su se naročito slabo držali.

12) Nije bilo lica ni jedinica koje su se naročito istakle koje bi trebalo pohvaliti, odnosno odlikovati.

13) *Kritika akcije.*

Napad na Zlobin je bio dobro pripremljen na realnim osnovama a izdate zapovijesti bile su potpune. Osim toga članovi štaba divizije izvršili su rekognosciranje na terenu i na licu mjesta izdali su potrebne zapovijesti i uputstva komandantima II. i III. brigade.

Upravljanje jedinicama i rukovođenje borbom bilo je dobro, sadejstvo između pješadije i artiljerije bilo je vrlo dobro u prvoj fazi napada prilikom zauzimanja visova, dok kasnije, kada je pješadija prodrla u samo selo, izgubila je vezu sa artiljerijom te je nešto trpila od njene vatre.

---

[6] ručnih
[7] nagaznih

Neuspjeh akcije ima se jedino pripisati prodorom neprijatelja na pravcu Plase — Zlobin. Neprijatelj je prodro tako brzo i lako blagodareći činjenici što je II. brigada stigla kasno na položaj, te nije imala vremena da izvrši pravilan raspored snaga. Osim toga borci, tek stigli na položaj poslije dugog marša, bili su premoreni za borbu.

Pogibija komandanta demoralizirala je štab i jedinice II. brigade koje poslije toga nisu dale nikakav otpor.

Nasuprot ovim nedostacima moramo istaći dobro sačuvanu tajnost i pravilno korišćenje artiljerijske vatre od strane pješadije u prvoj fazi napada koja je prelazila žicu kada je posljednji artiljerijski metak pao na bunkere.

Sanitetska služba i pored velikog broja ranjenika bila je zadovoljavajuća. Intendantska služba tehnički je zadovoljila, ali je ishrana uopće slaba.

...

Liste gubitaka dostavlja[ju] se zasebnim aktom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Matić Đ[8]

Komandant-major
D.[9] **Vlaisavljević**

(M.P.)

[8] Đuro
[9] Dušan

BR. 21

IZVJEŠTAJ POLITIČKOG KOMESARA 4. KORPUSA OD 8. OKTOBRA 1944. CENTRALNOM KOMITETU KPH I POLITIČKOM KOMESARU GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE O RADU I MORALNO-POLITIČKOM STANJU JEDINICA[1]

ŠTAB IV. KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Broj 35

Dne, 8. X. 1944.

POLITKOMESARU NOV I POH I C.K. KPH

U prošlom je mjesecu naš Korpus zabilježio daljnje napredovanje u političkom, organizacionom i vojničkom smislu. U početku mjeseca naše jedinice izvršavajući naređenja[2] Vrhovnoga komandanta uspjele su potpuno izvršiti zadatak koji je pred njih bio postavljen. Sav neprijateljski saobraćaj na teritoriju našeg Korpusa bio je ukočen, a neprijateljske komunikacije bile su razbijene. U tim akcijama naročito se je istakla naša 34. Divizija. Ta je divizija pokazala dobru aktivnost, inicijativu i snalaženje u tada nastaloj situaciji.[3]

13. IX. 1944. mi smo izvršili napad na neprijateljsko uporište Cazin. Napad je bio dobro pripremljen u svakom pogledu i urodio je željenim rezultatom.[4] Sam napad na Cazin izvršila je I. Brigada VIII. Ud. Divizije i I. Brigada Unske Operativne grupe. Obadvije brigade imale su dobro držanje u napadu i prodornost im je bila na visini, naročito to važi za Omladinski bataljon I. Brigade. Komandni kadar muslimanskih jedinica prilično se slabo snalazio, naročito to važi za vojni kadar (komandante i komandire). Biti će potrebno te jedinice voditi kroz veće borbe da steknu potrebno iskustvo. Na osiguranju kod akcije na Cazin nalazila se II. Brigada VIII. Ud. Divizije, koja je pokazala dobru izdržljivost i upornost u odbrani. U napadu izgleda ta brigada nešto slabija od prve.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 10—1/3, k. 429.

[2] Vidi tom V, knj. 33, dok. br. 59.

[3] Vidi tom V, knj. 33, dok. br. 2, 4, 8, 18, 24, 26 i 107.

[4] Opširnije o rezultatima napada na Cazin vidi tom V, knj. 33, dok. br. 27, 62 i 63.

Nakon uspješne akcije na Cazin gdje su naše jedinice uhvatile priličan plijen i popunile se municijom, naš štab donio je odluku da izvrši napad na Vaganac. Pripreme za akciju na Vaganac nisu bile dovoljne, a za njih nije bilo ni dovoljno vremena. Mi smo prilično brzo izvršili preorijentaciju naših snaga i prebacili ih sa sektora Cazin na sektor Vaganac u 2 dana. Iz tih razloga, tj. nedovoljnog vremena za pripreme, mi smo taj zadatak povjerili II. Brigadi VIII. Ud. Divizije, koja je dobro poznavala taj položaj, jer se je prethodno oko 2 mjeseca nalazila na tom sektoru.

Napad na Vaganac nije uspio.[5] Kod tog napada izašli su na površinu izvjesni nedostaci koji su se očitovali:

a.) u neodlučnosti komandnog kadra, naročito višeg,
b.) u slaboj prodornosti jedinica koje su napadale,
c.) u slaboj upornosti također višeg komandnog kadra kao i jedinica, i
d.) u nedovoljnim pripremama za samu akciju.

Prilikom te akcije bilo je slučajeva da je naš štab primio lažne izvještaje og štaba divizije, koje je ista primila od brigade po pitanju gubitaka u prvim naletima naših jedinica. Gubici su pokazani veći nego što su stvarno bili, što se tek naknadno ustanovilo.

U vezi s takvom situacijom kao i nakon prodora kojeg je neprijatelj izvršio od Cazina naš štab odlučio je da se jedinice povuku.

S obzirom na nedostatke koji su u toj akciji izašli na površinu naredili smo štabu divizije da sprovede istragu po pitanju lažnog izvještavanja od štaba brigade. Rezultati istrage biti će nam dostavljeni.

Nakon tih akcija u kojima su naši gubici bili minimalni, a s obzirom na opću povoljnu vojničku situaciju u našoj zemlji odlučili smo da pristupimo izvršavanju novih zadataka.

Nakon ispitivanja situacije na našem sektoru došli smo do zaključka da nam je najpovoljnija situacija na sektoru Sisak — Sunja — Kostajnica — Dubica. Naša odluka bila je da uništimo komunikacije Sunja — Kostajnica i Sunja — Dubica, da likvidiramo sve stanice na tim komunikacijama kao i samu Sunju.

Za te operacije predvidjeli smo 6 brigada i to dvije banijske i dvije kordunaške, »Seljinu« brigadu i I. Muslimansku brigadu. Samu koncentraciju nismo mogli izvesti u potpunoj tajnosti s obzirom na velike snage koje smo u operaciji mislili angažovati.

---

[5] Vidi tom V, knj. 33, dok. br. 83, 99, 104 i 134.

Prvog dana napada operacija se razvijala po planu i jedinice su voljom prišle izvršavanju zadatka s obzirom na to da su političke pripreme kod boraca bile na visini. U toku napada na Sunju, Hrastovac i Stubljane naišli smo na vrlo žestok otpor, koji je iznenadio sve naše jedinice.[6] Neprijatelj je u odbrani bio vrlo uporan i branio se očajnički na svim tačkama. Kod samog napada na Sunju, kojeg je vršila I. Brigada VIII. Ud. Divizije uspjelo nam je za dva sata očistiti grad i prodrijeti na samu željezničku stanicu. Naše jedinice zanesene prvim uspjesima nisu predvidile mogućnost neprijateljskog kontranapada, odnosno nisu ga dovoljno ozbiljno shvatile, tako da je neprijatelj, Nijemci, jednim snažnim jurišem, kada je bataljon koji je upao u stanicu bio zabavljen oko spreme na koju je naišao, odbacio nas sa stanice.

Pošto rezerva nije bila u neposrednoj blizini nego podalje, štab brigade odnosno divizije nije mogao na vrijeme reagirati. Time što smo izgubili stanicu i bunkere, koji su bili zauzeti, izgubili smo daljnje šanse za napad na stanicu. Kasnije naš ponovljen napad nije donio željenih rezultata. Grad je ostao u našim rukama, ali stanicu nismo mogli više osvojiti. Napad na uporište Hrastovac, kojeg je vršila »Seljina« brigada, nije također uspio. Po našim podacima u tom uporištu bilo je 120 zdrugovaca, a stvarno u njemu je bilo 450 zdrugovaca. Tako da je »Seljina« brigada prilikom napada naišla na vrlo jaku i organizovanu vatru. Svi njeni juriši bili su odbijeni. Neprijatelj je nakon našeg pritiska napustio Hrastovac utekavši u Sunju, kao i Stubljane, prilikom čega je pretrpio velike gubitke. U vezi sa takvom situacijom mi smo donijeli odluku da prebacimo težište borbi na prugu Sunja — Dubica i odlučili da likvidiramo na toj pruzi željezničke stanice Stazu — Šaš i Živaju.[7] Taj zadatak izvršila je II. Kordunaška brigada u zajednici sa II. Banijskim odredom. Zadatak je potpuno izvršen. Štab te brigade prilikom napada na Šaš i Živaju dobro se je držao iako je neprijatelj u obadva uporišta pružao žestok otpor. Zahvaljujući dobroj upotrebi protivkolnih topova i pušaka bio je likvidiran. Na taj način mi smo uglavnom izvršili zadatak koji je u toj operaciji bio postavljen, tj. ovladali smo prugom Sunja — Kostajnica, kao i glavnom prugom Sunja — Dubica. Obadvije pruge su potpuno uništene.

Prilikom tih borbi koje su bile vrlo teške i koje su se odvijale pod vrlo lošim vremenskim uslovima, stalno je padala kiša 7 dana, tako da su borci bili stalno na kiši i vjetru, naše jedinice pokazale su mnogo čvrstine i upornosti. Nije bilo pojava

[6] Vidi dok. br. 16, 110 i 129.
[7] Vidi dok. br. 17 i 19.

kod štabova ili boraca da bi postavljali pitanje odlaska na drugi sektor. Svi su bili na čisto s time da je zadatak važan i da ga treba do kraja izvršiti.

Čitava operacija po našoj ocjeni uglavnom je uspjela zahvaljujući povoljnom izabranom momentu, kada je neprijatelj na tom sektoru bio prilično oslabio svoje snage. U samim borbama bilo je i nedostataka koji su došli do izražaja u slijedećem:

1.) Za same operacije obavještajna služba prikupila je vrlo slabo podatke tako da naš štab nije znao tačne snage neprijatelja, u Sunji — Hrastovcu i Stubljanima. Nismo znali da u Sunji postoje 2 oklopna vlaka. O sistemu odbrane također nam obavještajna služba nije dala podatke.

2.) Nepravilna procjena od štaba divizije po pitanju mjesta za rezervu kod napada na Sunju.

3.) Vrlo slaba borbena izviđačka djelatnost koja je došla do izražaja u toku borbe oko Sunje i prilikom prelaska Kozaka preko Save.

Nakon tih sedmodnevnih operacija naš štab donio je odluku u dogovoru sa vama da izvučemo snage sa tog sektora i da pripremamo buduće operacije na drugom sektoru.

U svim borbama koje smo vodili u proteklom mjesecu mogli smo zapaziti da je borbenost i prodornost kod boraca kao i rukovodioca u izvjesnom porastu. Naročito to važi za našu 34. Diviziju i VII. Ud. Diviziju. U Unskoj grupi također su ta pitanja krenula na bolje, jedino za VIII. Ud. Diviziju mogli bismo reći da po tim pitanjima nije bilo naročitog napretka.

I.

U našoj VIII. Ud. Diviziji dolaze do izražaja izvjesni momenti koji nam govore da tu diviziju trebamo što prije popuniti sa svježim ljudima, koje bismo mobilisali sa ostalih sektora. Naime u borbama koje smo vodili prošlog mjeseca došla je do izražaja prilično slaba prodornost divizije kao cjeline. Izgleda da je parola o čuvanju glave u toj diviziji dosta jaka. Sam komandni kadar pokazuje izvjesne crte neodlučnosti, kad se treba odlučiti na neki smjeliji ili riskantniji potez u kome bi moglo biti malo više gubitaka. U vezi s takovom situacijom mi smo odlučili da u tu diviziju ovih dana uvrstimo 400 novih boraca Hrvata sa Pokuplja. Isto tako mislimo uključiti i nešto muslimana u koliko ih kampanjom uspijemo za to pripremiti...

Inače vojnički-organizaciono ta divizija dosta dobro stoji. Ima sređene sve specijalne jedinice i popunjene sve štabove.

Komesarski kadar u toj diviziji je prilično slab. Mnogo je bolji kadar u VII. Ud. Diviziji, a u 34. Diviziji skoro će tako-

đer postati bolji. Komesarski kadar u toj diviziji prilično je neinicijativan i ne zna naći nove puteve i metode političkog rada i djelovanja kao i uopšte nove načine u radu po pitanju agitacije i propagande.

U našoj VII. Ud. Diviziji situacija se i dalje kreće u pravcu poboljšanja po svim linijama. Dvije brigade koje se nalaze u X. Korpusu[8] popunjene su sa novim borcima Hrvatima i njihovo brojno stanje je mnogo poraslo. One pokazuju dobre vojničke rezultate i vrlo dobro držanje u borbama koje su tamo vodile. Štab X. Korpusa sa tim brigadama izgleda da je dosta zadovoljan, jer ih je i naredbom pohvalio.[9] Prodornost onih brigada daleko je bolja nego prodornost brigada koje su ostale na Baniji. Komandni kadar također je bolji, borbeniji i poletniji. Štabovi uopće su mnogo življi od ovih dviju brigada koje su ostale kod nas. Sam politički rad, kao i kulturno-prosvjetni, bolje je organizovan, zato jer su jedinice daleko od svojih kuća i borci imadu mnogo više volje za rad.

Brigade koje su ostale na Baniji ovih dana nakon oslobođenja »Trokuta«[10] popunjene su novim borcima iz »Trokuta«. Te brigade, kao što smo rekli, zaostaju iza onih koje su u Moslavini po borbenosti, prodornosti i upornosti. Komesara divizije[11] zadržali smo ovih dana kod ovih dviju brigada s time da se kod njih pojača rad i da se uklone nedostaci koji su u tim brigadama izbili na površinu. Teškoće su u tome što su one brigade koje su otišle odnijele sobom sve najbolje naoružanje, protukolne topove, bacače, kao i sve specijalne jedinice za vezu, sanitet itd., tako da kod ovih brigada nije ostalo ništa. Po pitanju propagandnog rada ima teškoća zato, jer kod ovih brigada nije ostala nikakova tehnika, tako da je rad vrlo otežan. Polit-odjel se čitav nalazi sa onim brigadama, koje su u Moslavini tako da je rad i po partijskoj liniji u ovim brigadama prilično zapeo.

U vezi s time mi smo vam predložili da izvršimo izmjenu tih jedinica, tj. da one brigade koje su u Moslavini dođu ovamo, a ove dvije da krenu na njihovo mjesto. Mislimo da će i ostale dijelove koji se nalaze oko štaba, tj. vezu, sanitet i tehniku trebati podijeliti na pola, kao i da neki članovi polit-odjela ostanu na radu sa ovim brigadama. Mislimo da bi to trebalo izvršiti što prije.[12]

---

[8] Na području 10. korpusa NOVJ nalazio se tada komandant 7. divizije sa 3. i 4. brigadom (vidi dok. br. 98 i 104).

[9] Vidi tom V, knj. 33, dok. br. 3.

[10] Područje između Sunje, Dubice i Kostajnice.

[11] Politički komesar 7. divizije bio je tada Uroš Krunić.

[12] Treća i Četvrta brigada vraćene su na Baniju 31. oktobra 1944 (vidi dok. br. 104).

Naša 34. Divizija u ovom mjesecu i nadalje pokazuje vidan napredak. U organizacionom smislu mnoge stvari su se u diviziji sredile i krenule na bolje. Brigade su dosta očvrsnule i štabovi su popunjeni. U borbama u prošlom mjesecu jedinice te divizije pokazale su dobru borbenost, elan i požrtvovanost. Prodornost je kod tih jedinica u našem Korpusu na najvećem stepenu.

Sam kulturni i politički život također je dosta sređen i pokazuje sve bolje rezultate. Veliku pomoć po tim pitanjima pružio je čitavoj diviziji polit-odjel. Rad polit-odjela u toj diviziji je najbolji u našem Korpusu. Njihovu pomoć osjeća štab divizije, kao i štabovi brigada, a o organizacijama da i ne govorimo. Konačno i specijalne jedinice kod štaba divizije danas su sređene i prilično popunjene. Rad je u toj diviziji postavljen na dobru bazu i svakim danom daje sve bolje rezultate.

Brojno stanje te divizije od prošlog izvještaja dosta je poraslo,[13] tako da se politički rad uglavnom vodi u smislu upoznavanja novih boraca sa ciljevima i razvitkom naše borbe kao i redom, disciplinom i načinom života u našoj vojsci.

U Unskoj Operativnoj Grupi stanje se također od prošlog izvještaja do danas dosta popravilo. Jedinice su brojčano porasle[14] i očvrsnule u vojnom, političkom i organizacionom smislu. U borbama koje su vodile te jedinice sa ostalim našim jedinicama stekle su izvjesno iskustvo koje im je do tada falilo. Kod tih jedinica imade još dosta nedostataka koje će trebati otkloniti. Mi mislimo redovno jednu muslimansku brigadu povlačiti u zajedničke operacije sa ostalim našim jedinicama i na taj način uzdizati je u svakom pogledu. I. Brigada koja je već više puta sudjelovala u borbama većeg stila mnogo je čvršća od druge, koju upravo ovih dana povlačimo na sektor Pokuplja. Nakon akcije kod Cazina situacija se u tim jedinicama mnogo popravila, dezerterstvo je likvidirano i one su uopšte očvrsnule.

II.

Posljednji događaj u svijetu i kod nas, dolazak Crvene armije u našu zemlju, veliki uspjesi naše vojske u svim krajevima naše domovine imali su velik utjecaj na razvitak političke situacije u našim jedinicama, kao i kod naroda na teritoriju naše Korpusne oblasti. Na teritoriju svih naših područja možemo vidjeti znatno poboljšanje političke situacije. Rad je u svim područjima prilično živnuo i u prošlom mjesecu pokazao velike rezultate. Dezerterstvo iz naših jedinica je skoro potpuno likvidirano. Jedino na kordunaškom području imademo još oko

[13] i [14] Vidi dok. br. 111.

50 dezertera, od kojih se već izvjestan broj vratio u jedinice. Na teritoriju Turopoljsko-pokupskog područja stanje se mnogo izmijenilo. U prošlom mjesecu mobilisano je na tom području oko 1.400 boraca. Mobilizacija na tom području dala je vrlo dobre rezultate.

Dolazak Crvene armije imao je snažnog odjeka na sve krajeve naše oblasti. Jasno je da kod mnogih prevladava mišljenje da zato neće morati u vojsku, jer će se rat prije završiti. Na teritoriju I. Kordunaškog područja situacija je mnogo bolja nego prije. Za teritorij II. Korđunaškog područja to ne bismo mogli reći. To područje još uvijek imade priličan broj dezertera, a i inače nije još potpuno obuhvaćeno političkim radom, kao ni kontrolom od strane naših vojno-pozadinskih vlasti. Taj teren je jedan od najtežih terena u našoj oblasti. Na njemu djeluju ustaše i četnici. Osim toga izgleda da je u postupku prema hrvatskom stanovništvu tog područja bilo dosta nepravilnosti od strane raznih komisija i vojno-pozadinskih vlasti. Politički rad u čitavom tom području je najslabiji i pomalo se osjeća da kod organizacija prevladava mišljenje da se od terena diglo ruke. Na tom području mobilisano je 113 Hrvata, od toga 70 sa terena komande mjesta Slunj. Mobilisano je također i 134 Srba.

Na Bihaćkom području nakon akcije na Cazin stanje se znatno popravilo. Muslimani u tim krajevima vidjeli su našu snagu i uništenje ustaške bojne, koja se u Cazinu nalazila. Nakon te operacije i mobilizjacija je u tom području krenula, tako da je u prošlom mjesecu mobilisano oko 458 boraca.

Na Žumberku i u Karlovačkom području također se stanje mnogo popravilo. Dolaskom druga Spačeka[15] za komesara Žumberačkog područja rad je u tom području krenuo na bolje, postao mnogo življi i bolji. Na Žumberačkom području mobilisano je oko 500 boraca, a na Karlovačkom oko 547.

Ukupno na teritoriju naše Vojne oblasti mobilisali smo prošli mjesec 4.399 boraca, od čega je 2.735 upućeno i osposobljeno za operativne jedinice, a ostali za vojnu pozadinu. Od toga je mobilisano 3.254 Hrvata, 687 Srba i 458 muslimana.

Poziv Maršala Tita na našem sektoru dao je dobrih rezultata.[16] Veliki broj oficira prešao je na našu stranu, a isto tako i domobrana. Demoralizacija kod neprijatelja u toku poziva bila je prilično velika. Nakon poziva, tj. nakon isteka roka neprijatelj je sredio svoje snage i uspio da ostatak domobranstva sačuva na svojoj strani. Kao na pr. u Petrinji i Sisku, odakle nam je vrlo mali broj došao.

---

[15] Božo Spaček

[16] Vidi tom V, knj. 33, primjedbu br. 6, uz dok. br. 32.

U političkom i kulturno-prosvjetnom radu u našim jedinicama zabilježili smo nove uspjehe.

Po povratku jedinica koje su sudjelovale u operacijama na sektoru Sunja — Kostajnica — Dubica priredili smo u Glini priredbe za četiri brigade. Tim priredbama prisustvovale su dvije Kordunaške brigade, jedna muslimanska i »Seljina« brigada. Priredbe su vrlo dobro primljene od boraca i rukovodilaca. Program je bio ispunjen kazališnim komadima, recitacijama, pjesmama, plesovima i prikazivanjem filmskih žurnala. U programu je sudjelovalo centralno kazalište ZAVNOH-a, naša vojna glazba i pjevačka grupa.

Rezultati tih priredbi bili su vrlo veliki. Zanimanje boraca za iste bilo je na visini. Na svakoj priredbi govorio je *borcima jedan član našega štaba.* Taj novi način u političkom i kulturno-prosvjetnom djelovanju mislimo i nadalje nastaviti. Taj način rada je mnogo širi i pruža mogućnost masovnijeg djelovanja u našoj vojsci. Zapazili smo da naše jedinice vole pjesme, igru, kao i šaljive pozorišne komade sa izvjesnim poučnim i kulturnim sadržajem.

Mi mislimo redovno omogućiti našim jedinicama takove priredbe, i na taj način podići njihov politički i kulturno-prosvjetni nivo.

Jedan od važnih problema u vezi sa dolaskom zime jeste za naš Korpus pitanje odjeće i obuće.

Sanitet nam je prilično sređen i u zadnjim operacijama je vrlo dobro funkcionisao. Slično nam je stanje i u intendanturi.

U našem štabu i našim odsjecima nije bilo nekih bitnih promjena. Rad teče dosta pravilno, jedino pitanju vojnih sastanaka po odsjecima kao i u samom štabu trebamo posvetiti veću pažnju. Do sada se naime isti nisu redovno održavali.

Mislimo organizovati jednu omladinsku vojnu školu u koju bi dolazila omladina sa teritorija čitavog našeg Korpusa. U istoj bismo omladincima omogućili da steknu potrebnu vojničku naobrazbu i da nauče rukovati sa svim vrstama oružja koje mi posjedujemo.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, pukovnik:
V.[17] Holjevac

(M. P.)

---

[17] Vjećeslav

BR. 22

IZVJEŠTAJ ŠTABA 12. DIVIZIJE OD 8. OKTOBRA 1944. ŠTABU 6. KORPUSA NOVJ O UNIŠTENJU NEPRIJATELJSKE POSADE U VIROVITICI[1]

ŠTAB XII. DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. broj: 662
Dana: 8/X. 1944 G.

Operativni izvještaj o likvidaciji neprijateljske posade u Virovitici.

ŠTABU VI KORPUSA NOVJ

Prema zapovijesti[2] štaba VI. Korpusa Op. 1742 od 1. X. 1944. dostavljamo Vam operativni izvještaj o izvršenoj likvidaciji neprijateljskog uporišta Virovitice (sekcija Podr. Slatina 1:100000).

1. Opis položaja

Grad Virovitica utvrđen za odbranu cijeloga grada fortifikacijskim uređenjem i pripremljena aktivna odbrana koristiće sve zgrade cijeloga grada sa ključem odbrane, velika i masivna kuća Gradskog poglavarstva na trgu. Spoljni sistem odbrane bio je zidani bunkeri, međusobno povezani pravilno izgrađenim saobraćajnicama ispred kojih je postavljena prepreka bodljikave žice. Sve ulice u gradu stavljene su pod jaku pješadijsku vatru od pravca centra grada, tj. zgrade poglavarstva gde je neprijatelj namjeravao konačnu odsudnu odbranu.

2. U napadu na uporište učestvovale su naše snage: XII. Udarna brigada, Osječka udarna brigada, baterija topova 75 mm. ojačana sa 2 haubice od 100 mm., diverzantska četa ove divizije, dok su Čehoslovačka brigada i IV. brigada ove divizije osiguravale izvršenje ove akcije, koje nisu imale borbe.[3]

3. Uporište Viroviticu držala je neprijateljska posada 4 satnije domobranske Dočasničke škole od 883 vojnika sa zapovjednikom pukovnikom Begićem, 420 ustaša sa bojnikom Še-

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 36—1/2, II, k. 473.

[2] Vidi dok. br. 2.

[3] Napad na Viroviticu obezbjeđivale su i jedinice 40. divizije (vidi dok. br. 42).

venberom i 61 žandar pod zapovjedništvom satnika Josipa Rukavine.[4]

4. Namjere neprijatelja bile su održati se pod svaku cijenu u gradu Virovitici, uporno i aktivno braniti grad i konačno se održati u zgradi Gradskog poglavarstva, sve dok im ne dođe pomoć iz susjednih uporišta.

Naša odluka bila je napasti neprijatelja, uništiti mu živu snagu, ne dozvoliti nikakove intervencije iz vana i konačno ga dotući u zgradi Gradskog poglavarstva.

5. Zapovijest koju smo dobili od štaba IV. Korpusa za likvidaciju, sprovedena je putem naše zapovijesti Op. broj 642/44 na jedinice i u potpunosti razrađena.

6. Početak napada bio je 5. X. 1944 god. u 3.30 časova.[5]

7. Kada su jedinice otpočele napad, neprijatelj se počeo ogorčeno braniti sa namjerom da održi cio spoljni sistem odbrane neprovaljen. Naše jedinice dale su odmah jaki pritisak sa svih strana tako da je na težištima napada (prodora) XII Udarnoj brigadi, sa sjeverne strane grada, kod spaljenih vojničkih kasarni u ulici Zrinjskoga, uspjelo provaliti spoljni obruč, te zauzeti sve bunkere ispred vojničke kasarne i zagospodariti raskrsnicama Zrinjska ulica i Rusanova ulica. Zajedno sa tim Osječka udarna brigada na svome sektoru težišta borbe također je provalila u ulici Štrosmajera, kroz neprijateljski obruč, očistila bunkere na mostu potoka Odžin p. i jednim dijelom svojih snaga prodrla unutra. Poslije ovih prodora neprijatelj je počeo primjenjivati aktivnu odbranu grada i neke dijelove svojih snaga unutar iz centra, koje su bile svježe, bacio je na ova dva mjesta prodora i vršio povratne napade. Na sektoru XII. Udarne brigade neprijatelj nije mogao ovo postići, dok je na sektoru Osječke udarne brigade povratio naše dijelove koji su bili upali, na svoje prvobitne položaje, tako da već osvojeni bunkeri bili su između naših i neprijateljskih strelaca. Nakon ovakove situacije, ponovno je izvršen pritisak na svim sektorima tako da je XII. Udarna brigada, na mjestu svoga prodora, izvršila ponovan napad i u ovu rupu bacila svoju rezervu tako da je prodorom preko Bakačeve ulice doprto do samoga centra grada i svi istočni bunkeri grada automatski su otpali. Na ovaj način omo-

[4] Iz bojne relacije 2. zbornog područja od 14. oktobra 1944. vidi se da su se u Virovitici tada nalazile slijedeće neprijateljske jedinice: Središnja đočasnička (podoficirska) škola, 8. sat (četa) II. ustaškog prometnog zdruga, oružnička (žandarmerijska) postaja, Oružnički krstareći odjel i građanska milicija, ukupno 1.137 ljudi (Arhiv V.I.I., reg. br. 9/1—25, k. 60).

[5] Prema neprijateljskim podacima (bojna relacija 2. zbornog područja) napad na Viroviticu započeo je 4. oktobra u 3.30 časova (vidi dok. br. 134 i 135).

ŠTAB XII.DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 22

gućeno je i Osječkoj udarnoj brigadi izvršiti ponovan prodor na već osvojene bunkere, ukrcati snage u pravcu centra i putem uporne borbe prodrijeti na 200 metara do same tvrđave.

Neprijatelj videći se ugroženim prikupio je nešto svojih snaga gdje je bio i zapovjednik Begić, izvršio je proboj sjeverno od željezničke stanice, te uz velike gubitke sa nešto snaga probio se i utekao na rijeku Dravu, sa namjerom prebjeći u Mađarsku gdje ga je XVI. brigada XL. Divizije napala i djelimično uništila.[6]

Poslije ove borbe XII. Udarna brigada dobila je dobre mogućnosti prodrijeti sa svim snagama do samoga centra grada, likvidirati željezničku stanicu i mlin, ugroziti sve južne bunkere koji su automatski otpali i spojiti se sa snagama Osječke udarne brigade na lijevom i na desnom krilu.

Na ovaj način likvidirana je cijela spoljna odbrana grada, poslije ovoga obadvije brigade zajednički likvidirale su lakše sve rovove (bunkere) koji su štitili prilaze samoj tvrđavi, a neprijatelj povukao je svoje borce u tvrđavu i pristupio ovu zgradu držati pod svaku cijenu. Cijelu noć 4/5 ov. mj., sve do 5 X. do 17 časova, neprijatelj se ogorčeno iz ove tvrđave branio, sve dok jedinice Osječke udarne brigade sa jugoistočne strane nisu izvršile prodor i juriš u manje zgrade koje su bile uz tvrđavu, a nakon čega su zajednički i jedinice XII. Ud. brigade i Osječke ud. brigade na juriš zauzele samu zgradu.

8. Postavljeni zadatak našim jedinicama potpuno je izvršen, s tim što je neprijateljsko uporište do kraja likvidirano i što je borba uglavnom tekla po predviđenom planu.

Gubici neprijatelja jesu: 746 mrtvih i 200 zarobljenih vojnika i oficira.

Zaplijenjeno ratnog materijala: 602 puške, 12 p.mitraljeza, 2 laka mitraljeza, 12 teških mitraljeza, 2 teška bacača, 7 lakih bacača, 7 protivtenkovskih pušaka, 2 brdska topa 75 mm, 3 brdska topa 65 mm, 4 protivtenkovska topa, 8 šmajsera, 642 ručne bombe, 331 granata, 32 mine za laki bacač, 12 mina za teški bacač, 110.000 puščanih i mitraljeskih metaka, 16 konja, 18 samara, 9 pištolja i dosta ostale ratne spreme.

9. Naš utrošak municije: 133.186 puščanih i mitraljeskih metaka, 8200 šmajserskih metaka, 172 mine za teški bacač, 285 mina za Džon-Bul, 88 mina za laki bacač, 318 granata za protivtenkovski top, 52 granate za top 75 mm, 285 ručnih bombi, 12 metaka za protivtenkovsku pušku.

Gubitaka u oružju nemamo, oštećen je jedan protukolski top 37 mm.

---

[6] Vidi dok. br. 33 i 134.

10. Naši gubici u ljudstvu: 36 mrtvih, 189 ranjenih i 5 nestalih. Među mrtvim i ranjenim jesu iz XII. Udarne brigade komandant bataljona poručnik Čavrak Đuro, informativac III. bataljona drug Pero Jakovljević i komandir prateće čete III. bataljona poručnik drug Jozo Turkalj, politkomesar čete drug Bradić Dušan, pomoćnik politkomesara jurišne čete drug Bumbulović Marijan, komandir čete Zailac Ljuban, komandir čete Lazić Zoran. Iz Osječke brigade ranjeni su među ostalima: politkomesar II. bataljona Šuput Milan, komesar Milan Mesić, komandir prateće čete III. bataljona Ljuboja Lazić, komandir 3 čete III. bataljona Šumski Valentin, komandant teškog oružja Polemus Slavko.

11. U ovoj akciji istakli su se: iz XII. Ud. brigade: 1. Komandant I. bataljona Čanaglić Đoko, 2. politdelegat Larma Antun, 3. komesar čete Starčević Nikola, 4. Mandić Ivan, desetar, 5. Semičić Karlo, borac, 6. Štefančić Andrija, borac, 7. Bunjčević Vladimir, borac, 8. Keser Vladimir, borac, 9. Živković Svetozar, vodnik, 10. Jakić Živko, vođa topov. odjeljenja, 11. Vujnić Milutin (Nebojša), inf. oficir I. bataljona, 12. komandant II. bataljona Bjelić Miodrag, 13. Bukvić Jovica, pomoć. politkomesara bataljona, 14. Pintarić Stjepan, borac, 15. Bodi Viktor, borac, 16. Peulić Drago, desetar, 17. Brdar Milan, borac, Valečić Stjepan, borac, Pirc Slavko, borac, Bosiljević Ivo, sekretar batalj. komiteta SKOJ-a, Divjak Drago, vodnik, Veljković Stevo, borac, Ušljebrka Branko, vodnik, Barić Imbro, borac, iz jurišne čete: Ognjenović Stanko, desetar, Rašić Petar, borac, Banović Petar, borac, Dubovečak Gavro, borac, Mikačić Franc, borac, Dujaković Ranko, borac, Moslavac Ivan, komandir čete, Viljanac Savo, politkomesar čete, III. bataljon: Ničivojević Živko, vodnik, Savić Nikola, vođa odjeljenja t.mitraljeza, Perak Milan, nišandžija teškog bacača, Turkalj Jozo, poručnik, komandir prateće čete, komandir čete drug Zuber Ostoja, Rašić Mirko, borac.

Iz Osječke brigade: Kljaić Marko, komandant I. bataljona, Štab I. bataljona: Šašić Jovo, borac prateće čete, Buleta Dušan, komandir prateće čete. Bernardo Manzo, nišandžija šarca, Marković Lazo, borac I. bataljona koji je i poginuo, Srabović Husein, desetar, Mustafa Pađo, borac, Živković Dušan, komandir čete, Mijatović Borislav, kurir I. bataljona, Golub Đuro, komandant II. bataljona, Krajnović Dušan, komandir 2. čete II. bataljona, Vranešević Stojan, desetar, Tomašević Đuro, vodnik, Nenadović Stevo, vodnik, Sljivić Niko, desetar, Vujasin Ostoja, desetar, Pintarić Miško, komesar 4. čete II. bataljona, Jašarević Bešlo, komandant II. bataljona, Gutikov Pavel, operativni oficir II. bataljona, Malić Antun, politkomesar III. bataljona, Šmihalov Aleksa, minobacačlija, Ukokov Ivan, borac, Gričani Ivan,

borac, Horjan Aleksa, politkomesar prateće čete III. bataljona, Danović Milan, borac prateće čete IV. bataljona, Lazić Branko, komandir prateće čete IV. bataljona, Krasić Pavle, borac, Vidaković Marko, delegat 1. čete IV. bataljona, Sotonica Krsta, komandir jurišne čete, Pleša Viktor, mitraljezac jurišne čete koji je u istoj borbi i poginuo, Bobinac Ivan, borac jurišne čete koji je i poginuo, Sekulić Ivan, borac jurišne čete, Bosanac Miloš, vodnik jurišne čete, Lazić Vojin, mitraljezac jurišne čete, Nikolić Jozo, mitraljezac jurišne čete, Panić Stevo, desetar jurišne čete, Štukelja Pero, desetar jurišne čete, Krajnović Pero, kurir jurišne čete, Kurtešanin Stevo, operativni oficir II. bataljona, Polenus Slavko, komandant teških oružja, Ognjenović Savo, vođa odeljenja protuoklopne čete, koji je teško ranjen i poginuo. Ostojić Savo, komandir čete za vezu radi uspješnog postavljanja veze, Premužić Miško, pomoćnik politkomesara čete za vezu, Radojčić Nikola, vođa odjeljenja čete za vezu, Horvat Vinko, vođa odjeljenja čete za vezu, Ferić Stevo, vođa odjeljenja čete za vezu, Nađ Ivan, vođa odjeljenja čete za vezu, Radošević Petar, vođa odjeljenja čete za vezu, Milinković Dušan, telefonista, Rotvajler Stjepan, mitraljezac »šarca«, Basarić Željko, desetar u I. bataljonu.

Od jedinica istakli su se štabovi I, II, III. i IV. bataljona te borci i rukovodioci protuoklopne čete Osječke brigade radi uspješnog likvidiranja bunkera vanjske odbrambene linije i bunkera kod Gradskog poglavarstva.

12. U ovoj borbi nije bilo drugova koji su se slabo držali.

13. Zapovijesti izdate za ovu akciju proračene su kroz sve borce i rukovodioce naših jedinica, sam napad na uporište predviđen je za 10 sati naveče, ali kako je Osječka udarna brigada na putu imala jednu manju borbu u susretu sa neprijateljem kod sela Brezika, uslijed čega se morao napad, tj. početak napada, odrediti za po ponoći u 3,30 sati, kada je i otpočeo. Sve naše jedinice koje su napadale izvršavale su uglavnom sve zadatke predviđene u odlukama zapovijesti. Napad je otpočeo jednovremeno na svim sektorima, što je uglavnom omogućilo jedinicama na težištu borbe prodrijeti u grad, nametnuti neprijatelju svoju volju i održati dobar moral kod boraca.

Uglavnom svi rukovodioci donosili su pravilne odluke u svakoj izmijenjenoj situaciji, naročito se može istaći upornost i prodiranje boraca kroz zgrade u dobrom držanju položaja koga već jednom zauzmu, osobito kod XII. Udarne brigade.

Sva oruđa i živa snaga dobro je raspoređivana i plan vatre za napad pravilno se donosio. U ovoj operaciji sadejstvo pješadijskih i artiljerijskih oruđa bilo je vrlo dobro a naročito se iskoristila artiljerijska vatra, koja je uglavnom omogućila sve

prodore u grad a naročito dovršetak borbe, tj. likvidaciju uporišta (tvrđave).

Uzajamni rad i potpomaganje kako jedinica tako i boraca bilo je dobro.

Sve vrste veze uglavnom su funkcionisale, osim telefonske veze između štaba Divizije i XII Udarne brigade nije jedno vrijeme bila, razlog što je dio neprijateljskih snaga koji se uspio probiti ispresijecao liniju, te uslijed nedostatka kabla nije se mogla brzo uspostaviti.

Sanitetska služba funkcionisala je osim što je nekolicina drugova koji su otpremljeni ranjeni u selo Lukač morali biti nepregledani od strane ljekara jer se moralo prelaziti put kojim je neprijatelj izbjegao iz uporišta.

Pri nastupanju za napad naše jedinice nisu primijenile pravilne strojeve za napad, što je imalo za posljedicu dobar broj izbačenih drugova iz stroja još pred sam napad na neprijatelja. I uopšte za ovo vrijeme toka borbe primijetila se nepotrebna kretanja vojnika po prostorima opasnim i izloženim neprijateljskoj vatri, uslijed čega smo također imali ranjenih a što se uglavnom vidi kod novih i nerutiniranih boraca.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, ppukovnik:
Krajačić[7]

Zast. komandanta, major:
Bogdanović Geco[8]

Prilozi: Zapovijesti Osječke i
XII ud. brigade[9]
2 skice

[7] Josip
[8] Gedeon
[9] Zapovijesti 12. i Virovitičke brigade za napad na Viroviticu nalaze se u Arhivu V.I.I., reg. br. 20—1/2, k. 893 i 17—1, k. 889.

BR. 23

NAREĐENJE ŠTABA 26. DIVIZIJE NOVJ OD 8. OKTOBRA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA O POVEČANJU BROJNOG STANJA JEDINICA, O ULASKU 1. TENKOVSKE BRIGADE NOVJ U SASTAV 26. DIVIZIJE I O FORMIRANJU BOJNIH KOMORA[1]

NAREDBA Br. 80
Štaba XXVI. Divizije NOVJ za 8 oktobar 1944.

I.

Po ukazanoj potrebi, potrebno je u što kraćem roku jedinice pojačati i osposobiti za frontalno dejstvo.

Pojačanje jedinica i prelaz u jače formacije[2] zahtijeva od svih rukovodilaca puno zalaganje, tačno i blagovremeno izvršavanje naređenja i unošenje u probleme jedinica i dostavljanje eventualnih predloga.

II.

Tenkovska brigada.

Prema naređenju V.Š. do daljeg naređenja 1. Tenkovska brigada NOVJ ulazi u sastav XXVI Divizije.[3]

Sve izvještaje Štab Brigade dostavljaće po priloženim formularima i rokovniku.

III.

Rasformiranje Tehničke sekcije.

Po ukazanoj potrebi, rasformira se Tehnička sekcija ove Divizije i priključuje se Tehničkom bataljonu Divizije.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 14—1/3—I, k. 1000.

[2] Prema naređenju Vrhovnog štaba NOV i POJ od 6. oktobra 1944. brojno stanje divizija trebalo je i da poraste do 10.000 ljudi (vidi Arhiv V.I.I., reg. br. 1—13/1, k. 488 A).

[3] Štab 26. divizije depešom od 12. oktobra javio je o tome Štabu 8. korpusa slijedeće: »Po naređenju Vrhovnog štaba privremeno je u naš sastav u operativnom i disciplinskom pogledu ušla i I. tenkovska brigada« (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—4, k. 1103 I).

IV.

Preuređenje Tehničkog bataljona.

Radi cjelishodnije upotrebe vrši se sljedeće preuređenje inžinjerijskih jedinica.

Tehnički bataljon pri Štabu Divizije rasformira se i dijeli na čete i to:

I. četa pri Štabu Divizije
II. četa pri Štabu I. D.N.O.P.[4] Brigade
III. četa pri Štabu XI. D.N.O.U.[5] Brigade
IV. četa pri Štabu XII. D.N.O. Brigade i
V. četa pri Štabu III. Prek.[6] Brigade.

Štab Tehničkog bataljona izvršiće podjelu i formiranje jedinica i vršiti raspodjelu za rad.

Čete pri Brigadama radiće u okviru Brigada, a za veće poslove prikupiti jednu ili više četa za takav rad i stavlja se pod komandu Štaba bataljona.

Štab bataljona nalaziće se sa četom pri Diviziji, s tim što će vršiti kontrolu i obilaske po Brigadama.

Štab bataljona stupiće u vezu sa Štabom inžinjerskog bataljona 1. Tenkovske Brigade radi upoznavanja i eventualne potrebne saradnje i potpomaganja.

Detalji o preuređenju Tehničkog bataljona nalaze se u prilogu naredbe.

Minerske vodove pri Brigadama uključiti u inžinjerijske čete pri Brigadama.

Komande četa pri Brigadama predložiće Štab inžinjerijskog bataljona Divizije u dogovoru sa Štabovima Brigada.

V.

Pošto je stigao veći broj prezdravljelih ranjenika iz Italije, kojima je potreban duži oporavak, kao i invalida, osniva se privremeni invalidski dom u gradu Hvaru.

Organizaciju i staranje za ishranu i smještaj privremeno će urediti kapetan Rigi Mario.

O ishrani će se starati Intendantura XXVI Divizije.

---

[4] Prve dalmatinske narodnooslobodilačke proleterske
[5] Udarna
[6] prekomorske

VI.

Po naređenju V.Š. za formiranje bojnih komora u Diviziji i pri Brigadama naređuje se:

1. — Svaka Brigada mora imati rukovaoca naoružanja, koji će nastojati da što bolje bude organizovano snabdijevanje jedinica, pak što će zavisiti od položaja jedinica.

Istom treba pridodati potrebito ljudstvo, da bi mogao pravilnije obavljati gore spomenuto.

2. — Najsvjesnije čuvanje municije i oružja, uzevši u obzir magaziniranje materijala u suha mjesta, osobito obratiti pažnju na razna punjenja, barut, što gubi djelatnost na vlažnim mjestima.

Također da se ne troši municija bez potrebe, radi čega će komandiri četa često pregledavati municiju zaduženu po borcima.

3. — Brigadne magazine držati pravilno sortirane, oružje čisto, ispravno i podmazano, koje će često pregledavati rukovaoc naoružanja Divizije.

4. — Brigadna bojna komora mora imati puškarsku pokret. radionicu sa 2 do 3 puškara, čiji će se alat moći prenašati u 2—3 ranca.

Prigodom zaplijenjenog materijala od neprijatelja, svjesno ustanoviti ispravni i neispravni materijal, i ukoliko nije u stanju da ga popravi brigadna radionica, poslati ga u divizijsku radionicu, tako da bi se istog dovelo u ispravno stanje. Sa oružja manjeg kvara nikako se ne smiju oduzimati razni dijelovi, ako se to oružje može popraviti u jačim radionicama.

5. — Svaki rukovodilac naoružanja u Brigadi treba da je oslobođen svakog administrativnog rada radi boljeg pregleda i organiziranja i radi kontrole nad svim tim, i da mu se pridoda jedno lice koje će voditi administrativni rad, a koje nije neophodno potrebno trupi radi njegovog zdravstvenog stanja ili starosti, a ima smisla za taj rad.

6. — Svaki rukovalac naoružanja vodiće knjige u kojima će imati tačno stanje magazina, te stanje po jedinicama, u kojoj će knjižiti svaki primitak, eventualno potrošak ili izdatak kojoj drugoj jedinici, iz koje će knjige imati svakog časa tačno stanje po bataljonima (baterijama). Za ratni plijen voditi zasebnu knjigu.

7. — Tačne mjesečne podatke o stanju naoružanja po jedinicama, te napose o brigadnim magazinima, o eventualnim potrebama, radu puškarskih radionica, organizaciji bojne komore itd. slati divizijskoj bojnoj komori svakog 10 u mjesecu, ovome posvetiti što veću pažnju i blagovremeno ih slati.

U vezi izvještavanja šaljemo vam formular u koji možete unijeti rubriku koja nije u ovom formularu naznačena, a vi tog oružja ili municije imate, ili ukinite rubriku za koju nemate.

Po ovome postupiti najhitnije i do 20 ov. mj. podnijeti izvještaj o izvršenju naređenja.

VII.

Imenovanje.

Po ukazanoj potrebi postavljaju se:

a. — Za pomoćnika referenta za vezu Divizije drug kapetan Pavlović Đuro, dosadašnji nastavnik N. Of. škole.

b. — Za komandanta Tehničkog bataljona drug poručnik Martinić Josip.

c. — Za komesara Tehničkog bataljona drug kapetan Pfau Njuta.

d. — Za zamj. komandanta Tehničkog bataljona drug Jovetić Miloš.

e. Za zamj. komesara Tehničkog bataljona drug Dajak Mirko.

f. — Za rukovodioca naoružanja Divizije drug Šuman Ivan.

g. — Za pomoćnika rukovaoca naoružanja Divizije drug Miličić Jure.

h. — Za rukovaoca naoružanja I. P. Brigade drug potporučnik Marov Marko.

i. — Za rukovaoca naoružanja XI. Brigade drug Čulić Vojko.

m. — Za rukovaoca naoružanja XII. N. O. brigade drug Dupljančić Veljko.

n. — Za rukovaoca naoružanja III. Prekomorske Brigade drug Crvenko Janko.

o. — Za rukovaoca naoružanja Tenkovske Brigade drug Ratnik Ludvig.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za Štab
Načelnik, ppukovnik,
T.[7] Biočić

Dostavljeno:

Štabovima Brigada ove Divizije
Štabu Tehničke Brigade
Tehničkoj sekciji
Štabu Tehničkog bataljona
Drugu Rigiu
Intendanturi XXVI Divizije

[7] Toni, Ante

BR. 24

IZVJEŠTAJ ŠTABA 33. DIVIZIJE OD 8. OKTOBRA 1944. ŠTABU 10. KORPUSA NOVJ O NAPADU NA KLOŠTAR[1]

ŠTAB XXXIII. DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. Broj: 178
Dana: 8/X 1944. god.

Operativni izvještaj za akciju na uporište Kloštar i osiguranje od Đurđevca, dostavlja. —

ŠTABU X KORPUSA »ZAGREBAČKOG« NOV I POJ
(Sekcije Bjelovar i Đurđevac 1 : 100.000)

Uporište Kloštar utvrđeno je u centru sa 10 velikih zidanih bunkera, postavljenih i podešenih za uzdužno tučenje cesta i ostalih pravaca koji izvode u centar, sa više manjih zemljanih bunkera na sporednim pravcima, mnogim cik-cak iskopanim streljačkim zaklonima, te dvije do tri zgrade iz čvrstog materijala (mlin).

Položaji jedinica na osiguranju prema uporištu Đurđevac označeni su na priloženoj skici.

U operaciji učestvovala je Divizija sa svim svojim jedinicama (I, II i III brigadom »Miloš Obilić«, a sadejstvovale su pri likvidaciji Kloštra jedinice VII Ud. Divizije,[2] a na uporište Pitomaču napadale su istovremeno snage XXXII Divizije.[3]

U Kloštru su se nalazile 2 satnije XXXVII ust. bojne i 1. strojnička satnija VI. Ust. Bojne, u svemu 450 ustaša pod zapovjedništvom poručnika Kešer Borivoja. Pred sam napad stiglo je u Kloštar iz Pitomače pojačanje od 5 tanketa i 3 kamiona ustaša nepoznate jačine. U Đurđevcu se nalazi VII ust. bojna, jačine 500—600 ljudi pojačana sa 2 topa 75 mm. i oko 7 tenkova težine od 7—15 tona, komandant bojne neutvrđen.

Neprijatelj je bio borben, dobro naoružan i uvjeren u svoju superiornost, te pripravan da svoja uporišta odsudno brani u namjeri da osujeti naš pokušaj zauzimanja njegovih uporišta i tog dijela Podravine. Za vrijeme koncentracije naših

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 35—1/3, k. 1207.
[2] Vidi dok. br. 18.
[3] Vidi dok. br. 31.

snaga južno od njegovih uporišta neprijatelj je komunikacijom Đurđevac — Virovitica vršio patroliranja jakim pješadijskim snagama pomognutim sa tenkovima.

Štab X Korpusa operativnom zapoviješću[4] 501 od 1. X. 1944 naredio je likvidaciju uporišta Kloštar i osiguranje prema uporištu Đurđevac ovoj Diviziji pa su poduzete mjere da se dobiveni zadatak izvrši u potpunosti.

Odlučeno je da se uporište prvi dan blokira, te time neprijatelja izazove iz uporišta, tamo napadne, koliko je moguće više uništi i demorališe, a slijedeće noći njegove tako oslabljene snage napadne u uporištu i temeljito uništi.

Priložena zapovijest ovog Štaba Op. 169 od 2. X. 1944 izmijenjena je u tome što II brigada nije zaposjela položaj određen tom zapovješću, već je sa jednim bataljonom blokirala Kloštar držeći položaj na istočnoj ivici šume Velika Seča, a sa dva bataljona činila kroz stanovito vrijeme opću rezervu Divizije u Prugovcu. Po angažovanju cijele II brigade u borbi opću rezervu obrazovala je III brigada od svoja dva bataljona.

Jedinice su svoje položaje zaposjele 3. X. 1944 u 23.30 sati a prvi sukobi sa neprijateljskim patrolama uslijedili su 4. X. oko 4 sata. Od toga časa pa sve do završetka borbe neprijatelj iz Đurđevca pomagan artiljerijom i tenkovima (u grupama 3—7 tenkova) uporno je nastojao probiti se kroz položaje naše I brigade na pravcu ceste i pruge, te na pravcu Kalinovac — Podravske Sesvete.

Istovremeno je neprijatelj iz Kloštra pokušavao sa jednom satnijom da se probije prema Đurđevcu i spoji sa tamošnjim snagama. Nastupajući cestom od Budančevice prema zapadu sukobio se sa I bataljonom II brigade i nakon dvosatne borbe u 3 naleta uspio jedan dio satnije probiti položaj bataljona i uputiti se dalje cestom, te napasti I bataljon I brigade koji je branio položaj preko ceste i pruge od Đurđevca. Taj bataljon, osjetivši se napadnut s leđa, dok je istovremeno vodio borbu pred svojim frontom, na čas se zbunio i povukao se sa dijelom snaga u šumu Velika Seča. Položaj je ostao na čas bez odbrane pa su se neprijateljske snage uspjele spojiti i potom pokušale udružene ponovo krenuti prema Kloštru.

Ta neprijateljska namjera osujećena je time što je I bat. III brigade odmah zauzeo položaj preko ceste i pruge te u zajednici sa dijelovima I bataljona I brigade koji su ostali na položaju odbacio neprijatelja prema Đurđevcu.

Neki dijelovi ustaške satnije koja se probijala iz Kloštra zaostali su u šumi Velika Seča sjeverno od ž. pruge u međupro-

---

[4] Vidi dok. br. 5.

storu naših položaja. II bataljonu I brigade naređeno je da te snage neprijatelja pročisti, što mu je nakon dvosatne borbe i uspjelo.

Neprijatelj je i dalje nastavio svojim napadima na položaj I brigade težeći ih probiti i priteći u pomoć posadi u Kloštru i Pitomači, no zahvaljujući solidnoj fortifikaciji i dobro upravljanoj vatri te krajnjoj odlučnosti naših jedinica kao cjeline da položaj pod svaku cijenu održe nije u toj namjeri uspio. Dok je neprijatelj vodio borbu pred položajem I brigade, dijelovi III brigade vršili su povremene udarne i vatrene prepade na njegovo zaleđe i time ga ozbiljno ometale.

Naša Haubička baterija plasirana na položaju sjeverozapadno od Suhe Katalene djelovala je vatrom protiv neprijateljskih koncentracija u Kalinovcu, te njegove motorizacije na cesti kod ž. stanice Kalinovac i protiv utvrđenih objekata u uporištu Kloštar.

Drugih značajnijih promjena tokom dana nije bilo.

4. X. u večer naređeno je II brigadi da sa zapadne strane nastupa u uporište Kloštar i likvidira otpor neprijatelja. Sa istočne i jugoistočne strane nastupale su istovremeno snage VII Ud. Divizije. Nastupanje je otpočelo oko 21 sat. Neprijatelj je žilavo branio svaku svoju poziciju (rov, bunker, kuću) i lukavo namještao stupice, propuštajući naše dijelove napred a potom ih napadao s leđa, te tako znatno usporavao napredovanje naših dijelova prema središtu mjesta i ujedno otpora.

5. X. oko 6 sati upućena je iz sastava naše baterije na položaj kod ž. pruge južno od Kloštra 1 haubica. Koncentrisanom vatrom haubice i više teških bacača, te pojačanom prodornošću snaga koje su napadale (II brigade i dijelova VII Ud. Divizije) neprijatelj je zbunjen i sa svojom glavninom počeo u neredu bježati i napuštati uporište u pravcu sjeveroistoka (š. Limbuš).

Otpočelo je gonjenje neprijatelja po ravnim pašnjacima, tu je pobijeno mnogo ustaša, a zarobljeno sve njihovo t. oružje. Tankete s kojima je neprijatelj pokušao pobjeći zaglavile su u raznim jarcima pa su zarobljene, dok im je posada uništena. Stanovite neprijateljske snage razbijene u više nepovezanih grupica sa lakim naoružanjem uspjele su pobjeći i nije bilo nade za njihovu likvidaciju pa se je nastavilo sa čišćenjem samog uporišta od još zaostalih grupica i pojedinaca.

Jedan vod (oko 30 ustaša) zauzeo je mlin i tvrdokorno ga branio odbijajući naše pozive na predaju, pa je mlin morao biti zapaljen. Svi ustaše u mlinu izgorjeli su. I ostala sitnija gnijezda otpora likvidirana su pa je borba u samom uporištu završila 5. X. 1944 u 18 sati.

Na položaje I brigade neprijatelj je iz Đurđevca i drugog dana izvršio tri snažna napada, sa nešto pojačanim snagama i sredstvima nego prvi dan, ali su sva tri napada slomljena u našoj odbrambenoj vatri. Po likvidaciji uporišta Kloštar neprijatelj se povukao u Đurđevac i nije više poduzimao napade.

Od žestine našeg napada i velike vatrene snage nastala je u ustaškim redovima panika, pa su se mnogi sakrili po privatnim kućama, gospodarskim zgradama itd. 6. X. 1944 kroz cijeli dan otkrivani su takovi pojedinci, svega njih oko 25, uključivši jednog poručnika.

Postavljeni ciljevi ostvareni su. Neprijatelj je likvidiran u uporištu. Uništeno je preko 60% njegove žive snage, zaplijenjeno sve teško naoružanje. Pokušaj susjednog uporišta Đurđevca da pritekne u pomoć posadi Kloštra sprečen je unatoč velikih snaga i silne upornosti neprijatelja.

Prebrojano je 140 mrtvih ustaša, uključivo 3 oficira. Veliki dio svojih mrtvih neprijatelj je naročito s položaja I brigade uz zaštitu tenkova uspio evakuisati (broj evakuisanih, mrtvih i ranjenih, nije utvrđen).

Zaplijenjeno je: 2 tankete u ispravnom stanju, 6 t. mitraljeza, 4 p. mitraljeza, 2 t. minobacača (1 neispravan), 80 karabina, 16.000 metaka, 2 konja sa samarima, i mnogo ostale vojničke spreme.

Izgubljeno: 22 mrtva, među kojima se nalazi politkomesar poručnik III čete II bat. I brig. Gluhak Franjo, te rukovodilac brigadne organizacije SKOJ-a II brigade Harmadi Ivica.

53 ranjena, među kojima se nalazi kapetan Blanuša Mirko, poručnik Kašner Slavko, potporučnik Josip Drago i komandir čete Hrvoj Ivan.

1 engl. p. mitraljez izgubljen, a 1 M. G. uništen u borbi.

Utrošeno municije: puščane i mitraljeske 45.779, šmajserske 5.940, mina za t. bacače 152, mina [za] pt. bacač 66, topovskih zrna 10 cm. 58, ručnih bombi 45 komada.

Od I brigade istakao se kao cjelina I bataljon koji je izdržao najteže neprijateljske napade, a kao pojedinci komandir III. čete I bat. Crnojević Stjepan, desetar istog bataljona Đilan Franjo, te borci Rajter Josip i Sigač Andrija u borbi protiv tenkova.

Iz ostalih jedinica I brigade istakli su se hrabrošću i umješnošću komandir I čete II bataljona Hrvoj Ivan (ranjen), vodnik Mraković Branko, p. mitraljesci II bataljona Brcković Mijo, Faltis Ivan, Lukavečki Stjepan, desetar Radotić Branko. Pomoćnik politkomesara prateće čete Sušić Žarko, te bacačlije Tomašegović Miro i Trnecko Fjodor.

Od II brigade istakla se II četa III bataljona kao cjelina a napose komandir te čete Rapić Fabijan.

Svi napred navedeni pokazali su visoku hrabrost i ujedno za sve vrijeme borbe ostalim borcima podizali moral i borbeni duh, a rukovodioci su ispoljili visoke kvalitete u rukovođenju. Svi se predlažu za pohvalu.

Slabo se je držao politkomesar III bat. II brigade Brodnjak Ivan, koji je prilikom jednog oštrog neprijateljskog napada povukao dio jedinice s položaja i izjavio u Štabu brigade da je neprijatelj prodro iako to nije bilo tačno.

Pripreme za ovu operaciju izvršene su veoma opsežno, a donesena odluka i izdane zapovijesti kao posljedica dobro procijenjene obostrane situacije bile su realne i umjesne. Poslije završene borbe preovladao je utisak da bi direktan napad odmah u početku akcije na uporište ubrzao svršetak i eventualno smanjio gubitke. Blokadom uporišta prepušteno je neprijatelju na izbor da se s nama upušta ili ne upušta u borbu, a prema tome mu je prepuštena i inicijativa sve do našeg napada na uporište, što iznosi 13 sati.

Komandovanje je bilo doraslo svakoj situaciji naročito u I brigadi, dok je u II brigadi bilo stanovitih borbeno organizacionih nedostataka, koji su uticali na odugovlačenje završetka borbe no nikako na njen ishod. Komandovanje III brigade nije stavljeno pred teže zadatke. Rukovođenje nižim jedinicama bilo je u glavnom uspješno i značaja vrijednih primjedaba nema.

Uzajamnost pješadije i artiljerije taktički je dobro ostvarena (u koliko to materijalna moć artiljerije dopušta), iskorištavanje teških pješadijskih oružja bilo je također pravilno i bitno uticalo tokom cijele borbe i na terenu i uporištu, na njen razvoj, intenzitet i konačni povoljan ishod.

Izviđački organi koji su u ovoj borbi korišteni na prostoru Đurđevac — Virje — Šemovci obavili su svoj posao uspješno.

Služba veze bila je organizovana i djelovala uspješnije nego u ranijim prilikama, no ipak bi se moglo reći da je zadovoljila osrednje, što je u glavnom posljedica pomanjkanja sredstava veze. Veza u prednjim borbenim linijama funkcionisala je normalno i riješila svoje zadatke.

Sanitetska služba ispunila je svoj zadatak.

Intendantura je prvi dan operacije podbacila, kad je ljudstvo pojedinih bataljona ostalo na položaju bez redovnog provijantskog snabdijevanja. Tomu je uzrok što intendantura još uvijek nema sopstvena transportna sredstva već je upućena na pomoć stanovništva u čemu uvijek ima raznih teškoća.

U ovoj operaciji Divizija kao cjelina (obzirom na svoje unutarnje stanje, neprovjereno u borbi ljudstvo, velike nedavne izmjene naročito u nižem rukovodećem kadru) pokazala je solidnu borbenu spremnost i sposobnost i za teže i kompliciranije zadatke.

Ova borba i uspjeh uz svoj veliki politički i moralni efekat kod javnosti, odraziti će se snažno i na učvršćenju naših jedinica iznutra. Pobjeda nad izrazito fašističkim trupama Bobanovog Zdruga[5] ispunila je naše borce i rukovodioce i ponosom i vjerom da su daleko nadmoćnija vojska svakoj neprijateljskoj vojsci koja im se suprotstavi, a to je važan elemenat budućih pobjeda.

Poslije ove uspjele operacije očito je da se najbolje ustaške jedinice (što je ovaj puta bio slučaj) mogu snažnim i koncentrisanim napadom i dobrom koordinacijom sredstava brzo dezorganizovati, gotovo obezglaviti, i tako onesposobiti za daljni uspješan otpor. Ova činjenica postojala je naravno i ranije, ali tek uspjeh nad takovim neprijateljem dopušta da se ona istakne.

Novopridošlo ljudstvo iz domobranstva svojim držanjem u borbi uklonilo je svaku daljnu bojazan i pokazalo se preko očekivanja dobrim. Mahom su to pošteni i odani ljudi gotovi na svaku žrtvu i pripravni slijediti dobre primjere starijih boraca i rukovodioca.

Divizija je spremna za daljne zadatke.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, potpukovnik: **Mutak Vlado**

Komandant, potpukovnik: **J.[6] Antolović**

(M. P.)

---

[5] Vidi primjedbu br. 2 uz dok. br. 93.

[6] Josip

BR. 25

ZAPOVIJEST ŠTABA 9. DIVIZIJE NOVJ OD 9. OKTOBRA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA LIVNO[1]

ŠTAB
IX. DIVIZIJE N.O.V. JUGOSLAVIJE
9.-X. 1944 g. u 12 sati.

ZAPOVJEST
sekcija Livno 1 : 100.000

Neprijateljske snage: Neprijateljski garnizon Livno sačinjavaju 4 pješačke satnije, jedna stožerna satnija, prateća četa, baterija brdskih topova 75 m/m, te jedna kompanija »Vražje divizije« skupa oko 750 vojnika i oficira.[2] Snage u Duvnu jedna »Pancir kompanija« sa 11 tenkova. U garnizonu Aržano oko 600 neprijateljskih vojnika.

Naše snage: Kompletna IX divizija, Livanjski odred i jedna brigada XX divizije.

Neprijateljske namjere: Neprijatelj upornom odbranom htio je da se zadrži u Livnu, jer držanjem Livna strateški osigurava jednu od najvažnijih svojih komunikacija Metković — Mostar. Padom Livna u naše ruke, otvaraju se mogućnosti našeg daljnjeg nadiranja u pravcu Aržana i Duvna i time ugrožavamo komunikaciju Metković — Mostar, Mostar — Imotski — Sinj. Za odbranu Livna, neprijatelj je računao na brzu intervenciju svoje motorizacije i pješadije iz obližnjeg garnizona Duvno i Aržano.

Naša namjera: U vezi sa događajima koji se zbivaju u istočnim krajevima naše domovine kao i uopće pometnje u neprijateljskom rasporedu na našoj teritoriji gdje neprijatelj usljed prodora Crvene Armije u Panonsku niziju i iskrcavanja Saveznika u Grčkoj, prisiljen da pregrupiše svoje snage i slabi pojedine garnizone te se time stvara opći polet u našim jedinicama i široke perspektive za predstojeće akcije. Štab Korpusa donio je odluku da naša divizija preuzme likvidaciju Liv-

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 7—1/1, k. 842 A.

[2] Iz operacijskog dnevnika 9. divizije se vidi da su u Livnu tada bile slijedeće neprijateljske jedinice: »1 bojna VI stajaćeg zdruga, 1 stožerna satnija i prateća četa, baterija brdskih topova 75 m/m, te jedna kompanija (četa — prim. red.) »Vražje divizije« ... (odnosi se na njemačku 369. legionarsku diviziju — prim. red.). (Arhiv V.I.I., reg. br. 56—2, k. 842 A).

na, kao polazne tačke za daljnje operacije. U vezi navedenog a u cilju izvršenja postavljenog zadatka[3]

NAREĐUJEMO:

III Dalmatinska Udarna brigada: 5 bataljona i četa pratećeg oružja

Izvršit će pokret iz s. Priluka i u 12 sati 10 t. mj. preko Krug planine na Debelo Brdo odakle će izbiti na k. 1075. Ona napada na Livno sa istočne strane i jugoistočne strane. Zona širenja desno Vejs Kula zaključno. Zona širenja lijevo Žabljak izvor isključivo. Svoje snage rasporedit će u 4 napadne kolone tako da obuhvati sav označeni prostor i u energičnom naletu na najpogodnijim mjestima energično vršiti prodor u grad. Jedan svoj bataljon odredit će za upad u grad i dati mu konkretne zadatke. Ovaj bataljon mora nastojati da se nađe u gradu već u samom početku borbe. Bataljon će se spustiti u grad kanalom kojim saobraća svake noći naša veza, a bit će predvođen od boraca Livanjskog Odreda koje će u tu svrhu odrediti komandant pomenutog Odreda.

Komandno mjesto za štab brigade odredit će on sam i o tome obavjestiti štab divizije u samom početku borbe.

IV splitska brigada: 2 bat. i četa pratećeg oružja

Napada pravcem Priluka, Mali i Veliki Kablići — Suhača — Zastinje zapadni dio grada. Zona širenja lijevo Bašajkovac, zona širenja desno rijeka Bistrica isključivo. Težiti manjim prodornim grupama što prije likvidirati vanjske bunkere, srušiti žicu i prodrijeti u grad. Svojim teškim oružjem obasipati neprijateljsku artileriju koja je smještena kod južnih zgrada grada među komunikacijama Livno — Sinj i Livno — Duvno.

Komandno mjesto štaba brigade u početku napada k. 719 a kasnije se pomicati prema nahođenju.

XIII Južnodalmatinska brigada: 4 bataljona i četa pratećeg oružja.

Napada prema Prologu — Grborezi i svojim lijevim krilom u naletu likvidira Guber, te produžuje napad na Livno sa južne strane. Zona širenja desno Drinova Međa — Žabljak izvor gdje će hvatati vezu sa lijevim

[3] O izvršenju postavljenog zadatka vidi dok. br. 54, 130, 131, 132 i 133.

krilom III udarne brigade. Zona širenja lijevo Komorani — Veliki Guber (trig. 715), te se na komunikaciji Livno — Sinj povezuje sa desnim krilom IV splitske brigade. Zauzimanju Gubera posvetiti veliku pažnju tako da bude likvidiran na brzinu te bi se mogao ostvariti jednovremeni napad na Livno sa sviju strana. Za slučaj da Guber ne bude likvidiran u naletu blokirati ga manjim snagama a ostalim djelovima hitno produžiti napad na grad.

Artilerija: 2 poljska topa 7,62 mm

Postavit će se na prostoru Golubić pozadi k. 729 i paralizovati neprijateljsku artileriju koja je smještena na južnoj strani grada među komunikacijama Livno — Sinj i Livno — Duvno. Naređenje za otvaranje vatre dobiće od štaba divizije, kao i naređenje tokom borbe za prenos vatre na neki drugi položaj.

Osiguranje: Livanjski i Glamočki Odred (4 bataljona) i X. udarna brigada.

Jedan bataljon Livanjskog Odreda postaviće se na osiguranje iz pravca Tomislav-Grada (Duvna) kod Mokronoga s jedne i druge strane komunikacije. Sa ostalim svojim snagama zatvaraće pravac od Šujice, zaposjedanjem Borove Glave i jače svoje djelove izbaciti u pravcu Cincara radi eventualne intervencije od strane četnika.

X. udarna brigada XX. divizije postaviće osiguranje iz pravca Tomislav-Grada na Prevali jednim svojim djelovima, dok će drugi djelovi demonstrativno napadati Aržano.

Rezerve:

Kao divizijska rezerva određena su 2 bataljona IV splitske brigade, koji će se smjestiti na prostoru Kablić — Suhača. Štabovi pojedinih brigada, kao i komandant Livanjskog Odreda obrazovati će svoje vlastite brigadne rezerve. Rezerva Livanjskog Odreda smjestiti će se na Krug Planini na najpogodnijem mjestu od kuda bi mogla da blagovremeno interveniše kao pojačanje na Borovu Glavu ili na pravcu Cincar — Malovan.

V e z a:

Za vezu koristiti kurire, radiofonske stanice, radio-telegrafske stanice i telefone, a

po danu brzu borbenu signalizaciju. Centar veze biće u neposrednoj blizini komandnog mjesta Štaba divizije na kosama Burkića Drage. Os veze pravac k. 729 — Burkića Draga — Debelo Brdo (k. 1207) — k. 1075.

IV splitska brigada povezat će se svojom telefonskom linijom s komandnim mjestom štaba divizije. Četa za vezu štaba divizije povezat će telefonski bateriju topova sa komandnim mjestom štaba i Debelo Brdo.

III dalm. udar. brigada nadovezat će svoju liniju od Debelog Brda do svog komandnog mjesta.

XIII južno-dalmatinska brigada prostrijet će svoju liniju od svog komandnog mjesta do artilerije, te budući sa svog položaja može da osmatra najbolje dejstvo topova, obavještavat će o tome komandira baterije.

Radio-fonske stanice: jedna kod III brigade, jedna kod Štaba divizije a jedna kod XIII brigade. Radio-fonsku vezu održavati neprekidno počevši od 19 sati na večer.

Sanitet:

Štabovi brigada odredit će mjesta svojih brigadnih previjališta prema svome nahođenju, a u vezi pravca evakuacije ranjenika. Hirurška ekipa divizije nalaziće se u s. Prisap. Pravac evakuacije ranjenika za XIII Južno-dalmatinsku brigadu Prolog — Čapraz-lije — Vrdovo za teške ranjenike, dok će lakše ranjenike upućivati u divizijsku bolnicu koja se nalazi u s. Bastasi. Sve teške ranjenike hirurška ekipa upućivat će na Vrdovo i preduzeti će potrebno organizovanje radi prenosa istih.

Način izvođenja akcije.

Treba učiniti sve da jedinice na vrijeme stignu na polazne položaje, kako bi neprijatelj bio istovremeno napadnut sa svih strana. Grupa koja će da se uvuče u grad ima da u momentu napada odigra važnu ulogu bacanjem bombi, palenjem neke zgrade i pucanjem za leđa u neprijateljskom rasporedu. Jednim dijelom svoje grupe smjesta će blokirati štab bojne i držati ga pod vatrom, kako bi u grad unijeli što veću paniku i otežali pravilno ko-

mandovanje. Prodiranje u grad sviju jedinica mora biti silovito i drsko, tako da ne bi dali mogućnosti neprijatelju da se snađe poslije prvog udara. Predpostaviti mogućnost bježanja neprijateljskih razbijenih djelova iz grada na južnu stranu pa postaviti na brisan teren nekoliko automatskih oružja da bi se to spriječilo.

Evakuacija materijala i rad po zauzimanju grada.

IV Splitska brigada organizovat će održavanje reda u gradu sa svoja 2 bataljona i omogućiti pravilan rad intendanturi divizije. Pravac evakuacije materijala Priluka a za evakuaciju materijala koristiti seljačke konje i gradska kola u koliko nisu dovoljna sredstva sa kojima mi raspolažemo. Evakuacija mora započeti odmah po ulasku u grad i odvijati se brzim tempom. Ostala svoja 2 bataljona IV brigade smjestit će u s. Guber i Grboreze. III brigada smjestit će se u s. Dobro i Potočane s tim što će izbaciti osiguranja od jednog bataljona na Borovu Glavu.

XIII Južno-dalmatinska brigada, poslije zauzeća grada, smjestit će se u s. Podhum, Miši s tim da organizuje položaj kod Mandaka.

Početak napada: Noću 10 oktobra t. g. u 1 sat.

Znakovi raspoznavanja: Za noć borbeni: **Pero — Stipe,** raspoznavanja: **Borba — Pobjeda.**

Za dan poziv: dizanje puške horizontalno iznad glave. Odgovor: puška u desnu stranu vertikalno.

Komandno mjesto Štaba divizije: Kod kuća Burkića Draga gdje se nalazi putem sa komunikacije s. Zastinja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — p. pukovnik: **Andro Kovačević**

Komandant — pukovnik **Ante Banina**

(M. P.)

BR. 26

IZVJEŠTAJ ŠTABA VIROVITIČKE BRIGADE OD 9. OKTOBRA 1944. ŠTABU 40. DIVIZIJE NOVJ O RADU PRILIKOM NAPADA NA VIROVITICU[1]

ŠTAB VIROVITIČKE BRIGADE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Broj 154
Dana 9/X. 1944.

Predmet: Dostavljamo Vam
Operativni izvještaj.

ŠTABU XL. DIVIZIJE N.O.V. JUGOSLAVIJE

Položaj

Borbe koje su se vodile oko Virovitice i pri samom zauzimanju Virovitice, a gdje su učestvovale i jedinice naše Brigade.[2]

Sekcija **Slatina** 1:100.000

Jedinice ove brigade koje su držale blokadu prilikom zauzimanja Virovitice, a nisu dolazile nikako u dodir sa neprijateljem a niti vodile borbu, samo je II Bataljon naše Brigade imao borbu sa neprijateljem kada se je htio probiti iz Pitomače za Viroviticu, prije same akcije na Viroviticu tu je imao borbu u zajednici sa bataljonom Osječke brigade.

Bataljoni su bili razmješteni sa sjeverne i zapadne strane Virovitice, I. i II. Bataljon bili su postavljeni na cestu i lijevo i desno od ceste koja vodi Virovitica — Barč a III. Bataljon bio je postavljen između Korije i Virovitice na kanalu koji vodi od kote 132 pa pravo na rijeku Odžin, dok je IV. Bataljon bio u rezervi Divizije.

Neprijatelj sa kojim je vodio naš II Bataljon borbu to je bila Bobanova legija, koji su se htjeli probiti u sam grad Viroviticu. Jačina neprijatelja bila je oko 450 vojnika sa 4 tankete od 3 do 5 tona, njihov komandant je pukovnik Boban.

Namjere neprijatelja bile su da se probije u Viroviticu radi osiguranja same Virovitice i dovoza municije koju je povezao u 9 kola ali nije stigla u Viroviticu nego su se vratili nazad u Pitomaču,[3] sami tenkovi stigli su u grad a kada su se vraćali

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 18/4, k. 1299.

[2] Opširnije o borbama za Viroviticu vidi dok. br. 2, 3, 10, 22, 33, 42 i 110.

[3] Dijelovi 5. ustaškog stajaćeg djelatnog zdruga ušli su 3. oktobra u Viroviticu i predali tamošnjoj posadi 80.000 puščanih metaka (vidi dok. br. 42 i 134).

nazad neprijatelj je osiguravao put na Kolcu na cesti Virovitica — Barč, a isto iz Virovitice neprijatelj je pošao u pomoć bobanovcima ali je bio odbijen, u isto vrijeme naš Bataljon vodio je borbu i sa bandom koja je kretala iz Virovitice i s ovima koji su osiguravali prolaz tenkovima za Viroviticu i nazad zajedno sa bataljonom Osječke brigade.

Zapovijest za akciju na Viroviticu izdata je pismeno,[4] a i sa štabovima bataljona i komandama četa prorađeno je usmeno kao i sa borcima. Taj Bataljon, koji je vodio borbu, već je bio postavljen po zapovijesti na određeno mjesto u Brezik između pruge i ceste Virovitica — Barč i tako je ostao na istome mjestu za vrijeme same akcije na Viroviticu. Borba koju je vodio II Bataljon počela je 3. listopada u 15 časova i 30 minuta a završila se je i trajala je do 18 sati istoga dana.

Borba se odvijala povoljno prvih momenata, ali kada je neprijatelj opazio da dobiva jaku vatru on se je probijao s tenkovima i zaštićivao sa tenkovima pješadiju da prođe ali i tako nije prošla pješadija a niti kola koja su vozila spremu sem što su sami tenkovi otišli u Viroviticu i nazad se vratili; dok su tenkovi otišli u Viroviticu neprijatelj je pokušao da dođe na Brezik i da siđe u Viroviticu od Brezika prugom te da se spoji sa neprijateljem koji je izlazio iz Virovitice u pomoć, u isto vrijeme stigao je i bataljon od Osječke brigade koji je u zajednici sa našim bataljonom tukao neprijatelja dok se nije povukao. Ostale jedinice ove Brigade nisu imale nikakove borbe.

Gubici neprijatelja koji je imao borbu sa našim II Bataljonom iznose 7 mrtvih a za ranjene nije nam poznato.

Naših gubitaka nema.

Utrošak municije, utrošeno je mauzerske municije 6.899 komada, 8 komada ručnih bombi i 3 partizanske čarape.

Za pohvaliti ne bi imali nikoga a isto tako i za kazniti, jer su se borci toga bataljona držali svi dosta dobro.

Za vrijeme akcije na Viroviticu i po završetku akcije zarobljene stvari jesu slijedeće: 1) 2 mauzera, 11 manlihera, 1 talijanka, i 1 šmajser. Dalje, 150 komada mauzer municije, 300 komada manliherske municije, 2 opasača, 6 šinjela, 9 bluza, 8 hlača i 5 bombi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, major	Operativni oficir	Komandant, kapetan
J.[5] Banak	potporučnik **Relić Spasoje**	**Lazo Dragaš**

(M.P.)

[4] Zapovijest se nalazi u Arhivu V.I.I., reg. br. 52/1, k. 1299.

[5] Josip

BR. 27

ZAPOVIJEST ŠTABA 6. KORPUSA NOVJ OD 10. OKTOBRA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA DA NAPADNU NEPRIJATELJSKI GARNIZON U ĐURĐEVCU[1]

ŠTAB VI KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE-VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. broj: 2108
Dana: 10/X 1944 u ____sati

ZAPOVIJEST
(Sekcija: Đurđevac, Bjelovar 1:100.000.)

U cilju uništenja neprijateljske posade u Đurđevcu

NAREĐUJEMO:

1.—XII.Divizija:
Sastav:
XII Udar. Brigada
Osječka Udar. Brigada
Čehoslovačka Brigada
IV Brigada
Baterija topova 75/28
Haubič. Divizion 100 mm.
Četa tenkova

Zadatak:

a) Sa XII Udarnom i Osječkom udarnom brigadom napasti i likvidirati posadu u neprijatelj. uporištu Đurđevac.[2]

b) Čehoslovačka brigada ojačana jednim brdskim topom 65 mm. ima spriječiti eventualni pokušaj nadiranja neprijatelja iz Bjelovara, glavnim pravcem željez. pruga za Đurđevac, da fingira što žešći napad na Bjelovar, ruši prugu Bjelovar — Vel. Trojstvo i drži vezu sa I. bataljonom X Korpusa u selu Martincu, koji zatvara pravac Bjelovar — Đurđevac, na liniji Kupinovac — Martinac.[3]

---

[1] Kopija originala (pisana na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 40—1/1, k. 473.

[2] O rezultatima napada na Đurđevac Štab 6. korpusa javio je depešom Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske slijedeće: »U borbama prilikom likvidacije Đurđevca XII. div. ubila je 155 bobanovaca, zaplijenila 3 topa, 1 ispravan tenk i 2 neispravna, 2 teška bacača, 1 mitraljez, 70 pušaka, 5 trokolica, 5 autobusa, 6 kamiona. 40. divizija ubila na zasjedi 152 bobanovca, zaplijenila 40 pušaka, 1 brd. top, 6 mitraljeza, 2 trokolice 3 tenka uništila. Svi ubijeni ostali na terenu. Istakla se Osječka brigada naročito II. i III. bataljon drugovi Romanić Rajko i Živković Dušan, komandiri četa. Također se istakla cijela Virovitička brigada. (Vidi dok. br. 28, 39, 43 i 132 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 2—25/1, k. 119/7.)

[3] Iz izvještaja Štaba Čehoslovačke brigade »Jan Žiška« od 14. oktobra 1944. vidi se da je prilikom napada na Đurđevac njen 1. bataljon bio na obezbjeđenju sjeverno od Bjelovara a 2. bataljon na komunikaciji Barč — Virovitica. (Arhiv V.I.I., reg. br. 26—1/2, k. 898.)

c) IV. brigada i Konjički eskadron ulaze u Korpusnu rezervu i kontroliraju ceste Bjelovar — Đurđevac.

2.—XL. Divizija:

Sastav:
XVIII. Udar. brigada
Virovitička brigada
Bater. topova 75/28
Jedan vod Brd. topov. 65/06

Zadatak:

a) Organizirati glavne položaje odbrane, na liniji desnom obalom potoka Hotova do k. 120, te istoč. obalom kanala Čivičevac sa oslonom na Dravu i masiv Bilogore, do sela Šemovci isključno, te pod svaku cijenu spriječiti intervenciju neprijatelja od strane Virja u pravcu Đurđevca.

b) Aktivno vršiti manjim snagama i raspoloživom artiljerijom pritisak na Virje s istočne i sjeverne strane i u slučaju povoljnog razvoja borbe na prostoriji Novi Grad — Đurđevac likvidirati Virje u saradnji sa XXXIII Divizijom.[4] Za ovaj zadatak izdaćemo posebnu konkretnu zapovijest u povoljnom momentu.

3.— Artiljer. divizion VI Korpusa:

Sastav:
4 haubice 100 mm.
3 brdska topa 65/06

Zadatak:

a) Haubičku bateriju pridodaje XII Diviziji za potpomaganje napada na Đurđevac.

b) Dva topa brdske baterije 65/06 pridodaje XL Diviziji, za pritisak na Virje.

c) Jedan top brdske baterije 65/06 pridaje Čehoslovačkoj brigadi, za fingirani napad na Bjelovar.

4.— Tenkovska četa:

Sastav:
2 tenka 12,5 tona
3 tenka 2,5 tona

Zadatak:

Pridaje se XII Diviziji na upotrebu u onom periodu borbe, kada se isti budu mogli efikasno upotrijebiti bez opasnosti od uništenja.

5. Auto-bataljon VI Korpusa:

Sastav:
5 kamiona
2 autobusa

Zadatak:

Evakuacija ranjenika od Kloštra do Virovitice i dovoz municije i hrane do Kloštra.

---

[4] O izvršenju postavljenog zadatka vidi dok. br. 30, 62 i 65.

6.— Mjesto štabova:	Štab Korpusa u selu Sv. Ana. Štab XII Divizije u sjevernom dijelu sela Mičetinec. Štab XL Divizije u vinogradima 1 km. istočno od sela Šemovci. Štab auto-bataljona u Kloštru.
7.— Veza:	Prema priloženoj dopunskoj zapovijesti.
8.— Sanitet:	Prema priloženoj dopunskoj zapovijesti.
9.— Ishrana:	XII Udar. brigada, Osječka udar. brigada i XVIII. Udar. brigada, snabdjeće se sa suhom hranom za dva dana, a ostale jedinice na kazanima.
10.— Početak napada:	11. X. 1944. godine u 22 sata.
11.— Znaci raspoznavanja:	Za noć 11. X. 1944. Beograd — Naš. Za dan 12. X. 1944. biti će: Poziv: Puška u desnoj ruci izbačena jedanput u stranu, a odgovor: Kapom u lijevoj ruci mahati u krugu iznad glave. Prije i poslije tih datuma važe opći znaci.
12.— Povlačenje:	Povlačenje će se izvršiti po pismenom, telefonskom ili radiotelegrafskom naređenju od strane ovog Štaba. U slučaju hitnosti povući će se jedinice na raketni znak; Dvije bijele i jedna crvena raketa ispaljene sa korpusnog komandnog mjesta u pravcu Đurđevca i to: XII Divizija na sektor Suha Katalena — Kozarevac — Šandrovac. Štab Divizije u Kozarevcu. XL Divizija na sektor Ferdinandovac — Podr. Sesvete. Štab Divizije u Podr. Sesvetama. Štab Korpusa sa rezervom u s. Mala Črešnjevica.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Prilozi: Skice i podaci
Dopunska zapovijest za vezu i sanitet.
Taktička uputstva.

Politkomesar pukovnik: (M.P.) Komandant pukovnik:

Dostavljeno:
Na uviđaj:
Glavnom Štabu NOV i POH
Na izvršenje:
Štabovima XII i XL Divizije
Štabu Artiljer. diviziona, Komandi tenkovske čete
Štabu Auto-bataljona, u izvodu
Štabu X Korpusa NOVJ.

BR. 28

NAPOMENE ŠTABA 6. KORPUSA NOVJ OD 10. OKTOBRA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA U VEZI SA NAPADOM NA ĐURĐEVAC[1]

ŠTAB VI. KORPUSA
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Broj 2108

Dana: 10/X 1944 u____ sati

Napomene u vezi sa akcijom
na neprijatelj. uporište
Đurđevac.

Neprijatelj raspolaže sa 3500—4000 vojnika, 6—8 topova raznog kalibra, 8 tenkova (3 od 12,5 tona, 5 od 2,5 tone), na liniji: Đurđevac — Virje — Koprivnica. Na prostoriji Kalnika (Koprivnica, Varaždin, Križevci) nalaze se veće snage kojima komanduje Boban,[2] i moguće je da u toku borbe, u koliko se ova oduži preko 48 sati, Boban dovuče izvjesna pojačanja.

U svakom slučaju u operacijama koje pretstoje pred VI i X Korpusom, mi raspolažemo sa daleko brojčano nadmoćnijim snagama i naoružanjem (oko 15.000 vojnika, 23 topa raznog kalibra i 5 tenkova), u ofanzivi smo, inicijativa je u našim rukama, moral naših trupa je na visini i prema tome imamo sve uslove za daljnje uspjehe.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 40—6/1, k. 473.

[2] Ratni zločinac Rafajlo Boban komandovao je tada 5. ustaškim stajaćim djelatnim zdrugom.

To ipak ne treba zaboraviti, da ulazimo u borbu pred vratima Zagreba, koja su povjerena na čuvanje Bobanu i ustašama, koje se ne smije potcijeniti. Istina, posljednjih dana pretrpjele su njegove elitne jedinice i nekoliko poraza u sukobu sa našim jedinicama, a osobito s jedinicama X Korpusa. Razbijene su čitave satnije XXXVII Ustaške bojne, oteto im je pored ostalog i 5 tenkova u Kloštru, što je vrlo značajno i u dobroj mjeri srozalo im moral.[3] Dokazalo se, dakle, da i mlađe naše jedinice[4] mogu, ako se valjano založe, da obračunaju s tim »Bobanovcima«, ali naglašava se: Ako se založe u punoj mjeri, što znači da u ovim operacijama treba tražiti od naših jedinica maksimum upornosti i okretnosti i maksimum uživljenosti i trajne budnosti, konstantnog praćenja toka operacija, podešavanja i najbržeg pariranja svakom pokušaju neprijatelja od strane naših štabova i rukovodilaca.

Iz zapovijesti koju su našle jedinice XXXIII Divizije kod ustaškog bojnika Deneša (ostao mrtav sa još 12 ustaša kod Kloštra, nakon borbe 7. X. 1944) vidi se slijedeće: U Đurđevcu se nalazi XX Ustaška bojna i dijelovi XXXVII Ustaške bojne sa 2 brdska topa. Ukupno oko 1000 ustaša. U Virju je jedna bojna 5 ustaškog stajačeg zdruga. U Novom Gradu dijelovi XXXVII Ustaške bojne. (Treći dio te bojne je uništila naša XXXIII Divizija[5] u Pitomači[6] i Kloštru). U Bregima je prva bojna P.T.S-a. U koprivnici brzi sklop P.T.S-a (motorizirana jedinica), oklopni sklop (tenkovska četa) i manji dijelovi pješadije. Iz iste zapovijedi vidi se da u slučaju napada na Đurđevac, snage iz Virja, Novog Grada i Koprivnice treba da pomognu prvenstveno brzim i oklopnim sklopom. Iz toga, a također i iz ostalih prikupljenih podataka vidi se da je baza tenkova u Koprivnici i da samo po danu patroliraju u pravcu Virja i Đurđevca. No pri napadu na Đurđevac treba se pripremiti i za borbu protiv tenkova koje bismo eventualno zatekli u samom mjestu.

Jedinice X Korpusa napašće Novi Grad i Virje i vršiti pritisak na Koprivnicu.[7]

---

[3] Ustašku posadu u Kloštru uništile su jedinice 33. divizije u sadejstvu sa jedinicama 7. divizije (vidi dok. br. 5, 18, 24 i 62).

[4] Odnosi se na jedinice 33. divizije. Prva brigada te divizije formirana je 21. septembra 1913. Druga 19. januara 1944, a Treća brigada »Nikola Demonja« (u početku pod imenom »Miloš Obilić«) 25. septembra 1944 (vidi tom V, knj. 19, dok. br. 148, knj. 23, dok. br. 67 i knj. 33, dok. br. 94).

[5] Ta divizija bila je u sastavu 10. korpusa NOVJ (vidi dok. br. 5).

[6] Ustašku posadu u Pitomači napala je i razbila 32. divizija (vidi dok. br. 5, 6, 18 i 31).

[7] Podravski Novi Grad i Virje napale su jedinice 33. divizije dok su na obezbjeđenju prema Koprivnici bile jedinice 7. i 32. divizije (vidi dok. br. 30, 62 i 65).

U vezi sa svim naprijed izloženim treba voditi računa o slijedećem:

1. — U napadu:

a) Pri rasporedu snaga voditi računa o prostranstvu mjesta i mogućnosti da neprijatelj pokuša naše napadne kolone u uporištu napasti s leđa. Zato najpažljivije ispitati svoj sektor u nastupanju, a za vrijeme borbe držati se strogo uputstva iz akta Op. br. 1223/44. Kao najvjerojatniju snagu koju bi neprijatelj mogao upotrebiti u tu svrhu jesu dijelovi XX Bojne, koja se nalazi u sjeveroistočnom dijelu grada (oko tvrđave). Zato pri upotrebi vatre iz raspoloživih oruđa i pridate artiljerije stvoriti utisak glavnog napada na taj otsjek.

b) Iz rasporeda neprijateljskih snaga i relativno slabog utvrđenja odbrane mjesta može se donekle zaključiti da neprijatelj nema namjere da otsudno brani neke linije odbrane, nego prvenstveno manevrom da nas izbije iz uporišta, ili ako im to ne uspije, a pomoć ne stigne, da se probije. Zato se treba pripremiti i za najsolidnije gonjenje, i dati pri tom i posljednje napore da se uništi neprijatelj. To bi značilo početak uništenja Bobanove elite.

c) Postoji mogućnost neprijateljskih protivnapada. Poznato je da se Bobanovci aktivno brane. Oni vješto manevriraju i manjim snagama nastoje stvoriti zabunu. Zato svaki osvojeni sektor odmah pripremiti za odbranu, na sve moguće strane od eventualnog neprijateljskog napada i imati pripremljenu rezervu za naš protivnapad. Te počesne rezerve držati uvijek na pravcima najvjerojatnijeg napada neprijatelja bočno ili s leđa. U takvim slučajevima neprijatelj se nalazi uvijek u lošijem položaju. Ni pod koju cijenu ne dozvoliti rasipanje jedinica, zabavljanje pojedinaca sa stvarima koje se ne odnose na borbu i nebudnost nižih rukovodilaca. Dužnost je vaša da ih stalno kontrolirate.

d) Za slučaj da se nađu u uporištu neprijateljski tenkovi ili tankete, koristiti iskustva XXXIII Divizije iz borbe od 5. X. 1944. u Kloštru, gdje su naše nastupajuće kolone dizale odmah za sobom postepeno barikade i time stisnule tenkove na uski manevarski prostor u dijelu ulica i tu ih zaplijenili. U takovom slučaju lako protivtenkovsko oružje, osobito Džon Bul, mogu i moraju doći do punog izražaja. Komandant bataljona lično određuje džonbulistima kuću iz koje će likvidirati uklještene tenkove. Ne gubiti iz vida da je već zbog samog mraka tenk gotovo potpuno neupotrebljivo oružje.

e) Brdske topove 75/28 koji se pridaju pojedinim kolonama kao prateća artiljerija, držati što bliže prvoj borbenoj

liniji i ne ostavljati ih nikad bez neposrednog osiguravajućeg odjeljenja.

f) Za sigurnu suradnju haubičke baterije sa našom napadajućom pješadijom, osim telefonske veze, ugovoriti detaljne raketne (signalne) veze.

g) Tenkove uz potrebno neposredno osiguranje upotrijebiti prvenstveno za pariranje neprijateljskog manevriranja unutar uporišta. Uvesti ih u borbu onda kada su ispitani i osigurani pravci njihovog nastupanja, kada se točno utvrdi gdje se nalaze neprijateljske snage i eventualna protivkolska oružja. Drugi zadatak im je gonjenje.

2) U odbrani:

Raspored snaga X. Korpusa: XXXIII Divizijom i dijelom VII Divizije napada Virje i Novi Grad. XXXII i dijelovi VII Divizije drže liniju odbrane prema Koprivnici i aktivno vrše na nju pritisak. Ovo neobično olakšava našoj XL Diviziji izvršenje zadatka, a time i XII Diviziji.[8]

Ideja operacije: Težište je napada likvidirati Đurđevac. Ali čim neprijatelj krene Đurđevcu u pomoć, a to će sigurno učiniti iz Virja i Novog Grada, kako se vidi iz uhvaćene neprijateljske zapovijesti, snage X Korpusa napadaju na ta uporišta i težište se dakle može u toku borbe prebaciti na Novi Grad i Virje.

Zato jedinice XL Divizije na svom lijevom krilu treba da drže neposrednu čvrstu vezu sa jedinicama južno od Virja (Vinograd s. Miholjanec), radi solidne koordinacije. Telefonska veza biti će prema priloženoj zapovijesti. Ako se pokaže zgoda i potreba u toku borbe, da se i sa Istočne strane upadne u Virje, svakako to načiniti dijelom južnog fronta u saradnji sa snagama XXXIII Divizije.[9]

Čvrstu vezu držati i sa jedinicama XII Divizije koje će nastupati cestom Virje — Đurđevac.

Ukopavanje na odbrambenoj liniji treba sprovesti do maksimuma (Streljački zakloni punog profila) i biti spreman jednako odbiti i uništiti neprijatelja kako od Virja tako i od Đurđevca.

Prekapanje cesta i puteva izvesti u što opsežnijoj mjeri pa i tamo gdje tenkovi mogu zaobići prekop, ali oko prekopa minirati prostor na što širem prostoru i što gušće, što će sigurno dovesti do uništenja bar jednog tenka.

Jednu od počesnih rezervi držati kod slova »A« natpisa kanala »Čivičevac«, kao na najpodesnijem mjestu za pariranje

[8] O zadacima 40. i 12. divizije prilikom napada na Đurđevac vidi dok. br. 27 i 43.

[9] Vidi dok. br. 30, 62 i 65.

neprijatelju kako iz Virja (bočni udar niz kanal) tako i iz Đurđevca (spriječiti bježanje).

Dijelovi jedinice koji će fingirati sa sjeveroistočne strane napad na Bjelovar, treba da organiziraju po selima uz cestu Bjelovar — Đurđevac, a na sektoru Bjelovar — Letičani, pomoću mještana u vezi sa bataljonom X Korpusa što opsežnije prekopavanje i miniranje cesta i rušenje pruge Bjelovar — Vel. Trojstvo. Prve prekope i mine prema Bjelovaru braniti manjim odjeljenjem. Taj rad će kontrolirati ovaj Štab.

Na koncu napominjemo da ova operacija neće predstavljati, obzirom na elastičnost neprijatelja, neku statičku bitku, nego manevarsku borbu u kojoj treba biti spreman parirati svakom pokretu i pokušaju neprijatelja.

Ovdje će dakle doći do izražaja vještina rukovođenja svih naših štabova. Zato je potrebno da svi Štabovi Divizije i Brigada imaju:

a) Svoje osmatračnice, telefonski povezane sa svojim štabom i rezervom.

b) Da štabovi i komande budu stalno u toku borbe.

c) Da se rezerve drže uvijek pripremne za intervenciju na najpotrebnijem pravcu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Po naređenju Komandanta
Šef operativnog otsjeka
major:
Milan Bradač

(M.P.)

BR. 29

IZVJEŠTAJ ŠTABA 8. KORPUSA OD 10. OKTOBRA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O FORMACIJI ŠTABA KORPUSA KORPUSNE VOJNE OBLASTI[1]

ŠTAB
VIII KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE
Broj: 554

10 oktobra 1944 g.

GLAVNI ŠTAB NOV i POH
Broj 3448 dne 21. X. 1944

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE.—

Prema Vašem naređenju[2] dostavljamo vam formaciju štaba Korpusa i Korpusne Vojne Oblasti, kao i ispunjene arke za oficire u Korpusu, Korpusnoj Vojnoj Oblasti, IX, XX, XIX i XXVI Diviziji.

Štab Korpusa sačinjavaju:

Komandant Generalmajor Četković Vlado
Politkomesar pukovnik Šiljegović Boško
Zamjenik komandanta potpukovnik Peko Bogdan
Načelnik štaba pukovnik Kuprešanin Milan
Pomoćnik načelnika štaba major Draganić Slavko.

Štab ima: operativni dio štaba sa otsjecima: Operativnim, Vojnoobaveštajnim, Personalnim, Šifrantskim, Sanitetskim i Intendanturom. Pod operativni otsjek spadaju: sekcija za vezu i sekcija za naoružanje.

Na čelu otsjeka nalaze se šefovi otsjeka, a na čelu pojedinih sekcija šefovi sekcija.

Operativni otsjek:

Šef otsjeka major Pavlović Milutin
Referent za inžinjeriju major Barović Dušan
Referent za artiljeriju poručnik Zah Karlo
Šef sekcije za vezu kapetan Milošević Franjo
Zamj. šefa sekcije za vezu kapetan Gulan Petar
Referent za radio-vezu i šef radio-centra kapetan Maričić Lovro
Tehnički referent potporučnik Andrijašević Vojko
Šef sekcije za naoružanje kapetan Vodrušek Ferdo,
Zamj. šefa sekcije za naoružanje zastavnik Bokonjić Rade.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 35—2, k. 113 B.

[2] Vidi Arhiv V.I.I., reg. br. 1—1, k. 119/4.

Vojno-obavještajni otsjek:
Šef otsjeka poručnik Konjevod Sergije
Oficir na službi u otsjeku poručnik Rodić Đuro.

Personalni otsjek:
Šef otsjeka major Božanić Andrija.

Šifrantski otsjek:
Šef otsjeka potporučnik Hržić Ivo.

Sanitetski otsjek:
Šef otsjeka major Dr. Ržehak Alfred
Referent apotekarstva kapetan Mr. ph. Tartalja Hrvoje
Referent za veterinarstvo poručnik Dumić Ante.

Intendantura:
Načelnik intendanture kapetan Kotaraš Dušan
Pom. načelnika intendanture poručnik Dizdar Mujo
Intendant poručnik Benzon Dalibor
Intendant kapetan Berić Branko
Intendant poručnik Radić Vujo.

Štab Korpusa rukovodi sa cjelokupnom službom. Zamjenik komandanta rukovodi Korpusnom Vojnom Oblašću. Načelnik štaba rukovodi štabskom službom i neposredno sa operativnim, vojnoobavještajnim i šifrantskim otsjekom, a pomoćnik načelnika sanitetskim otsjekom i intendanturom.

Otsjeci i sekcije popunjeni su tehničkim i pomoćnim osobljem.

Vojni sud VIII Korpusa i Vojni Sud Korpusne Vojne Oblasti formiran je. Pretsjednik suda major Oštrić Zvonimir, istražitelj kapetan Mariani Kruno, sa potrebnim brojem pomoćnog osoblja.

Korpusnu Vojnu Oblast sačinjavaju otsjeci i to: Mobilizacijski, Ekonomski, Saobraćajni, Tehnički i Sanitetski.

Na čelu otsjeka nalazi se šef otsjeka. Pojedini otsjeci dijele se na sekcije na čijem čelu se nalaze šefovi sekcija.

Mobilizacijski otsjek:
Šef otsjeka major Njeguš Bogde.

Ekonomski otsjek:
Šef otsjeka kapetan Smoljanović Drago
Intendant poručnik Prijić Momir
Intendant potporučnik Friganović Frane
Intendant zastavnik Bralić Antun
Intendant drug Maras Grgo.

Za organizaciju ishrane i prebacivanje materijala sa Visa, na terenu se nalaze intendanti:

Poručnik Ober Marko
Poručnik Lalić Širo
Zastavnik Jadrijević Milan
Zastavnik Zaninović Ante
Zastavnik Milanović Dušan.

Saobraćajni otsjek:

V. d. šefa otsjeka drug Plenča Rade.

Ovaj otsjek se dijeli na četiri sekcije i to: sekciju za auto-promet, sekciju za željeznički promet, sekciju za nadzor i održavanje komunikacija i sekciju PTT službe.

Šef sekcije za auto-promet drug Plenča Dušan.

Mjesta ostalih šefova sekcija još nisu popunjena.

Na radu u PTT sekciji nalaze se drugovi:
Poručnik Kurtin Egidije
Poručnik Delonga Stanko
Drug Milun Vjekoslav.

Tehnički otsjek:

V. d. šefa otsjeka poručnik Mladinov ing. Dušan.

Ovaj otsjek ima dvije sekcije i to: građevinsku i industrijsku.

Tehnički otsjek je djelomično na Visu sa šefom otsjeka i šefom građevinske sekcije ing. arh. Marasović Rikardom, a djelomično pri K.V.O.[3] sa zamj. šefa otsjeka kapetanom Frančeski Franom, geodetom, sa drugovima poručnikom Bradarić Tomom u građevinskoj sekciji i drugovima Kuzmanić Antom, dipl. strojarom, i Nikolić Slavkom, elektro-mašinskim inžinjerom, u industrijskoj sekciji.

Sanitetski otsjek:

Dijeli se na sekciju za apotekarstvo, veterinarstvo i epidemiologiju. Mjesto šefa otsjeka, referenta veterinarstva i referenta apotekarstva nije popunjeno, a njihove funkcije vrši grupni sanitetski otsjek. Referent epidemiologije je poručnik Mikačić-Antulović Dr. Smilja.

Otsjeci i sekcije imaju u svome sastavu tehničko i ostalo potrebno pomoćno osoblje.

Uslijed nedovoljnog broja raspoloživog stručnog ljudstva izvjesni otsjeci i sekcije još nisu popunjeni, što prilično ometa i koči pravilan rad i potpunu organizaciju službe.

U prilogu pod 10 dostavljamo Vam ispunjene arke oficira Korpusa i Korpusne Vojne Oblasti, IX XIX, XX i XXVI Divizije. Za izvjestan broj oficira nedostaju još potpuni podaci, te

[3] Korpusnoj vojnoj oblasti

se njihovi potpuni arci nisu mogli dostaviti. U najkraćem roku ovi će podaci biti prikupljeni i ispunjeni arci dostaviće se naknadno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar-Pukovnik: **Boško Šiljegović**

Komandant-Generalmajor: sl. otsutan

(M.P.)

BR. 30

ZAPOVIJEST ŠTABA 10. KORPUSA NOVJ OD 10. OKTOBRA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA USTAŠE U VIRJU I PODRAVSKOM NOVOM GRADU[1]

ŠTAB
X. KORPUSA »ZAGREBAČKOG«
NOV i POJ
Oper. Broj: 508./1944.
dne 10. oktobra 1944. god.

ZAPOVIJEST
(sekcija Đurđevac, Bjelovar, Čakovec, Čazma 1:100.000)

Od Đurđevca do Koprivnice neprijatelj je pripremio svoja uporišta za upornu odbranu i nešto ih je pojačao.

U Đurđevcu ima XX. bojnu V. ust. st.[2] zdruga, tri satnije 37. bojne i 2 topa 75 mm. U Virju se nalazi I. bojna V ust. st. zdruga i oko 100 milicionera. U Novom Gradu dvije sat. 37. ust. bojne i nešto milicionera. U Koprivnici dvije bojne P.T.S.[3] pojačane sa dijelovima brzog i oklopnog sklopa P.T.S.

Poslije poraza kod Kloštra[4] i Pitomače[5] neprijatelj se pokolebao ali je još uvijek drzak i spreman na ispade. Sva

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 27—1/2, k. 551.

[2] ustaškog stajaćeg

[3] Poglavnikov tjelesni zdrug (gardiska brigada).

[4] Ustašku posadu u Kloštru razbile su jedinice 33. i 7. divizije u borbama 4. i 5. oktobra 1944 (vidi dok. br. 5, 18, 24, 62 i 64).

[5] Jedinice 32. divizije napale su ustaše u Pitomači 5. oktobra 1944 (vidi dok. br. 5, 6, 18, 31 i 64).

uporišta brani aktivnom odbranom i nema naročitih fortifikacijskih utvrđenja.

Jedinice VI. i X. Korpusa pojačane sa VII. Ud. Divizijom imaju zadatak uništiti neprijatelja na tom sektoru i osloboditi Podravinu.

Noću 11. ov. mjes. u 23 časa snage VI. Korpusa izvršiti će napad na uporište Đurđevac.[6]

XXXIII. Divizija jednovremeno napasti će uporišta Virje i Novi Grad sa zadatkom da ista likvidiraju.[7]

Jedinice XXXII. Divizije i VII. Ud. Divizije vršiti će osiguranje prema *Koprivnici*.[8]

Za izvršenje istih zadataka,

NAREĐUJEMO!

XXXIII. Divizija: Pojačana sa 4 brdska topa ima zadatak uništiti neprijatelja u Virju i Novom Gradu. U likvidaciji Virja pomoći će je snage XXXX. Divizije[9] koje će se nalaziti na liniji s. Molve — kanal Čivičevac — potok Hotova gdje će se vezati sa desnim krilom Vašeg rasporeda preko k. 141.

Težište napada ispoljiti na Novi Grad.

Artiljerija XXXX. Divizije ima zadatak tučenja neprij. uporišta Virje.[10] Kao glavni zadatak Vašoj artiljeriji odredite potpomaganje napada na Novi Grad.

XXXII. Divizija: Ima zadatak da u zajednici sa VII. Ud. Divizijom zatvori pravce od Koprivnice na liniji Bilo-gora, k. 294 (između slova O i G od riječi Bilo-gora sekcija Čakovec) — k. 304, k. 307, Borovljani, k. 162 — k. 131 (na željez. pruzi) — šuma Staro Selo zaključno. Jedna brigada VII. ud. Divizije držati će položaj na desnom krilu Vašeg rasporeda s. Hlebine. Na pravcu željezn. pruge i puta koji vodi iz Koprivnice za Novi Grad odrediti jednu jaču brigadu Vaše Divizije.

Zasjeda na toj liniji treba da ispolji aktivnost izviđanja samo Koprivnice sa ciljem da

---

[6] Vidi dok. br. 27.

[7] O rezultatima napada vidi dok. br. 30, 62 i 65.

[8] Vidi dok. br. 32 i 34.

[9] i [10] Vidi dok. br. 30, 62 i 65.

se ista u povoljnom momentu napadne.[11] Snage koje bi kretale od Koprivnice uništiti.

VII. Ud. Divizija: Ima zadatak da sa jednom jačom brigadom zatvori pravac od Koprivnice na desnom krilu rasporeda XXXII. Divizije i da odsudno brani s. Hlebine. Da se poveže sa Virovitičkom brigadom u s. Molve i u slučaju potrebe da se na nju osloni.[12] U saradnji sa snagama XXXII. Divizije da uništi neprijatelja koji bi krenuo iz Koprivnice u pomoć napadnutim uporištima.
Sa jednom brigadom bez jednog bataljona nalaziti će se u s. Javorovac kao Korpusna rezerva.
Jedan bataljon brigade iz Korpusne rezerve zatvarati pravac od Bjelovara kod s. Kupinovac na putu Bjelovar — Đurđevac, sa zadatkom da vrši noćne prepade na Bjelovar radi uznemirenja.
U Vel. Trojstvu nalaziti će se jedinice Češke brigade[13] sa kojima održavati vezu.

Rezerva: U Korpusnu rezervu određujemo jednu brigadu VII. Ud. Divizije bez jednog bataljona i nalaziti će se u s. Javorovac.

Fortifikacija: Sve jedinice na položaju moraju se utvrditi i maskirati po pravilu o poljskoj fortifikaciji.

Odbrana od tenkova: Sve puteve kojima bi mogla kretati neprijateljska motorizacija minirati, srušiti mostove i napraviti barikade i koncentrisati antitenkovska oruđa.
XXXIII. Divizija izvršiti će miniranje između Novog Grada i Virja i izlaze iz Novog Grada ka Koprivnici i od Virja ka s. Šemovci.

P.A.O. Za nisku odbranu iz vazduha odrediti vodove teških mitraljeza na položaje.

---

[11] Jedinice 6. i 10. korpusa i dijelovi 7. divizije 4. korpusa NOVJ napale su Koprivnicu 13/14. oktobra 1944 (opširnije o tome vidi dok. br. 40, 45, 51, 52, 57, 59, 62 i 89).

[12] Virovitička brigada je obezbjedivala napad 12. divizije na Đurđevac (vidi dok. br. 39).

[13] Odnosi se na Čehoslovačku brigadu »Jan Žiška« koja je tada bila u sastavu 12. divizije (vidi organizacioni izvještaj Štaba 12. div. za oktobar 1944. u Arhivu V.I.I., reg. br. 23/1—2).

Veza:	Veza sa Štabom VII. Ud. Divizije, XXXII. i XXXIII. Divizije i našeg Štaba održavati će se pomoću telefona. Radio-veza služiće kao rezerva. Pored toga odrediti će svaka divizija i 2 kurira — konjanika.
Sanitet:	Korpusno sanitetsko previjalište nalaziti će se u s. Jabučeta. Štab XXXIII. Divizije odrediti će jednu četu za osiguranje previjališta. Sve ostalo regulisaće se sanitetskom zapovješću.
Ishrana:	Ishrana jedinica za vrijeme operacija vršiti će se iz mjesnih sredstava i doturom iz intendantura Korpusa.
Evakuacija:	Evakuacija zarobljenika i ratnog plijena vršiti će se u s. Gor. Zdelice.
Mjesto štabova:	Štab Korpusa nalaziti će se na osmatračnici k. 232 (Srdinec). Štab VII. Ud. Divizije nalaziti će se u s. Javorovac. Štab XXXII. Divizije nalaziti će se na osmatračnici k. 239 iznad s. Plavšinca. Štab XXXIII. Divizije nalaziti će se na osmatračnici oko Sv. Tri Kralja južno od Novog Grada.
Znaci raspoznavanja:	Za noć: Beograd — Naš. Za dan 12. X. t.g. Poziv: Puška u desnoj ruci izbačena jedanput u stranu. Odgovor: Kapom u lijevoj ruci mahati kapom iznad glave.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — pukovnik: **Ivan Šibl**

Komandant — general-major: **Vlado Matetić**

(M.P.)

Dostavljeno:
Glavnom Štabu NOV i PO Hrvatske
na uvid.
Štabu VI. Korpusa NOVJ
na znanje.
Štabu XXXII. Divizije NOVJ.
Štabu XXXIII. Divizije NOVJ.
Štabu VII. Ud. Divizije NOVJ
na izvršenje.

BR. 31

IZVJEŠTAJ ŠTABA 32. DIVIZIJE OD 11. OKTOBRA 1944. ŠTABU 10. KORPUSA NOVJ O NAPADU NA USTAŠE U PITOMAČI[1]

ŠTAB XXXII. DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Oper. broj: 252 /44

Dne 11. oktobra 1944.

Predmet: Operativni izvještaj o napadu i zauzimanju neprijateljskog uporišta Pitomača.

ŠTABU X. KORPUSA »ZAGREBAČKOG« NOV I POJ

Dana 4 oktobra 1944. godine XXXII. Divizija nalazila se je na sektoru oko Sv. Jelene kota 131 do kote 124 (sekcija Bjelovar 1:100.000), vezujući se sa snagama XL. Divizije (XVIII. Brigada) koje su se nalazile oko Gradca prema Dravi, radi osiguranja prema uporištu Pitomača, jer su za to vrijeme jedinice VI. Korpusa napadale neprijateljsko uporište Virovitica.[2] Za vrijeme držanja ovih položaja Divizija je vršila sa manjim dijelovima prisilna izviđanja uporišta Pitomača. Neprijatelj u toku dana nije izlazio iz uporišta.

Na večer istoga dana izvršeno je sa jednim bataljonom prisilno izviđanje i upad u samo mjesto Pitomaču, te je utvrđeno da neprijatelj drži u glavnom uporne tačke u centru mjesta i to kod crkve, zatim sjeverni, sjeverozapadni dio mjesta, dok u južnom dijelu uporišta neprijatelj nije držao snage.

U vezi naređenja[3] Štaba X. Korpusa »Zagrebačkog« i podataka dobijenih prisilnim izviđanjem Štab Divizije donio je odluku da se izvrši napad sa obadvije brigade na uporište, do likvidacije i uništenja neprijatelja.

Uporište Pitomača nalazi se na ravničastom terenu sa jako dugačkim a i rastegnutim ulicama, koje se protežu u vidu šestokrake zvijezde od centra, te je potrebna vrlo velika kontrola međuprostora ulica i povezanost jedinica, da ih neprijatelj ne bi izmanevrisao. Kroz samo uporište prolazi dobra cesta Ko-

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 24—1/2, k. 1191.

[2] Opširnije o napadu na Viroviticu vidi dok. br. 2, 3, 22, 26, 33, 42, 134 i 135.

[3] Vidi dok. br. 5 i 6.

privnica — Virovitica. U unutrašnjosti uporište je utvrđeno bunkerima, koji se nalaze po ulicama i zatvaraju prilaz ka centru. Neprijatelj se nalazi u bunkerima i tvrđim zgradama uporišta. Od naoružanja raspolaže sa teškim bacačima i teškim i lakim automatskim oružjem. Glavna uporna tačka jeste oko crkve.

Napad na uporište izvršila je Udarna Brigada »Braća Radić« sa južne, istočne, zapadne i sjeverozapadne strane, a Brigada »Matija Gubec« sa sjeverne i zapadne (Dravska ulica) strane, s tim da su jedinice trebale biti međusobno dobro povezane.

Sadejstvujuće jedinice bile su VII. Udarna Divizija, koja je vršila napad na uporište Kloštar[4] i na taj način ujedno vršila osiguranje našim snagama prema Kloštru i XL. Divizija koja je imala svoje snage oko Gradca te na taj način osiguravala prema Virovitici, gdje se još uvijek vodila borba.

U uporištu se je nalazila 2. bojna V. stajaćeg ustaškog zdruga (Bobanove legije), naoružana sa vodom teških bacača.

Neprijatelj je svoje snage u glavnom skoncentrisao oko crkve u sjevernom i sjeverozapadnom dijelu uporišta, iz čega se je moglo nazreti da će neprijatelj u slučaju jačeg napada i pritiska bježati prema Dravi i prema Kloštru.

Naše snage bile su brojčano a i u naoružanju nadmoćnije. U napadu učestvovalo je 7 brdskih topova, 2 protukolska topa, pored teških bacača i antitenk. bacača. Moral i volja za borbom kod jedinica bili su na visini.

Do 2 sata 5. X. o.g., jedinice su zauzele polazne položaje, izdata je usmena zapovijest i uz artiljerijsku pripremu jedinice su prešle u 2 sata u napad. U rezervi Divizije nalazio se je jedan bataljon Udarne Brigade »Braća Radić« dok su Brigade također imale svoju brigadnu rezervu.

U prvom naletu naše jedinice uspjele su izbaciti neprijatelja iz njegovih isturenih otpornih tačaka, tj. bunkera koji su se nalazili istureni u ulicama, likvidiravši bunkere antitenk. bacačima i sabiti neprijatelja oko crkve. Neprijatelj je pružio jak otpor, ali su naše jedinice sve više stezale obruč oko neprijatelja.

Neprijatelj je osjetio naše namjere i pravilno ocijenio prema nastupanju naših snaga od svih pravaca ka centru uporišta, ka glavnoj otpornoj tački, da se radi o njegovom uništenju i otpočeo je vršiti protunapade na naše snage, a naročito u pravcu Kloštra, gdje je neprijatelj skoncentrisao najveći dio svojih snaga, računajući s njima, da ih upotrebi u danom momentu za probijanje obruča.

[4] Kloštar su napale jedinice 33. divizije u sadejstvu sa 4. brigadom 7. divizije (vidi dok. br. 18 i 24).

Bataljon Brigade »Braća Radić«, koji je branio taj pravac, bio je u prvi mah odbačen za jedno 50 metara zbog toga što se nije dovoljno utvrdio i što nije postavljao kako je nastupao barikade i potrebna utvrđenja, na koja će se osloniti u slučaju neprijateljskog protunapada. Juriša i protujuriša bilo je na tom pravcu više. Istovremeno može se primijetiti da veza koja je trebala biti između jedinica Udarne Brigade »Braća Radić« i Brigade »Matija Gubec«, nije bila, konkretno između tog bataljona koji je držao pravac prema Kloštru i II. bataljona Brigade »Matija Gubec« koji mu je bio susjedni.

II. bataljon Udarne Brigade »Braća Radić«, koji je nastupao od pravca juga prema crkvi, uspio je da likvidira sve bunkere i sve zgrade na svom dijelu gdje se nalazio neprijatelj i dopro je do centra mjesta i ovladao crkvom. U isto vrijeme spustila se je vrlo gusta magla, tako da je vidljivost bila vrlo malena, gotovo nikakova. Preglednost na terenu i uporištu nije bila nikakova.

Kada je neprijatelj vidio da su naše snage uspjele da se probiju do same crkve i da ovladaju tom glavnom otpornom tačkom, izvršio je juriš i prodor prema sjeveru i sjeverozapadu, i koristivši maglu i nepovezanost jedinica, kao i nekontrolu međuprostora, između III. bataljona Udarne Brigade »Braća Radić« i II. bataljona Brigade »Matija Gubec«. Neprijatelj je otišao u pravcu Podr. Sesveta, pri čemu je imao gubitke u ljudstvu, oružju i materijalu.

Naše jedinice zauzele su uporište u 8 sati 5. X. 1944 godine. Poslije ulaska u samo uporište, prešlo se je na čišćenje uporišta i gonjenje neprijatelja prema Dravi, što nije bilo efikasno, jer nije bilo inicijative kod jedinica da odmah pređu u gonjenje pri razbijanju neprijatelja.

Zadatak nije izvršen u potpunosti, već djelomično, jer neprijatelj nije uništen.

Tom prilikom zarobljeno je:

1 t. bacač kompletan sa još dva postolja.
3 p. mitraljeza i 1 šarac.
20 pušaka,
14 konja,
9 nagaznih mina,
3 kazana,
3.000 metaka,
1 raketni pištolj,
1.500 met. kabla.

Ubijeno: 34 neprijateljska vojnika.
Ranjeno: 40 nepr. vojnika.

Naši gubici: mrtvih 8, ranjenih 30 (komandant bataljona poručnik Jurman Ivan, poručnik Petričević Živko).

Pri prodoru neprijatelj je zarobio jedan p. mitraljez, jer mu je posluga izginula.

Utrošeno municije:

23.923 puščanih metaka,
2 mine za teški bacač
45 mina za antitenk. bacač
45 mina za laki bacač.

Od jedinica pri vršenju ovog zadatka istakao se II. bataljon Udarne Brigade »Braća Radić« koji je nastupao pravilno i vojnički, praveći za vrijeme svog nastupanja oslone tačke, barikade i tukući i čisteći neprijatelja postepeno, koristeći se pri tome susjednim kućama i baštama. Isti je bataljon prvi prodro do centra, ovladao srkvom i zadatak izvršio u potpunosti sa najmanje žrtava.

Sama akcija pripremana je više dana i Štabovi i Komande bili su detaljno upoznati sa zadacima i o stanju u samom uporištu.[5]

Odluke i zapovijesti poslije izvršenih upada i izviđanja uporišta Pitomače bile su realne.

Komandno osoblje za vrijeme akcije prilično se je snalazilo, ali ne još uvijek kako bi trebalo, jer pojedini rukovodioci nisu bili na svom mjestu, već su ili istrčavali naprijed ili nisu dovoljno držali jedinice u svojim rukama i njima komandovali.

Sadejstvo između pješadije i artiljerije bilo je dobro i došlo je do izražaja u samom početku napada, tj. pri artiljerijskoj pripremi. Kasnije su upotrebljeni samo protukolski topovi, za likvidaciju pojedinih zgrada i bunkera. Iz ove borbe može se vidjeti da naše jedinice nemaju dovoljno iskustva u zauzimanju naseljenih mjesta.

Povezanost jedinica i kontrola međuprostora nije bila kod jedinica, a što je vrlo važno pri nastupanju u naseljenom mjestu.

Dodir sa neprijateljem preko bojnih patrola nije održavan, te se isti izvukao jedinicama ispred nosa, a da one nisu znale, bez žrtava.

Za vrijeme nastupanja jedinice nisu pravile barikade odmah iza sebe, kako bi imale oslonac u slučaju neprijateljskog protunapađa, da ga imaju na čemu dočekati, koja greška je došla do izražaja naročito kod III. bataljona Udarne Brigade »Braća Radić«, kojeg je neprijatelj više puta baš zbog toga odbacio.

---

[5] Vidi dok. br. 5, 6 i 18 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 19—2, k. 1191 i 9—1/2, k. 551.

jatelja postepeno,koristeći se pri tome susjednim kućama i bašta ma.Isti je bataljon prvi prodro do centra, ovladao crkvom i zadatak izvršio u potpunosti i sa najmanje žrtava.

Sama akcija pripremana je više dana i Stabovi i komande oči su detaljno upoznati sa zadatcima i o stanju u samom uporištu.

Odluke i zapovijesti poslije izvršenog upada i izvlačenja uporišta Pitomače,bila su realne.

Komandno osoblje za vrijeme akcije prilično se je snalazilo,ali ne još uvijek kako bi trebalo,jer nekoji rukovodioci nisu bili na svom mjestu, već su ili istrčavali naprijed ili nisu dovoljno držali jedinice u svojim rukama i njima komandovali.

Sadejstvo između pješadije i artilerije bilo je dobro i došlo je do izražaja u samom početku napada t.j. pri artilerijskoj pripremi.Kasnije su upotrebljeni samo protukolski topovi,za likvidaciju pojedinih zgrada i bunkera.Iz ove borbe može se vidjeti da naše jedinice nemaju dovoljno iskustva u zauzimanju naseljenih mjesta.

Povezanost jedinica i kontrola međuprostora nije bila kod jedinica,a što je vrlo važno pri nastupanju u naseljenom mjestu.

Dodir sa neprijateljem preko bojnih patrola nije održavan,te se isti izvukao jedinicama ispred nosa, a da one nisu znale, bez žrtava.

Za vrijeme nastupanja jedinice nisu pravile barikade odmah iza sebe,kako bi imale osionac u slučaju neprijateljskog protunapada, da ne imaju se čemu dočekati, koja greška je došla do izražaja naročito kod III. bataljona Udarne Brigade"Braće Radića", kojeg je neprijatelj više puta , baš zbog toga odbacio.

Zatim se primjećuje da se jedinice u svom nastupanju vrlo blizu privuku samom objektu,a zatim oklevaju sa likvidacijom, te im neprijatelj nanosi nepotrebne gubitke.

Pri razbijanju neprijatelja nije se prešlo odmah u gonjenje i uništavanje, već se je s tim zakasnilo tako da poslije nije moglo biti efikasno i neprijatelj je pobjegao.

Također se je primjetilo da jedinice i rukovodioci po ulasku u osvojena mjesta,nesnalaze organizovano izvršiti čišćenje ulica od neprijatelja, već se jedinice rasplinu i borci razidju kako koji zna po kućama, što može biti vrlo opasno.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Politkomesar -potpukovnik

Komandant - potpukovnik,

Fotokopija poslednje stranice dokumenta br. 31

Zatim se primjećuje da se jedinice u svom nastupanju vrlo blizu privuku samom objektu, a zatim oklijevaju sa likvidacijom, te im neprijatelj nanosi nepotrebne gubitke.

Pri razbijanju neprijatelja nije se prešlo u gonjenje i uništavanje, već se je sa tim zakasnilo tako da poslije nije moglo biti efikasno i neprijatelj je pobjegao.

Također se je primijetilo da jedinice i rukovodioci po ulasku u osvojena mjesta ne znaju organizovano izvršiti čišćenje ulica od neprijatelja, već se jedinice rasplinu i borci raziđu kako koji zna po kućama, što može biti vrlo opasno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — potpukovnik, **Bobetko Janko**

Komandant — potpukovnik, **Bulat Rade**

(M. P.)

BR. 32

ZAPOVIJEST ŠTABA 34. DIVIZIJE NOVJ OD 11. OKTOBRA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA SVETU KLARU I MALU MLAKU I DIVERZIJU NA ŽELEZNIČKOJ PRUZI ZAGREB — VELIKA GORICA I ZAGREB — LESKOVAC[1]

ŠTAB
XXXIV. DIVIZIJE IV. KORPUSA
NOV. JUGOSLAVIJE
Op. Broj 212
Dne 11. X. 1944 god.

ZAPOVIJEST
Štaba XXXIV. Divizije IV. Korpusa NOV. Jugoslavije
(Sekcija Zagreb 1 : 100.000)

Podaci o neprijatelju: Na željezničkoj stanici Sv. Klara nalazi se 40 Nijemaca koji su utvrđeni sa 4 betonirana bunkera od kojih se 3 nalaze sa sjeverne strane pruge a 1 sa južne strane. Bunkeri se

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 31—1/1, k. 1223.

nalaze uz samu stanicu. Ograđeni su bodljikavom žicom, a vjerovatno imaju i nagazne mine. Naoružani su pješadijskim naoružanjem. Kod rafinerije »Oleks« nalazi se 1 satnija ustaša. Utvrđeni su sa ukopanim rovovima od kojih su veći dio na sjevernoj strani pruge. Rafinerija je smještena pored pruge sjeverozapadno od željezničke stanice, južno od puta koji vodi od Sv. Klare u selo Otok. U mjestu Sv. Klara u školi nalazi se 40 žandara utvrđenih sa otvorenim rovovima i ograđeni bodljikavom žicom. Naoružani pješadijskim naoružanjem. U susjednim garnizonima nalaze se slijedeće posade, Mala Mlaka 80 Nijemaca utvrđenih poljskim rovovima i ograđeni jednim redom bodljikave žice. U Velikoj Mlaki nalazi se 140 Nijemaca. U Velikoj Gorici i Plesu 2.000 Nijemaca, ustaša i ćasne radne službe. U Ljubićevom magazinu kod raskrsnice pruga Remetinec — Vragović i Remetinec — Kajzerice nalazi se 1 satnija ustaša. Na željezničkoj stanici Remetinec nalazi se 1 satnija ustaša. Na željezničkoj stanici Leskovac 1 satnija ustaša, 60 žandara i 30 Nijemaca.

Naše snage: Udarna brigada »Franjo Ogulinac Seljo«, Karlovačka brigada, Žumberačka brigada i Turopoljsko-posavski odred.

Zadatak: Likvidirati neprijateljska uporišta: Željezničku stanicu Sv. Klara, tvornicu »Oleks«, žandarmerijsku stanicu Sv. Klara, Malu Mlaku i postaviti osiguranje od pravca Zagreba i Vel. Gorice. Izvršiti diverzije na pruzi Zagreb — Vel. Gorica i Zagreb — Leskovac.[2] Za izvršenje ovog zadatka

NAREĐUJEMO:

Udarna brigada »Franjo Ogulinac Seljo« Zadatak: Sa 1 bataljonom napasti željezničku stanicu Sv. Klara. Napad vršiti iz istočnog i južnog pravca. Za napad upotrijebiti Džon Bule i rusku p.t. pušku. Sa 1 bataljonom napasti rafineriju »Oleks« iz istočnog pravca od sela Otok. Napad ovog bataljona potpomoći teškim bacačima, engleskim protukol-

[2] O napadu na navedene objekte vidi dok. br. 37 i 84.

skim puškama i Džon Bulima. Sa 1 bataljonom napasti žandarmerijsku stanicu u Sv. Klari. Napad potpomoći protukolskim topom. 1 četu ovog bataljona postaviti na osiguranje prema Zagrebu na cesti i pruzi i to na liniji Glogovec — Vragović. Četu pojačati sa automatskim oružjem, dodijeliti joj minere koji će porušiti prugu Zagreb — Sv. Klara na što većoj dužini. Sa nagaznim minama minirati cestu Remetinec, Glogovec, Sv. Klara na sektoru Glogovca. 1 bataljon držati u rezervi južno od Sv. Klare kod kote 116. Za ovaj napad organizovati jurišne grupe koje snabdjeti sa Džon bulima, eksplozivom, protukolskim puškama, škarama za rezanje žice i automatskim oružjem. Bataljon koji bude napadao rafineriju »Oleks« osiguraće si leđa patrolama koje treba izbacivati u pravcu skele na Trnju i Kajzerica. Po likvidaciji jednog od ovih uporišta odmah ubaciti sve specijalno i teže oružje na drugo uporište. Po likvidaciji cijelog sektora hitno organizovati evakuaciju nafte i benzina iz rafinerije »Oleks«.

Karlovačka brigada:

Zadatak: Sa 2 bataljona postaviti osiguranje prema Zagrebu i to na liniji Botinec — Otočec. Minirati cestu Remetinec — Otočec. Bataljonima dodijeliti minere koji će minirati prugu Remetinec — Leskovac. Bataljone utvrditi, a protukolske puške i Džon Bul postaviti pored ceste. Stvoriti rezervu za pariranje eventualnog neprijateljskog prodora. Pošto postoji najveća vjerovatnoća da će iz Zagreba krenuti motorizacija, od eksploziva na električno paljenje stvoriti na cesti minska polja. Sa 2 bataljona postaviti osiguranje prema Velikoj Mlaki i Velikoj Gorici i to na liniji Hrašće — kota 111 (prema Jakuševcu). Željezničku prugu Hrašće — Velika Gorica minirati u što većoj dužini. Cestu Hrašće — Velika Gorica minirati, a pored ceste postaviti protukolska oruđa (puške). Bataljone ukopati. Protukolski top dodijeliti Seljinoj brigadi.

Žumberačka brigada: Zadatak: Sa 2 bataljona likvidirati neprijateljsko uporište u Maloj Mlaki i to iz pravca sjevera i juga. 1 bataljon biće u divizijskoj rezervi kod sela Odre. Po likvidaciji Male Mlake, Brigada će formirati divizijsku rezervu i smjestiti se na prostoru Male Mlake. Sa patrolama kontrolisati pravac Leskovac i patrole upućivati do Dvor Brezovice. Uporište Mala Mlaka svojim položajem ometa uspostavu veza sa jedinicama koje operiraju na Sv. Klari i jedinicama na osiguranjima, a pored toga ometa i povlačenje ovih jedinica, pa je zato potrebno što prije likvidirati ovo uporište. Pri napadu organizovati jurišne grupe naoružane protukolskim puškama, ručnim bombama i eksplozivom.

Turopoljski odred: Zadatak: Sa 1 bataljonom kontrolisati pravac Zdenčinu, a sa 2 Rečicu. Vršiti diverziju na pruzi Zagreb — Karlovac i to na otsjeku Zdenčina — Horvati i na otsjeku Draganići — Karlovac. Ove diverzije vršiti iste noći kada bude napad.

Veza: Četa za vezu Divizije uspostaviće telefonsku vezu između štaba Udarne brigade »Franjo Ogulinac Seljo« i Žumberačke brigade i između bataljona Karlovačke brigade koji budu na osiguranju prema Velikoj Gorici. Brigada će se vezati sa svojim bataljonima. Bataljoni Karlovačke brigade koji budu na osiguranju prema Zagrebu, vezaće se telefonski za štab Seljine brigade, odnonso ukopčati se na liniju Štaba Divizije, Štab Seljine brigade. Pored ove veze održavati radio vezu i kurirsku vezu na konjima.

Sanitet: Divizijsko previjalište nalaziće se u Lukavcu, a kirurška ekipa u Markuševcu. Štabovi brigada odrediće svoja previjališta.

Intendantura: U sadašnjim bazama jedinice će ostaviti komore i spremati redovno obrok hrane, a za 12. ov. mj. spremiti 1 obrok suhe hrane.

Mjesto štabova: Štab Seljine brigade nalaziće se južno od Sv. Klare na putu koji vodi prema glavnoj cesti kod kote 116. Štab Žumberačke brigade

nalaziće se za vrijeme napada na Malu Mlaku, istočno od Male Mlake, a po likvidaciji u selu Mala Mlaka. Štab Karlovačke brigade razdijeliće se uz bataljone koji budu na osiguranju. Štab Divizije u istočnom dijelu sela Odre.

Znaci raspoznavanja i ugovoreni znaci: Noću između 12. i 13. ov. mj. Opasač — Odra, a ugovoreni Stevo — Ivan. Danju 13. ov. mj. dizanje partizanke na puški jedanput u vis, odgovor: mahanje kapom u krugu ispred sebe.

Početak akcije: Napad će se izvršiti noću između 12. i 13. ov. mj. u 24. sata. Do tog vremena imadu sve jedinice biti na svojim mjestima. Napad na sva uporišta ima početi jednovremeno. Odgođeno na 13/14. IX 1944.

Napomena: U toku današnjeg dana sve će jedinice izvršiti detaljne pripreme, a naročito se pozabaviti formiranjem udarnih grupa, spremanjem benzinskih flaša, eksploziva, nagaznih mina i popunom municije. Obzirom na blizinu Zagreba za očekivat je intervenciju iz tog pravca, pa će i zato akcija biti ograničena na noć. Stoga je potrebno predviditi sve u detalje kako bi se vrijeme koje stoji na raspolaganju za napad na kraju iskoristilo. Pri napadu na bunkere i zgrade koristiti se dosadašnjim iskustvima i najveću pažnju posvetiti udarnim grupama. Predviditi održavanje veze između susjednih jedinica.[3]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, potpukovnik: **Franjo Knebl**

Komandant, potpukovnik: **M.[4] Dasović**

[3] Zadaci jedinica u napadu na Svetu Klaru i Malu Mlaku detaljnije su razrađeni u dopunskoj zapovijesti Štaba 34. divizije (vidi Arhiv V.I.I., reg. br. 33—1/1, k. 1223).

[4] Martin

BR. 33

IZVJEŠTAJ ŠTABA OMLADINSKE BRIGADE »JOŽA VLAHOVIČ« OD 11. OKTOBRA 1944. ŠTABU 40. DIVIZIJE NOVJ O BORBAMA KOD VIROVITICE[1]

ŠTAB OMLADINSKE UDARNE BRIGADE
»JOŽE VLAHOVIČA«
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. Br. 98

Dana 11-X 1944.

Operativni izvještaj
o borbi kod Virovitice
— dostavlja. —

ŠTABU XL DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE
(Sekcija Podrav. Slatina 1 : 100.000)

1.) III. bataljon, jedna četa koja je nastupila preko slova Z natpisa Terezino,[2] samo obalom Drave, sa svima četama nastupala je pravcem Terezino Polje — Zatonj u pravcu mosta. Položaj je bio čist i brisan prostor, jedino je bilo malo kanala, koji su se mogli iskoristiti. Prilaz je bio otežan, pošto su bila podmetnuta minska polja i bili ograđeni bodljikavom žicom sami bunkeri, te se neprijatelj nije mogao protjerati, držao je položaj u samom selu na cesti Virovitica — Barč.

IV. bataljon nastupao je B — 1102 — Šanc pustara u pravcu željezničkog mosta sa jednom četom, dok je sa dvjema četama išlo se samom prugom. Položaj je bio otežan za prilaz, što je bio brisani prostor. Jedino se moglo koristiti kanale za prilaženje.

II. bataljon nalazio se u rezervi u selu G. Bazje i išao je tući i progoniti neprijatelja, koji je bježao iz Virovitice, i išao u pomoć jurišnoj četi u borbi kod sela Turanovca.

Jurišna četa bila je u rezervi u selu Gor. Bazje, a kad je neprijatelj nailazio prema selu Turanovcu išla je da zauzme položaj u istom selu. Položaj isti nije bio najpovoljniji za braniti pošto je bila čistina i brisani prostor, jedino je imala zaklon same kuće i bila je velika magla koju je neprijatelj koristio i mogao se privući blizu samih položaja.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 34/8, k. 1296.

[2] Odnosi se na selo Terezino Polje.

2.) Borbu je vodila ova brigada, tj. II., III. i IV. bataljon i jurišna četa.

3.) Borba se vodila protiv neprijatelja koji se nalazio na osiguranju desne obale Drave (Švabe) i ustaša koji su bježali iz samog uporišta Virovitice, te ustaše iz Pitomače.[3] Njihovi komandanti nisu nam poznati.

4.) Neprijatelj koji se je nalazio u bunkerima imao je namjeru da održi bunker, neprijatelj koji je išao iz Pitomače imao je namjeru da prodre u Viroviticu, a neprijatelj koji je bježao iz Virovitice imao je namjeru da pobjegne preko Drave u Madjarsku.[4]

5.) Zapovijest za napadanje i zaposjedanje položaja izdata je pismeno, koju prilažemo, dok je zapovijest za progonjenje neprijatelja koji je bježao iz Virovitice izdata usmeno, kao i za jurišnu četu i četu II. bataljona da posjednu položaj u selu Turanovcu izdata je usmeno.

6.) Borba na Dravi počela je 2/3. o. mj. oko 2 sata u noći. Borba kod Turanovca počela je 3. o. mj. u 17,30 sati.

7.) III. bataljon koji je nastupao svojim pravcem privukao se je neprijateljskim bunkerima i neprijatelj je odmah počeo tući teškim oružjem, tj. bacačima i topovima, a kako su bunkeri bili utvrđeni juriš se nije mogao izvršiti i pošto su mu odmah naneseni gubici, bataljon se je morao povući u selo Terezino Polje, gdje je držao položaj.

IV. bataljon koji je nastupao svojim pravcem privukao se je neprijatelju i borba je otpočela, te nakon kratke borbe neprijatelj je pobjegao i napustio položaj, te pri samom svanuću neprijatelj je tukao žestokom artiljerijskom vatrom i morao se bataljon povući za 800 metara udaljenosti od Drave, gdje je dalje držao položaj, ali lijevi bok nije bio osiguran, te je neprijatelj uspio zaobići s leđa i napasti, kada je otvorio vatru poginuo je jedan puškomitraljezac, a bataljon se morao povući, kojom prilikom je puškomitraljez ostao.

II. bataljon koji je bio u rezervi išao je u pomoć ostalim bataljonima, kojima je bilo potrebno. Sa jednom četom držao je položaj na pruzi Virovitica — Barč — kota 115 — Kolac. Kada je neprijatelj probio obruč Osječke brigade, ova je četa bila prisiljena da se povuče u pravcu svoga bataljona. Kada je neprijatelj bježao iz Virovitice nastavio je sa progonjenjem istog, koji je bježao u pravcu Crnog Zatonja, odatle prema Osijeku.

---

[3] Vidi dok. br. 42.

[4] Jedinice 12. divizije NOVJ napale su Viroviticu 4. oktobra. Manji dio neprijateljskih snaga probio se tada iz grada i prešao preko Drave u Mađarsku, odakle je preko Donjeg Miholjca vraćen u Osijek (vidi dok. br. 22, 134 i 135).

Jurišna četa koja je imala položaj u Turanovcu, pošto je bila magla, neprijatelj se povukao blizu, našto su naši upitali tko ide, odgovorili su »partizani«, otvorili su odmah vatru, a naši su odmah prihvatili borbu. Sa desnog krila, gdje se nalazio vod II. bataljona, on se povukao, te je neprijatelj udario s boka, gdje je puškomitraljezac poginuo, mitraljez je ostao, a četa se je morala povući.

8.) Zadaci koji su postavljeni pred naše jedinice da se očisti desna obala Drave nisu izvršeni, ali glavni postavljeni zadatak da se osiguraju naše jedinice koje napadaju Viroviticu postignut je.

Zaplijenjeno je:

1 »šarac« sabotiran, pošto nema razvodnik metaka, 8 karabina, 2.500 metaka, 9 okvira za p. m. »Brno«, 1 telefon, 5 kom. ćebadi, 6 šat. krila, 1 šinjel, 2 para konja i kola.

Neprijatelj je imao 40 mrtvih i 19 ranjenih.

9.) Naši gubici u ljudstvu i materijalu: Poginulih 9, od kojih je poginuo 1 komandir čete (Basarić Stanko) i politdelegat Blačić Vinko, ranjenih 26, nestalih 6.

10.) Od oružja izgubljeno u borbi: 2 puškomitraljeza, 3 puške i 1 šmajser.

Utrošeno je municije mauzerske	10.065
Manliherske	150
Engleske	1.550
Šmajserske	2.150
Talijanske za »Bredu«	180
Engleske protuavionske	100
Svega ukupno	14.195
Mina za teški bacač	46

11.) U ovim borbama naročito su se istakli slijedeći:

Desetar 2. desetine 3. čete III. bat. Josip Jaran, kao borac i rukovodilac, kao i mitraljezac Vuger Ivan iz III. bat., puškomitraljezac Maroš Andrija iz IV. bataljona, kao i zamjenik komandira 2. čete IV. batalj. Nađ Đula, koji je zavrijedio pohvalu. V. d. desetara u jurišnoj četi Zahirević Rasim.

12.) U ovim borbama slabo se držao komandir 1. čete IV. bataljona Hando Ivan, pošto je slušao lažne vijesti i povukao se sa svoga položaja. Isti je pozvan na odgovornost.

13.) Rukovođenje akcijom vodio je štab brigade preko svojih podređenih štabova. Slabo se snašao Štab IV. bataljona koji nije osigurao svoj lijevi bok i dopustio da mu neprijatelj dođe s leđa.

Artiljerija je prema potrebi uspješno tukla neprijatelja sa pješadijom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar-major: **Drago Bobetko**
Komandant-major: **Sužnjević Nikola**
Operativni oficir-poručnik: **Basarić,**

(M. P.)

BR. 34

IZVJEŠTAJ ŠTABA 7. DIVIZIJE OD 12. OKTOBRA 1944. ŠTABU 10. KORPUSA NOVJ O BORBI KOD HLEBINA[1]

ŠTAB
VII. UDARNE DIVIZIJE IV. KORPUSA N.O.V.
JUGOSLAVIJE
Br. sl.
Dne 12-X-1944

ŠTABU X KORPUSA »ZAGREBAČKOG«

Postavljamo kratak operativni izvještaj o operacijama naše divizije na dan 11. i 12. X. 1944 g.

Naša divizija imala je zadatak,[2] da sa jednom brigadom drži i odsudno brani liniju s. Jeđuševac — Stolac — s. Hlebine i spriječi neprijatelju prodor od Koprivnice prema Đurđevcu[3] i Novom Gradu,[4] na koje su vršile napade jedinice X i VI Korpusa. Naša IV brigada bez jednog bataljona bila je na sektoru Javorovac kao Korpusna rezerva.

Na svoj zadatak divizija je krenula sa prostorije Kapela — Poljančani 11. X. 1944 g. u 16 sati. Do 23 sata sve jedinice bile su na svojim mjestima.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 51/2, k. 813.

[2] Vidi zapovijest Štaba 10. korpusa NOVJ, dok. br. 30.

[3] Đurđevac je napala 12. divizija (vidi dok. br. 27, 28, 39 i 43).

[4] Podravski Novi Grad napala je 33. divizija (vidi dok. br. 30, 62 i 65).

III brigada noću 11/12. X. t. g. napala je milicionere u s. Hlebinama, kojih je bilo oko 40. Milicioneri su davali otpor i zabarikadirali se u školi, te se nisu mogli u toku noći likvidirati, već je škola zajedno sa njima zapaljena i izgorjela. 12. X. t.g. u rano jutro oko 400 ustaša sa nešto motorizacije iz Koprivnice uspjelo je da prodre u s. Hlebine, odakle su potisle naše snage na južnu stranu Bistra kanala. Neprijatelj po upadu u s. Hlebine pokušao je prodor duž komunikacije Hlebine — Novi Grad i preko prelaza Međuvođe na Bistra kanalu. Jedinice III brigade sačekale su neprijatelja na liniji k. 123 — Stolac, te duž kanala Međuvođe, te ga odbile i nanijele mu osjetne gubitke, a odmah zatim izvršen je protunapad na čitavoj toj dužini, te neprijatelj protjeran iz s. Hlebina, Međuvođa, Gabajeve grede i nabačen na r. Dravu. U tom međuvremenu neprijatelj iz Đurđevca, Virja i Novog Grada počeo se izvlačiti, a njegov najjači pritisak bio je usmjeren duž komunikacije Novi Grad — Hlebine. Na taj način još dok su se naše jedinice nalazile sa sjeverne strane kanala Bistra neprijatelj je bio u s. Delovi, Grede i došao ispod k. 121 za leđa našim jedinicama. Izvršeno je hitno povlačenje brigade prema jugu i na brzu ruku zauzet položaj Stolac (k. 128) prema s. Jeđuševac, a djelomično je zaposjednuta i šuma Lug. Neprijatelj koji je nastojao da se probije prema s. Hlebine bio je zadržan i zatim snažnom vatrom iz sveg raspoloživog naoružanja djelomično rastrojen. Nakon toga cijela III brigada izvršila je snažan i smion juriš na neprijatelja na komunikaciji s. Delovi — Stolac, potpuno ga razbila i zahvatila ogroman ratni plijen.[5]

Naša IV brigada koja je bila u Korpusnoj rezervi, čim se neprijatelj počeo povlačiti iz Novog Grada, izvršila je pritisak prema šumi Staro Selo i s. Delovi, te potpomogla napad III brigade i spriječila da se neprijatelj povuče duž ceste i pruge Novi Grad — Koprivnica.

Jedinice XXXII divizije sadejstvovale su pri ovim napadima vršeći pritisak od s. Bregi prema s. Peteranec.

Za vrijeme povlačenja neprijatelja od Novog Grada jedan bataljon Moslavačke brigade koga je razbila neprijateljska avijacija negdje oko Klobučanica povlačio se pred neprijateljem, te je i na njega bila otvorena vatra od strane III brigade,[6] jer se nije znalo da su to naše jedinice budući da su neprijatelja vukli na leđima.

Razbijeni neprijateljski dijelovi pretjerani su preko Bistre kanala prema r. Dravi i borba je završena u 14.30 sati sjeverno od Bistre kanala.

---

[5] Vidi dok. br. 62.
[6] Vidi primjedbu br. 3, uz dok. br. 59.

Ubijeno je i ranjeno preko 150 neprijateljskih vojnika i oficira, a 20 ustaša je zarobljeno, među kojima je bilo i nešto milicionera.

Zaplijenjeno je: 4 tenka, 12 kamiona, 3 luksuzna automobila, 60 motocikla — trokolica, 3 protukolska topa 50 mm. sa oko 300 granata, 4 teška bacača sa 500 mina, 20 mitraljeza, od toga 11 šaraca sa dosta municije, jedna radio stanica i dosta ostale spreme i ratnog materijala.

Naši gubici: 3 mrtva i 8 ranjenih drugova.

U borbama se je svojom hrabrošću i borbenošću istakla čitava III brigada kao cjelina i svaki postavljeni zadatak borci su vrlo dobro izvršavali. Za umjesno rukovođenje tokom borbe istakao se štab III brigade na čelu sa komandantom brigade majorom drugom Jovom Čakalom.

Napomena: Zaplijenjena motorna vozila i protukolski topovi nalaze se na komunikaciji Novi Grad — Hlebine i molimo da se preuzmu od strane štaba Korpusa. Potrebno je nabaviti više šofera, koji bi motorna vozila odvukli kuda to predvidi štab. Zbog avijacije bi trebalo učiniti još noćas.

Naš sadanji raspored: III brigada s. Sigetec. IV brigada bez jednog bataljona i štab divizije sa dijelovima s. Hlebine. Molimo da nam se odredi dalji zadatak i da nas se upozna sa rasporedom susjednih jedinica.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba — major
Jovo Lončar

(M. P.)

BR. 35

ZAPOVIJEST ŠTABA 8. DIVIZIJE NOVJ OD 12. OKTOBRA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA ŽAŽINU[1]

STAB VIII. UDARNE DIVIZIJE N.O.V.
JUGOSLAVIJE
Op. Broj 67 1944 g.
12. X. 1944 g.

ZAPOVIJEST
(Sekcija Zagreb — Petrinja — Kostajnica 1 : 100.000)

Podaci o neprijatelju:

Žažina: 150—200 ustaša zvanih jurišanata (osvetnika).[2] Naoružanje: 1 teški bacač, 2 teška mitraljeza i 7 puškomitraljeza, utvrđeni sa otkrivenim rovovima na cik-cak i bunkerima malim od zemlje, ispred rovova i bunkera nalazi se jedan red bodljikave žice, sa navodno nekim minskim poljima. Smješteni su kod škole gdje imaju dvije zidane zgrade u koje se koncentrišu prilikom napada. U samom selu Žažina posade nema već oko kote 119, oko škole i crkve, gdje je uzvišica opasana sa rovovima.

Na cesti gdje prolazi potok Obed u toku noći nalazi se jedna neprijateljska objavnica sa puško-mitraljezom. —

Želj. stanica **Greda:** 20 Nijemaca, naoružani sa 2 Šarca, 1 puško-mitraljezom, 1 lakim bacačem, smješteni u jedan betonirani bunker ograđen žicom i minskim poljima.—

Želj. stanica **Lekenik:** 60 Nijemaca (Austrijanaca) naoružani oklopnim vlakom, 1 teškim bacačem, 3 mitraljeza i 3 puško-mitraljeza. U oklopnom vlaku imadu 2 mitraljeza 20 mm.—

Želj. stanica **Turopolje:** Oko 600 ustaša imaju blindirani voz, naoružani sa mitralje-

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 14/1—1, k. 827.

[2] *Posadu u Žažini sačinjavale su 1. i 2. sat (četa) 3. bojne (bataljona) 4. posadnog zdruga (brigade) (Arhiv V.I.I., reg. br. 10/1—19, k. 58).*

zom Breda 20 mm., ostalo naoružanje nepoznato.—

Želj. stanica **Peščenica:** 20 Nijemaca, naoružani sa 2 Šarca, 1 puško-mitraljezom i 1 lakim bacačem.—

Sisak: 200 Nijemaca, 50 žandara, 30 finanaca i 1 bojna ustaša od 800 vojnika. Utvrđeni u 6 velikih bunkera, veći broj malih bunkera, ograđeni žicom, raspolažu sa jednim oklopnim vlakom.—

Petrinja: oko 2000 vojnika, naoružani sa 4 brdska topa, 4 haubice, 6 teških bacača, 3 teška i 43 puškomitraljeza.—

Prema neprovjerenim podacima na komunikaciji Odra — Stupno — Greda ovih dana nalazio se I. Donski Kozački puk. U samoj Gredi neprijatelj se ne nalazi, već upućuje jače patrole od Sela prema Gredi. Ovaj puk je spakovan, navodno treba da krene dalje.—

U Brestu neprijatelj imade u toku dana jače patrole.—

Naše snage: I. i II. Brigada, Brdski Divizion i Vod tenkova.—

XXXIV Divizija u isto vrijeme napustiće neprijateljsko uporište Sv. Klaru.[3]

Zadatak: Napasti i likvidirati neprijateljsko uporište Žažinu,[4] osigurati izvođenje operacije od pravca Lekenik, Greda, Stupno i Petrinja.

U vezi izvršenja gornjeg zadatka

NAREĐUJEMO:

I. Udarna Brigada ojačana sa 2 topa 47 mm. II. Udarne Brigade i dijelovima prateće čete III. Brigade.

Zadatak: Napasti i likvidirati neprijateljsko uporište u Žažini i to: s dva bataljona s pravca sjeverozapada, sjevero i sjeveroistoka glavnim pravcem od Kapelice preko groblja prema crkvi i popovom stanu. Jednim bataljonom zaposjesti desnu obalu potoka Obed na prostoru od ceste koja vodi od sela Žažine prema Rajbervirtu. Od ovog bataljona jed-

[3] Jedinice 34. divizije napale su 13/14. oktobra Svetu Klaru i Malu Mlaku (vidi dok. br. 32, 37, 84 i 133).

[4] Neprijateljsku posadu u Žažini napale su jedinice 8. divizije. NOVJ 14/15. oktobra 1944 (vidi dok. br. 36 i 53).

nim dijelom kontrolisati put Žažina — Mala Gorica uz lijevu obalu Kupe i isti put minirati na sjevernom dijelu sela Mala Gorica Ovaj bataljon mora se dobro ukopati i održavati vezu sa bataljonom II. Brigade koji će se nalaziti u rezervi. Jedan bataljon zadržati u rezervi pozadi glavnog napadnog pravca u drugom borbenom redu. Prateća oruđa koncentrisati i tući koncentrično i plasirati ih na sjevernom dijelu oko puta koji vodi od škole prema trigonometru 120. Nešto od protukolskog oružja uputiti cestom Letovanić — Rajbervirt, kuda će nastupati i tenkovi.

II. Udarna Brigada

Zadatak: Osiguraće izvršenje operacije na Žažinu od pravca Lekenika, Grede, s. Sela, Stupna i Petrinje te porušiti prugu što bliže želj. stanici Lekenik sa jugoistočne strane, obje strane želj. stanice Greda i što bliže ka želj. stanici Odra. Osiguranje vrši jednim bataljonom ojačanim protukolskim topom 37 mm. prema Lekeniku na prostoriji put s. Poljana naslanjajući se na cestu Dužica — Lekenik, kontrolišući prugu. Jednim bataljonom zaposjesti Gredu oko kapele, dobro se utvrditi, kontrolisati Majur i želj. stanicu Gredu. Sa jednim bataljonom zaposjesti prostoriju s lijeve strane potoka Pretoka Jarak oko ceste Rajbervirt — Stupno, jedan bataljon zadržati u rezervi između ceste Rajbervirt — Stupno i puta Rajbervirt — selo Greda. Od ovoga bataljona odvojiti jednu četu koja će minirati put Rajbervirt — Petrinja što bliže Maloj Gorici i taj put kontrolisati. Pored toga kontrolisati put Petrovac — Jazvenik.

I. Brdski Divizion

Zadatak: Uputiće jedan poljski top 75 mm. u sastav XXXIV Divizije, a brdski top 75 mm. u sastav naše I. Udarne Brigade. Sa ostatkom ostati u dosadašnjoj bazi.

Vod tenkova.

Potpomagati će napad na uporište Žažinu cestom Letovanić — Žažina.

Izviđački vod.

Zadatak: Iz Dužice kontrolisaće želj. prugu, kanalom prema šumici Kutić.

Veza. Četa za vezu Štaba Divizije uspostaviće telefonsku liniju do Štaba I i II Udarne Brigade. Čete za vezu Brigada vezati će se sa svojim bataljonima. II. Brigada osiguraće vezu s bataljonom na osiguranju prema Lekeniku konjičkim relejima.

Sanitet: Kirurška ekipa i divizijsko previjalište nalaziće se u St. Farkašiću.

Komanda mjesta: Štab Divizije nalaziće se sjeverno od trigonometra 120 kod usamljene kućice na ivici šume. Štab I. Brigade nalaziće se kod trigonometra 120, Štab II. Brigade kod bataljona u rezervi.

Početak operacije. Operacija će početi 14 oktobra 1944 g. u 002 sata, do kog vremena sve jedinice moraju biti na svom položaju i otpočeti sa zadatkom.—

Znaci raspoznavanja: Za noć 13/14. X. biće Tenk — Timošenko, a ugovoreni za noć poziv Marko, a odziv Stojan, za dan 14. X dizanje puške desnom rukom u vis, a odgovor izbacivanje puške u stranu. Za noć 14/15. X. biće Top — Topusko, a ugovoreni za noć poziv Dušan, a odziv Marko, a vidni za dan dizanje partizanke desnom rukom u vis, a odgovor izbacivanje lijeve ruke u stranu.—

Evakuacija plijena i zarobljenika: Plijen i zarobljenike evakuisati cestom prema St. Farkašiću, zatim u Pokupsko i predati Divizijskoj intendanturi, zarobljenike vezati i ne svlačiti.—

Fortifikacija Sve jedinice pristupiće fortifikacijskim radovima i kamuflaži, a naročito one na osiguranju.—

Ishrana Prije polaska na operaciju obaviti dobar obrok hrane i spremiti jedan obrok suhe hrane. Intendantura Divizije nalaziće se u Pokupskom.

Napomena: Zadatak kojeg je dobila naša Divizija jest od ogromnog vojničkog i političkog značaja za ovaj kraj, gdje neprijateljska propaganda ima svoj uticaj i nastoji svim silama da se Narodno Oslobodilački Pokret ne proširuje. Potpunim iz-

vršenjem ovoga zadatka naš pokret proširiće se u kraj gdje je neprijateljska propaganda imala svoj uticaj. Sa toga sektora do sada je vršena djelomična mobilizacija, a izvršenjem datog zadatka mobilisaće se veliki broj ljudi za našu borbu.—

Politički komesari uložiće sve da operacija u potpunosti uspije. Greške koje su pravljene za vrijeme poslednjih operacija imale su loše posljedice i u ovoj operaciji imale bi također, te se ni u kom slučaju ne smiju ponoviti.—

Na izvršenje.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, p.pukovnik:
D.[5] Hrstić

Komandant, p.pukovnik:
M.[6] Šumonja

(M. P.)

Dostavljeno:
Štabu IV. Korpusa NOVJ na uvid
Štabu I. i II. Udarne Brigade,
Štabu I. Brdskog Diviziona
Izviđačkom vodu na izvršenje.—

---

[5] Dušan
[6] Miloš

BR. 36

DOPUNA ZAPOVIJESTI ŠTABA 8. DIVIZIJE NOVJ OD 12. OKTOBRA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA ŽAŽINU[1]

PLAN ODBRANE ŽAŽINE.

Zapovjednik posade u Žažini nepoznat. Jačina posade u samom mjestu 150—200 ustaša zvanih jurišanata (osvetnika).[2]

Naoružani: 1 teški bacač, 2 teška mitraljeza i 7 puškomitraljeza.

Fortifikacije: utvrđeni sa otkrivenim rovovima na cik-cak u bunkerima malim od zemlje. Ispred rovova i bunkera nalazi se jedan red bodljikave žice, sa navodno nekim minskim poljima. Samo uporište na koje se vrši napad jeste uzvišica koja je opasana sa rovovima. Na samoj uzvišici nalaze se dvije do tri zidane zgrade od kojih je škola zapaljena.—

Odbrambeni pojas mogao bi biti sa dva dijela i to neprijatelj će davati otpor iz rovova, a poslije toga vjerovatno će se povući u zidane zgrade.

Moral za borbu kod iste posade jeste dobar obzirom da su isti iz obližnjih sela, a podržavaju ih susjedne posade sastavljene od Nijemaca.

Teška oruđa nalaze se, i to bacač u zidu zapaljene škole, a teški mitraljezi i puškomitraljezi raspoređeni su po rovovima i na kapeli. Jednu objavnicu sa puško-mitraljezom postavljaju na cesti kod potoka Obed koja je smještena u jednom običnom bunkeru. — Također ista posada upućuje patrole prema Dužici, prema Gredi i Malom Gradcu radi veze sa susjednim uporištima.

Nedaleko od uporišta nalazi se željeznička pruga, a na želj. stanici nalazi se oklopni voz koji će im davati moralnu podršku sa mitraljezima Breda. Teren oko same posade je dosta močvaran koga opasuje potok.

PLAN NAPADA NA NEPRIJATELJSKO UPORIŠTE ŽAŽINU[3]

Detalji.

I. Udarna Brigada: napada s dva bataljona i to sa sjeverozapadne, sjeverne i sjeveroistočne strane. Glavni pravac od

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 14/3—1, k. 827.

[2] O jačini neprijateljske posade u Žažini vidi primjedbu br. 2 uz dok. br. 35, 53 i 110.

[3] Vidi zapovijest Štaba 8. divizije za napad na Žažinu, dok. br. 35.

kapelice preko groblja sjevero i sjeveroistočna strana. Za ovaj pravac odabrati najbolji bataljon i ojačati ga jurišnim pionirima, te pomoći ga sa vatrom iz pratećih oruđa koja vatra treba biti plotunska, a oruđa uglavnom koncentrisana. Zadatak oruđa, tj. teških bacača da kratkom ali koncentričnom vatrom onemoguće neprijatelju odbranu iz rovova, pod zaštitom te vatre jurišni pioniri sa sredstvima sa kojima raspolažu treba da na tom glavnom pravcu uklone i razruše prepreke koje stoje na putu pješadiji i kad oni to učine pješadija treba to da iskoristi i da upada u rovove i dalje prema neprijatelju. Dakle, zadatak je jurišnih pionira pomoć pješadiji uklanjanjem prepreka koje stoje na putu pješadiji, a pješadija koristeći uspjeh tih pionira upada u neprijateljski sistem odbrane, zbog toga treba naročito dobro organizovati sadejstvo između pratećih oruđa, jurišnih pionira i pješadije, te samih jurišnih pionira i pješadije. Kako je ovo prva upotreba jurišnih pionira treba pripremama za izvršenje njihovog zadatka kao i sadejstvu sa pješadijom pokloniti punu pažnju i u detalje sa istima razraditi zadatak. Treba imati na umu da jurišni pioniri pomažu pješadiju i da juriš vrši pješadija. Uklanjanje prepreka pomoći će i dva mala tenka koji će kad otpočne borba nastupati pravcem cestom od Letovanića. Protukolske topove i puške, te Džon bule koristiti za tučenje crkve, popovog stana i eventualno koga bunkera koji bi kočio pješadiji napredovanje. Ista oruđa privući što bliže neprijateljskim otpornim tačkama, ali ih zato osigurati potrebnim brojem pješadije s automatskim oruđem. Veći dio oružja upotrebiti sa pravca sjevera, tj. sa glavnog pravca gdje za upotrebu postoji bolja mogućnost, dok manji dio sa pravca kuda idu tenkovi.

Rezervu držati blizu prvoborbenog reda i čim se upadne u neprijateljski sistem odbrane koristiti je, organizujući u osvojenom dijelu položaj kako bi se eventualno sprečio neprijateljski ispad. Bataljon koji se bude nalazio s južne strane treba se dobro ukopati, stvoriti dobar plan vatre kako bi mogao uspješno spriječiti neprijatelja ako pokuša eventualno probijanje u tom pravcu. Uz to kontrolisati put prema Maloj Gorici i isti minirati. Održavati tijesnu vezu sa bataljonom II. Brigade koji će biti u rezervi i paziti da neprijatelj ne bi iskoristio međuprostor između ta dva bataljona i zato taj međuprostor dobro kontrolisati.

Dolaskom jedinica bliže ka napadnim pravcima potrebno je zaustaviti se, te potpuno srediti čete, a komandni kadar mora biti na svojim mjestima radi pravilnijeg i bržeg podilaženja. Dolaskom na jurišno odstojanje treba iskoristiti sva teška i automatska oruđa, te kada momenat juriša sazri isti izvršiti bez zastajkivanja i predomišljanja. Veća je greška dovesti jedinice na jurišno odstojanje i držati ih pod najjačom neprijateljskom

vatrom duže vremena i dozvoliti sa ovim očekivanjem, da neprijatelj dobije nadmoćnost u vatri i preduzme inicijativu u svoje ruke.

II. Udarna Brigada: Samo osiguranje vrši se na dosta malenom prostoru od garnizona koji se napada i uz to je teren dosta brisan i močvaran. Prema svemu intervencija bi mogla najprije početi od sela Stupno i s. Sela. Zbog toga, a i zbog toga što neprijatelj imade u selu Selu i Stupnom artiljerije i bacača, bataljon koji bude u Gredi i bataljon koji bude na cesti prema Sisku, treba da se dobro ukopaju i da ne budu grupisani. Automatska oruđa treba plasirati tako da mogu tući čitav predteren. Ovim bataljonima pridodati protukolske puške kako bi ako naiđu neprijateljski tenkovi mogli da ih odbiju. Ovi bataljoni trebaju da kontrolišu predteren, a naročito želj. stanicu Gredu. Bataljon koji bude prema Lekeniku također treba da se dobro utvrdi, minira cestu, a protukolac da upotrebi za blindirani vlak ili eventualne neprijateljske tenkove. Bataljon iz rezerve treba također da bude ukopan kako ne bi trpio neprijateljsku vatru. On svojim dijelovima treba da minira cestu prema Petrinji i da je kontroliše. Bataljonu prema Lekeniku može se pridodati vod jurišnih pionira, pa ako bude mogućnosti isti treba da uništi blindirani vlak. Vjerovatno je, da će prva reakcija biti blindiranim vlakovima iz Lekenika i Siska, zbog toga treba po svaku cijenu srušiti prugu i onemogućiti izlazak iz njihovih dosadašnjih baza. Za rušenje pruge koristiti i jedan vod diverzantskog bataljona koji će doći u sastav.

Obratiti naročitu pažnju svojim izviđačkim dijelovima i u koliko neprijatelj bude išao svojim manjim snagama pustiti ga što bliže, osuti jakom vatrom, obilaziti ga bočno itd.

Dosadašnje iskustvo u vršenju priprema za operacije pokazalo nam je da pripreme nisu bile potpune i sve pripreme vršene su po jednom šablonu. Mi moramo obratiti naročitu pažnju upotrebi težeg oružja, jurišnih pionira, rezerve, držanju dijela neprijateljskog uporišta, odbijanju neprijateljskog protunapada, organizovanju sadejstva između pratećih oruđa, pješadije i jurišnih pionira i zato treba sa svim ovim specijalistima proraditi njihov dobiveni zadatak i sa istim ih u potpunosti upoznati.

Obzirom na naše snage i naše naoružanje i vrijeme koje nam stoji na raspolaganju za izvršenje priprema postoji mogućnost da predviđeno neprijateljsko uporište bude brzo likvidirano, čemu se mora težiti, jer na taj način uspjeh će biti veći, a gubici manji, zbog toga i kod priprema, a i u toku borbe zalaganje starješina mora biti do maksimuma.—

Po uspješno završenoj operaciji I. Brigada smjestila bi se na sektor Farkašić, Letovanički Vrh, a II. Brigada Žažina, Dužica, Letovanić, Poljana.[4] U ovome dobiće se naređenje na licu mjesta.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, p.pukovnik: **D. Hrstić**

Komandant, p.pukovnik: **M. Šumonja**

(M. P.)

BR. 37

DOPUNSKA ZAPOVIJEST ŠTABA 34. DIVIZIJE OD 12. OKTOBRA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA SVETU KLARU I MALU MLAKU[1]

ŠTAB
XXXIV. DIVIZIJE IV. KORPUSA
NOV. JUGOSLAVIJE
Op. broj 21
Dne 12. X. 1944 GOD.

ŠTABU — SELJINE, KARLOVAČKE I ŽUMBERAČKE BRIGADE

Detalji za napad na Sv. Klaru i Malu Mlaku.[2]

1) Seljina Brigada

a) Napad na željezničku stanicu izvesti sa jednim bataljonom tako da sa jednom četom napadne bunker broj 3 (zidani dvospratni) iz zapadnog pravca, koristeći kuću broj 4 (vidi skicu). Ovoj četi dodijeliti 10 jurišnih pionira sa škarama za rezanje žice, Džon-Bul, protukol. engl. pušku i eksploziv. Zadatak pionira, jest presjeći žicu, podvući se bunkeru, te Džon-Bulom i pro-

[4] O toku i rezultatima napada vidi dok. br. 53.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 33—1/1, k. 1223.

[2] *Napad na Svetu Klaru izvela je brigada »Franjo Ogulinac Seljo«* a na Malu Mlaku Žumberačka brigada (opširnije o tome vidi dok. br. 32 i 84).

tukolskom puškom napasti bunker. Protukolski top dovući do zgrade broj 4 i brzom vatrom u zajednici sa pionirima napasti bunker. Odabrati najhrabrije pionire koji će minirati bunker, u koliko ovaj ne bude likvidiran topom, Džon-Bulom i protukolskom puškom. Po likvidaciji bunkera broj 3, četa će produžiti sa napadom na željezničku stanicu, potpomažući napad na bunker broj 2. Sa jednom četom napasti bunker broj 2. Četi dodijeliti 10 jurišnih pionira naoružanih sa škarama za rezanje žice, Džon-Bulom i ruskom protukol. puškom i eksplozivom. Naročitu pažnju obratiti na miniranje bunkera eksplozivom. Sa jednom četom napasti bunker broj 5. Četi dodijeliti 10 jurišnih pionira (odabranih boraca), naoružati ih sa škarama za rezanje žice, protukol. puškom, Džon-Bulom i eksplozivom. Po likvidaciji bunkera broj 5, produžiti sa napadom na željezničku stanicu.

Napad na rafineriju »OLEKS« izvršiti sa jednim bataljonom i to jednom četom iz istočnog pravca na zgradu broj 6/11. Četi dodijeliti jednu protukol. pušku, laki bacač i eksploziv. Po likvidaciji bunkera i rova, odmah pripremiti zgradu za uništenje cisterni nafte, koristeći pri tome eksploziv za razbijanje cisterna i paljenje nafte. Prerađenu naftu evakuisati odmah van. Po likvidaciji zgrade produžiti sa napadom prema zgradi broj 7. — Jednom četom izvršiti napad na zgradu broj 9 i 8 iz istočnog pravca, a sa jednom četom na zgradu broj 7 iz sjevernog pravca. Za likvidaciju rovova, upotrebiti dva teška bacača, a svaku četu snabdjeti sa jednim lakim bacačem. Po likvidaciji ovih zgrada produžiti sa napadom prema pruzi i zgradi broj 10. — Zauzimanjem rovova oko zgrada, energično produžiti upad u zgrade, ne dajući vremena neprijatelju da koristi zgrade za odbranu. — Po likvidaciji »Oleksa« pristupiti uništenju rafinerije, zgradu broj 7 (tvornica sode i kreme za cipele) ne dirati. Žandarmerijsku stanicu (zgrada broj 12) napasti sa dvije čete i to iz jugoistočnog i jugozapadnog pravca. Od četa formirati udarne grupe, snabdjevene sa škarama za rezanje žice, ručnim bombama, eksplozi-

vom i benzinskim flašama. Svakoj četi dodijeliti po jedan laki bacač, radi likvidiranja rovova. — Napad čete potpomoći protukol. topom. — Jednu četu ovog bataljona, sa jednim članom štaba, postaviti na osiguranje prema Zagrebu, na liniji Glogovec — Vragović. Četi dodijeliti grupu od 20 minera, koja će postaviti mine i u slučaju nailaska vlaka odmah dići prugu, a inače kad počne borba, tj. u 24 sata. Odmah po dolasku prekinuti telefonsku vezu sa Zagrebom. Četu snabdijeti sa alatom za ukopavanje. Po likvidaciji žandarmerijske stanice, jednom četom pojačati četu na osiguranju, a jednom četom produžiti napad na rovove prema Oleksu. Jednim vodom rezervnog bataljona osigurati prelaz preko pruge, na putu koji vodi iz Buzina za Odru, radi evakuacije ranjenika i plijena. Iz rezervnog bataljona uputiti desetine u sela Čehi i Buzin za mobilizaciju kola. Grupu od 20 minera uputiti na dio pruge od Sv. Klare do Hrašća za rušenje pruge.

2) Žumberačka Brigada: Sa dva bataljona napasti Malu Mlaku iz istočnog i jugoistočnog pravca. Rovove, u koliko ih neprijatelj ima van sela, likvidirati što prije, a za ove upotrebiti teške i lake bacače i ručne bombe. Kod svakog bataljona formirati jurišne grupe po 20 najboljih boraca, koje snabdjeti ručnim bombama, automatskim oružjem i eksplozivom. Na svaki pravac dodijeliti po jedan teški bacač, a pošto se neprijatelj stjera u Kuševićev dvorac, skoncentrisati oba bacača iz prvih kuća jugoistočno od dvorca. Protukol. top 37 mm. dodijeliti bataljonu koji bude napadao iz jugoistočnog pravca, a koristiti ga prvenstveno za napad na autvrđene kuće. — Brdski top 65 mm. u početku plasirati na raskrsnici puteva Odra — Mala Mlaka i s njim tući dvorac Kuševića. — Osigurati dobru telefonsku vezu između topa i prvih redova. — Za likvidaciju dvorca organizirati minersko odjeljenje sa eksplozivom i benzinske flaše.

3) Karlovačka Brigada: Dva bataljona postaviti na osiguranje prema Zagrebu na liniji Botinec — Otočec. Bataljone ukopati. Pored ceste postaviti rusku protukolsku i englesku pušku (ukopati ih). Od najhra-

brijih boraca formirati desetinu, kojoj dodijeliti 6 benzinskih flaša. Borce ukopati pored ceste ispred protukolskih pušaka. — Cestu minirati po dubini ispred bataljona, na kojoj ukopati 10 nagaznih mina od kojih 5 koje se ne daju dizati. Stvoriti rezervu od dvije čete i držati ih pored ceste. U Glogovcu održavati vezu sa četom Seljine Brigade, a međuprostor kontrolisati patrolama. — Presjeći telefonske veze na cesti. — Minersku grupu od 15 minera sa jednim vodom uputiti na prugu Remetinec — Leskovac i ovu minirati. Druga dva bataljona postaviti na osiguranje na liniji kota 111 selo Hrašće. Postupiti u pogledu utvrđivanja i miniranja ceste, kako je rečeno kod prvih dvaju bataljona. — Minersku grupu od 20 minera uputiti sa jednim vodom na prugu Hrašće — Vel. Gorica, koju minirati. Prugu minirati odmah po dolasku, tako da u slučaju pancera odmah je sruše, a inače miniranje početi kada počne borba. Izviđački vod uputiti cestom preko Lomnice do Gradića, sa zadatkom da kontroliše Vel. Goricu. Sa vodom održavati vezu patrolama. — Odmah po dolasku na cestu i prugu presjeći telefonsku vezu i ukopčati svoj telefon na liniju Vel. Gorice.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, p.pukovnik:
s. o.

Komandant, p.pukovnik:
M.[3] Dasović

[3] Martin

BR. 38

IZVJEŠTAJ ŠTABA VIROVITIČKE BRIGADE OD 12. OKTOBRA 1944. ŠTABU 40. DIVIZIJE NOVJ O BORBI KOD FERDINANDOVCA[1]

ŠTAB
VIROVITIČKE BRIGADE N.O.V.J.
Op. Broj 18
Dana 12. X. 1944. god.

Predmet: Dostavljamo Operativni izvještaj iz borbe koju smo vodili 11. X. u Ferdinandovcu.

ŠTABU XL. DIVIZIJE N.O.V. JUGOSLAVIJE

Položaj

Sekcija Đurđevac 1:100.000.

Prema naređenju Štaba XL. Divizije naša brigada krenula je 10. X. 1944. g. ujutro u 5 sati iz Suhe Katalene u Ferdinandovac gdje smo stigli u 14 sati i 30 minuta i razmjestili vojsku po selu, tj. razmjestili bataljone na položaje i nakon pola sata kako smo stigli doletjelo je 13 neprijateljskih aviona koji su nas bombardirali i mitraljirali. I tom prilikom izbacili nam 6 drugova iz stroja.

Dana 11. X. 1944. g. jedinice ove brigade nalazile su se u istome gore navedenom selu i II. bataljon ove brigade nalazio se na položaju ispred Ferdinandovca prema Kalinovcu na putu koji spaja cestu i kanal Tolnica, lijevo od njega nalazio se I. bataljon sa svoje dvije čete i dalje u produženju preko kanala Čivičevac III. Bataljon, a s densog krila osiguravao je Podravski odred do Drave uz pomoć jedne čete IV. bataljona, položaj je bio zamaskiran i borci su bili ukopani, a cesta ispred položaja bila je minirana; u 9 sati i 30 minuta izjutra naišao je neprijatelj od Đurđevca sa 8 tenkova, 2 od 12 t. i 6 od 5 t., uz tenkove išla je i pješadija, prema podacima da ih je bilo 2 bojne, to su bili sve Bobanove ustaše[2] koji su bili dosta dobro naoružani. Namjere neprijatelja bile su da zađe u selo Ferdinandovac te da omete rad našim jedinicama. Zapovijest izdata

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 32/3, k. 1291.

[2] Vidi primjedbu br. 2 uz dok. br. 28.

svim bataljonima preko telefona. Borba je počela u 9 sati 30 minuta i trajala je do 12 sati, dok nije neprijatelj bio odbijen i pretrpio poraz.

Prvi momenat borbe odvijao se povoljno jer je odmah bilo uništeno, tj. onesposobljeno 3 tenka, i to 1 od 12 t. a 2 od 5 t.; prvi tenk koji je išao naletio je na mine i ostao je pred položajem naših jedinica, a drugi je naišao da ga izvuče i tom prilikom kada je došao kraj njega bila mu je presječena gusjenica od našega topa koji je opalio na njega 2 granate i čim su vidjeli da su ostali ovi tenkovi neprijatelj je počeo da bježi u paničnom bijegu te su 2 čete II. bataljona i 2 čete I. bataljona pojačane sa 1 četom od III. bataljona krenule sa gonjenjem neprijatelja i tjerale ga dok ga nisu natjerale u sam Đurđevac, u samom bijegu bio je uništen tenk od 5 t., kojega je neprijatelj uspio odvući. Jedinice koje su tjerale neprijatelja vraćene su po naređenju Štaba brigade na iste položaje jer smo se nadali da će neprijatelj pokušati probijati se uz Dravu kao što je bilo da je neprijatelj došao uz Dravu na naše desno krilo gdje se je nalazio i Podravski odred u Pavlancima. U 13 sati i 15 minuta neprijatelj je stigao uz Dravu do položaja kojeg je držao Podravski odred i u prvom naletu probio je odred te je naletio na jednu četu IV. bataljona koja se je nalazila u šumi Lepa greda u okviru kanala Špinc i ta je četa, kada je neprijatelj naišao na nju, prihvatila borbu i držala dok nije stigao cio IV. bataljon koji je bio u rezervi i tako nakon 3 sata borbe neprijatelj je bio odbijen. Vidjelo se da je neprijatelj imao namjeru pod svaku cijenu da dođe u selo Ferdinandovac ali mu nije uspjelo; pokušavao je nekoliko puta sa jurišima da prodre naš streljački stroj, ali su borci bili ukopani i sa našim vještim manevrom neprijatelj se morao povući i bio odbijen uz teške gubitke.

Borba se povoljno odvijala jer čim je neprijatelj stigao i borba je otpočela, odmah su 2 čete našeg II. bataljona krenule neprijatelju s desnog boka i tako ga tukle te ga primorale da napusti položaj; tako kada je osjetio da se ne može probiti a dobio je vatru i s lijeva i desna, odmah je počeo bježati otkuda je i stigao i to u paničnom bijegu. Borba je bila dosta jaka jer se neprijatelj krvavo borio i sve je poduzimao da prođe preko našeg streljačkog stroja ali mu nije uspjelo, tukao je brzometnim topovima i teškim i lakim bacačima te jakom automatskom vatrom i sa topovima koji su tukli ispred Đurđevca i sve mu je bilo bez uspjeha.

Rezultat borbe dosta je postignut prema kako je u novoj jedinici[3] većina novomobilisanih i dosta slabo naoružanih ali

[3] Vidi primjedbu br. 4 uz dok. br. 10.

su ipak uspjesi postignuti. Gubici neprijatelja prije podne iznose u ljudstvu 13 mrtvih i to samo koje su naišli a za ranjene nije nam poznat broj jer ih je neprijatelj odvukao dosta ranjenih a i mrtvih, u materijalu neprijatelj je izgubio 2 tenka, jedan brzometni top, 3 teška mitraljeza iz tenkova, i 7 do 10 pušaka koje su pale našim borcima u ruke, isto tako dobiveno je 160 metaka za brzometni top, i oko 5.000 municije za mitraljeze (Fijat), uhvaćeno je nekoliko pari odijela i obuće koje su odmah borci pokupili sebi. Naši gubici u borbi prije podne iznose 1 mrtav i 4 ranjena, u materijalu nismo imali gubitaka. Gubici neprijatelja poslije podne, za koje smo dobili tačne podatke od ustaša koje smo uhvatili žive 12. X. 1944. god., iznose 28 mrtvih 43 ranjena, od kojih je ostalo oko 10 do 15 na bojnom polju prilikom bježanja; tu je zarobljeno nešto spreme i oko 12 pušaka. Gubici naši: 2 mrtva i 4 ranjena, među kojim se mrtvima nalazi i pomoćnik komesara IV. Bataljona drug Murat Kazimir. Gubitaka u materijalu nije bilo. Utrošak municije iznosi mitraljeske i puščane 17.745 komada.

Iskustva u ovoj borbi imamo dosta jer je prvi puta naša brigada imala borbu sa tenkovima i prema tome ubuduće će znati bolje i borci i sami rukovodioci kako treba da se vodi borba sa motorizacijom, da smo odmah bili imali teškoga oružja više, bili bi uništili još više tenkova jer smo vidjeli da se nije moglo više uništiti; jer je premalo teškog oružja bilo borci su opkoljavali tenkove i tukli tenkiste unutra ali za džabe kad ga se može poništiti, nego kada su nam stigle protivtenkovske puške koje smo dobili iz Divizije odmah smo ih bacili na položaje i borci su počeli tući po tenkovima i proganjati sa tim puškama, tada se više neprijatelj nije imao kada okretati po cesti i štititi pješadiju sa tenkovima već je bježao i s pješadijom i sa tenkovima.

Za kazniti iz ove borbe nemamo nikoga. Za drugove koje treba pohvaliti poslati ćemo vam naknadno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar	Operativni oficir	Komandant-kapetan:
Miloš Crnobrnja	Potporučnik: **Relić Spasoje**	**Lazo Dragaš**

(M. P.)

BR. 39

IZVJEŠTAJ ŠTABA VIROVITIČKE BRIGADE OD 12. OKTOBRA 1944. ŠTABU 40. DIVIZIJE NOVJ O OBEZBJEĐENJU NAPADA 12. DIVIZIJE NA ĐURĐEVAC[1]

ŠTAB
VIROVITIČKE BRIGADE N.O.V.J.
____ Broj ____/1944.
Dana 12.X.1944.g.

Predmet: Dostavljamo Operativni izvještaj iz borbe koju smo vodili 12.X. u selu Molve.

ŠTABU XL. DIVIZIJE N.O.V. JUGOSLAVIJE

Položaj

Sekcija Đurđevac 1:100.000.

Prema naređenju[2] Štaba XL. Divizije naša brigada bila je određena da zaposjedne položaj od jugoistočne strane Molvi prema jugozapadu i sjeveru do sjeveroistočne strane prema Dravi. I prema naređenju krenula su 3 bataljona na određene položaje. I. bataljon bio je postavljen od sastava kanala iznad kote 125, Volarski brijeg, pa pred same Molve na cestu, te od njega u produženju III. Bataljon do sastava kanala, gdje se spaja Komarnica i Bistra kanal a odatle prema Dravi IV. bataljon.

Bataljoni su zauzeli položaj na kanalu naokolo kako vodi. I borci se ukopali a također maskirali streljačke zaklone kao od neprijateljske pješadije i vatre teških oružja tako i od avijacije. Isto tako bataljon kojega se desno krilo nalazilo na cesti Molve — Virje. Minirana je cesta između mosta kod kote 122, dok je III. bataljon minirao cestu koja vodi [od] Molve preko Drave za Mađarsku. Kod križa na okuci ceste gdje piše ispod ceste Ledine.

U 12 sati i 30 minuta naišao je neprijatelj kad se je probijao iz Đurđevca u pravcu Molvi na jedan vod II. bataljona od rezerve Štaba brigade koji se je nalazio na koti 134 i od kuda odbio je na lijevo krilo I. bataljona. I to je išao iz Đur-

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 20—1/4, k. 1299.

[2] Riječ je o zapovijesti za obezbjeđenje napada na Đurđevac. Napad su izvele jedinice 12. divizije 11. oktobra (vidi dok. br. 27, 28, 43 i 132 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 17/4, k. 1298).

đevca putem koji vodi uz kanal sa desne strane kanala Čivičevca pravo na kotu 125. Te prema selu Molve, gdje se je uspjelo nešto probiti preko Drave. Kada je neprijatelj naišao na lijevo krilo I. bataljona, odmah je bila otvorena na njega vatra i on se je bacio desno. Te upao u selo Molve sa istočne strane. U to vrijeme kada se je neprijatelj probijao iz Đurđevca uspjelo je i neprijatelju iz Virja da se probije u jačini od 200 do 300 neprijateljskih vojnika, koji su krenuli pravo prema nama, tj. prema položaju I. bataljona.[3] Pošto je bataljon otvorio vatru na neprijatelja koji se je bacio lijevo livadama preko kanala Komarnice i pravo prema Hlebinama, gdje je vjerojatno naišao na VII. Diviziju.[4] Te prema tome mi smo odmah krenuli sa dvije čete I. bataljona za neprijateljem koji je ulazio u Molve. Dok su dvije čete ostale na starim položajima koje su tukle neprijatelja, i odbijale ga prema VII. Diviziji. Prije nego što smo krenuli sa dvije čete na gonjenje neprijatelja obaviješten je III. bataljon, koji je bio na kanalu Komarnica i Bistra kanal da si čuva zaleđe, tj. da se okrene prema selu Molve. Da ćemo mi neprijatelja potisnuti a oni da će ga dočekati. Tako je i bilo. Kada su iste čete krenule da gone neprijatelja, međutim neprijatelj je ulazio u samo selo Molve, odakle je davao otpor ali smo ga mi manevrisanjem istjerali iz sela. Te ga prebacili na kotu 123, a odakle smo ga potisnuli sa jednom četom od kote 119, a sa drugom četom kroz samo mjesto Molve, i tako ga natjerali na III. bataljon, gdje je neprijatelj pretrpio veliki poraz. Dok su se u naletu neprijatelja ipak uspjele probiti neke manje njegove snage.

Jačina neprijatelja koji se probio iz Đurđevca bila je 800 do 1.000 neprijateljskih vojnika koji su bježali u paničnom bijegu i bacali spremu sa sebe, rančeve i šinjele, kako bi mogli lakše pobjeći. Neprijatelj koji je bježao iz Đurđevca a naišao na nas ostavio je na bojnom polju 50 mrtvih vojnika koje smo mi vidjeli, a vjerojatno da ih je bilo i više jer su naši drugovi poslije same borbe nailazili na grupice ranjenih neprijateljskih vojnika . . .

U naše ruke palo je 2 motocikla sa prikolicom, 3 šarca 1 cijev od teškog bacača, 1 šmajser, 33 puške, i mnogo vojničke spreme, među kojom je bilo: 27 šinjela, 6.000 mauzerske municije, 30 pari cipela, 15 šatorskih krila, 20 ranaca i mnogo ostale sitne spreme, torbica, opasača, itd. Među palim neprijateljskim vojnicima nalaze se neki podoficiri, kao i 1 ustaški satnik, za kojega ne znamo kako se zove jer njegovu legitima-

[3] Neprijatelj se povlačio iz Virja pod pritiskom 33. divizije koja je istovremeno napala i Podravski Novi Grad, sadejstvujući time 12. diviziji koja je napadala Đurđevac (vidi dok. br. 30, 62 i 65).

[4] Vidi dok. br. 34.

ciju nismo našli kod njega samo je nađena zapovijed prema kojoj su se ravnali za probijanje i u kojoj je stvarno pisalo da se imaju probiti iz Đurđevca preko kote 125 kod slova »V« pa preko Molvi za Mađarsku.

Zapovijest je izdata od strane ovoga Štaba pismeno, a prorađeno je sa Štabovima bataljona i usmeno.

Naši gubici u ljudstvu i materijalu iznose: 12 mrtvih drugova, 7 ranjenih. Među ranjenima nalazi se i pomoćnik komesara ove Brigade Fabijan Franjo, koji je lakše ranjen u nogu. I komandant dijelova pri Štabu ove brigade Stevo Sablić ranjen je u ruku. Komesar III čete III bataljona Volf Antun ranjen je u ruku. A ostalo su borci. Nestalih drugova koji su nestali prilikom borbe imade 5, skupa sa njihovom spremom.

Utrošeno municije puščane i mitraljeske ukupno 11.313 komada, 10 granata za protukolski top i 10 mina za teški bacač.

Rezultati borbe, tj. uspjeh nije postignut dovoljno kako je to trebalo pošto je neprijatelj iznenada naletio na naše lijevo krilo položaja i tako se uspio probiti.

Iskustva u ovoj borbi imademo dosta te ćemo isto ubuduće koristiti.

Drugove koji su se istakli u ovoj borbi pohvalit ćemo, a neke predložiti da ih se odlikuje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Miloš Crnobrnja

Operativni oficir
Potporučnik:
Relić Spasoje

Komandant-kapetan:
Lazo Dragaš

BR. 40

ZAPOVIJEST ŠTABA 10. KORPUSA NOVJ OD 13. OKTOBRA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA KOPRIVNICU[1]

ŠTAB
X. KORPUSA »ZAGREBAČKOG«
NOV i POJ
Oper. broj: 510./1944.
dne 13. oktobra 1944. u 9. sati.

ZAPOVIJEST
(Sekcija Čakovec — Đurđevac 1:100.000)

Neprijateljske snage koje su se nalazile u uporištima Đurđevac, Virje i Novi Grad potpuno su razbijene i većim dijelom uništene. Neprijatelj je izgubio gotovo potpuno svu svoju opremu i naoružanje. U ruke naših jedinica pala su sva motorna vozila i cjelokupno teško naoružanje.[2]

Jedan dio neprijateljskih snaga, razbijen i demoralisan, uspio je da se u neredu povuče u uporište Koprivnica.

Jačina neprijateljskih snaga u uporištu Koprivnica prema primljenim podacima iznosi svega jedna bojna i dijelovi razbijenih nepr. jedinica kod Novog Grada i Virja. Navodno se u Koprivnici nalazi i 15 topova raznog kalibra koji su većim dijelom bez potrebne posluge.[3]

Naše jedinice u svojim ofanzivnim operacijama treba da zadrže i treću fazu bitke za Podravinu i likvidaciju uporišta Koprivnica, definitivno oslobode od neprijatelja ovaj sektor.[4]

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 11—1/2, k. 551.

[2] Napad na ustaše u Đurđevcu izvela je 12. divizija a na Podravski Novi Grad i Virje 33. divizija 11/12. oktobra 1944 (opširnije o tome vidi dok. br. 27, 28, 30, 39, 43, 62 i 65).

[3] Prema podacima koje je imao privremeni Operativni štab (Pavle Jakšić, načelnik Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske, Mate Jerković, komandant 6. korpusa, komandant i politički komesar 10. korpusa) u Koprivnici su se tada nalazile slijedeće neprijateljske jedinice: 20. bojna i dijelovi 36. bojne 5. ustaškog zdruga, ostaci razbijenih ustaških jedinica u Podravini i dijelovi 1. puka P.T.S. sa artiljerijom i tenkovima.

[4] O rezultatima napada na Koprivnicu vidi dok. br. 45, 51, 52, 57, 59, 89, 136, 137, 138 i 139.

U cilju oslobođenja Koprivnice,

NAREĐUJEMO:

XXXII. Divizija. 2. brigade Svega: ... dvije brig.

1. — Ima zadatak da napadne neprijateljsko uporište Koprivnicu sa zapadne i južne strane. Zona napada desno potok Koprivnica na kojoj liniji hvatati vezu sa jedinicama VII. Ud. Divizije, a lijevo željeznička pruga Koprivnica — Đekenješ.—

Cilj napada: prodiranje do centra grada i spajanje sa jedinicama VII. Ud. Divizije koja napada sa sjevera. Brigada »Matija Gubec« kao prvi napadni cilj ima da postigne zauzimanje željez. stanice Koprivnica i Uljarice i da iste zadrži u svojim rukama pod svaku cijenu. U slučaju povoljne situacije ova brigada ima prodirati i dalje u grad do hotela »Car«.

VII. Ud. Divizija: dvije brigade Svega: ... dvije brig.

2. — Ima zadatak da napada neprijateljsko uporište Koprivnicu sa sjeverne i sjeverozapadne strane. Zona napada desno do linije pruga Koprivnica — Đekenješ, a lijevo potok Koprivnica. Na granicama zone hvatati vezu sa jedinicama XXXII. Divizije. U zonu napada ove Divizije računaju se i tvornica »Danica« sa aerodromom.

XXXIII. Divizija: tri brigade Svega: ... tri brig.

3. — Ima zadatak da zauzme položaje i to:

— sa dvije brigade prema Ludbregu, a sa jednom brigadom prema Križevcima i na taj način da spriječi dolazak pomoći napadnutom uporištu.

Izviđačku četu uputiti u selo Križevački Ivanec sa zadatkom da osmatra uporište Križevci i pokrete neprijatelja Križevci — Koprivnica.

XXXX. Divizija: dvije brigade[5] Svega: ... dvije brig.

4. — Ima zadatak da sa jednom brigadom zatvori pravce na liniji Drnje — Torčec — Ungerov mlin — Pustakovec, a jednu brigadu držati u rezervi u s. Ivanec koja će prema potrebi djelovati u zajednici sa jedinicama XXXIII. Divizije.[6]

---

[5] Od jedinica 40. divizije u borbama za Koprivnicu učestvovale su 18. i Virovitička brigada (vidi dok. br. 51 i 52).

[6] U borbama za Koprivnicu, pored navedenih jedinica, učestvovale su i dvije brigade (12. i Osječka) 12. divizije (vidi dok. br. 57).

Haubička baterija
4 haubice
Svega:...
četiri haubice.

5. — Plasiraće se na prostoriji Glogovac — Bakovčica — potok Draganovac — željez. pruga do željez. stanice Bregi — Glogovnica, sa zadatkom da *potpomaže napad* naših jedinica na uporište Koprivnicu.

Ciljevi koje treba naročito tući jesu:
Željeznič. stanica Koprivnica,
Uljarica i potom centar grada.

Voditi računa o brzini nastupanja naših jedinica i prema tome vršiti pomjeranje artiljerijske vatre.

Jedinice XXXII. Divizije pošto budu doprle do *željez. stanice* Koprivnica ispaliti će dvije zelene i jednu crvenu raketu kao znak za artiljeriju da taj cilj više ne treba gađati. Po zauzimanju Uljarice ispaliti jednu zelenu i dvije crvene rakete kao znak za artiljeriju. Haubička baterija držati će pod vatrom pola sata željezničku stanicu, potom će prenijeti vatru na Uljaricu koju tući 15 minuta, a potom prenijeti vatru na centar grada.

Korpusna rezerva:
jedna brig.
XII. Div.
Svega:... 1 brig.

6. — U korpusnoj rezervi nalaziti će se jedna brigada XII. Divizije VI. Korpusa. Mjesto korpusne rezerve s. Bregi.

Tenkovska četa:

7. — Tenkovska četa nalaziti će se kod Korpusne rezerve.

8. — XXXIII. Divizija uputiti će svoju brdsku bateriju od 4 brdska topa i staviti je na raspoloženje XXXII. Diviziji, a XXXX. Divizija staviti će svoju brdsku bateriju 75 mm na raspoloženje VII. Ud. Diviziji.

V e z e: Sve jedinice uspostaviti će sa ovim štabom telefonsku vezu, osim XXXIII. Divizije koja će *održavati vezu preko radio-stanice*. XXXX. Divizija i VII. Ud. Divizija koristiti će za uspostavljanje veze telefonsku centralu brigade XII. Divizije koja će se nalaziti u Bregima. Sve ostalo što je potrebno za uspostavljanje veza regulisati će šef otsjeka za vezu ovog štaba dopunskom zapoviješću.[7]

Evakuacija ranjenika: Korpusno sanitetsko previjalište nalaziti će se u s. Plavšinac. Evakuaciju ranjenika i sve ostalo potrebno

[7] Arhiv V.I.I., reg. br. 11—4/2, k. 551.

regulisati će dopunskom zapoviješću načelnik sanitetskog odjeljenja ovog štaba.[8]

Evakuacija plijena i zarobljenika vršiti će se pravcem Novi Grad, Đurđevac, Pitomača. Evakuaciju vršiti samo u najužem obimu i u tom pogledu biti će izdata još naknadna naređenja.

Mjesta štabova:

Štab Korpusa	nalaziti će se u s. G. Bakovčica. —
Štab XXXII.	Divizije nalaziti će se na Starom Gradu.
Štab XXXIII.	Divizije nalaziti će se u s. Vrhovac.
Štab VII.	Divizije nalaziti će se u s. Herešin.
Štab XXXX.	Divizije nalaziti će se u s. Torčec.

Znaci raspoznavanja: Za noć Podravina — Naša.
Za dan: Desnom rukom kapu dići u vis, a odgovor:
lijevom rukom pušku izbaciti u stranu.

Početak napada: Napad na uporište otpočeti će 13. ov. mjes. u 22. sata. Jedinice koje se nalaze na osiguranju imaju biti na svojim mjestima 13. ov. mjes. do 21.30 sati.[9]

---

[8] Arhiv V.I.I., reg. br. 11—5/2, k. 551.

[9] U dnevnim izvještajima P.T.S. (Poglavnikov tjelesni zdrug) o napadu jedinica 10. i 6. korpusa i 7. divizije 4. korpusa rečeno je slijedeće: »13.10.1944. oko 23.00 sati započeo je napad na Koprivnicu, uz jaku topničku vatru, koji je trajao do 02.00 sati. U jutro 14.10. 1944 nastavljena je nesmanjenom žestinom topnička vatra i poduzet je drugi velenapadaj, koji će se vjerojatno produžiti tokom čitavog dana i noći. Vlastiti gubici povećani su za 3 poginula«.

»Tokom čitavog dana 14.10.1944 nastavio je neprijatelj velenavalom na Koprivnicu. Tokom noći 14/15.10.1944. borba je dosegla vrhunac. Partizanski gubitci su strahoviti, dok su vlastiti umjereni. Partizani pod svaku cijenu hoće da osvoje grad«.

»14.10.1944. nastavili su partizani napad na Koprivnicu bez uspjeha. Preko 600 partizana je onesposobljeno za borbu. Vlastiti gubitci: 1 častnik V. (ustaškog — prim. red.) staj.[aćeg] djel.[atnog] zdruga je poginuo i vojničara je ranjeno.

15.10.1944. brigade »Braće Radić«, »Matija Gubec«, I. i II. Moslavačka, te neki odredi nastavili su napadaj na Koprivnicu uz potporu bornih kola, ali su bili odbačeni uz velike gubitke. Pronađeno je 124 mrtva partizana, ali se ukupni partizanski gubitci ciene oko 350. Vlastiti gubitci u dvie noći iznose 42 poginula i 76 ranjenih. Zapljenjeno je mnogo tvoriva.

15.X.1944. poslie podne neprijatelj je uspio prodrieti u grad, gdje su se razvile uličnе borbe. Protunapadajima je izbačen iz grada«.

»16.10.1944. hrvatsko zrakoplovstvo bombardovalo je okupljanje partizana na širem području Koprivnice sa izvrstnim uspjehom.

Sve jedinice poduzeti će potrebne mjere za odbranu od nisko letećih aviona. Isto tako preduzeti potrebne mjere da se spriječi prolaz neprijateljskih motorizovanih jedinica. Jedinice na zasjedama izvršiti će potrebna prekopavanja cesta i postavljanje barikada.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — pukovnik:
Ivan Šibl

Komandant — general-major:
Vlado Matetić

Dostavljeno:

Štabu VI. Korpusa NOVJ.
Štabu VII. Ud. Divizije NOVJ.
Štabu XXXII. Divizije NOVJ.
Štabu XXXIII. Divizije NOVJ.
Štabu XXXX. Divizije NOVJ.

Noću 16/17.10.1944. neprijatelj nije napadao Koprivnicu.

17.10.1944. partizanske snage na području Koprivnice nalaze se u općem povlačenju u pravcu Topolovac (17. km j. jz. Koprivnica) i Podravski Novi Grad (13 km ji. Koprivnica). Sa sobom vuku mnogo mrtvih i ranjenih. Iz Koprivnice upućene su vlastite snage u izviđanje u pravcu Subotica, Rijeka, Bregi i Peteranec (7 km zsz., 5 km jz., 6 iji. i 5 si. Koprivnica).

Za vrijeme napadaja na Koprivnicu neprijatelj je ostavio na postavima u Koprivnici 865 nabrojanih mrtvih. Stvarni gubitci su mu mnogo veći, jer je pri povlačenju odvukao dosta mrtvih, a osim toga naneseni su mu veliki gubitci sa bacačkom i topničkom vatrom, te bombardiranjem iz zraka. Zarobljeno je, što je dosada prebrojano: 12 strojnica, 40 strojopušaka, 40 strojosamokresa, 20 pušaka, nekoliko bacača i drugog ratnog tvoriva«.

»U borbama kod Koprivnice vlastiti gubitci bili su oko 40 mrtvih i 136 ranjenih. Gubitci u oružju i tvorivu do sada nepoznati«. (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—268/26, k. 112.

BR. 41

ZAPOVIJEST ŠTABA 26. DIVIZIJE NOVJ OD 13. OKTOBRA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA DA ZAUZMU STON, PRESIJEKU KOMUNIKACIJU DUBROVNIK — METKOVIĆ I SADEJSTVUJU 29. DIVIZIJI U NAPADU NA DUBROVNIK[1]

ŠTAB
XXVI. DIVIZIJE NOVJ
13. X. 1944.

ZAPOVIJEST

(Sekcija Mljet — Dubrovnik 1 : 100.000)

Podaci o neprijatelju: Neprijatelj radi osiguranja komunikacija Dubrovnik — Metković duž ceste, zaposjeo je više uporišta, sa manjim snagama. Najjače je posjeo i brani stonsku prevlaku.[2]

Jačina i raspored neprijateljskih garnizona dati su na konferenciji sa Štabovima brigada.

Naše snage: I. i XI. Brigada i Grupa Otočkih Odreda, jedan divizion brdskih topova 75 mm, jedna baterija brdskih topova, jedna engleska baterija dugačkih topova.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 19—1/3, k. 1100.

[2] Na prostoriji Dubrovnik, Metković i na jednom dijelu južne Hercegovine, početkom oktobra se nalazila 369. legionarska divizija (»Vražja«) njemačkog 5. SS brdskog armijskog korpusa, koja je imala zadatak da brani obalski pojas od Dubrovnika do Metkovića. Raspored njenih jedinica bio je slijedeći: na prostoriji Trebinje, Dubrovnik — 369. puk na prostoriji s. Opuzen, s. Slivno Ravno, s. Neum, s. Ošlje — 370. puk, na prostoriji Ston, Slano, Dubrovnik — 369. artiljerijski puk, u rejonu Slano, otok Šipan, Dubrovnik — 649. puk obalske artiljerije. Štab divizije bio je u s. Blagaj. Deveti domobranski posadni zdrug u Dubrovniku, s. Čilipi, s. Hum i u Slanom. Na odsjeku s. Gabela, s. Hutovo, s. Ravno nalazio se 1. bataljon 9. ustaškog zdruga i 800 italijanskih fašista (legija »San Marko«). U više sela južne Hercegovine i duž komunikacije Dubrovnik — Metković nalazila se i seoska ustaška milicija. Sve navedene jedinice bile su pod komandom Štaba 369. legionarske divizije. (Opširnije o tome vidi tom V, knj. 35, izvještaj Štaba 26. divizije Štabu 8. korpusa NOVJ od 17. novembra 1944, Arhiv V.I.I., reg. br. 12—1/2, k. 579, 5—7, k. 1103, »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945«, knj. 2, str. 411—415, »Završne operacije za oslobođenje Jugoslavije 1944—1945«, str. 267 do 273, Franz Schraml: »Ratište u Hrvatskoj«.)

Naš zadatak:	Zauzimanje Stona, presijecanje komunikacije Dubrovnik — Metković[3] i sadejstvo XXIX. diviziji pri napadu na Dubrovnik.[4]
	U cilju izvršenja prednjeg zadatka
	NAREĐUJEMO:
I. Brigada, ojačana sa bat. brds. topova i vodom protukolaca.	Napast će neprijateljska uporišta na obali i to Slivno Ravno — Neum — Duži — Ošlje — Đunta Doli. Kao prvi cilj uzet će Slivno Ravno i Neum, radi osiguranja mostobrana i luka za iskrcavanje i sprečavanje dobijanja pojačanja od pravca Metković sa neprijateljske strane. Po zauzimanju ovih uporišta nastavit će čišćenje neprijateljevih uporišta duž komunikacije Neum — Đunta Doli, sa zadatkom da zatvori Ston sa kopna.
XI. Brigada, ojačana sa dvije bat. brd. top. i jednim vodom protukolskih i bat. engl. dugačkih topova.	Napadat će Ston i Stonsku prevlaku u cilju ovlađivanja istom i izbijanja na komunikaciju Dubrovnik — Metković.[5]
Grupa otočkih odreda:	Prebacit će jedan bataljon u toku noći 13/14 o. mj. u Smokovljane i za vrijeme napada I. Brigade na Slivno Ravno i Neum demonstrativno će napasti najjače neprijateljsko uporište u selu Ošlje, radi sprečavanja slanja pomoći ostalim uporištima.
	Dubrovački bataljon koji se nalazi sjeveroistočno od Slanog, u toku noći zauzet će most kod Slanoga (Trnova). Ako se zauzme ovaj most sa sredstvima i pripremom rušenja, kako su to postavili Nijemci, odmah postaviti i aktivirati sredstva za rušenje mosta i u slučaju potrebe, tj. neprijateljskog nadiranja iz Dubrovnika ili iz Metkovića, porušiti ga.

[3] i [5] O izvršenju postavljenog zadatka vidi dok. br. 49, 77, 87, 90, 114, 141, 142, 143, 145, 146 i 147.

[4] Jedinice 29. divizije i 2. dalmatinska proleterska brigada Primorske operativne grupe oslobodile su Dubrovnik 18. oktobra 1944 (vidi dok. br. 47, 58, 140 i 142 u ovoj knjizi i »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945«, knj. 2, str. 411—415).

Sa ostalim snagama Štab grupe prikupit će se u Metohiji, i staviti na raspoloženje štabu XI. Brigade s tim što će čistiti luku Prapratnu od mina, kao i prolaz Mali Vratnik i ispitati mogućnost i pripremiti akciju za zauzimanje otoka Šipana.[6]

Rezerva, 2 batalj. XI. Brig.

Štab XI. Brigade izdvojit će dva bataljona u divizijsku rezervu i smjestiti ih na prostoru Dančanje — Zabrđe.

Artiljerija: 1 brd. div., 1 bat. topova i engleska baterija

Rasporedit će se i sadejstvovat će na sektorima kako je navedeno kod I. i XI. Brigade i bit će operativno na upotrebi štabovima brigada.

Obratiti pažnju na usku povezanost štabova sa komandantima artiljerije, radi punog sadejstva i upotrebe vatre. Baterija engl. dugačkih topova smjestit će se na južnoj ivici otoka Mljeta sa zadatkom tučenja prostorije Ston — Đunta Doli. Osmatračnica za ovu bateriju nalazit će se kod Štaba XI. Brigade od koje će primati ciljeve.

Baterija topova koja će sadejstvovati sa prvom brigadom smjestiće se na sektoru Brijesta — Baldasan i uzeti elemente za gađanje Slivna Ravna, Neuma i komunikacija. Uz nju će se smjestiti i engleska dva topa 75 mm. Za ove topove uputiti sve mazge iz baterije Trstenik, radi prenošenja istih kao i prenošenja municije.

Štab grupe odreda izvidit će mogućnost iskrcavanja municije manjim lađama preko noći u Prapratnu, te prebacivanje iz Prapratne na položaje kod s. Sparagović. Ako postoji mogućnost iskrcavanja Štab grupe starat će se o obezbjeđenju ovog iskrcavanja.

---

[6] Štab 5. pomorskog obalskog sektora, poslije uspješnog razvoja operacija koje su vodile jedinice 26. divizije na komunikaciji Dubrovnik — Metković i 29. divizija za Dubrovnik, naredio je 18. oktobra Štabu 1. bataljona mornaričke pješadije da napadne njemačke snage na otocima Šipanu i Jakljanu. U naređenju je pored ostalog rečeno: Imajte u vidu da bi bila velika sramota za Vas ako bi trebalo da te otoke zauzmu (koji će i ovako u najskorije vrijeme pasti) borci XXVI. divizije«. Međutim, iz izvještaja Štaba 1. bataljona mornaričke pješadije vidi se, da su Nijemci te otoke napustili 18. oktobra 1944 (vidi tom VIII, knj. 3, dok. br. 73).

Sanitet:	Hirurška ekipa smjestit će se u Janjini. Referent saniteta naredit će sve potrebno za evakuaciju ranjenika od brigadnih previjališta do hirurške ekipe i dalje za bolnicu na Vis.
Ishrana i popuna municije:	Intendantura Štaba divizije doturat će hranu u Trstenik odnosno s. Žuljani, gdje će se intendanture brigada snabdijevati potrebnom hranom. Isto tako popuna municijom vršit će se na isti način.
Veza:	Štabovi brigada održavat će vezu po planu radio-veze sa štabom Divizije u Janjini. Štab grupe uputit će sa jednim članom štaba svoju radio stanicu kod Dubrovačkog bataljona odakle će izvještavati o situaciji. Član Štaba grupe koji se prebaci na ovaj sektor uhvatit će vezu sa hercegovačkim jedinicama, izvijestiti ih o našim namjerama, ispitati kod njih situaciju i stalno izvještavati. Telefonsku vezu od Janjine do Štaba divizije prema Stonu uspostavit će XI. Brigada i starati se o funkcionisanju linije.
Avijacija:	Savezn̈ička avijacija u manjem obimu pomagat će ove operacije.[7] Sva traženja za bombardovanje ili dejstvo avijacije tražiti od štaba Divizije naznačivši uvijek po sekciji kvadrate za koje se želi bombardovanje po engleskim sekcijama.
Obezbjeđenje:	Za vrijeme trajanja operacija najveću pažnju obratiti i svim jedinicama preporučiti i narediti preduzimanje svih mjera opreznosti i postavljanja obezbjeđenja. Štab I. Brigade obezbijedit će pravac Metković — Neum i Hutovo — Duži.
Zarobljenici i plijen:	Zarobljenike ispitati na licu mjesta za potrebne podatke, a zatim sprovoditi u Štab divizije. — Plijen popisati i predati intendanturi Štaba divizije.

[7] Prema izvještaju Štaba 11. dalmatinske brigade, u toku dana 15, 16. i 17. oktobra naša i savezn̈ička avijacija bombardovale su neprijateljske položaje u Stonu i selu Konštarima (vidi dok. br. 77).

Izvještaji:	Izvještaje slati redovito četiri puta na dan, a po potrebi i češće. Obratiti naročitu pažnju o slanju izvještaja o svim nastalim promjenama i važnim događajima.
Početak akcije:	Akcija će započeti po noći 15/16, ako se to drukčije ne naredi.
Znaci raspoznavanja:	Vrijede redovni znaci. Borbeni znaci za noć 14/15. X.: B o g d a n za noć 15/16: G u v o za noć 16/17: B e p o za noć 17/18: B o ž o za noć 18/19: I l i j a
Mjesto Štaba:	Štab divizije nalazit će se u početku u Janjini. O promjeni mjesta Štaba bit će izviještene sve jedinice.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU !

Politkomesar, ppukovnik:
Dušan Korać

Načelnik, ppukovnik:
Toni[8] Bioč

[8] *Ante (Toni)*

BR. 42

IZVJEŠTAJ ŠTABA 40. DIVIZIJE OD 13. OKTOBRA 1944. ŠTABU 6. KORPUSA NOVJ O OBEZBJEĐENJU NAPADA NA VIROVITICU[1]

ŠTAB XL. DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. Broj: 212/1944
Dana 13/X 1944 G.

Predmet: Operativni izvještaj dostavlja.

ŠTABU VI. KORPUSA N.O.V.J.

1. — Opis položaja: Jedinice XII. Udarne divizije vršile su napad na uporište Virovitica,[2] a jedinice XL. Divizije osigurale su taj napad tako da su držale zasjedu na širem frontu prema r. Dravi i s. Pitomači. Neprijatelj je iz s. Pitomače dobio nalog da se probije do Virovitice i tako pomogne branitelje varoši. Divizija je razvila svoju Virovitičku, Omladinsku i XVIII Udarnu brigadu ovako: Virovitičku brigadu na liniji k. 124, 109, zaključno desna obala r. Drave, XVIII Udarnu brigadu sa sjeverne i zapadne strane v. Virovitice, a Omladinsku udarnu brigadu na desnoj obali r. Drave preko puta mađarskog sela Barč.

2. — Obostrana situacija: Neprijatelj (ustaše Bobanove legije)[3] uporno je htio da se probije do Virovitice pa je 2. X. uspio da zauzme sjeverni dio s. Lozan i zapadni dio s. Rogovac. Neprijatelj je bio jak 350 ustaša pomognut sa 4 tankete, dva topa, 2 t. bacača, 4 mitraljeza teška, i nepoznatim brojem puškomitraljeza. Pri odbrani da neprijatelj ne zauzme s. Lozan imali smo 3 poginula i 2 ranjena. Uvečer neprijatelj je bio iz s. Lozan i s. Rogovac protjeran prema s. Pitomači.

3. X. Neprijatelj je ponovio svoj pokušaj ali ovaj puta drugim pravcem: Niz Dravu preko s. Novi Marof odakle je savio svoj pravac na s. Bušetinu. Vidjevši da je opasno ući dublje, neprijatelj je krenuo prema s. Rogavac sa namjerom da se iz-

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 33—1/3, k. 1291.

[2] Vidi dok. br. 22.

[3] Dijelovi 5. ustaškog stajaćeg djelatnog zdruga kojim je komandovao Rafajlo Boban (vidi dok. br. 134 i 135).

vuče. Tu se sukobio sa našim jedinicama koje su mu tom prilikom oštetile jednu tanketu težine 3 tone.

3. — **Izdate zapovijesti:** Štab Divizije izdao je pismenu zapovijest[4] odbranu cjelokupne linije, a uz to dao štabovima brigada usmene upute imajući u vidu da neprijatelj može intervenisati od s. Pitomače i preko Drave iz mađarskog sela Barč. —

4. — **Vrijeme kada je borba počela:** 2. X. u 12,45 minuta i trajala do 17 sati, a 3. X. počela u 22 sata i trajala je sat i pol. —

5. — **Tok borbe:** Naše jedinice nisu uspjele spriječiti neprijatelja da uđe u s. Rogovac, ali pošto su se pregrupisale uspjele su odbaciti neprijatelja iz tih sela. Naše jedinice stalno su ugrožavale s. Barč i onemogućavale prelaz preko Drave bilo s koje strane, zatim oštetile željeznički most. —

6. — **Ishod borbe:** Rezultat je bio taj da neprijatelj nije uspio da se probije do Virovitice,[5] a u isti mah neprijatelj je saznao da se tu nalaze naše jake snage što je djelovalo na njegovo kasnije napuštanje uporišta Pitomača.[6] —

7. — **Naši gubici:** 3 mrtva, 3 ranjena a jedan živ uhvaćen. Neprijatelj je zaplijenio našu karu sa 85 granata za protukolski top kalibra 47 mm. Neprijatelj je imao 7 prebrojanih mrtvih vojnika.

8. — **Utrošak municije:** U ovim borbama utrošeno je 17.000 komada puščane municije, 20 mina za teški bacač, 2 mine za Džon-Bul, 8 ručnih bombi, 3 kesice sa eksplozivom. —

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, potpukovnik:
I.[7] Vondraček

Komandant, pukovnik:
V.[8] Kovačević

(M. P.)

---

[4] Nalazi se u Arhivu V.I.I., reg. br. 6—1/6, k. 1246.

[5] Jedna bojna (bataljon) 5. ustaškog stajaćeg djelatnog zdruga probila se u Viroviticu 3. oktobra ali se istog dana pod borbom izvukla iz grada (vidi dok. br. 134).

[6] Neprijateljsku posadu u Pitomači napala je i razbila 32. divizija 5. oktobra 1944 (vidi dok. br. 5, 6, 18 i 31).

[7] Ivan

[8] Veljko

BR. 43

IZVJEŠTAJ ŠTABA 40. DIVIZIJE OD 13. OKTOBRA 1944. ŠTABU 6. KORPUSA NOVJ O OBEZBJEĐENJU NAPADA NA ĐURĐEVAC[1]

ŠTAB XL. DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. Br. 237/1944.
Dana: 13/X 1944 G.

Predmet: Operativni izvještaj
dostavlja. —

ŠTABU VI. KORPUSA N.O.V.J.

1. — Opis položaja: Jedinice XII Udarne divizije dobile su zadatak likvidirati neprijateljsko uporište Đurđevac, a jedinice XL. Divizije imale su zadatak onemogućiti dolazak pojačanja napadnutom uporištu sa pravca Koprivnice.[2] U tu svrhu divizija je imala ovako raspoređene jedinice: Brdska baterija izabrala je topovski položaj u blizini s. Šemovci da topovima tuče neprijateljsko uporište Virje, XVIII Udarna brigada od s. Šemovci niz kanal Hotova do njegovog ušća u kanal Čivičevac, Virovitička brigada od toga ušća kanalom Čivičevac, kroz s. Molve, a od s. Molve do Drave i obalom Drave jedinice Podravskog odreda. —

2. — *Obostrana situacija:* Očekivalo se je pri određivanju položaja jedinicama da bi se neprijatelj mogao iz napadnutog uporišta Đurđevac izvući preko s. Molve na r. Dravu, a isto tako očekivalo se da bi napadnutom uporištu Đurđevac i Virje mogla doći pomoć iz uporišta Koprivnica pravcem Peteranec — Sigetec — Hlebine. Tako razmještene naše jedinice očekivale su dolazak neprijatelja i omogućavale jedinicama XII Udarne divizije da nesmetano vrše napad na uporište Đurđevac.

Naša artiljerija uspješno je tukla uporište Virje i omogućila XVIII Udarnoj brigadi da u sadejstvu sa jedinicama XXXIII Divizije uđe u uporište Virje.[3] Na jedinice Virovitičke brigade krenule su veće neprijateljske snage koje su bile potučene u Đurđevcu i bježale prema s. Molve. To povlačenje vršio

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 34—1/3, k. 1291.
[2] Vidi dok. br. 27, 28 i 132.
[3] O ulasku jedinica 33. divizije u Virje vidi dok. br. 62.

je neprijatelj u nekoliko kolona pokušavši da izvuče i svoja teška oruđa i motorna vozila. Međutim Virovitička brigada spriječila mu je taj pokušaj, napala njegove kolone i do kraja ga raspršila.[4] Tako neprijateljsko povlačenje nije uopće moglo da se organizovano izvrši. —

3. — Izdate zapovijesti: Štab divizije izdao je pismenu zapovijest[5] za odbranu cjelokupne linije i za doček neprijatelja a uz to izdata je dopunska zapovijest u kojoj je objašnjena važnost naše ofanzive za Podravinu,[6] a komesar divizije dao je pismena uputstva o ophođenju sa narodom.

4. — Vrijeme kada je borba počela: 11. X. u 22 sata jedinice XII udarne divizije počele su sa napadom na uporište Đurđevac, a odmah potom stupile su jedinice XVIII Udarne brigade u akciju. 12. X. u 9 sati sukobile su se jedinice Virovitičke brigade sa neprijateljem koji se povlačio iz s. Đurđevca.[7] Budući da se neprijatelj povlačio u više kolona, to je bataljonima dat takav raspored da su sve kolone tučene i raspršile se po njivama i vinogradima.

5. — Tok borbe: Čim je počeo napad na uporište Đurđevac, dva neprijateljska tenka vidjevši da je njihova situacija nepovoljna izmicali su iz Đurđevca pravcem Novi Grad, no budući da je XVIII. Udarna brigada minirala ceste, to je neprijateljski tenk uništen od mine. U sadejstvu sa jedinicama XXXIII divizije vršio napad na Virje i ušao sa njima u uporište. Jedinice Virovitičke brigade tukle su čitav dan 12. X. i prije i poslije podne raspršenog neprijatelja i po vinogradima progonile pojedine grupice. Poslije podne u 16 časova već nije bilo na liniji Đurđevac — Molve — Drava nikakovog organizovanog neprijatelja.

6. — Ishod borbe: Potpuno su uništena 3 tenka, a jedan oštećen tenk neprijatelj je uspio da izvuče. Neprijatelj je bio prisiljen izgubiti Đurđevac — Virje — Novi Grad, ta tri važna uporišta koja brane prilaz centralnom uporištu Koprivnica. Neprijatelju nije uspjelo da se iz uporišta organizovano povuče, nego je bio tučen i progonjen na svima pravcima i time se očito vidjela jakost jedinica N.O.V., a vrlo slaba komanda i moral kod neprijatelja.

7. — Gubici: Neprijatelj je imao preko 100 poginulih od čega je oko s. Molve tačno prebrojano 80 poginulih ustaša. Naši gubici bili su 15 mrtvih, 17 ranjenih i 5 nestalih.

---

[4] Opširnije o tome vidi dok. br. 39.
[5] Zapovijest se nalazi u Arhivu V.I.I., reg. br. 38—4/1, k. 1291.
[6] Vidi napomene Štaba 6. korpusa NOVJ za napad na Đurđevac, dok. br. 28.
[7] Vidi dok. br. 132.

8. — **Plijen:** 2 motocikla sa prikolicom, 3 šarca, 1 cijev teškog bacača, 1 šmajser, 33 puške, 27 šinjela, 30 pari cipela, 15 šatorskih krila, 20 ranaca, 6.000 mauzer municije.

9. — **Utrošak municije:** 12.000 puščanih metaka, 10 granata za protukolski top, 10 mina za teški bacač, 2 mine za Džon-Bul i jedna nagazna mina. —

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, potpukovnik: **I. Vondraček**

Komandant, pukovnik: **V. Kovačević**

(M. P.)

BR. 44

IZVJEŠTAJ ŠTABA 10. DALMATINSKE BRIGADE OD 13. OKTOBRA 1944. ŠTABU 20. DIVIZIJE NOVJ O NAPADU NA NEPRIJATELJSKU POSADU U ARŽANU[1]

ŠTAB
X. DALM. UDAR. BRIGADE XX. DIV. NOVJ
Položaj, 13. X.-1944 god.
Br. 2/44. —

ŠTABU XX. DIVIZIJE NOVJ

Položaj

Dostavljamo Vam operativni izvještaj o napadu na neprijateljsko uporište Aržano i to u noći između 12 i 13 o. mj.

1.) Brigada se nalazila na položajima sjeverno od Aržana u cilju zatvaranja pravca Aržano — Livno, desno od nas nalaze se dva nepotpuna bataljona Mosorskog Odreda u jačini ukupno 150 boraca.[2]

Ispred naših položaja nalazi se neprijateljski garnizon Aržano u jačini oko 600 boraca i to VII. i VIII. Satnija II. Bataljona 369 pješadijske pukovnije V. D.,[3] VII. satnija II. Bataljona

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 19—3, k. 1032 II.

[2] Brigada je u zajednici sa Mosorskim NOP odredom još od 9. oktobra 1944. zatvarala pravce Aržano — Karlov Han — Livno i Duvno — Karlov Han — Livno, izvela više demonstrativnih napada na Aržano i na taj način sadejstvovala 9. diviziji NOVJ koja je vršila napad na Livno (vidi dok. br. 25, 54, 71, 130, 131 i 132 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 56—2, k. 842 A, i 1—2, k. 1030).

[3] »Vražje divizije«

738 regimente 118 Jäeger Divizije,[4] i još jedna satnija iste Divizije nepoznatog imena. Naoružani: 8 teških bacača i oko 30 »šaraca«, ostalo puške. Sistem odbrane: bodljikava žica i minska polja, a garnizonska utvrđenja: tvrdo zidane zgrade i suho zidani bunkeri, uz ovo naoružanje bila su i 2 brdska topa ali su povučena u Studence. Cilj neprijatelja jeste odbrana garnizona i odbacivanje naših snaga sa prostorije između Aržana i Buškog Blata. Važnost ovoga garnizona jeste ta što štiti komunikacije koje vode ka moru. —

2.) Na temelju procjene situacije i donijetih odluka izdate su svim Štabovima pismene zapovijesti i posebno sa istima usmeno proređene.

3.) Napad je otpočeo 13. X.-1944 tačno u 1 čas ujutro.

4.) Sve jedinice u određeno vrijeme bile su na polaznim položajima, od kuda se je krenulo na sam zadatak. Prilikom samog podvlačenja jedinica ka bunkerima i žici izvršena je bacačka priprema i to radi toga, da bi neprijatelju ometala dobru kontrolu na prilazima ka žici i bunkerima. Budući da su postojala oko žice minska polja povezana na žici i pješadijske nagazne mine, borci su bili snabdjeveni sa dugačkim drvenim motkama, koje su služile za eliminiranje mina koje su bile vezane na žici, i pričvršćene na kolce. Iako su se u ovom pogledu preduzele mjere predostrožnosti ipak se nije uspjelo otkloniti, tj. eliminirati ta minska polja, radi toga što su bila postavljena u šah-matskom poretku i to sa vanjske i unutarnje žičane zapreke, pošto nisu bila otklonjena sva ta minska polja veći dio naših gubitaka u ljudstvu prouzročile su mine. Iako su minska polja bila kao prva smetnja za prilaz ka bunkerima, borci nisu pred tim prezali, i odmah su pristupili otstranjivanju žičane prepreke. Nije se bilo predvidilo da postoje minska polja sa nutarnje strane žičane prepreke i radi toga imali smo opet izvjestan broj izbačenih boraca iz stroja.

Naš I. Bataljon koji je napadao iz pravca s. Dudići prešao je minska polja i žičanu zapreku i uspio zauzeti prve kuće u tom pravcu. Naš IV. Bataljon napadao je iz pravca Pištelek i sjeverne strane Dujmića i to na same Dujmiće, a po likvidaciji istih krenuti dalje ka centru samoga sela. Isti je prešao minska polja i žičanu prepreku te potom u naletu uspio izbaciti neprijatelja iz prvih bunkera i polovice sela Dujmići. Neprijatelj je u tom vremenu dobio pojačanje i izvršio žestoki kontranapad na

[4] Odnosi se na dijelove 3. bataljona njemačkog 738. pješadijskog puka 118. lovačke divizije koji se povukao sa otoka Brača 12/13. septembra 1944. Drugi bataljon 738. pješadijskog puka uništile su jedinice 26. divizije na otoku Braču u borbama od 12. do 18. septembra 1944 (opširnije o tome vidi tom V, knj. 33, dok. br. 64, 73 i 102 i knjigu »Der Weg der 118. Jäger Division«).

naš bataljon usljed čega se je isti iz Dujmića morao povući. Naš III. Bataljon napadao je preko Gradine na komšiluk Miljci[5] a prethodno iznad samog slova »M« na jednom grebenčiću da likvidira jedan bunker. Ovaj bataljon sa bombašem i puškomitraljescem uspio je likvidirati pomenuti bunker kod kojega su ubili 10 neprijateljskih vojnika. U isto to vrijeme već su ostale jedinice ovog bataljona otklanjale minsku i žičanu prepreku i uspjele time probiti se u sam komšiluk Miljci. Neprijatelj je tokom borbe u tri navrata vršio kontra-napad na ovaj bataljon, ali je bio u tome odbijen. Naš II. Bataljon držao je zasjedu sa dvije čete, na položajima između Dudića preko k. 706. — do Orlovače [k. 776] a sa jednom četom ispomagao je u napadu naš I. Bataljon.

Jedinice Mosorskog Odreda napadale su neprijatelja južno od Aržana na grebenu kod komšiluka s. Ljubičić, i sa jednim dijelom svojih snaga postavili zasjede Završje (k. 869) — i Stražbenica (k. 849). — Mosorski Odred nije uspjeo likvidirati neprijatelja kod sela Ljubičić, tako isto svako daljnje napredovanje jedinica naše Brigade bilo je nemoguće. Otpor kojega je dao neprijatelj bio je tako žestok da se nije moglo uopće osjetiti prekid vatre na bilo kojem pravcu napada. Naše je mišljenje a tako i svih ostalih boraca i rukovodioca da je ovo bila najžešća borba koju je vodila naša Brigada. Zahvaljujući prirodnim osobinama samog terena koji je većim dijelom kamenjar tako da su borci mogli koristiti dobre prirodne zaklone, i radi toga izbjeglo se je velikim gubitcima. 75% naših gubitaka jeste od minskih polja. Bio je jedan slučaj, da su četiri borca nosila ranjenog druga, i tako nepažnjom nagazila na minsko polje, i sva četiri su bila od toga ranjena. U momentu kad je neprijatelj izvršio pred zoru kontra-napad ostala su na položaju 4 mrtva druga. U samu zoru na dati znak za povlačenje sve jedinice su bile jednovremeno povučene na polazne položaje na kojima smo se zadržali. Neprijatelj više nije ništa pokušavao osim na naš III. Bataljon koji se je nalazio do dolaska Mosorskog Odreda na položajima iznad Dujmića i Pišteleka, ali je bio odbijen.

5.) Postavljeni zadatak nije izvršen, ali jedinica je prošla u ovoj borbi jednu do sada za nju nepoznatu borbu a to je otklanjanje minskih polja, žičanih prepreka, napada na jako utvrđene zgrade.

Zarobili smo 2 njemačka podoficira, zaplijenjeno 7 pušaka, 1 laki njemački bacač sa 20 granata, 1 strojnica, 2500 metaka te ostale razne spreme.

6.) Mi smo imali u ovoj borbi gubitaka 7 mrtvih i 28 ranjenih, od toga 9 teških, 6 srednje, 13 lakše. Među kojima 1 mr-

[5] Vjerovatno selo Milkovi.

tav rukovodioc Šime Kustić, vodnik, pomoćnik politkomesara čete u III. Bataljonu, Blažević Stipe, komandir III. čete I. Bataljona, Dedić Dušan, zamj. komandira II. čete I. Bataljona, Drago Pešić, pom. politkomesara I. Bataljona, Donato Tosti, politkomesar čete iz I. Bataljona, Srećko Martić, pom. politkomesara III. Bataljona; pomenuti drugovi su ranjeni. U materijalu imali smo gubitke: 2 puške i 1 šmajser. —

7.) Utrošeno municije: 4679 metaka 7,9 mm, 2050 metaka 6,5 mm, engleske 3625, 7,7 mm za strojnice 200 metaka, mina za teški bacač 64 (81 mm), za laki bacač 141 (45 mm), za engleski bacač 2. — 52 granate, ručnih bombi 112 komada. Ukupno utrošeno metaka: 10.775.— Za Džon Bul mina 5, za Bazuku 4.

8.) Predlaže se za pohvalu sljedeće drugove borce i rukovodioce: Pešić Drago, pom. politkomesara čete iz I. Bataljona koji je vješto ispred svoje jedinice čistio minska polja. Desetar I. čete III. Bataljona Jelavić Mirko i vodni delegat iz iste čete istog bataljona Varenina Marko likvidirali su bunker u kojemu se nalazilo 10 neprijateljskih vojnika. Desetar Janković Luka iz III. Bataljona koji je upao u bunker bacivši 5 bombi, ubivši 3 neprijateljska vojnika. Mitraljezac III. Bataljona Jurić Stipe koji je sam pobio 10 neprijateljskih vojnika koji su bježali iz bunkera. —

9.) Za slabo držanje u borbi nema se nikoga pozvati na odgovornost niti kazniti.

10.) Odluke i izdavane zapovijesti bile su realne i rukovođenje sa jedinicom bilo je dobro. Upotreba teškog oruđa radi mraka nije bila najefikasnija, ali mnogo je koristila i štitila jedinice u prodiranju preko prepreka.

Budući da je Brigada po prvi put prelazila minska polja i žičane zapreke izvučena je dobra pouka u tom pogledu.

Iako je bilo u ovoj borbi prilično gubitaka ali na borce i rukovodioce nije ostavilo nikakovog traga u odnosu na borbenost i moral, čak jedan dio boraca izražava se da bi trebalo ponovno napasti ovu bandu.[6]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

P.S. Mosorski Odred je imao 2 teže i 3 lakše ranjena.

Politkomesar, major: **Bilobrk**[7] (M. P.) Komandant, major: **Knezović Luka**

P. S. neprijateljski gubici:
42 mrtva 71 ranjen i 2 zarobljena.

---

[6] Brigada je ponovno napala Aržano 21. oktobra 1944. i pri tom oslobodila mjesto i nanijela neprijatelju teške gubitke (vidi dok. br. 71, 142 i 143).

[7] Mate

BR. 45

NAREĐENJE ŠTABA 10. KORPUSA NOVJ OD 14. OKTOBRA 1944. ŠTABU 33. DIVIZIJE U VEZI SA NAPADOM NA KOPRIVNICU[1]

ŠTAB
X. KORPUSA »ZAGREBAČKOG«
NOV i POJ
Dne 14. oktobra 1944. god. u 6 sati.

ŠTABU XXXIII. DIVIZIJE NOVJ

Neprijatelj u uporištu daje vrlo ogorčen otpor. Jedinice VII. Divizije nisu uspjele da prodru u grad[2]. Jedinice XXXII. Divizije su djelomično prodrle u grad.[3] Sa Vama ne možemo nikako uspostaviti vezu. Po prijemu ovog pisma poduzmite sve potrebne mjere da se veza odmah uspostavi. U Kopr. Ivancu nalazi se Štab XXXX. Divizije koji svojim dijelovima drži i selo Pustakovec. Uspostavite odmah najtješnju vezu sa jedinicama XXXX. Divizije i nastojte preko njih uspostaviti vezu sa našim štabom.

Javite nam raspored vaših snaga.[4] Obratite pažnju na to da se na svaki način ima zaposjesti s. Grbaševac da ne bi neprijatelj probio se u pravcu Koprivnice.

Obaviješteni smo da bi jedna bojna iz Ludbrega imala krenuti u pomoć napadnutoj posadi u Koprivnici, to je razgovor tt. Kopriv. — Ludbreg.

Isto tako obratite pažnju na pravac Križevci — Koprivnica i održavajte tijesnu vezu sa Vašim jedinicima koje se nalaze kod Donjare kako bi mogli biti pravovremeno obaviješteni o pokretu neprijatelja na tom pravcu te preduzeti potrebnu *intervenciju.*

Da bi mogli intervenirati zadržite u rezervi barem dva bataljona.

Za Križevce nemamo nikakovih drugih podataka osim da se tamo nalazi posada domobranska i jedna satnija ustaša.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 12—1/2, k. 551.

[2] Odnosi se na Koprivnicu (vidi dok. br. 51, 52, 57, 59 i 89).

[3] Vidi dok. br. 59.

[4] O rasporedu jedinica 33. divizije prilikom napada na Koprivnicu vidi dok. br. 40 i 62.

Isto tako nastojte uhvatiti vezu sa jedinicama XXXII. Divizije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar-pukovnik: Komandant — general-major
Vlado Matetić

P.S. Telefonsku liniju Koprivnica — Ludbreg niste presjekli i tako banda nesmetano razgovara. To je linija sigurno na pruzi za Ludbreg. Odmah je prekinite.

Ne znam zašto pored dvije stanice koje imate nemate sa nama veze niti nam šaljete ikakove izvještaje.

BR. 46

IZVJEŠTAJ ŠTABA UNSKE GRUPE OD 14. OKTOBRA 1944. ŠTABU 4. KORPUSA NOVJ O IZVEDENIM DIVERZIJAMA NA PRUZI BIHAĆ — BOSANSKI NOVI, O NAPADU NA CAZIN I VAGANAC I O BORBI KOD PETRINJE[1]

ŠTAB
UNSKE GRUPE 4. KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. Broj: 46/ 14 X 1944

Mjesečni operativni izvještaj
za vrijeme od 1 do 30. IX. 1944 g.
dostavlja.—

ŠTABU IV. KORPUSA NOV — JUGOSLAVIJE!

Zapovijesti štaba IV. Korpusa NOVJ. Naša Grupa dobila je zadatak da u međuvremenu od 31. VIII. do 8. IX. o.g. aktivno djeluje na komunikaciji Bihać — Bos. Novi s tim da potpuno onemogući neprijatelju vršenje saobraćaja istom komunikacijom.—[2]

Izvršene su pripreme za izvršenje dobivenog zadatka, s tim što se izvršila popuna jedinica sa potrebnom količinom raznovrsne municije i diverzantskim materijalom.—

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 11/1—7, k. 1616.

[2] *Vidi tom* V, knj. 31, dok. br. 59.

U vremenu dobivenog naređenja za akciju brigade su bile raspoređene: 1. brigada na odmaranju u Todorovu, II. brigada na položajima prema Cazinu na Skokovima, a Krajiški odred koji je onog vremena postojao u formaciji bio je u formiranju na Brijegovima.—

Dana 30. VIII. o. g. brigade krenule su u pravcu komunikacije Bihać — Bos. Novi po dobivenim otsjecima svoga djelovanja. S obzirom da Vam ne šaljemo zapovijesti Štaba Grupe za izvršenje ovih akcija, iznosimo kratak raspored po otsjecima djelovanja brigada kao i odreda.—

II. brigada dobila je zadatak po zapovijesti, da sa dva bataljona vrši pritisak na Cazin i zatvara pravac Tržac — Skokovi — Gor. Koprivna, a sa druga dva bataljona da zatvara pravac Cazin — Pištaline i Krupa — Pištaline i da vrši rušenje pruge na otsjeku Krupa — Ostrožac.

Krajiški odred dobio je zadatak da zatvara pravac Otoka — Pištaline i da vrši rušenje pruge Krupa — Otoka (željezni most). I. brigada po zapovijesti dobila je zadatak da zatvara pravac Otoka — Jezersko — Otoka — Bužim i da ruši prugu Otoka — Bos Novi, i cestu Krupa — Otoka, Otoka — Bos. Novi, a sa jednim bataljonom da zatvara pravac Matijevići — Dobretin i da isti bataljon djeluje na cesti i pruzi Bos. Novi — Otoka.—

Akcija je počela 31. VIII. koja je trajala do 8. IX. o. g. Pošto su se obnavljale svaku veče iste akcije, s toga Vam podnosimo pregled rušenja pruge i ceste kao i manje sukobe sa neprijateljem u toku napomenutog vremena: I. brigada uništila je sa eksplozivom 400 metara željezničke pruge. Na cesti svoga otsjeka porušila jedan veći most dug 12 metara i tri manja mosta. Uništena su 3 kamiona, jedna civilna kola koja su naišla na nagazne mine. Neprijateljski gubici: poginulih 28, ranjenih 26, za koje imamo sigurne podatke. Naši gubici u ljudstvu 3 mrtva i 3 ranjena druga za koje prilažemo listu gubitaka. Gubici u materijalu: 9 nagaznih mina, 10 mina za teški bacač i 720 komada municije raznog kalibra.

Naša II. brigada uništila je sa eksplozivom 656 metara pruge, ubila 5 neprijateljskih vojnika, ranila 6, a zarobila 2, i zarobila 3 karabina. Naši gubici u ljudstvu 2 poginula, 2 ranjena druga za koje šaljemo liste gubitaka. Gubici u materijalu: 1 puškomitraljez, 1 karabin, 90 kg eksploziva i 3 nagazne mine koje je neprijatelj pronašao na cesti Ostrožac — Cazin.—

Krajiški odred uništio je sa eksplozivom 300 metara željezničke pruge. Neprijatelju nije nanio gubitaka niti je bilo sopstvenih gubitaka.

Gubici neprijatelja ukupno u ljudstvu: 33 poginula, 32 ranjena i 2 zarobljena. U materijalu uništeno željezničke pruge

1356 metara, uništen 1 veći most i 3 manja. Oštećena i uništena 3 kamiona, zarobljena 3 karabina.

Naši gubici u ljudstvu 5 poginulih i 4 ranjena. U materijalu: 1 puškomitraljez, 1 karabin, 180 kg. eksploziva, 12 nagaznih mina, 10 bacačkih mina i utrošeno 720 metaka raznog kalibra.—

Akcije su bile manjeg stila za koje nije potrebno pisati naročitih podrobnosti, a vršile su se po predviđenom planu. Neprijatelj je na svaku izvršenu akciju reagirao s tim što je pokušavao sa ispadom iz uporišta da nas odbaci od komunikacije, što mu nije uspjelo. Bataljon II. brigade koji je izgubio puškomitraljez bio je napadnut u noći od strane »trupa«, uslijed čega je došlo neopreznošću štaba bataljona, koji je pozvat na odgovornost.

Noću 8-9 septembra o.g. jedan bataljon I. brigade postavio je zasjedu prema komunikaciji Otoka — Bos. Novi, a na položaju Osmaka k. 325 pridodatim teškim bacačem napadao je jednu kolonu koja se kretala iz Otoke za Bos. Novi (motorizovanu). Po izvještaju štaba brigade neprijatelj je imao mrtvih i ranjenih 20—25 vojnika. Uništena i oštećena su 4 luksuzna automobila. Našom mitraljeskom vatrom 1 auto je zapaljen koji je izgorio.

Do plijena nije došlo, pošto je prepreka Una. Naših gubitaka nije bilo. Municije je utrošeno 600 komada metaka raznog kalibra i 8 kom. bacačkih mina (teških talijanskih).—

Na predlog ovog Štaba izvršena je akcija 13 septembra o.g. na neprijateljski garnizon Cazin. Sa akcijom je rukovodio Štab IV. Korpusa.

U akciji su učestvovale naše dvije brigade i dvije brigade VIII. Ud. divizije i to: Naša I. brigada i I. brigada VIII. Ud. divizije učestvovale su u napadu, a naša II. brigada i II. brigada VIII. Ud. divizije bile su na osiguranju.—

Borba je počela 13 septembra o.g. u 5.30 časova i trajala do 7 časova u jutro. Akcija je izvedena po predviđenom planu, koji je uspio prilično dobro.

Zarobljeno je 120 neprijateljskih vojnika.

Ubijeno je 86 neprijateljskih vojnika.[3]

Zaplijenjeno je: 2 topa kalibra 105 m/m. i nepoznat broj granata, 3 puškomitraljeza, 1 teški mitraljez (švarcloze), 160 pušaka, 30 bombi, 5 šmajsera, 6 pištolja, 2305 »Mauzer« metaka, 1 dvogled, 2 pisaće mašine, 2 telefona, i telefonska cen-

[3] Ovdje nisu uneseni gubici koje su neprijatelju nanijele jedinice 8. divizije. Prema izvještaju Štaba 4. korpusa NOVJ ukupni neprijateljski gubici u Cazinu bili su: ubijeno 273, ranjeno 90, zarobljeno 276. Jedinice 4. korpusa imale su 14 mrtvih i 44 ranjena. (Arhiv V.I.I., reg. br. 3—7, k. 426 A.)

trala, 6 konja, 22 ćebeta, 8 šinjela, 3 šatorska krila, 22 hlače, 28 bluza, 50 kom. porcija i čuturica, 22 ranca, 20 pari novih cipela, 23 para veša, 500.000 Kuna i nešto ostalog ratnog materijala koji nije prebrojavan.—

Sopstveni gubici:

Poginulih: 6 drugova, među kojima dva komandira čete.

Ranjenih 17 drugova, među njima 2 komandira i 1 zamj. komandanta te 1 zamj. komandira, za koje prilažemo liste gubitaka.

Utrošeno 7639 kom. metaka raznog kalibra, 11 bombi ručnih i 20 mina za teške bacače, te 28 topovskih granata kalibra 75 m/m.—

U borbi je pokvaren 1 šarac koji je poslije popravljen i poslan u jedinicu.

Napad je bio dobro vojnički i politički pripremljen.—

Sve odluke i izdane zapovijedi usmeno i pismeno bile su realne i odgovarale su situaciji.—

Iz ove akcije možemo izvući slijedeće pouke:

1) Izvršena neopženo koncentracija ljudstva naših snaga.

2) Tući koncentričnom vatrom pojedine uporne tačke.

3) Preduzimati noćne napade kada artiljerija u toku dana može se plasirati i zauzeti si elemente.

Izvršena akcija na Cazin odrazila se vrlo dobro kako na našu vojsku, tako i na pozadinu vojnički i politički.—

Neprijatelj je reagirao iz Ostrožca i Otoke sa kojim je vodila borbu naša II. brigada i II. brigada VIII. Ud. Divizije.—[4]

Na osiguranju 14. septembra II. brigada vodila je borbu sa neprijateljem koji je reagirao iz Krupe i Otoke, a kome nije uspjelo da se probije do Cazina. Neprijatelj je bio odbijen uz gubitke koji nam nisu poznati.

Naši gubici: 2 ranjena druga za koje Vam šaljemo liste gubitaka.—

Utrošeno je 2700 metaka, 11 mina za teški bacač.

Plijena nije zarobljeno.—

Poslije izvršene akcije na Cazin po naređenju toga štaba krenuli smo sa brigadama prema Izačiću sa zadatkom da likvidiramo neprijateljsko uporište od 300 ustaša (milicionera) u Izačiću. — Dolaskom I. brigade u Tursku Gatu obaviješteni smo da je neprijatelj napustio Izačić uslijed čega nije slijedio napad. Novom situacijom izmijenjen je plan tako da nije došlo do borbe. Poslije neuspjeha na Vagancu[5] krenuli smo sa bri-

[4] Vidi tom V, knj. 33, dok. br. 63.
[5] Vidi tom V, knj. 33, dok. br. 83.

gadama na položaj prema Cazinu, na Skokove i na sređivanje brigada.

Poslije toga po naređenju toga štaba naša I. brigada krenula je na Baniju sa zadatkom vršenja akcija većeg stila u sastavu ostalih jedinica našeg Korpusa.—[6]

27. IX. o.g. brigada je vodila borbu na položajima oko Petrinje sa neprijateljem koji je reagirao iz Petrinje na vršenje akcije oko Sunje i na pruzi Sunja — Petrinja.—

Neprijatelj je odbijen nanijevši mu gubitke koje nismo provjerili.—

28. IX. o.g. neprijatelj je jačim snagama krenuo prema položajima naše I. brigade gdje su mu naneseni gubici od 30 mrtvih i ranjenih vojnika po izvještaju informativne službe toga terena.—

Borba je trajala 1.40 časova.

Naši gubici jedan lakše ranjen koji je i dalje u svojoj jedinici i radi toga ne prilaže se lista gubitaka.—

U borbi utrošeno je 2350 metaka raznog kalibra. Od oružja niti je šta izgubljeno, a niti zarobljeno.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

POLITKOMESAR,
Bijedić[7]

KOMANDANT-major,
Šakanović Halil

(M.P.)

---

[6] Riječ je o napadu koji su jedinice 4. korpusa izvele 26/27. septembra na Sunju, Donji Hrastovae, Graboštane i Stubljane (opširnije o tome vidi dok. br. 16 i 110 u ovoj knjizi, tom V, knj. 33, dok. br. 95, 105, 108 i 115 i Arhiv V.I.I., reg. br. 14—1/7; k. 426 A).

[7] Šukrija

BR. 47

ZAPOVIJEST ŠTABA 29. DIVIZIJE NOVJ OD 15. OKTOBRA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA DUBROVNIK[1]

ŠTAB
XXIX UDARNE DIVIZIJE
N.O.V. JUGOSLAVIJE
O. Pov. broj 881
Dana 15-X- u 24 č 1944 g.
Trebinje

ZAPOVIJEST:
(Sekcija Dubrovnik — Trebinje — Mljet 1:100000)

Danas, 15. o.mj. u 7 sati ujutro tri bataljona XIII Hercegovačke NOU brigade i jedan bataljon XII Hercegovačke NOU brigade nakon 30 časova borbe zauzeli su željezničku stanicu Zavala. Tom prilikom je ubijeno 147 Italijana — fašista. Zaplijenjeno je: sedam mitraljeza, tri bacača, 100 pušaka, 20.000 puščanih metaka i nešto konja i mazgi.

Grupa dalmatinskih bataljona u toku jučerašnjeg dana likvidirala je Orahov Do i goni neprijatelja prema Slanom.

Dijelovi II proleterske dalmatinske brigade zauzeli su u toku današnjega dana neprijateljska uporišta Grudu i Čilipe i produžuju sa gonjenjem neprijatelja u pravcu Herceg-Novog.

XIII Hercegovačka NOU brigada u toku noćašnje noći i sjutra mora likvidirati Ravno, a sa ostalim dijelovima ima se povezati sa dijelovima 26. divizije koji su se trebali iskrcati.[2]

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 1/17—8, k. 1143 A.

[2] U operacijskom dnevniku 29. divizije rečeno je o tome 16. oktobra 1944. slijedeće: ...»Komandant Južno-hercegovačke operativne grupe izvještava: 15 o. mj. u 15 časova jedinice XIII. brigade ušle su u Ravno i oslobodile ga. Gonjenje neprijatelja i dalje se nastavlja tako da je oslobođena Zavala, Ravno, Čvaljina, Dvrsnica, Vela Međa, Tričina. U borbi za Ravno brigada je zaplijenila: 3 teške »Brede« ispravne a 2 neispravne, 1 top manjeg kalibra bez zatvarača, 5 puškomitraljeza, 60 pušaka, 20 konja, veliku količinu municije i 1 laki bacač. Jedan bataljon ove brigade smo prebacili na sektor Travica radi veze sa dijelovima XXVI. divizije«.

Prva dalmatinska proleterska brigada napadala je tada neprijateljska uporišta i kolone na komunikaciji Dubrovnik — Metković a 11. dalmatinska brigada 26. divizije napala je 16/17. Ston (vidi dok. br. 41, 49, 77 i 90 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 7—8, k. 1143 A).

XII Hercegovačka NOU brigada se prikupila na sektoru Hum — Duži.

X Hercegovačka NOU brigada se u toku današnjeg dana prikupila na sektoru: Zgonjevo — Poljice — Slivnica.

U vezi naređenja Vrhovnog Štaba NOV i POJ, naša Divizija uz pomoć 26. divizije i jedinica Primorske U. Grupe je dobila zadatak da napadne i likvidira neprijateljsko uporište u Dubrovniku.[3]

---

[3] U operacijskom dnevniku 29. divizije o tome piše: »14. oktobar 1944, V. Š. (Vrhovni štab — prim. red.) *radiogramom od 10-X-1944. god.* dostavio je slijedeće: »Glavne vaše snage i Primorske grupe treba da zauzmu Dubrovnik. U ovoj akciji sadejstvovaće dvije brigade 26. divizije koje će biti upućene sa otoka ka sjeveroistoku... Ovom zadatku posvetiti što veću pažnju. — Drugom svojom depešom V. Š. naređuje: »Jedinice 26. divizije potpomognute jačom artiljerijom, noću 14. napadaju Ston. — Oni će se iskrcati sa svoja dva bataljona između Neuma i Smokovljana za dejstvo iz pozadine. — Dobro bi bilo da i vi uputite izvjesne snage od Zavalje, Triblja i Smokovljana. Vaši i njihovi dijelovi treba da se povežu. Zadatak tih dijelova jeste da spriječe dolazak pojačanja iz pozadine. Izvjestite hoćete li uputiti i koje pojačanje iz pozadine. Izvjestite kako stoje vaše pripreme za napad na Dubrovnik i kad će uslijediti taj napad«.

»U vezi sa navedenim depešama, odmah su preduzete potrebne mjere i izdata potrebna naređenja«. 15. oktobra 1944. »Izdata je zapovijest X. i XII. brigadi da otpočnu napad na položaje oko Dubrovnika u cilju pripremanja napada na sam Dubrovnik...«

16. oktobra 1944. »X. brigada orijentisana je prema Dubrovniku i pripremna je za počinjanje napada na spoljnu odbranu grada. XII. brigada također prema Dubrovniku orijentisana i spremna je da u zajednici sa X. brigadom otpočne napad na Dubrovnik...«

17. oktobra 1944... »X. brigada izvještava: 16. o. mj. krenuli smo sa brigadom iz s. Glavska — Slivnice — Lekova u napad u 16h na neprijatelja koji se nalazi na Drijenu. Posada u Drijenu bila je oko 100 Švaba, koji su se uporno branili. Poslije nekoliko sati i pod jakim pritiskom Švabe su pobjegle. Ovdje smo zaplijenili 1 top protivkolac bez zatvarača, 1 teški bacač, 5 puškomitraljeza i ostale opreme. Odmah smo produžili sa bataljonima na Ivanicu, gde je neprijatelj uporan. — Borba se vodi u samom selu Ivanica.

Također i XII. brigada učestvuje u napadu na spoljne utvrde Dubrovnika...«

18. oktobar 1944... »Načelnik štaba Divizije, drug Drago Đukanović, koji je na položajima oko Dubrovnika izvještava. Poslije ovlađivanja sa Uskopljem, jedinice X. i XII. brigade produžile su energično gonjenje neprijatelja. Poslije podne, neprijatelja smo ugrozili iz pozadine. — U 20 časova danas 18.X. Dubrovnik je oslobođen. Neprijatelj je imao velike gubitke u ljudstvu i materijalu, a između ostalog je zaplijenjeno: 8 topova, 5 teških mitraljeza, 1 puškomitraljez i dosta ostalog materijala. Bande su pobjegle u pravcu Orašca...« (Arhiv V.I.I., reg. br. 7—8, k. 1143 A.)

Komandant njemačke 369. legionarske divizije Fric Najdhold izjavio je o povlačenju iz Dubrovnika slijedeće: »U oktobru 1944. počelo je po planu napuštanje Dubrovnika po naređenju II tenkovske armije. Napuštanje, koje je od početka teklo prema planu, bilo je prekinuto polovinom mjeseca iznenadnim iskrcavanjem jedne jugoslovenske oslo-

Radi izvršenja ovoga zadatka

NAREĐUJEMO:

1.— **X. Hercegovačka NOU brigada:**

Izvršiće u toku sjutrašnjega dana, tj. 16. o.mj. pokret sa svim svojim snagama najkasnije u 16 časova u pravcu neprijateljskih uporišta: Glavska — Rupni Do — Ivanica — Brgat. Zadatak te brigade je da munjevitim i energičnim naletom napadne i likvidira pomenuta uporišta i da nadire u pravcu Bosanka i Srđ. Po likvidaciji Glavske — Rupnog Dola — Ivanice i Brgata produžite sa gonjenjem neprijatelja, a ukoliko situacija bude povoljna napadnite glavno uporište Dubrovnik.[4]

2.— **XII. Hercegovačka NOU brigada:**

U toku sjutrašnjeg dana izvršiće pokret u pravcu Ivanica — Mokošica. Zadatak te brigade je da sa jednim bataljonom napadne i likvidira neprijateljska uporišta Uskoplje — Vukoš (k. 607). U slučaju povoljne situacije, a po sporazumu sa štabom X. Hercegovačke NOU brigade, produžite sa napadom na glavno neprijateljsko uporište Dubrovnik.[5] Napad na Dubrovnik izvršite sa dva bataljona. Dvije čete pošaljite u pravcu Prijevor — Dračevo Selo — Mokošica sa zadatkom da vežu neprijateljske snage koje se nalaze na lijevoj strani rijeke Omble. Jednu četu pošaljite na Zaton. Zadatak te čete je da zajedno sa Dubro-

---

bodilačke divizije na pojasu Neum, južno od Metkovića. Odlazak njemačko-hrvatskih kolona ovim obalskim drumom više nije bio izvodljiv. Poslije četvorodnevnih napada neprijatelja sa zemlje, mora i iz vazduha, bila su uništena gotovo sva transportna sredstva, koja su se nalazila ovdje.« (Arhiv V.I.I., reg. br. 36/4, k. 74 A.)

U knjizi »Ratište u Hrvatskoj«, Franz Schraml o povlačenju iz Dubrovnika pored ostalog piše: ... »18.10. u Dubrovniku sve komande i grupe pakuju svoje stvari. U samoj varošici navodno vlada otvorena pobuna. Pred nama je velika krivina puta kod zaliva Olebla. Bande su posjele uzvišenje i tuku put. PA artiljerija izlazi napred i stavlja pod vatru uzvišenja a sa njom i topovnjače i PA-čamci Ratne mornarice sa mora. Pod zaštitom ovoga moćnog vatrenog zastora kolona se strahovitim tempom kreće putem po ivici zaliva. Ranjenici u sanitetskim vozilima jauču od bolova koje izazivaju potresi od brze vožnje.

19.10. napušten je Dubrovnik. Svi PA-i pješadijski čamci su isplovili da bi morem došli do Pule ili Venecije. Mornari u Slanom potapaju brod za brodom, sve obalski brodovi. Vojnici i mornari olakšavaju svoj prtljag, bacaju sve izlišne stvari u rovove pored puta ili u more. Poruč. [nik] Rademaher, k-dir 5-bater.[ije] u Slanom, dolazi k nama. Morao je uništiti sve svoje topove. Na putu se svuda vide tragovi mina. Smrt vreba na svakoj krivini, iza svakog kamena ... «

[4] i [5] Vidi dok. br. 58, 140 i 142.

vačkim partizanskim odredom napadne neprijateljsko uporište u Zatonu i veže artiljeriju koja se nalazi na tome uporištu.

3.— Svi napadi na neprijateljska uporišta moraju uspjeti. Radi toga izvođenje istih mora da bude munjevito i energično.

4.— Veza:

S obzirom na važnost ove akcije ovome pitanju morate posvetiti naročitu pažnju. Štabovi X i XII Hercegovačke NOU brigade moraju međusobno održavati tijesnu vezu. Osim toga moraju održavati vezu sa štabom Južno-hercegovačke operativne NOU grupe koji se nalazi sa XIII Hercegovačkom NOU brigadom.

Štab Južno-hercegovačke operativne NOU Grupe treba se povezati sa jedinicama 26. NOU divizije.

Izvještaje o toku samih akcija kao i po završenim akcijama dostavljati ovome štabu što češće. Izvještaji moraju biti detaljni, jasni, te kako bi se iz njih mogla lako procijeniti situacija.

5.— Upozoravamo štabove brigada da zarobljenike, ukoliko ih bude, zadrže i obavijeste ovaj štab.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar,	Pomoćnik načelnika,	Komandant,
potpukovnik	kapetan,	General-major
Vojo Kovačević	[Potpis nečitak]	**Vlado Šegrt**

(M.P.)

Dostavljeno:
— Štabu X Hercegovačke NOU brigade;
— Štabu XII Hercegovačke NOU brigade;
— Štabu Juž. Herc. operativne NOU Grupe.

BR. 48

PREGLED SOCIJALNOG I NACIONALNOG SASTAVA LJUDSTVA 35. DIVIZIJE OD 15. OKTOBRA 1944. GODINE[1]

PREGLED SOCIJALNO-NACIONALNOG SASTAVA 35. DIVI

Jedinica		Brojno stanje po spisku	SOCIJALNI							
			Radnika	Seljaka	Intelektualaca	Obrtnika	Namještenika	Vojnih lica	Policaja, žandara, financa	
Štab Divizije i pomoćno osoblje	Komandni kadar	10		2	3		2	3		
	boraca	21	3	6		2	9	1		
Straža i kuriri pri štabu	Komandni kadar	8	1	6		1				
	boraca	37		35		2				
Četa za vezu Divizije	Komandni kadar	14		13		1				
	boraca	69	1	60		5	3			
Izvidačka četa	Komandni kadar	12		10	1			1		
	boraca	22		18	1	3				
Diverzantska četa	Komandni kadar	10	2	6	1			1		
	boraca	28	16	9	3					
Intendantura i radionice	Komandni kadar	5		4		1				
	boraca	21	2	8	1	9	1			
Sanitet. prihvatna bolnica, bolničar. četa	Komandni kadar	22	7	11	3		1			
	boraca	125	39	62		12	8	2	2	
Desetarsko-vodnički kurs	Komandni kadar	5		2	1			2		
	boraca	4		4						
Omladinski bataljon	Komandni kadar	34	1	31		1		1		
	boraca	106	2	103	1					
Veterinarska ambulanta	Komandni kadar	4		2	1	1				
	boraca	3		3						
I. Ud. brigada	Komandni kadar	258	30	190	8	10	12	4	4	
	boraca	652	122	470	9	37	11	1	2	
II. Brigada	Komandni kadar	253	162	58	7	3	18	3	2	
	boraca	842	580	210	10	18	23	1		
III. Ud. brigada	Komandni kadar	211	15	170	6	6	8	2	4	
	boraca	560	82	422	9	17	25	8	6	
I. art. divizion	Komandni kadar	42	9	22	9	6	4	1		
	boraca	159	29	118	4	4	2	2		
UKUPNO:	Komandni kadar	888	227	527	31	30	45	18	10	
	boraca	2649	876	1528	29	109	82	15	10	

Polit. komesar: SMRT FAŠIZMU —

[1] Kopija originala (pisana mastilom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 16—5/4, k. 1234.

ZIJE XI. KORPUSA NOVJ NA DAN 15-X-1944. G.

	NACIONALNI												Prmjedba
	Srba	Hrvata	Slovenaca	Crnogoraca	Muslimana	Talijana	Rusa	Jevreja	Mađara	Čeha	Njemaca		
	7	2	1										
	11	9						1					
	7	1											
	24	12				1							
	13	1											
	52	17											
	11	1											
	16	6											
	9	1											
	20	8											
	3	2											
	15	6											
	15	6		1									
	78	40	2			4		1					
	4	1											
	4												
	29	5											
	93	13											
	2	2											
	3												
	207	48				1		2					
	451	199	1			1							
	98	146	4	1	2	1		1					
	96	705	8		17	13						3	
	126	85											
	288	272											
	33	9											
	130	26	2					1					
	564	310	5	2	2	2		3					
	1281	1313	13		17	19		3				3	

SLOBODA NARODU! Komandant, potpukovnik:

(M. P.)

[2] U kopiji originala izostavljena nacionalnost.

BR. 49

ZAPOVIJEST ŠTABA 11. DALMATINSKE BRIGADE OD 15. OKTOBRA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA DA NAPADNU STON I STONSKU PREVLAKU I IZBIJU NA KOMUNIKACIJU DUBROVNIK — METKOVIĆ[1]

ŠTAB
XI DALMATINSKE UDARNE BRIGADE
15.X.1944 godine.
Str. pov.Broj. 17.

ZAPOVIJEST
(Sekcija Mljet 1:100.000)

Podaci o neprijatelju:

U garnizonu Ston nalazi se 19. bataljon (»999«[2] ojačan sa nešto protukolskog i protuavionskog oružja i sa jednom baterijom topova. Pored 19. bataljona nalazi se u Stonu i jedna četa I. bataljona 370 puka »V.D.«,[3] i nešto mornara (na protukolskom i protuavionskom oružju). Neprijatelj je zaposjeo i utvrdio slijedeće točke: Humac (trig. 78), Kokota Glavica (trig. 11), Koruna, Bartolomija (trig. 219), Mihajlo (k. 107), Gorica (trig. 19), Humac (trig. 63), Solanu, Kaštel i Strinčera (trig. 347). Na raskrsnici Ston — Dol — Zamaslina ima jednu bateriju topova, a na Zecu (k. 153) jednu P.A. bateriju (detaljno u informativnim izvještajima od 9, 10. i 13. ovog mjeseca).

Zadatak naše Brigade:

Napasti i hikvidirati garnizon Ston i Stonsku prevlaku i izbiti na komunikaciju Dubrovnik — Metković.[4]

Susjedne snage:

I. Dalmatinska N.O.U.P. Brigada naše Divizije nadirati će iz pravca Slivno Ravno prema zaleđu Stona,[5] a sa kopna sadejstvovati će Dubrovački odred.[6]

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 40—1/2, k. 1101.

[2] Vidi primjedbu br. 11 uz dok. br. 90.

[3] »Vražja divizija«. Odnosi se na njemačku 369. legionarsku diviziju (vidi primjedbu br. 2 uz dok. br. 41).

[4] Vidi dok. br. 77.

[5] Vidi dok. br. 90.

[6] Vidi dok. br. 41.

Naše snage:

5 pješadijskih bataljona
I. bataljon grupe J.D.O.O.[7]
2 baterije 75 mm
1 baterija dugačkih topova
1 vod protukolaca 47 mm
Minobacačka četa Brigade
Za izvršenje prednjeg zadatka:

NAREĐUJEMO:

1.— **Sjeverna kolona:** (I, II i III bataljon, 1 vod bacača i 1 protukolac).	Izvršiti će podilaženje pravcem Marići — Duba — Hodilje, i izvršiti napad na Humac (trig. 78), Bartolomiju (trig. 219) i Korunu, te Kokotu glavicu i Strinčeru (trig. 347). I. Bataljon napasti će Humac (trig. 78) i Korunu. II. Bataljon napasti će odlučno Bartolomiju (trig. 219) i po likvidaciji ostaviti na koti dovoljno snaga a sa ostalim snagama pomagati napad I bataljona. III. Bataljon napasti će obilaznim manevrom Strinčeru (trig. 347) i Zamasline. Zalaganje sjeverne kolone mora biti brzo i odlučno jer je na njezinom pravcu težište zadatka.
2.— **Južna kolona:** V bataljon, I bataljon grupe J.D.O.O., 1 vod bacača i 1 protukolac).	Izvršiti će podilaženje u 2 pravca i to: Metohija — Ilino Brdo — Kuta i Metohija — Prapratno — Popina i izvršiti napad na Mihajlo (trig. 107), Goricu (trig. 19) i Humac (trig. 63) i vršiti pritisak prema Stonu. V. Bataljon izvršiti će napad na Humac (trig. 63) i pomognuti napad na Mihajlo (trig. 107), i vršiti pritisak na Ston. I. Bataljon J.D.O.O. napasti će Mihajlo (trig. 107) i Goricu (trig. 19), i vršiti pritisak prema Stonu. Zalaganje Južne kolone mora biti dovoljno da bi što više skrenuli pažnju neprijatelja i time omogućili lakši prodor sjeverne kolone.
3. — Artiljerija:	Pripremiti će napad otvaranjem vatre u toku dana 16 ovog mjeseca, a u toku borbe dobivati će zadatke od štaba Brigade. Ciljevi: 025775, 021765, 023765, 034753, 023764, 057752 i 019773. U toku borbe dobro će osmatrati svjetlosne znake pješadije.

[7] Južnodalmatinskih otočkih odreda

4. — Minobacačka četa: Pridodati će jedan vod sjevernoj koloni, a jedan vod južnoj koloni. Komanda čete starati će se da bude kod bacača uvijek dovoljno municije.

5. — Rezerva: V. Bataljon biti će u Brigadnoj rezervi, a svaki bataljon držati će u rezervi jednu do dvije čete.
Brigadna rezerva smjestiti će se na prostoriji Sparagovića.

6. — Početak napada: Napad će uslijediti noću od 16/17. ovog mjeseca. Početak napada ravnati će se prema sjevernoj koloni. U toku noći nastojati podići što bliže neprijatelju i ne otvarati vatru dok on ne otvori vatru.

7. — Veza: Održavati će se prema direktivi za vezu (u prilogu zapovijesti).

8. — Sanitet: Brigadno previjalište nalaziti će se u Sparagoviću (Metohija) sa prihvatnicama u Hodilju i kod kapelice (kota 323). Referent saniteta Brigade organizovati će evakuaciju ranjenika do Brigadnog previjališta, a za evakuaciju ranjenika do hirurške ekipe brinuti će se referent saniteta Divizije.[8]

9. — Ishrana, popuna municijom: Brigadna intendantura nalaziti će se u Žuljani. Intendanti bataljona izuzeti će suhu hranu za 3 dana, od koje će za 1 dan dati borcima. Brigadna bojna komora biti će u Sparagoviću (Boljenovići). Rukovalac bojne komore starati će se da jednice imaju uvijek i na vrijeme dovoljno municije.

10. — Zarobljenici i pljen: Zarobljenike ispitati kratko na licu mjesta za potrebne podatke, a zatim ih sprovoditi u Štab Brigade (u Mariće). Plijen popisati i predati intendanturi Brigade.

11. — Izvještaji: Pored telefonske i radio-veze slati i redovite pismene izvještaje putem kurira i to svaka 3 sata.
Izvještaji treba da sadrže situaciju i daljnje namjere štaba.

---

[8] Hirurška ekipa 26. divizije nalazila se tada u Janjini, na poluotoku Pelješcu (vidi dok. br. 41).

12. — Ugovoreni znaci: Vrijede redovni znaci. Borbeni znaci za noć
15/16 — **Guvo**
16/17 — **Bepo**
17/18 — **Božo**
18/19 — **Ilija**
Ugovoreni svjetlosni znaci između pješadije i art. 2 bijele rakete okomito — stigli smo na čuku.
1 bijela u pravcu neprijatelja — podilazimo čuku ispred nas.
3 bijele u pravcu neprijatelja — tražimo artiljer. vatru.
1 crvena okomito — prekinuti art. vatru.

13. — Mjesto Štaba: Štab Brigade nalaziti će se u početku napada na Ilinom brdu (kota 469), gdje će biti i art. osmatračnica. O promjeni mjesta Štaba biti će sve jedinice na vrijeme izviještene.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar-major: **Ante Deak** Načelnik-kapetan: **Fiuman**[9] Komandant-kapetan: **Guvo**[10]

(M. P.)

Dostavljeno: na znanje: Štabu XXVI Divizije
na izvršenje: Svim jedinicama XI Brigade
Štabu Grupe J.D.O.O.
Štabu I. Brdskog Diviziona

[9] Vilko
[10] Ivan

BR. 50

IZVJEŠTAJ ŠTABA 3. DIVERZANTSKOG ODREDA OD 15. OKTOBRA 1944. ŠTABU 10. KORPUSA NOVJ O IZVEDENIM DIVERZIJAMA OD 20. SEPTEMBRA DO 12. OKTOBRA 1944. GODINE[1]

ŠTAB
III. DIVERZANTSKOG ODREDA
GRUPE DIVERZANTSKIH ODREDA
N.O.V. JUGOSLAVIJE
Broj 57/44
Dana 15. X. 1944 godine

ŠTABU X. KORPUSA »ZAGREBAČKOG« NOVJ

Izvještaj o izvršenim diverzantskim akcijama III. Diverzantskog Odreda u vremenu od 20. IX — 15. X. 1944 godine.

20. IX. 44. Na pruzi Varaždin — Zagreb, kod stanice Pušća, dignut je u vazduh put. vlak. Uništena je lokomotiva i 1 vagon, a 2 su oštećena. Mrtvih je bilo 8, a ranjenih 12 vojnika i civila. Promet je stajao 48 sati.[2]

20. IX. 44. Na pruzi Koprivnica — Varaždin, kod stanice Martijanec, dignut je u vazduh put. vlak. Uništena su 3 vagona. Mrtvih je bilo 12, a ranjenih 26 ustaša i domobrana. Promet je stajao 12 sati.[3]

20. IX. 44. Na pruzi Banova Jaruga — Zagreb, kod stanice Ivanić-Grada, srušen je 1 most duljine 12 metara. Promet je stajao 30 sati.[4]

20. IX. 44. Na pruzi Banova Jaruga — Zagreb, kod stanice Sesvetski Kraljevec, dignut je u vazduh put. vlak. Uništena su 2 štitna kola, lokomotiva je teško oštećena i 3 put. vagona. Na mjestu je ostao mrtav strojovođa i ložač, a 2 domobrana su teže ranjena. Promet je stajao 10 sati.[5]

21. IX. 44. Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga, između stanica Čulinec i Borongaj, dignut je u vazduh put. vlak. Uništena su 2 štitna kola, a lokomotiva je oštećena.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 2—7, k. 551 A.

[2] Vidi tom V, knj. 33, dok. br. 136.

[3] Diverziju su vjerovatno izvele jedinice 10. korpusa NOVJ.

[4], [5] i [6] Vidi tom V, knj. 33, dok. br. 136.

Broj žrtava nije nam poznat. Promet je stajao 30 sati.[6]

21. IX. 44. Na pruzi Zagreb — Zidani Most, kod stanice Stenjevec, dignut je u vazduh teretni vlak. Uništena je lokomotiva i 4 vagona. Promet je stajao 24 sata.[7]

21. IX. 44. Na pruzi Zaprešić — Varaždin, kod stanice Luka, dignut je u vazduh put. vlak. Uništena je lokomotiva i 2 vagona. Broj žrtava nije nam poznat. Promet je stajao 30 sati.[8]

22. IX. 44. Na pruzi Varaždin — Koprivnica, kod stanice Martijanec, dignut je u vazduh put. vlak. Uništena su 3 vagona. Mrtvih je bilo 6, a ranjeno 18 ustaša, daljnji podaci nisu nam poznati.[9]

22. IX. 44. Na pruzi Zaprešić — Varaždin, kod stanice Vel. Trgovište, dignut je u vazduh put. vlak. Promet je stajao 30 sati, daljnjih podataka nema.[10]

23. IX. 44. Na cesti Beograd — Zagreb, kod sela Graberja (Križ) postavljen je 1 sanduk od municije sa rasteretnim upaljačem i eksplozivom, koji su podigli ustaše i Čerkezi, kod otvaranja istog ubijena su šestorica ustaša i Čerkeza.[11]

24. IX. 44. Na stanici Vrbovec, uništen je rezervoar i stroj koji je pumpao vodu u isti. Iste noći srušen je 1 drveni most između Vrbovca i Božjakovine.[12]

24. IX. 44. U selu Đurištu zaplijenjen je 1 konj, kojeg su tamo Čerkezi ostavili.

24. IX. 44. Na cesti Beograd — Zagreb, kod sela Lipovca (Kloštar Ivanić), postavljene su mine za tenkove, koje su bile primijećene od ustaša, isti su ih htjeli podići, kod podizanja ubijene su 2 ustaše.[13]

24. IX. 44. Na pruzi Varaždin — Koprivnica, kod stanice Čukovec, dignuta je u vazduh pružna terezina. Nadzornik pruge je teško ranjen. Postavljene su 3 tempirne mine koje su uništile 6 šina.[14]

---

[7] Vidi tom V, knj. 33, dok. br. 137.
[8] Vidi tom V, knj. 33, dok. br. 138.
[9] Vidi tom V, knj. 33, dok. br. 140.
[10] Arhiv V.I.I., reg. br. 2—4 k. 121.
[11] Arhiv V.I.I., reg. br. 2—4, k. 121.
[12] i [13] Vidi operacijski dnevnik Štaba Grupe diverzantskih odreda NOVJ u Arhivu V.I.I., reg. br. 2—4, k. 121.
[14] i [15] Arhiv V.I.I., reg. br. 2—4, k. 121.

24. IX. 44. Na pruzi Zagreb — Zidani Most, kod stanice Savski Marof, dignut je u vazduh transportni vlak. Uništena je lokomotiva i 6 vagona. Promet je stajao 30 sati.[15]

25. IX. 44. Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga, između stanica Sesveta i Sesvetskog Kraljevca, dignut je u vazduh oklopni vlak. Uništena je lokomotiva i 4 oklopna vagona, a 2 oklopna vagona su oštećena. Broj žrtava nije nam poznat. Promet je stajao 26 sati.[16]

25. IX. 44. Na cesti Zagreb — Beograd, kod Ivanić-Grada, postavljene su 2 šrapnel mine i sanduk sa rasteretnim upaljačem. Od šrapnel mina ubijen je 1 njem. oficir i 1 vojnik, a 1 je ranjen, daljnih podataka nemamo.[17]

25. IX. 44. Na cesti Zagreb — Zidani Most naišao je 1 domobranski kurir na tromotornom kotaču na kojeg smo zapucali, ali kako je bila u blizini domobranska zasjeda, koja je zapucala, mi smo se morali povući, daljnjih podataka nemamo.[18]

26. IX. 44. Na cesti Zagreb — Dugo Selo uhapšen je 1 domobranski poručnik sa motor kotačem 200 cm.[19]

26. IX. 44. Na pruzi Varaždin — Koprivnica, kod stanice Jalžabet, postavljena je mina, koju je neprijatelj pronašao i izvadio ne znajući da je u njoj tempirna olovka. Neprijatelj je minu odvezao u Varaždin i stavio u kasarnu, ista je stupila u djelovanje i ubila 6, a ranila 16 domobrana. Jedan dio kasarne je potpuno uništen, a drugi oštećen.[20]

26. IX. 44. Na pruzi Zaprešić — Varaždin, kod stanice Pušće, dignut je u vazduh put. vlak. Uništena su 2 a oštećena su 3 vagona. Broj žrtava nije nam poznat. Promet je stajao 6 sati.[21]

26. IX. 44. Na pruzi Zaprešić — Varaždin, kod stanice Luka, postavljena je mina koju je neprijatelj pronašao i izvadio.

27. IX. 44. Na pruzi Zaprešić — Varaždin, kod stanice Vel. Trgovište, dignut je u vazduh teretni vlak. Uništeno je 6 vagona. Promet je stajao 48 sati.[22]

---

[16] Vidi tom V, knj. 33, dok. br. 141.
[17] i [18] Arhiv V.I.I., reg. br. 2—4, k. 121.
[19] i [20] Arhiv V.I.I., reg. br. 2—1, k. 121.
[21] Vidi tom V, knj. 33, dok. br. 142.
[22] i [23] Arhiv V.I.I., reg. br. 2—4, k. 121.

28. IX. 44. Na pruzi Dugo Selo — Križevci, kod stanice Božjakovina, dignut je u vazduh radnički vlak. Šteta i žrtve nisu nam poznate, a promet je stajao 4 dana.[23]

28. IX. 44. U selu Dubravica, kotar Klanjec, uhapsili smo 1 ustašu, kod njega je pronađeno od vojne opreme sljedeće: 3 puške, 200 metaka, 3 opasača, 3 ručne bombe i 1 cerada. Ustašu sa njegovim ispravama predali smo O.K. SKOJ-a Zagreb, a oružje smo zadržali.[24]

30. IX. 44. Na pruzi Zaprešić — Varaždin, kod stanice Zabok dignut je u vazduh teretni vlak. Uništena su 3 vagona i 2 su oštećena. Promet je stajao 30 sati.[25]

30. IX. 44. Na pruzi Zagreb — Zidani Most, kod stanice Sutla, dignut je u vazduh transportni vlak. Uništena su 4 vagona, a lokomotiva i 2 vagona su oštećeni. Broj žrtava nije nam poznat. Promet je stajao 20 sati.[26]

30. IX. 44. Na pruzi Zagreb — Zidani Most, kod stanice Laduč, dignut je u vazduh transportni vlak. Uništena su 4 vagona, a lokomotiva i 2 vagona su oštećena. Promet je stajao 10 sati.[27]

30. IX. 44. Na cesti Beograd — Zagreb, kod sela Prkos, dignut je u vazduh most dugačak 10 metara.

30. IX. 44. Na cesti Zagreb — Beograd, kod sela Bunjani, postavljena je šrapnel mina. Ubijen je 1, a 2 su ranjena neprijateljska vojnika.

1. X. 44. Na pruzi Zagreb — Zidani Most, kod stanice Podsused, dignut je u vazduh transpotrni vlak. Uništena je lokomotiva i 6 vagona. Mrtvih je bilo 10 i više ranjenih Nijemaca. Promet je stajao 14 sati.

1. X. 44. Na pruzi Zagreb — Zidani Most, kod stanice Savski Marof, dignut je u vazduh transportni vlak. Uništena je lokomotiva, službena kola i 3 vagona, a 4 vagona su oštećena. Broj žrtava nije nam poznat. Promet je stajao 7 sati.[28]

1. X. 44. U selu Prikraju uhapšen je 1 ustaški špijun, koji je zajedno sa ispravama predan komandi mjesta Dubrava.

2. X. 44. Na cesti Dugo Selo — Križevci, na rijeci Lonji, srušen je most dugačak 24 metra.

---

[24] i [25] Arhiv V.I.I., reg. br. 2—4, k. 121.

[26] i [27] Vidi dok. br. 120 i 121 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 2—4, k. 121.

[28] Opširnije o tome vidi dok. br. 121.

2. X. 44. Na pruzi Zagreb — Križevci, na stanici Prikraj, uništeno je 6 šina.[29]

2. X. 44. Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga, kod stanice Dugo Selo, dignut je u vazduh transportni vlak, daljnjih podataka nemamo.[30]

2. X. 44. Na pruzi Zabok — Đurmanec, kod Krapine, presječena je pruga na 32 mjesta, uništene su 64 šine i 1 telefonski stup. Ova akcija je izvršena u suradnji I. bataljona Zagorskog Part. Odreda. Promet je na toj pruzi obustavljen.[31]

2. X. 44. Na pruzi Varaždin — Koprivnica kod stanice Rasinja, dignut je u vazduh teretni vlak. Uništena su 3 vagona i 4 oštećena, daljnja šteta nije nam poznata, a promet je potpuno obustavljen.

3. X. 44. Na pruzi Zaprešić — Varaždin, kod samog Zaprešića, postavljena je mina koja je sabotirala, pa smo je izvadili.

3. X. 44. Na pruzi Zagreb — Zidani Most, između Podsuseda i Zaprešića, bačen je u vazduh brzi vlak. Uništena su 4 vagona, dok su ostali svi oštećeni. Bilo je 30 mrtvih, od toga 1 njemački general, 1 domobranski pukovnik, 3 njem. agenta i 25 njem. i domobr. oficira i pokroviteljica njem. Crvenog križa.[32]

3. X. 44. Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga, kod stanice Borongaj, dignut je u vazduh put. vlak. Uništena je lokomotiva i 2 vagona, a 4 vagona su oštećena. Broj mrtvih i ranjenih nije nam poznat. Promet je stajao 18 sati.

3. X. 44. Na cesti Zagreb — Beograd, kod Božjakovine, postavljena je parola, koju se neprijatelj ne usudi dirati, ista vjerovatno i danas stoji.

3. X. 44. Na cesti Zagreb — Beograd, kod sela Prkos, postavljena je šrapnel mina na koju su naletjeli Čerkezi, 1 je ubijen, dok su 3 teško ranjena.

4. X. 44. Na pruzi Zaprešić — Varaždin, kod stanice Bedekovčina, dignut je u vazduh teretni vlak. Daljnjih podataka nismo mogli dobiti.

---

[29] Vdi dok. br. 122.

[30] Arhiv V.I.I., reg. br. 2—4, k. 121.

[31] Vidi dok. br. 123.

[32] Vidi dok. br. 123.

4. X. 44. Na pruzi Zaprešić — Varaždin, kod stanice Zabok, dignuta je u vazduh pružna terezina. Ubijena su 3 željezničara, a terezina je potpuno uništena.

5. X. 44. Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga, kod stanice Dugo Selo, dignut je u vazduh transport sa Čerkezima. Uništena je lokomotiva i 8 vagona, a 6 vagona je oštećeno. Ubijeno je 36 Čerkeza, strojovođa i ložač, a 17 Čerkeza je ranjeno. Promet je stajao 57 sati.[33]

5. X. 44. Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga, kod stanice Sesveta, postavljena je mina i detonacija se čula, ali podataka nismo mogli dobiti.[34]

6. X. 44. Na želj. stanici Zagreb — Borongaj, dignuta je u vazduh zgrada, koja je služila za opravku vagona i za smještaj ulja i nafte, kao i raznog drugog materijala. Zgrada je potpuno izgorjela i sve što se je u njoj nalazilo.[35]

6. X. 44. Na pruzi Dugo Selo — Križevci uništeno je stajalište Božjakovina, zaplijenjen je 1 telefon, uništeno je 5.000 komada voznih karata u vrijednosti 2.000.000 kuna, kao i ostali želj. uređaj.[36]

6. X. 44. Na pruzi Dugo Selo — Križevci dignuta su u vazduh 2 mosta, jedan dug 6, a drugi 8 metara i srušen je 1 bunker 4/4 na rijeci Lonji.[37]

6. X. 44. Na pruzi Zagreb — Zidani Most, kod stanice Podsused, dignut je u vazduh transportni vlak nakrcan gestapovcima. Ubijeno je 15, a ranjeno 36 gestapovaca. Promet je stajao 36 sati. Daljnjih podataka nemamo.[38]

7. X. 44. Na pruzi Zaprešić — Varaždin, kod stanice Vel. Trgovište, presječena je pruga na 14 mjesta, uništeno je 28 šina. Promet je do danas obustavljen.

7. X. 44. Na pruzi Čakovec — Ormož, kod stanice Macinec, dignut je u vazduh njem. brzi vlak. Uništene su 2 lokomotive i cijela kompozicija. Neprijatelj je 2 dana vadio mrtve ispod ruševina, daljnjih podataka nemamo.

7. X. 44. Na pruzi Zaprešić — Varaždin, kod stanice Luka, dignut je u vazduh put. vlak. Uništena su 2 vagona a 4 su oštećena, ostalih podataka nemamo.[39]

---

[33] i [34] Vidi dok. br. 125.
[35] Vidi dok. br. 125.
[36] i [37] Arhiv V.I.I., reg. br. 2—4, k. 121.
[38] Vidi dok. br. 126.
[39] i [42] Vidi dok. br. 127.

7. X. 44. Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga kod stanice Čulinec, dignut je u vazduh brzi vlak. Uništena je lokomotiva i 4 vagona, a 6 vagona je oštećenih, broj mrtvih i ranjenih nije nam poznat, ali je vjerovatno znatan. Promet je stajao 36 sati.[40]

7. X. 44. Na cesti Zagreb — Beograd kod Sesveta postavljena je parola, koja i danas stoji, jer se je neprijatelj ne usuđuje dirati.[41]

7. X. 44. Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga, između Volodera i Gračenice, dignut je u vazduh oklopni vlak. Uništen je 1 oklopni vagon, u njemu 1 top i 2 teška mitraljeza. Mrtvih je bilo 8, a ranjeno 12 domobrana. Promet je stajao 20 sati.[42]

7. X. 44. Na pruzi Dugo Selo — Križevci, na rijeci stara Lonja, srušen je most dugačak 20 metara.[43]

9. X. 44. Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga, kod stanice Voloder, bačen je u vazduh transportni vlak u kome se vozilo oko 5 satnija vojske. O nastaloj šteti, žrtvama i zastoju u prometu podataka nemamo.[44]

9. X. 44. Na cesti Zagreb — Beograd kod sela Bunjani postavljena mina na mostu, detonaciju smo čuli, ali podataka o učinku iste nismo dobili.

9. X. 44. Na cesti Zagreb — Beograd, kod sela Graberja, postavljene su 3 mine za tenkove. Podatke još nismo dobili.

11. X. 44. Na cesti Zagreb — Beograd, između Lupoglava i Dugog Sela, postavljene su 2 tenkovske mine. Neprijatelj je iste pronašao i spalio.

11. X. 44. Na pruzi Dugo Selo — Križevci, između Dugog Sela i Božjakovine, srušena su 2 mosta, jedan je dugačak 8, a drugi 10 metara. Promet je na toj pruzi potpuno obustavljen.

12. X 44. Na pruzi Dugo Selo — Križevci, na stanici Vrbovec, uništeno je 6 teretnih otvorenih i 3 osobna vagona i 3 skretnička srca.

Kako naknadno saznajemo za smjeli pothvat polit. delegata iz 1. čete II. Diverz. bataljona druga Pavlić Ivana, koji je, vraćajući se iz akcije naoružan pištoljem, otišao skoro u centar

---

[40], [41] i [43] Vidi operacijski dnevnik Štaba Grupe diverzantskih odreda NOVJ u Arhivu V.I.I., reg. br. 2—4, k. 121.

[44] Vidi dok. br. 129.

Zagreba u Vinogradsku cestu i u neposrednoj blizini bolnice milosrdnih sestara susreo avijatičkog vojnika i skinuo s njega odijelo, cipele i opasač, te je otišao preko Zagrebačke gore u svoju bazu.

U ovim akcijama imade ih veliki broj za koje nema dovoljnih, a za neke i nikakovih podataka, razlog je tome što neprijatelj odmah poduzima protumjere, a kad kada i pravi čitavu hajku po okolnim mjestima, pa se nije nikako moguće približiti i doznati pravu istinu o šteti, žrtvama itd.

Ove akcije vršene su sa pomanjkanjem eksploziva, a pri čemu smo se služili raznovrsnim nagaznim minama, tenkovskim, kamionskim itd., radi čega bi moglo biti i više akcija.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar: **Sobol Stjepan**

Zamj. komandanta, poručnik: **Nikola Papić**

(M. P.)

BR. 51

IZVJEŠTAJ ŠTABA 40. DIVIZIJE OD 16. OKTOBRA 1944. ŠTABU 6. KORPUSA NOVJ O BORBAMA ZA KOPRIVNICU[1]

ŠTAB XL. DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. Broj: 268/1944
Dana: 16/X 1944 g.

Predmet: Operativni izvještaj dostavlja. —

ŠTABU VI. KORPUSA N.O.V.J.

1.— Opis položaja: Varoš Koprivnica nalazi se u Podravskoj nizini. To je glavni grad Podravine, pa ga je iz tih razloga neprijatelj naročito utvrdio. Sva okolna sela također se nalaze u ravnici pa je iz tih razloga neprijatelju bila pružena moguć-

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 40—1/2, II, k. 473.

nost da to uporište sa dosta lakoće brani. Sama varoš nalazi se nešto niže nego okolna sela, zemljište se blago spušta prema varoši pa je time uopće veoma otežano prilaženje kolona prema varoši. Jedinice ove Divizije dobile su zadatak[2] najprije da osiguravaju nesmetan rad jedinicama X. Korpusa koje su vršile napad na uporište Koprivnicu.[3] Međutim drugoga dana jedna brigada naše divizije aktivno je unišla u borbu i sa jedinicama X. Korpusa vršila napad.—

Da bi osigurale nesmetani rad snagama X. Korpusa jedinice naše divizije vršile su osiguranje na slijedeći način. Postojala je vjerojatnost da bi uporištu Koprivnica mogla doći pomoć iz Varaždina, Legrada i Đekenješa, pa su u tu svrhu dvije brigade naše divizije bile razmještene na liniji Ivanec — Đekenješ, kontrolišući okolna sela Torčec — Botovo i Drnje, a usto vršeći i uništavanje pruge Koprivnica — Đekenješ. Ta pruga je jedina pruga koja spaja Zagreb sa Budimpeštom i prema tome je od značaja za neprijatelja.

Prilikom napada na samu v. Koprivnicu položaj naših jedinica bio je na liniji tvornica Danica — Herešin — Miklinovec.—

2.— Naziv jedinica koje su učestvovale: U tim akcijama učestvovala je XVIII. Udarna brigada, Virovitička brigada i baterija brdskih topova XL. Divizije. Sav rad tih jedinica bio je u najužoj vezi sa radom ostalih jedinica VI. i X. Korpusa koje su na prostoriji oko Koprivnice bile u akciji.—

Kada je jedinicama naše divizije bilo naređeno da i one vrše aktivni napad na v. Koprivnicu, ušla je u borbu XVIII. Udarna brigada i Brdska artiljerija, a Virovitička brigada vršila je nadalje osiguranje cjelokupne akcije.—

3.— Naziv i sastav neprijatelja: Varoš Koprivnicu branile su ustaše pod ličnom komandom svojega komandanta Bobana, pojačane u zadnje dane milicijom sakupljenom iz okolnih sela. Prema prostranstvu varoši i prema odbrani koju su dali može se pouzdano računati da je neprijatelja bilo u ukupnome broju 2.500 ljudi.[4] Naoružanje im je bilo prvenstveno teški mitraljezi, puškomitraljezi i puške, zatim bacači i topovi. Topova su imali malen broj i upotrebljavali su ih prvenstveno u svrhu da pronađu topovske položaje artiljerije narodne vojske.—

4. — Obostrana situacija: Varoš Koprivnicu nije teško braniti. Ona raspolaže sa mnogo crkvenih, vatrogasnih i fabričkih tornjeva te sa znatnim brojem kuća na sprat — a to sve pružalo je neprijatelju odlične osmatračnice. Sama varoš velikog

[2] Vidi dok. br. 40.

[3] Pored jedinica 10. korpusa (32. i 33. divizija) u napadu su učestvovale i jedinice 7. i 12. divizije (vidi dok. br. 57 i 110).

[4] Vidi primjedbu br. 3, uz dok. br. 40

je prostranstva. Neprijatelj je oko cijele varoši izradio veoma solidne odbrambene linije, bunkere čvrsto građene, vezane spojnicama, svi rovovi bili su toliko duboko iskopani da se vojnik iz njih gotovo nije ni vidio. Ući u samu varoš i napasti je moglo se je samo sa nekoliko pravaca, na primjer: od tvornice Danice, od Miklinovca, od Novog Grada, te od ceste koja vodi iz Križevaca u Koprivnicu.—

Snage Narodne vojske koje su se tu našle došle su u ovakovu situaciju: Sva sela Ivanec, Peteranec, Herešin, Miklinovec i Bregi nalaze se na nešto uzvišenijim tačkama nego sama varoš Koprivnica. Varoš je u nizini i zemljište se od navedenih sela blago spušta ka samoj varoši. Takovo zemljište dovelo je naše jedinice u nemogućnost da imaju povoljan pripremni položaj, a polazni položaji za napad bili su sasvim nepovoljni.—

5.— Izdate zapovijesti: Divizija je svojim brigadama izdavala pismene zapovijesti[5] koje su bile u uskoj povezanosti sa intencijama i radom ostalih jedinica VI. i X. Korpusa. U toku samih borbi Štab Divizije izdavao je svoja naređenja telefonom, a uz to se je kod naših jedinica uvijek nalazio po jedan izaslanik Štaba Divizije.

6.— Vrijeme kada su borbe vođene: U svrhu osiguravanja, XVIII. Udarna brigada i Virovitička brigada posjele su svoje položaje dana 13. X. u 20 časova. Te noći izvršena je diverzantska akcija na željezničkoj pruzi. Dana 14. X. vršile su obje brigade osiguranja na istoj liniji. Istoga dana u 24 časa stupila je XVIII. Udarna brigada aktivno u borbu i vršila napad na samo uporište Koprivnicu. Dana 15. X. ta je brigada vršila isti zadatak. Dana 16. X. u 0 sati XVIII. Udarna brigada ponovo je prešla u napad i vršila ga do u zoru. Baterija brdskih topova XL. Divizije pomagala je kroz sve označene dane rad te brigade.—

7.— Tok borbe:

a) Rad virovitičke brigade:

Virovitička brigada koja je uglavnom bila razmještena duž željezničke pruge Koprivnica — Đekenješ izvršila je diverzantsku akciju na toj željezničkoj pruzi, temeljito je uništila i time stvorila nemogućnost da neprijatelj imade vezu željeznicom iz Mađarske prema Koprivnici. Most na r. Dravi bio je djelomično oštećen od savezničke avijacije, ali to još nije pružalo punu sigurnost. Brigada je pod svojom kontrolom držala sela Torčec i Drnje i porušila sve mostove na tim cestama i na ceste postavila mine. Kako je postojala mogućnost da neprija-

[5] Zapovijest štaba 40. divizije za napad na Koprivnicu nalazi se u Arhivu V.I.I., reg. br. 41—1/1, k. 1291.

telj dođe i sa pravca Legrad, to je Virovitička brigada minirala i tu cestu, a u isti mah izvršila nasilno izviđanje prema samome s. Legradu. To izviđanje pružalo je podatke da se dvije satnije ustaša nalaze oko samoga Legrada. Sa tri čete uspjelo je ustaške snage potisnuti sa toga sektora, a taj rad bio je olakšan antagonizmom koji vlada između stanovnika Madara sela Legrad i ustaša. Zahvaljujući dobrome rasporedu koji je Virovitička brigada imala i zahvaljujući budnosti njenih jedinica bio je sav taj sektor kroz sve vrijeme akcije na Koprivnicu siguran.—

b) Rad baterije:

Baterija brdskih topova naše Divizije bila je pridata XVIII. Udarnoj brigadi. Ona je imala zadatak tući samo uporište, što je ona i izvršila sa topovskog položaja koji se nalazio u blizini sela Herešin. U prvi mah baterija nije imala dovoljan broj udarnih granata, pa je efekat njenog rada bio dosta malen, no kad je naknadno dobila veću količinu udarnih granata ona je u potpunosti izvršila svoj zadatak. Neprijatelj je oko uporišta izradio solidnu vanjsku odbrambenu liniju. Da bi naše snage uspjele u svome prodoru u varoš, baterija je tukla tu vanjsku liniju a naročito ulaz koji vodi cestom od tvornice Danice u Koprivnicu, tj. u Kanišku ulicu, te u Gibaničnu ulicu i samu prostoriju oko hotela Križ koji je prva veća zgrada na ulazu ka centru grada. Tim radom omogućavala je baterija prilaz i upad našim jedinicama. Gađanjem u centar grada baterija je unosila paniku u neprijateljske redove.—

c) Rad XVIII. Udarne brigade:

U prvi mah brigada je vršila obezbjeđenje sa pravca Varaždin — Koprivnica i Legrad — Koprivnica te na čitavu prostoriju koja se nalazi između tih cesta. No kad se pokazala potreba da se za napad na uporište Koprivnica upotrijebe svježe snage i snage koje su vične u napadu na varoši, tada je XVIII. Udarna brigada bila poslata da sa pravca Herešin vrši napad na samo uporište.—

Brigada nije bila pripremana unapred za taj napad ali su i komandno osoblje i borci brzo shvatili zadatak i krenuli u napad. Nemajući dovoljno podataka o samom položaju jedinice XVIII. Udarne brigade kod prvog napada nisu unišle sa dovoljno energije, a pojedini prodori koje su načinile nisu imale dovoljno širine fronta, pa je neprijatelju uspjelo da ih potisne. To se je dogodilo na spoljnoj liniji neprijateljske odbrane. Drugi napad bio je solidnije pripremljen, borci su već poznavali položaj i taktiku neprijatelja. Jedinicama je uspjelo prodrijeti i u pojedine kuće, ali je neprijatelj smjesta palio sve okolne zgrade i time dobio osvijetljen teren. Kako je noć i onako bila vedra

a zemljište po svome obliku skroz nepovoljno, bilo je neprijatelju omogućeno da na naše napadačke kolone otvori žestoku vatru. Osjetilo se da jedinice ne mogu naprijed. Kako su štabovi Korpusa donijeli odluku da prestanu sa daljnjim napadom, to je i XVIII. Udarnoj brigadi naređeno da se povuče.—

8.— **Ishod borbe:** Naređenjem Štabova Korpusa odustalo se je od daljnjega napada na varoš Koprivnicu. Našim jedinicama nije uspjelo osvojiti to neprijateljsko uporište, ali je branitelj imao prilike osjetiti udarnu moć naših topova, bacača, Džon-Bula i energiju naših pješadijskih jedinica.[6] I ako nije uspjelo osvojiti uporište, ipak su sva okolna sela u radiusu od 15 km. imala priliku vidjeti da je broj narodne vojske u Podravini i na obali Drave velik, da je naoružanje naše vojske veoma dobro i da je naša vojska dobrog vanjskog izgleda. Iz tih razloga postoji vjerojatnost da neprijatelj po odlasku naših jedinica neće više izlaziti u okolna sela prema Dravi nego samo držati samu varoš Koprivnicu.—

9. — **Naši gubici:** jedinica naše divizije iznose 16 mrtvih i 55 ranjenih te jednog nestalog. Izgubljeno je 17 pušaka, 2 puškomitraljeza i 1 šmajser. Svi mrtvi drugovi i svi ranjeni drugovi izvučeni su te ni jedan nije ostao neprijatelju.—

10.— **Utrošak municije:** U ovim akcijama utrošeno je 30.600 puščane municije, šmajserske municije 1.000 metaka, lakih mina 26, mina za Džon-Bul 92, protutenkovske municije puščane 49 komada, i 60 kg. eksploziva, što u obliku kesica što opet za miniranje pruge. Baterija je za svoje topove utrošila ukupno 195 granata.—[7] (54 granate i 141 šrapnel.)

11.— **Lica koja su se istakla i koja su se slabo držala:** Osiguranju određenih pravaca naše su jedinice pristupile unapred upoznate sa zadatkom i izvršile su ga dobro. Održale su stalnu budnost. Iako su iznenada poslate u napad na uporište bez naročitih prethodnih priprema, kako bi to bilo inače korisno kada se napada tako veliko uporište, ipak su se i komandno osoblje i borci dobro snašli i junački letili prema neprijateljskom položaju. Pri ocjeni naših boraca treba imati u vidu da je neprijatelj po svom vojničkom kvalitetu bio veoma dobar i uporan, a uza to imao veoma solidne odbrambene linije i dobro poznavao okolno zemljište. Pokazalo se da su jedinice XVIII. Udarne brigade sposobne da smjesta uđu u akciju i na najteža mjesta. Borci su kretali i borili se hrabro i pokazali spretnost u podilaženju. Jurišna četa te brigade i ovoga puta pokazala je svoju vrednost. Kuriri naših jedinica, iako po godinama vrlo mladi, pokazali su se hrabri i brzi iako su imali

[6] Vidi primjedbu br. 9 uz dok. br. 40.
[7] U originalu dopisano mastilom.

da se kreću na znatnim udaljenostima i kroz sela koja su im sasvim nepoznata a do nedavno bila puna Bijele garde. Ljudstvo Brdske baterije i ovoga puta pokazalo je sposobnost brzog izlaženja na položaj i blagovremenog otvaranja vatre.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, potpukovnik:
S. O.

Komandant, pukovnik:
V. Kovačević

(M. P.)

BR. 52

IZVJEŠTAJ ŠTABA 18. BRIGADE OD 16. OKTOBRA 1944. ŠTABU 40. DIVIZIJE O UČEŠĆU U NAPADU NA NEPRIJATELJSKI GARNIZON U KOPRIVNICI[1]

ŠTAB XVIII BRIGADE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
broj 435
dana 16.X.1944.

Operativni izvještaj o akciji
na Koprivnicu 14. i 15.X.1944.
dostavlja.

ŠTABU XL DIVIZIJE N.O.V.J.

Dostavlja se operativni izvještaj o napadu na neprijateljsko uporište Koprivnica od 15-16. X 1944. god. (sekcija Đurđevac — Čakovec 1:100.000).

1. Opis položaja: Neprijateljsko uporište Koprivnica bilo je utvrđeno sa zemljanim bunkerima i spojnicama.— 3 bataljona i jurišna četa dobili su zadatak da napadnu neprijateljsko uporište Koprivnica dana 14.X.o.g. u 24 časa sa južne i jugoistočne strane.—
15.X.o.g. 2 bataljona ove brigade dobili su zadatak da napadnu neprijatelja sa južne strane

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 35/3, k. 1291.

ceste iz sela Miklinovec, ali pošto su ispred tih bataljona bile jedinice Osječke brigade, prema tome bataljoni na tim položajima nisu bili ubacivani u borbu. Istog dana u 24 časa brigada je dobila zadatak da udari na neprijatelja sa 4 bataljona sa južne i jugoistočne strane.

2. Naziv jedinice koja je vršila napad

Naša brigada sa svoja 4 bataljona i jurišnom četom napadala je na neprijateljsko uporište Koprivnica uz sadejstvo jedinica XII Divizije i X Korpusa.—[2]

3. naziv, jačina i sastav neprijatelja

Grad Koprivnicu branile su ustaše, gestapovci i milicija, po izvještaju dobivenom od civila bilo ih je 3.500. Naoružani sa 17 topova od kojih 14 nije radilo, te 4 teška bacača i nekoliko tenkova, ostalo naoružanje nije nam poznato.

4. obostrana situacija

Neprijatelj je imao spoljnu glavnu odbranu.— Naše su namjere bile da prodremo kroz žicu i da zabijemo klinove, a pri samom prodoru da se širimo po gradu.

5. Izdate zapovijesti

Zapovijesti za napade izdane su usmeno štabovima bataljona, a na osnovu usmenog naređenja toga štaba.[3]

6. Vrijeme kada je borba počela

14.X i 15.X o.g. borba je počela u 24 časa i trajala do 5 časova.

7. Tok borbe:

Naša brigada kuda je nastupala bio je veoma loš položaj obzirom na to što nije bilo nikakovih zaklona. Kada su god jedinice ove brigade prišle na izvjesno odstojanje, tada je neprijatelj osvjetljavao naše položaje pomoću raketa i paljenja slame i zgrada tako da nisu jedinice mogle izvršiti predviđeni im zadatak. Pošto su

---

[2] U borbama za Koprivnicu učestvovale su jedinice 10. korpusa (32. i 33. divizija), 6. korpusa (12. i 40. divizija) i dvije brigade (3. i 4) 7. divizije 4. korpusa. Napad je počeo 13/14. a završio se neuspjehom 16. oktobra (opširnije o tome vidi dok. br. 40, 45, 51, 52, 57, 59 i 89).

[3] Zapovijest za napad na Koprivnicu izdao je pismeno Štab 10. korpusa NOVJ. Divizije koje su učestvovale u napadu također su izdale brigadama pismene zapovijesti. Redakcija je objavila samo zapovijest Štaba 10. korpusa jer se iz nje vide zadaci svih jedinica dok se zapovijesti divizija nalaze u Arhivu V.I.I., reg. br. 41—1/1, 32/1—1, k. 813.

neprijatelju bili osvijetljeni naši položaji, tada je mogao efikasno gađati iz teškog i automatskog oruđa.

8. Ishod borbe: Jedinice ove brigade nisu izvršile svoj zadatak, iako su nekoliko puta uspjele manjim snagama doći do žice, a na koncu kada su izvršile jaki pritisak pod svaku cijenu da probiju žičane prepreke na čelu sa jednim komandirom i 2 puškomitraljesca, opet nisu uspjeli, gdje je ostao s drugog kraja žice isti komandir kao i oba puškomitraljesca.

9. Naši gubici u ljudstvu i materijalu U ovoj borbi imali smo 15 mrtvih i 55 ranjenih drugova, kao i jednog nestalog.—
Izgubljeno je 16 pušaka, 2 puškomitraljeza i 1 šmajser.

10. Utrošak municije: U ovoj borbi utrošeno je mauzer municije puščane i mitraljeske 30.174 komada, manliher 135 komada, francuske (Šoša) 400 komada, lakih mina 26, teških mina 82, šmajserske municije 1.040 komada, mina za Džon-Bul 92 komada, protutenkovske puške 49 komada, eksploziva 30 kesica, tj. 60 kgr.

11. Plijen: U ovoj borbi nije ništa zaplijenjeno.

12. Lica koja su se istakla i koja su se slabo držala U ovoj borbi borci su se držali veoma dobro, a naročito se istakla jurišna četa.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Operativni oficir,
poručnik:

BR. 53

IZVJEŠTAJ ŠTABA 8. DIVIZIJE OD 17. OKTOBRA 1944. ŠTABU 4. KORPUSA NOVJ O NAPADU NA ŽAŽINU[1]

ŠTAB
VIII UDARNE DIVIZIJE NOV
JUGOSLAVIJE
Op. Br. 61 /44

17.X.1944 godine

Operativni izvještaj
dostavlja se za napad
na Žažinu od 15 ov. mj.

ŠTABU IV KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE.—

Dostavlja se operativni izvještaj za napad na neprijateljsku posadu Žažinu.

Opis položaja: Zemljište na kome se vodila borba dosta je ravno i otvoreno. Sama posada nalazi se na jednoj uzvišici i čistini, gdje se nalazi crkva sa još nekoliko zidanih zgrada. Pored toga neprijatelj je imao vrlo dobar sistem odbrane, utvrđen sa bunkerima, rovovima, osiguran sa bodljikavom žicom, nagaznim minama i minskim poljima. Zemljište na kome se vodila borba nalazi se istočno od Zagreba. Sam položaj, pored gornjih osobina imade za zaštitu i prirodne prepreke — močvarno zemljište, i potoke, koji onemogućavaju pravilan razvod jedinica. Zemljište pretstavljeno na sekciji Zagreb — Petrinja — Kostajnica 1:100.000.

Jačina i sastav naših jedinica: Napad na neprijatelja u Žažini vršila je I. brigada sa 2 bataljona, ojačana sa dva topa 47 mm, vodom tenkova (2 tenka) i dijelovima prateće čete III. brigade. Osiguranje dala je II. brigada prema Lekeniku, Gredi, s. Sela, Stupno i Petrinja.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 15/1—2, k. 827.

Naziv i jačina neprijatelja: U garnizonu Žažini nalazilo se 270 ustaša — jurišana (osvetnika), naoružanih s jednim bacačem, 2 teška mitraljeza, i oko 10 puškomitraljeza. Pored toga jače neprijateljske snage nalazile su se na pruzi Sisak — Zagreb i u Petrinji.

Obostrana situacija: Neprijatelj je držao mjesto Žažinu, koje je služilo neprijatelju za osiguranje pruge s jedne strane, a s druge strane da bi vezao izvjestan dio teritorija i stanovništva pod svoj uticaj.

Naše namjere bile su: likvidirati neprijatelja u Žažini, ugroziti prugu Zagreb — Sisak, a oslobođenu teritoriju i stanonvištvo izvući ispod neprijateljskog uticaja.

Zapovijest: Za ovu operaciju izdata je pismena zapovijest Op. br. 67, od 12.X/44 godine, koja je dostavljena tome štabu na uvid.[2]

Tok borbe: Napad je otpočeo noću 14-15 ov. mj. u 00.30 sati, tj. pola sata ranije, kako je u zapovijesti predviđeno, što znači da je neprijatelj blagovremeno osjetio privlačenje naših jedinica i odmah otvorio jaku vatru, što je onemogućavalo privlačenje jedinica. Samo privlačenje vršeno je pod pješadijskom vatrom i pod teškim okolnostima, radi toga što je zemljište brisano, a neprijatelj je imao natkrivene rovove, sa vrlo niskim puškarnicama koje su udešene za nisko tučenje predterena.

Kad su se jedinice privukle bliže žici, odmah su upotrebljeni jurišni pioniri, koji su počeli sa otklanjanjem prepreka. Međutim u prvom naletu pioniri su pretrpili gubitke od četvorice drugova, i tako pored vrlo jake protukolske i minobacačke vatre nije se uspjelo žicu presjeći, a ni mine poništiti — otkloniti.

Oko 2 sata borba se nastavila sa još jačom žestinom, a u kome vremenu su upotrebljeni i tenkovi. Do 3 sata uspjelo je trećem bataljonu pod zaštitom tenkova da presiječe

[2] Vidi dok. br. 35 i 36.

žicu na nekoliko mjesta, ali nisu uspjeli rastrojiti neprijatelja, odnosno njegov sistem odbrane, iz razloga što je neprijatelj obratio veću pažnju i jaču koncentraciju vatre na ovome pravcu. U ovom međuvremenu tenkovi su zatajili, tj. nisu uspjeli pretrgati žicu, što je bio njihov glavni zadatak. Do 4 sata pješadija u sadejstvu tenkova vršila neprestano jak pritisak, ali do toga vremena nije se uspjelo sa izvršenjem zadatka.

Poslije ovog vremena bilo je kraće zatišje, odnosno vršene su pripreme. Nakon izvršenih priprema ponovno se otpočelo sa napadom. U ovoj fazi uspjelo je jednom tenku da probije žicu, ali odmah po prelazu žice naišao je na minu, koji je uništen sa posadom. Ovaj prodor četa trećeg bataljona koristila je do maksimuma i dovoljno se zalagala, ali uspjeh nije postignut.

Kako do 5 sati nije uspjelo rastrojiti neprijatelja, a niti njegov sistem odbrane, štab divizije donio je odluku da se jedinice povuku.

Bataljon koji je bio u zasjedi na putu Žažina — Rajbervirt nije imao borbe, pošto neprijatelj nije naišao.

II. brigada na vrijeme je zaposjela određene položaje, na osiguranju prema zapovijesti, koja također nije imala borbu. U početku napada na Žažinu, dijelovi II. brigade izvršili su fingirani napad na neprijatelja u Lekeniku i prekinuli prugu na 15 mjesta Lekenik — Greda — Odra.

Borba je prekinuta u 5.30 časova, a jedinice sa osiguranja povukle su se oko 6 časova. Povlačenje bilo je potpuno vojnički.

Ishod borbe:

Zadatak koji je postavljen pred našu diviziju nije izvršen. Uspjeh također nije postignut, osim što se djelomično uspjelo nanijeti neprijatelju gubitke u ljudstvu.

U ovoj operaciji neprijatelj je imao 17 mrtvih i 20 ranjenih vojnika.[3]

[3] U bojnoj relaciji Zapovjedništva 4. posadnog zdruga za oktobar 1944. o napadu na Žažinu piše: »13/14.X.1944. napali su partizani sa svih strana uporište Žažina (10 km zsz. Sisak), čiju posadu čine 1. i 2. sat

Naši gubici: 8 mrtvih i 32 ranjena, kao i dvojica koji su bili u tenku, a za koje nemamo podatke. Od materijala i borbenih sredstava uništen je jedan tenk sa 2 t. mitraljeza »Fiat«, a izgubljeno 2 karabina. Oštećena 2 puškomitraljeza i 3 karabina.

Utrošak municije: U ovoj borbi utrošeno je 6.750 metaka za puške i mitraljeze raznog kalibra, 100 metaka za »Bredu« 22 mm, 120 mina za t. bacač, 120 granata za protukolske topove i 32 bombe.

Imena lica i jedinica koja su se istakla: I pored toga što ova operacija nije uspjela, u ovoj borbi istakla se druga četa 3-ćeg bataljona »J. V.«,[4] na čelu sa komandom čete, koja je kroz vreme borbe šest puta jurišala na žicu i zalagala se do maksimuma da bi postigla uspjehe.

Imena lica i jedinica koji su se slabo držali: Nije bilo.

Kritički osvrt: Za napad na neprijateljsko uporište u Žažini, izvršene su sve pripreme dobro i u

---

III. bojne 4. posadnog zdruga. — Napad započeo u 0100 sat, potpomognut sa 2 topa, 2 bacača, 6 strojnica, 2 tenka i mnogo samoradnog (automatskog — prim. red.) oružja. Prema izkazu zarobljenika napad su vršile dvije brigade 8. divizije sa oko 1.000 ljudi... Odbijanje napada potpomagala 1. bitnica (baterija — prim. red.) 4. posadnog zdruga iz Petrinje. Borba je trajala do 0630 sati, kada su se partizani povukli osjetivši dolazak pojačanja. — Vlastiti gubitci: 3 domobrana mrtva, 6 ranjenih, od kojih 4 teško — neprijateljski gubitci: 6 mrtvih nađeno, među kojima komesar čete Vaso Pejnović rodom iz Like, nađeno mnogo krvavih tragova i razbacanih šajkača, prema čemu se vjeruje, da su partizanski gubitci iznosili još najmanje 20 mrtvih i 30 ranjenih, zarobljen je jedan od posade tenka po narodnosti Talijan. Plijen: 1 tenk (mali) naoružan sa 2 strojnice »Breda« 8 m/m, 2 strojosamokresa, više pušaka i raznog streljiva.

Dvije sati II. bojne 8. ustaškog stajaćeg zdruga i dvije sati I. doknadne Žestra (Željezničko-stražarske — prim. red.) bojne upućene za odterećenje posade Žažine. Pomoć stigla pravovremeno udarivši u leđa neprijatelja i tako ga protjerala. Vlastitih gubitaka nije bilo, neprijateljski nepoznati.

Iz Siska poslane u pomoć uporištu Žažini tri sati sastavljene od postrojbi 4. posadnog zdruga, novačke škole mornarice, I. doknadne obkoparske (pionirske — prim. red.) bojne i izobrazbenog odjela 4. lovačkog zdruga. Ove postrojbe nisu došle u dodir sa neprijateljem jer se isti već povukao. (Arhiv V.I.I., reg. br. 10/1—19, k. 58.)

[4] »Jože Vlahović«

detalje, ali pored ovih priprema uspjeh nije postignut. Položaj koga neprijatelj drži za odbranu je vrlo pogodan, jer se nalazi na jednoj uzvišici, koja je dobro utvrđena sa natkrivenim rovovima i ukopanim puškarnicama, koje imaju vrlo uspješno tučenje predterena. Pored toga ispred žice sam predteren je brisan.

Tenkovi uglavnom nisu izvršili svoj zadatak u savlađivanju i lomljenju žice, a kako smo gore naveli jurišni pioniri u samom početku pretrpili su gubitke i na taj način nisu se mogli iskoristiti u dovoljnoj mjeri. Vatra iz težeg oružja iskorišćena je za tučenje međuprostora, dočim pojedinih ciljeva nije. Zbog noći nije se mogla izvršiti koncentracija vatre na određene ciljeve, prema tome mišljenja smo da za ovakav teren i sistem odbrane povoljniji bi napad bio po danu radi iskorišćavanja težih oruđa, međutim sam teren radi svoje preglednosti ne nudi i nema uslova za privlačenje oružja po danu.

U ovoj operaciji veza je u početku nešto slabije funkcionisala, a koja nije imala za sobom nikakovih posljedica. Zalaganje komandnog kadra i boraca bilo je na dobroj visini, borbena veza između pojedinih jedinica dobro je funkcionisala.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar p.pukovnik
s. o.

Komandant p.pukovnik
M. Šumonja

(M. P.)

BR. 54

IZVJEŠTAJ ŠTABA 9. DIVIZIJE OD 17. OKTOBRA 1944. ŠTABU 8. KORPUSA NOVJ O NAPADU NA LIVNO[1]

ŠTAB
IX. DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE
17.X.1944.—

Operacijski izvještaj za
akciju na Livno 10.X. 1944.—

ŠTABU VIII. KORPUSA N.O.V. I P.O. JUGOSLAVIJE

1.) Sekcija Livno razmjera 1:100.000.—

Poslije prebacivanja naše Divizije iz Like,[2] ista je bila raspoređena na sektoru Bos. Grahovo — Obljaj — Maleševci — Peulje — Grkovci. Prema naređenju Štaba VIII. Korpusa, divizija dobija naređenje 8. X. o.g. da izvrši koncentraciju svojih snaga u pravcu Livna radi likvidacije istoga. Pokret je izvršen po predviđenom planu i na vrijeme.

Borba se je vodila za neprijateljsko uporište Livno. Samo uporište bilo je utvrđeno — opkoljeno nizom streljačkih, mitraljeskih i bacačkih gnijezda — bunkera, povezanih međusobno streljačkim zaklonom. Ispred ovog niza zaklona, protezala se prosta — bodljikava žica vezana nagaznim minama. Strane uporišta branjene — tučene su mitraljeskom vatrom, kao i predteren koji je još branjen sa bacačkom i artiljerijskom vatrom. Prilazi uporištu, osim onog sa istočne strane, skoro su potpuno brisani — goli, ojačani još nizom potočića i bara. Najpogodniji prilaz bio je onaj istočni, kojim je donekle omogućeno prikriveno — zaštićeno kretanje, ali je ujedno taj prilaz mogao biti jako branjen, jer obiluje nizom objekata, koji su se dali lako pretvoriti u fortifikacijske objekte.

2.) U akciji na neprijateljsko uporište Livno učestvovala je IX. Divizija kompletna, Livanjski i Glamočki Odred i dijelovi XX. Divizije kao osiguranje akcije.[3]

3.) Za vrijeme napada na Livno posadu istoga sačinjavale su slijedeće jedinice: 1 bojna 4 pješačke [pukovnije] i 1 sto-

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 36—1/2, k. 842 A.

[2] Divizija se borila u Lici od 28. avgusta do 20. septembra. Za to vrijeme ona je izvela neuspjeli napad na Gračac a zatim je prešla na komunikaciju Lapac — Srb gdje je izvršila više uspjelih napada na neprijateljske kolone i manja uporišta (vidi tom V, knj. 33, dok br. 17, 39, 66, 68 i 73 i Arhiv V.I.I., reg. br. 56—2, k. 842 A).

[3] Deseta dalmatinska brigada (3. brigada 20. divizije) osiguravala je napad od Duvna i vršila demonstrativni napad na Aržano (vidi dok. br. 25).

žerna satnija, prateća četa (baterija topova 75 mm) te 1 kompanija Vražje divizije, — ukupno oko 750 vojnika i oficira. Zapovjednik — komandant dobrovoljačke bojne u Livnu bio je nadporučnik Černjavski Julije.[4]

4.) Prema dobivenim podacima neprijatelj je predviđao napad na Livno, ali nije znao kada će se napad na isti izvršiti. Na dan prije samog napada neprijateljsko uporište Livno dobilo je pojačanje od oko 100 vojnika »Vražije« divizije[5] iz Aržana.

III. Dalm. Udar. brigada sa pet bataljona i četom pratećeg oruđa dobila je zadatak da napadne Livno sa istočne i jugoistočne strane, od Vajs Kule zaključno do Žabljak izvora isključno. U tu svrhu u 12 sati 10 o.mj. izvršiće pokret preko Krug planine na Debelo brdo, odakle će izbiti na k. 1075. Ona napada na Livno sa istočne i jugoistočne strane. IV. Splitska brigada dobila je zadatak da napada pravcem Priluka — M. Kablići — Suhača — Zastinje, zapadnu stranu Livna. XIII. Južnodalm. brigada dobila je zadatak da napada pravcem Prolog — Grborezi na neprijateljski garnizon M. Guber jednom kolonom, a drugom kolonom Prolog — Zabrišće — Žabljak — Drinova Međa — Livno. Po likvidaciji Gubera produžiti napad na Livno. Artiljerija (dva poljska topa 7,65 mm) dobija zadatak da se plasira na prostoru Golubić pozadi k. 729 i da paralizuje neprijateljsku artiljeriju, koja je smještena na južnoj strani grada među komunikacijama Livno — Sinj i Livno — Duvno. Livanjski i Glamočki odred postaviće se za osiguranje i to jedan bataljon u pravcu Duvna kod Mokronoga s jedne i druge strane komunikacije. Sa ostalim snagama zatvoriti pravce od Šujice, zaposijedanjem Borove glave i jače svoje dijelove izbaciti u pravcu Cincara. X. Udarna brigada XX. divizije dobija zadatak osiguranje iz pravca Duvna na Prevali, dok će drugim dijelovima demonstrativno napadati Aržano. Pored dobivenog zadatka III. Dalm. Udar. brigada dobiva naređenje da odredi jednu udarnu grupu koja će upasti u Livno prije samog napada, i dejstvovati kao diverziona grupa. Početak napada određen je noću 9/10 o.mj. u 1 sat u jutro. Vjerovatna neprijateljska namjera bila je: upornom odbranom zadržati se u Livnu, jer držanjem Livna strateški osigurava jednu od najvažnijih svojih komunikacija Metković — Mostar, Mostar — Imotski — Sinj, nadajući se brzoj pomoći svoje motorizacije i pješadije iz obližnjeg uporišta Aržano i Duvno. Na osnovu iznesenog donijeta je odluka od strane Štaba ove divizije, da se preduzme likvidacija Livna, kao polazne tačke za daljnje operacije.

[4] Vidi primjedbu br. 2 uz dok. br. 44.

[5] Riječ je o njemačkoj 369. legionarskoj diviziji.

5.) Prilog zapovijest za napad Štaba Divizije za 9.X. o.g.[6]

6.) Napad na Livno započeo je tačno u 1 sat 10 o.mj.

7.) Sam početak napada uslijedio je u ugovoreni sat kraćom artiljerijskom pripremom na neprijateljsko uporište. Poslije artiljerijske pripreme, a za koje vrijeme su brigade izvršile određeno podilaženje ka ranije određenim polaznim položajima, započeo je i sam napad na Livno. Početak napada naših brigada neprijatelj je dočekao jakom automatskom, bacačkom i artiljerijskom vatrom. Daljnjim razvijanjem napada naše jedinice uspjele su da ostvare vatrenu nadmoćnost nad neprijateljem, koja se nadmoćnost nije ispuštala sve dotle, dok neprijatelj nije rastrojen i izbačen iz Livna. Neprijateljska vatra vjerovatno zbog same noći i rada naše diverzione grupe u samom gradu nije bila sasređena, te u napadu nije kočila naše dijelove, tj. prvi borbeni red, koji je skoro u jednom naletu dohvatio se prvih uporišta — bunkera samog obrambenog pojasa grada. Po padu bunkera neprijatelj je još jedno vrijeme pokušavao da dade mjestimični otpor po dubini samog grada, što mu nije uspjelo iz razloga pošto je XIII. Južnodalm. brigada po likvidiranju Gubera naglo podišla — približila se njegovim artiljerijskim položajima. Energičnim zajedničkim prodiranjem brigade su uspjele da neprijatelju ne dozvole da se pribere, uredi i zaposjedne vjerovatne prihvatne položaje u gradu i van istoga, nego su ga potpuno rastrojile i odbacile južno od Livna. Zapovijeću ranije određeni zadatak izdat brigadama u toku same borbe — napada nije se mijenjao, jer se situacija razvijala onako, kako je bilo to predviđeno. Po izvršenom čišćenju — likvidiranju neprijatelja u samom Livnu, III. Dalm. Udar. brigada i XIII. Južnodalm. brigada zatvorile su pravce od Karlov Hana i Šujice, dok je IV. Splitska brigada zadržata u samom Livnu kao posada. Borba za Livno završena je u 4.30 sati istog dana.

8.) Jedinice IX. Divizije izvršile su postavljene zadatke u cjelosti.

Zarobljeno je 84 neprijateljska vojnika, komandant bojne — posade Livna i 4 oficira, zaplijenjena su 3 topa 75 mm, 8 teških i 10 puškomitraljeza, 4 bacača 81 mm (od toga dva data Livanjskom odredu), 12 lakih bacača 45 mm (od toga 4 data Livanjskom odredu), 150 pušaka (od toga dato Livanjskom odredu 70 pušaka), 8 strojnica, 18 pištolja, 790 granata za top 75 mm, 670 bacačkih granata 81 mm, 35 mazgi, 10 konja, 2 radio aparata, 1 vojni radio aparat, velika količina pješadijske i mitraljeske municije, granata za laki bacač zaprežnog pribora, hrane itd. Gubici neprijatelja iznosili su: 185 mrtvih.

[6] Vidi dok. br. 25.

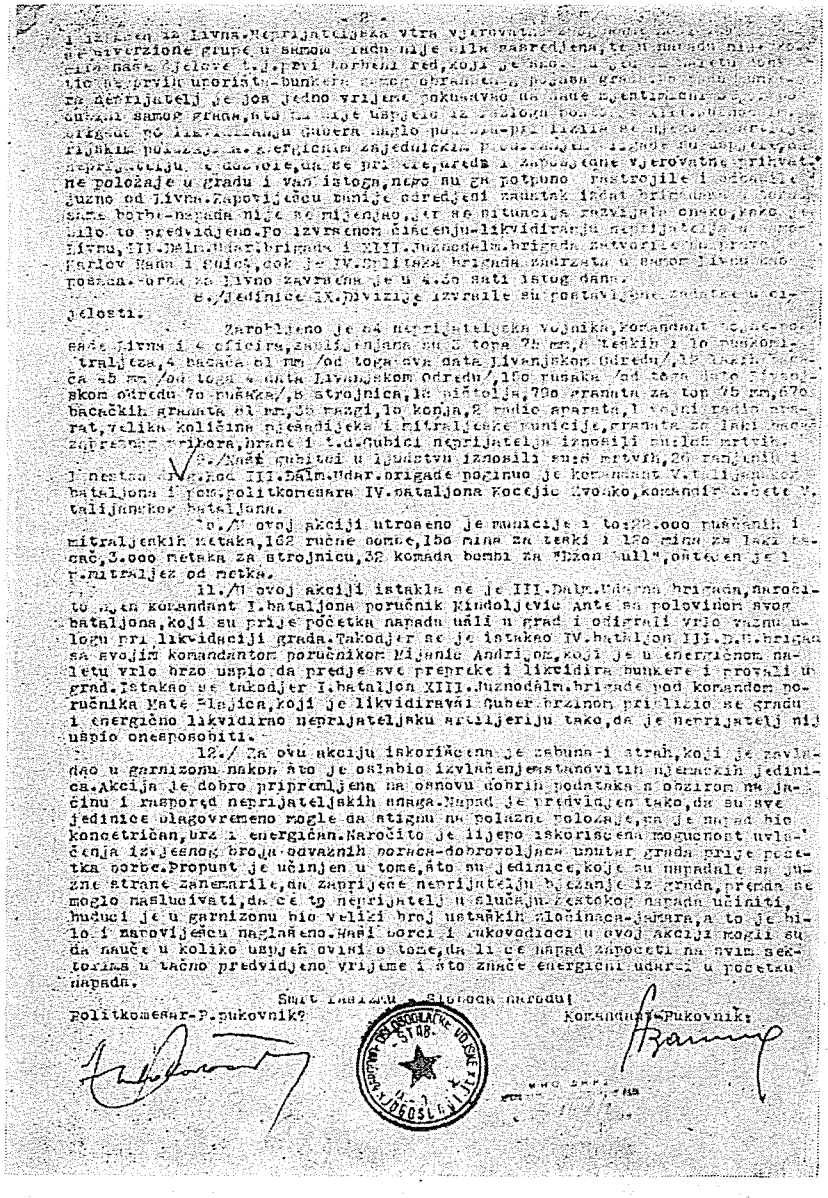

Fotokopija posledne stranice dokumenta br. 54

9.) Naši gubici u ljudstvu iznosili su: 8 mrtvih, 26 ranjenih i 1 nestao drug. Kod III. Dalm. Udar. brigade poginuo je komandant V. talijanskog bataljona i pom. politkomesara IV. bataljona Kocejić Zvonko, komandir 3. čete V. talijanskog bataljona.

10.) U ovoj akciji utrošeno je municije i to: 22.000 puščanih i mitraljeskih metaka, 162 ručne bombe, 150 mina za teški i 120 mina za laki bacač, 3.000 metaka za strojnicu, 32 komada bombi za »Džon Bull«, oštećen je 1 p. mitraljez od metka.

11.) U ovoj akciji istakla se je III. Dalm. Udarna brigada, naročito njen komandant I. bataljona poručnik Mindoljević Ante sa polovinom svog bataljona, koji su prije početka napada ušli u grad i odigrali vrlo važnu ulogu pri likvidaciji grada. Također se je istakao IV. bataljon III. D.U.[7] brigade sa svojim komandantom poručnikom Mijanić Andrijom, koji je u energičnom naletu vrlo brzo uspio da pređe sve prepreke i likvidira bunkere i provali u grad. Istakao se također I. bataljon XIII. Južnodalm. brigade pod komandom poručnika Mate Blajića, koji je likvidiravši Guber brzinom približio se gradu i energično likvidirao neprijateljsku artiljeriju tako, da je neprijatelj nije uspio onesposobiti.

12.) Za ovu akciju iskorišćena je zabuna i strah, koji je zavladao u garnizonu nakon što je oslobio izvlačenjem stanovitih njemačkih jedinica. Akcija je dobro pripremljena na osnovu dobrih podataka s obzirom na jačinu i raspored neprijateljskih snaga. Napad je predviđen tako, da su sve jedinice blagovremeno mogle da stignu na polazne položaje, pa je napad bio koncentričan, brz i energičan. Naročito je lijepo iskorišćena mogućnost uvlačenja izvjesnog broja ođvažnih boraca — dobrovoljaca unutar grada prije početka borbe. Propust je učinjen u tome, što su jedinice, koje su napadale sa južne strane zanemarile, da zapriječe neprijatelju bježanje iz grada, premda se moglo naslućivati, da će to neprijatelj u slučaju žestokog napada učiniti, budući je u garnizonu bio veliki broj ustaških zločinaca — jamara, a to je bilo i zapoviješću naglašeno. Naši borci i rukovodioci u ovoj akciji mogli su da nauče u koliko uspjeh ovisi o tome, da li će napad započeti na svim sektorima u tačno predviđeno vrijeme i što znače energični udarci u početku napada.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — P.pukovnik: **Andro Kovačević** (M. P.) Komandant-Pukovnik: **A. Banina**

[7] Dalmatinske udarne

BR. 55

IZVJEŠTAJ ŠTABA 6. KORPUSA OD 18. OKTOBRA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O RADU, ORGANIZACIJI I FORMACIJI KORPUSA[1]

ŠTAB VI. KORPUSA
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. broj: 1886

Dana 18/X 1944. u sati

Opći vojno-organizacioni izvještaj za mjesec septembar 1944 godine.—

GLAVNOM ŠTABU NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE I PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE

I. VOJNIČKA SITUACIJA U GLAVNIM CRTAMA

Mjesec septembar protekao je na teritoriju VI. Korpusa u znaku produženja i pojačanja naše ofanzive započete početkom mjeseca avgusta.[2] Sama činjenica da smo u borbama kroz 24 dana (od 9. IX. do 3.X.1944 god.) oteli 23 topa, to najbolje potvrđuje.

Oslobođeni su gradovi i mjesta: Pleternica, Požega,[3] Poljana, Lipik, Pakrac,[4] Daruvar,[5] Podravska Slatina, Čađavica[6] i Virovitica[7] i time naravno veliki teritorijalni sektor, koji su koliko toliko kontrolisani bili od strane neprijatelja. Likvidacijom tih uporišta oslobođen je u stvari čitavi centralni, sjeverni i zapadni teritorij VI. Korpusa. Nadalje, padom Daru-

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 34—1/5, k. 473 V.

[2] O đejstvima jedinica 6. korpusa NOVJ u avgustu 1944. vidi tom V, knj. 31, dok. br. 13, 14, 18, 19, 45, 50, 52, 79 i 83.

[3] Pleternicu i Slavonsku Požegu neprijatelj je napustio početkom septembra, pod pritiskom jedinica 12. divizije (vidi tom V, knj. 33, dok. br. 50).

[4] Ustaško-domobranske posade u Pakracu i Lipiku uništila je 40. divizija 13. i 14. septembra (vidi tom V, knj. 33, dok. br. 71).

[5] Pod pritiskom 40. divizije neprijatelj je napustio Daruvar 16. septembra (vidi tom V, knj. 33, dok. br. 76).

[6] Podravska Slatina i Čađavica oslobođene su u borbama 25. i 26. septembra (vidi tom V, knj. 33, dok. br. 88, 100 i 143).

[7] Viroviticu su oslobodile jedinice 12. divizije 5. oktobra 1944 (vidi dok. br. 2, 3, 22, 26, 33, 42, 134 i 135).

vara napušten je Hercegovac i Garešnica, a likvidacijom Virovitice omogućeno je X. Korpusu oslobođenje Pitomače i Kloštra,[8] te je na taj način teritorij VI. i X. Korpusa na svojim graničnim sektorima čvrsto povezan širokim manevarskim prostorom, solidnim komunikacijama i telefonskim vezama. Time si je VI. Korpus zaista izvojštio čvrstu operacijsku osnovicu u svakom pogledu, a front koji će od sada biti okrenut prema glavnoj pruzi i cesti Zagreb — Beograd i prema istočnoj Slavoniji imati će svoju potpuno slobodnu i sigurnu pozadinu sa svim potrebnim elementima za vođenje operacija jedne regularne vojske, u prvom redu obezbjeđenje veze, komunikacije i snabdijevanje.

Neprijateljska živa snaga nije doduše u svim tim uporištima potpuno uništena, jer se iz pretežnog dijela u vezi s općom vojnom i političkom situacijom u svijetu i u našoj zemlji neprijatelj povukao bilo pod našim pritiskom, bilo zbog novonastale usamljenosti i unutarnje slabosti pojedinih uporišta, ali preko 2.000 mrtvih, veliki broj ranjenih, a oko 700 zarobljenih i preko 5.000 na našu stranu prebjeglih neprijateljskih vojnika i oficira, te do 3000 novomobilisanih u naše redove, neprijatelj u ovakvoj situaciji nema čime nadoknaditi i ima mnogo izgleda da sada oslobođene gradove, mjesta i krajeve neprijatelj više neće nikada trajno ponovo zaposjesti.

Linija Donji Miholjac — Đakovo — Brod — Banova Jaruga predstavljat će nakon već sazrelih Našica granicu između tri četvrtine oslobođene i jedne četvrtine neoslobođene teritorije VI. Korpusa i liniju na kojoj ćemo u posljednjim borbama da obračunamo sa neprijateljem u Slavoniji.

Što se tiče broja uporišta može se konstatovati, da su neka od prijašnjih uporišta, kako je gore već spomenuto, likvidirana, nova nisu uspostavljena, a ostatak starih osobito na glavnoj komunikaciji Banova Jaruga — Brod pojačana su snagama koje su čitave ili djelomično umakle iz novooslobođenih mjesta.

Pokreti neprijatelja u pravcu oslobođenog teritorija sveli su se po broju i intenzitetu na minimum i jedino je trpio u većoj mjeri uži sektor oko glavne pruge. Istočna Slavonija pak na komunikacijama Brod — Đakovo — Osijek i Brod — Vinkovci — Osijek predstavljala je za neprijatelja (Nijemce) gotovo kroz čitavi mjesec septembar podesan pravac izvlačenja. Istina, XII. Divizija i glavnina Istočne grupe odreda poduzimali su sve u granicama svojih mogućnosti da kroz prvih 20 dana pro-

[8] Pitomaču je oslobodila 32. divizija 5. oktobra. Istog dana 33. divizija u sadejstvu sa dijelovima 7. divizije oslobodila je Kloštar (vidi dok. br. 5, 6, 18, 24, 31 i 62).

šlog mjeseca sprečavaju te pokrete i izvlačenje, ali daleko premoćne snage neprijatelja ojačane tenkovskim jedinicama s jedne strane, a vrlo ograničene količine eksploziva s kojima smo tog mjeseca raspolagali s druge strane, sužavali su rad naših jedinica u onoj mjeri, kako bi one to mogle izvesti po svojoj borbenosti, iskustvu i zalaganju.

...

Jedno što nedostaje našim štabovima jeste pitanje ekspeditivnosti. Uzrok tome leži djelomično u još nedovoljno istančanom osjećanju odgovornosti, a djelomično i u nepotpunoj organizaciji samog Štaba. Za pomoć polit. komesarima na primjer po personalnim pitanjima trebalo bi pored tehničkog lica kojeg oni imaju i neki pomoćnik, koji bi se isključivo bavio tim vrlo važnim poslom. Isto tako i pitanje pomoćnika Načelnika Štaba Divizije, kao i pitanje ađutanta postaje svakim danom aktuelnije.

Što se tiče jedinica (brigada), one su masovnim prilivom novaka i bivših domobrana i izvlačenjem starih partizana za OZN-u i ostale specijalne dužnosti izmijenio gotovo sasvim svoju fizionomiju. Ostali su stari samo rukovodioci. No ipak ta kvalitativna i kvantitativna promjena nije se odrazila u pogledu borbenosti i discipline tako negativno kako bi se to moglo očekivati. To je jasno ako se uzme u obzir da su to sve mahom uvježbani vojnici, da su živjeli pod čvrstom disciplinom, pod materijalno težim uslovima i napokon da se oni osjećaju pomalo i krivcima što su dosad bili na strani neprijatelja. Ako se tome doda još i činjenica da se nalazimo u periodu velikih naših vojničkih uspjeha i da se naši rukovodioci odnose prema svojim potčinjenima na jedan za njih sasvim nov i zdraviji način onda postaje jasno što te brigade ipak uspješno izvršavaju svoje zadatke. Čvrsta disciplina i intenzivan politički rad daće im ono što još sada nemaju, tj. političku sigurnost i organizacionu čvrstoću.

Štab Zapadne grupe NOP Odreda smo rasformirali i preostali Psunjski odred stavili pod neposrednu svoju komandu. Taj odred ima od svih naših jedinica najviše starih boraca i namjeravamo da većinom tih boraca prošaramo novomobilisane u brigadama, a Odred da pojačamo sa novacima.

Divizijska organska artiljerija (baterija od 3 brdska topa 75/28) pokazala se u operacijama dobro, dok Korpusni divizion još nije sređen, jer u njega i iz njega stalno dolaze i odlaze topovska odjeljenja i vodovi: vod brdskih topova 75/28 dali smo X. Korpusu, vod brdskih topova 75/28 i vod poljskih topova 75 mm dali smo u Oficirsku školu, vod haubica 100 mm i vod topova 65/06 odredili smo za uvježbavanje ljudstva dopunske baterije. Ovoliki broj topova van stroja dozvoljava činjenica da

nemamo topovske municije. Sređivanje artiljerije u našem Korpusu dato je referentu za artiljeriju majoru Inkretu[9] i rad oko toga teče brzo i solidno.

III. FORMACIJSKO STANJE JEDINICA I NJIHOVA POPUNA

VI. Korpus zadovoljava formaciji po broju divizija, a isto tako i divizije po broju brigada. XII. Udarna divizija ima 4 brigade od kojih je jedna Čehoslovačka, ali ova je brigada brojčano tako malena, da predstavlja zapravo po formaciji bataljon[10] U posljednje vrijeme, nakon oslobođenja Daruvara, pružaju se mogućnosti za njenu popunu do brigade.

Mađarski bataljon i osobito njemačka četa imaju vrlo slabo perspektive za daljnji razvoj.

Iako je VI. Korpus od zadnjeg našeg izvještaja porastao za preko 4.000 ljudi, ipak po svom brojnom stanju još ni iz daleka ne udovoljava novopredviđenoj formaciji. Isto tako sređenost samih jedinica ni iz daleka ne liči na formacijom predviđenu sliku. Ta dva problema riješit ćemo masovnom mobilizacijom i ubrzanim sređivanjem jedinica. Uslovi za to postoje. Ostaje otvoreno samo pitanje oružja.

U prošlom mjesecu formirali smo:

a.) IV. Brigadu XII. Udarne divizije iz Odreda Istočne grupe (glavnina iz Diljskog odreda) i od jednog bataljona Osječke brigade.[11]

b.) Auto-bataljon od 10 ispravnih kamiona sa 20 šofera i ostalim potrebnim ljudstvom.

c.) Po jednu bateriju brdskih topova 75/28 u svakoj diviziji.

d.) Diverzantski bataljon prerastao je u Diverzantski odred.

e.) Pojačali smo brojčano II. Ozn-a brigadu.[12]

IV. BROJNO STANJE I NAORUŽANJE

Brojno stanje vidi se iz priloga.[13] Napominjemo da u njega nije uneseno brojno stanje XXVIII. Udarne divizije zbog udaljenosti iste i da smo njeno brojno stanje unijeli u primjedbu

---

[9] Franc Inkret

[10] O brojnom stanju, socijalnom i nacionalnom sastavu Čehoslovačke brigade »Jan Žiška« vidi dok. br. 11.

[11] Opširnije o formiranju te brigade vidi tom V, knj. 33, dok. br. 28, primjedbu br. 15.

[12] Riječ je o brigadi Korpusa narodne odbrane.

[13] O brojnom stanju i naoružanju 6. korpusa NOVJ u oktobru 1944. vidi dok. br. 111.

globalno, tj. ono s kojim je otišla iz Slavonije koncem jula ove godine (3.600 na licu).[14] Prije njenog odlaska popunili smo je prema vašem naređenju na to brojno stanje iz sastava XII. i LX. Divizije i Istočne grupe odreda. Po povratku iz X. Korpusa sredinom mjeseca jula ona je imala na licu 1603.[15]

Ukupno brojno stanje VI. Korpusa po spisku koncem mjeseca augusta bilo je (bez Korpusne vojne oblasti i OZN-a brigade) 11.229, a koncem septembra ono iznosi 15.694, što unatoč najofanzivnijeg našeg *mjeseca i stalnih* borbi predstavlja porast koji brojkama potvrđuje dobro stanje u Slavoniji.

Napominjemo da to brojno stanje u operativnim jedinicama može biti i veće, ali nasuprot velikih uspjeha posljednjeg mjeseca mi ipak ne dostižemo da sa vlastitim snagama naoružamo toliki priliv novih. Zato smo jedan dio novomobilisanih upotrebili za popunu dopunskih bataljona, a drugi dio iskoristili za opravku i izgradnju zemlje (ceste, pruge, telefonske linije, državne zgrade, bunkeri, seljačke kuće itd.). S tim ljudima se radi donekle politički i stoje nam na raspoloženju za popunu dopunskih odnosno operativnih jedinica.

U vezi s posljednjim naređenjem G.Š.H. i V.Š.J. vršimo pripreme u zajednici sa ostalim organizacijama za širu mobilizaciju.

Nenaoružanih imamo sada oko 3.000.

Nemamo:

a.) Granata za topove svih kalibara, jer se gotovo sve istrošilo u našoj ofanzivi od 1. septembra do 15. oktobra ov. god., a osim Pakraca ostala napadnuta uporišta uspjela su svoju municiju ispucati na nas.

b.) Mina za teške i lake bacače (engleske, talijanske, jugoslavenske, njemačke i ruske).

c.) Eksploziva. Ovo je uslov solidnog našeg operativnog djelovanja na glavnoj pruzi.

d.) Mina za Džon bul.

e.) Pješadijske mauzer municije.

V. SOCIJALNI I NACIONALNI SASTAV

Kao u zadnjem izvještaju.

---

[14] Dvadeset prva brigada 28. divizije prešla je u Bosnu (na Motajicu) 23/24. jula, a Štab divizije sa 17. i Brodskom brigadom 13/14. septembra 1944 (opširnije o tome vidi tom V, knj. 29, dok. br. 107 i Arhiv V.I.I., reg. br. 22—1/2, k. 1124).

[15] Na području 10. korpusa NOVJ ona je dejstvovala od 5. maja do polovine jula 1944 (vidi tom V, knj. 27, dok. br. 83).

VI. NASTAVA U JEDINICAMA, ŠKOLAMA I KURSEVIMA

Umnožili smo u 4.000 primjeraka **»Gonjenje«** od generala **Škorpika,**[16] za potrebe VI. i X. Korpusa i Oficirske škole. U danima neprijateljskog raspada i bježanja ovaj odlični priručnik bit će nam baza za rad u našim jedinicama. Nastojati ćemo svim silama da se svaki naš borac saživi s pitanjem potrebe gonjenja. Tu smo do sada bili najslabiji.

Inače nešto novoga po ovoj tačci ne bi bilo.

VII. SPECIJALNE JEDINICE

Pojačali smo jedinice za vezu i vodimo kod njih kurs ka punom formacijskom stanju. Njihov rad i kvalitet, oprema i problemi vide se iz priloženog izvještaja za vezu.

Artiljerija je u formiranju. Brojno je pojačana oruđima i ljudstvom. Dopunska baterija imat će uskoro 300 ljudi. Dostaviti ćemo o tome posebni izvještaj.

Auto-bataljon je također u formiranju odnosno u porastu novim otetim kamionima.

Ostala pitanja tog poglavlja bez promjene.

VIII. MORAL, BORBENOST I GOTOVOST TRUPA

I ovaj mjesec potvrdio je da, pored velikog priliva novih boraca, borbenost, moral i gotovost nisu popustili. Osjeća se jedno, kao što je već spomenuto, da se nismo mnogo pomakli po pitanju gonjenja odnosno temeljitog uništavanja neprijateljske žive snage. Ofanzivnost, upornost i vještina i boraca i rukovodilaca do momenta likvidacije neprijateljskog uporišta je na zavidnoj visini, ali ono što se probije između naših redova oko uporišta i u uporištu, gotovo je sasvim sigurno za život. Ponekad se u tom pogledu ide tako daleko, da se pričinja, kao da su naši borci zadovoljni da se neprijatelj probio.

Isto tako nismo se još usavršili u saradnji pješadije i teških oružja, a niži rukovodioci ne znaju još uvijek taktičku upotrebu pojedinih vrsta oruđa, tako da se dešava da se bacačima želi likvidirati bunkere, a žive zaklonjene ciljeve ne tuku bacačima. Vatra teških mitraljeza još uvijek se ne iskorištava onako kako se može i treba.

Opravkom željeznica i formiranjem auto-bataljona, te pojačanjem u artiljeriji, manevarska sposobnost i udarnost našeg Korpusa danomice raste.

---

[16] Josip Škorpik

IX. NAŠE BUDUĆE NAMJERE

Ad. 1. U zadnjem našem izvještaju prikazali smo ukratko kako zamišljamo iskoristiti novonastalu povoljnu situaciju u Slavoniji. Plan je uspio. Stiglo se gotovo svugdje na vrijeme. Daruvarska i Požeška kotlina i Podravina oslobođene su. Ostaje nam sada istočna Slavonija, u prvom redu Našice, te glavna pruga sa svojim uporištima.

Ab. 3. Radit ćemo u smislu zadnjeg naređenja GŠH i VŠJ.

Napomena: Molimo taj Štab da zakašnjenje u nepotpunosti ovog izvještaja opravda neprekidnom našom angažovanošću u borbama kroz protekli mjesec.

Prilozi:

1.) Operativni izvještaj. —

2.) Brojno stanje i naoružanje i nacionalni sastav. —

3.) Izvještaji vojno-obavještajnog otsjeka, otsjeka za vezu i intendanture. —

4.) Naredba Štaba VI. Korpusa broj 15.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar, pukovnik:
Otmar Kreačić

Komandant, pukovnik:
Mate Jerković

(M. P.)

BR. 56

IZVJEŠTAJ ŠTABA 6. KORPUSA OD 18. OKTOBRA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O RADU KORPUSNE VOJNE OBLASTI U SEPTEMBRU[1]

ŠTAB VI. KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Broj: 1876
Dana: 18/X 1944 u sati

Dostavlja izvještaj o radu
Korpusne vojne oblasti za
mj. septembar 1944. god.

GLAVNOM ŠTABU NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE I PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE

I. VOJNIČKA SITUACIJA

Prvih deset dana mjeseca septembra naše jedinice su vršile operacije i pritisak na glavnu prugu u vezi sa naređenjem druga Tita (o općoj ofanzivi na neprijateljske komunikacije).[2] Pred tim operacijama, kako smo obaviješteni, trebalo nas je pomagati i saveznička avijacija, međutim do te pomoći nije došlo. Unatoč toga naše su jedinice vršile uspješan pritisak i operacije na glavnoj pruzi, te je ista presječena na nekoliko stotina mjesta, a istovremeno i napadale nekoliko neprijateljskih uporišta na samoj glavnoj pruzi (Garčin, Perkovci, Vrpolje).[3]

Sa manjim dijelovima naših snaga napadali smo (demonstrativno) neprijateljsko uporište Sl. Požegu. Neprijatelj, osjetivši u okolici Požege veće snage, napustio je istu uz relativno male borbe.[4]

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 33—1/5, k. 473.

[2] Vidi tom V, knj. 31, dok. br. 59.

[3] Vidi tom V, knj. 33. dok. br. 51, 52 i 53.

[4] Dva bataljona 12. brigade upala su 5/6. septembra 1944. u Slavonsku Požegu i poslije krace borbe zarobila 12 domobrana i zaplijenila 1 teški mitraljez, 2 puškomitraljeza i 15 pušaka. Uslijed intervencije jakih neprijateljskih snaga iz Pleternice bataljoni su se povukli iz grada. Sa našim jedinicama povuklo se iz Požege 460 domobrana, 40 oficira i 40 podoficira. Oni su svi izrazili želju da stupe u NOB i većina od njih je odmah stupila u jedinice 6. korpusa NOVJ. Ostale neprijateljske snage napustile su poslije toga Požegu (vidi tom V, knj. 33, dok. br. 50 i Arhiv V.I.I., reg. br. 1—7/1, k. 488/A).

Još prije nego je neprijatelj napustio Požegu naše su jedinice pristupile, uz saradnju svih naših organizacija na terenu, mobilizaciji koja je dobro uspjela te smo za 3—4 dana mobilisali oko 700 novih boraca.

Po oslobađanju Požege glavnina naših snaga prebačena je na zapadni dio Slavonije, tj. u Daruvarski bazen, sa zadatkom da očiste čitavu prostoriju na liniji Lipik — Daruvar. I taj zadatak je potpuno izvršen i naše su jedinice u žestokim bojevima osvojili Pakrac i Lipik, a četiri dana kasnije i Daruvar.[5] Istovremeno je neprijatelj napustio Pleternicu. Poslije izvršenog ovog zadatka kao najpogodniji operativni pravac ocijenjena je srednja Podravina. Pristupilo se čišćenju uporišta u srednjoj Podravini. Kako su naše snage oslobodile Čađavicu, Pod. Slatinu[6] i Viroviticu da bi kasnije produžile nastupanjem u sjevero-zapadnom pravcu.[7]

Ovako velike vojničke uspjehe uslovila je opća vojnička situacija koja je dovela upravo do preloma u odnosu snaga i vojno-političkog položaja u našu korist.

Dva su momenta najvažnija koja su to uslovila.

1. — Dolazak Crvene armije na granice naše zemlje.
2. — Poziv maršala Tita domobrancima.

Dolazak Crvene armije na granice naše domovine izazvao je silan polet kako kod boraca tako i kod širokih narodnih masa s jedne strane i opću zbunjenost zaplašenost i demoralisanje kod neprijatelja s druge strane.

U takvoj situaciji poziv maršala Tita došao je u pravi čas i razumljivo da je imao vrlo jak odjek na čitavu zemlju, pa i na našu Slavoniju. Uspješne ofanzivne operacije naših jedinica u tom momentu još su više doprinijele razbijanju mnogih neprijateljskih jedinica (naročito domobranstva), tako da je na našu stranu prešlo 5.567 domobranaca za nepunih 15 dana. Na kraju mjeseca septembra situacija je takova, da na našoj teritoriji osim dijelova 5. i 8. lovačke pukovnije ne postoji gotovo nijedna domobranska jedinica.

U proteklom mjesecu neprijatelj nije pokazivao nikakove znake niti vršio bilo kakove ofanzivne operacije čak niti operacije aktivne odbrane, naprotiv stalno je bio pasivan, gubio prostoriju za prostorijom i nemoćno čekao dalji razvoj događaja. Jedino na glavnoj pruzi, a naročito na sektoru Brod — Nova Gradiška, neprijatelj je stalno vršio pokret u cilju osiguranja te pruge (1. kozačka divizija i manji dijelovi ustaških jedinica).

---

[5] Vidi tom V, knj. 33. dok. br. 71.
[6] Vidi tom V, knj. 33, dok. br. 88, 89, 100 i 103.
[7] Opširnije o napadu na Viroviticu vidi dok. br. 2, 3, 22, 26, 33, 42, 134 i 135.

Kao rezultat takove situacije jeste to da danas imademo oslobođenih 8 većih mjesta i gradova, odnosno 6 potpuno slobodnih kotareva u Slavoniji.

Istovremeno dok su naše jedinice napadale Viroviticu, snage X. Korpusa (prema napred predviđenom planu) napadale su uspješno Pitomaču i Kloštar,[8] tako da je ovaj puta došlo prvi puta do solidnije i tješnje saradnje između jedinica X. i VI. Korpusa.

Općenito uzevši mjesec septembar je mjesec najvećih uspjeha NOV u Slavoniji. Operacije u proteklom mjesecu stvorile su za nas jednu od najdražih mogućnosti, a to je mobilizacija velikog broja boraca u NOV, a to znači stvorene su mogućnosti za naglo jačanje i porast naše vojske.

II. POLITIČKA SITUACIJA

Povoljna vojnička situacija odrazila se je i na političkom polju. Stvorene su najšire mogućnosti za političko djelovanje, i NOF je počela da okuplja u svoje redove još šire narodne slojeve. Unatoč toga NOF kao jedinstvena politička organizacija naroda nije još svuda dovoljno popularizirana, i nema još dovoljno sadržaja u svom radu. U organizacionom pogledu NOF je u Slavoniji dobila svoj puni organizacioni oblik odozdo do gore zaključno sa stvaranjem Oblasnog odbora NOF za Slavoniju.

Neprijatelji NOB, razni reakcionarni i špekulantski trabanti zbunjeni su silnim nastupom i jačanjem naših borbenih redova, te izgleda kao da su se pritajili i čekaju »povoljnije« dane.

Političko raspoloženje građanstva u gradovima moglo bi se reći da je osrednje. Naime, kada se ima u vidu da su ti ljudi živili pod uticajem Gebelsa, Matije Kovačića i pod pritiskom švapske i ustaške soldateske, onda to držanje nije tako loše, ali kad se ima u vidu opet s druge strane postojanje NOB preko 3 godine u njihovoj neposrednoj blizini, onda je loše.

Najbolje je našu vojsku dočekao od svih gradova grad Požega gdje je narod izašao sa cvijećem i sa zastavama pred naše jedinice. U ostalim gradovima općenito uzevši narod nas je primio više sa strahom i disciplinirano šću nego sa radošću. Nakon 2 do 3 dana našeg boravka u svakom novooslobođenom gradu političko raspoloženje građanstva se je znatno popravilo (kad su uvidili da nema ni u čemu onoga o čemu im je 3 godine govorila fašistička propaganda).

Narod u novooslobođenim krajevima drži se različito. Hrvati na pr. nisu dovoljno uvjereni, zapravo vrlo malo, da se

[8] Vidi dok. br. 5, 6, 18, 24, 31 i 62.

sada u ovim danima zapravo prvi puta u svojoj historiji rađa zaista sretna i slobodna domovina Hrvatska. Sve naše postupke i djelovanja gledaju sa izvjesnim nepovjerenjem. Srbi opet tu i tamo pokazuju izvjesne znake nekog nezadovoljstva (u većini oni se osjećaju sretnima jer se osjećaju sigurnima za život i imovinu). Po svemu izgleda da su mnogi Srbi očekivali mnogo više od onoga časa kad vide naše gradove slobodnim. Oni vide da je sloboda tu ali istovremeno se kod njih pojavljuje jaka želja za što bržim popravljanjem njihovog teškog ekonomskog stanja jer su i goli i bosi, a mnogi i bez krova.

Kod Švaba se ne primjećuju nikakovi znaci koji bi govorili da se opamećuju. Izuzev vrlo malih izuzetaka svi su fašistička gamad i disciplinirana i slijepa. Bez ikakovih dubljih razmišljanja prate svog firera pravo u grob.

Kao vrlo važan politički momenat navesti ćemo i to, da smo uspjeli spriječiti masovnu pljačku i razaranje naših gradova, i osim manjih slučajeva tu i tamo, ni u jednom gradu nije bilo krupnije pljačke i razaranja.

III. EKONOMSKO STANJE

Proširenjem našeg oslobođenog teritorija stvorene su velike ekonomske mogućnosti, odnosno uslovi za snabdijevanje NOV. Prostrana i bogata ravna područja dobrog dijela Slavonije sada se nalaze u našim rukama i pod našom kontrolom.

Ekonomsko stanje u novooslobođenim gradovima također nije loše. Vrlo mali je broj ljudi koji gladuju, zapravo ih i nema, ali zato imade dobar broj koji oskudno žive.

U gradovima su nađene znatne količine žita, prilično sirovih koža, nešto manufakture (najviše u Požegi). Postrojenja i tvornice su ostale gotovo netaknute. Rezerve sirovina, odnosno materijala i robe u tim tvornicama su male. Općenito osim skladišta žita sva ostala skladišta i magazini su poluprazni ili potpuno prazni. Dobiveno je nešto šećera, jestivog ulja, nafte, benzina, mašinskog ulja itd., ali sve su to tako male količine u odnosu prema tolikim gradovima, tako da možemo reći da su one zaista znak općeg siromaštva i bijede.

Što se tiče vojnih magazina, i oni su također vrlo siromašni (osim onog u Pakracu gdje je nađeno prilično ratne spreme i municije). Najvrednije stvari iz magazina iz Sl. Požege neprijatelj je uspio sa sobom odvući. Ipak je tamo ostalo gotovo cijelo »Glavno tehničko slagalište« (Glates), najveća domobranska radiona u NDH.

Kao novi veliki izvor prihoda jesu mlinovi, odnosno ušur iz mlinova. Oni su ostali svi sačuvani i netaknuti, tako da ćemo od njih imati znatne koristi.

Kao novonastali problem, a kojim će se morati i naša vojna ekonomija da bavi, jeste ishrana radnika i namještenika u vojnim radionama, zatim povojničeno poštansko i željezničko osoblje i njihove familije.

Ishrana vojske je dobra, može se reći bolja nego ikada. Operativne jedinice se u glavnom snabdijevaju sa terena, dok se Korpusna vojna oblast snabdijeva iz vojnih magazina. U zadnje vrijeme u našim vojnim ustanovama jede se vrlo dobar polubijeli kruh koga vojnici dobivaju u dovoljnim količinama, zatim imade dovoljno krumpira, prilično graha, ponešto soli, masti i ulja, zatim povrća i voća, tako da je hrana dobra, a naročito dobro se poboljšala hrana gotovo u svim našim bolnicama.

Stanje odjeće i obuće također nije tako teško. U gradovima je nađeno nešto vojničke odjeće (naročito u Pakracu), zatim iz nekih manufakturnih radnji (neprijateljskih) konfiskovane su prilične količine civilnih odijela i štofova, zatim i saveznici su nešto bacili tako da se ipak podmiruju goruće potrebe. Stanje odjeće i obuće nije ni iz daleka zadovoljavajuće.

Mislimo naskoro početi sa širokom kampanjom sakupljanja (dobrovoljno i rekvizicijom) žita i stoke za NOV. Te očekujemo da ćemo moći sakupiti nekoliko stotina vagona žita.

IV. ORGANIZACIONO STANJE I RAD KORPUSNE VOJNE OBLASTI

U mjesecu septembru u Korpusnoj vojnoj oblasti izvršene su mnoge personalne izmjene. Tako je kapetan Čop Bogumil otišao u Glavni Štab. Na njegovo mjesto postavljen je poručnik Verbošek.

V. d. šefa mobilizacijskog otsjeka major Rade Knežević je smijenjen, a na njegovo mjesto postavljen je kapetan Petrić Ivan, dosadanji mobilni oficir Novogradiškog područja.

Za šefa novoformiranog saobraćajnog otsjeka postavljen je drug Garić Đuro. Osim toga postavljeni su i svi šefovi sekcija u pojedinim otsjecima.

Izvršena je i reorganizacija sudstva tako da i sud u Korpusnoj vojnoj oblasti funkcioniše saglasno najnovijoj naredbi V. Š.

Korpusna vojna oblast djeluje homogenije kao cjelina, ali nema još uvijek dovoljno brzine u rješavanju problema i izvršavanju zadataka.

V. ORGANIZACIONO STANJE I RAD KOMANDI PODRUČJA

Sa novonastalom vojničkom i političkom situacijom izvršene su neke organizacione promjene u našim područjima, a isto tako izvršeno je i mnogo personalnih izmjena. Tako smo ukinuli komandu Daruvarskog područja i pretvorili je u komandu mjesta Daruvar i istu pripojili Virovitičkom području. Komanda Virovitičkog područja prenijela je svoje sjedište u Đulavec, a komanda Požeškog područja u Veliku. Ovo smo učinili radi što boljeg i lakšeg komandovanja i kontrolisanja terena.

Pošto se ukazala velika potreba za novim kadrovima, to su i mnogi rukovodioci iz komandi područja premješteni odnosno postavljeni na nove dužnosti. Tako je politkomesar Brodskog područja stavljen na raspoloženje OZN-i, a na njegovo mjesto postavljen polit. delegat komande mjesta Kutjevo, politkomesar Slatinskog područja drug Slavko Medulić postavljen je za zamjenika komesara XXI. Brigade, a na njegovo mjesto postavljen je drug Jakšić, raniji komesar bataljona jedne naše brigade. Politkomesar Novogradiškog područja drug Janko Bajt stavljen je na raspoloženje X. Korpusu. Komandant Virovitičkog područja major Sužnjević postavljen je za komandanta Omladinske brigade, a na njegovo mjesto postavljen je njegov zamjenik Vojin Sudar. Politkomesar Požeškog područja stavljen je na raspoloženje NOF (Milan Žugelj), a na njegovo mjesto postavljen je drug Crveni,[9] član kotarskog NOF za kotar Požegu. Komandant Slatinskog područja postavljen je za komandanta mjesta Požega (kapetan Ljuban Trbojević). Komandant Požeškog područja kapetan Bogoljub Milaković postavljen je za komandanta Slatinskog područja, a njegov zamjenik Boro Vlaketić za komandanta Požeškog područja. Komandant Brodskog područja kapetan Nikola Kokić primio je dužnost oficira na radu u Korpusnoj vojnoj oblasti, a na njegovo mjesto postavljen je njegov zamjenik kapetan Ljuboja Radišić. Komandant Daruvarskog područja kapetan Ljuban Vukić postavljen je za načelnika Štaba XVIII. Brigade, a njegov zamjenik poručnik Mane Tatalović premješten je za zamjenika komandanta Novogradiškog područja. Politkomesar Daruvarskog područja kapetan Mišo Kmecig postavljen je za politkomesara Komande mjesta Požega. Zamjenik komandanta Novogradiškog područja Milan Vujatović, poručnik, postavljen je za komandanta mjesta Pakrac, zamjenik komandanta Daruvarskog područja poručnik Gavro Lončarević postavljen je za komandanta mjesta Lipik.

Ovako veliko razmještanje naših kadrova nametnula nam je novonastala situacija. Razumljivo je da to imade izvjesnog

[9] Tomo Balen

odražaja na rad komandi područja. No unatoč toga svega ipak komande područja prilično izvršavaju svoje zadatke, i nije bilo nekih krupnih grešaka u njihovom radu. Dešavali su se tu i tamo propusti, a razlog tome je najviše nov i mlad kadar koji se sporo snalazi i nema iskustva u tom radu. Brzina i ekspeditivnost u radu je nešto popustila, ali i to se prebrođava.

Kao krupan organizacioni nedostatak u radu tih novih komandi jeste to, što one ne znaju potpuno i pravilno koristiti sve referente, ili bolje rečeno komandanti i komesari ne obuhvataju sve sektore rada u komandi u potpunosti. U najviše slučajeva komandant i komesar se upuštaju u sve poslove iako imaju referente koji bi to mogli obavljati.

Oslobođenjem gradova i postavljanjem u njima komandi mjesta imademo takovu pojavu da su nam u komandama mjesta u nekim gradovima jače komande mjesta nego komande područja. To je svakako privremeno stanje koje ćemo kasnije nastojati ukloniti čim se stanje u gradovima normalizuje i učvrsti. Ovakove komande uz redovne izvještaje komandama područja, šalju i direktne izvještaje Korpusnoj vojnoj oblasti kojoj neposredno disciplinski odgovaraju.

VI. ORGANIZACIONO STANJE I RAD KOMANDI MJESTA

Formirano je 7 novih komandi mjesta.

Komanda mjesta Požega:

komandant kapetan Ljuban Trbojević, do sada komandant Slatinskog područja,

politkomesar Mišo Kmecig, kapetan, do sada politkom. Daruvarskog područja.

Komanda mjesta Pakrac:

komandant: poručnik Milan Vujatović, do sada zamj. komandanta Novogradiškog područja,

politkomesar: Milan Prodanović, do sada polit. instruktor Novogradiškog područja.

Komanda mjesta Lipik:

komandant: poručnik Gavro Lončarević, do sada zamjenik komandanta Daruvaskog područja,

politkomesar: Dragutin Pilar, do sada polit. instruktor Daruvarskog područja.

Komanda mjesta Daruvar:

komandant: Ignjatije Vujić, do sada politkomesar bataljona XVII. Brigade,

politkomesar: Josip Vojaček, major, do sada politkom. Čehoslovačke brigade.

Komanda mjesta Virovitica:

komandant: major Josip Banak, do sada politkom. Virovitičke brigade,

politkomesar:[10]

Komanda mjesta Slatina:

Komandant: poručnik Ljubomir Vukotić, do sada načelnik štaba Zapadne grupe NOP Odreda,

politkomesar: poručnik Kmecig Andrija, do sada polit. delegat komande mjesta u Voćinu.

Komanda mjesta Pleternica:

komandant: poručnik Stevo Damjanović, do sada komandant mjesta u Velikoj,

politkomesar: do sada politdelegat komande mjesta u Velikoj.[11]

Odmah po oslobođenju naših gradova ulazile su komande mjesta u gradove i počele sa funkcionisanjem. Iskustvo je pokazalo da se mora neophodno unapred predviditi komanda mjesta sa svim organima, a korisno je prije ulaska naših ustanova u grad održati kratko savjetovanje sa svim ustanovama koje ulaze u dotični grad (OZN-a, komanda mjesta, kotarski i okružni NOO). Na tom savjetovanju izradi se zajednički plan tako da nam sve ustanove jedinstveno nastupaju i da ne dolazi do nesklada u radu. U novooslobođenim gradovima odmah se formira mjesno rukovodstvo od predstavnika komande mjesta, gradskog NOO-a i Povjerenstva OZN-e koje se u prvim danima sastaje svaki dan, bar na pola sata, i donosi zajednički plan o radu.

Komande mjesta u gradovima teško su se snalazile. Grad sa svojim komplikovanijim društvenim životom traži od ljudi više elastičnosti i sposobnosti za snalaženje. Naši se drugovi teško privikavaju. Ipak je u nekim mjestima već prvi dan po oslobođenju komanda mjesta počela da djeluje, ali ni u jednom mjestu nije prošlo više od dva dana a da komanda mjesta nije počela da funkcioniše.

Drugovi u tim komandama teško se otresaju partizanskih navika i teško izlaze iz partizanskih okvira. Vrlo teško ih se navikava i vaspitava. U tom pravcu da reprezentuju našu vojnu vlast. Kancelarije im još nisu dovoljno uredne i vojnički nisu na dovoljnoj visini. Isto tako samo držanje mnogih drugova je prilično nespretno. Odnos prema građanima ispočetka je bio nevješt, ali to se znatno popravilo. Neke komande u gradovima već dobro rade, kao an pr. Komanda mjesta Požega, komanda mjesta Pakrac. Svuda pred tim komandama su uređene oficir-

[10] i [11] Imena političkih komesara izostavljena su u originalu.

ske kuhinje, odnosno oficirski domovi za oficire koji su na proputovanju kao i za one koji stalno žive u dotičnom mjestu. Isto tako su uređene i prolazne kuhinje za vojnike.

Gotovo sve komande bez izuzetka nemaju dovoljno stražara, te im to stvara poteškoće. Naročito što se tiče vojničkog osiguranja i kontrole u gradu. Stražari žive u kasarnama vojničkim životom koji je regulisan posebnom naredbom o životu, radu i držanju stražara u gradovima. Sve komande imadu solidno izrađene službene natpise, a isto tako i potrebne štambilje. Po svim komandama mjesta postavljeni su svi potrebni referenti. No i ovdje se dešavaju propusti kao i u komandama područja, tj. komandant i komesar nedovoljno upošljavaju i iskorišćuju svoje pomoćno osoblje.

Unatoč svih poteškoća, neznanja i propusta, rad komandi mjesta u gradovima je prilično i sve komande sa malim izuzecima u ovakovom sastavu kakovom su sada moći će da zadovolje. Njihov odnos prema ustanovama u gradu je pravilan.

VII. ORGANIZACIONO STANJE I RAD PARTIZANSKIH STRAŽA

Broj naših stražara nije se gotovo ništa povećao. Ali smo zato izvršili razna razmještanja i rasformiranja pojedinih straža, uklapanje u sastav drugih straža i formiranje novih. Na nekim mjestima u centralnom dijelu našeg oslobođennog područja smo ukinuli partizanske straže, u nekim opet smanjili, a isto tako smanjili smo straže i pri nekim bolnicama i slagalištima, tako da smo na taj način došli do ljudstva koje smo rasporedili za stražu u samim gradovima.

Djelatnost naših straža općenito uzevši u Slavoniji poprimila je ili bolje rečeno poprima nov oblik. Naime sve je manje slučajeva da se straže sukobljavaju sa oružanim neprijateljskim formacijama i jedinicama neprijateljske vojske, i to prosto iz razloga jer nemaju prilike da se sa njim sukobe (osim pograničnih straža našeg teritorija), ali zato sve više dolazi do izražaja njihova djelatnost u smislu patroliranja, obezbjeđenja reda i sigurnosti, hapšenja raznih sumnjivih i nepovoljnih elemenata itd. Što se tiče držanja naših stražara kod ulaska u gradove kao i kasnije, ono je bilo prilično dobro. Nismo imali gotovo ni jedan slučaj da je neki stražar ulazio bez naređenja u tuđe stanove i bilo šta dirao. Bilo je slučajeva da su poneki zašli u neku gostionu ili hotel te se tamo ponapili.

. . .

VIII. RAD I ZADACI VOJNE POZADINE PRI ZAUZIMANJU GRADOVA

Pri zauzimanju gradova i uopće pri naglom širenju naše oslobođene teritorije pred našu pozadinu su se postavili mnogi

zadaci. Jedan od osnovnih je taj da u najkraćem roku po zauzimanju, odnosno oslobođenju grada, uspostavi vojnu vlast u mjestu. To nam je uglavnom uspijevalo i to za prilično kratko vrijeme.

Kod oslobođenja gradova u mnogome smo izmijenili postupak i rad svih pozadinskih i vojnih organa. Tako smo zabranili za prva dva dana dok se ne uspostavi red svako izvlačenje bilo kakovog materijala osim ratnog i sanitetskog. Time smo izbjegli ono iz stare prakse, a to je kolone raznih referenata iz svih grana kojih imade u području, a koji u prva dva dana bi pravili najviše zbrke i nereda. Kada se učvrsti koliko toliko vojna i civilna vlast, kada se likvidira svaki otpor, i pohapse svi neprijateljski tipovi, onda se prema planu i našim potrebama izvlači samo onaj materijal koji nam neophodno treba. Sve ostalo ostaje dalje na svojim mjestima i postepeno se dalje evakuiše, odnosno prevozi na druga mjesta itd.

U vezi sa velikim proširenjem naše teritorije, postavili smo si kao jedan od osnovnih zadataka pred vojnu pozadinu uređenje komunikacija (ceste, mostovi, kanali, propusti, željeznica i p. t. veze) i na tom polju se radi. Na cestama radi oko 400 zarobljenih neprijateljskih vojnika, a mislimo mobilisati još 1.500 za rad na popravci naših komunikacija.

Pred vojnu pozadinu u odnosu prema operativnim jedinicama postavljena su dva osnovna zadatka.

1. — Omogućiti brzo i nesmetano prebacivanje naših trupa sa jednog sektora na drugi i

2. — Zadovoljiti operativne jedinice ekonomskim i ostalim potrebama koliko je to najviše moguće.

Čitava djelatnost naše vojne pozadine svodi se uglavnom u pravcu osposobljavanja za izvršavanje tih zadataka i njihovog izvršavanja.

Kao treći zadatak pred vojnu pozadinu postavili smo što veću pomoć u obnovi i izgradnji naše zemlje.

IX. PROBLEMI I ZADACI

1. — Predviditi komandni kadar za komande mjesta u svim gradovima na našem teritoriju.

2. — Osposobiti u najkraće vrijeme sve komunikacije i p. t. veze.

3. — Pripremiti sve radove u vezi sa mobilizacijom nekoliko hiljada novih boraca.

4. — Pristupiti široko zasnovanom skupljanju žita za NOV (dobrovoljni prilog i rekvizicija).

5. — Izraditi uputstvo za rad komandi straža i mjesta u vezi sa novim načinom njihovog rada i zadacima.

6. — Formirati Osječko područje.

X. RAZNO

1. — Izgrađeni su zarobljenički logori za zarobljenike u četiri područja, kao jedan logor Korpusne vojne oblasti.

2. — Osnovan je šoferski kurs na kome imade 38 slušača i koji je počeo sa radom.

3. — Osnovan je poštansko-telegrafski kurs koji je također počeo sa radom.

4. — Vojno-pozadinski kurs za stražare također radi.

5. — Radništvu naših radionica u Požegi (Glates) dodijelili smo po 1 metar žita, 1 met. drva i dajemo im 2 puta nedeljno mesa, po obitelji.

6. — Čete za vezu po područjima popunjavamo do stotinu ljudi (ovo činimo da bi što prije postavili p. t. vezu).

7. — Mislimo formirati komisiju koja će imati zadatak da obiđe sve podzemne magazine sa žitom, jer postoji opasnost da se isto počne kvariti jer je prilično vlažno metano u magazin.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, pukovnik: **Otmar Kreačić**

Zamj. komandanta, ppukovnik: **Bogdan Crnobrnja**

(M. P.)

BR. 57

IZVJEŠTAJ ŠTABA 7. DIVIZIJE OD 18. OKTOBRA 1944. ŠTABU 4. KORPUSA NOVJ O NAPADU NA KOPRIVNICU[1]

ŠTAB
VII. UDARNE DIVIZIJE IV. KORPUSA N.O.V.
JUGOSLAVIJE
Op. Br. 547/44

Dne 18-X-1944

Operativni izvještaj o operaciji
na grad Koprivnicu.[2]

13. do 16. X. 1944 g. naša divizija u sastavu X. Korpusa NOVJ. vršila je operacije na neprijateljsko uporište Koprivnicu.[3]

Jačina naših snaga, raspored i zadaci naših jedinica vide se iz priložene zapovijesti[4] Op. br. 545/44 od 13. X. 1944 g.

Jačina i sastav neprijatelja, te njegovo naoružanje i raspored u momentu napada nisu bili tačno poznati, niti se to još i danas ne može tačno ustanoviti.[5]

Tok napada:

Na svoj zadatak naša divizija krenula je sa prostorije Hlebine — Sigetec 13. X. 1944 g. oko 18 časova. Tenkovi, koje smo trebali dobiti u sastav, nisu stigli zbog pomanjkanja benzina i drugih smetnji. Naše jedinice neopaženo su izvršile razvođenje za napad i bez naročitih smetnji došle u blizinu objekata za napad. Zbog pomrčine i nepoznatog terena napad je otpočeo sa zakašnjenjem od jednog sata, tj. u 23 sata. III i IV brigada došle su nesmetano do prvih kuća prema neprijatelju na svojim pravcima napada i u momentu kada su pokušali dalji prodor neprijatelj je otvorio paklenu vatru iz svega raspoloži-

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 52—1/2, k. 813.

[2] Divizija je neke izvještaje dostavljala štabovima 4. i 10. korpusa NOVJ. Ona je organizacijski pripadala 4. korpusu a privremeno je, sa dvije brigade, dejstvovala na operativnom području 10. korpusa (vidi dok. br. 21 i 34).

[3] Opširnije o borbama za Koprivnicu vidi dok. br. 40, 45, 51, 52, 59, 62, 89, 136, 137, 138 i 139.

[4] Zapovijest se nalazi u Arhivu V.I.I., reg. br. 32/1—1, k. 813.

[5] Vidi dok. br. 40.

vog naoružanja. Ipak su brigade prodrle do prvih kuća sa manjim dijelovima, ali je neprijatelj upotrebljujući rezervu izvršio protunapad i izbacio naše dijelove iz mjesta. Tokom noći 13/14. ov. mj. izvršeno je uz dobru pripremu bacačke, artiljerijske i protukolske vatre, te vatre automatskog oružja nekoliko snažnih napada na neprijatelja sa težnjom da se probije neprijateljska odbrana i omogući ubacivanje naših snaga u grad. Nijedan pokušaj i pored hrabrog držanja naših boraca i rukovodilaca nije uspio. Neprijatelj se ogorčeno branio iz svake zgrade i iz rovova i naši borci bili su zadržani kod samih žičanih prepreka. Tri protunapada neprijatelja prema s. Miklinovcu, koga je držala naša IV brigada, bila su odbijena. Nastupom dana naše jedinice zadržale su se u neposrednoj blizini neprijatelja pripremajući nove napade.

14. X. t. g. u 11.30 sati po naređenju štaba Korpusa izvršen je ponovan napad na neprijatelja i to IV brigada od pravca s. Miklinovca prema Koprivnici, a III brigada od želj. pruge Koprivnica — Đekenješ i duž ceste Koprivnica — Peteranec. Ovaj napad bio je dobro organizovan. Svako oruđe od mitraljeza do brdskih topova bilo je pravilno upotrebljeno i otpočeo je snažan napad, koji je trajao oko dva sata. Neprijatelj je bio istjeran iz prvih rovova, ali se opet nije moglo dalje prodrijeti, jer su naši borci obasipani snažnom i ubitačnom vatrom. Oni su se morali kretati po brisanom prostoru i kretali su se, ali prodor nije bio moguć. O tome je izviješten štab X Korpusa od strane štaba divizije, ali se dobilo naređenje da se pritisak pojača i napad i dalje vrši. Haubička baterija gađala je neprijatelja u gradu, ali nije mogla neposredno potpomagati pješadiju i lomiti neprijateljska gnijezna otpora na glavnim pravcima napada.

Oko 15 časova naišlo je šest neprijateljskih aviona, koji su počeli mitraljirati naše položaje.[6] U isto vrijeme neprijatelj iz grada pojačao je svoj pritisak prema cesti Koprivnica — s. Herešin. Jedan bataljon IV brigade, koji se na tom pravcu nalazio sasvim blizu neprijatelja, pošto je imao dosta gubitaka počeo se povlačiti, a u isto vrijeme jedan bataljon III brigade, koji je bio sa njima u vezi, povukao se nešto unazad. Ovi bataljoni zadržani su ispred s. Herešin, a manji dijelovi koje je uhvatila panika povukli su se nešto nazad, ali su odmah bili vraćeni.

Oko 17 časova prema naređenju štaba X Korpusa naša III brigada određena je kao rezerva, a IV brigada kao drugi borbeni red na liniji k. 135 s. Miklinovec. Pravcem kojim su napadale jedinice naše divizije određene su za napad jedinice XII i XL divizije.[7] Smjena je izvršena u prvi mrak, a naša III bri-

[6] Vidi primjedbu br. 9 uz dok. br. 40.
[7] Vidi dok. br. 51 i 59.

gada prebačena je u s. Ivanec kao korpusna rezerva, a IV brigada ostala je na liniji k. 135 s. Miklinovec kao drugi borbeni red s tim, da potpomogne napad u gradu, ako brigada XII divizije, koja je napadala sa tog pravca, uspije da prodre u grad. Jedinice XII i XL divizije, koje su napadale na sektoru naše divizije tokom noći 15/16 ov. mj. nisu imale uspjeha iz istih razloga, kako je gore navedeno za jedinice naše divizije. Situacija je tokom noći u glavnom ostala nepromijenjena.

15. X. 1944 g. jedinice naše divizije ostale su u glavnom na istim položajima. Borbe sa neprijateljem nisu imale. Oko 12 časova po naređenju štaba Korpusa naša IV brigada rokirana je na prostoriju s. Herešin — tvornica »Danica« gdje je zatvarala pravac u slučaju da bi neprijatelj pokušao iz Koprivnice da se probije. Tokom dana i noći 16/17. ov. mj. naša divizija nije vodila borbe. Jedino je IV brigada vršila pritisak prema Koprivnici sa svog pravca u cilju vezivanja neprijateljskih snaga, dok su jedinice XII i XL divizije vršile i dalje napade na Koprivnicu.[8]

Oko 3 sata 15/16. ov. mj. po naređenju štaba X Korpusa odustalo se od daljeg napada i naša divizija povukla se na prostoriju s. Javorovac, s. Plavšinac na odmor.

Postavljeni zadatak nije izvršen.

Zarobljeno i zaplijenjeno nije ništa.

Gubici neprijatelja nisu poznati, ali ih je bilo.

Naši gubici: 54 mrtva, među kojima 1 komandant bataljona poručnik, 3 komandira čete, 4 komesara čete, 1 vodnik i 1 delegat, ostalo borci. Ranjenih 111 drugova.

Utrošeno je: 151 granata za protukolske topove, 642 mine za teške bacače, 36 mina »Džon bul«, 62.598 puščanih i mitraljeskih metaka, 22 metka za protukolske puške, 60 ručnih bombi.

Izgubljeno: 1 šmajser i 15 okvira za puškomitraljez. Oštećeno: 5 puškomitraljeza, 1 teški mitraljez, 1 šarac, 1 bacač »Džon bul«.

Nekoliko mrtvih drugova ostalo je neizvučeno kod žice.

Neprijateljsko uporište Koprivnicu branile su najkrvavije neprijateljske trupe, kojih je bilo više nego što se računalo. Neprijatelj je dobro utvrđen i imao rezerve, koje je uvijek mogao ubacivati i parirati svaki naš ma i najmanji prodor. Pravci od kuda je napadala naša divizija nisu bili podesni za napad. Teren je bio vidljiv, ravan i brisan i preko njega je naše nastu-

[8] Vidi primjedbu br. 7 uz dok. br. 59.

panje bilo onemogućeno, tim prije što je brojno jak neprijatelj davao ogorčen otpor. I pored ovoga naši borci i rukovodioci puno su se zalagali sa težnjom da izvrše dobiveni zadatak, ali to sa ovakvom pripremom i bez dovoljne količine i koncentracije materijala nije bilo moguće.

Saradnja pješadije i artiljerije, te ostalog teškog oružja bila je dobra. Veza za vrijeme borbe i pored čestih prekida i teškoća dobro je funkcionisala. Sanitet je također zadovoljio.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, potpukovnik,
sl. otsutan

Komandant, potpukovnik,
Mil. Pavlović

(M. P.)

BR. 58

IZVJEŠTAJ NAČELNIKA ŠTABA 29. DIVIZIJE NOVJ OD 18. OKTOBRA 1944. KOMANDANTU I POLITIČKOM KOMESARU DIVIZIJE O OSLOBOĐENJU DUBROVNIKA[1]

ŠTAB
XXIX UDARNE DIVIZIJE
NOV JUGOSLAVIJE
Broj Službeno
18. oktobra 1944 god.
u 22 časova

Drugovima general. majoru Vladu Šegrtu
i komesaru Voju Kovačeviću.[2]

Poslije ovladivanja Uskopljem jedinice X i XII Herc.[3] U. brigade produžile su energično gonjenje neprijatelja. Poslije podne neprijatelja smo ugrozili iz pozadine napadnuvši manjim dijelom snaga Bosanku i na taj način neprijatelj se našao u vrlo teškoj situaciji. Počeo je otstupati bježeći panično ka Dubrovniku, rušeći usput sve mostove, propuste, bunkere, topove i ostalo kako ne bi nama pali u ruke. Naše jedinice u stopu su gonile neprijatelja ne davši mu predaha i na taj način su u 20 časova ušle u Dubrovnik i oslobodile ga.[4]

Neprijatelj je imao velike gubitke i zaplijenjena je ogromna količina materijala, a između ostalog 8 topova, 5 teških mitraljeza, 1 puškomitraljez i dosta drugog materijala. Materijala je nađeno u ogromnim količinama počevši od Ivanice pa sve do Dubrovnika pa je potrebno da se taj materijal čim prije evakuiše.

Bande su pobjegle u pravcu Orašca i naše jedinice im nisu nigdje dozvolile da se odmore. U okolini grada neprijatelj je rušio centrale i italijanska utvrđenja i sve drugo što je stigao, ali cisterne, vodovode, električnu centralu neprijatelj je ostavio.

Naše jedinice su razmještene i to XII na prostoru Mokošica — Golubov Kamen — Gradac — željeznička stanica, a jedinice X brigade su razmještene na Boninovo — Pločama — Žarkovici — Brgatu.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 29—6, k. 1144, II.

[2] Generalmajor Vlado Šegrt bio je tada komandant a potpukovnik Vojo Kovačević politički komesar 29. divizije NOVJ.

[3] Hercegovačke

[4] Opširnije o tome vidi dok. br. 140 i 142.

ШТАБ
XXIX УДАРНЕ ДИВИЗИЈЕ
НОВ ЈУГОСЛАВИЈЕ
Број Službeno
18.oktpbra 1944 год.
у 22 часова

Drugovimagenerel.majoruVladušegrtu i komesaru

VojuKovačeviću.

Posle obladjivanjasaUskopljemjedinice X.i XII Xerc.U. brigade produšile su energično gonjenje neprijatelja.Poslo podne neprijatelja smo ugrpzili iz pozadine napadnuvšimanjim dijelom snagaBpsa,kuinatajsenačinneprijatelj našaou vrloteškojsituaciji.Počeo je otstupatibježećipaničnokaDubrpvniku ružeći usput sve mostove,propuste,bunkere,topove iostalo kakone bi nama pali u ruke.Naše jedinice u stopu sugonile neprijatelja nedavši mu predaha i na taj način su u 2o časova ušle u Dubrpvnik i oslobodile ga.

Neprijatelj je imao velike gubitke izapljenjena je ogromna količina materijala,a izmedju ostalog 8 topova,5 teških mitraljeza, 1 puško mitraljez i dosta drugog materijala.Materijala je nadjeno u ogromnim količinama počevši od Ivanice pa sve do Dubrovnika pa je potrebno da se taj materijal čim prije evakuiše.

Bande su pobjegle u pravcu Orašca i naše jedinice im nisu nigdje dozvolile da se odmore.U okolini grada neprijatelj je rušio centrale, i italijanska utvrdjenja i sve drugo što je stigao,ali cisterne,vodovode,električnu centralu neprijatelj je ostavio.

Naše jedinice su raznještene i to XII na prostoru Mošica-Golubov Kamen-Gradac-Željeznička stanica,a jedinice X brigade su razmještene na Boninovo-Pločama-Žarkovici-Brgatu.

Potrebno je da u toku sutrašnjeg dana dodjete što prije u Dubrovnik sa svim referentima koji trebaju da budu u prvo vrijemeo ovdje.Auto vam može ići do srušenog vijadukta izmedju Ivanice i Brgata a tu će vas sutra od 1o časova čekati kamion iz Dubrovnika tako da se vi u njega ukreate i dodjete ovdje.Samo mi javite po motor biciklisti koliko da vam automobila pošaljem,tj.jedan ili više obzirom na broj osoblja koje će ovde doći.

Ja sam u hotel Pošti na Pilama.Stanovništvo je dočekalo oduševljeno naše jedinice.

Naredio sam da se sve radnje i dučani,javne zgrade i lokali drže zatvoreni do daljnjega naredjenja.Ovdje nema Komande mjesta niti naročite vlasti i sjutra u jutro ću razgovarati sa N.O.O-rom.

Muzika je već kaparisana za našu diviziju.
Svakovrsnog materijala ima mnogo.
Drugarski vas pozdravlja

Načelnik štaba
potpukovnik

Fotokopija dokumenta br. 58

Potrebno je da u toku sutrašnjeg dana dođete što prije u Dubrovnik sa svim referentima koji trebaju da budu u prvo vrijeme ovdje. Auto vam može ići do srušenog vijadukta između Ivanice i Brgata a tu će vas sutra od 10 časova čekati kamion iz Dubrovnika tako da se vi u njega ukrcate i dođete ovdje. Samo mi javite po motorbiciklisti koliko da vam automobila pošaljem, tj. jedan ili više obzirom na broj osoblja koje će ovde doći.

Ja sam u hotel Pošti na Pilama. Stanovništvo je dočekalo oduševljeno naše jedinice.

Naredio sam da se sve radnje i dućani, javne zgrade i lokali drže zatvoreni do daljnjega naređenja. Ovdje nema Komande mjesta niti naročite vlasti i sjutra u jutro ću razgovarati sa N.O.O-rom.[5]

Muzika je već kaparisana za našu diviziju.

Svakovrsnog materijala ima mnogo.

Drugarski vas pozdravlja

Načelnik štaba
potpukovnik
Drago[6]

---

[5] Narodnooslobodilačkim odborom

[6] Đukanović

BR. 59

IZVJEŠTAJ ŠTABA 32. DIVIZIJE OD 18. OKTOBRA 1944. ŠTABU 10. KORPUSA NOVJ O BORBAMA ZA KOPRIVNICU[1]

ŠTAB XXXII. DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Oper. broj: 256/44
Dana 18. oktobra 1944. g.

Predmet: Operativni izvještaj o borbama za Koprivnicu.

ŠTABU X. KORPUSA »ZAGREBAČKOG« NOV i POJ

Dana 12. X. 1944 godine XXXII. Divizija nalazila se na položajima prema Koprivnici, sa zadatkom osiguranja u tom pravcu, radi nesmetanog izvršenja zadatka ostalim jedinicama X. i VI. Korpusa koje su napadale uporišta Đurđevac, Virje i Novi Grad.[2]

Istoga dana neprijatelj je iz Koprivnice, preko Peteranca — Sigetca i Hlebina, krenuo u pomoć napadnutim garnizonima, a ujedno da im posluži i kao prihvatnica jer je neprijatelj počeo da bježi iz pomenutih uporišta prema Koprivnici. Neprijatelj je naišao na snage VII. Ud. Divizije kod Hlebina i sa njima prihvatio borbu. Sadejstvom naših jedinica i jedinica VII. Ud. Divizije neprijatelj je bio potpuno razbijen i potučen i nanijeti su mu veliki gubici u ljudstvu i materijalu.[3]

---

[1] Kopija originala (pisana na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 23—1/2, k. 1191.

[2] Napad na Đurđevac izvela je 12. a na Virje i Podravski Novi Grad 33. divizija (vidi dok. br. 27, 28, 30, 39, 43, 62 i 63).

[3] U dnevnom izvještaju P.T.S. od 12. oktobra o tome piše: »I/1 puk P.T.S., I/V. staj.[aćeg] djel.[atnog] zdruga U. V. (ustaške vojnice — prim. red.) i XX/V. staj. djel. zdruga U. V. povukle su se nakon teške borbe i velikih gubitaka u Golu (16 km s. Gjurgjevac). Odatle će biti još tokom 12.10.1944. vlakom prebačene u Koprivnicu. Brzi sklop P.T.S. koji je pokušavao iz Novi Grada probiti kroz neprijateljski obruč prema sjeveru tj. prema Hlebine (8 km. s. Novi Grad) raspršen je uz velike gubitke. Neprijatelj raspolaže jakim topništvom. Snage neprijatelja u ovim podhvatima iznašaju prema izjavama zarobljenika 16 brigada«. U borbama koje su tada vođene za oslobođenje Đurđevca, Virja i Podravskog Novog Grada učestvovalo je ukupno 13 brigada: 4 brigade 12. divizije i 2 brigade 40. divizije 6. korpusa; 2 brigade 32. divizije i 3 brigade 33. divizije 10. korpusa i 2 brigade 7. divizije 4. korpusa NOVJ. (Vidi dok. br. 39, 43, 62 i 65 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 1—268/26, k. 112.)

Ovim velikim porazom neprijatelja pred Koprivnicom, stvoreni su povoljni uslovi za napad na samo uporište Koprivnicu. U saglasnosti sa Štabom Korpusa izvršena je odmah rokada naših jedinica bliže Koprivnici radi kontrole, izviđanja i pripreme za napad.

Jedan bataljon Brigade »Matija Gubec« prebačen je na sektor Močilski Breg — Vinica, sa zadatkom da iz toga pravca izvrši prisilno izviđanje i upad u Koprivnicu, dok je jedan bataljon iste Brigade istovremeno vršio prisilno izviđanje od pravca Starog Grada.

Udarna Brigada »Braće Radića« nalazila se je na sektoru oko Vlaislava. U jutro 13.X. o.g. Brigada »Matija Gubec« povučena je na polazne položaje, tj. Stari Grad i Močilski Breg, a Udarna Brigada »Braće Radića« sa tri bataljona prebacila se na sektor Draganovac — Stari Grad — Jagnjedovac. Po dolasku Udarne Brigade »Braće Radića« Brigada »Matija Gubec« prebacila se na sektor Subotica — Vinica, jer je to prema zadatku njen pravac odakle će izvršiti napad na Koprivnicu.

U toku dana jedinice su vršile izviđanja nastupnih pravaca kojima će nastupati prema uporištu.

Položaj naših jedinica odakle će vršiti napad bio je dosta povoljan, s obzirom da se uporište Koprivnica nalazi u nizini i na taj način pruža našim jedinicama preglednost nad samim uporištem i okolinom. Položaj za teško oružje također je povoljan.

Uporište Koprivnica nalazi se na raskrsnici komunikacijskih pravaca za Bjelovar, Križevce, Varaždin i Đekenješ (Mađarska). Mjesto je ravničasto i ispod podnožja Bilo-gore. Kroz južni dio uporišta prolazi potok Koprivnica. Mjesto je kružnog oblika, ispresijecano mnogim ulicama i pruža mogućnost takovim svojim oblikom dobre i lahke odbrane. Oko samog uporišta imade nekoliko istaknutih otpornih točaka. Uporište je vrlo dobro utvrđeno fortifikacijskim objektima, a pored toga neprijatelj je iskoristio tvrde zgrade u samom mjestu i prirodne vještačke prepreke za odbranu. Komunikacijski pravci koji vode u uporište zatvoreni su bunkerima i žicom u kojoj je na zapadnoj strani kod uljare bila sprovedena električna struja.

Neprijatelj ima spoljni pojas odbrane, zašto je na zapadnoj strani iskoristio nasip željezničke pruge Koprivnica — Križevci, a na južnoj strani potok Koprivnica. Pored spoljnjeg pojasa odbrane neprijatelj ima više istaknutih otpornih tačaka, kao groblje na zapadnoj strani i dvije ciglane na južnoj strani, koje ne dozvoljavaju iznenadan prodor naših jedinica u unutrašnjost uporišta, jer u tom slučaju ugrožava bokove, već zahti-

jeva njihovu prethodnu likvidaciju, a samim tim opominje spoljni pojas da se pripremi za odbranu.

U centru uporišta neprijatelj ima glavnu otpornu tačku sa rezervom, koja mu služi za pariranje naših prodora.

Pored naše divizije u napadu na Koprivnicu učestvovale su jedinice VI. Korpusa i VII. Udarne Divizije, dok se je na osiguranju prema Ludbregu i Križevcu nalazila XXXIII. Divizija.[4]

Uporište su branile neprijateljske jedinice I, XX, i XXXVII. bojna crne legije i dvije satnije PTS pojačane sa artiljerijom i motorizacijom, pod komandom Rafajla Bobana.[5]

Razbivši neprijatelja na dan 12. X. o.g. moral naših jedinica bio je na velikoj visini, dok je kod neprijatelja bilo obratno. Naše snage koje su vršile napad na uporište bile su znatno nadmoćnije od neprijateljskih kako brojčano tako i u naoružanju. Imajući sve ovo u vidu, a prema naređenju Štaba X. Korpusa »Zagrebačkog« NOV i POJ, naše jedinice izvršile su napad na neprijateljsko uporište Koprivnica.

Zapovijest za napad izdana je na osnovu zapovijesti Štaba X. Korpusa pismeno.[6]

U 22 sata 13. X. 1944 godine naše jedinice krenule su sa svojih polaznih položaja, uz pripremu artiljerije u napad. Udarna Brigada »Braće Radića« napadala je sa južne strane uračunavši prugu i cestu Koprivnica — Križevci, koja je služila kao glavni orijentacioni pravac napada, do potoka koji vodi od Draganovca prema potoku Koprivnica. Na desnom krilu vezala se je sa jedinicama VI. Korpusa, a na lijevom krilu sa jedinicama Brigade »Matija Gubec«.

Brigada »Matija Gubec« napadala je sa zapadne strane računajući prugu i cestu Koprivnica — Ludbreg, koja joj je ujedno služila kao glavni orijentacioni pravac napada, a na svom lijevom krilu kod pruge Koprivnica — Đekenješ vezivala se sa jedinicama VII. Ud. Divizije, a na desnom sa jedinicama Udarne Brigade »Braće Radića«.

U prvom naletu i dodiru sa neprijateljem, naše jedinice bile su dočekane jakom neprijateljskom vatrom automatskog oružja i minobacača. Utvrđenja, bunkeri, žica i jak otpor neprijatelja, malo su iznenadili naše jedinice. One nisu očekivale toliku upornost neprijatelja. Bataljon Brigade »Matija Gubec« koji je napadao željezničku stanicu dobio je jaku vatru u desni bok, od neprijatelja koji se nalazio na groblju, a za kojeg nije

[4] Vidi dok. br. 40.
[5] Vidi primjedbu br. 3 uz dok. br. 40.
[6] Redakcija nije pronašla zapovijest Štaba 32. divizije. Vidi zapovijest Štaba 10. korpusa NOVJ, dok. br. 40.

znao iako je u toku dana vršio izviđanje napadnih pravaca. IV. bataljon Udarne Brigade »Braće Radića« uspio se pored potoka probiti u unutrašnjost mjesta, ali je jedna četa naišla na tenk iznenadno, bila od njega razbijena i bataljon se morao povući. III. bataljon Brigade »Matija Gubec« zakasnio je sa napadom i napad je izvršio na brzinu bez dovoljno priprema. Naišavši na svom pravcu nastupanja, tj. u pravcu uljarice, na nagazne mine i električnu žicu, isti je ustuknuo.

Jedinice su se vratile na polazne položaje.

14. X. 1944 godine u 11 sati izvršen je ponovno juriš svih jedinica na uporište uz prethodnu artiljerijsku i minobacačku pripremu. Međutim zbog nesaradnje artiljerije i pješadije, koja nije iskoristila blagovremeno dejstvo artiljerije, i ovaj napad također nije uspio, dok je neprijatelj našim jedinicama nanio osjetne gubitke. Za vrijeme dejstva artiljerije neprijatelj je pobjegao iz bunkera, ali pošto naše jedinice nisu odmah iskoristile bijeg neprijatelja i zauzele njegove položaje, to se je neprijatelj ponovno vratio na svoje mjesto, a ujedno rezervom pojačao taj pravac, prozrevši naše namjere.

Jedinice su se ponovno vratile na svoje polazne položaje. Poslije ovog napada neprijatelj je stalno vršio jak pritisak uz tuču artiljerije i minobacača u pravcu ceste Koprivnica — Križevci i u pravcu Starogradske ceste sa namjerom da nas od tih pravaca odbaci. Naše jedinice odbijale su neprijatelja sa uspjehom i nanesle su mu gubitke.

U noći 14/15.X. o.g. Udarna Brigada »Braće Radića« ponovno je poduzela napad na svom sektoru, svodeći glavno težište napada na likvidaciju groblja pored ceste Koprivnica — Križevci, koje je, kako se je to vidjelo, ključ odbrane Koprivnice. Brigada »Matija Gubec«, koja je do tog vremena već mnogo iskrvarila u svojim napadima na dobro utvrđenog neprijatelja, sa vrlo dobrim planom vatre, nije poduzimala napade već je samo držala neprijatelja pod kontrolom.

U teškoj i krvavoj borbi kod groblja neprijatelj je uspio da odbije naše jedinice. Na ciglani također jedinice nisu uspjele i vratile se na svoje polazne položaje.

15.X.1944. godine u 9 sati uz minobacačku pripremu zauzeta je ciglana po Udarnoj Brigadi »Braće Radića« i stvorena je mogućnost da naše jedinice izvrše prodor u predgrađe Koprivnice. I. bataljon Udarne Brigade »Braće Radića« zaposjeo je ciglanu, dok je IV. bataljon koji se je nalazio na desnom krilu krenuo u napad, likvidirajući u zajednici sa jedinicama VI. Korpusa jednu kuću u kojoj se nalazio neprijatelj i dopro sve do potoka Koprivnice, tj. do spoljnjeg pojasa odbrane, pojačanog nizom bunkera. Kod samog mosta koji se nalazi na

istom potoku nalazio se je jedan bunker koji je branio prilaz ka mostu i prelaz u unutrašnjost mjesta.

Džon-bulom i jurišem jedne čete likvidiran je bunker i četa je produžila i uspjela da svojim snažnim i smionim naletom, sa kojom se nalazio zamjenik komandanta Brigade kapetan Milosavljević Đuka, istjera neprijatelja iz svih bunkera pored potoka i dopre u blizinu same crkve. Bataljon XII. Divizije nastupao je odmah iza čete i zauzeo kuće koje su se nalazile pored bunkera i tog momenta služio je kao prihvat toj četi. Međutim neprijatelj se je sredio, ubacio rezervu, da zatvori pravac prodora i kontranapadom odbacio našu četu na polazni položaj, jer se bataljon XII. divizije nije dovoljno utvrdio na novim položajima i nije mogao izdržati kontranapad neprijatelja. Naše jedinice zadržale su se u prvim kućama pored potoka, držeći pod kontrolom neprijatelja u bunkerima.

Poslije likvidacije ciglane i prodora IV. bataljona do potoka, pristupilo se je likvidaciji bunkera, koji su se nalazili na sastavu pruge Križevci — Koprivnica i pruge Novi Grad — Koprivnica, kako bi se omogućio nastup bataljonu koji se je nalazio na ciglani prema mlinu, jer su mu ti bunkeri ugrožavali lijevi bok.

Uz artiljerijsku pripremu bataljon je krenuo naprijed radi likvidacije tih bunkera. Radi pravilnog uvođenja jedinica u napad, isti nije uspio, kontranapadom naše jedinice su odbijene.

Sada je bačeno težište napada na desno krilo naših jedinica, tj. da se prodre pored potoka Koprivnice u uporište i da se na taj način dođe iza leđa neprijatelju kod mlina i željezničke stanice, a ujedno da se neprijatelj na tom dijelu, uzevši u obzir i groblje, prodorom prema crkvi otsiječe i likvidira. Noću 15/16.X. o.g. ponovno su izvršene pripreme za napad u pola 1 sat. Artiljerijska priprema je izvršena, ali saradnje između jedinica pješadije i artiljerije nije uopće bilo. Jedinice VI. Korpusa koje su trebale izvršiti prodor prema centru, isti nisu izvršile, uopće nisu prešle u napad, pa u vezi sa tim ni naše jedinice nisu izvršile napad.[7]

[7] U materijalima za historiju 12. divizije 6. korpusa NOVJ o borbama za Koprivnicu piše: »Poduzet je napad na Koprivnicu. U napadu su bile jedinice Osječke Udarne brigade i jedinice XII. Udarne brigade. Koprivnica je bila stub ustaške vlasti u Podravini. U njoj je bio komandant Boban, sa svojim krvnicima (odnosi se na 5. ustaški stajaći djelatni zdrug — prim. red). Zloglasni logor »Danica« u kojem je toliko hiljada ljudi završilo svoje živote bio je cilj osvajanja. Uporište je bilo krcato najkrvavijim ustašama i stoga je borba bila ogorčena.

Istim poletom kao i u svim napadima pošli su bataljoni Osječke brigade naprijed. Glavnom cestom pošli su I. i IV. bataljon dok je II. bataljon napadao na desnom krilu I. bataljona. U prvim naletima uspjelo je bataljonima doći do samog grada. Jurišna četa u zajednici sa I. bata-

U 5 sati 16.X. 1944. godine u vezi naređenja Štaba X. Korpusa »Zagrebačkog« jedinice su se povukle na položaje koje su držale prije napada na uporište Koprivnicu.

Zadaci koji su bili postavljeni pred jedinice nisu izvršeni. U ovoj borbi naše jedinice izbacile su iz stroja oko 150 neprijateljskih vojnika.[8]

Zarobljen je jedan laki bacač bez postolja.

Naši gubici u ljudstvu:

mrtvih . . . . . 38. (potporučnik Šinik Milan, op. of. II. bat., komesar čete Jurman Ivan, zastavnik Hazić Asim, komandir čete Vručina Dragutin, komesar čete Pavličić Eskim);

ranjenih . . . . . 208. (politkomesar Brigade major Horvatić Mato, zastavnik Pašek Dragutin, komandir čete Zličar Dragutin, komandir čete Stanković Veljko, komandir čete Nježić Milivoj, komandir čete Blažeković Milan, komandir čete Loborčec Stjepan, komesar čete Knežić, komesar čete Kečkan Stjepan, pom. komesara čete Harmadi Franjo, pom. komesara čete Blažeković Stjepan, pom. komesara čete Mihaljdinec Pero, op. of. bat. poručnik Lipšić Slavko, komandir čete Havaić Josip, p. poručnik Slepčević Zlatko, delegat Kanutin Mirko);

nestalih . . . . . 62. (komesar čete Marčić Vlado).

Gubici u oružju:

p. mitraljeza	1	kom. koji je uništen.
šmajsera	3	„
pušaka	58	„

Oštećeno:

p. mitraljeza	2	kom.
šaraca	1	„
antitenkpušaka . . .	1	„
Džon-bula	1	„

---

ljonom uspjela je zauzeti oko 40 kuća. Ogromna brojčana nadmoć neprijatelja, koji se pred prvim naletom počeo povlačiti u centar, nije dozvolila da se pođe dalje. Neprijateljski tenkovi borili su se u ulicama. Jurili su na položaje brigade, ali su ih »džonbulisti« oćećivali i primorali na povlačenje.

Nakon dva dana borbe, smijenili su jedinice Osječke brigade bataljoni XII. Udarne brigade. Ni hrabri brigadiri nisu mogli da savladaju krvničku bandu, koja se sva zgomilala na pravcima prodora. I pored čitavog groblja mrtvih neprijatelj je očajničkim jurišima prelazio preko svojih mrtvih i napadao. Napad je prekinut jer nije bilo smjene za brigadire«. (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—6, k. 881 A.)

[8] Vidi primjedbu br. 9 uz dok. br. 40.

Utrošeno municije:

mauzer	54.304	kom.
engleske	28.065	„
talijanske	28.412	„
šmajserske	8.530	„
mina za laki bacač	134	„
ručnih bombi	108	„

U ovoj borbi naročito su se istakle jedinice:

IV. bataljon i I. bataljon Udarne Brigade »Braće Radića« i II. bat. Brigade »Matija Gubec«, svojom požrtvovanošću i upornošću u izvršenju zadatka.

Od rukovodilaca istakli su se zamjenik komandanta Udarne Brigade »Braće Radića« kapetan Milosavljević Đuka, komandant I. bataljona Udarne Brigade »Braće Radića« zastavnik Sušić Josip, načelnik Štaba Brigade »Braće Radića« kapetan Smeh Vjekoslav, komandant IV. bataljona Udarne Brigade »Braće Radića« Božić Josip, oper. oficir IV. bataljona Udarne Brigade »Braće Radića« Trkulja Đušan i komandant ud. Brigade »Matija Gubec« Bojanić Ivan, koji su svojom smionošću i odlučnošću i brigom za izvršenje zadatka uticali na svoje potčinjeno ljudstvo.

Sama akcija, pošto se je htjela iskoristiti demoralizacija neprijatelja koji je doživio poraz na terenu pred Koprivnicom, kojom prilikom mu je uništen veliki broj njegovih boraca, a zarobljena gotovo sva motorizacija i koji se je bezglavo vratio za Koprivnicu, bila je pripremljena na brzinu. Izviđanje i pripreme nisu izvršene savjesno, što je došlo do izražaja pri napadu II. bataljona Brigade »Matija Gubec«, koji je dobio iznenadnu vatru sa groblja, ne znajući za neprijatelja koji se nalazio na njemu.

S obzirom na stanje koje je vladalo kod neprijatelja i poraz koji je neprijatelj doživio 12. X. o. g. na terenu i nadmoćnost naših snaga brojčano i u oružju, odluka za napad bila je realna.

Rukovođenje sa jedinicama u borbi bilo je dosta dobro, ali je bilo također i osnovnih grešaka kod pojedinih Štabova bataljona koji nisu pravilno uvodili svoje jedinice u borbu, zbog čega je dolazilo do nepotrebnih žrtava, a zadaci se nisu izvršili.

Teško oružje, artiljerija i minobacači nisu pravilno upotrebljeni, zbog toga što nije izvršena koncentracija njihove vatre na jednom sektoru, te njihovo dejstvo nije došlo do izražaja. Udarna moć artiljerijske vatre, naše artiljerije, neprijatelj nije osjetio, jer je artiljerija bila pocjepkana i tukla odjednom cijelo uporište, te se na taj način rasplinula.

Sadejstvo između artiljerije i pješadije nije postignuto, jer pješadija nije iskorištavala momenat kada artiljerija tuče, za podilaženje, za približavanje cilju. Isto tako nije iskorištavana na vrijeme zabuna kod neprijatelja, koju je artiljerija stvarala svojom tučnom vatrom izgoneći neprijatelja iz rovova i bunkera, već je oklijevala i omogućila neprijatelju da se sredi i ponovno kontranapadom zauzme izgubljene položaje.

Rezerva nije pravilno iskorištavana i uvođena blagovremeno u borbu.

Iz ove borbe može se izvući slijedeća pouka:

Za jako utvrđena uporišta kao što su danas, potrebno je imati veći broj artiljerijskih i minobacačkih oružja, koje skoncentrisati na pravcu prodora, kako bi se omogućio jedinicama lakši upad u unutrašnjost uporišta uništivši neprijatelju njegove utvrde i istjeravši ga iz njih.

Pored tučnjave samog pojasa spoljne odbrane, potrebno je tući i centar, gdje neprijatelj redovno ima svoje jake rezerve koje ubacuje na pravce gdje mi mislimo izvršiti prodor, — kako bi mu se onemogućila uredna upotreba rezerve.

Potrebno je imati dosta jaku rezervu i to blizu, kako bi se mogla blagovremeno upotrebiti za posjedanje zauzetih položaja i na taj način da služi kao oslonac našim jedinicama koje napadaju u slučaju neprijateljskog protunapada.

Neprijatelj se vrlo često služi kontranapadom, te je potrebno što prije osposobiti jedinice za brzi prelaz iz napada u odbranu i obratno.—

Prilog: Zapovijest za akciju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — potpukovnik, Komandant — potpukovnik,

(M. P.)

BR. 60

ZAPOVIJEST ŠTABA 4. KORPUSA NOVJ OD 20. OKTOBRA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA DREŽNIK-GRAD[1]

ZAPOVIJEST

Štaba IV. Korpusa NOVJ za akciju na Drežnik 20.X. 1944.
Sekcija: Gospić i Karlovac 1:100.000

Podaci o neprijatelju: *18. ov. mjeseca jedna ustaška bojna* od Vaganca probila se je na oslobođeni teritorij i poslije borbe sa bataljonom Operativnog štaba za Kordun zaustavila se u Drežniku, gdje se je počela utvrđivati. U toku 19. ov. mjeseca ova bojna nije dalje kretala ali su njene patrole izlazile sjeverno od Drežnika na brdo Metlu. Ova bojna ima oko 500 vojnika, a od teškog oružja koliko je poznato ima 2 teška bacača. 19. ov. mjeseca poslije podne neprijatelj je držao selo Drežnik i selo Čatrnju zapadno od Drežnika.

Neprijatelj je zadržavanjem u Drežniku presjekao vezu cestom sa Korduna za Liku te na taj način spriječio prevoz hrane za Liku. Dalje namjere neprijatelja nisu nam poznate ali nije isključeno da neprijatelj namjerava prodirati dalje prema Slunju u cilju ovladavanja cestom Bihać — Slunj — Karlovac.

U Vagancu se nalazi jedna ustaška bojna.

Zadatak naših snaga: je da napadnu i unište neprijatelja u Drežniku te na taj način oslobode cestu Kordun — Liku i spriječe neprijatelja u njegovim eventualnim namjerama da prodre prema Slunju.

U cilju izvršenja ovog zadatka,

NAREĐUJEMO:

1. I. Muslim. brigada: (3 batalj.) Sa dva bataljona napašće neprijatelja u Drežniku *sa pravca s. Sadilovac, zahvatajući* desnim krilom do k. 430 a lijevim krilom do ceste Drežnik — Vaganac.

Sa jednim bataljonom osiguravati se od intervencije neprijatelja iz Vaganca kod Jerkovića Brda. Štab Brigade nalaziće se na cesti Sadi*lovac — Drežnik.*

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 30—1/I, k. 426.

2. Bataljon iz III. Brig. VIII. Diviz.	Napašće neprijatelja u Drežniku nastupajući preko Irinovca i Metle. Vezu lijevo uhvatiti sa snagama I. Muslimanske brigade.
3. Bataljon Op. Štaba za Kordun	Napašće neprijatelja u Čatrnji i po likvidaciji Čatrnje produžiti niz lijevu obalu Korane na Drežnik. Vezu desno održavati sa bataljonom III. Brigade VIII. Divizije.[2]

4. Komanda II. Kordunskog područja formiraće od svojih straža jednu četu koja će se kao rezerva nalaziti kod Operativnog štaba za ovu akciju.

5. Za rukovođenje ovom akcijom formira se Operativni štab u koji ulaze Načelnik štaba Korpusa, politkomesar VIII. Divizije[3] i jedan član Štaba Unske operativne grupe. Operativni štab nalaziće se u početku akcije u s. Grabovac na cesti Rakovica — Kršlja, a potom na Metli (k. 402).

5. Ranjenike iz svih jedinica upućivati u Slunj gdje će Komanda područja sa jednim svojim ljekarom organizirati prihvat ranjenika.

7. Akcija će početi 20 o. mjeseca u 6 sati.

8. Znaci raspoznavanja za noć 19/20 ov. mjeseca biće mitraljez — Mitrovica, za dan 20 ov. mjeseca Janko — Selim, za noć 20/21. ov. mjeseca Puška — Petrovac.

9 — Vezu održavati pomoću kurira konjanika i u toku akcije izvještaje slati Operativnom štabu svako pola sata.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar VIII. Diviz.

Načelnik Štaba Korpusa,
Potpukovnik:
P.[4] Kleut

---

[2] O izvršenju datog naređenja vidi dok. br. 70, 79, 142 i 145.
[3] Dušan Hrstić
[4] Petar

BR. 61

NAREĐENJE ŠTABA 8. KORPUSA NOVJ OD 20. OKTOBRA 1944. ŠTABU GRAHOVSKO-PEULJSKOG NOP ODREDA ZA DEJSTVO PROTIV ČETNIKA[1]

ŠTAB
VIII. KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE
Br. 570 Dne 20.X. 1944 god.

ŠTABU GRAHOVSKO-PEULJSKOG NOP ODREDA.—

Potvrđujemo primitak vašega dopisa od 20.X.tg.

Situacija na području našega Korpusa je slijedeća: Jedinice XXVI Divizije u zajednici sa XXIX Hercegovačkom Divizijom ovladale su čitavom morskom obalom od Herceg-Novog do Stobreča.[2] Prilikom čišćenja obale oslobođen je i grad Dubrovnik.[3] Jedinice[4] XXVI Divizije u svom ofanzivnom napredovanju sa Pelješca na kopno, ovladale su komunikacijom Dubrovnik — Metković. Sve intervencije koje je neprijatelj poduzimao, razbijene su. Neprijatelju su naneseni veliki gubici kako u ljudstvu, tako i u materijalu. Između ostalog jedinice XXVI Divizije kod ušća Neretve pobile su i zarobile oko 800 njemačkih vojnika i zaplijenile 25 topova raznog kalibra.[5] Drugi dijelovi ove Divizije razvijaju svoje operacije u pravcu Splita i već su njemu prišle do 10 km.[6]

U vezi novonastale situacije nije isključeno da neprijatelj neće pospješiti svoje izvlačenje iz Dalmacije,[7] pošto su mu sa juga presječene sve otstupne komunikacije. Zato vi sa vašim jedinicama trebate da budno pratite svaki neprijateljski pokret i da nastojite kad god vam se ukaže prilika da neprijatelju

---

[1] Kopija originala (pisana na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 12—1/5, k. 517.

[2] Opširnije o tome vidi dok. br. 41, 47, 49 i 58 u ovoj knjizi i operacijski dnevnik Štaba 29. hercegovačke divizije (Arhiv V.I.I., reg. br. 7—8, k. 1143 A.)

[3] Dubrovnik su oslobodile jedinice 29. divizije i 2. dalmatinska proleterska brigada iz sastava Primorske operativne grupe 18. oktobra 1944 (vidi dok. br. 47, 58, 140 i 142).

[4] Odnosi se na 1. i 11. dalmatinsku brigadu (vidi dok. br. 41, 49, 77 i 90.

[5] Vidi dok. br. 77, 87 i 90.

[6] Vidi dok. br. 4, 87, 91, 110 i 116 u ovoj knjizi, tom V, knj. 35, izvještaj Štaba 26. divizije Štabu 8. korpusa NOVJ od 17. novembra 1944 i »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945«, knj. 2, str. 416—417.

[7] Vidi primjedbu br. 12 uz dok. br. 4.

nanesete udarce. Morate biti oprezni da vas neprijatelj ne bi slučajno iznenadio na položajima, jer se može dogoditi da će neprijatelj u jednoj situaciji koristiti komunikaciju Knin — Drvar — Petrovac iako je ova za njega nepovoljna. U slučaju da neprijatelj izvrši pokret ovom komunikacijom, vi trebate blagovremeno izvući svoje snage sa fronta, postaviti ih bočno u odnosu na pomenutu komunikaciju i sa prepadima napadati njegove kolone, oslanjajući se pri tome na masiv Jadovnika i Tičeva.

Prema obavještenjima koje smo dobili od vaše obavještajne službe, četnici u posljednje vrijeme bacaju svoje trojke na oslobođenu teritoriju sa zadatkom izviđanja i hvatanja naših kurira. Do sada su ovakve trojke u nekoliko navrata napadale naše kurire sa poštom. Kao najvažniji zadatak koji se postavlja pred vas momentalno jeste hvatanje i uništavanje neprijateljskih trojki i onemogućiti njihovo zabacivanje u oslobođeni teritorij. Da bi ovo postigli, vi trebate isto tako da obrazujete trojke i petorke (snabdjevši ih sa suhom hranom), koje će imati taj zadatak hvatanja i ubijanja neprijateljskih trojki i kurira. Mi smo obaviješteni da kupreški četnici preko Šatora održavaju vezu sa kosovskim četnicima preko Livanjskog polja. Vi trebate da razvijete što intenzivniju izviđačko-obavještajnu službu, da saznate kuda se kreću i gdje su im relejne stanice, te da iste pohvatate. Ovu bandu morate naročito imati u vidu u slučaju neprijateljskih pokreta ili većih ispada od Cigelja, jer bi vas ovi mogli napasti s leđa.

Naš štab dosadašnjega sjedišta pomjeriće se dalje prema Dalmaciji, tako da će biti dosta udaljen od vas, a kako su sredstva veze slaba, to ni naša pomoć neće biti brza i blagovremena. Zato vam dajemo ovu direktivu, koja treba da vam posluži kao orijentacija za vaš dalji rad. Ovo ne znači da mi nećemo nastojati i dalje da o vama vodimo brigu i ukazujemo pomoć. Radi održavanja što bolje veze sa nama, trebate imati nekoliko konjanika koji će donositi do nas vašu poštu. Kurire trebate upućivati u Rujane, gdje će se pošta primati i uručivati nama. Mi ćemo nastojati, kad nam se ukaže mogućnost, da vam dodijelimo jednu radio-stanicu i telegrafistu, radi održavanja što bolje veze s vama.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — Pukoviik: sl. otsutan

Komandant — General-major:

BR. 62

IZVJEŠTAJ ŠTABA 33. DIVIZIJE OD 20. OKTOBRA 1944. ŠTABU 10. KORPUSA NOVJ O NAPADU NA VIRJE I PODRAVSKI NOVI GRAD I O OBEZBJEĐENJU NAPADA NA KOPRIVNICU[1]

ŠTAB XXXIII. DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. Broj: 194
Dana 20/X. 1944. god.

Predmet: Operativni izvještaj o borbama za oslobođenje Podravine vođenim od 8.X.—16. X. 1944, dostavlja.—

ŠTABU X KORPUSA »ZAGREBAČKOG« NOV I POJ
(Sekcije Bjelovar — Đurđevac — Čakovec 1:100.000)

Teren u prostoru š. Velika Seča ravan, položaj I i II brigade oslanjao se na zapadnu ivicu šume, položaj za III brigadu »M. Obilić« u prostoru Budrovac valovit (manevarski) pokriven šumom i djelomično raznom vegetacijom.

Uporišta Novi Grad i Virje utvrđena sa dva odbrambena sistema bunkera (vanjska i unutarnja odbrana) kod Novog Grada sa južne strane neprijateljska objavnica na k. 195. S južne strane teren valovit i pokriven vinogradima i voćnjacima, prema sjeveru ravan, otvoren.

Učestvovala XXXIII Divizija sa I, II i III brigadom »Miloš Obilić« u prvoj borbi sama, a pri likvidaciji uporišta Novi Grad i Virje sadejstvovale su slijedeće jedinice:

Uporište Đurđevac napadala je XII Divizija NOVJ.[2]

Međuprostor Virje — Đurđevac i pravac od Bjelovara osiguravala je XL. Divizija NOVJ.[3]

Pravac od Koprivnice na liniji k. 304 — rudnik uglja — Bregi — Hlebine — Drava osiguravale su VII Udarna i XXXII Divizija NOVJ.[4]

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 47—1/3, k. 551/a.

[2] i [3] O napadu na Đurđevac vidi dok. br. 27, 39 i 43.

[4] Vidi dok. br. 34.

U borbi na terenu u prostoru š. Velika Seča — Kloštar — Budrovac učestvovala je s neprijateljske strane I Bojna V. Ust. stajaćeg zdruga, XXXVII ust. bojna sa nekim dijelovima, XX ust. bojna sa nekim dijelovima te dio oklopnog sklopa P.T.S-a sve u jačini od 1000 — 1500 vojnika, 6 tenkova srednje tonaže, pomagani brdskom baterijom iz uporišta Đurđevac, pod zapovjedništvom ust. bojnika Deneša.[5]

Uporište Virje branila je I bojna V. ust. stajaćeg zdruga i oko 100 milicionera u svemu oko 500 ljudi. Uporište Novi Grad branila je I Bojna I puk. PTS-a, dijelovi XXXVII Ust. bojne, dijelovi brzog sklopa PTS-a, odjel oklopnog sklopa PTS-a, te jedan vod milicije u ukupnoj snazi od 1300 — 1500 vojnika pod zapovjedništvom ustaškog bojnika M. Oreškovića (vidi priloženu zapovijest za odbranu Novog Grada).

Poslije pada Pitomače i Kloštra[6] neprijatelj se osjećao ugroženim u uporištima Đurđevac — Virje — Novi Grad i zapadnije pa je odlučio poznavajući naš raspored odlučno potući naše snage u prostoru šume V. Seča — Kloštar — Budrovac i odbaciti ih iz zone svojih uporišta (vidi ranije dostavljenu zapovijest ust. zapovjedništva Varaždin). Za provedbu toga cilja neprijatelj je raspolagao sa V. Ust. stajaćim Zdrugom i dijelovima I puk. PTS-a pojačanim sa nešto tenkova i artiljerije. Moral i samouvjerenost neprijateljskih trupa na zavidnoj visini.

Poslije neuspjeha neprijateljskog pothvata u prostoru Velika Seča, neprijateljska komanda povukla je svoje trupe u uporišta Đurđevac — Virje i Novi Grad i pretpostavljajući naš napad odlučila da ih odsudno brani.

U okviru opće ofanzive jedinica X i VI Korpusa za oslobođenje Podravine, naša je Divizija imala zadatak[7] da skrši svaki neprijateljski ofanzivni pothvat na terenu, te da neprijatelja likvidira u uporištima Novi Grad i Virje i ista oslobodi. Naše jedinice prekaljene u borbama za Kloštar, prožete snažnim poletom i borbenim zanosom bile su na visini dobivenih zadataka i već su prvi okršaji s neprijateljem potvrdili moralnu i stručnu superiornost naših trupa. U prvoj borbi neprijatelj nas je napao na kantonovanju i tako nas prinudio na odbranu, dok je u drugom slučaju na osnovu naređenja X Korpusa odlučeno da se sa snagama I i III brigade »Miloš Obilić« likvidiraju uporišta Novi Grad i Virje, a II brigada zadrži u rezervi i koristi prema zahtjevima situacije za vrijeme same borbe.

---

[5] Vidi primjedbu br. 3 uz dok. br. 59.

[6] Pitomaču je oslobodila 32. divizija a Kloštar 33. divizija 5. oktobra 1944 (vidi dok. br. 5, 6, 18, 24, 31, 62 i 64).

[7] Vidi dok. br. 30.

Prilaže se zapovijest ovog Štaba Op. br. 183 za likvidaciju uporišta Novi Grad i Virje.[8]

Napad neprijatelja na naše snage u prostoru š. Velika Seča — Kloštar — Budrovac počeo je 8.X. 1944 u 10 sati, a naš napad na uporišta Novi Grad i Virje počeo je 11.X. u 23 sata.

8.X. 1944. neprijatelj je u zoru tajno pod zaštitom guste magle sa jačim snagama iz Đurđevca napredovao prema Mičetincu i dalje na jug zaobilazeći tako naš lijevi bok u Budrovcu na kom se nalazila III brigada »M. Obilić«. Nešto kasnije otpočeo je nastupanje sa ceste Đurđevac — Kalinovac frontalno na položaj III brigade »M. Obilić« u Budrovcu. Obzirom na obuhvatni neprijateljski manevar čijemu je uspjehu pogodovala magla kao i pokriveno valovito tlo, III. brigada dovedena je u nepovoljan položaj i pod borbom zaštitnica izvršila postepeno odstupanje na položaje između Sirove i Suhe Katalene (k. 223 — k. 178). Borba je uz manje prekide i varirajući u žestini trajala sve do 18 sati kad je neprijatelj vjerovatno i po svom planu, a djelomično pod pritiskom naših jedinica počeo napuštati ovaj nastupni pravac i povlačiti se u polaznu bazu. Kad je iz snaga I brigade bazirane u Prugovcu i Budančevici trebalo uputiti pomoć napadnutoj III brigadi neprijatelj je iz Đurđevca uzduž ceste te pravcem Kalinovac — Podravske Sesvete pojačan sa 5—6 tenkova otpočeo nastupanje na Kloštar. Osiguranje I bataljona I brigade preko ceste i pruge na zapadnoj ivici š. Velika Seča nepravilno se povuklo s tog položaja u sastav II brigade u Kloštar istočno od potoka Kozarevac.

II brigada obrazovala je odbranu Kloštra linijom potoka Kozarevac sa zapadne strane, te potokom Kopanjek sa sjeverne strane. Sav prostor zapadno i sjeverno od obih potoka pripao je neprijatelju bez većeg napora. Uslijed razmjerno slabe veze i brzine neprijateljskog nadiranja Štab Divizije nije uspio spriječiti razvoj situacije u tom pravcu, već je uspio jedan bataljon I brigade uputiti na cestu u šumu Velika Seča sa zadatkom da vrši neprekidne prepade na neprijateljske dijelove, ometa neprijateljskim prednjim dijelovima vezu sa pozadinom i tako ih angažira na dva pravca, što je imalo ublažiti neprijateljski pritisak na II brigadu u Kloštru. Ta je zamisao potpuno i uspjela, jer je primijećeno da je neprijatelj odmah oslabio snage na frontu II brigade.

II brigada pokazala se u odbrani svog položaja vrlo uporna i neprijatelj nije uspio ni koraka prodrijeti u njezin položaj na potoku Kozarevac i potoku Kopanjek. Njezini dijelovi nalazili su se gotovo neprekidno od 13 sati pa do 21 sat pod žestokom topovskom i mitraljeskom paljbom iz tenkova, te minoba-

[8] Zapovijest se nalazi u Arhivu V.I.I., reg. br. 37—1/1, k. 1207.

čačkom vatrom ali su sve to uzorno izdržali i odbili nekoliko snažinh naleta ustaške pješadije.

Neočekivano snažan otpor, te pojava naših jedinica pozadi uvjerilo je neprijatelja o uzaludnosti njegovog nastojanja da prodre u Kloštar i odatle potisne naše jedinice, pa je on nešto iza 21 sat povukao iz tog pravca svoje napadačke snage ostavljajući na bojištu mrtve vojnike i oružje. Djelomično gusti mrak, a djelomično prisutnost tenkova onemogućili su naše snage da izvrše gonjenje, pa je neprijatelj prekinuo s nama borbeni kontakt bez većih poteškoća. Od tog časa neprijatelj se u uporištima ograničio isključivo na defanzivne mjere, što daje povoda vjerovanju da je u ovim borbama pretrpio osjetljive gubitke u ljudstvu i stekao spoznaju da se sa onda raspoloživim snagama ne može upuštati s nama u borbu sa izgledom na uspjeh.[9]

9.X. 1944 jedinice su imale odmor, a 10.X. 1944 izvršile pokret zaobilazeći uporište Đurđevac s juga u cilju proširivanja operacija za oslobođenje Podravine.

11.X. 1944 otpočela je I brigada sa napadom na Novi Grad[10] nastupajući u tri kolone s pravca k. 195 uz potok Komarnicu i cestom od Virja sa zadatkom da neprijatelja prebace na lijevu obalu potoka Komarnica i osiguraju sebi potok Komarnicu kao prirodnu prepreku protiv eventualnog prodora neprijateljske motorizacije s pravca Koprivnice. Treća kolona nastupala je od s. Delovi prema ž. stanici sa zadatkom da pročisti prostor oko ž. pruge i onemogući neprijatelju odstupanje tim pravcem. Napadu pješadije prethodila je kratka artiljerijska priprema, koja je po svom materijalnom učinku ostala bez uticaja na tok operacije. Isto je tako naša artiljerija (4 topa 75 mm.) kroz cijelo vrijeme borbe povremeno gađala razne neprijateljske utvrđene objekte u mjestu, bez značajnijeg rezultata.

---

[9] U dnevnim izvještajima P.T.S. od 9. i 10. oktobra o tim borbama piše: »8.10.1944. vodila je borbena skupina P.T.S. sa jedinicama 5. staj. djel. zdruga U. V. ogorčene borbe sa partizanskim brigadama »Miloš Obilić«, te I. i II. Moslavačkom, na području Koprivnica — Gjurgjevac. Vlastiti gubici 3 mrtva i 26 ranjenih. Partizanski gubitci: nabrojano preko 60 mrtvih. Istom prigodom zaplienjeno je 22 jahaća konja sa sedlima i 20 konja je ubijeno...«

»8.10.1944. prigodom borbe sa brigadom »Miloš Obilić« na području južno i jugoistočno od Gjurgjevca, gubitci borbene skupine P.T.S. iznosili su 5 mrtvih i 25 ranjenih. (Ovdje nisu uneseni gubici dijelova 5. ustaškog stajaćeg djelatnog zdruga koji su učestvovali u toj borbi — prim. red.). Ukupni partizanski gubitci: nabrojano 126 mrtvih. Plijen 22 puške, 1 strojopuška, 2 samokresa, 5000 naboja kal. 7.9 mm i 22 jahaća konja ...«(Arhiv V.I.I., reg. br. 1—268/26, k. 112.)

[10] Podravski

Naš napad unatoč solidne smišljenosti i vrlo snažnog zahvata nije neprijatelja iznenadio, jer je on to, imajući podatke o našem kretanju, predvidio i zapovješću naredio svojim jedinicama najuporniju odbranu. I bataljon I brigade nastupajući cestom od Virja uspio je odmah zauzeti neke točke neprijateljskog otpora i zadržati ih sve do konca borbe, trpeći tešku minobacačku i pješadijsku vatru. Višestruki pokušaji tog bataljona da prodre dublje u unutrašnjost bili su spriječeni koncentrisanom neprijateljskom vatrom i kontranapadima.

Tokom noći neprijatelj je ispoljio namjeru da taj bataljon opkoli i tako bilo uništi bilo dezorganizira za daljnju borbu, no morao se nakon žilavog otpora naših boraca povući i odreći te namjere.

II bataljon I brigade nastupajući od k. 195 bio je još daleko od prvih neprijateljskih linija ometan od patrola objavnica, a došavši pred same položaje bio doslovno obasipan vatrom t. minobacača. (Neprijatelj je koristio mine od 6 kg.) Uslijed takovog otpora razvijanje tog bataljona nije izvršeno najuspješnije, pa je on nakon svega jedan sat borbe pretrpio takove gubitke da je morao biti povučen s položaja, a na njegovo mjesto je ušao I bataljon II brigade. Taj bataljon zahvatio je u borbu mnogo sretnije i također vrlo polagano, ali ipak uspio neprijatelja potiskivati, zadajući mu gubitke.

III bataljon nastupajući sa sjevera od s. Delovi došao je do ž. pruge, zadržao se tu sve do dana nastojeći da uspostavi vezu sa I bataljonom na lijevom krilu, a pošto mu to nije uspjelo izvršio samovoljno povlačenje. Kasnije je vraćen na isti položaj, ali tada je već neprijatelj donio odluku za povlačenje pravcem Novi Grad — Delovi i nastojanje tog bataljona da to povlačenje osujeti na otvorenom (brisanom) terenu nije uspjelo, već je bataljon postepeno pod borbom odstupao na položaje jedinica VII Ud. Divizije na Bistra kanalu. Nesporazumom su dijelovi VII Ud. Divizije III bataljon, misleći da je neprijatelj, obasuli vatrom i nanijeli mu znatne gubitke.[11]

Od našeg napada pa sve do neprijateljskog povlačenja, neprijatelj je primjenjivao princip aktivne odbrane, za što je imao i povoljne okolnosti, tenkove, motocikle te velike ljudske rezerve. Vatra njegovog teškog oružja bila je djelotvorna, i na mnogim mjestima činila pravi vatreni zid.

Unatoč svemu tome naši borci i oficiri su ispoljili visoke borbene kvalitete ne zaustavljajući se i ne uzmičući ni pred takovim otporom, niti se demorališući radi osjetnih vlastitih gubitaka.

[11] Vidi dok. br. 34 i 59.

Takova upornost ipak je postepeno smekšavala neprijateljsku odbranu, pa se je ova, osjećajući se iznurenom, riješila između 12 — 13 sati na povlačenje iz uporišta i odstupanje za Koprivnicu. Svoje povlačenje neprijatelj je štitio jakim zaštitnicama pa mu je tako uspjelo sa glavninom izmaći na veliko odstojanje. Čišćenjem zaostalih pojedinaca u samom mjestu neki naši dijelovi izgubili su na vremenu, pa gonjenje odstupajućeg neprijatelja nije bilo osobito efikasno. Tomu su znatno pridonijeli i neprijateljski tenkovi koji su držali zaštitu neprijateljskoj glavnini. Neprijatelj, odstupajući prema sjeveru, naišao je na zasjedu VII Ud. Divizije, uhvaćen tu na unakrsnu vatru i razbijen.[12]

III brigada »M. Obilić«, koja je u prvi mah samo blokirala uporište Virje u užem krugu, trebala je neprijatelja napasti, tek kad se pojave znaci pobjede nad neprijateljem u Đurđevcu i Novom Gradu. No neprijatelj je, vjerovatno imajući ranije podatke o situaciji u ostalim napadnutim uporištima, počeo evakuisati Virje u pravcu sjevera, već oko 10 sati. Bataljoni III brigade slijedili su ga u stopu i nanijeli mu stanovite gubitke. Tako je protjeran neprijatelj iz Virja.

Jedinice su na brzu ruku prikupljene i sređene i nakon odmora od 12 sati krenule nastupnim maršem za Kalnik u cilju osiguranja operacija naših jedinica protiv Koprivnice, na pravcima Ludbreg i Križevci.

12.X. 1944 u 22 sata napale su jedinice VII Ud. Divizije i XXXII Divizije uporište Koprivnicu,[13] a naše su jedinice 13. X. 1944 u 1 sat zauzele položaje prema Ludbregu na liniji Gliboki potok od Rasinje do Farkoš mlina zaključno, i prema Križevcima na liniji Sesvečka šuma — k. 205 — Donjara — k. 250 (Grdak) — k. 272. Zakašnjenje je posljedica prekasnog primanja zapovijesti za taj zadatak.[14]

Na tim položajima jedinice su se zadržale sve do 15.X. 1944 u 9 sati kad je naređeno povlačenje.

Divizija se povukla i rasporedila u prostoru Miličani — Branjska — Sesvete.

Ishod borbe je pozitivan. Postavljeni zadaci izvršeni su djelomično, tj. u pravoj borbi odbijen je neprijateljski napad, a iz uporišta je neprijatelj protjeran i mjesta oslobođena. No uništavanje neprijateljske žive sile i zarobljavanje tehnike nije

---

[12] Vidi dok. br. 40, 57 i 59.

[13] Napad na Koprivnicu počeo je 13. oktobra u 22.00 časa (vidi dok. br. 40).

[14] Štab 10. korpusa NOVJ izdao je zapovijest 13. oktobra u 9.00 časova. Redakcija nije mogla utvrditi kada je Divizija zapovijest primila (vidi dok. br. 40).

izvršeno u očekivanom opsegu. Ta činjenica uzrokovana je više kvalitetom i snagom neprijatelja nego li možda našom slabošću.

Neprijatelj je u tim borbama izgubio 62 mrtva (pronađeni na bojištu) i veći broj koje je uspio evakuisati, te prema naknadnim obavijestima preko 100 ranjenih. Od oružja je zaplijenjeno 18 karabina, oko 5000 municije i 2 p.mitraljeza, oštećena su 2 tenka.

Naši gubici: mrtvih 45, među kojima poručnik Grkčević Ivan, oficir pri Štabu I bataljona I brig., Širola Branko, komandir III čete II bat. I brig., politkomesar čete I bat. II brig. Crnković Matija.

Ranjenih 137, među kojima Vincar Josip, komandir čete III bat. I brig., Crnojević Stjepan, komandir III čete I bat. I brig., Grubor Dušan, politkomesar I čete II bat. I brig., Trupec Đuro, politkomesar II čete II bat. I brig., Frtalj Drago, zastavnik.

Nestalih 20.

Od spreme izgubljeno: 2 tal. p. mitraljeza i 2 engl. uništena.

Utrošeno municije: 28.622 kom. puščane i mitraljeske, 4015 šmajserske, 32 granate za pr. t. top, 18 t. mina, 29 lakih mina, 9 mina za engl. pr. t. bacač.

Od I brigade istakao se u borbi upornošću i neustrašivošću cijeli I bataljon na čelu sa svojim Štabom.

Iz II brigade istakla se II četa I bataljona, a napose pomoćnik politkomesara iste čete Orehovec Antun, čekajući tenk na neposrednu blizinu i napadajući ga ručnim bombama.

Slabo su se snašli Štabovi II i III bataljona I brigade. Štab II bataljona loše je razvio bataljon za nastupanje i tome se može pripisati veliki dio gubitaka. Štab III bataljona nije poklonio dovoljno pažnje vezi sa susjednom jedinicom i osjećajući se osamljen izvršio neopravdano povlačenje jedinice sa položaja.

Spomenuti prekršaji nalaze se u postupku kod ovog Štaba.

Obzirom na tempo kojim su se borbe i akcije nizale, potrebne pripreme i uputstva nižim komandama i jedinicama nisu bile učinjene u dovoljnoj mjeri, međutim razvoj situacije nalagao je brzu djelatnost pa za manjkavost priprema ne može na nikog pojedinca ili Štab pasti odgovornost. Odluka za takav postupak izazvana situacijom bila je pravilna a izdane zapovijesti pismeno i usmeno realne vodeći računa o raznim taktičkim promjenama tokom samih operacija. Rukovođenje operacijama bilo je smišljeno i logično iako zamisli nisu uvijek bile potpuno sprovedene (na što je dobrim dijelom uticao neprijatelj svojim osobitim načinom borbe.)

U nekim jedinicama, na pr. II i III bataljonu I brigade, u težim situacijama prevlada u Štabovima bojazan od odgovornosti i nestaje samopouzdanja. Slaba veza sa višim Štabom onemogućila je ovom da pravovremeno upliviše pozitivno i promijeni takovo stanje.

Osim pješadije u većoj mjeri primijenjena je artiljerija (4 topa 75 mm.) ali nije primijećeno da bi njezino dejstvo uticalo na rješenje borbe. Minobacači i pr. t. oruđa korištena su neznatno radi pomanjkanja municije i to je veliki minus za ostvarenje brzog napredovanja u uporištu utvrđenom brojnim rovovima i branjenom tenkovima.

Sanitet je uz jedan manji izuzetak odgovorio svom zadatku i primijećena je ozbiljna požrtvovanost sanitetskog osoblja. Veza je produžila sa svojom blijedom tradicijom, pa i ovaj puta, osim radio-veze koja je dosta solidna, funkcionisala osrednje.

Služba veze je uopće najbolnije pitanje našeg operativnog stroja i on u svojoj vrijednosti i mogućnostima mnogo gubi uslijed te okolnosti. Bilo bi pogrešno vjerovati da je tomu uzrok neozbiljno shvaćanje odgovornih Štabova ili stručna nespremnost osoblja. Naša tehnička sredstva za telefonsku vezu (a to je najefikasniji vid veze za vrijeme borbe) gotovo su potpuno dotrajala i ne mogu zadovoljiti namijenjenoj svrsi. Na tu činjenicu napose upozoravamo.

Kao značajno može se primijetiti da su naše jedinice, inače mlade, u ovim borbama stekle daljnju oštrinu i neosporno u svakom pogledu očvrsnule. Borbe sa neprijateljem iz V. Ust. Zdruga, gdje svaki pojedinac borac i oficir može poslužiti kao uzor krvnik, odlučene u našu korist daju vjere da će naša Divizija u dogledno vrijeme postati ozbiljna snaga sposobna za još veće operativne zahvate svih vidova.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za komandanta, Načelnik Štaba,
(M.P.) Kapetan:
[Potpis nečitak]

BR. 63

PREGLED SOCIJALNOG I NACIONALNOG SASTAVA LJUDSTVA 33. DIVIŽIJE OD 20. OKTOBRA 1944. GODINE[1]

PREGLED SOCIJALNOG I NACIONALNOG SASTAVA

Redni broj	Jedinica	Brojno stanje po spisku	Socijalni sastav							
			Radnika	Seljaka	Intelekt.	Obrtnika i sitnih trgovaca	Namještenika i srednjoškolaca	Vojnih lica	Policajaca, žandara i finanaca	Kućanica
1	Štab Divizije i osoblje pri štabu	23	8	2	7	1	3	2		
2	I brigada	1097	363	436	40	158	78	13	9	
3	II brigada	1073	207	649	25	124	51	6	6	10
4	„M.[2] Obilić“ III brigada	922	98	670	26	91	31	3	2	1
5	Izviđačka četa	26	2	21	1	2				
6	Pont.[3] četa	72	9	51	3	9				
7	Četa za vezu	59	18	29			12			
8	Bolnička četa	29	16	6	7					
9	Intendantura	44	18	21		2	3			
	Svega	3345	739	1885	109	387	178	24	17	11

Politkomesar potpukovnik:
Mutak Vlado

---

[1] Original (izvučen na šapirografu, cifre upisane mastilom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 43—1/2, k. 552.
[2] Miloš
[3] Pontonirska

XXXIII DIVIZIJE NOVJ OD 20-IX — 20-X 1944. GODINE

Nacionalni sastav																					
Srba	Hrvata	Slovenaca	Crnogoraca	Muslimana	Talijana	Rusa	Jevreja	Mađara	Čeha	Nijemaca	Ukrajinaca	Holandeza	Slovaka	Poljaka	Švedana	Francuza	Makedonaca				
2	19	1	1																		
56	903	12		12		90		4	13			5				2					
50	967	6		16		4	1	6	19	1	1			2							
384	489	6		5	2	3	1	19	13												
8	16	1		1																	
6	59				1				6												
5	52	1		1																	
1	25	1				1								1							
5	38					1															
517	2568	28	1	35	3	99	2	29	51	1	1	5		3		2					

Komandant potpukovnik
J.[4] Antolović

[4] Josip

BR. 64

ANALIZA ŠTABA 10. KORPUSA NOVJ OD 21. OKTOBRA 1944. O NEKIM PROPUSTIMA I GREŠKAMA JEDINICA 32. I 33. DIVIZIJE PRILIKOM Nnapada NA PITOMAČU I KLOŠTAR[1]

ŠTAB
X. KORPUSA »ZAGREBAČKOG«
NOV i POJ
Oper. broj: 511/1944.
dne 21. oktobra 1944.

Predmet: Nadopuna operativnim izvještajima za Pitomaču i Kloštar.

U borbama za Kloštar i Pitomaču uočeni su neki nedostaci kako kod jedinica tako i kod štabova, što je dovelo do toga da se operacije nisu razvijale u potpunosti kako je to predviđeno,[2] a i uspjeh nije onakav kakav je mogao biti.

XXXII. Divizija:

a) Iako se XXXII. Divizija nalazila nekoliko dana na prostoriji oko Pitomače sa zadatkom kontrolisanja toga uporišta i vršenja priprema za pretstojeću likvidaciju, ipak tome štabu nije uspjelo da stekne objektivnu sliku o situaciji u uporištu. Tako je 1. oktobra t.g. taj štab povjerovao nekim nepotvrđenim izvještajima o većoj koncentraciji neprijatelja u Pitomači, iako toga dana nije bilo ni govora o bilo kakovoj koncentraciji. Na osnovu istoga izvještaja taj štab poslao je predlog štabu Korpusa da se napad odloži, jer je uspjeh istoga obzirom na tobožnju kocentraciju doveden u pitanje.[3] Na osnovu toga izvještaja i predloga Štab Korpusa bio je prisiljen da odustane od svoje namjere i da se zadovolji sa uništavanjem neprijatelja na terenu, koji bi pošao u pomoć napadnutoj Virovitici.[4] Time se izgubilo dvoje: 1) Neprijatelju se dala mogućnost da odlučuje da li da izlazi ili da ostane u uporištu i time učinilo ovisnim izvođenje predviđenih operacija. 2) Izlaskom neprijatelja iz uporišta data mu je inicijativa i sloboda manevrovanja. Na-

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 48—1/3, k. 551 a.
[2] Vidi dok. br. 5 i 6.
[3] Navedeni izvještaj Štaba 32. divizije od 2. oktobra nalazi se u Arhivu V.I.I., reg. br. 19/2, k. 1191.
[4] Vidi dok. br. 9—1/2, k. 551 u Arhivu V.I.I.

knadno se ustanovilo da je neprijatelj prije dva dana bio u Pitomači sa pojačanjem od dvije satnije ali iste su se povukle u Kloštar.

Primijetilo se da se pred neposrednim izvršenjem zadataka u Podravini kod toga štaba osjetila izvjesna doza kolebljivosti, nepovjerenja u uspjeh. Naročito se ta psihoza osjetila kada se je čulo da je neprijatelj pored ostalog naoružan i sa desetak tenkova.

b) Iako su jedinice VI. Korpusa već skoro potpuno likvidirale Viroviticu,[5] XXXIII. i VII. Ud. Divizija jače se angažovale u borbi za Kloštar i davale dovoljno garancije za uspješnu likvidaciju tog uporišta.[6] XXXII. Divizija nalazila se cio dan na položajima oko Pitomače a da nije imala još uvijek jasnu situaciju o Pitomači, tako da je protekla čitava noć i skoro ceo dan, a divizija se nalazila u pasivnom iščekivanju. Bataljon koji je upućen pred večer 4.X. u Pitomaču sa zadatkom nasilnog izviđanja uporišta nije slao nikakovih izvještaja tako da je štab divizije na veče 4.X. u 23 časa povjerovao da je neprijatelj napustio Pitomaču i tek na putu prema Pitomači saznao da neprijatelj još uvijek drži to uporište.

c) Štab XXXII. Divizije nije se potrudio da se poveže sa Štabom VII. Ud. Divizije i preko njega sa Štabom Korpusa, tako da je veza za čitavo vrijeme bila veoma slaba, što je dovelo do toga da se taj štab nije mogao na vrijeme upoznati sa situacijom na otsjeku Kloštra, i naređenja od Štaba Korpusa nisu mogla na vrijeme stizati.

d) Brdska baterija koja je trebala neposredno potpomagati svoju pješadiju, bila je suviše udaljena na oko 5—6 klmtr. pozadi prvog borbenog reda. Ista je preko cijelog dana bila neaktivna i dozvoljavala da neprijatelj izvrši posljednje pripreme za odbranu uporišta.

e) Sam početak napada nije bio onako snažan kako se to očekivalo iz razloga što su neke jedinice veoma sporo evoluirale (naročito jedinice brigade »Matije Gupca), tako da se nije postigla silina udarca jednovremeno na svim napadnim pravcima, što je omogućilo neprijatelju da na pravcima našeg jačeg pritiska dovuče pojačanja i da im parira.

f) Jedan od najvećih propusta toga štaba jeste taj što je pored upozorenja od strane štaba Korpusa da sa dijelom snaga brigade »Matije Gupca« posjedne položaje kod Sesveta i time zatvori pravce kojim se neprijatelj probijao, nego se oslonio na

---

[5] O uništenju neprijateljskog garnizona u Virovitici vidi dok. br. 2, 3, 22, 33, 42, 134 i 135.

[6] O uništenju ustaša u Kloštru vidi dok. br. 5, 18, 24, 62 i 64.

XVIII. brigadu koja to nije učinila.[7] Mjesto toga štab XXXII. Divizije postavio je bataljon na položaj sa sjeverozapadne strane Pitomače i kada se neprijatelj probijao naletio je na taj bataljon, probio njegov položaj, koji je bio kordonski zaposjednut a ne grupno i koji nije davao nikakove garancije da će se moći održati jačem pritisku. To se dogodilo tim prije što je neprijatelj koristivši maglu došao u neposrednu blizinu ispred položaja, stvorio zabunu kod boraca i snažnom bliskom vatrom izvršio prodor, nanesavši tom bataljonu osjetljive gubitke, a da on sam pri tome nije imao nikakovih gubitaka.

g) Nakon zauzimanja glavnih neprijateljskih položaja i potiskivanja istog nije izvršeno gonjenje neprijatelja, koje bi donijelo najveću korist, jer bi se njime izvršilo potpuno uništenje neprijateljske žive snage što je bio osnovni cilj naših operacija u Podravini. Borci kao i rukovodioci zadovoljili su se sakupljanjem zarobljenog materijala, švrljanjem po kućama, dok su daljnje uništavanje neprijatelja potpuno zaboravili. U tom su naročito prednjačile neke jedinice brigade »Matija Gubec«, a i sam štab te brigade nije dao štabovima bataljona nikakvih naređenja u tom pravcu. Gonjenje je ipak nastavljeno, ali je već bilo prekasno, jer se neprijatelj udaljio iz dohvata tih jedinica.

Pored tih nedostataka bilo je i niz drugih propusta koji su učinjeni, a isti su spomenuti djelomično u operativnom izvještaju toga štaba.[8]

Kod XXXIII. Divizije u tim borbama nije bilo naročitih propusta koji bi imali većeg uticaja na tok operacija. Sve pripreme bile su solidno izvršene. I kod jedinica te divizije učinjena je greška što nisu na vrijeme nastavili sa gonjenjem rastrojenog neprijatelja, kojemu se dala mogućnost da se razbijen po grupicama sakriva u okolnim šumarcima.

Nakon izvršene likvidacije u samom Kloštru nastao je nered. Štabovi bataljona nisu prikupili svoje jedinice nego su ih pustili da se dalje razilaze po mjestu.

Štab VII. Ud. Divizije kao i jedinice potpuno su izvršile svoj zadatak da pri tome nisu učinjene nikakve greške. —

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar-pukovnik: Komandant — general-major:
Vlado Matetić

---

[7] Iz zapovijesti Štaba 40. divizije od 1. oktobra vidi se da je 18. brigada tada zatvarala pravac Pitomača — Virovitica i time obezbjeđivala napad 12. divizije na Viroviticu (Arhiv V.I.I., reg. br. 6—1/6, k. 1296).

[8] Vidi dok. br. 31.

Dostavljeno:

Glavnom Štabu NOV i PO Hrvatske.
Štabu XXXII. Divizije NOVJ.
Štabu XXXIII. Divizije NOVJ.
Štabu VII. Ud. Divizije NOVJ.

BR. 65

ANALIZA ŠTABA 10. KORPUSA NOVJ OD 21. OKTOBRA 1944. O BORBAMA ZA VIRJE I PODRAVSKI NOVI GRAD[1]

ŠTAB
X. KORPUSA »ZAGREBAČKOG«
NOV i POJ
Broj: Oper. 512/1944.
dne 21. oktobra 1944.

Predmet: Analiza borbi u Novom Gradu, Virju i na terenu. —

I pored postignutih uspjeha pri likvidaciji Novog Grada i Virja u kojima je neprijatelj pretrpio ogromne gubitke u ljudstvu, a naročito u oružju i materijalu, ipak nije naš osnovni plan — uništiti neprijateljsku živu snagu — potpuno uspio.

U borbama 8. X. i prilikom likvidacije Novog Grada i Virja učinjeno je nekoliko propusta, što je imalo za posljedicu da se operacije u potpunosti nisu razvijale onako kako je zamišljeno.[2]

XXXIII. Divizija:

a) Prilikom neprijateljskog nadiranja[3] 8. X. tg. od Đurđevca prema položajima III. Brigade a zatim cestom prema položajima II. brigade, učinjena je osnovna pogreška što jedinice nisu bile međusobno čvrsto povezane, a i između brigada nije bilo nikakove veze, već u samom početku borbe poremećene su veze i jedinice se nisu postarale da istu obnove.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 6—1/1, k. 551 B.

[2] Vidi dok. br. 30 i 62.

[3] Vidi dok. br. 129.

b) Uslijed slabe povezanosti među jedinicama nije došlo ni do uzajamnog potpomaganja, kako od strane jedinica unutar brigade, tako i među brigadama. Umjesto toga jedinice su zaposjele odbrambene položaje, držale ih kruto i svojom pasivnom odbranom dozvoljavale neprijatelju da nesmetano realizuje svoje namjere, a da ga u tome nisu sprječavale manevrovanjem vlastitih snaga, vršenjem pritiska i ugrožavanjem neprijateljskih bokova. To kruto neelastično vođenje borbe naročito se ispoljilo kod III. Brigade čije je položaje nakon jačeg pritiska neprijatelj uspio probiti i prisiliti na neuredno povlačenje. Tim probojem neprijatelj je ugrozio položaje bataljona I. Brigade u V. Seči, koji nije bio u stanju da razvlači neprijateljske snage, koji je frontom udarao na II. brigadu.

U sličnom položaju nalazile su se i jedinice II. brigade koje su branile Kloštar, zakopčavši se čvrsto za zemljište i naslanjajući se na kuće Kloštra. Da neprijatelj nije uspio probiti položaje i te brigade može se zahvaliti prirodnoj prepreci koja je stajala ispred njih, odlučnoj riješenosti boraca za vođenje odsudne odbrane, tek pri koncu aktivne pomoći jedinica I. Brigade.

Tačno je da je neprijatelj toga dana koristio maglu, ali magla je isto tako trebala poslužiti i nama za vršenje obilaznih i obuhvatnih napada, tim više što su naše snage u ljudstvu bile nadmoćnije, a borci odmorni.

Pasivnom odbranom zaposjednutih položaja i krutim držanjem istih izgubilo se troje: 1) Neprijatelju se dala sloboda manevrovanja i mogućnost da ispolji svoje djejstvo na mjestu koje je njemu odgovaralo i da zadrži inicijativu u svojim rukama. 2) Probijanjem jednog položaja dovodio se drugi u opasnost od izlaganja svojih bokova. 3) Dugim i pasivnim držanjem jednog položaja neprijatelju se daje mogućnost da svojom artiljerijom lomi te položaje i da nam nanosi nepotrebne gubitke.

Prilikom napada na Virje i Novi Grad učinjeni su sljedeći propusti:

a) Veza između pojedinih napadnih kolona bila je slaba, a negdje nije uopšte ni postojala. Tako je III. bataljon I. brigade, koji je uspješno izvršio evolucioniranje, samo radi toga što nije imao veze sa ostalim jedinicama samovoljno napustio svoj otsjek i pored ostalog otvorio neprijatelju prolaz za izvlačenje. Taj isti bataljon uslijed slabe veze pretrpio je u odstupanju ispred neprijatelja osjetljive gubitke. Isti taj bataljon i opet uslijed slabe veze pretrpio je još teže gubitke od jedinica VII. Ud. divizije na koje ih je neprijatelj nabacio u svom probijanju.[4] To su krupne greške kod naših rukovodilaca i u buduće

[4] Vidi dok. br. 34.

treba predvidjeti razna sredstva za održavanje stalne veze, a to je naročito moguće na manevarskom i otkrivenom zemljištu.

b) Samovoljno izvlačenje III. bataljona I. Brigade sa pravca od s. Delovi jeste krupna vojnička greška i zaslužuje svaku osudu. Samovoljno povlačenje sa položaja treba najstrožije zabraniti. Ono se može opravdati samo u iznimnim slučajevima kada je situacija veoma teška i kada ona to diktira, ali i u tom slučaju treba prethodno obavijestiti susjedne jedinice i pretpostavljeni štab. Takove i slične samovolje dovele su već nekoliko puta naše jedinice u veoma kritičan položaj iz koga se moralo izvlačiti pod cijenu teških gubitaka.

c) Nakon izvršene likvidacije uporišta također je učinjeno nekoliko grešaka. Borci su se razišli po kućama prebirajući zarobljenu spremu i drugo, a neprijatelj je još iz pojedinih kuća pojedinačno pripucavao. U buduće treba narediti svim jedinicama da po likvidaciji jednog mjesta teže da što prije zaposjednu suprotnu ivicu mjesta i da isto blokiraju, a zatim oprezno pregledati sva dvorišta i prostorije. Da se je ovako radilo u prošloj borbi ne bi se dogodilo da nakon borbe od jednom izleti tenk iz jednog dvorišta i ispred očiju naših boraca nesmetano pobjegne.

d) Nakon izbacivanja neprijatelja iz njegovih položaja njemu se dozvolilo da se nesmetano izvuče, a da se nije nastavilo gonjenje istoga. Treba narediti u buduće da se odmah nakon izbacivanja neprijatelja sa položaja ima nastaviti sa gonjenjem, jer od rastrojavanja neprijatelja pa do njegovog potpunog uništenja fali samo jedan korak, kojeg mi moramo uvijek izvršiti, jer će se time postići potpuni uspjeh.

U borbi za Novi Grad bio je slučaj da je neprijatelj bježao putem ka s. Delovi sa velikim brojem motornih vozila. U neprijateljskoj koloni vladao je veliki nered i kolona je često zastajkivala. Na ovu kolonu koja je otstupala nije iz Novog Grada ispaljen ni jedan metak. Vršeno je gonjenje artiljerijskom vatrom, ali ono nije bilo efikasno, jer je kasno otpočela i neprijatelj je izmakao.

XXXII. Divizija:

Imala je zadatak zatvaranja pravca od Koprivnice i čim primijeti kolebanje u napadnutim uporištima da odmah vrši najaktivnija izviđanja i pritisak na Koprivnicu.[5] Za čitavo vrijeme dok se je nalazila na toj prostoriji nije uspjela uhvatiti tješnji dodir sa neprijateljem a kamoli da ugrozi neprijatelja u Koprivnici. Takva pasivnost dovela je do toga da se čitavo vri-

[5] Vidi dok. br. 30 i 59.

jeme nije imalo tačnih podataka o situaciji u Koprivnici, što je imalo presudnog značaja za stvaranje plana i donošenja odluke za likvidaciju Koprivnice.

VII. Ud. Divizija:

Prilikom odbijanja neprijateljskih napada od Hlebina potpuno je izvršila svoj zadatak.[6] Međutim prilikom gonjenja otstupajućeg neprijatelja učinila je nekoliko propusta. Gonjenje je vršeno spontano i prilikom istoga nije se težilo da se uhvati veza sa susjednim jedinicama, tako da su jedinice te divizije u gonjenju nanijele ozbiljne gubitke bataljonu III. Brigade. Samo gonjenje nije izvršeno sa cjelokupnim snagama, nego su neke jedinice zadržane u Srdincu. Gonjenje nije izvršeno potpuno, nego se je zadovoljilo time da se od neprijatelja otme oružje i materijal (topovi, motorna vozila i tenkovi), a na daljnje uništavanje neprijatelja nije se uopšte mislilo. Nakon razbijanja neprijatelja, kada se izgubio dodir sa njime, na mjestu borbe nastao je veliki nered. Nitko se nije postarao da taj zarobljeni materijal sredi i da ga otpremi, nego su svi bacili se na preturanje zarobljenog materijala i vozikanje na motorima. U tome su naročito prednjačili rukovodioci. Takovim postupkom dozvolilo se neprijatelju da uspješnim povratnim napadom otme taj materijal ili u drugom slučaju da ga avijacijom uništi. Na mjestu borbe zakrčen je svaki saobraćaj. Zarobljene mašine nemilosrdno su se kvarile, jer je sa njima rukovalo nestručno ljudstvo. Takve pogreške treba nemilosrdno iskorijeniti, jer nam se u budućim operacijama mogu teško osvetiti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar-pukovnik:
Sl. o.

Komandant — general-major:
Vlado Matetić

Dostavljeno:
Glavnom Štabu NOV i PO Hrvatske.
Štabu XXXII. Divizije NOVJ.
Štabu XXXIII. Divizije NOVJ.
Štabu VII. Ud. Divizije NOVJ.

---

[6] O gubicima koje su jedinice 7. divizije nanijele neprijatelju u borbi kod Hlebina vidi dok. br. 34.

BR. 66

IZVJEŠTAJ ŠTABA 9. DIVIZIJE OD 21. OKTOBRA 1944. ŠTABU 8. KORPUSA NOVJ O NAPADU NA DUVNO[1]

ŠTAB
IX. DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE
21. X. 1944. —

ŠTABU VIII. KORPUSA NOV i POJ

Operacijski izvještaj 14, 15, 17. X. 1944 god. — (Akcija na Tomislavgrad[2]). — Sekcija Livno 1 : 100.000. —

1.) Poslije nego što su naše jedinice oslobodile Livno,[3] u saglasnosti sa Komandantom Korpusa generalmajorom Vladom Četkovićem preduzeta je akcija čišćenja u pravcu Tomislavgrada sa konačnim ciljem likvidacije neprijateljskog uporišta u Tomislavgradu i s. Kovači.

Neprijateljska milicija ojačana ustašama, kojima je uspjelo pobjeći iz Livna, zadržala se u pojedinim selima, demoralisana, spremna da i dalje bježi, pa je pristup ka Tomislavgradu bio otvoren za naše snage. Sam Tomislavgrad nezgodno je bilo napadati zbog toga, što je neprijatelj težište svoje odbrane oslanjao na tenkove, kojih je imao 11, a teren — ne samo u neposrednoj blizini grada — nego i na nekoliko kilometara naokolo grada — vrlo je podesan za manevrisanje tenkovima. Osim toga komunikacije koje vode ka gradu ne pružaju mogućnost rušenja ili ma kojih prepreka, koje neprijatelj ne bi mogao sa tenkom da zaobiđe. Neposredno kod s. Kovači nalazi se most, koji vodi preko rijeke Šujice, kojega kada bi srušili neprijatelj u Tomislavgradu ne bi mogao računati na brzu pomoć iz pravca Imotskog. Drugi pravac od kuda je neprijatelju mogla da dođe pomoć, komunikacijom od Aržana, pogodan je za odbranu i lako se mogla spriječiti intervencija s te strane.

2.) Tomislavgrad trebalo je da likvidira naša III. Dalm. Udarna brigada, selo Kovače i uništiti most dobila je za zadatak

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 37—1/2, k. 842 A.

[2] Duvno

[3] Jedinice 9. divizije oslobodile su Livno 10. oktobra 1944. (vidi dok. br. 25, 54, 130, 131, 132 i 133).

XIII. Južnodalm. brigada. IV. Splitska brigada dala je divizijsku rezervu od dva bataljona i čete pratećih oruđa, dok su ostala dva bataljona služila kao rezerva i ojačanje na Prevali pravcu, kojega je posjela XIII. Južnodalmatinska brigada. Kao osiguranje od pravca Aržana nalazila se je X. Dalm. Udar. brigada XX. divizije, koja se je aktivno angažovala na Aržano.[4] Livanjski odred imao je jedan svoj bataljon na osiguranju poviše Šujice radi četničkih bandi, a drugi svoj bataljon poviše s. Letka, radi eventualnog ispada milicionera ili četnika iz tog pravca. U akciji je bila angažovana artiljerija naše Divizije.

3.) Neprijateljske snage u Tomislavgradu iznosile su 11 tenkova, od kojih su se 2 nalazila na mostu kod s. Kovači (jedna pancer-kompanija[5]), 1 kompanija »Vražje divizije«[6], 250 ustaša i domobrana. Uporište Kovači brojilo je vod (1) Nijemaca i 60—80 milicionera, kao i 2 spomenuta tenka. Snage u Aržanu: 1 bataljon »Vražje divizije«.

4.) Neprijateljska namjera bila je, da upornom borbom, poslije nego što je izgubio Livno, zadrži Tomislavgrad i na taj način pod svaku cijenu spriječi naše daljnje prodiranje, koje bi eventualno dovelo u pitanje komunikacije, koje su mu nužne. Težište odbrane oslonio je na manevar sa tenkovima.

Naša namjera bila je očistiti sav teren od Livna do Tomislavgrada, sabiti neprijatelja u sam grad i koncentričnim udarom razbiti ga i ovladati gradom i time stvoriti mogućnost daljnjih operacija. Poslije protjerivanja neprijatelja iz okolnih sela 14. o. mj. naše su jedinice potpuno blokirale Tomislavgrad i donijeta je odluka, da se iste večeri produži napadom na grad.

5.) Radi ograničenosti vremena, poslije detaljno prodiskutovanog plana, izdata je štabovima brigada usmena zapovijest. Komandant i Politkomesar divizije nalazili su se kod III. Dalm. Udar. brigade i artiljerije, te na taj način neposredno uticali na operacije za grad, a Načelnik Štaba prenio je donijetu odluku na Štab XIII. Južnodalm. brigade i sam se je nalazio na tom sektoru u zajednici s njima. Na osnovu ove zapovijesti III. Dalm. Udarna brigada napala je sa jednim svojim bataljonom grad sa sjeverne strane obuhvatajući svojim lijevim krilom grad sa istočne strane. Drugi bataljon napadao je sa zapadne strane — desno od prvog bataljona, jedan bataljon utvrdio se u mjestu Kolo sa ciljem da spriječi eventualno bježanje iz grada ili za

---

[4] Vidi dok. br. 44.

[5] Tenkovska četa

[6] Franz Schraml u knjizi »Ratište u Hrvatskoj« o tome piše: »II/369 (2. bataljon 369. puka 369. legionarske divizije — prim. red.) poslije već pomenutih borbi u prostoru Aržano — Studenci i dalje je ostao tamo, ali se 24.10 zajedno sa artiljerijom povukao u Tomislavgrad (ranije Duvno)...«

slučaj neprijateljske intervencije iz pravca Kovači da štiti bok onih koji su napadali na grad. Manjim svojim dijelovima napadao je grad sa južne strane. Ostale snage u rezervi.

XIII. Južnodalm. brigada imala je jedan svoj bataljon u s. Podgaj kao ojačanje ovoga pravca, dok je sa tri bataljona napala, jednim dijelom Kovače, a ostalim snagama Brišnik i u zajednici sa dva bataljona IV. Splitske brigade postavila se na liniju Križevac (trig. 1027) — Tupača (k. 987) radi intervencije domaće bande iz Roškoga Polja.

6.) Borba je započela 14.X. o.g. u 24 sata.

7.) Borbi pješadije prethodila je jaka koncentrična vatra iz naših 5 topova (3 od 75 mm, 2 od 7.62 mm) i vatra teških bacača. Vatra je bila dosta precizna tako da je snop vatre našega teškog oružja obasipao čitav grad i postignuto je donekle iznenađenje. Naša pješadija koristeći se mrakom podišla je na dosta blisko odstojanje i u momentu prekida vatre iz teškog oružja izvršila juriš na grad. Neprijatelj nije izdržao nalet naše pješadije, već se povukao iz čitavog grada pružajući slab otpor i sabio se u unapred pripremljenu utvrdu — samostan fratara i crkvu, oko čega je plasirao tenkove i uporno se branio. Sam samostan sa crkvom nalazi se malo poodmaknuto od grada na čistini tako da je neprijatelj iz puškarnica na tom vrlo jakom masivu zgrada mogao da se vrlo uspješno brani, a osim toga tenkovi su se stalno kretali i kontrolirali prilaze ka utvrđenju. Dva neprijateljska tenka tipa »Panter« neprijatelj je smjestio sa južne strane samostana otprilike 300 m daleko na vrh jedne jaruge, kroz koju se jedino moglo privući ka samostanu i na taj način pomagao sistem odbrane. Naši »džonbulisti« približili su se tenkovima i pucali u njih iz neposredne blizine, bilo je slučajeva sa 6—10 m, a da tenkovi nijesu bili ozbiljno oštećeni. »Džonbulista« I. bataljona III. Dalm. Udar. brigade Savo Marinović potrošio je sve svoje granate u potjeri za tenkovima i pucao sa tolikog odstojanja, da je kapisla poslije udara u tenk sa granate odbila se i ranila ga u oko, a ovo se nije moglo dogoditi na distanci većoj od 5 m. »Džon Buli« nijesu bili u stanju da donesu odluku u borbi sa tenkovima, pa je situacija ostala nepromijenjena do zore, kada smo izdali naređenje da se jedinice povuku na obližnje kote.

Borba za Kovače započela je u isto vrijeme. Most kojega su dobili u zadatak naši borci da poruše, branila su 2 tenka i nekoliko vojnika Ovdje se pokazalo isto, da »Džon Buli« nijesu ispunili zadatak u onolikoj mjeri, koliko smo to očekivali. No i distanca sa koje su »Džon Buli« dejstvovali nije garantovala ni sigurne ni efikasne pogotke. Ipak, borci tvrde da je tenk pogođen sa nekoliko granata, a uspjeha nije bilo, jer se neprijatelj

nije dao približiti mostu. Posada u samom mjestu Kovači je razjurena. Isto tako kao što je i jedan veliki dio ustaško-domobranske posade u Tomislavgradu razjuren.

15. o. mj. opetovali smo napad skoro sa istim rasporedom s tim, što je napad počeo odmah u večer (u 21 sat). Mislili smo tokom noći ćemo pronaći neku slabiju tačku neprijatelja, čarkajući ga čitavu noć, i onda je iskoristiti. Pripremljene su bile benzinske flaše, »Džon Buli« koncentrisani i borci obučeni u efikasnoj borbi na tenkove. Isto to vrijedi i za most kod Kovača. Pošto nijesmo uspjeli, u zoru su se jedinice povukle na polazne položaje.

16. o. mj. nijesmo napadali, već 17. o. mj. i to odmah s večera. Akcija je temeljito pripremljena, a uslijedila je poslije savezničkog bombardovanja manastira i crkve. Dok je III. Dalm. Udarna brigada imala isti zadatak, XIII. Južnodalm. brigada sa dva bataljona IV. Splitske brigade pored akcije na Kovačima, trebalo je da likvidira Brišnik i Mrkodol, gdje se je nalazilo oko 200 vojnika Kapuličine bande. Na Tomislavgradu neprijatelj se je ograničio na odbranu kao i prošle noći i rezultati su bili isti, premda je neprijatelj tokom dana doveo izvjesno pojačanje (80 ljudi). XIII. Južnodalm. brigada nije uspjela likvidirati Kovače, ali je neprijatelj protjeran iz Brišnika i Mrkodola, uništeni njegovi magazini i zarobljeno nešto materijala i stoke. Jedinice su se u jutro povukle na polazne položaje.

8.) Ciljevi u ovim akcijama nijesu postignuti, a mi smo odustali od akcije. Neprijatelj je u ovim borbama imao slijedeće gubitke: 64 mrtva, 58 ranjenih i 16 zarobljenih. Oštećena su dva tenka i uništena 3 kamiona. Zaplijenjeno je oko 1.000 sitne stoke, 60 komada krupne stoke i 70 konja, uništena 2 tenka.[7]

9.) Naši gubici iznose: 11 mrtvih i 52 ranjena, među ovima 4 mrtva i 3 ranjena Talijana.

10.) Utrošeno je 25.825 kom. pješadijskih i mitraljeskih metaka, granata za laki bacač 143, za teški bacač 203 granate, Džon bul-granata 51 kom., ručnih bombi 130 kom., metaka za strojnicu 4.560 kom. Izgubljen je 1 p. mitraljez Brenn, koji je propao zajedno sa puškomitraljescom, koji se nije mogao izvući ispod neprijateljske vatre. Utrošeno 123 granate topa 76 mm i 110, 75 mm.

11.) Za drugove i jedinice, koji su se naročito istakli u ovim akcijama dostavićemo [podatke] kasnije, pošto nam ih dostave štabovi brigada sa održanih bataljonih konferencija.

---

[7] Opširnije o tome vidi operacijski dnevnik Štaba 9. divizije u Arhivu V.I.I., reg. br. 56—2, k. 842 A.

12.) Za ovu akciju, na osnovu primljenih podataka, naše snage bile su dosta dobro raspoređene i sam plan za likvidaciju bio je realan. No desilo se, da nijesu tenkovi bili onakovi, kao što smo mi dobili podatke, već se radilo o teškim tenkovima, koje mi s našim naoružanjem nijesmo bili u stanju da uništimo. Prve noći, kada su naši borci tenkovima imali prilike da se približe na nekoliko metara nedostatak je bio što nijesmo pripremili potrebiti eksploziv i benzinske flaše, te pomoću toga bacili težište na uništavanje tenkova, koji su bili izolirani i nezaštićeni od pješadije. Istina, poslije je sve to učinjeno, ali je bilo kasno, jer su se tenkovi postavili tako, da je iz utvrđenja bio k njima spriječen pristup. U ovim borbama došlo je do izražaja, da je naše naoružanje još uvijek manjkavo za rješavanje zadatka pješadije i osjetila se je potreba moćnog protukolskog oruđa. Moglo se zapaziti da ne samo borci, nego i rukovodioci nerado napadaju na mjesto koje brane tenkovi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — p. pukovnik:
Andro Kovačević

Komandant — pukovnik:
A. Banina

(M.P.)

BR. 67

PISMO ŠTABA 12. DIVIZIJE OD 21. OKTOBRA 1944. ŠTABU ČEHOSLOVAČKE BRIGADE »JAN ŽIŠKA« U VEZI SA PROGLAŠENJEM 12. BRIGADE ZA NAJBOLJU BRIGADU GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE[1]

ŠTAB XII. DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
K. Broj: 716
Dana: 21/X 1944 god.

ŠTABU ČEHOSLOVAČKE BRIGADE »JANA ŽIŠKY«

Glavni štab NOV i PO Hrvatske objavljuje rezultate tromjesečnog takmičenja za najbolju brigadu u Hrvatskoj.[2] Pobjedu je odnijela naša slavna i junačka XII. Ud. brigada.[3]

To je zaista veliki ponos cijele Slavonije, a naše Divizije naročito. Svaki borac i svaki rukovodilac treba da se ponosi tim.

To priznanje, taj uspjeh naše XII. Ud. brigade, uspjeh je i ostalih jedinica VI. Korpusa a isto tako i ponos. Mi to moramo svečano proslaviti.

Ostale brigade naše divizije treba da pošalju tople čestitke XII. Ud. brigadi. Treba na konferencijama govoriti o tome šta znači tako golema pobjeda XII. Ud. brigade.

Svim jedinicama naše divizije ovo neka da podstreka za budući rad i buduća takmičenja, a XII. Ud. brigadi neka dâ još više volje, još više poleta i ljubavi za još jači, još brži i intenzivniji rad.

Obavijestite nas kako su protekle te konferencije i kako je odjeknulo na naše borce. To učinite do konca o. mj.

U cijeloj Slavoniji XII. Ud. brigada kao najstarija Brigada zaista je obljubljena. Ovu pobjedu naše prve Brigade, našeg miljenčeta, proslaviće cijeli narod Slavonije. Prema tome ostale brigade naše divizije ne smiju zaostati.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 3/9, k. 898 a.

[2] Odnosi se na međukorpusno takmičenje koje je organizovao Glavni štab NOV i PO Hrvatske u vremenu od 15. juna do 15. septembra 1944. O rezultatima takmičenja vidi tom V, knj. 28, dok. br. 106.

[3] Naredbom Glavnog štaba NOV i POJ Brigada je za postignute uspjehe pohvaljena i dobila naziv »Proleterska« (vidi tom V, knj. 28, dok. br. 106, primjedba br. 6).

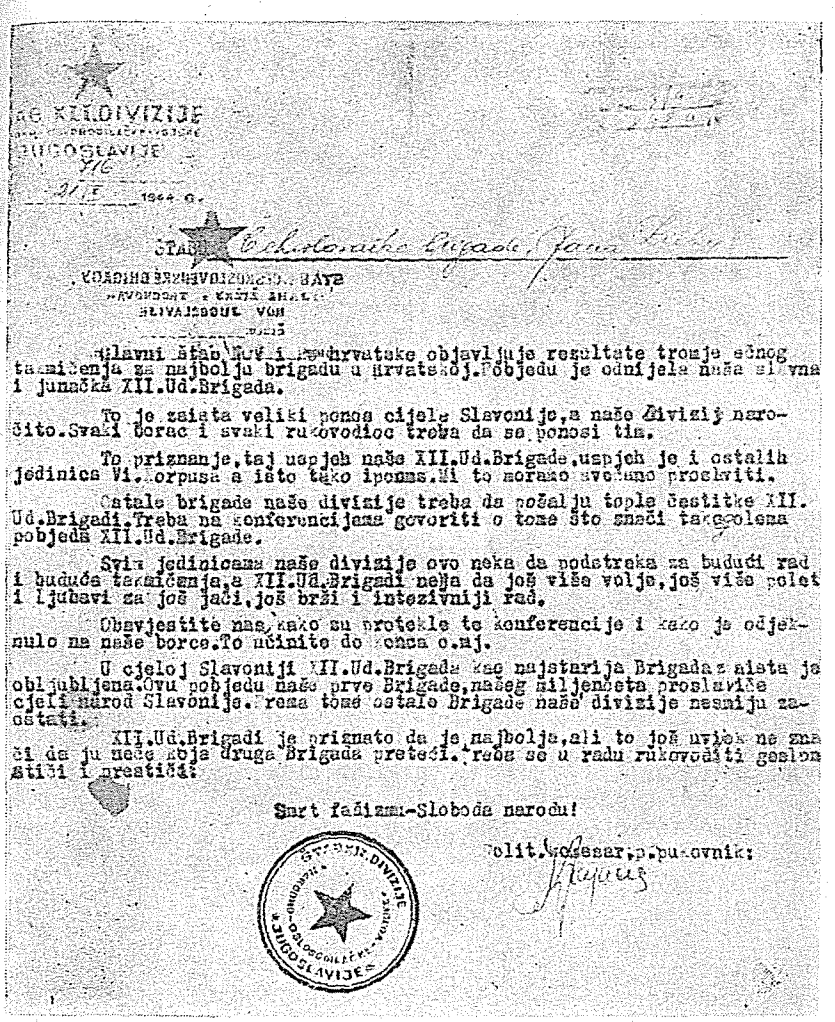

ŠTAB XII.DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
716
21/II 1944 G.

ŠTAB Čehoslovačke brigade Jana Žižky

STAB ČEHOSLOVENSKE BRIGADY
NARODNOSTI I KRŽIŽ ZHALI
NOV JUGOSLAVIJE
[illegible]

Glavni štab NOV i Po hrvatske objavljuje rezultate tromje ečnog takmičenja za najbolju brigadu u Hrvatskoj. Pobjedu je odnijela naša slavna i junačka XII.Ud.Brigada.

To je zaista veliki ponos cijele Slavonije, a naše divizij naročito. Svaki borac i svaki rukovodioc treba da se ponosi tim.

To priznanje, taj uspjeh naše XII.Ud.Brigade, uspjeh je i ostalih jedinica VI.Korpusa a isto tako i ponos. Mi to moramo svečano proslaviti.

Ostale brigade naše divizije treba da pošalju tople čestitke XII. Ud.Brigadi. Treba na konferencijama govoriti o tome što znači tako golema pobjeda XII.Ud.Brigade.

Svim jedinicama naše divizije ovo neka da podstreka za budući rad i buduća takmičenja, a XII.Ud.Brigadi neka da još više volje, još više polet i ljubavi za još jači, još brži i intezivniji rad.

Obavjestite nas, kako su protekle te konferencije i kako je odjeknulo na naše borce. To učinite do konca o.mj.

U cjeloj Slavoniji XII.Ud.Brigada kao najstarija Brigada zaista je obljubljena. Ovu pobjedu naše prve Brigade, našeg miljenčeta proslaviće cjeli narod Slavonije. Prema tome ostale Brigade naše divizije nesmiju zaostati.

XII.Ud.Brigadi je priznato da je najbolja, ali to još uviek ne znači da ju neće koja druga Brigada preteći. Treba se u radu rukovoditi geslom stiči i prestiči.

Smrt fašizmu-Sloboda narodu!

Polit.komesar, p.pukovnik:

ŠTAB XII.DIVIZIJE NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE JUGOSLAVIJE

Fotokopija dokumenta br. 67

XII. Ud. brigadi je priznato da je najbolja, ali to još uvijek ne znači da je neće koja druga brigada preteći. Treba se u radu rukovoditi geslom »stići i prestići«.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar, p. pukovnik:
Krajačić[4]

(M.P.)

BR. 68

ZAPOVIJEST ŠTABA 34. DIVIZIJE NOVJ OD 22. OKTOBRA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA MAVRAČIĆE[1]

ŠTAB
XXXIV. DIVIZIJE IV. KORPUSA
NOV. JUGOSLAVIJE
Op. Broj: 230/44
Dne 22. X. 1944 god.

ZAPOVIJEST
Štaba XXXIV. Divizije IV. Korpusa NOV. Jugoslavije
(Sekcija Samobor — Zagreb 1 : 100.000)

Podaci o neprijatelju: U selu Mavračić nalaze se 2 satnije gestapovaca[2] (oko 220). Smješteni u samom selu a utvrđeni cik-cak rovovima i ograđeni bodljikavom žicom. Naoružani sa 2 brdska topa, 2 teška bacača i ostalo pešadijsko naoružanje. U selu Babići i željezničkoj stanici Horvati nalazi se 1 satnija gestapovaca smještenih u 3 kuće u selu Babiću. Utvrđeni sa poljskim rovovima i ograđeni bodljikavom žicom. Naoružani sa 2 topa i 2 bacača. U Zdenčini na-

[4] Josip Prika

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 37—1/1, k. 1223.
[2] Vidi dok. br. 148.

lazi se 200 Nijemaca smještenih na željezničkoj stanici u kućama prema Klinča Selu. Utvrđeni u zidanim kućama i rovovima. Ograđeni bodljikavom žicom. Naoružani sa 4 topa i 6 teških bacača. U Klinča Selu nalazi se 70 Nijemaca smještenih u zidanim zgradama pored ceste. Naoružani pješadijskim naoružanjem. U Jaski se nalazi 1 bataljon Jegerovaca[3] i 1 ustaška bojna. U Donjem Desincu se nalazi 1 satnija ustaša iz V. bojne. U Rakovom Potoku nalazi se 1 satnija gestapovaca. U Leskovcu se nalazi 1 satnija ustaša, 70 Švaba i 40 žandara.

Naše snage: Karlovačka Brigada, Brigada »Franjo Oguljinac Seljo«, I. Brigada VIII. Udarne Divizije koja se po naređenju štaba IV. Korpusa stavlja za ovu operaciju pod komandu ove divizije, i dijelovi Žumberačke Brigade.

Zadatak: Napasti i likvidirati neprijateljsko uporište u selu Mavračići.[4] Osigurati izvođenje u ovom napadu od pravca Zdenčine, Klinča Sela, Horvata i Rakova Potoka.
Za izvršenje ovog zadatka,

NAREĐUJEMO:

Karlovačka Brigada: pojačana sa 2 baterije bacača, brdskim topom i 2 protuavionska mitraljeza: Zadatak: Sa 3 bataljona napasti selo Mavračiće i to sa 1 bataljonom iz sjeveroistočnog pravca duž puta koji vodi od sela Krasmani za Mavračiće kao glavnim pravcem, sa 1 bataljonom iz zapadnog pravca, a sa 1 bataljonom iz južnog pravca preko željezničke pruge. 1 bataljon držati u rezervi istočno od sela Mavračića sa istočne strane pruge orijentisan na glavni pravac napada. Baterije teških bacača i brdski top plasirati jugoistočno od sela Mavračića s južne strane pruge pored puta koji vodi iz Mavračića za Kraljevačku šumu. Bacačima i topom tući baterijski i to najprije na dio položaja ispred bataljona koji vrši napad iz sjeveroistočnog pravca. Protuavion-

[3] Odnosi se na dijelove 1. njemačkog rezervnog lovačkog puka.

[4] O uništenju neprijateljske posade u Mavračićima vidi dok. br. 40, 110 i 148.

ske mitraljeze dodijeliti bataljonu koji bude napadao iz južnog pravca.

I.Brigada VIII. Divizije pojačana sa poljskim topom 75 mm.

Zadatak:[5] Osigurati izvođenje napada na Mavračiće iz pravca Zdenčine i Klinča Sela. Osiguranje postaviti na liniji potoka koji teče od Belavića istočno od Zdenčine kroz Donju Zdenčinu. Ovu liniju zaposjesti sa 3 bataljona, a 1 bataljon držati u rezervi na lijevom krilu rasporeda Brigade. Bataljone ukopati a sa manjim dijelovima vršiti pritisak na Zdenčinu. Ovaj pritisak pojačati vatrom iz 2 teška bacača i poljskim topom koga smjestiti u selu Kupinec i koristiti ga prvenstveno za kontroliranje neprijateljske artiljerije. Minirati cestu prema Klinča Selu i cestu između Gornje i Dolnje Zdenčine. Prekinuti željezničku prugu između Zdenčine i Desinca. 1 četu postaviti u Donjoj Kupčini sa zadatkom kontrole pravca Rečice.

Udarna Brigada »Franjo Ogulinac Seljo«:

Zadatak: Sa 2 bataljona postaviti osiguranje prema Horvatima, na liniji potoka koji teče jugozapadno od željezničke stanice istočno od sela Paladinići. Bataljone ukopati a sa 2 čete vršiti pritisak na neprijatelja u selu Babići i željezničkoj stanici. Ovaj pritisak potpomoći sa 1 teškim bacačem. Sa Karlovačkom Brigadom održavati vezu patrolama duž željezničke pruge. Porušiti prugu prema Lomnici i Mavračićima. Ostala 2 bataljona sačinjavati će Divizijsku rezervu i smjestiti ih u Ašpergere.

Žumberačka Brigada.

Zadatak: Krenut će sutra 23. ov. mj. preko sela Vidalina, Pavučnjaka za Žumberak. Po prelazu pruge 1 bataljon uputiti na sektor selo Karlovići — Marovići sa zadatkom da zatvori pravac Rakov Potok. Cestu između Rakova Potoka i Karlovića minirati. Patrolama kontrolisati put Rakov Potok — Horvati. Ovaj će bataljon ostati na položajima sve dok budu trajale operacije na Mavračićima, a najdulje do 6 sati u jutro, kada će

[5] Vidi zapovijest Štaba 1. brigade 8. divizije u Arhivu V.I.I., reg. br. 22—1/11, k. 830.

otići u sastav Brigade. Sa ostala 2 bataljona odmah krenuti preko Okića za Plešivicu gdje sačekati bataljon koji bude na osiguranju kod Rakova Potoka, a zatim sa cijelom Brigadom krenuti na sektor Krašić. Od ova 2 bataljona odmah po prelazu pruge uputiti jače patrole sa nekoliko puškomitraljeza sa zadatkom da u toku noći pripucavaju na Jasku[6] iz sjevernog pravca.

Veza: Četa za vezu Divizije uspostaviti će telefonsku vezu između štaba Divizije i štaba Karlovačke Brigade i poluštaba Seljine Brigade kod Horvata. Četa za vezu I. Brigade VIII. Divizije pojačana četom za vezu štaba VIII. Divizije, uspostaviti će vezu Štaba Brigade i Štaba Divizije. Četa za vezu Brigada uspostaviti će telefonske veze između Štaba Brigade i štabova bataljona. Pored ovog održavati radio vezu po priloženoj zapovijesti.

Sanitet: Divizijsko previjalište nalaziti će se u selu Ašpergeri, a kirurška ekipa u Pisarovini. I. Brigada VIII. Divizije upućivati će svoje ranjenike ukoliko ih bude izravno u kirurišku ekipu.

Intendantura: Sve jedinice spremiće 1 obrok suhe hrane a redovne obroke kuhati u sadašnjim bazama gdje će se jedinice nakon operacija povratiti.

Mjesto štabova: Štab Karlovačke Brigade nalaziti će se na koti istočno od sela Mavračića pored puta Mavračić — Kraljevačka šuma, i to na koti kod slova V. od Mavračić. Poluštab Seljine Brigade koji bude sa bataljonima prema Horvatima nalaziti će se u selu Paladinići. Štab I. Brigade VIII. Divizije nalaziti će se u selu Vidalin. Štab Divizije nalaziti će se u Ašpergerima.

Znaci raspoznavanja i ugovoreni znaci: Noću između 23 i 24 ov. mj. Sedlo — Starijaka ugovoreni: Đoko — Stjepan, a za dan 24. ov. mj. dizanje puške u vodoravnom stavu jedanput u vis, a odgovor mahanje kapom ispred sebe u krugu jedanput.

---

[6] Jastrebarsko

Početak akcije: Napad će početi 23. ov. mj. u 22. sata do kog vremena imaju sve jedinice biti na svojim mjestima.

Napomena: Akcija će biti ograničena na noć pa je zbog toga potrebno predviditi sve detalje imajući u vidu blatnjav i težak put do pruge. Naročitu pažnju posvetiti izvođenju priprema i detaljiziranju zadataka pojedinoj jedinici.[7] Imati u vidu da naše jedinice još nisu vodile borbu sa gestapovcima pa zato u prvom sukobu sa njima pokazati drskost i odlučnost.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, potpukovnik:

Komandant, potpukovnik:
M.[8] Dasović

BR. 69

DOPUNA ZAPOVIJESTI ŠTABA 34. DIVIZIJE NOVJ OD 22. OKTOBRA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA MAVRAČIĆE[1]

DETALJI ZA NAPAD U VEZI OPERATIVNE ZAPOVIJESTI OB. BROJ 230 OD 22. X. 1944. GODINE.[2]

Zadatak Karlovačke Brigade:

Sa 3 bataljona napasti i likvidirati neprijateljsko uporište u Mavračićima,[3] i to 1. bataljonom sa sjeveroistočnog pravca, 2. bataljonom sa zapadnog pravca, a 3. bataljonom sa južnog pravca. Glavni pravac napada biti će sa sjeveroistočne strane. 4. bataljon držati u rezervi između pruge i potoka kod natpisa Mavračići (sekcija Samobor 1:100.000).

---

[7] Detaljnija uputstva za napad na Mavračiće data su u dopunskoj zapovijesti Štaba 34. divizije (vidi dok. br. 69).

[8] Martin

[1] Kopija originala (pisana na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 37—4/1, k. 1223.

[2] Vidi dok. br. 68.

[3] O toku i rezultatima napada vidi dok. br. 78, 100 i 148.

Bacače podijeliti u dvije baterije po tri bacača, koje smjestiti u blizini nasipa pruge južno od sela Mavračići. Bacače ne držati na okupu nego ih razmjestiti na širem prostoru, da ne bi imali gubitke od neprijateljske artiljerije. Brdski top postaviti na južnom dijelu kose između potoka i pruge jugoistočno od sela Mavračići, tako da može tući preko naših bacača.

Bacače i brdski top povezati direktno telefonskom linijom koji napada glavnim pravcem napada, kao i sa štabom brigade.

Bataljoni koji napadaju odredit će po 20 najboljih boraca za bombaše. Snabdjeti ih sa dosta ručnih bombi, škarama za sječenje žice, benzinskim flašama, eksplozivom, privezanim na dugačkim motkama za rušenje prepreka i šmajserima. Pored toga svi će bataljoni odrediti po 1 do 2 oficira koji će osmatrati pogotke bacača i topova i o tome izvještavati telefonom, a naročito bataljon koji bude napadao na glavnom pravcu napada. Ti osmatrači moraju biti u samom streljačkom stroju i povezani sa telefonom. U slučaju prekida telefonske linije bataljoni, ako budu naši bacači i topovi tukli naše trupe, dati će znak raketama. Taj znak odredit će štab brigade, ali tako da bude kombinovano više raketa razne boje. Kad bataljoni dadu takav znak raketama, biti će prekinuta bacačka i topovska vatra.

Da bi se bolje izvršio raspored bataljona koji napadaju, Štabovi bataljona će prvenstveno izviditi neprijateljski položaj na svom pravcu napada iz neposredne blizine, a zatim privući bataljone na blisko odstojanje, izvršiti raspored četa i oružja, tako da svako oružje dobije svoj zadatak i pravac gađanja. 1 četu svaki bataljon zadržati će kao bataljonsku rezervu koja se ne smije držati na okupu ali dovoljno blizu da se u potrebnom momentu može brzo upotrebiti. Bataljon koji napada sa sjeveroistočne strane postaviće svoju rezervu na desno krilo, a bataljon koji napada sa zapadne strane na svoje lijevo krilo. Patrolama iz četa u rezervi kontrolisati teren između jednog i drugog bataljona da se neprijatelj ne bi izvukao prema Drnićima ili Premužiću. Rezervne čete rasporediti tako da u slučaju izvlačenja neprijatelja tim pravcem otvore na njega bočnu vatru i izvrše bočni napad. U ni u kom slučaju ne smije se dozvoliti da se neprijatelj izvuče tim pravcem.

Bacačka i topovska vatra biti će otvorena tačno u 22 časa i u tom momentu otvoriti vatru iz svih automatskih oružja

i izvršiti juriš i prodor u neprijateljski položaj. Bacačka i topovska vatra trajat će deset minuta i tada će biti prekinuta, a za to vrijeme bataljoni moraju izvršiti prodor u neprijateljski položaj. Ako se desi da neki bataljon prije prekida bacačke i artiljerijske vatre uspije izvršiti prodor dati će znak za prekid vatre telefonom ili određenim znakom raketama.

U početku napada bacači i artiljerija potpomagati će bataljon na glavnom pravcu napada i tući će neprijateljske položaje koji se nalaze u sjeveroistočnom dijelu sela. Ako se u toku napada ukaže potreba da se vatra prenese na pravce napada drugih bataljona, bataljoni će izvijestiti telefonom te će se vatra prema potrebi prenositi.
Protuavionske mitraljeze koji su pridati bataljonu koji napada sa južne strane iskoristiti za tučenje neprijatelja u rovovima i nastojati zapaliti neku kuću u sredini sela. Paziti na to da se ne zapali kuća na glavnom pravcu napada, jer bi time otežali prodor tom bataljonu. U slučaju da neprijatelj pobjegne u kuće, iste zapaliti protuavionskim mitraljezima i protutenkovske bombe bacati na vrata i prozore.

Bataljoni koji napadaju odrediti će također odeljenja za osmatranje i zaštitu leđa.

Svaki bataljon odrediti će po 1 vod iz rezerve koji će imati zadatak izvlačenje plijena. Ostale borce upozoriti da se ne zadržavaju oko plijena.

Iz bataljona koji bude u rezervi odrediti 1 četu koja će imati zadatak zaštite bacača i topova, pridati joj što više automatskog oružja. Četu rasporediti na nasipu pruge. Ostale čete bataljona iz rezerve ne smiju biti na okupu nego raspoređene na određenom položaju ali tako da jedinice budu u rukama starješina.
Štab Brigade odrediti će minere koji će minirati prugu na 1 kilometar sjeverno od Mavračića i 1.1/2 južno od Mavračića. Mine upaliti onda kad počne napad. U slučaju da naiđe pancer mine se mogu upaliti i prije napada. Pored toga odrediti će patrole koje će imati zadatak da prekinu telefonsku vezu između Mavračića i Zdenčine i između Mavračića i Babića. Vezu prekinuti neposredno pri napadu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, potpukovnik: Komandant, potpukovnik:

BR. 70

IZVJEŠTAJ ŠTABA UNSKE GRUPE OD 22. OKTOBRA 1944. ŠTABU 4. KORPUSA NOVJ O NAPADU NA DREŽNIK-GRAD[1]

ŠTAB
UNSKE GRUPE IV KORPUSA
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. Broj: 50 / 22.X. 1944.

Operativni izvještaj
o napadu na Drežnik-
-Grad.—

ŠTABU IV. KORPUSA NOV — JUGOSLAVIJE.—

Telefonskim naređenjem naslova od 19. ov. mjeseca izvršili smo pokret sa našom I brigadom bez dva bataljona u selo Tržac. Iste večeri došao je k nama načelnik toga štaba drug potpukovnik *Kleut*[2] sa *pismenom zapovijesti*[3] za napad na Drežnik-Grad. Iste noći u 12 sati brigada je krenula prema Drežnik-Gradu u cilju izvršenja svoga zadatka. Sa brigadom su bili zamjenik komandanta grupe i operativni oficir grupe.—

Drežnik-Grad nalazi se na komunikaciji Slunj — Bihać, oko njega je zemljište valovito, brisano i otkriveno. U samom Drežnik-Gradu ima dovoljan broj zidanih kuća i velika zidana crkva i škola, odakle je neprijatelju bio moguć otpor pri napadu. Sem zidanih objekata neprijatelj je iskopao oko svega Drežnik-Grada rovove na cik-cak duboke oko metar i pol do dva, koji su bili zaposjednuti po dubini. Zemljište je predstavljeno na sekciji Gospić 1:100.000.—

Od naših jedinica učestvovali su u napadu dva bataljona naše I. brigade, jedan bataljon III. brigade VIII. Ud. divizije i jedan bataljon operativnog štaba za Kordun.[4] Sa naša dva bataljona u napadu je učestvovala i prateća četa (3 t. bacača).—

Neprijateljsku posadu u Drežnik-Gradu sačinjavale su oko tri slabije satnije jačine 450—500 vojnika dobro naoružanih sa automatskim oružjem, a od teškog oružja imali su dva teška

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 12/3—7, k. 1616.

[2] Petar

[3] Vidi dok. br. 60, 79, 142 i 145.

[4] *Od jedinica 8. divizije u napadu* na Drežnik-Grad učestvovali su dijelovi 3. brigade i 5. bataljon 2. brigade (vidi dok. br. 79).

bacača i jedan protukolski top. — Neprijateljska posada u Drežnik-Gradu bila je isturena kao predstraža Vaganca i Bihaća, a ujedno da ometa svaki saobraćaj komunikacije Slunj — Plitvička jezera — Korenica koja je bila glavna komunikacija između Korduna i Like. Neprijatelj je također imao namjeru da ovlada sa Slunjom i da vrši pljačku i nasilja obližnjih sela. Neprijateljsku posadu sačinjavale su većinom slunjske ustaše (krvnici).—

Odlukom toga štaba uslijedio je napad sa zadatkom da pod svaku cijenu uništimo i protjeramo neprijatelja iz Drežnik-Grada i time omogućimo slobodno komuniciranje Kordun — Lika.—

Za napad štabu brigade nije izdavata pismena zapovijest, uslijed čega Vam ukratko iznosimo raspored naših jedinica:

I i III bataljon I brigade napadao je neprijatelja od pravca sela Sadilovac i sela Lipovače s tim što se I bataljon naslanjao sa desnim krilom na k. 430, a III. bataljon naslanjao se lijevim krilom na komunikaciju Vaganac — Drežnik-Grad. IV bataljon bio je na osiguranju sa ciljem zatvaranja pravca prema Vagancu na Jerkovića Brdu. Prateća četa bila je na bezimenoj koti sjev. istočno od Drežnik-Grada. Snage kordunaških dvaju bataljona vršile su napad sjevero-zapadno od Drežnik-Grada naslanjajući se desnim krilom na r. Koranu, a lijevim krilom na k. 430 isključno.—

Napad je počeo 20.X. o.g., u 6 sati u jutro, a borba je trajala do 12 sati i 30 minuta za koje vrijeme neprijatelj je bio protjeran prema Vagancu. Neprijatelj nije bio iznenađen, jer je bio krenuo istog momenta sa jačim snagama prema Rakovici, a pobočnica bila je u pokretu komunikacijom prema Lipovači, gdje je došlo do sukoba između našeg I. bataljona i njihove prethodnice. U prvosatnoj borbi neprijatelj je uspio da odbaci kordunaške jedinice prema Rakovici, dok su dva bataljona naše I brigade uz pomaganje teških bacača prišla na juriš-no odstojanje, a III bataljon na svom pravcu pokušao je da izvrši juriš prema crkvi, što mu nije uspjelo. Poslije odbacivanja kordunaških snaga neprijatelj sa jačim snagama povratio se niz Drežnik-Grad prema crkvi sa galamom »juriš«, od kojih su naši bataljoni mislili da su to Kordunaši, a ne neprijatelj, uslijed čega nisu otvarali vatru iako je za to bila dobra mogućnost. Neprijatelj je to iskoristio ne otvarajući vatru toga momenta prema našim položajima i skoncentrisao se oko crkve odakle je izvršio protivjuriš na naš III bataljon, kojim je uspio uz pomoć jednog jačeg neprijateljskog voda koji je od crkve otišao niz Koranu i obišao naš III bataljon, izbio mu za leđa i napao ga zajednički sa neprijateljem koji je vršio juriš od crkve, tako je neprijatelj ovladao sa kosom od Drežnika prema

Sadilovcu gdje je organizovao odbranu, što je ujedno služilo za osiguranje izvlačenja snaga iz Drežnik-Grada prema Vagancu. Sam napad na Drežnik-Grad nije bio jedinstven između naših i korđunaških snaga. Naš IV. bataljon koji je bio na osiguranju prema Vagancu primio je borbu sa neprijateljem koji je pošao u pomoć iz Vaganca, kojega je uspio da zadrži sve dok neprijateljske snage nisu počele da se probijaju iz Drežnik-Grada prema Vagancu.—

Kada se neprijatelj probijao iz Drežnik-Grada prema Vagancu našim borcima nestalo je i municije uslijed čega smo morali očevidno gledati njihovo povlačenje. Prilikom izvlačenja neprijateljskih snaga izvršen je juriš sa jednom četom III bataljona na njihov jedan vod koji je bio u zaštitnici kod crkve, kojemu se također uspjelo povući pod zaštitom njihove vatre. U svoj borbi neprijatelj je bio sa manjim snagama u odbrani, a dok je sa jačim snagama vršio pregrupaciju i napad prema našim položajima. Poslije povlačenja neprijatelja iz Drežnik-Grada naše su snage krenule prema Lipovači, a korđunaška dva bataljona po naređenju politkomesara VIII Ud. Divizije[5] ostala su u Drežnik-Gradu zatvarajući pravac prema Vagancu.—

Postavljeni zadaci u ovoj borbi postignuti su.—

Zarobljen je 1 ustaša sa dva odijela i dvije puške i uhvaćeno je nekoga blaga koje je neprijatelj bio opljačkao.—

Ubijeno je 28 neprijateljskih vojnika, a ranjeno oko 40 na otsjeku napada naših jedinica, to je po dokazu civila kod crkve koji su bili u kući gdje je bilo smješteno neprijateljsko previjalište.—

Naši gubici: 7 mrtvih među kojima pomoć. komesara III bataljona i jedan desetar, a 11 ranjenih drugova, među kojima jedan komandir čete, tri vodnika, jedan delegat i jedan desetar. Svi su lakše ranjeni.—

Od oružja je izgubljeno 1 teški mitraljez (»BREDA«) i 1 puškomitraljez (»Engleski«) i dvije puške. Iz III bataljona nestalo je 7 drugova kojima se ne zna za boravište, po izgledima da su otišli kućama.—

Utrošeno je 10.830 pušč. i mitr. metaka, 48 mina za t. bacače.—

U ovoj borbi istakli su se sva tri bataljona prema dosadašnjim borbama, a naročito se istakao III bataljon kojega predlažemo za pohvalu.

U ovoj borbi nije bilo niti jedinica, niti pojedinaca koji su se slabo držali.—

Ovaj napad uslijedio je iz pokreta uslijed čega nije bilo ni vojničke ni političke pripreme. Rukovođenje borbom bilo

[5] Politički komesar 8. divizije bio je tada Dušan Hrstić.

je srednje. Rukovanje nižeg komandnog kadra bilo je dosta neiskusno, nisu se snalazili na vrijeme prema diktiranoj situaciji od strane neprijatelja. Veza između naših bataljona bila je realno dobra. Veza između nas i kordunaških jedinica nije bila dobra. Saradnja pratećih oruđa i pješadije bila je prilično dobra, ali nije onakva kakva bi trebala biti. S obzirom na neprijateljske snage naše snage bile su male za uništenje neprijatelja. Napad nije počeo jedinstveno već djelomično po bataljonima. Uzajamna pomoć između naših bataljona bila je dobra, dok uzajamna pomoć između nas i Kordunaša bila je slaba.

Štednji municije nije se posvećivalo dovoljno pažnje i utrošen je veliki broj metaka, uslijed čega se ostalo bez municije.

Iz ove operacije možemo izvući slijedeće pouke:

1) Dovoljna upornost viših rukovodilaca.—

2) Dobro gađanje bacačima pojedinih neprijateljskih tačaka.—

Nedostaci:

1) Neizvršen jedinstven napad svih bataljona koji su učestvovali u borbi.

2) Neodlučnost vršenja juriša sa polaznog položaja za juriš.

3) Dozvoljavanje neprijatelju da vrši pregrupaciju svojih snaga tokom borbe i da sa jačim snagama bude u ofanzivi.

4) Kod svakog vršenja napada treba imati rezervu koja bi se mogla dobro iskoristiti u ovome napadu kada je neprijatelj počeo otstupati.

5) Nedovoljna saradnja i uzajamna pomoć između naših i kordunaških jedinica.

6) Bolje ispitivanje neprijateljskih položaja (kada već ne znamo gdje se isti nalaze) sa patrolama (pipcima), a ne dovoditi cijeli bataljon u baraž neprijateljske vatre.

Ovo iznosimo kao nedostatak, a da nam služi u buduće kao pouka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

Politkomesar,
s. o.

Komandant — major
Šakanović Halil

Operativ. of. — kapetan,
Gojko Tintor

BR. 71

IZVJEŠTAJ ŠTABA 10. DALMATINSKE BRIGADE OD 22. OKTOBRA 1944. ŠTABU 20. DIVIZIJE NOVJ O OSLOBOĐENJU ARŽANA I STUDENACA[1]

ŠTAB
X. DALM. UDAR. BRIGADE XX. DIV. NOVJ
Položaj, 22.X.—1944 god.—

ŠTABU XX. DIVIZIJE — NOVJ

Položaj

Dostavljamo Vam izvještaj o borbama koje smo vodili 20 i 21.X.— o.g.

20.X.—1944 neprijatelj je iz Aržana tukao naše položaje artiljerijskom i bacačkom vatrom, oko 14 časova poslije jakog artiljerijskog baraža neprijatelj je pokušao ispad sa pješadijom na naše položaje i to: desnim krilom prema koti Pasika, a lijevim krilom prema položaju Pištelek — Gradina, nakon 3 časa borbe neprijatelj je bio protjeran natrag u Aržano.[2]

Neprijatelj je toga dana imao 3 mrtva i 7 ranjenih, naši gubici: 1 mrtav i 5 ranjenih (svi su ranjeni od artiljerijsko-bacačke vatre), među rajenim nalazi se i v.d. komandira I. čete IV. Bataljona Marinović Jure.

Utrošili smo municije:

metaka 7,9 mm	800.—
metaka 6,5 mm	300
metaka 7,7 mm	400.—
Granata za bacač 81 mm	10.—
Granata za bacač 45 mm	15.—

21.X.-o.g. — Neprijatelj je tukao naše položaje žestokom artiljerijsko-bacačkom vatrom, oko 12 časova neprijatelj je počeo da ruši neke svoje bunkere, i pali. Čim je neprijatelj počeo sa povlačenjem, odmah su ga naše jedinice napale i počele da gone u pravcu Studenaca kamo se je on povlačio. Jače zaštitničke dijelove neprijatelj je ostavio na Orlovači (K. 776) — i Stražbenici (trig. 849). — Snažnim jurišem preko polja i zaba-

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 20—3, k. 1032 II.

[2] Jedinice 10. dalmatinske brigade u sadejstvu sa Mosorskim NOP odredom počele su borbe za Aržano 9. oktobra 1944 (vidi dok. br. 44, 133 i 136 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 1—2, k. 1030).

civanjem jednih dijelova snaga u zaleđe neprijatelja na kosi Magliča greb i tako ne dozvoliti jednom dijelu zaštitnice neprijateljske da se izvuče. Na polju ostalo je 54 mrtva neprijateljska vojnika, dok je broj lakše ranjenih kud i kamo veći koji su mogli pobjeći, dok su teže ranjeni ostali na bojnom polju. Zarobljenih je 33, među kojima 1 kapetan, 1 doktor-poručnik, 2 podoficira i ostalo vojnici. Na položaju Orlovača — Stražbenica naše su jedinice napale neprijatelja i protjerale ga i to u sami mrak, goneći ga u pravcu Studenaca. Tamo je bila koncentracija svih neprijateljskih snaga koje su se iz Aržana izvukle i skupa sa snagama koje su se nalazile u Studencima krenule u pravcu Imotskoga. Naše snage u jačini od dva bataljona ušle su ujutro 22.X. o.g. u Studence, i odmah postavile osiguranje iz pravca Imotskog. Sa snagama neprijateljskim koje su se nalazile u s. Cista, Provo i Zadvarje nismo tačno upoznati, ali je vjerojatno čim su napušteni ovi garnizoni da se neprijatelj povukao iz prije spomenutih. Čim saznamo tačno izvijestićemo Vas.[3]

Gubici neprijatelja u materijalu: 1 teški bacač, 1 laki bacač, 1 moto-cikl, 1 radio-stanica, 5 isprtvnih »šaraca«, 9 pištolja, 4 rezervne cijevi za šarac, 60 pušaka, 1.000 metara kabela, 4 telefona, naprava tip. Džon-Bull 8 komada (njemačke), granata za bacač 81 mm 5 komada, granata za bacač 50 mm 40 komada, topovskih granata 75 mm 28 komada, mesinganih navlaka za top. granate 150 komada, dopunskih punjenja za top 75 mm. 150 kom., hand-granata 300, tromblona 5, granata za tromblon 70 kom., nagaznih mina anti-tenk. 3 kom., metaka 7,9 mm 20.000. — Šinjela 50, ćebadi 45, ranaca, čuturica, porcija, i ostale spreme veća količina. — Benzina 100 litara.—[4]

---

[3] O oslobođenju Zadvarja u materijalima za istoriju 26. divizije pored ostalog piše: »19.X. III. bataljon XII. dalmatinske brigade a za njim i ostale jedinice brigade odlaze na kopno (12. brigada se prebacila na kopno sa otoka Brača — prim. red.) Treći se je bataljon iskrcao na sektoru Brela — Baška Voda. Tri dana vođena je ogorčena borba sa jedinicama 118. njemačke divizije, pojačane ustašama i domobranima. Za ovo vrijeme oslobođena su mjesta: Baška Voda, Brela, Dubci, Zadvarje, Šestanovac i Makarska (opširnije o tome vidi Arhiv V.I.I., reg. br. 5—7, k. 10103 i 8/1, k. 519).

[4] Franz Schraml u knjizi »Ratište u Hrvatskoj« o borbi za Aržano piše: »... Livno je uslijed izdaje palo neprijatelju u ruke. (Livno je oslobodila 9. divizija 9/10. oktobra 1944 — prim. red.) 5. četa (odnosi se na 5. četu 2. bataljona 369. puka njemačke 369. legionarske divizije — prim. red.) je razbijena, samo jedan njen dio se mogao spasti u uporište Aržano. Poručnik Bajer (komandir 5. čete — prim. red.) se također probio, ali je odmah zatim poginuo u odbranbenim borbama oko Aržana. Sada se napad koncentrisao oko ovog uporišta. III/369. i 118. lovački bataljon (odnosi se na 3. bataljon 369. puka njemačke 369. legionarske divizije i 3. bataljon 738. puka njemačke 118. lovačke divizije — prim. red.) branili su uporište odbijajući mnogobrojne napade (naro-

Naši gubici u ljudstvu: 1 mrtav, 4 ranjena. Među ranjenim je i politkomesar I. čete IV. Bataljona Čabo-Grubišić-Ante.

Utrošak municije:

metaka 7,9 mm	1.000.—
metaka 6,5 mm	2.000.—
metaka 7,7 mm	2.000.—
metaka 8 mm	2.600.—
granata za bacač 81 mm	20.—
granata za bacač 45 mm	15.—
metaka za strojnice 9 mm	500.—

Držanje svih boraca i rukovodilaca bilo je na visini. Zarobljenike uputićemo sutra 23.X.—1944.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za Štab:
Načelnik, kapetan:
V. Belić

(M.P.)

P.S. Vezu preko radio-stanice sa vama nismo imali, iz razloga što nam još nisu stigle baterije. Danas smo predali jednu depešu preko XIII. Brigade IX. Divizije za Vaš Štab.—

čito 23/24.9. i od 10—13.10 (vjerovatno omaška u datumu — prim. red.). Tada je shodno naređenju uporište evakuisano. Prvo se povukao naš bataljon. Kad je neprijatelj primijetio ovaj pokret on je jurišao svim snagama, prodro u mjesto i raspršio lovački bataljon, samo malo ljudi se je moglo spasti u uporište Studenci (sjeverozapadno od Imotskog).

BR. 72

IZVJEŠTAJ ŠTABA 7. DIVIZIJE OD 23. OKTOBRA 1944. ŠTABU 4. KORPUSA NOVJ O BORBI KOD SUNJE[1]

ŠTAB
VII. UD. DIVIZIJE II.[2] N.O.V.
JUGOSLAVIJE
Br. _____
Dne 23. X. 1944

Operativni izvještaj o borbama na liniji Krčevo — Svinjica — M. Paukova (k. 228).

ŠTABU IV. KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Položaji na liniji Krčevo — Svinjica (k. 228) nalaze se jugozapadno od Sunje. Zemljište je ispresijecano i djelomično pošumljeno, na ovoj liniji neprijatelj nije imao utvrđenih točaka odakle bi davao jači otpor. Zemljište je pretstavljeno na sekciji Kostajnica 1 : 100.000. —

Od naših jedinica učestvovalo je u borbi: II. Brigada, I. i II. P.O. Banije.

Neprijateljske snage bile su jačine 6—700 ustaša, Čerkeza i Nijemaca.

Neprijatelj je sa ovim snagama krenuo iz Kostajnice i Sunje u namjeri da odbaci naše snage sa blokade Sunje i radi pljačke po obližnjim selima.

Naša odluka je bila odbaciti neprijatelja nazad i ne dozvoliti mu pljačku i paljenje sela.

Za ovu borbu izdata je usmena zapovijest. Raspored naših jedinica bio je sljedeći: II. Brigada na liniji D. Velešnja — Kukuruzari — Krčevo, jedan bataljon u rezervi u Kostrešima. I. P.O. Banije sa jednim bataljonom Petrinjci, a jedan bataljon Komarevo. II. P.O. Banije sa dva bataljona Četvrtkovac (k. 167) — Drljača (k. 145), a jedan bataljon u Trokutu.

Borba je počela 11. X. u 8 časova i trajala do 18 časova.

Neprijatelj je prema našim položajima krenuo u dva pravca, jednim pravcem Kostajnica — Majur — Bjela strana (k. 212), a drugim pravcem Sunja — Četvrtkovac — Drljače —

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 53/1—2, k. 813.

[2] Vidi primjedbu br. 2 uz dok. br. 76.

k. 145. Neprijatelj je na ovoj liniji sačekan jakom vatrom. Našim snagama nije uspjelo ni na jednom pravcu odbaciti neprijatelja prvom vatrom, već se razvila borba na dosta bliskom odstojanju. Dok se vodila borba na ova dva pravca neprijatelj je jednom novom kolonom jačine oko 200 Kozaka krenuo iz Sunje preko D. Hrastovca za Rakovac i Svinjicu. Ova kolona probila se neopaženo u Svinjicu i odmah počela paliti selo. U 14 sati donijeli smo odluku da sa našim slabim snagama zadržavamo neprijatelja na pravcu Krčevo — Drljača, a sa glavninom snaga napasti neprijatelja u Svinjici. Dok se vršilo pomjeranje naših snaga neprijatelj je pljačkao i palio selo. U 17 sati bataljon iz rezerve izbio je na Grabovac (k. 244) i odatle krenuo u napad na neprijateljska kola sa pljačkom kod crkve. U prvom naletu ovaj bataljon upao je u selo do samih kola, ali u toj situaciji nije se odmah snašao, neprijatelj je izvršio protivnapad i odbacio bataljon iz sela i zatim produžio iz sela prema Klupicama (k. 228) i spojio se sa snagama koje su nastupale od Sunje preko Drljača. U 18 sati neprijatelj je uspio da sa slabim snagama zadržava naše snage dok se sa glavninom povlačio nazad prema Sunji i Kostajnici tako da naše snage nisu znale da se on povlači sve dotle dok i ova slaba odeljenja nisu se povukla.

Postavljeni zadaci nisu postignuti. Neprijatelj je uspio zapaliti veći dio sela Svinjice, Drljača i Petrinjaca i u Krčevu 6 staja.[3]

Zarobljeno nije ništa, ubijeno 50, ranjeno 70 neprijateljskih vojnika.

Zaplijenjeno nije ništa.

Naši gubici su 9 mrtvih i 39 ranjenih.

Od oružja uništena jedna teška »Breda«.

Utrošeno: 13.403 puščana i mitr. metka, mina za bacač 81 mm. 35 komada, mina za bacač 45 mm. 30 kom., tromblonskih bombi 8 kom., ručnih bombi 15 kom.

U ovoj borbi svojom hrabrošću i borbenošću nije se nitko naročito istakao.

Rukovođenje jedinicama kod nižeg i višeg komandnog kadra bilo je u ovoj borbi dosta slabo. Pokret jedinica i promjena položaja za vrijeme borbe bilo je slabo i sa zakašnjenjem.

Štednji municije posvetilo se malo pažnje i mnogo je utrošeno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, potpukovnik: Operativni oficir, major:
M.[4] Trninić

(M.P.)

---

[3] Vidi dok. br. 133.
[4] Milan

BR. 73

ZAPOVIJEST ŠTABA 9. DIVIZIJE NOVJ OD 23. OKTOBRA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA DEJSTVO NA PROSTORIJI KARLOV-HAN — MOKRONOGE — IMOTSKI[1]

ŠTAB
IX. DIVIZIJE N.O.V. JUGOSLAVIJE
23. X. 1944. —
u 16 h. —

Op. broj 210/46 9. VIII. 46
naknadno zavedeno.

ZAPOVIJEST
(Sekcija Livno, Makarska, Mostar 1 : 100.000)

Podaci o neprijatelju:

Neprijatelj se povlači iz Dalmacije i napušta jedan po jedan garnizon dublje u unutrašnjosti, ostavljajući tu i tamo čvrsta osiguranja kao osiguranje komunikacija.[2] Teško je ustanoviti tačno brojno stanje njemačkih vojnika u pojedinim garnizonima, jer se ono danomice mijenja. Prema zadnjim podacima u Duvnu se nalazi oko 500 vojnika 118. njemačke lovačke divizije, 7 tenkova i 150 vojnika »Kapuličine bande«. Mjesto Kovači ima jedan vod Nijemaca, 2 tenka i oko 100 domobrana i ustaša. Brojno stanje garnizona Imotski nije nam poznato, jer se ono mijenja, cijenimo ga na oko 600. Poslije napuštanja Aržana nije isključeno, da je neprijatelj napustio i Studence.[3] Stanje u Lovreču i Cisti nepoznato je. Osim toga domaća milicija nalazi se u jačini oko 300 vojnika istočno od komunikacije Mesihovina — Kljenak prema Rakitnu. Ova vojska je prilično dezorganizovana i demoralisana, te ne bi mogla da izdrži jači vojnički udar.

Podaci o našim snagama:

Livanjsko-Duvanjski N.O.P. Odred sa svoja dva bataljona zatvara pravac od Tomislavgrada[4] ka Šujici na prostoriji Mokronoge, dok će sa jednim svojim bataljonom postaviti se na zatvaranje pravca Tomislavgrad — Karlov Han na Prevali — Gra-

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 9—1/1, k. 842 A.

[2] O povlačenju njemačkih, ustaško-domobranskih i četničkih jedinica iz Dalmacije vidi dok. br. 4, 41, 77 i 90.

[3] Dijelovi 2. bataljona 369. puka njemačke 369. divizije ojačani artiljerijom, napustili su Studence 22. oktobra 1944. pod pritiskom 10. dalmatinske brigade (vidi dok. br. 66 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 1—2, k. 1030).

[4] Duvno

dac (trig. 1055). Snage X. Udarne brigade XX. Divizije smještene su na prostoriji Ruda — Podi — Vedrine.[5] XII. brigada XXVI. divizije nalazi se oko Studenaca.[6]

Naš zadatak:

U vezi sa situacijom, koja nastaje, naša divizija dobila je zadatak da preduzme akciju čišćenja sa prostorije Karlov Han — Mokronoge u pravcu Imotskog.[7] Za izvršenje tog zadatka

NAREĐUJEMO:

III. Dalm. Udarna brig. 5. bataljona i četa pratećeg oruđa

Odmah po primitku ovog naređenja prikupiće svoje jedinice i izvršiti pokret pravcem Mokronoge — Oplećani — Kongora, a odatle se podijeliti u dvije kolone tako, da jedna kreće oslanjajući se svojim desnim krilom na rub Duvanjskog polja (Borčani — Omolje, južno ka s. Crvenice — Miljačka —

---

[5] Opširnije o rasporedu i borbama 10. dalmatinske brigade na navedenoj prostoriji vidi Arhiv V.I.I., reg. br. 1—2, k. 1030.

[6] Poslije iskrcavanja sa otoka Brača na obalu (19. oktobra) na sektoru Brela — Baška Voda, 12. dalmatinska brigada u trodnevnim borbama oslobodila je Baška Vodu, Brela, Dubce, Zadvarje, Šestanovac i Makarsku, a 25/26. oktobra, u zajednici sa 3. prekomorskom brigadom i 10. dalmatinskom brigadom učestvovala je u oslobođenju Splita (vidi tom V, knj. 35, izvještaj Štaba 26. divizije Štabu 8. korpusa od 17. oktobra 1944).

[7] i [9] O izvršenju postavljenog zadatka u operacijskom dnevniku Štaba 9. divizije piše: »*24.X.1944.* XIII. J. D. brigada dobila je zadatak da kontroliše i napadne neprijateljsku kolonu koja bi pokušala proći komunikacijom Mrkodol — Posušje. Neprijateljska kolona jačine oko 1600 vojnika, 120 kola i 15 motorbicikla bila je napadnuta i pošto su joj naneseni gubici u jakoj borbi, bila je prinuđena na povlačenje.

Rezultati borbe — neprijateljski gubici: 35 mrtvih, 62 ranjena i 3 zarobljena vojnika. U borbi je zaplijenjeno: 1 *mitraljez* i 1 šarac, 5.000 metaka za pušku i 29 konja. *25.X.1944.* XIII. J. D. brigada, zadržala se na istom položaju i sa istim zadatkom. U toku dana izvršen je napad u zajednici sa III. U. D. (Udarnom dalmatinskom — prim. red.) brigadom koja se nalazila na kontroli komunikacije Duvno — Imotski, na neprijateljsku kolonu jačine 300 Švaba, 30 kamiona i 5 tenkova. U borbi koja se je vodila neprijatelju su naneseni osjetljivi gubici te je morao u neredu da se povuče.

Rezultati borbe — nepr. gubici: 23 mrtva, 187 ranjenih, 21 uništeni kamion, 3 oštećena, 2 uništena bicikla, zaplijenjeno 10, pušaka... Naši gubici 5 ranjenih.

26.X.1944. 3. bataljon XIII. J. D. brigade, kontrolišući komunikaciju Mrkodol — Posušje, napao je nepr. kolonu jačine 220 vojnika, 15 kamiona i 3 tenka. U borbi koja se je vodila, bataljonu je uspjelo neprijatelju nanijeti gubitke i ugroziti ga pri povlačenju.

Rezultati borbe — nepr. gubici: 20 mrtvih i 35 ranjenih...

27.X.1944. 1. bataljon XIII. J. D. brigade, kontrolirajući komunikaciju Duvno — Posušje, napao je nepr. kolonu jačine 250 vojnika, 15 kamiona i 3 tenka. U borbi koja se razvila, bataljon je nanio osjetljive gubitke nepr. koloni i prinudio je na povlačenje.

Vučipolje. Ova kolona će po izbijanju na visinu Mesihovine hvatati vezu sa dijelovima XIII. Južnodalm. brigade, koji su raspoređeni duž komunikacije od Mesihovine južno.

Druga kolona krenuće pravcem Lipe — Matina gruda — Kriva njiva — Prlov kuk[8] — Rakitno te obuhvatajući teren što bliže ka komunikaciji izbiti poviše Posušja.

Zadatak pokreta ove brigade jeste razbiti miliciju koja se pred snagama XIII. Južnodalm. brigade prebacila sa prostorije Roškog polja na istok komunikacije prema Rakitnom, te time izbiti na Posušje, i u povoljnoj situaciji likvidirati ga.[9]

XIII. Južnodalm. brigada 4. bataljona i četa pratećeg oruđa

XIII. Južnodalm. brigada zadržaće se i dalje na prostoru južno od Mesihovine zatvarajući pravac Tomislavgrad — Imotski i Imotski — Tomislavgrad s tim što će cestu temeljito porušiti, barikadirati i minirati u

---

Rezultati borbe — nepr. gubici: 30 mrtvih i 40 ranjenih, naši gubici 1 drug mrtav. U borbi su uništena 3 kamiona i zaplijenjeno 8.000 metaka za puške.

28.X.1944. 3. bataljon XIII. J. D. brigade i 3. i 5. bataljon III. U. D. brigade kontrolišući komunikaciju Duvno — Posušje napali su neprijateljsku kolonu, nanijeli joj gubitke, razbili ju i natjerali na povlačenje.

Rezultati borbe — nepr. gubici: 70 mrtvih, 130 ranjenih i 15 zarobljenih, naši gubici 2 poginula i 9 ranjeno, uništeno 3 kamiona i 5 tenkova, 4 kamiona oštećena, zaplijenjeno 2 šarca, 16 pušaka, 80 bombi, 10.000 metaka za puške.

III. U. D. brigada napala je neprijateljsko uporište Imotski. Poslije kratke borbe koja nije ni došla do svoje završne faze, neprijatelj nepoznate jačine povukao se iz Imotskoga.

Rezultati borbe — 129 neprijateljskih vojnika se predalo, zarobljeno 115 pušaka i 1 p. mitraljez. Naša jedinica nije imala gubitaka. U Imotskom se predalo još 20 domobrana muzičara...

29.X.1944. III. D. U. brigada sa 2. i 3. bat. IV. Splitske brigade, po naređenju Divizije napale su neprijateljsko uporište Posušje u kome se nalazilo oko 700 ustaša i 800 Nijemaca. — U borbi koja se razvila, brigadama je uspjelo da neprijatelja istjeraju iz jednog dijela uporišta dok njegovo definitivno istjerivanje nije uspjelo.

Rezultati borbe — nepr. gubici: 10 mrtvih i 45 ranjenih, 2 uništena tenka i 1 kola. Naši gubici 2 mrtva i 3 ranjena druga.

30/31.X.1944. 2. i 3. bat. IV. Splitske brigade dobili su naređenje da demonstrativno napadnu Posušje, koji su zadatak ova dva bataljona i izvršila, poslije čega su se povukli i otišli u sastav brigade u Priluki...«

Jedinice 9. divizije (13. južnodalmatinska i 4. splitska brigada) nastavile su i u toku novembra čišćenje na području Imotskog, pa su 15-tog oslobodile Duvno a 18. Posušje. (Arhiv V.I.I., reg. br. 56—2, k. 842 A, i »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945«, knj. 2, str. 420—421.)

[8] Orlov kuk (k. 1301).

cilju sprječavanja spajanja neprijateljskih snaga ovih dvaju garnizona.

IV. Splitska brigada 4. bataljona i četa pratećeg oruđa

IV. Splitska brigada sa dva svoja bataljona i četom pratećeg oruđa smijeniće dijelove X. Udarne brigade XX. Divizije, koji se nalaze negdje na komunikaciji između Aržana i Studenaca, a za slučaj da je neprijatelj napustio Studence postaviće se kod Studenaca, ispitati situaciju u Lovreču i Cisti i povezati se sa XII. brigadom XXVI. divizije, koja se nalazi kod Šestanovca. Za slučaj da je neprijatelj napustio sve te garnizone orijentisaće neke svoje dijelove u pravcu Proložca sa zadatkom ispitivanja neprijateljskih snaga.

Preostala dva bataljona, koji se nalaze sa zadatkom kod s. Kovači doći će u sastav brigade *po* naređenju, kojega će naknadno dobiti od ovoga Štaba.

Grupa bataljona iz Biokova

Ova grupa bataljona sačekaće pristapske jedinice ove Divizije i skupa s njima krenuti pravcem Prisoje — Bukova Glava — Vinica, gdje će se i smjestiti. Tu će dobiti daljnja naređenja.

Baterija ove Divizije

Baterija ove divizije sa svim svojim dijelovima, uključivši i kurs, 24. o. mj. u 3 sata u jutro izvršiće pokret iz s. Galičić pravcem Livno — Žabljak — Smričani — Miši — Karlov Han — Bukova Gora i smjestiti se u Prisiku s tim, što će imati mali odmor negdje oko *Mandaka i Miša, gdje će skuhati* i nahraniti ljudstvo, a također i konje.

Veza

Brigade će sa svojim bataljonima održavati po mogućnosti telefonsku vezu, inače kuririma, i koristiće brzu borbenu signalizaciju. Brigade međusobno kuririma i radio-telegrafijom, sa Štabom divizije kuririma i radio-telegrafijom.

Naročitu pažnju štabovi brigada obratiće brzom uspostavljanju veze sa susjednim jedinicama, a *naročito* sa Štabom Divizije. Hitno nas izvještavati o situaciji na svom sektoru, jer je time uslovljen *uspjeh koordinacije* akcija, koja je ovdje apsolutno potrebna.

Sanitet: Štabovi brigada prema svom nahođenju odrediće mjesto svojih previjališta. Divizijska bolnica nalaziće se u s. Kamensko podno Kamešnice, kamo upućivati sve teže ranjenike. Hirurška ekipa Divizije u početku nalaziće se u s. Vinici.

Ishrana: Ishrana će se vršiti na terenu preko brigadnih intendantura, odnosno bataljonskih, dok prištapske jedinice i baterija preko divizijske intendanture.

Znakovi raspoznavanja: Po noći i za blisko odstojanje ostaju isti, prema dobivenim od ovoga Štaba.

Po danu za veća odstojanja:

24. X. o. g. dizanje puške okomito u vis sa kapom na vrhu — poziv. Odgovor: Puška vodoravno u desnu stranu.

25. X. o. g. Poziv: dizanje puške vodoravno, iznad glave, odgovor: Puška okomito u desnu stranu.

26. X. o. g. Poziv: Dizanje puške okomito u vis iznad glave, odgovor: Puška okomito u lijevu stranu.

Mjesto Štaba Divizije: Štab Divizije u početku će se nalaziti u s. Vinici, kamo slati sve izvještaje i kurire. Kasnije će se pomicati prema situaciji o čemu će brigade biti obaviještene.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — P. pukovnik: **Andro Kovačević**

Komandant — Pukovnik: **A.[10] Banina**

(M. P.)

Dostavljeno: Štabu VIII. Korpusa, štabovima brigada ove divizije, Grupi bataljona iz Biokova i Bateriji ove divizije.

[10] Ante

BR. 74

IZVJEŠTAJ ŠTABA 13. DIVIZIJE IZ DRUGE POLOVINE OKTOBRA 1944. ŠTABU 11. KORPUSA NOVJ O BORBAMA U GORSKOM KOTARU OD 11. DO 23. OKTOBRA[1]

ŠTAB XIII. DIVIZIJE
NARODNOOSLOBOD. VOJSKE
HRVATSKE
Broj _____
Dne ___/___194___

Predmet: Operativni izvještaj o borbama od 11. do 23. X. 1944 g.

ŠTABU XI. KORPUSA NOVJ.

Dostavlja se izvještaj o borbama u Gorskom kotaru od 11. do 23. X. 1944 god., sastavljen na osnovu naređenja Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske broj 440 od 10. XI. 1943 godine.[2]

1) Borbe su vođene na prostoru Ponikve — Lukov Dol — Brod-Moravice — Brod na Kupi — Delnice — Mrzla Vodica — Vrata — Mrkopalj — Vrbovsko. Glavna karakteristika terena je pošumljenost osim na sektoru Kupjak — Ravna Gora, dobra komunikativnost i prolaznost.

2) Na našoj strani učestvovala je cijela 13. divizija i III. brigada 43. divizije.

3) Na strani neprijatelja učestvovali su u borbi 5 bataljona (33. ustaška bojna, 1. i 2. bataljon 847. leg. puka i 2. i 3. bataljon 846. leg. puka), sa 9 tenkova, 46 kamiona, 2 topa 105 mm., 2 brdska topa 75 mm., zatim sa protivkolskim oruđima i bacačima.[3]

4) Raspored 13. divizije prije početka neprijateljske ofanzive bio je ovakav: 1. brigada oko Vrbovskog a jedan bataljon kod Jadrča; II. brigada na Karlovačkom području oko Netretića; III. brigada na prostoru Vrata — Lokve; I. odred sa jednim bataljonom kod Grižana, a jednim bataljonom na prostoru Drežnica; II. odred na prostoru oko Grobničkog Polja.

5) Tok borbe: 11. X. 1944 god. neprijatelj (33. ustaška bojna i 1. bataljon 847. puka) koji je toga jutra krenuo iz Ogulina sukobio se sa jednom četom 2. bataljona I. brigade kod sela

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 16—1/3, k. 913.
[2] Vidi objašnjenje br. 2 uz dok. br. 20.
[3] Vidi dok. br. 110.

Strinčeru (k. 347). Na Stonskoj prevlaci kod Zamaslina imao je jednu bateriju 105 mm, te na Oštrikovcu (k. 254) i Rudinama (k. 332) po jednu bateriju 105 i 152 mm. Snage na ovom sektoru bile su: XIX bataljon »999«, jedna četa I. bataljona 370. puka V.D., oko 100 mornara, divizion artiljerije Vražje divizije. Utvrđenja oko Stona sastojala su se od dobro izrađenih bunkera i starih tvrđava i zidina, od minskih polja i bodljikave žice. Garnizon Stona bilo je teško napadati i to prvo zbog jake artiljerijske odbrane koju nijesmo mogli ušutkati. Utvrđenja su bila građena više mjeseci i naša artiljerijska vatra nije im mogla mnogo smetati. Prirodni položaj bio je pogodan za odbranu jer je on omogućavao dobar plan vatre. Neprijateljska artiljerija mogla nas je nesmetano tući, a bila je i dobro upućana. Ključ Stona bila je Bartolomija (trig. 219).

Dobivši zadatak likvidacije Stona i ocijenivši ovako situaciju donijeli smo odluku[8] da napadnemo Ston sa IV bataljonom i jednim bataljonom grupe J.D.O.O., koji će svi imati do 2 čete u rezervi, kako bi mogli neprestano svježim snagama obnavljati prvi borbeni red. Težište napada biti će na Bartolomiju i Mali Ston. Bataljone smo rasporedili. I. Bataljon će napasti Humac (trig. 78) i Mali Ston. II. Bataljon će napasti Bartolomiju (trig. 219), III. Bataljon prebaciće se u zaleđe neprijatelja i likvidirati Strinčeru (trig. 347), V bataljon vršiti će pritisak iz pravca Prapratna, I. bataljon, grupa J.D.O.O., vršiti će pritisak iz pravca Starog grada. IV. Bataljon određen je u Divizijsku rezervu. Polazni položaj za napad Luka — Hodilje, i južne padine Starog grada (k. 337).

Tok akcije

Noću od 14—15 i 15—16 vršeni su vatreni prepadi od strane našeg IV i V bataljona. U toku dana 15, 16 i 17 ov. mj. naša i savezničke avijacija bombardovale su Ston i Konštare.

16-tog ov. mj. u prvi sumrak počelo je podilaženje bataljona. III. bataljon počeo je u 21,30 sati prebacivanje čamcima na vesla, pravcem Luka — Mali Voz. Zaštita prebacivanja bila je jedna četa I. Bataljona i jedna četa II. Bataljona koje su trebale u slučaju da neprijatelj zbog blizine opazi prebacivanje trećeg bataljona, da napadnu na Humac (trig. 78) i Bartolomiju (trig. 219) da bi skrenuli pažnju na sebe. Neprijatelj je međutim čuo kretanje ovih četa koje su se dosta nespretno kretale i osuo je sav prostor od Humca do Luke jakom artiljerijskom vatrom. Artiljerijom je tukao sve do 24 sata kada je V. bataljon izvršio napad iz pravca Prapratna i skrenuo svu artiljerijsku vatru na sebe. Za to vrijeme III. bataljon se je nesmetano prebacivao čamcima i to je trajalo sve do 3 sata ujutru. I. i II.

[8] Vidi dok. br. 49.

bataljon privlačili su se međutim u to vrijeme što bliže neprijateljskim položajima.

17-tog ov. mj. u 4,30 sati počeo je napad, napadom jedne čete I. bataljona na Humac (trig. 78) i jedne čete II. bataljona na Bartolomiju. Neprijatelj na Humcu bio je veoma otporan i moralo se je ubaciti još jedan vod da bi se likvidirala kota. II. Bataljon je poslije kraće borbe uspio izbiti na Bartolomiju. Zarobljeno je deset neprijateljskih vojnika dok se je ostalo povuklo u Mali i Veliki Ston. III. Bataljon zakasnio je sa prebacivanjem zbog nedostatka čamaca (bila su svega dva čamca na vesla) i morao je u toku 17-tog ov. mj. predaniti na Debelom Vrhu (k. 382). V. bataljon i Bataljon grupe vršili su u toku dana pritisak iz svog pravca i I. bataljon Grupe uspio je likvidirati k. 107. Situacija je poslije prvog napada bila: Naše snage zauzele su Humac (trig. 78), Bartolomiju (trig. 219) i Mihajlo (trig. 107). Neprijatelj je zadržao ostale položaje, kroz cijeli dan. Na večer mu je došlo pojačanje od 1 čete talijanskih fašista.[9] U toku dana bombardovan je Veliki Ston i Bartolomija od strane savezničkih bombardera. Situacija je kroz cijeli dan ostala nepromijenjena s tim što je neprijatelj poduzeo kontranapad na Bartolomiju (trig. 219), koji je naš II Bataljon odbio. Dvije čete V bataljona i jedna četa bataljona Grupe prebačene su u Česvinicu da u toku noći izvrše iz tog pravca napad na Veliki Ston.

U prvi sumrak III bataljon je krenuo sa Debelog Vrha pravcem Zaton Doli — Zamaslina. U Zatonu je sreo neprijateljsku patrolu i zarobio je, a zatim produžio prema Zamaslini i Strinčeri.

18-tog ovog mjeseca počeo je drugi napad i to na Veliki i Mali Ston i Strinčeru (trig. 347). Poslije kraće borbe uspio je III bataljon likvidirati Strinčeru, I. bataljon upao je u Mali Ston, II. bataljon upao je sa Bartolomije (trig. 219) u Veliki Ston, a V bataljon i bataljon Grupe upali su istovremeno iz pravca Česvinice u Veliki Ston. Neprijatelj je napustio sve položaje i koncentrisao se sav u tvrđavu Kaštel u Velikom Stonu, i Korunu u Malom Stonu. Naše jedinice stegle su same obruč oko tvrđava na 20 metara i neprijatelj u Korunu se predao. U Kaštelu davao je neprijatelj žilav otpor našto je Kaštel zapaljen. Osjetivši vatru posada Kaštela predala se na čelu sa jednim kapetanom. Ovim je završena likvidacija Stona. Zarobljeno je oko 250 Nijemaca i 8 oficira, sve naoružanje među kojem i 3 protuavionska mitraljeza.[10]

---

[9] Vidi primjedbu br. 9, uz dok. br. 90.

[10] Opširnije o uništenju neprijateljske posade u Stonu vidi dok. br. 4, 90, 116, 140 i 141 u ovoj knjizi, tom VIII, knj. 3, dok. br. 74, tom

U 16,30 sati upućeni su I. i II. Bataljon prema Zamaslinama i Đonta-Doli sa zadatkom da izbiju na komunikaciju Dubrovnik — Metković. Pred mrak stigli su do Zamaslina, koje je neprijatelj napustio. I tu je zarobljena neprijateljska baterija 105 mm, od koje dva ispravna topa. U Konštarima uspio je neprijatelj zapaliti jedan magacin dok je ostali materijal pao u naše ruke.

19-tog ov. mj. u zoru nastavljeno je gonjenje neprijatelja. I. Bataljon krenuo je u napad na Bliznu (trig. 354), II. Bataljon krenuo je u Đonta-Doli, a III. Bataljon bio je u rezervi u Konštarima. V. Bataljon ostao je u Velikom Stonu. II. Bataljon sukobio se sa neprijateljem u Đonta-Doli, protjerao ga prema Golom Brdu i poslije uporne borbe koja je trajala cijeli dan izbio na Golo Brdo. I. Bataljon uspio je u to vrijeme zauzeti Bliznu i povezati se sa II. bataljonom I. Brigade, zapadno od Oštrikovca i produžiti s njim napad na Oštrikovac (k. 404 i k. 254).[11] U ovim borbama zarobljeno je oko 50 neprijateljskih vojnika i nešto materijala. Neprijatelj je zadržao kote 254, 404 te 402 i Kuk (k. 376). U toku noći II. Bataljon se zbog zamorenosti povukao u Đonta-Doli, a njegove položaje zauzeo III. bataljon. I. Bataljon ostao je u toku noći na Blizni. Bataljon I. Brigade povukao se prema Ošlju.

20-tog ov. mj. neprijatelj je u toku noći dobio pojačanje od 8 kamiona iz Slanog. U toku dana vršio je neprestano pritisak na naše položaje nastojeći da naše snage zbaci s Golog Brda i Blizne. Naši bataljoni zadržali su kroz dan te položaje čvrsto u svojim rukama. Oko 17 sati naišla su naša 4 lovca i nadlijetali Oštrikovac i Rudine. Neprijatelj iz protivavionskih mitraljeza sa kamiona na cesti oborio jednoga. Jedan od aviona bacio je dva torpeda kraj naše baterije kod Konštara. Odlučeno je da se u toku noći izvrši popuna sa municijom i da se jedinice malo odmore, a u zoru da se izvrši napad. Naš V. bataljon koji je u toku dana stigao u Konštare smijenio je u zoru naš I. Bataljon na položaju.

21-og ov. mj. u toku noći neprijatelj je napustio Rudine i Oštrikovac i sa preostalim snagama duž komunikacije Dubrovnik — Metković formirao jaku kolonu (3—4 hiljade) i probio se prema Metkoviću.[12] Odmah u zoru upućeni su prema Ošlju II. i V. Bataljon da pomognu I. Brigadi koja je primila borbu sa zaštitnicom ove kolone. Kod Ošlja povezao se je naš

V, knj. 35, izvještaj Štaba 26. divizije Štabu 8. korpusa NOVJ od 17. novembra 1944. i »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945«, knj. 2, str. 411—415.

[11] O borbama 1. dalmatinske proleterske brigade na komunikaciji Dubrovnik — Metković vidi dok. br. 90.

[12] Vidi primjedbu br. 11 uz dok. br. 90.

II. bataljon sa dijelovima I. Brigade i zajedno sa njima produžio gonjenje neprijatelja sve do Neum-Kleka. V. Bataljon ostao je kod Ošlja, III. bataljon ostao je kod Rudina, a I. bataljon u Zaton Doli. U ovom gonjenju zarobljeno je daljnjih 30-tak neprijateljskih vojnika i 8 topova, nekoliko kamiona od kojih tri ispravna. U 21 sat dobili smo naređenje od Štaba Divizije da sve jedinice prikupimo do 12 sati 22. ov. mj. u Mali Ston za prebacivanje na Brač.[13]

22-gog svi bataljoni osim jedne čete II bataljona izvršili su pokret do Malog Stona. Četa II. bataljona došla u sastav bataljona.

U ovim akcijama koje su trajale od 16 ov. mj. do 22. ov. mj. postignuti su slijedeći rezultati:

Ubijeno je 128 neprijateljskih vojnika i 5 oficira.

Zarobljeno je oko 320 neprijateljskih vojnika i oficira.

Zaplijenjen je slijedeći materijal:

Protukolaca	2	Lakih bacača	7
Teških bacača	3	Lakih breda (puškomitraljezi)	7
Teških breda	2	Zbrojovke (puškomitraljezi)	2
Šaraca	23	Pušaka	209
Šmajsera	15	Signal. pištolja	3
Pištolja	29	Motocikla	3
Kamiona	4	Radiofona (male radiostanice)	3
Uništen tenk	1	Telefona	22
Radio stanica	5	Prikolica	4
Haubica	15	Dvogleda	4
Busola	4		
Konja	6		
Protuavionskih mitraljeza	2		

Naši gubici su sledeći:

Teže ranjenih	43
Lakše ranjenih	87
Poginulih	29

Napomena: Naš IV. Bataljon bio je za vrijeme ovih akcija pridodan I. Brigadi i njegov operativni izvještaj biti će dostavljen Štabu I. Brigade.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:	Načelnik-kapetan	Komandant-Kapetan:
Ante Deak	**Vilko Fiuman**	**Guvo Ivan**

[13] Vidi operacijski dnevnik 11. dalmatinske brigade u Arhivu V.I.I., reg. br. 28—11, k. 1101 A.

da naše snage zbaci s Golog Brda i Blizne. Naši bataljoni zadržali su kroz dan te položaje čvrsto u svojim rukama. Oko 17 sati naišla su naša 4 lovca i nadlijetali Oštrikovac i Rudina. Neprijatelj iz protivavionski mitraljeza iz kamiona na cesti oborio jednoga. Jedan od aviona bacio je dva torpeda kraj naše baterije kod Konštare. Odlučeno je da se u toku noći izvrši popuna sa municijom i da se jedinice malo odmore, a u zoru da se izvrši napad. Naš V. bataljon koji je u toku dana stigao u Konštare smijenio je u zoru naš I. Bataljon na položaju.

21-og. ov.mj. u toku noći neprijatelj je napustio Rudine i Ostrikovac i sa preostalim snagama duž komunikacije Dubrovnik-Metković formirao jaku kolonu (3-4 haljade) i probio se prema Metkoviću. Odmah u zoru upućeni su prema Ošlju II. i V. Bataljon da pomognu I. Brigadi koja je primila borbu sa zaštitnicom ove kolone. Kod Ošlja povezao se je naš II. bataljon sa dijelovima I. Brigade i zajedno sa njima produžio gonjenje neprijatelja sve do Naum-Kleka. V Bataljon ostao je kod Ošlja, III. bataljon ostao je kod Rudina, a I. bataljon u Zaton-Doli. U ovom gonjenju zarobljeno je daljnjih 30-tak neprijateljskih vojnika i 8 topova, nekoliko kamiona od kojih tri ispravna. U 21 sat dobili smo naredjenje od Štaba Divizije da sve jedinice prikupimo do 12 sati 22. ov.mj. u Mali Ston za prebacivanje na Brač.

22-gog svi bataljoni osim jedne čete II bataljona izvršili su pokret do Malog Stona. Četa II. bataljona došla u sastav bataljona.

U ovim akcijama koje su trajale od 16 ov.mj. do 22. ov.mj. postignuti su slijedeći rezultati:

Ubijeno je 128 neprijateljskih vojnika i 5 oficira.
Zarobljeno je oko 320 neprijateljskih vojnika i oficira. 8
Zaplijenjen je sledeći materijal:

Protukolaca	2	Protuavionski mitraljeza	2
Teški bacača	3	Laki bacača	7
Teški breda	2	Laki breda (puškomitraljeza)	7
Saraca	23	Zbrojovke (...)	2
Šmajsera	15	Pušaka	209
Pištolja	29	Signal. pištolja	3
Kamiona	4	Motocikla	3
Uništeni tenk	1	Radiofona (male, radiostanice)	3
Radio stanica	5	Telefona	22
Haubica	15	Prikolica	4
Busola	4	Dvogleda	4
Konja	6		

Naši gubitci su sledeći:

Teže ranjenih 43
Lakše ranjenih 87
Poginulih 29

Napomena: Naš IV. Bataljon bio je za vrijeme ovih akcija pridodan I. Brigadi i njegov operativni izvještaj biti će dostavljen Štabu I. Brigade.

Smrt fašizmu - Sloboda Narodu.

Politkomesar: Načelnik-Kapetan: Komandant-Kapetan:

Fotokopija poslednje stranice dokumenta br. 77

BR. 78

IZVJEŠTAJ ŠTABA KARLOVAČKE BRIGADE OD 24. OKTOBRA 1944. ŠTABU 34. DIVIZIJE NOVJ O NAPADU NA NEPRIJATELJSKU POSADU U MAVRAČIĆIMA[1]

ŠTAB
KARLOVAČKE BRIGADE N.O.V. i P.O.
JUGOSLAVIJE
Op. br: 23.
Dana 24. X. 1944. g.

Predmet: Operativni izvještaj
od 23. na 24.X.o.g.
Dostavlja se.

ŠTABU 34. DIVIZIJE IV. KORPUSA NOVJ
sekcija Samobor — Zagreb 1:100.000.

Selo Mavračići nalazi se sa lijeve strane pruge dolazeći od Karlovca a sjeverozapadno od mjesta Zdenčina. Samo selo nalazi se na ravnici malo uzdignuto iznad pruge. Neprijatelj je imao rovove cik-cak, bodljikavu žicu, sa istom ogradio je čitavo selo a na žice postavljene su bombe.

Naša brigada napadala je sa tri bataljona i to: 1. bataljon napadao je sa južne strane, 2. bataljon s jugoistočne strane glavnim pravcem i 3. bataljon napadao je sa zapadnog pravca, dok jedan bataljon nalazio se u rezervi. Za izvršenje ovoga zadatka dodijeljeno je ovoj brigadi 2. baterije teških bacača, jedan brdski i jedan protukolski top. Brigada »Franjo Ogulinac Seljo« osiguravala je izvršenje ovoga napada od pravca Horvata i Babića. Žumberačka brigada osiguravala je sa jednim bataljonom kod sela Karlovići, Marovići a prva brigada VIII. divizije osiguravala je od pravca Zdenčine i Klinča Sela.

U selu Mavračići nalazili su se gestapovci, 100 Hrvata i 60 Nijemaca. Njemački oficiri bili su zapovjednici a podoficiri bili su izmiješani Nijemci i Hrvati.

Neprijatelj je bio dobro utvrđen u rovovima cik-cak i ograđen bodljikavom žicom na kojoj su bile postavljene bombe. Namjere neprijatelja bile su osiguravati prugu Zagreb — Karlovac a u koliko dođe do napada boriti se do posljednjega. Naša odluka bila je napasti neprijatelja u selu Mavračići i likvidirati ga.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 58—1/3, k. 1229.

Zapovijest je bila izdana pismeno koju prilažemo.[2]

Borba je otpočela u 21. čas kod 1. bataljona zato što je neprijatelj osjetio njegovo podilaženje, dok glavni napadaj uslijedio je u 22 časa i završio u 23.30 časova.[3]

1. bataljon koji je napadao sa južne strane sela Mavračići došao je do pruge, tj. do polaznog napadaja u 9 časova i tom prilikom bio je otkriven pošto su se neprijateljske patrole nalazile na pruzi te primijetile podilaženje ovoga bataljona. Odmah iza toga neprijatelj je počeo napuckavati i tako su bile otkrivene prije vremena naše namjere, ovaj bataljon čekao je na ostale bataljone i na vrijeme napada određeno zapovješću; 2. bataljon koji je napadao glavnim pravcem, tj. sa jugoistočne strane, došao je na položaj u 20 časova i izveo komandni kadar pred neprijateljski položaj, dao pravce napada svakoj četi, vodu i desetini i potom se povratio sa komandnim kadrom na polazni položaj. Čim je otpočelo napuckavanje od 1. bataljona odmah je ovaj bataljon započeo sa podilaženjem i tražio da teška oružja otpočnu tući po neprijatelju pošto je neprijatelj osjetio naš dolazak.

3. bataljon koji je napadao sa zapadnog pravca, nije došao na vrijeme već zalutao po šumi i zakasnio tri četvrt sata. U 22 časa Breda Kom-Kom zapalila je jednu kuću našto su 2. i 1. bataljon žilavo pritisnuli na neprijatelja i otvorili jaku automatsku vatru, a potom prešli na juriš, 2. bataljon je prvi upao u selo a odmah iza toga i prvi bataljon. Čim su ovi bataljoni upali u selo neprijatelj je bio bačen iz rovova, nastalo je komešanje i panika kod neprijatelja što su borci 1. i 2. bataljona vrlo dobro iskoristili i počeli bombama i kamama da savlađuju neprijatelja. Odmah nakon [toga] stigao je 3. bataljon i udario sa zapadnog pravca što je kod neprijatelja donijelo još veću paniku pošto je namjeravao da se izvuče zapadnim pravcem. Neprijatelj je bio tom prilikom savladan tako da je pobjeglo oko deset neprijateljskih vojnika otvorenim prostorom koga je trebala zatvoriti četa u rezervi 3. bataljona.

Poslije savladanog i likvidiranog neprijatelja raspoređeni su bataljoni izvan sela svaki u svom pravcu nastupanja sem 2. bataljona koji je određen za evakuaciju plijena, a njegov pravac nastupanja preuzeo je 4. bataljon za osiguranje evakuacije plijena. Ovi bataljoni osiguravali su sve dok se nije sav plijen izvukao a potom krenuli u polaznu bazu.

Postavljene zadatke u potpunosti su izvršili 1. i 2. bataljon dok 3. bataljon zbog zakašnjenja nije u potpunosti izvršio svoj zadatak.

---

[2] Vidi dok. br. 68 i 69.
[3] Vidi dok. br. 148.

Zaplijenjeno je i to: 4 šarca, 3 puškomitraljeza (»Brno«), 4 teška mitraljeza (»Maksim«) i jedan laki (»Maksim«), 1 teški talijanski bacač, 2 lagana bacača, 90 pušaka, 12.000 metaka, 80 kompletnih odijela i cipela, 2 dvogleda, 2 raketna pištolja, 200 komada bombi, 3 pištolja, 30 šatorskih krila, 1 radio-aparat, 1 telefon, 1 motorkotač, 10 konja, 1 kuhinja i 4 kola.

Zarobljena su dva neprijateljska vojnika i 1 oficir (Nijemac).

Ubijeno je oko 140 neprijateljskih vojnika i 2 oficira.

Vlastiti gubici: 10 drugova je poginulo, 33 ranjena i jedan drug nestao, za koje dostavljamo listu gubitaka.—

Među poginulim drugovima nalazi se komandant II. bataljona drug Kasunić Jurin Josip, komesar čete I. bataljona drug Osrečki Pavla Mirko i komandir čete IV. bataljona drug poručnik Stupljanec Stjepana Stjepan.

Među ranjenim drugovima nalazi se komesar čete II. bataljona drug Kranjčec Ivana Josip, pomoćnik komesara čete II. bataljona Vrbetić Tome Mato i pomoćnik komesara čete I. bataljona Lulek Antona Anton.

U ovoj borbi utrošeno je municije:

za engleske puško-mitraljeze	5213	metaka
„ puško-mitraljeze »Brno«	5119	„
„ talijanske-puškomitraljeze	1508	„
„ Bredu	800	„
za šmajsere	510	„
Bredu — Kom-Kom	100	„
za rusku protutenkovsku pušku	6	„
„ španjolski puškomitraljez	80	„
„ ručne bombe	88	komad
za mali bacač mina	26	„
za teški bacač mina	173	„
„ protukolski top granata	18	„

U ovoj borbi izgubljena je jedna cijev rezervna za engleski puškomitraljez. U ovoj borbi naročito se istakao I. i II. bataljon, to jest svi borci i rukovodioci ovih bataljona, naročito desetari, vodnici, komande četa, štab II. i I. bataljona. III. bataljon također je za pohvaliti, malo je zakasnio, ali je poslije ispravio i zaslužuje pohvalu.

Također pohvaljuju se drugovi borci i rukovodioci prateće čete kao i čete za vezu.

Kritika akcije: Ova akcija vrlo je dobro pripremljena i izvedena sem III. bat. koji je imao nedostatak u zakašnjenju. Da je III. bataljon došao na vrijeme i da je postupio prema zapovijesti ne bi ni jedan neprijateljski vojnik pobjegao a pored

toga bio bi privukao jedan dio neprijateljske vatre na sebe i s time omogućio lakši prodor i sa manje žrtava 2. bataljonu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar: **P.[4] Erdeljec** Op. Of. — kapetan **Ivković** v. d. komandanta **Boca[5] Balaš**

BR. 79

IZVJEŠTAJ ŠTABA 8. DIVIZIJE OD 25. OKTOBRA 1944. ŠTABU 4. KORPUSA NOVJ O RADU I ORGANIZACIONOM STANJU JEDINICA[1]

ŠTAB VIII. UDARNE DIVIZIJE NOVJ
Broj: 195 1944 g.
25.X.1944 god.

Opći vojno-organizacioni izvještaj za mjesec oktobar 1944 god. dostavlja.—

ŠTABU IV. KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE.—

a) Vojničku situaciju u mjesecu oktobru karakterišu veliki uspjesi na istočnom i zapadnom frontu, izbijanje Crvene Armije jačim snagama na naše granice, ofanziva naših jedinica u čitavoj našoj domovini uz pomoć Crvene Armije, zbog čega je oslobođena većim dijelom Srbija, a također i glavni grad buduće federativne demokratske Jugoslavije Beograd. Odmah poslije oslobođenja Beograda jedinice N.O.V. uz pomoć Crvene Armije oslobodile su Zemun, Novi Sad, Petrovaradin i niz drugih gradova i naseljenih mjesta.[2] Obzirom na napred navedene uspjehe demoralizacija nastaje sve veća kod neprijateljskih trupa, a naročito kod domobrana, četnika i ustaša. Oslobođenjem Beograda razbijena je sva nada fašističkim slugama Draži, Nediću i ostalim zbog čega su i pobjegli sa Nijemcima. Kozačke jedinice još uvijek se dobro bore, a po izjavi jednoga kozaka koji se predao, da se neće predati našoj vojsci, već da će se predati Crvenoj Armiji i neka im ona izreče zasluženu kaznu. Neprijateljska avijacija u toku ovog mjeseca prema našem oslobođenom teritoriju pojavljivala se je sa ma-

[4] Petar
[5] Boris

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 16/1—2, k. 827.
[2] Vidi knjigu »Završne operacije za oslobođenje Jugoslavije 1944—1945«, izdanje Vojnoistorijskog instituta JNA, Beograd, 1957.

njim formacijama i vršila bombardovanja prema našim aerodromima i okolice Topuskog. Savezničkа avijacija bila je polovinom ovoga mjeseca dosta aktivna bombardujući neka uporišta i neprijateljske garnizone u našoj domovini.—

Na sektoru naše Divizije karakterišu vojničku situaciju u ovome mjesecu ofanzivne operacije jednim dijelom na komunikaciju, a zatim na neprijateljska uporišta. Na terenu naše divizije u toku mjeseca neprijatelj je napravio više ispada u oslobođeni teritorij Korduna od pravca Karlovca, Duge Rese, Tounja, Oštarija i Vaganca. Ovi ispadi bili su omogućeni neprijatelju obzirom na odsutnost Štaba Divizije i I. i II. Brigade. Jačina neprijatelja prema našem oslobođenom teritoriju ostala je u glavnom nepromijenjena, a isto tako i razmještaj njegovih jedinica. Kod samog neprijatelja unutar njegovih jedinica pojačala se demoralizacija, a ujedno i teror koji je neprijatelj preduzeo prema svojim potčinjenim, da bi sprečio raspadanje svojih jedinica. U vezi slabog stanja jedinica u N.D.H. neprijatelj je odlučio da formira I. Udarnu Diviziju[3] sa sjedištem u okolici Zagreba sa kojom bi verovatno mogao polučiti djelomične uspjehe i maskirati pred narodom svoju slabost i čvrstinu.—

U toku ovoga mjeseca, a u vezi opće situacije naše jedinice imale su slijedeći raspored:

Poslije neuspjele operacije na Sunju[4] I. Brigada sa tanjim snagama vršila je blokadu Sunje, a II. Brigada prebačena je na sektor »Trokuta« radi likvidacije postojećih želj. stanica i uništavanja komunikacija, gdje je vodila uspješnu borbu i likvidirala želj. stanicu Šaš i Živaju.[5] U ovoj borbi Brigada se dobro držala i uništila neprijateljska uporišta uz minimalne svoje gubitke. Pored uništenja neprijateljskih uporišta Šaša i Živaje uništena je i želj. pruga na dužini oko 15 klm., tj. Sunja — Dubica.

Jačom koncentracijom naših snaga prema Petrinji, Sunji i Dubici neprijatelj je također na ovu liniju bacio čerkeske jedinice zbog čega su daljnje operacije bile otežane. U vremenu od 9—12 oktobra I. i II. Brigada izvršila je pokret od pravca Sunje i »Trokuta« prema Glini. U Glini za ove jedinice bilo je pripremljeno kazalište (kino) na kome su prisustvovale obadvije Brigade, Brdski Divizion i prištapski dijelovi Štaba Divizije. Ovo se pokazalo vrlo praktično, borci su sa oduševljenjem posmatrali priredbu i vidi se da je na njih povoljno djelovalo. Sa sektora Gline izvršen je pokret na sektor Pokupsko sa sljedećim rasporedom:

---

[3] Vidi dok. br. 110, primjedbe br. 84, 104 i 181.

[4] O borbama za Sunju 26/27. oktobra 1944. vidi dok. br. 16, 110 i 129, primjedbu br. 2, i tom V, knj. 33, dok. br. 95, 105 i 115.

[5] Vidi dok. br. 17 i 19.

I. Brigada razmještena je na sektor Hotnja — Farkašić, II. Brigada razmještena je na sektor Cerje — Poljanek, gdje su se jedinice odmarale i vršile pripreme za buduće operacije.—

III. Brigada u vremenu cijelog perioda bila je raspoređena na sektoru Cerovac — Perjasica — Tobolić — Plaški, dok su dva bataljona kraće vrijeme bila na sektoru Poljanak — Prijeboj. Zadatak je bio sprečavanje neprijateljskih ispada na slobodni teritorij i djelovanje na komunikaciji Karlovac — Ogulin, kao i osiguranje komunikacije Lika — Kordun. 19 i 20 ov. mj. neprijatelj je napravio jači ispad od Vaganca prema Drežniku gdje se je i zadržao. Dijelovi III. Brigade, dijelovi Unske Operativne Grupe i V. bataljon II. Brigade napali su ovoga neprijatelja[6] gdje je uslijed nepovezanosti naših jedinica I. bataljon III. Brigade pretrpio osjetljive gubitke za što će se dostaviti operativni izvještaj.[7]

Noću 14/15 ov. mj. I. Brigada napala je neprijateljsko uporište Žažinu i u napadu nije uspjela.[8] II. Brigada za vrijeme izvođenja operacije vršila je osiguranje i svoj zadatak izvršila je. — Poslije izvršene operacije na Žažinu nakon kraćeg odmora I. Brigada prebacila se je na sektor Donje Kupčine, a II. Brigada na sektor Kravarsko.—

23/24 ov. mj. dijelovi XXXIV. Divizije napali su neprijateljsko uporište Mavračići koga je u potpunosti likvidirala.[9]

U isto vrijeme Žumberačka Brigada prebacila se na Žumberak. Naša I. Brigada vršila je osiguranje izvođenja operacije na Mavračiće blokirajući neprijateljsko uporište Zdenčinu i Klinča Selo. Za vrijeme operacije neprijatelj je pokušao iz Zdenčine krenuti u pomoć prema Mavračiću nekoliko puta i u svim pokušajima bio odbijen.—

Operativni Štab za Kordun sa jednim bataljonom zatvarao je pravac prema Karlovcu, a sa jednim prema Vagancu i djelovao u saglasnosti sa III. Brigadom.—

b) Naš Štab je potpun, isto tako potpuni su i Štabovi Brigada, na mjesto ranjenog načelnika štaba II. Brigade druga Koraća postavljen je kapetan drug Mirko Žutić. Isto tako popunjeni su svi Štabovi bataljona. U nekim Štabovima bataljona bilo je promjena, postavljeni su novi članovi koji će na svojim dužnostima moći zadovoljiti. U samom radu Štabova bataljona osjetilo se je da neki članovi više se vole zadržavati u Štabu, a manje u jedinicama, našto im je ukazano i od tog vremena osjeća se veća pomoć njih samih podređenim jedinicama. Isto

[6] Vidi dok. br. 70.
[7] O gubicima naših jedinica vidi primjedbu br. 123, uz dok. br. 110.
[8] Vidi dok. br. 35, 36 i 53.
[9] Vidi dok. br. 68, 69 i 78.

tako veća je pomoć Štabovima bataljona od strane Štabova Brigada. Što se tiče Štabova Brigada od prošlog izvještaja nije bilo nekih promjena. Kod Štaba III. Brigade bilo je nekih nedostataka po pitanju međusobnog odnosa između pojedinih članova što je uklonjeno. Sam komandant i komesar ovoga štaba još uvijek se nedovoljno snalaze i dosta neplanski rade, na što im je ukazano prilikom obilaska tokom ovoga mjeseca. Operativni Štab za Kordun još uvijek ne zadovoljava ali pitanje pomoći i kontrole tom Štabu otežano je zbog udaljenosti našeg Štaba od njih. Stanje u Brdskom Divizionu izmijenjeno je u toliko, što je dosadašnji pomoćnik komesara Diviziona prekomanđovan za komesara bataljona u II. Brigadu, a na njegovo mjesto postavljen je jedan drug, dosadašnji pomoćnik komesara bataljona iz II. Udarne Brigade.—

c) U toku ovoga mjeseca u našoj Diviziji kod Štabova Brigada formirani su izviđački vodovi, a kod Štaba I i II Brigade formirani su vodovi jurišnih pionira i završili kraći kurs kod Štaba Korpusa, dočim kod III. Brigade vod jurišnih pionira još nije formiran što će učiniti prema usmenom dogovoru sa komandantom Korpusa[10] u kraćem roku kada budu uslovi za održanje kursa. —

d) Brojno stanje naše Divizije vidi se u priloženom pregledu.[11] Ona je u porastu, jer smo od Štaba XXXIV. Divizije iz njihovih dopunskih bataljona primili oko 350 novomobilisanih boraca i oko 60 domobrana koji su zarobljeni u Sv. Klari.[12] —

e) U pogledu nacionalnog i socijalnog sastava povećao se broj u nacionalnom sastavu prijemom novomobilisanog ljudstva sa sektora Pokupskog.[13] —

f) U proteklom vremenu uslijed operacija i pokreta vojnička obuka izvodila se je u manjim obimima, ali se je težilo da se i pored operacija i pokreta iskoristi svaki slobodan momenat za izvođenje obuke. U vezi dobivenih uputa za pripremanje jedinica za vođenje borbi u gradovima poduzete su mjere za izvođenje vježbi u zauzimanju većih i naseljenih mjesta i gradova. Također u vezi dobivenih uputa pojačana je disciplina u svim našim jedinicama i vrše se svakodnevno pripreme za ulazak u gradove u pogledu vladanja rukovodećih drugova i svih ostalih boraca u gradovima i vršenja dužnosti dolaskom u gradove.[14] Sama obuka i pripreme do sada dale su dobre rezultate.

---

[10] Komandant 4. korpusa NOVJ bio je tada Bogdan Oreščanin.

[11] Vidi pregled brojnog stanja jedinica Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske, dok. br. 111.

[12] Neprijateljsku posadu u Svetoj Klari uništile su jedinice 34. divizije 13/14. oktobra 1944 (vidi dok. br. 32, 37 i 84).

[13] O nacionalnom i socijalnom sastavu ljudstva 8. divizije vidi dok. br. 112.

[14] Navedena uputstva Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske objavljena su u V tomu, knj. 33, dok. br. 37.

Još uvijek pored toga rada konferencije koje se održavaju u našim jedinicama ima nedostataka i oni dolaze do izražaja naročito u operacijama širih razmjera. Opaženo je da su naši rukovodioci prilikom dobivenog zadatka za izvršenje operacije vršili pripreme šablonskim radom, tj. odlazili do svojih potčinjenih štabova, uručili im zapovijest, nekoliko riječi progovorili o važnosti akcije, umjesto da su dobiveni zadatak dobro prodiskutovali i proučili sa Štabovima bataljona, zatim sa komandama četa i svim specijalnim jedinicama koje učestvuju u izvršenju zadatka. U posljednjim operacijama vršene su temeljite pripreme sa svim komandnim kadrom i specijalnim jedinicama, tako da svaka jedinica počem od desetine znade svoj zadatak i ovakova priprema dala je dobre rezultate. Za izvođenje operacija širih razmjera ukazata je potreba svom komandnom kadru da njihove jedinice izvrše dobiveni zadatak i da se pri izvršenju zadatka ne gleda sa stanovišta svoje jedinicę nego sa stanovišta općeg zadatka koji je postavljen pred sve jedinice, što se je u posljednjim operacijama pokazalo dovoljno angažovanja svih jedinica za izvršenje općeg zadatka. — Naročito se poklonila pažnja Štabovima Brigada pa i Štabovima bataljona na upotrebu pridodatih im pratećih oruđa i koordiniranju vatre svih oruđa sa radom svoje pješadije i ostalih specijalnih jedinica. Uz ove nedostatke ima još nedostataka koje smo naveli u prošlom izvještaju. S obzirom na zadatak koji se postavlja pred naše jedinice, a to je čišćenje naše domovine, sa kojim će se naše jedinice pojačati u ljudstvu, poduzete su sve mjere na izgradnji i usavršavanju svih komandnih rukovodilaca, da bi ih u datom momentu imali dovoljan broj.—

10. ov. mj. počeo je sljedeći podoficirski kurs na kome imade 50 slušaoca. Pored ovoga kursa imademo dopunski bataljon u kome se vrši obuka novomobilisanih omladinaca, kako bi se istima pružilo najosnovnije vojničko znanje. —

g) Naš Divizion u posljednjim operacijama izvršavao je dobivene zadatke dobro. U vezi dobivenih uputa sa Divizionom izvodi se praktična i teorna obuka, tako kada se dobiju oruđa, što će vjerovatno biti brzo u odnosu na uspješne operacije u domovini, moći ćemo iz našeg Diviziona formirati jače artiljerijske jedinice i mislimo da će sadanji komandni kadar i drugovi borci izvođenjem preduzete obuke moći zadovoljiti. —

Prateće čete po Brigadama su dosta dobre, ali još ne ispunjavaju dobivene zadatke onako kako bi to trebalo, zbog čega je potrebno mnogo više obuke na njihovim oruđima i specijalnim dužnostima. Sa municijom za sve vrste teških oruđa vrlo slabo stojimo, te se ne može za vrijeme operacija ispoljiti sva vatrena moć ovih oruđa, a u koliko se ispolji ista je vrlo kratka

zbog manjkavosti municije, te u koliko jedinica ovaj momenat ne iskoristi zadatak ostane neriješen baš zbog ovih slučajeva. —

Inžinjeriske čete po Brigadama u glavnom su dobre. Primijećeno je da se mnogo troši eksploziva prilikom rušenja pojedinih objekata i pruge, ovo je zbog toga što se ne raspolaže sa specijalnim ljudstvom, zbog čega bi bilo potrebno održati koji kurs u pogledu upotrebe svih preparata za rušenje, zamagljivanje itd.

U pogledu rada jedinica za vezu od prošlog izvještaja nije bilo znatnijih promjena. Veza je u svim operacijama u glavnom zadovoljila. Trebalo bi nam dodijeliti nešto više kabla za našu četu za vezu. Sadanji referent drug Rašeta dosta je dobar, ali je primijećeno da nije davao dovoljno pomoći komandnom osoblju po Brigadama na što mu je ukazato. —

Informativna služba još uvijek ne zadovoljava i ako su postavljeni odgovorni drugovi po svim jedinicama. Ukazata je potreba inf. službe oficiru pri ovome Štabu i vjerujemo da će i ova grana službe krenuti naprijed.

Novopostavljeni načelnik intendanture potporučnik drug Vaso Vucelić vratio se je sa kursa i mislimo da će dolaskom ovoga druga služba u intendanturi zadovoljiti. Stanje intendanture po Brigadama dosta je dobro ali se primjećuje da Štabovi Brigada ne daju dovoljno pomoći svojim intendantima na što im je ukazana potreba davanja pomoći. Ishrana jedinica bila je sa sela i kazana i u glavnom bila je dobra, sem što nema soli i svi borci već duže vremena jedu neslanu hranu. Stanje odjeće i obuće je vrlo slabo, a naročito sada sa popunjavanjem novih boraca imade ih mnogo u civilnom odijelu i u šeširima kao i bosih. Bilo bi potrebno u koliko se ima mogućnosti u Vašim radionicama poduzeti pravljenje Titovki, jer sasma drugi izgled jedinica dobiva kada bi se izbacili šeširi i raznorazne kape.

Sanitet je u posljednje vrijeme zadovoljio. U prihvatnoj bolnici nije bila disciplina, odnos, čistoća onakova kakova bi to morala biti zbog čega su poduzete potrebne mjere. —

Općenito stanje u našim jedinicama je dobro, ali ima još dosta nedostataka koje treba ukloniti, s obzirom na zadatke koji stoje pred nama. Mislimo da bi bilo najpotrebnije da se posveti što veća pažnja radu sa komandnim kadrom u cilju, da se pojača disciplina, znanje, inicijativa, osjećaj odgovornosti i da isti u budućim operacijama dadu što više od sebe u svim vojničkim radnjama, kako bi izvršenje dobivenog zadatka se moglo izvršiti u potpunosti. —

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, p.pukovnik: **D. Krstić** (M. P.) Komandant p.pukovnik: **M. Šumonja**

BR. 80

PREGLED SOCIJALNOG I NACIONALNOG SASTAVA LJUDSTVA 13. DIVIZIJE OD 25. OKTOBRA 1944. GODINE[1]

PRE

SOCIJALNOG I NACIONALNOG SASTAVA — 13. DIVIZIJE

Jedinica		Broj. stanje po spisku	Socijalni sastav							
			Radnika	Seljaka	Intelektualaca	Obrtnika i sitnih trgovaca	Namješt. i srednjoškolaca	Policaja, žandara i finanaca	Voj. lica	
Štab XIII Divizije	komand. kadar	11	1		5	1			4	
	borac									
Jedinice pri Štabu Divizije	komand. kadar	64	23	16	11	3	5	2	4	
	borac	255	129	51	14	43	16	1	1	
Pionirski Bataljon	komand. kadar	19	14				5			
	borac	133	78	41		13	1			
Artiljer. Divizion	komand. kadar	65	49	3	1	2	7	1	2	
	borac	159	119	15	7	7	11			
I Ud. Brigada	komand. kadar	255	168	34	12	21	10	4	6	
	borac	745	514	81	17	95	36	1	1	
II. Brigada	komand. kadar	280	166	31	13	37	29		4	
	borac	949	540	183	14	102	105	2	3	
III. Brigada	komand. kadar	196	133	7	9	30	13	2	2	
	borac	628	425	66	16	85	28	6	2	
Grupa Odreda	komand. kadar	205	118	33	7	34	13			
	borac	554	331	110	11	80	22			
Dopunski Bataljon	komand. kadar	6	3		2	1				
	borac	120	31	56	11	15	5		2	
Ukupno	komand. kadar	1.101	675	124	60	129	82	9	22	
	borac	3.543	2.167	603	90	440	224	10	9	
Sveukupno		4.644	2.842	727	150	569	306	19	31	

Politkomesar potpukovnik:
Matić Đuro

SMRT FAŠIZMU —

[1] Original (pisan mastilom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 21/4, k. 913.

GLED

XI. KORPUSA — U VREMENU OD 15. IX. DO 25. X. 1944.

Nacionalni sastav														
Srba	Hrvata	Slovenaca	Crnogoraca	Muslimana	Talijana	Rusa	Jevreja	Madara	Čeha	Nijemaca	Poljaka			
6	4		1											
22	36	3	3											
38	213	2	1								1			
	18	1												
2	114	4			13									
21	43	1												
15	131	1			10			1		1				
71	180		4											
74	619	5	2	2	40	2					1			
35	243	2												
46	847	9		2	43	1			1					
36	151	2	2			5								
33	516	9	1		31	22				2	14			
76	126				3									
104	367	6			74		3							
2	4													
10	100				10									
269	805	9	10		3	5								
322	2.907	36	4	4	221	25	3	1	1	3	16			
591	3.712	45	14	4	224	30	3	1	1	3	16			

SLOBODA NARODU!

(M. P.)

Komandant major
Vlaisavljević[2]

[2] Dušan

BR. 81

IZVJEŠTAJ ŠTABA 20. DIVIZIJE OD 25. OKTOBRA 1944. ŠTABU 8. KORPUSA NOVJ O OSLOBOĐENJU SINJA I UNIŠTENJU NEPRIJATELJA KOJI SE POVLAČIO KA SPLITU[1]

Hitno

ŠTAB
XX DIVIZIJE NOVJ
Dne 25. X. 1944. u 23[h]

ŠTABU VIII KORPUSA NOVJ

Poslije vođenih borbi u okolici Sinja, jakog pritiska izvršenog na sva uporišta i spoljnja utvrđenja Sinja, neprijatelj je najprije napustio Hrvace, a potom Han-Obrovac.[2] Oba uporišta napuštena su pod jakim pritiskom i spriječeno mu je da digne most kod Han-Obrovca u vazduh. Minirani prostor oko svih uporišta kao i kod Sinja pređen je sa minimalnim gubicima.[3] Za vrijeme našeg jakog pritiska nastalo je kolebanje između domobranskih oficira i domobrana kojih je u toku noći prešlo na našu stranu oko 100, a koji su prethodno onesposobili topove, tj. zatvarače su bunkerisali. Dobili smo tokom noći obavještenja da će se neprijatelj oko 7 sati u jutro početi povlačiti iz Sinja. Procijenili smo situaciju i po naređenju druga pukovnika Kuprešanina[4] prebacili kao pomoć od dva bataljona[5] našoj X. U. Brigadi, koja je već dejstvovala prema Klisu.[6] Upotrebili smo i posljednje rezerve municije samo da bi što jaču vatru ispoljili na Sinj i sa vatrom ih rastrojili. Učinak naše vatre, bacača i topova kao i teških mitraljeza sa pogodnih tačaka bio je odličan. Neprijatelj je u paničnom bjekstvu napustio grad, ali je ipak sa sobom povezao dosta hrane, municije, teško naoružanje, jedan dio građanstva koji se neprijateljski prema nama držao, zapravo to nije građanstvo nego jedan broj fratara

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 20—1/4, k. 518.

[2] Hrvace, Obrovac, Trilj i Sinj oslobodile su jedinice 20. divizije 24/25. oktobra (vidi Arhiv V.I.I., reg. br. 2—1, k. 119/8 i 1—2, k. 1030).

[3] Gubici 8. dalmatinske brigade bili su: 1 mrtav i 12 ranjenih (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—2, k. 1030).

[4] Milan Kuprešanin privremeno je vršio dužnost komandanta 8. korpusa NOVJ (vidi dok. br. 110 primjedbu br. 142 i 144).

[5] Odnosi se na 2. i 4. bataljon 9. dalmatinske brigade (vidi Arhiv V.I.I., reg. br. 1—2, k. 1030).

[6] Deseta dalmatinska brigada oslobodila je Klis 25/26. oktobra (vidi dok. br. 91, 140 i 141 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 1—2, k. 1030).

i onih koji se osjećaju krivi, te je tako ta kolona krenula prema Dicmu. Ubrzanim maršem krenula su naša dva bataljona preko Visoke (k. 891) sa ciljem bočnog dejstva ustaške kolone, dok su dva bataljona VIII. Brigade sa tenkom i artiljerijom krenuli također ubrzanim maršem za pomenutom kolonom. Događaji su se vrlo brzo razvijali. Naš tenk odigrao je najznačajniju ulogu u ovoj završnoj fazi borbe. Neprijateljska kolona bila je uklještena od Dicma od strane naše X. U. Brigade, sa boka od dijelova IX. Brigade, a sa začelja od dijelova VIII. Brigade i našeg tenka. Tenk je prošao kroz kolonu, izbio na čelo, okrenuo se i do začelja pobio veliki broj ustaša koji su ostavili sav materijal i ta razbijena kolona počela je bezglavo da bježi, lijevo-desno samo da bi spasili glavu. Koncentričnim dejstvom svih snaga kolona je više-manje uništena. Sprema, materijal i oružje — sve je zaplijenjeno. Pojedine grupe uspjele su da pobjegnu.

Ne mogu vam kazati niti navesti tačne cifre ovih borbi. Oružje, municija, sprema, magazini ogromna je. Oduševljenje naših jedinica bilo je ogromno, želja da se unište bila je također velika. Svi su se rukovodili sa tim da je glavno uništiti neprijatelja, a da ćemo plijen poslije brojiti.

Kažem da ne mogu navesti tačno rezultate borbi, zato ih nemojte uzimati kao potpuno tačne, ali da bi ipak bili upoznati sa približnim rezultatima nastojaću da ne uveličam cifre koje su slijedeće:

Ubijenih oko 200, zarobljenih oko 500, još ih se nalazi mnogo po podrumima, kućama i presvučenih. Plijen: 4 topa, oko 4 teška bacača, dosta malih bacača, oko 400 pušaka, oko 60 miliona kuna, 10 motornih vozila, dvadesetak vagona hrane, oko pola vagona konzervi. Oko 40 telefona, oko pola miliona metaka, oko 300 granata za topove, oko 1000 mina za bacače, oko 30 teških mitraljeza, toliko i puško-mitraljeza, radio-stanica, konja i mnogo ostale razne spreme. Ovi su rezultati samo približno točni.[7] Prebrojavanje se nastavlja.[8]

Oduševljenje naroda ne može se opisati, mnogo ih od veselja plače. Održali smo na ulici kraći zbor na kome je govorio komesar Divizije[9] i još neki drugovi. Poduzeli smo sve po naređenju br. 568 od 16. o. mj., tj. zaveli smo opsadno stanje. Oko cijelog Sinja postavljene su mine, poduzeli smo da se uklone.

Za sada je raspored naših snaga slijedeći: jedna brigada na prostoriji Trilj — Dicmo — Klis. Ova brigada pojačana je

[7] Potpuniji podaci o neprijateljskim gubicima u borbama za Hrvace, Sinj i Dicmo dati su u materijalima za historiju 20. divizije NOVJ (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—2, k. 1030).

[8] Posljednja rečenica u originalu dopisana je plavom olovkom.

[9] Politički komesar 20. divizije bio je tada Edo Santini.

sa još dva bataljona jedne druge brigade.[10] Ostala dva bataljona druge brigade na prostoriji Neorić — Zelovo. Jedna brigada na prostoru Sinj — Maljkovo.[11] Jedinice su dosta zamorene, ali smo im izdali naređenje, da ispituju neprijatelja i kada se odmore poduzećemo [dejstva] prema konkretnoj situaciji.

Sve domobrane uvrstićemo u naše jedinice. Sve ustaše stavićemo u logor nad kojima će se vršiti istraga. Gradski N.O.O. i Komanda područja poduzeće mobilizaciju. P.P.K.[12] bataljon nalazi se u Sinju i vrši svoju dužnost.

Mi ćemo vam sutra poslati jedan kamion i 1 luksuzni auto, onako kako smo se dogovorili. Luksuzni auto šaljemo jer bi bilo potrebno da neko dođe u Sinj od Štaba Korpusa, a naročito bi bio potreban drug zam. komandanta p. pukovnik Peko.[13]

U momentu zaposjedanja grada naišla su danas dva transportna aviona i dva lovca. U prvi momenat smo se iznenadili. *Ispočetka su kružili nad Sinjem, a kasnije su počeli bacati* materijal, u izvjesnom smislu vladala je manja zabuna, mislili smo da su padobranci. Ne znamo otkud su prije i po čijem naređenju su došli ovi avioni. Bacili su nešto oružja i municije. Također su se danas dva aviona *spustila na Vrdovo i odvezli su posadu* srušenog aviona.

Mi ćemo se sa štabom nalaziti u selu Karakašica. Sutra smo u pokretu pa ako sa vama ne budemo imali veze znajte da je razlog pokret.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant, p.pukovnik:
Mile J. Uzelac

(M. P.)

---

[10] Riječ je o 10. dalmatinskoj brigadi. Njoj su sadejstvovali bataljoni (2. i 4) 9. dalmatinske brigade (vidi Arhiv V.I.I., reg. br. 1—2, k. 1030).

[11] *Odnosi se na 8. dalmatinsku brigadu.*

[12] Protiv pete kolone

[13] Bogdan

BR. 82

IZVJEŠTAJ ŠTABA 34. DIVIZIJE OD 25. OKTOBRA 1944. ŠTABU 4. KORPUSA NOVJ O UNIŠTENJU NEPRIJATELJSKE POSADE U ZDENČINI[1]

ŠTAB
XXXIV. DIVIZIJE IV. KORPUSA
NOV. JUGOSLAVIJE
Op. Broj 232
Dne 25. X. 1944 god.

Predmet: Operativni izvještaj o likvidaciji uporišta Zdenčina, dne 7/8. IX. 1944. godine.—

ŠTABU IV. KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Željeznička stanica Zdenčina utvrđena je sa pojasom rovova i bunkera od zemlje i drveta, a na stanici su bila 3 trospratna zidana bunkera. Uporište je ograđeno sa dva pojasa žičane prepreke, u vanjskom je djelimično bila uređena električna struja.

U napadu je učestvovala Brigada »Franjo Ogulinac-Seljo« uz osiguranje Karlovačke brigade.

Posadu u uporištu sačinjavao je 1. i 4. sat X. ustaške bojne i jedna satnija domobrana željezničke stražarske bojne.[2]

Naša je odluka bila napasti neprijateljsko uporište sa juga i istoka, protjerati posadu u pravcu Jastrebarskog i Klinča Sela a uporište porušiti.

Zapovijed za napad izdana je usmeno: Udarna brigada »Franjo Ogulinac-Seljo« pojačana sa 2 p. o. topa, pratećom četom Karlovačke brigade i brdskim topom napasti će sa 2 bataljona neprijateljsko uporište na željezničkoj stanici Zdenčina i to sa južne i sjeveroistočne strane. Jedan bataljon držati u rezervi na cesti južno od željezničke stanice Zdenčina. Jedan bataljon da ostane na sektoru Kraljevca s tim da sa jednom četom i minerima poruši napuštene bunkere u Horvatima.

Žumberačka brigada sa jednim bataljonom napasti neprijatelja u Klinča Selu, a sa jednim postaviti osiguranje prema Jaski, dok jedan držati na Plešivici.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 33—1/3, k. 1223.

[2] Vidi tom V, knj. 33, dok. br. 125.

Napad je počeo 7. rujna 1944. g. u 23 sata.

Pošto su se jedinice povukle na polazne položaje otpočela je jaka minobacačka i artiljerijska priprema koja je trajala pola sata. To je vrijeme pješadija iskoristila za privlačenje do same žice i njeno otvaranje. U prvom naletu pješadija je odbijena vrlo jakom pješadijskom vatrom no zadržala se je kod same žice, a mjestimično pozadi nje. U daljnjoj borbi nastavilo se tući neprijatelja sa svim naoružanjem a on je odgovarao jakom i upornom vatrom. Nakon tri i pol sata uporne borbe primijetilo se da braniočeva vatra popušta. Komandant III. bataljona je to pravilno ocijenio i odmah naredio pokret svog bataljona. Pokret je izveden naglo, a neprijatelj je davao još slab otpor tako da je cijeli bataljon odjednom uletio u uporište. Bataljon je odmah prešao cijelo uporište i zauzeo položaj na želj. nasipu prema Klinča Selu, jer je neprijatelj od onuda tukao jakom pješadijskom i minobacačkom vatrom. Jedno 15 minuta poslije III. bataljona upao je u uporište sa juga i II. bataljon. Ovaj bataljon je vršio pretres uporišta i sakupljanje plijena. Odmah za II. bataljonom upućen je kroz uporište prema Klinča Selu I. bataljon sa zadatkom gonjenja neprijatelja. Neprijatelj je gonjen do na 1 km pred Klinča Selo gdje se odustalo od daljnjeg gonjenja jer je posada Klinča Sela vrlo jakom vatrom tukla naše goneće dijelove. Borba je prekinuta 8. IX. u 4. h no neprijatelj je i dalje tukao minobacačkom vatrom uporište iz Klinča Sela.

Po pretresanju cijelog uporišta i uništenju svih bunkera i vojničkih važnih objekata brigada se povukla u 6 sati na sektor Bratina — Kramarići.

Postavljeni zadatak u ovoj borbi u potpunosti je postignut.

Zarobljeno je 30 neprijateljskih vojnika, ubijeno oko 35, a ranjeno najmanje isto toliko.

Zaplijenjeno je: 3 teška, 3 laka mitraljeza, 1 laki bacač, 62 puške, 60.000 puščane municije, 100 mina za laki bacač, 30 nagaznih mina, 50 ručnih bombi, 1 radiostanica, 2 radioaparata, 11 telefona, 3 pisaće mašine, 8 brdskih kazana, 100 komada porcija, 50 odijela, 40 pari obuće, 50 pari veša, 30 ranaca, 30 ćebadi, i arhiva jedinica koje su branile uporište.

Naši gubici u ovoj borbi bili su: 4 mrtva i 34 ranjena od kojih pomoćnik komesara bataljona Detelić Franjo i Pilaš Dragutin, komesar čete Bradica Franjo, stariji vodnik Hrnjak Dragutin, komesar čete Žukov Anatolij i desetar Brodarec Gjuro.

U borbi je utrošeno 6.700 puščane municije, 200 mina za laki bacač, 150 mina za teški bacač, 500 komada šmajser municije.

Uništeno je: 3 trospratna zidana bunkera, 3 drvenozemljana bunkera, više manjih bunkera, 1 oklopni vlak sa lokomotivom i 5 vagona, 12 željezničkih vagona i željeznička stanica Ždenčina na kojoj su razbijene sve skretnice.

U ovoj borbi istakao se cijeli III. bataljon, a od pojedinaca drugovi: Raljević Pavao vodnik, Brodarec Gjuro desetar, poginula drugarica Bobinec Eva, delegat Bršanić Jagica, borac Marković Kaja, desetar Golovkov Vladimir, delegat Ivanišov Georgij, desetar Kazanov Anatolij, svi iz II. bataljona, a iz III. bataljona drugovi: Vrban Josip, Dugać Stjepan i drugarica Lipovec Barica.

Kritički osvrt na akciju:

Akcija je dobro pripremljena, raspored snaga dobar, moral boraca odličan.

Po upadu u uporište bilo je miješanja jedinica i nesređenosti, a naročito pri evakuaciji plijena i pretraživanja uporišta.

Pouke iz ove akcije

Artiljerijska i minobacačka priprema dobro izvršena u velikoj mjeri olakšava rad pješadiji i demorališe neprijatelja. Pri ovome tući sa daljine najjačeg dejstva pojedinog oruđa.

Požar izazvan u uporištu demorališe neprijatelja, a nama osvjetljava ciljeve i podiže borbeni duh boraca. U noći ovo treba uvijek prakticirati.

Pretresanje uporišta i sakupljanje plijena treba povjeriti uvijek jednoj dovoljno jakoj jedinici i dati točne direktive njenim rukovodiocima za taj rad.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — p.pukovnik: **Franjo Knebl**

Komandant — p.pukovnik: **M. Dasović**

BR. 83

IZVJEŠTAJ ŠTABA 34. DIVIZIJE OD 25. OKTOBRA 1944. ŠTABU 4. KORPUSA NOVJ O NAPADU NA DVOR-BREZOVICU I REMETINEC[1]

ŠTAB
XXXIV. DIVIZIJE IV. KORPUSA
NOV. JUGOSLAVIJE
Op. Broj 233
Dne 25. X. 1944 god.

Predmet: Operativni izvještaj o likvidaciji uporišta Brezovica i Remetinec.—

ŠTABU IV. KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Neprijateljsko uporište u Dvor-Brezovici nalazi se na križanju puteva Pisarovina — Zagreb i Stupnik — Brezovica. Utvrđeno zemljanim bunkerima i žičanom preprekom. Zemljište predstavljeno na sekciji Zagreb 1 : 100.000.

U napadu je učestvovala Udarna brigada »Franjo Ogulinac-Seljo« uz osiguranje Karlovačke brigade i T. P.[2] Odreda.

U neprijateljskom uporištu Dvor-Brezovica posadu je sačinjavala satnija iz P. T. S. u jačini od 120 ljudi, naoružanih pješadijskim naoružanjem.

Naša je odluka bila da se napadne i likvidira neprijateljsko uporište u Dvor-Brezovici i Ljubićevom mlinu.

Raspored naših snaga i zadaci vide se iz zapovijesti za napad koja se prilaže operativnom izvještaju.[3] Promjena je nastala u tome.

Neposredno pred napad saznalo se da je posada u Ljubićevom mlinu smijenjena sa ustašama te se je odustalo od napada na Ljubićev mlin, a izvršen je napad na željezničku stanicu Remetinec.

Napad je otpočeo 11. IX. 1944. g. u 23 sata. Bataljoni koji su napadali privukli su se žičanom pojasu na 30 metara. Tada je izvršena kratka ali jaka vatrena priprema iz bacača i artiljerije, poslije koga su bataljoni energično izvršili juriš. Neprijatelj je davao jak otpor ali upornost bataljona slomila je neprijatelja. Poslije jednosatne borbe IV. bataljon Ud. brig. »Franjo Ogulinac-Seljo« upao je sa istočne strane u neprijateljske

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 34—1/3, k. 1223.
[2] Turopoljsko-posavskog
[3] Vidi tom V, knj. 33, dok. br. 34.

položaje, a odmah iza njega i II. bataljon iste brigade sa južne strane. Uporište je brzo očišćeno od neprijatelja.

Oko 2 sata 12. IX. pošla je neprijatelju u Brezovicu pomoć iz Leskovca ali I. bataljon Ud. brigade »Franjo Ogulinac-Seljo« dočekao je neprijatelja jakom vatrom nanijevši mu gubitke i odbacio ga nazad u uporište.

III. bataljon zauzeo je na juriš neprijateljsko uporište u Remetincu i povratio se u svoju bazu.

Po završenoj borbi brigada »Franjo Ogulinac-Seljo« smjestila se u Jamnici sa zadatkom osiguranja iz Zagreba.

Postavljeni zadaci u ovoj borbi izvršeni su u potpunosti. Ubijena su 24 neprijateljska vojnika, 15 ranjeno, a zarobljeno 15.

Zaplijenjena su 2 t. mitraljeza, 3 p. mitraljeza, 38 pušaka, 9000 puščane municije, 33 mine za teški bacač, 24 ručne bombe, 2 pištolja, 2 signalna pištolja, 3 rezervne cijevi za p. mitraljeze, 59 šinjela, 41 šatorsko krilo, 26 ćebadi, 30 pari odijela, 2 telefona, 1 dalekozor, 1,5 km kabla telef., 300 litara nafte i 500 kgr. razne hrane.[4]

Naši gubici u ovoj borbi bili su: 3 poginula i 6 ranjenih, među kojima informativni oficir III. bataljona drug Marković Iva.

Utrošeno je 4.200 komada pješadijske municije, 60 mina za laki bacač, 60 mina za teški bacač, 40 bombi, 500 šmajser municije, 7 mina za Džon bull i 30 komada topovskih zrna.

U ovoj borbi sve jedinice držale su se vrlo dobro, a naročito III. i IV. bataljon Ud. brig. »Franjo Ogulinac-Seljo«.

Kritički osvrt na akciju:

Napad je dobro zamišljen a po zamisli potpuno ostvaren. Nastala promjena, likvidacija posade u Remetincu mjesto u Ljubićevom mlinu izvršena je uslijed promjene rasporeda neprijatelja.

U noćnim napadima kada su tamne noći požar u uporištu demorališe neprijatelja a našim borcima daje poleta i osvetljava ciljeve.

Pouke ove akcije:

Dobra priprema artiljerijom i minobacačima, brzina i energičnost napada iz vrlo bliskih polaznih položaja demoralisala je brzo neprijatelja i omogućila brzo zauzimanje oba uporišta.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — p.pukovnik: **Franjo Knebl**

Komandant — p.pukovnik: **M. Dasović**

[4] Vidi tom V, knj. 33, dok. br. 128.

BR. 84

IZVJEŠTAJ ŠTABA 34. DIVIZIJE OD 25. OKTOBRA 1944. ŠTABU 4. KORPUSA NOVJ O NAPADU NA SVETU KLARU I MALU MLAKU[1]

ŠTAB
XXXIV. DIVIZIJE IV. KORPUSA
NOV. JUGOSLAVIJE
Op. Broj 231
Dne 25. X. 1944. god.

Predmet: Operativni izvještaj
o likvidaciji uporišta
Sv. Klara i M. Mlaka
13/14. X. 1944. g.—

ŠTABU IV. KORPUSA N. O. V. JUGOSLAVIJE

Neprijateljsko uporište Sv. Klara udaljeno od Zagreba 5 km na pruzi Zagreb — Sisak sastoji se iz utvrđene želj. stanice sa dva manja i jednim trospratnim bunkerom utvrđenja za odbranu rafinerije »Olex« i utvrđene školske zgrade. Želj. stanica i škola opasane su žičanom preprekom. Uporište je prikazano na sekciji Zagreb 1 : 100.000. Posada uporišta je bila 90 domobrana na želj. stanici iz 2. sata 6. želj. stražarske bojne, u rafineriji »Olex« 17. sat 5. bojne 10. stajaćeg zdruga i 20 domobrana, a u školi 70 žandara. Naoružanje neprijatelja je bilo pješadijsko, osim toga imali su 4 protuavionska mitraljeza tipa »Zbrojovka«.

Uporište M. Mlaka je 3 km južno od Sv. Klare. Sastoji se od utvrđenog dvorca Kušević koji se sastoji od 3 starinske zgrade sa debelim zidovima i dvije barake. Posada uporišta je 240 Nijemaca i nešto Čerkeza sa 3 p. avionska topa, 3 p. avionska mitraljeza, 1 teškim bacačem i ostalo pješadijskim naoružanjem.

Osiguranje ove operacije od pravca Zagreba i Vel. Gorice vršila je Karlovačka brigada sa po 2 bataljona na svakoj strani.

Jednovremeno sa ovom akcijom vršio je T. P.[2] Odred diverziju pruge Zagreb — Karlovac i kontrolu pravca prema Zdenčini i Rečici. Brigada »Franjo Ogulinac-Seljo« je vršila također diverziju pruge Zagreb — Vel. Gorica.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 31—1/3, k. 1223.

[2] Turopoljsko-posavski

Uporište M. Mlaka imade zadatak posredne odbrane grada Zagreba sa juga, a Sv. Klara osim toga i odbranu rafinerije »Olex« koja je radila isključivo za okupatora.

Cilj akcije bio je oba uporišta likvidirati, fortifikacijske objekte razrušiti i spaliti rafineriju »Olex« pošto se izvuče što veća količina nafte.

Za napad je izdana od strane ovoga štaba zapovijed koja se prilaže,[3] a akcija je izvedena tačno po istoj.

Borba se vodila noću 13/14. X. i počela je u 24 časa.

Udarna brigada »F.O.S.«[4] privukla se sa svojim bataljonima na 100 — 150 m uporištima, a da neprijatelj nije osjetio njihovo prisustvo. Točno u 24 h. uz najjaču vatru teškog oružja izvršen je jednovremen juriš sa svim bataljonima koji su napadali. I. bataljon je odmah upao u uporište sa sjevera i prodro u rafineriju »Olex« te tako razdvojio nepr. posadu. III. bataljon, koji je napadao stanicu sa juga i istoka, prešao je žicu i natjerao svu posadu u veliki trospratni bunker. Dejstvom p. k. topa i ostalog oružja prisiljena je u 2 h. i ta posada na predaju. Istovremeno je I. bataljon vršio likvidaciju posade »Olex« i ista je djelomično pobjegla u tvornicu sapuna, djelomično se vrlo žestoko branila u jednoj zgradi tik pruge 200 m od stanice prema Zagrebu. U ovoj zgradi bila je posada od desetak ljudi i na istu je sa jednom četom vršen juriš 4 puta i četa je prodrla na kratko vrijeme u podrumske prostorije i sa 20 kgr. eksploziva pokušala minirati istu zgradu. Miniranje nije dalo rezultate jer je zid debeo preko 60 cm. betona. Kako se četa za vrijeme miniranja povukla od zgrade neprijatelj je poslije miniranja vrlo jakom vatrom i bombama odbijao svaki pristup zgradi. Od strane štaba brigade naređena je bila likvidacija te posade kao i one u tvornici sapuna, te je zato poslat top, eksploziv i dva Džon bulla. Top je došao prekasno, tj. pred naređeno povlačenje, a Džon bullima nije se uspjelo zgradama nanijeti štete.

Dok je I. i III. bataljon vršio likvidaciju i evakuaciju IV. bataljon je poslije prvog juriša na školu u 24 h. odbijen bombama i jakom vatrom iz zgrade. Neprijatelj se poslije juriša sav koncentrisao u zgradi i otuda vatrom branio prilaz zgradi. Greška štaba bataljona bila je ta što nije pokazao nikakve ustrajnosti u prvom naletu nego se dao odbiti vatrom, a mogao je na leđima neprijatelja uletiti u zgradu kada se ovaj u nju povlačio. Osim toga top nije iskorišten jer je postavljen predaleko i prvih nekoliko metaka je opalio na jednu drugu zgradu, što je kasnije ispravljeno. Štab brigade je na to naredio ponovno juriš, no kako je pred početak istog ranjen komandant

[3] Vidi dok. br. 32.
[4] »Franjo Ogulinac Seljo«

bataljona, a komesar se nalazio sa četom u zasjedi prema Zagrebu, nije bilo među četama jedinstvenog rada, tako da do prvog juriša nije ni došlo nego su već u samom podilaženju čete zastale pod neprijateljskom vatrom.

Žumberačka brigada otpočela je sa napadom na M. Mlaku 14. X. u 0.05 h. U prvom naletu neprijatelj se povukao sa svih svojih vanjskih položaja i zgrada u tri jake zagrade koje čine dvorac Kušević. Otuda je on bacačkom i pješadijskom vatrom uspio zadržati naše jedinice u daljnjem nadiranju. U daljnjoj borbi se još u tri navrata pokušalo upasti u uporište ali je neprijatelja jakom vatrom uspio odbiti naše snage. Poslije toga nije se više nastojalo probiti unutra jer se uvidjelo da se sa raspoloživim naoružanjem ne može ništa učiniti zgradama. Neprijatelj je držan u uporištu blokiran sa svih strana.

Dok se vodila borba kod Sv. Klare i M. Mlake neprijatelj iz Vel. Gorice krenuo je u pomoć sa 1 trokolicom i 4 kamiona u 2.30 h. Kod s. Hrašće naišao je na zasjedu Karlovačke brigade i na nagazne mine. Trokolica je prešla mine ali su dva kamiona naletila na iste i bili uništeni. Jedinice u zasjedi su na to otvorile jaku vatru iz svih oruđa i teškog bacača. Neprijatelj je u prvi čas dao jaku vatru ali je našom vatrom bio raspršen i povukao se naglo oko 3.30 sati.

Jednovremeno sa ovom akcijom vršeno je rušenje pruge Zagreb — Vel. Gorica od strane minera Ud. brigade »Franjo Ogulinac-Seljo« i II. div.[5] bataljona. Pruga je presječena na ukupno 160 mjesta.

Postavljeni zadaci u ovoj borbi: od strane Ud. brigade »Franjo Ogulinac-Seljo« postignuti su skoro u potpunosti, od strane Žumberačke brigade nisu postignuti, a ostale jedinice su svoj zadatak u potpunosti izvršile.

Zarobljeno je: 59, ubijeno 60 i ranjeno 59 neprijateljskih vojnika.

Zaplijenjeno je: teških mitraljeza »Breda« 2, p. av. mitr. »Zbrojovke« 5, p. k. mitr. 1, teš. mitr. »St. Etien« 1, šaraca 3, engl. p. mitraljeza 2, p. mitr. »Brnac« 1, pušaka 122, pješad. municije 73.600, p. av. mitraljeske municije 2300, bombi 105, šmajsera 1, šmajser mun. 9 m/m 350, šmajser mun. 12 m/m. 4500, signalnih pištolja 2, p. k. mitraljez 1, kamion 1, tel. kabla 3 km, telefona 2, dalekozora 2, radioaparata 2, bicikla 2, odijela 43, ćebadi 79, nafte 1700 kgr, vazelina 30 kgr. i raznog ratnog materijala.

Uništeno je 4 kamiona, 1 p. av. top, 1 trospratni bunker, 4 obična bunkera, spaljena rafinerija »Olex« i željeznička stanica Sv. Klara, pruga presječena na 160 mjesta.[6]

---

[5] diverzantskog

[6] Vidi dok. br. 133.

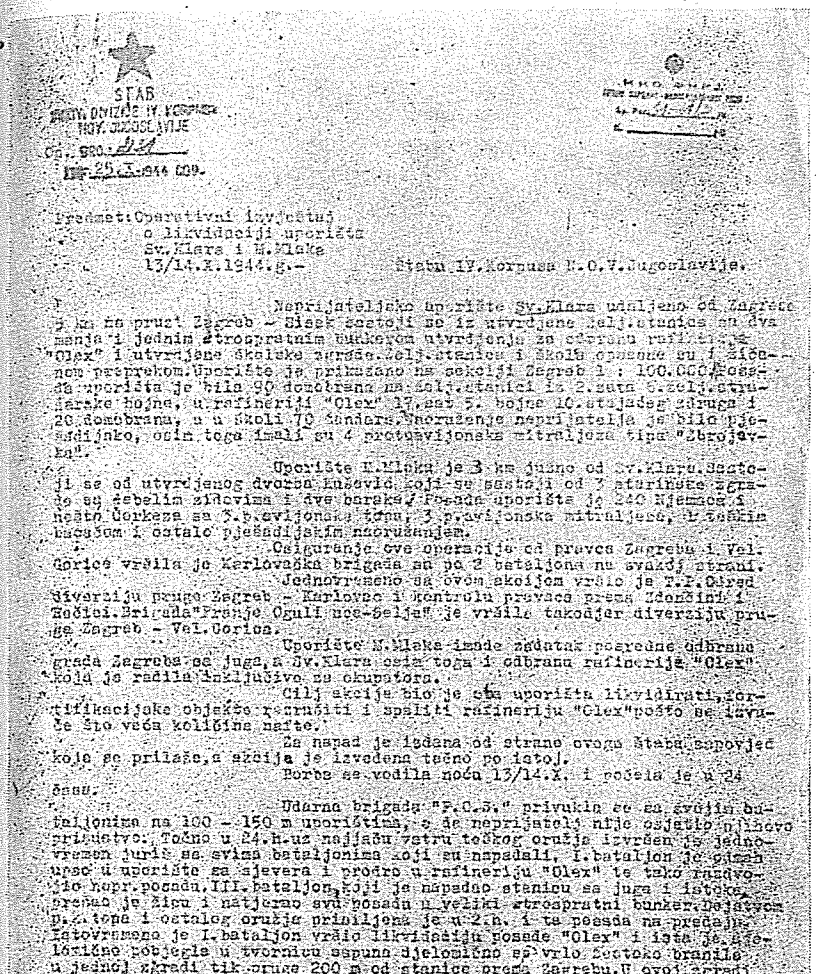

STAB
NOV. DIVIZIJE IV. KORPUSA
NOV. JUGOSLAVIJE
Op. BRO. [illegible]
[illegible] 25.X.1944 GOD.

Predmet: Operativni izvještaj
o likvidaciji uporišta
Sv. Klara i M. Mlaka
13/14.X.1944.g.-

Štabu IV. Korpusa N.O.V. Jugoslavije.

Neprijateljsko uporište Sv. Klara udaljeno od Zagreba 5 km na pruzi Zagreb - Sisak sastoji se iz utvrdjene želj. stanice sa dva manja i jednim štrospratnim bunkerom utvrdjenja za odbranu rafinerije "Olex" i utvrdjene školske zgrade. Želj. stanica i škola opasane su i žičanom preprekom. Uporište je prikazano na sekciji Zagreb 1 : 100.000. Posada uporišta je bila 90 domobrana na želj. stanici iz 2. sata 6. želj. stražarske bojne, u rafineriji "Olex" 17. sat 5. bojne 10. stajaćeg zdruga i 20 domobrana, a u školi 70 žandara. Naoruženje neprijatelja je bilo pješadijsko, osim toga imali su 4 protuavijonska mitraljeza tipa "Zbrojevka".

Uporište M. Mlaka je 3 km južno od Sv. Klara. Sastoji se od utvrdjenog dvorca Kušević koji se sastoji od 3 starinske zgrade sa debelim zidovima i dve baraka. Posada uporišta je 240 Njemaca i nešto Čorkeza sa 3. p. avijonska topa, 3 p. avijonska mitraljeza, 1 teškim bacačom i ostalo pješadijskim naoruženjem.

Osiguranje ove operacije od pravca Zagreba i Vel. Gorice vršila je Karlovačka brigada sa po 2 bataljona na svakoj strani.

Jednovremeno sa ovom akcijom vršio je T.P. Odred diverziju pruge Zagreb - Karlovac i kontrolu pravaca prema Zdenčini i Hečici. Brigada "Franje Oguli uca-Šelja" je vršila takodjer diverziju pruge Zagreb - Vel. Gorica.

Uporište M. Mlaka imade zadatak posredne odbrane grada Zagreba sa juga, a Sv. Klara osim toga i odbranu rafinerije "Olex" koja je radila isključivo za okupatora.

Cilj akcije bio je oba uporišta likvidirati, fortifikacijske objekte rezrušiti i spaliti rafineriju "Olex" pošto se izvuče što veća količina nafte.

Za napad je izdana od strane ovoga štaba zapovjed koja se prilaže, a akcija je izvedena tačno po istoj.

Borba se vodila noću 13/14.X. i počela je u 24 časa.

Udarna brigada "P.O.S." privukla se sa svojim bataljonima na 100 - 150 m uporištima, a da neprijatelj nije osjetio njihovo prisustvo. Točno u 24.h. uz najjaču vatru teškog oružja izvršen je jednovremen juriš sa svima bataljonima koji su napadali. I. bataljon je odmah upao u uporište sa sjevera i prodro u rafineriju "Olex" te tako razdvojio nepr. posadu. III. bataljon, koji je napadao stanicu sa juga i istoka, prešao je žicu i natjerao svu posadu u veliki štrospratni bunker. Dejstvom p.z. topa i ostalog oružja prisiljena je u 2.h. i ta posada na predaju. Istovremeno je I. bataljon vršio likvidaciju posade "Olex" i ista je djelomično pobjegla u tvornicu sapuna djelomično se vrlo žestoko branila u jednoj zgradi tik pruge 200 m od stanice prema Zagrebu. U ovoj zgradi bila je posada od desetak ljudi i na istu je sa jednom četom vršen juriš 4 puta i četa je prodrla na kratko vrijeme u podrumske prostorije i sa 20 kgr. eksploziva pokušala minirati istu zgradu. Miniranje nije dalo rezultate jer je zid debeo preko 50 cm betona. Kako se četa za vrijeme miniranja povukla od zgrade neprijatelj je poslije miniranja vrlo jakom vatrom i bombama odbijao svaki pristup zgradi. Od strane štaba brigade naredjena je bila likvidacija te posade kao i one u tvornici sapuna, te je zato poslat top, eksploziv i dva Džon bulla. Top je došao prekasno tj. pred naredjeno povlačenje, a Džon bullima nije se uspjelo zgradama nanjeti štete.

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 84

Izgubljen: 1 engleski puškomitraljez.

Utrošeno: pješ. municije 11.850, mina za laki bacač 119, mina za teški bacač 35, Džon bull mina 45, metaka za p. k. top 80, bombi 120, eksploziva 316 kgr.

Naši gubici: poginulih 4, među kojima pom. komesara Žumberačke brigade drug Herceg Vilim, stariji vodnik Ud. brig. »Franjo Ogulinac-Seljo« Heraković Slavko, ranjenih 23, među kojima komandant IV. bataljona Ud. brig. »Franjo Ogulinac-Seljo« drug Danijel Grčić, komesar 2. čete II. bataljona Žumberačke brigade drug Petrić Josip, pom. komesara 1. čete III. bataljona Žumberačke brigade drug Brdarić Josip.

U borbi su se istakli: Ud. brig. »Franjo Ogulinac-Seljo« a naročito njen I. i III. bataljon.

Od pojedinaca u borbi su se istakli: iz Ud. brig. »Franjo Ogulinac-Seljo« kapetan Ljuban Ajdinović, komandant III. bataljona, Adžimov Mihael, komandir 1. čete I. bataljona, vodnik Abesimov Vasilj, i Budmir Ivan, komesar 1. čete III. bat. Špišić Ivan, vodnici: Kožuh Mato, Novak Andrija, desetari: Matković Stjepan, borci: Lacković Franjo, Lenardić Ivan, Vugrinić Tomo. Iz Žumberačke brigade: vodnici: Franković Šandor, Žeravica Petar, Matijević Joso, komandir Petrić Josip, Goleš Marko, borci: Štajner Ivan, Poljak Josip, Gvozdenović Tomo, Keresman Ivan, Stošić Juro, Vrapčević Petar, Kožić Ilija, Šeper Juraj, Smiljanić Janko, Matulin Tomo, Matulin Janko, Karak Franjo, i delegat Tušinac Anton. Iz Karlovačke brigade: komandir Videček Filip, delegat Puljak Mato, borci Perković Kazimir, Šušlje Branko, Princ Janko, Kukuljan Ivan, Fudur Stjepan i Adžić Milan. U akciji se pokazao slab štab IV. bataljona Udarne brigade »Franjo Ogulinac-Seljo«.

Kritički osvrt:

Akcija je dobro zamišljena i raspored snaga dobro izvršen. Saradnja artiljerije i pješadijskih jedinica djelomično dobra i tamo gdje je bila dobra uspjeh je postignut. Udarna brigada »Franjo Ogulinac-Seljo« osim IV. bataljona pokazala se sposobnom za izvršenje težih i brzih akcija. Žumberačka brigada pokazala je slabu upornost u borbi, poslije prvog odbijenog napada. Karlovačka brigada izvršila je svoj zadatak dobro. Posada željezničke stanice Sv. Klara i rafinerija »Olex« nije uništena koristeći se mrakom, a djelomično uslijed nedovoljne odlučnosti štaba I. bataljona Udarne brigade »Franjo Ogulinac-Seljo« i nedovoljnog teškog naoružanja. Karlovačka brigada poslije odbijanja neprijatelja nije se starala da sa njim održava kontakt, tako da je bilo neizvjesnosti obzirom na njegove daljnje namjere.

Pouke:

Pokazalo se korisnim što su jedinice imale dosta vremena za razvoj i podilaženje, a naročito što se prije napada izvidilo neprijateljski položaj i utvrđenje.

Veza je uspostavljena sa svima jedinicama još prije početka napada, tako da je za cijelo vrijeme borbe bila sigurna pomoć komandovanju.

Suradnja teškog oružja i pješadije mora biti najtješnja. Teška oruđa i topove privući na što veću blizinu radi sigurnog dejstva.

Za vrijeme ove akcije radi uznemiravanja iz jednog poljskog topa opaljeno je 5 zrna na Vel. Goricu i 10 zrana na Zagreb. Nije nam poznato dejstvo.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — p.pukovnik: **Franjo Knebl**

Komandant — p.pukovnik: **M. Dasović**

BR. 85

IZVJEŠTAJ ŠTABA 34. DIVIZIJE OD 25. OKTOBRA 1944. ŠTABU 4. KORPUSA NOVJ O RADU I ORGANIZACIONOM STANJU JEDINICA[1]

ŠTAB
XXXIV. DIVIZIJE IV. KORPUSA
NOV. JUGOSLAVIJE
A broj 1277
Dne 25. X. 1944 god.

Vojno-organizacioni izvještaj.—

ŠTABU IV. KORPUSA N. O. V. JUGOSLAVIJE

1) *Operativna situacija.*

Od posljednjeg izvještaja na sektoru ove Divizije nije bilo bitnih vojničkih promjena. Poslije likvidacije većine uporišta na pruzi Karlovac — Zagreb, neprijatelj ponovno zaposjeda ovu prugu sa težnjom da je stavi u promet. Iz uporišta sa ove

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 32—1/3, k. 1223.

Trošmarije koja se pod borbom povukla prema Jadrču u sastav bataljona. Pred veče cijeli 2. bataljon stupio je u borbu i pod pritiskom neprijatelja povukao se sa glavninom u Lukov Dol a prednjim dijelovima kod sela Močila. Neprijatelj je do mraka izbio na prostor Zdihovo — Severin.

12. X. 1944 u 8 sati neprijatelj je produžio nadiranje iz Severina i Jadrča u pravcu Lukov Dola. 2. bataljon I. brigade prihvatio [je] borbu ali je bio ubrzo potisnut te neprijatelj oko 11 sati stigao u Lukov Dol. U 11.30 štab divizije izdao je naređenje I. brigadi da napadne neprijatelja kod Lukov Dola i to obuhvatno iz sela Gorenaca, preko visa Ertić (512) i preko Nadvučnika, a da jedan bataljon koji je bio u Gomirju dejstvuje neprijatelju u leđa preko Ponikava. Ujedno je komandant divizije pošao na položaj da rukovodi napadom. U 14 sati 1. i 2. bataljon krenuli su u napad, ali je neprijatelj u isto vrijeme vršio manevar kroz šumu i izbio na Stubicu a potom na kotu 730. Jednovremeno prodro je preko sela Gorenaca u Plemenitaš. Na kraju dana I. brigada se zadržala sa 2 bataljona na k. 902; njen 3. bataljon, koji je dobio zadatak da preko Ponikava napadne neprijatelja u leđa, nije se sukobio sa neprijateljem, u toku noći prebacio se je u šumu Ertić — Vrtača sjeverno od Lovnika; jedan bataljon bio u dodiru sa neprijateljem na otsjeku Plemenitaš.

Istog dana neprijatelj je oko 17 sati krenuo iz Zlobina pravcem Fužine — Vrata i potisnuo je jedan bataljon III. brigade na liniju Vrijak[4] — Glavica, a jednovremeno utvrđeno je da neprijatelj dovlači pojačanja u Zlobin.

Istog dana 2. bataljon 847. puka krenuo je iz Drežnice preko Mošuna ka Širokoj dragi gdje je zanoćio.

Između Bakra i Bakarca jedinice II. odreda sa nagaznim minama digle su u zrak 2 putnička automobila u kojima su poginuli 5 oficira među kojima jedan general.

Na kraju dana izdata su sljedeća naređenja: Da I. brigada pred zoru napadne neprijatelja i odbaci ga sa kote 730, a u koliko u tome ne bi uspjela da organizuje za odbranu položaj Lovnik — Presike; da II. brigada sa 2 bataljona napadne neprijatelja u leđa pravcem Zdihovo — Lukov Dol; da se I. odred prikupi u Mrkoplju, a II. Mrzlim Vodicama.

13. X. I. brigada sa 1. i 4. bataljonom napala je u 5.30 sati neprijatelja na koti 730 i u selu Hajdini. Napad na selo Hajdini je uspio ali napad na kotu 730 nije uspio. Neprijatelj je zatim prešao u protunapađ i izbacio naše snage sa Lovnika. Iz Plemenitaša preko Razdrtog i Malih Draga neprijatelj je produžio nadiranje sa kojim je 2. bataljon stalno vodio borbu povlačivši

[4] Vjerovatno Viljak, brdo sjeverno od sela Vrata.

se preko sela Kuti ka Donjoj Dobri gdje je zanoćio. 3. bataljon, koji se je u toku noći prebacio preko ceste Lukov Dol — Stubica, zauzeo je položaj kod sela Jakšići gdje je u 11 sati primio borbu i pod pritiskom otstupio na položaj kod sela Novi i Stari Lazi. 1. i 4. Bataljon odbačeni su u šumu sjeverno od Presike odakle su ugrožavali neprijatelja bočno, ali su bili bez veze sa štabom brigade. Štab brigade otstupio je kod sela Mala Dobra gdje je u toku noći došao u vezu sa 2. i 3. bataljonom. Neprijatelj se u glavnom zadržao na prostoru oko Brod-Moravica.

Na pravcu Vrata — Lokve neprijatelj je produžio napad na III. brigadu i to kako sa snagama koje su prethodnog dana izbile iz Zlobina tako i sa onom kolonom koja je noću 12/13 zanoćila u Širokoj Dragi i koja je produžila nadiranje preko Mrkoplja i Bukovca. III. brigada davala je otpor na liniji Šapovački vrh — Kameniti vrh — Debela lipa ali se pod pritiskom morala povući ka Delnicama i zauzela položaje neposredno zapadno od Delnica.

Istog dana 1. bataljon I. odreda prebačen je iz Jasenka na kotu 794 kod Bukovca gdje je zanoćio.

II. brigada sa 1. i 2. bataljonom bila je u pokretu prema Lukov Dolu.

Na kraju dana štab divizije izdao je sljedeća naređenja: Da I. brigada zatvori pravce Brod-Moravice — Brod na Kupi i Brod-Moravice — Skrad, da III. brigada u toku noći 13. i 14. napadne neprijatelja pred Delnicama, a idućeg dana u slučaju jačeg pritiska neprijatelja da se povuče glavninom pravcem Delnice — Kupjak, a slabim snagama da dejstvuje na komunikaciju Delnice — Brod na Kupi; da cijela II. brigada krene pravcem Vrbovsko — Brod-Moravice i da djeluje neprijatelju u leđa; da grupa odreda dejstvuje na komunikaciji zapadno od Delnica.

14. X. jedan bataljon III. brigade izvršio je pred zoru napad na neprijatelja pred Delnicama bez uspjeha. Neprijatelj je zorom produžio nadiranje prema Delnicama, odbacio III. brigadu koja se je sa štabom i jednim bataljonom zadržala na Vodenjaku, dok su 2 bataljona odbačena zapadno od komunikacije Delnice — Brod na Kupi. Jedan od tih bataljona iz zasjede izvršio napad na jedan putnički auto i ubio 4 oficira koji su se vozili u njemu.

U 16 sati neprijatelj iz Brod-Moravica produžio je nadiranje prema Skradu i to jednom kolonom željezničkom prugom, drugom cestom prema selu Mala Dobra. Poslije kratke ali žestoke borbe neprijatelj je odbacio 2. i 3. bataljon prema jugozapadu i prodro u Skrad. 1. i 4. bataljon I. brigade ovog dana prikupljali su se kod Malih Draga i u toku noći 14. na 15. krenuli prema Ravnoj Gori u sastav brigade.

Uslijed pada Skrada štab III. brigade sa jednim bataljonom odstupili su sa Vodenjaka na Dedinski vrh, a ostala 2 bataljona odstupili su ka Crnom Lugu.

3. bataljon II. brigade od 6 do 8 sati vodio je borbu kod Netretića sa neprijateljem koji je bio ispao iz Stativa i odbacio ga.

U toku ovog dana dijelovi I. i II. odreda napali su neprijateljski saobraćaj na cesti Fužine — Lokve — Delnice.

Toga dana 1. i 2. bataljon II. brigade izbili su na liniju Stubica — Gorenci.

15. X. U toku noći 14/15 I. brigada sa 2. i 3. bataljonom odstupila je na liniju Šiška kosa — Stari Laz, a u toku dana pristigli su 1. i 4. bataljon i zauzeli položaj na liniji k. 833 — k. 861. Neprijatelj koji je iz Skrada prodro u Kupjak u 10 sati otpočeo je napad na položaje I. brigade. Borba je vođena cijelog dana. U 18 sati neprijatelj pod zaštitom mraka uspio je da odbaci naše snage sa Šiške kose ali je protivnapadom 2. bataljona odbačena sa iste. Brigada je toga dana zadržala svoje položaje.

Toga dana II. brigada izbila je na prostor Srpske Moravice — Brod-Moravice.

Štab I. odreda sa 2. bataljonom prebacio se iz Primorja za Sungere.

Ovog dana štab divizije izdao je naređenje II. brigadi da napadne neprijatelja pravcem Skrad — Kupjak.

16. X. u 10 sati neprijatelj iz Kupjaka napao je položaje I. brigade i uspio je da odbaci 2 njena bataljona sa položaja Šiška kosa — Stari Laz. Po naređenju štaba divizije u 15.20 sati bataljoni su izvršili protunapad i odbacili neprijatelja prema Kupjaku i Zalesini. Jednovremeno 1. i 4. bataljon sa linije Hlevci — Mance (893)[5] vršili su pritisak prema Kupjaku. U 18 sati neprijatelj je izvršio napad preko Dedinskog vrha i odbacio naše snage preko Starog Laza i odbacio naše snage na liniju Bujanova glava — k. 904.

U 17 sati neprijatelj je izvršio napad na bataljon III. brigade na Tomić vrhu i odbacio ga preko Poljičke Kose ka Begovom Razdolju. Ostala 2 bataljona III. brigade vodili su borbu patrolama kod Delnica.

II. brigada u 11 sati napala je Skrad bez uspjeha.

Na putu Vrata — Lokve jedan bataljon I. odreda iz zasjede uništio je jedan neprijateljski kamion sa vojnicima, dok je 2. bataljon istog odreda iz zasjede napao jednu slabiju neprijateljsku kolonu na putu Delnice — Lokve.

---

[5] Vjerovatno kota 833.

U toku noći 16/17 štab divizije izdao je naređenje I. i II. brigadi da napadnu neprijatelja na liniji Stari Laz — Šiška kosa — Kupjak — Skrad.

U 7 sati I. i II. brigada otpočele su napad.

I. brigada odbacila je neprijatelja sa Šiške kose i Starog Laza. U 10 sati neprijatelj je jačim snagama izvršio protunapad pravcem od Kupjaka prema Šiškoj kosi, zapadnim padinama k. 934 i putem od Zalesine prema Starom Lazu i preko Dedinskog vrha na Stari Laz. Pod pritiskom brigada se povukla pod borbom na kote 1121 i 1101 gdje ih je neprijatelj pokušao da opkoli i uništi. Vještim manevrima i žestokim protunapadima uspjelo je brigadi da se izvuče iz obuhvata i da zaustavi neprijateljsko nadiranje. U ovim borbama neprijatelj je pretrpio teške gubitke. Na kraju dana 2. i 3. bataljon zanoćili su na cesti Ravna Gora — Jasenak kod Jakovčevog laza dok su 1. i 4. bataljon ostali na starim položajima.

II. brigada napala je Skrad ali je bila odbačena protivnapadom i povukla se na sektor Brod-Moravice — Srpske Moravice.

III. brigada sa jednim bataljonom vodila je borbu na sektoru Delnice — Drgomalj a sa jednim bataljonom između Begovog Razdolja i Mrkoplja.

I. odred napadnut je pravcem Bukovac — Brestova Draga — Mrkopalj i do podne bio potisnut na položaje istočno od Mrkoplja. Neprijatelj je upao u Mrkopalj, tu je zanoćio i do dana vratio se u Lokve.

Štab divizije koji je odstupao pravcem Srpske Moravice — Skrad — Mrkopalj — Begovo Razdolje, krenuo je toga dana prema Ravnoj Gori i zanoćio na raskrsnici puteva kod M. Štrfića (k. 1050). Artiljerijski divizion koji u ovim vrlo pokretnim borbama nije mogao biti upotrebljen i koji je odstupio pravcem Brod-Moravice — Skrad — Mrkopalj — Begovo Razdolje, ovoga dana zakopao je svoje topove i kao pješadijska jedinica krenuo za štabom divizije.

18. X. U toku ovog dana I. brigada je sa 1. i 4. bataljonom zauzela položaj na liniji Javorova kosa — selo Vrh — Uglješ, a 2. i 3. bataljon prebačeni su iz Jakovčevog laza na Sušicu i Jablan. Kod I. brigade ovog dana bilo je samo patrolne djelatnosti, naročito po padu mraka.

U toku ovog dana štab III. brigade sa jednim bataljonom prebacio se je iz Begovog Razdolja preko Poljičke Kose na prostor zapadno od Delnica gdje je uzeo u sastav ostala dva bataljona. Ti su bataljoni toga dana vodili borbu sa neprijateljem koji je ispao iz Delnica sa jednom kolonom u pravcu Drgomalja, a drugom u pravcu Brod na Kupi. Borba je trajala od 8.30 do 10.30 kada se neprijatelj povukao u Delnice.

II. brigada provela je ovaj dan u sređivanju i prikupljanju.

I. odred bio na položajima istočno od Mrkoplja. Jedan bataljon II. odreda vodio je borbu oko Lokava, a jedan bataljon istog odreda po naređenju štaba divizije bio je prebačen na komunikaciju Delnice — Brod na Kupi.

Štab divizije sa jedinicama pri štabu, artiljerijskim divizionom i bataljonom OZNA, koji se je bio priključio, krenuo je preko Jablana i Vrbovskog kod Lukov Dola.

19. X. I. brigada napala je neprijatelja mitraljeskom vatrom u Ravnoj Gori prilikom strojeve obuke. Neprijatelj je imao 6 mrtvih. Neprijatelj je u dva maha napao I. brigadu ali oba puta odbijen sa gubicima. Pred veče toga dana 60 neprijateljskih vojnika izbacili[6] su iz Skrada prema Srpskim Moravicama od sela Petrovići ali su se ubrzo povukli u Skrad. Toga dana neprijatelj se je povukao iz Skrada ka Kupjaku, te je II. Brigadi izdato naređenje da ga napadne.

Ovoga dana 2 ustaške satnije iz 33. bojne upale su preko Begovog Razdolja u Mrkopalj gdje su vodile borbu sa patrolama I. odreda, ali su se kasnije povukle prema Starom Lazu.

20. X. I. brigada u 11 sati napala je prednje neprijateljske dijelove na liniji Kosica — Travnik i odbacila ih na Šišku kosu. U 19 sati napala je neprijatelja na Šiškoj kosi, ali on nije primio borbu već je naglo odstupio ka Delnicama.

II. brigada u 5 sati napala je neprijatelja na raskrsnici kod Kupjaka. Borba je trajala dva sata ali napad nije uspio, pa se brigada povukla u Skrad.

III. brigada u 4 sata napala je neprijatelja u Lokvama i probila se u samo mjesto ali se je zatim morala povući uslijed jakog otpora i neprijateljskih tenkova.

U vezi dobivenih podataka da se neprijatelj povlači ka Delnicama štab divizije izdao je naređenje: I. brigada da napadne neprijatelja pravcem Mrkopalj — Lokve — Belo Selo. II. brigada da krene pravcem Delnice i da uhvati kontakt sa neprijateljem na položajima istočno od Delnica, a komunikaciju Delnice — Kupjak da uništi; III. brigada da sa dva bataljona presiječe komunikaciju Lokve — Belo Selo sa zapadne strane, a sa jednim bataljonom zatvori komunikaciju Mrzla Vodica — Lokve.

Štab divizije prikupio se je u Malim Dragama.

21. X. Prema dobivenom naređenju I. brigada krenula je zorom pravcem Mrkopalj — Sungeri. Njen 3. bataljon koji je bio prethodnica u 12.30 sukobio se je sa neprijateljem u Sungerima i Brestovoj Dragi. Bataljon se je zadržao na položajima

[6] Riječ je o ispadu.

k. 804 — k. 861, odakle je vršio pritisak na neprijatelja. U 19 sati izvršen je ponovo napad i neprijatelj koji je bio u jačini od 2 satnije legionera bio je odbačen ka Belom Selu. 1. bataljon zadržan je u Poljičkoj Kosi i zaštitnici brigade.

II. brigada je zorom otpočela gonjenje neprijatelja prema Delnicama. U 8 sati sa 2 bataljona stupila je u borbu sa neprijateljem na kotama 897 i 867 sjeveroistočno od Delnica. U 11 sati neprijatelj je napao brigadu nadmoćnijim snagama i potisnuo je prema Kupjaku. Brigada je zatim zauzela položaj na koti 836 i južno prema Šijama. Neprijatelj je produžio nadiranje, bacio brigadu istočno od Kupjaka i prodro u Ravnu Goru ostavivši zaštitnicu u Kupjaku.

III. brigada vodila je borbu na pravcu Lokve — Homer sa neprijateljem koji je ispao iz Lokava i obacila ga nazad u mjesto.

1. bataljon II. odreda vodio je borbu sa neprijateljem kod Delnica i ušao u Delnice pošto je neprijatelj odstupio ka Lokvama.

22. X. 2 bataljona I. brigade vodili su borbu sa neprijateljem na pravcu Belo Selo — Vrata. Borba je vođena do 12 sati kada je neprijatelj odstupio prema Zlobinu.

II. brigada pritiskivala je odstupajućeg neprijatelja pravcem Kupjak — Ravna Gora — Sušica — Vrbovsko. Neprijatelj odstupio u Vrbovsko gdje se zadržao jačim snagama.

1 bataljon III. briglade 21. X. u 17 sati napao neprijatelja na Sljemenu. Oko 21 sat neprijatelj je bio potjeran do Fužina, ali je 22. u 0.30 sati izvršio protunapad i odbacio bataljon do Belog Sela. Zatim je brigada krenula u napad na neprijatelja koji je u paničnom bijegu odstupio ka Zlobinu.

6) Ishod borbe.

Cilj ove neprijateljske ofanzive bio je svakako da razbije i dezorganizuje naše snage u Gorskom kotaru i da na taj način rastereti svoje komunikacije koje su pod stalnim pritiskom naših snaga.

U ovoj svojoj namjeri neprijatelj nije uspio. Ne samo da nije uspio razbiti i dezorganizovati naše snage, već je svaki pokret u Gorskom kotaru morao vršiti teškom borbom i pod stalnim pritiskom naših snaga. Ne može se reći da li je neprijatelj imao namjeru da postavi garnizone u Gorskom kotaru, ali svakako on bi to učinio da je uspio razbiti [naše jedinice].

Kada se je neprijatelj riješio da se povuče, on je morao voditi zaštitničke borbe protivu naših snaga koje su planski organizovano gonile, a mjestimično njegovo povlačenje ličilo je na bjekstvo.

U svim ovim borbama neprijatelj je imao sljedeće gubitke:

210 mrtvih, od kojih 6 oficira i (među njima 2 viša).

280 ranjenih (od kojih dva oficira).

Zaplijenjeno: 1 šmajser, 1 tromblonska puška sa 10 bombi, 8 pušaka »Mauser«, 4 rezerv. cijevi za p. mitraljez, od toga jedna za »Šarac«, 1 ranac sa municijom za »Šarac«, 8100 metaka »Mauser«, 5 mina za laki bacač, 6 defanzivnih i 16 ofanzivnih bombi, 10 šatorskih krila, 2 torbice, 2 para cipela, 1 kišna kabanica, 6 bluza, 5 pari uvijača, 9 košulja, 5 gaća, 11 pari čarapa, 9 ranaca, 8 porcija, 3 čuturice i 1 U.[7] zastava, 5 ručnika, 2200 kutija šibica i 2 konja.

Oštećena su 2 kamiona, 2 taksija i 3 tenka.

7) Naši gubici: 31 mrtav, 67 ranjenih, 11 zarobljenih i 121 nestao, među kojima ima i mrtvih.

Među poginulima su: (I. brigada) komandir čete drug Radivoj Josip. (II. brigada) pomoćnik komesara čete drug Čor Srećko. (III. brigada) operativni oficir bataljona drug Petrović Vojislav.

Među ranjenim su: (I. brigada) komandant 2. bataljona poručnik drug Trbović Milutin, komesar čete drug Žagar Vjekoslav, vodnik Stanić Boško, vodnik Bruš Josip. (II. brigada) zastavnik Žic Anton, vodnik Mišljanović Milan, zamj. referenta sanit. drug Marčelja Josip, komandir čete drug Trivić Mirko, delegat Lukarić Augustin, delegat Majetić Josip i vodnik Komljenović Simo. (III. brigada) komandant 1. bataljona poručnik Frbežar Josip, delegat Žigić Ivan i delegat Dabić Branko.

Među nestalim: (I. brigada) komesar čete drug Ropčić Milan, pom. komesara čete drug Lenac Milivoj, vodnik Mataija Stipe, vodnik Ligatić Pavao i ml. vodnik Komadina Mate. (II. brigada) poručnik Maričić Slavko i vodnik Jurinčić Šime.

Među zarobljenim je ob. oficir II. brigade poručnik Jurković Mladen, koji je teško ranjen.

Materijalni gubici: 3 p. mitraljeza, 87 pušaka, 4 pištolja, 1 telefon i 1 ranac sa municijom, većinom kod nestalih.

Utrošak municije: puščane 17.398, p. mitralj. 69.375, mitralj. 14.807, šmajserske 6005, r. bombi 385, mina za laki bacač 233, mina za t. bacač 335, za protukolsku pušku 19 metaka, mina za Piat 3, nagaznih mina 8 i raketla 8.

8) U ovim borbama kao cjelina dobro se je držao II. ud. bata. I. ud. brigade, kao i pojedine čete iste brigade koje su pohvaljene naredbom štaba divizije, od pojedinaca istakao se komandant II. bataljona I. ud. brigade koji je za vrijeme čitave ofanzive savjesno rukovodio bataljonom i polučio uspjeh. Bilo

---

[7] ustaška

je mnogo manjih podviga hrabrosti pojeninaca a to su većinom vodnici i komandiri četa kao i pojedini mitraljesci koji su pohvaljeni naredbom štaba divizije.

9) Jedinica i pojedinaca koji su se slabo držali bilo je u manjoj mjeri i bez posljedica. Na to je svima ukazano a pojedini će biti pozvani na odgovornost od štaba brigade i divizije.

10) Kritika akcije.

U ovoj dvanaestodnevnoj borbi bilo je sa naše strane izvjesnih propusta koji se uglavnom mogu svesti na ovo:

a) II. brigada, koja je bila u Karlovačkom području, bila je na zgodnom položaju da napadne neprijatelja u leđa koji je nadirao pravcem Vrbovsko — Brod-Moravice — Skrad. Štab divizije je ovo odmah uočio i još 12. X. izdao naređenje u tome smislu. Međutim, štab II. brigade, mada je izvršio naređenje, ipak ga nije proveo sa dovoljno energije i brzine. Drugim riječima brigada je oprezno nastupala za neprijateljem koji je potiskivao našu I. brigadu mada je u ovoj situaciji krajnja energija bila na mjestu.

b) Štab II. brigade napad na Skrad nije organizovao sa dovoljno pažnje. U Skradu je neprijateljska posada bila slaba, svega 1 legionarska satnija i jedan dobro organizovani i iznenadni napad morao je polučiti veće rezultate.

c) Kod I. brigade već drugog dana borbe osjećalo se da štab nema u rukama svoje bataljone. Trećeg dana borbe 2 bataljona ove brigade se prosto pogubila te su tek poslije dva dana stigli u sastav brigade. Takvim pojavama svakako je razlog prostranstvo i pošumljenost terena na kome se vodi borba ali pored ovih uzroka ipak se osjeća da štab brigade ne daje svojim bataljonima potpune zadatke te oni ne znaju kuda imaju da potraže štab brigade za slučaj da u toku borbe budu odbačeni i izgube vezu sa štabom.

d) Kao općenita negativna pojava ističe se sporost štabova u brzom donošenju odluka i izvođenju istih, naročito u slučajevima kada neprijatelj manevruje brzo neočekivanim pravcem. Na taj način propuštene su mnogobrojne prilike da se tuku manje neprijateljske kolone sa nadmoćnijim našim snagama.

Gore pomenuta sporost u izvođenju akcija ima i još jedan dublji razlog; naši borci uslijed neishranjenosti ili tačnije uslijed hronične gladi koju trpe i uslijed golotinje su u daleko slabijoj fizičkoj kondiciji te su zbog toga na bojištu mnogo sporiji od neprijatelja.

e) Mada je 12. X. uočeno da je neprijatelj vršio jednu opću ofanzivu sa nadmoćnijim snagama, i to trima pravcima, ipak

nije ništa preduzeto da se sa grupisanim snagama tuče jedna od njegovih kolona. Na taj način davan je svuda frontalni otpor sve u želji da se zaštiti slobodna teritorija sa njenim institucijama. Možda bi bilo korisnije da su se neki pravci odgolitili kako bi se trupe mogle upotrebiti masivno protivu jedne od neprijateljskih kolona.

f) U svim ovim borbama artiljerijski divizion nije bio upotrebljen mada je bilo prilika za njegovo dejstvo. Ovo je učinjeno zbog toga da topovi ne dođu u opasnost u vrlo pokretljivim operacijama.

Podleganje objektivnim poteškoćama osjetilo se kod naših štabova, isto se odražavalo i na jedinice, a koje su zaista bile dosta velike ali ipak često su bile mogućnosti da se poteškoće smanje baš upornim držanjem.

g) Pored ovih negativnih bilo je i pozitivnih pojava. Naše snage su svuda stupale u akciju planski i neprekidno napadale neprijatelja bilo da se kretao bilo da je mirovao. Iako je neprijatelj raspolagao jačim snagama ipak on jednovremeno nije mogao držati više od dva do tri mjesta jer se stalno osjećao ugroženim. I kad je neprijatelj najzad napuštao Gorski kotar, sve brigade su planski stupile u akciju da ga gone. Ali gonjenje nije bilo uporno, naši niži štabovi nisu cijenili situaciju i tako su često u momentu povlačenja zakasnili i neprijatelj je uspio da se naglo odbaci.

Na sve ove nedostatke štab divizije ukazao je štabovima brigada na konferenciji gdje je izvršena analiza akcije. Uočeno je i mnogo drugih sitnih nedostataka koji su posljedice gornjih nedostataka.

11) Pouke iz ove operacije:

a) Ostvariti telefonsku, radio i idejnu vezu, tj. unapred predviditi sve veze. Pošto se često događa da jedna veza lako podbaci.

b) Podići odgovornost rukovodilaca kako bi se postavljeni zadaci izvršili tačno i na vrijeme jer se često događa zakašnjavanje i nedovoljna priprema za akciju.

c) Manevarsku sposobnost kod jedinica ostvariti, a kruto držanje položaja i frontalnu borbu izbjegavati. Neprijatelja udarati tamo gdje ima najviše uslova za uspjeh i nametati mu borbu gdje to on ne želi. Snage koncentrisati i birati slabije nepr. snage za glavni pravac napada.

d) Pojačati i organizovati vojno ob.[8] službu, kako bi se imao jasan pregled situacije u toku ofanzivnih operacija, a najbolji je način zarobljavanje neprijateljskih vojnika.

[8] obavještajnu

c) Jedinicu koja pretrpi udarac treba što prije uvesti u takvu akciju u kojoj mora sigurno uspjeti, kako bi prvo stekle povjerenje u svoju snagu i oružje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, potpukovnik: **Matić Đ.**[9]

Komandant- major: **Vlaisavljević**[10]

(M. P.)

[11]P. S. U prilogu dostavljamo liste gubitaka.

BR. 75

NAREĐENJE ŠTABA 19. DIVIZIJE NOVJ OD 24. OKTOBRA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA DA BLOKIRAJU OBROVAC I SPREČE UPUĆIVANJE POMOĆI BLOKIRANOM GARNIZONU[1]

ŠTAB
XIX. DIVIZIJE NOV. JUGOSLAVIJE
24. X. 1944. g.

ŠTABU V. i VI. UD. BRIGADE

1) Da bi sa što većom sigurnošću izvršili blokadu neprijatelja u Obrovcu, VI. brigada prebaciće I. bataljon preko Zrmanje na zatvaranje komunikacije Obrovac — Gračac.[2]

2) V. Brigada uzimlje dosadašnji sektor I. bataljona VI. brigade u svoj manevarski prostor i u napadu vršiće zadatak zaposjedanja kanjona nasuprot Grkovca sa mitraljezima.

3) Sutra u 13 sati možemo ponovno očekivati savezničku avijaciju da bombarduje utvrđenja oko Obrovca.[3] Za sutrašnji

---

[9] Đuro
[10] Dušan
[11] Dopisano mastilom.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 21/1, k. 1009.

[2] O blokadi Obrovca od 14. do 26. oktobra vidi dok. br. 88, 136, 137, 140, 143, 145, 146, 148, 149 i 150.

[3] Iz relacije 19. divizije vidi se da je 24. oktobra odgođen napad na Obrovac zbog nedolaska savezničke avijacije koja je prema planu napada trebalo da bombarduje neprijateljske položaje u gradu (vidi dok. br. 88).

dan važe iste napomene koje su dostavljene jutrošnjom depešom.

4) Bataljoni V. brigade vršiće stalna upadanja u pravcu utvrđenja sa manjim snagama. VI. brigada ne smije dozvoliti prodor neprijatelja iz pravca Gračaca i Alana. Također vršiti upade u Grkovac i Zidine.

5) Popuniti sa municijom i blagovremeno vršiti daljnje popune municije. Voditi više računa da se jedinice hrane što bolje prema postojećim mogućnostima sledovanja.

6) Pristupiti ozbiljnijem rušenju cesta Obrovac — Gračac, Obrovac — Sv. Rok. Uznemiravati i zamarati neprijatelja, ne dozvoliti mu pojačanje i dolazak sledovanja iz Gračaca. Provođenje sviju mjera iznesenih u gornjim tačkama prinudiće se neprijatelja s jednim dijelom na kapitulaciju. Biti stalno spreman za izvršenje napada na Obrovac kad to naredi ovaj Štab ili tačnoj procjeni situacije kad Štabovi brigada donesu odluku da je takva situacija za napad sazrela i prije naređenja Divizije.

7) Ne možemo reći da su se u posljednoj borbi za Obrovac upotrebila sva sredstva i koristila sva iskustva iz dosadašnjih borbi.[4] Štabovi bataljona nisu bili uporni u pronalaženju mogućnosti kako da izvrše svoje zadatke. Prateće čete nisu dale rezultate u tačnom gađanju kao u prvašnjim borbama. Odmah se pristupilo grupnom gađanju i tučnoj vatri mjesto da se je prvo urakljio cilj, onda prešlo tučnom gađanju. Također kod pratećih četa nije bio zastupljen princip izbora cilja. Obasipale su se sa jakom vatrom prostorije koje su trećerazrednog značaja a malo je mina palo na ciljeve koji su višeg značenja.

8) Piat se nije upotrebljavao a i P.K. top veoma malo. Govorilo se o preduzimanju 4 juriša kroz noć a ručne bombe se nisu upotrebljavale. Svi naši dosadašnji juriši označavani su jakom bombaškom vatrom. Možda se od artiljerije i bacača mnogo očekivalo. I onda kad budemo imali jaču i bolju artiljeriju bombaška vatra će uvijek biti ona koja rješava ishod borbe.

9) Štabovi bataljona nisu pokazali dovoljno smionosti u zahtjevu da čete do kraja izvrše zadatke. Pošlo se u borbu sa izraženom pretpostavkom da će biti mnogo žrtava. Tako stvoreno osjećanje kočilo je svu širinu preduzimanja Štabovima bataljona da dosledno i planski angažuju svoje jedinice. Takova skučenost dobila je svoj izraz u prikazivanju višeg broja izbačenih iz stroja nego što je bilo.

---

[4] Riječ je o borbama koje su vođene za Obrovac od 19. do 22. oktobra 1944 (vidi dok. br. 88).

10) U ni u kojem pogledu ne možemo reći da je borba na Obrovcu bila teža od dosadašnjih naših borba, Benkovcu,[5] Nadinu,[6] Ražancu[7] i drugim. Potrebno je sa jedinicama prodiskutovati o manjkavostima iz borbi na Obrovcu. Ne dozvoliti da se stvori mišljenje da se je sa naše strane sve učinilo i da je bilo nemoguće uspjeti. Ne treba zanijekati stvarne teškoće što je neprijatelj uporan, utvrđen i planski organizovao vatru.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant, potpukovnik:
Parmač Stanko

[5] O borbama na Benkovac od 3. do 7. oktobra 1944. vidi dok. br. 38.

[6] Peta dalmatinska brigada uništila je ustaše u Nadiun 19/20. septembra 1944. Tom prilikom ubijeno je 20, ranjeno 3 i zarobljeno 18 ustaša. Zaplijenjeno je: 1 teški bacač, 4 teška mitraljeza, 6 lakih mitraljeza, 35 pušaka i drugi ratni materijal (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—10/1, k. 1021).

[7] Neprijateljsku posadu u Ražancu uništila je 6. dalmatinska brigada 22. septembra 1944. Neprijateljski gubici: ubijeno 38, ranjen 21. Zaplijenjeno: 1 top 65 mm, 2 p. a. mitraljeza, 3 puškomitraljeza i 27 pušaka Gubici brigade: 3 mrtva i 27 ranjenih (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—11/1, k. 1021).

BR. 76

IZVJEŠTAJ ŠTABA 1. BRIGADE OD 24. OKTOBRA 1944. ŠTABU 7. DIVIZIJE NOVJ O BORBI NA KOMUNIKACIJI SUNJA — KOSTAJNICA[1]

ŠTAB
I. UDARNE BRIGADE VII. UD. DIVIZIJE
JUGOSLAVIJE
Op. Br. 66
Dne 24-X 1944

Operativni izvještaj o
napadu i postavljanju
zasjede na komunikaciji
Kostajnica — Sunja.

ŠTABU VII. UD. DIVIZIJE — II — N.O.V.J.

Komunikacija Kostajnica — Sunja nalazi se sa desne strane rijeke Sunje kojom je neprijatelj s vremena na vrijeme saobraćao između garnizona Sunja — Kostajnica. Zemljište i komunikacija je predstavljeno na sekciji Kostajnica 1:100.000.

Od naših snaga učestvovale su u borbi II. ud. brigada VII. ud. divizije i tri bataljona I. ud. brigade.

Prema usmenom naređenju Štaba VII. ud. divizije — II[2] — dobili smo zadatak da sa tri bataljona svoje brigade zaposjednemo desnu obalu rijeke Sunje. A da će druga brigada zaposjesti visove iznad same komunikacije u cilju sačekati neprijatelja koji je prolazio tom komunikacijom, napasti ga i uništiti.

16.X.1944 oko 9 sati u jutro naišla je jedna grupa neprijateljskih vojnika u jačini 80 do 100 vojnika sa pet kamiona koji su došli od Sunje na želj. stanicu Hrastovac sa namjerom da postavljaju telefonsku liniju na komunikaciji Kostajnica — Sunja. Prema dobivenom naređenju za postavljanje zasjede druga brigada trebala je prvo da otvori vatru a tek onda da mi sa svojim bataljonom vršimo pritisak vatrom na komunikaciju tako da se neprijatelj ne bude mogao pribrati i da vrši organizovan otpor na jedinice druge brigade. Pošto je neprijatelj

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 43—1/2, k. 816.

[2] Štab 7. divizije bio je tada podijeljen. Na Baniji se nalazio politički komesar Divizije sa 1. i 2. brigadom a na operativnom području 10. korpusa NOVJ (na Moslavini i Bilo-gori) komandant Divizije sa 3. i 4. brigadom (vidi dok. br. 21, 57, 104 i 144).

otkrio zasjedu II. brigade i napucavao u pravcu njezinih položaja, tada smo mi dobili naređenje da izvršimo napad na samoga neprijatelja i da ga uništimo.

Naš 3. i 4. bataljon dobili su naređenje da sa po dvije čete izvrše napad na same kamione i grupu vojnika koji su se nalazili na samoj želj. stanici Hrastovac, i to IV. bataljon da izvrši sa dvije čete, tj. da presiječe odstupnicu neprijatelju u pravcu Sunje a III. bataljon da sa dvije čete napadne pomenutog neprijatelja. Napad je otpočeo u 9.30 časova, neprijatelj je razbijen i zahvaljujući sporini i labavom vladanju IV. bataljona neprijatelj je uspio da sa glavninom vojnika i sa 3 kamiona pobjegne u pravcu Sunje dok je ostala dva kamiona ostavio na samoj stanici.

U ovoj borbi ubijena su tri neprijateljska vojnika, zaplijenjeno 3 karabina, 300 metaka, 8 poljskih telefona, 1 km. poljskog kabla i dva kamiona, od kojih je jedan bio onesposobljen dok je drugi ostao ispravan. Kamioni su uslijed slabog držanja nižeg komandnog kadra koji je, iako je dobio naređenje da se kamioni izvuku, svejedno kamione zapalio. Po ovome su preduzeti koraci i svakako krivci pozvati na odgovornost.

18.X.1944 dobili smo zadatak da sa dva bataljona zaposjednemo iste položaje sa desne strane rijeke Sunje a da će Druga brigada musliman.[3] zaposjesti položaje iznad same komunikacije koja vodi Majur — Hrastovac sa zadatkom kada neprijatelj naiđe komunikacijom da ga druga musl. brigada napadne a mi sa dva bataljona vršimo pritisak vatrom i ne dozvolimo neprijatelju da bježi u pravcu rijeke Sunje i da zauzme prugu koja bi omogućavala davati organizovani otpor.

U 8 sati naišla je jedna jača kolona od Kostajnice u pravcu Sunje u jačini 700 do 800 vojnika naoružanih sa 6 do 7 topova, jednim brojem bacača i dosta šaraca. Neprijatelj je nailaskom u selo Stubljane izbacio jaču pobočnicu na visove iznad same komunikacije i napao postavljenu zasjedu koja ga je prilično neorganizovano dočekala, u isto vrijeme odvojila se jedna grupa u jačini 50 do 60 vojnika iz Stubljana i krenula u pravcu Mračaj i rijeke Sunje gdje je dočekao naš drugi bataljon a samom prugom napao ih i odbio nazad u selo. Neprijatelj je odbivši zasjedu II. musl. brigade ovladao visovima iznad same komunikacije i nastavio prodiranje u pravcu Sunje. Naš III. bataljon koji je držao položaj kod želj. stanice u Hrastovcu napao je neprijateljsku kolonu koja je bila prilično jaka i natjerao je sa komunikacije na visove sa desne strane komunikacije.

[3] Muslimanska. Ona je bila u sastavu Unske operativne grupe (vidi dok. br. 46).

Tada je neprijatelj otvorio jaku artiljerijsku vatru iz nekoliko topova na naše položaje, odbacio naše snage do same pruge i nastavio dalje sa prodiranjem u pravcu Sunje. U ovoj borbi ubijeno je 12 neprijateljskih vojnika i tri konja; do plijena se nije moglo doći pošto je neprijatelj držao dominantne položaje iznad same komunikacije a neprijateljski vojnici koji su pobijeni bili su uz samu komunikaciju.

U ovoj borbi naši gubici su bili 6 ranjenih, od kojih je jedan teže i pet lakše, poginulih tri, među kojima komesar III. bataljona Adam Januzović.

Utrošeno municije 7/9 mm. 1020 metaka engleske, 8 mm. 700 metaka talijanske, 8 mm. 630 metaka i mina za teške bacače 28 komada.

U ovim borbama nedostajalo je to što se niži komandni kadar nije snašao i vrlo aljkavo se držao tako da kamioni koji su zarobljeni čak iako su se mogli izvući nijesu izvučeni nego su zapaljeni, drugo što je II. musl. brigada svojom nebudnošću dozvolila da neprijatelj podiđe pod njezine položaje i ovlada istim položajima koji su dominirali čitavom komunikacijom, drugi nedostatak je bio kod samih naših jedinica što se štednji municije nije posvećivala uopšte pažnja tako da se pucalo na dosta velikoj udaljenosti pa i bez cilja.

Prilog lista sa pregledom gubitaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar-Major:
Mraković Janko

Komandant-Kapetan:
Nikola Joka

BR. 77

IZVJEŠTAJ ŠTABA 11. DALMATINSKE BRIGADE OD 24. OKTOBRA 1944. ŠTABU 26. DIVIZIJE NOVJ O NAPADU NA STON, STONSKU PREVLAKU I BORBAMA NA KOMUNIKACIJI DUBROVNIK — METKOVIĆ[1]

ŠTAB
XI. DALMATINSKE UDARNE BRIGADE
24.X.1944. godine

ŠTABU XXVI DIVIZIJE N.O.V.J.

Položaj

Predmet. Operativni izvještaj.

(Akcije od 16.X.—22.X.1944.god.)

Neprijatelj je u posljednje vrijeme izvlačio svoje snage sa juga.[2] Morski put mu je bio presječen zauzimanjem otoka i poluotoka Pelješca,[3] pruga Dubrovnik — Mostar također. Preostala mu je još cesta Dubrovnik — Metković. Da bi zadržao tu cestu neprijatelj je posjeo položaje uz cestu snagama Vražje divizije,[4] te Ston i Stonsku prevlaku sa XIX bataljonom »999« i sa nešto mornara.[5]

Naša brigada u okviru zadataka Divizije dobila je zadatak[6] da napdne i likvidira Ston i Stonsku prevlaku i da izbije na komunikaciju Dubrovnik — Metković. Za izvršenje tog zadatka pridodate su brigadi 2 baterije brdskih haubica 75 mm i jedan bataljon grupe J.D.O.O.[7]

Neprijatelj je oko samog Stona posjeo i utvrdio sljedeće položaje: Humac (trig. 78), Bartolomija (trig. 219), Gorica (trig. 19), Mihajlo (trig. 107), Humac (trig. 63), tvrđavu Kaštel u V. Stonu, tvrđavu Korunu u M. Stonu, Kokota Glavicu (k. 11),

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 7—1/3, k. 1101.

[2] Vidi dok. br. 4 i 90 u ovoj knjizi, tom V, knj. 35, izvještaj Štaba 26. divizije Štabu 8. korpusa NOVJ od 17. novembra 1944, Arhiv V.I.I., reg. br. 1—4, k. 1103/I, 18—13, k. 1100/I, 5—1/7, k. 1103 i »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945«, knj. 2, str. 411—415.

[3] Srednjodalmatinske otoke (Brač, Hvar, Korčula i Mljet) i poluotok Pelješac oslobodile su jedinice 26. divizije u septembru 1944 (opširnije o tome vidi tom V, knj. 33, dok. br. 64, 73 i 102, i tom V, knj. 35, izvještaj Štaba 26. divizije Štabu 8. korpusa NOVJ od 17. novembra 1944).

[4] Odnosi se na njemačku 369. legionarsku diviziju zvanu »Vražja«.

[5] O rasporedu njemačkih i ustaško-domobranskih jedinica na sektoru Dubrovnik — Metković vidi dok. br. 41 i 90.

[6] Vidi dok. br. 41 i 49.

[7] Južnodalmatinskih otočkih odreda

pruge neprijatelj se prema Pokuplju drži defanzivno, dok prema Žumberku vrši svakodnevne ispade sa manjim snagama. Na otsjeku između Zdenčine i Leskovca pruga još nikada nije stavljena u saobraćaj, dok ostali dio pruge radi. Pruga Zagreb — Sisak zaposjednuta je sa istim snagama kao i ranije, s tom promjenom što je na sektoru Velika Gorica povratio se I. Donski puk. Iz garnizona na ovoj pruzi neprijatelj zadnjih mjesec dana nije uopće vršio ispade na oslobođeni teritorij. Drugom polovinom ovog mjeseca neprijatelj je počeo evakuisati avionski materijal iz Velike Gorice u pravcu Zagreba. Pruga Zagreb — Sisak nije još nikada stavljena u saobraćaj, a poslije operacija na Sv. Klari[2] ne radi ni na otsjeku Velika Gorica — Zagreb. Na Karlovačkom sektoru neprijatelj je držao komunikaciju Luizijana[3], koju je u zadnje vrijeme napustio. Na ovaj sektor neprijatelj je izvršio u toku ovog mjeseca jedan jači ispad i odbacio Odred preko Kupe, te opljačkao veći dio oslobođenog teritorija.

Rad naših jedinica u ovom mjesecu sastojao se je u napadu na pojedina uporišta i vršenje diverzije na prugama. Likvidirana su neprijateljska uporišta Sv. Klara i Mavračići[4], dok su diverzije na pruzi bile ograničene zbog pomanjkanja eksploziva.

U toku mjeseca oktobra neprijateljska avijacija nije se pojavljivala na našem sektoru, osim nekoliko izviđačkih lijetova, dok su Saveznici u dva navrata bombardovali Zagreb[5] i aerodrom Borongaj. Neprijateljskih koncentracija nije bilo, a niti su vršeni neki veći neprijateljski pokreti.

2) *Organizacija štabova i jedinica sa njihovom ocjenom.*

Naša divizija ima u svom sastavu tri Brigade i tri Odreda. Štab Divizije je popunjen. Za operativnog oficira Divizije uzeli smo načelnika štaba Udarne brigade »Franjo Ogulinac Seljo« majora Kopjara. Štab Brigade »Franjo Ogulinac Seljo« je nepotpun jer manjkaju načelnik štaba i operativni oficir. Za načelnika u ovom štabu predlažemo kapetana Vuković Mirka, sadašnjeg komandanta Turopoljsko-posavskog odreda, a za komandanta Odreda kapetana Bulat Tešu, dosadanjeg zamjenika komandanta. Štab u svom radu zadovoljava. Štab Karlovačke brigade je popunjen i zadovoljava u radu.

[2] Jedinice 34. divizije napale su neprijateljsku posadu u Svetoj Klari 13/14. oktobra 1944 (vidi dok. br. 32, 37, 84).

[3] Odnosi se na automobilski put Karlovac — Rijeka.

[4] Karlovačka brigada u sadejstvu sa brigadom »Franjo Ogulinac Seljo«, 1. brigadom 8. divizije i jednim bataljonom Žumberačke brigade napala je njemačku posadu u Mavračićima 23/24. oktobra 1944 (vidi dok. br. 68, 69 i 78).

[5] Vidi dok. br. 131.

Ovaj štab se je u mnogome popravio i objedinio. Štab Žumberačke brigade je popunjen, kao cjelina ne dolazi do izražaja. Štab Turopoljsko-posavskog odreda je popunjen, i zadovoljava. Štab Samoborskog odreda je prilično snalažljiv i inicijativan. Štab Karlovačkog odreda je nepotpun. U njemu manjka operativni oficir i pomoćnik politkomesara. Štab zadovoljava u radu. Štabovi bataljona u Brigadi »Franjo Ogulinac Seljo« još uvijek nepopunjeni. U svim štabovima manjkaju operativni oficiri. Štabovi bataljona zadovoljavaju, a najbolji je štab III. bataljona. Štabovi bataljona u Karlovačkoj brigadi su također nepotpuni, jer im manjkaju operativni oficiri. Smrću komandanta II. bataljona ovaj štab je ostao momentalno bez komandanta.[6] Štabovi bataljona u Žumberačkoj brigadi su također nepotpuni, jer im manjkaju operativni oficiri. Štabove bataljona nismo popunjavali zbog toga što su komandiri četa mladi rukovodioci i još nedozreli da uđu u štabove. Štabovi bataljona u Odredima također su nepopunjeni kao i oni u brigadama. Od odredskih štabova bataljona najbolji su štabovi bataljona Turopoljskog odreda.

3) Formacijsko stanje jedinica i njihova popuna:

Brigada »Franjo Ogulinac Seljo« ima 4 bataljona, Četu za vezu, Prateću četu, Inžinjersku četu, koja je sastavljena od pionirskog, minerskog i voda jurišnih pionira, Izviđački vod i bolnički vod. Karlovačka brigada ima 4 bataljona, Četu za vezu, Prateću četu, Minerski vod, Sanitetski vod, Izviđački vod i vod jurišnih pionira. Žumberačka brigada ima tri bataljona, Četu za vezu, Prateću, četu, Minerski vod, Sanitetski vod i Izviđački vod. Turopoljsko-posavski odred ima dva bataljona, Četu za vezu, Prateću četu, Sanitetski vod i Minerski vod. Karlovački partizanski odred ima dva bataljona, 1 samostalnu četu i vod za vezu. Samoborsko-jaskanski odred ima 2 bataljona, Prateći vod i vod za vezu.

4) *Brojno stanje i naoružanje:*

Brojno stanje naših jedinica je i dalje u porastu uslijed mobilizacije i pridolaska sa neoslobođenog teritorija.[7] Naoružanje u našim jedinicama ne zadovoljava. Nedostaje nam još oko 80 puškomitraljeza i 1000 pušaka. Gotovo svi talijanski puškomitraljezi uslijed duge upotrebe su nesigurni i vrlo često zatajivaju, zbog čega borci nemaju u njih povjerenja. Najveći nedostatak je u pomanjkanju minobacačke municije i topovskih granata.

[6] Komandant tog bataljona bio je Josip Kasunić. Poginuo je u napadu na Mavračiće (vidi dok. br. 78).

[7] O brojnom stanju i naoružanju jedinica 34. divizije u oktobru 1944. vidi dok. br. 111.

5) *Socijalni i nacionalni sastav:*

U svim jedinicama najveći dio boraca i rukovodilaca je seljački elemenat, dok je u Karlovačkoj brigadi veći dio radnički elemenat.[8]

6) *Nastava u jedinicama, školama i kursevima:*

Stručna vojnička sprema rukovodilaca najvećim dijelom je još slaba i nedovoljna. Gubici u rukovodiocima se teško nadoknađuju, tako da je većina rukovodilaca do komandanta bataljona nedovoljno iskusna i mlada. Izvođenje obuke vrši se po planu, ali otežano zbog čestih kiša i blata koje vlada u Pokuplju. Kod većeg dijela rukovodilaca još ima premalo vojničkog držanja kako prema starijima, tako i prema mlađima. No u tom pogledu se osjeća napredak iz dana u dan. U zadnjim borbama komandni kadar je, koristeći se iskustvom iz ranijih borbi, mnogo pravilnije koristio teško oružje i komandanti bataljona još danas kod stvaranja plana vatre mnogo više vode računa o koordinaciji pješadije i teškog oružja.

Podoficirska škola Divizije održava neprekidno kurseve. Uspjeh kurseva je dobar i u jedinicama se osjeća uticaj svršenih kursista. Dopunski kursevi se također održavaju sa novomobilisanim borcima, rezultat ovih kurseva je dosta dobar. Kod zadnjih operacija mnogo je koristila priprema koja se je vršila prije akcije, a naročito priprema sa nižim komandnim kadrom tako da su niži rukovodioci u pojedinim borbama izvršavali zadatke u potpunosti i imali jedinice u ruci. Najveći nedostatak kod većine naših rukovodilaca jeste slabo držanje kontakta sa neprijateljem, a isto tako neenergičnost i brzina u gonjenju. Upotreba jurišnih pionira u zadnjim akcijama pokazala je izvjesne uspjehe, ali uslijed nedovoljne obuke još nisu došli do punog izražaja. Ovom rodu vojske potrebno je posvetiti više pažnje.

7) *Specijalne jedinice:*

Jedinice pratećih oruđa su sređene i popunjene. Jedinice za vezu su popunjene i sređene, nedostaje kabla kako u divizijskoj četi tako i u brigadnoj. Čete za vezu u posljednjim borbama izvršile su gotovo u potpunosti svoje zadatke, tako da je veza u našoj diviziji prilično sređena.

Izviđačke jedinice su formirane, ali još uvijek ne daju dovoljno rezultata zbog toga što ih štabovi nedovoljno angažuju.

---

[8] Prema tabelarnom pregledu Štaba 4. korpusa NOVJ od 31. oktobra 1944. brojno stanje Karlovačke brigade bilo je po spisku 1249, od toga 131 radnik (vidi dok. br. 112).

Inženjerske čete su tek u formiranju. Do sada jedino brigada »Franjo Ogulinac Seljo« ima takovu četu. Isto tako su u formiranju i vodovi jurišnih pionira. Intendantura je dosta dobro sređena. Odsjeci za naoružanje su još slabi i neiskusni. Sanitet je prilično dobar i u zadnjim akcijama je funkcionisao dobro. Borbenost naših jedinica je na prilično visini. Ona se je popravila naročito u Karlovačkoj brigadi, a to pogotovo važi za komandni kadar ove brigade. Ishrana uslijed pomanjkanja soli ne zadovoljava. Odjeća i obuća boraca je još uvijek slaba, pa je to i najteži problem u svim jedinicama.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — p.pukovnik:
Franjo Knebl

Komandant — p.pukovnik:
M. Dasović

BR. 86

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČEHOSLOVAČKE BRIGADE »JAN ŽIŠKA« OD 25. OKTOBRA 1944. ŠTABU 12. DIVIZIJE NOVJ O NAPADU NA STARI SLATINIK I O DIVERZIJI NA ŽELJEZNIČKOJ PRUZI[1]

ŠTAB I. ČESKOSLOVENSKE BRIGADY
»JANA ŽIŠKY« TROCNOVA
NOV JUGOSLAVIJE
Číslo: 357
Dne: 25 /X. 1944. G.

Predmet: Operativni izvještaj.

ŠTABU XII. UDARNE DIVIZIJE NOVJ.

Dostavljamo operativni izvještaj za akciju na Stari Slatinik i diverzije pruge. Uz operativni izvještaj dostavljamo spisak ranjenih drugova, dok poginulih i nestalih nismo imali. Sekcija Slav. Požega — Brod 1:100000, dana 25.X.1944.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 27—1/2, k. 898.

1.) Opis položaja za dotičnu jedinicu:

Jedinice ove brigade imale su zadatak da napadnu Stari Slatinik i to sa jednim bataljonom, a sa drugim bataljonom osiguranje od Andrijevaca. Isti bataljon, koji je držao zasjedu od Andrijevaca, imao je teren ravan a na lijevom krilu šumovit. Taj bataljon držao je položaj od prtene ceste, koja vodi za kotu 196 prema selu Jakačina Mala. Držale su cestu Andrijevci — Slatinik i sa jednom četom od ceste preko pruge.

Bataljon, koji je napadao Stari Slatinik, četa koja je nastupala od Andrijevaca cestom u Stari Slatinik, položaj joj je bio ravan a dvije čete koje su se spuštale od sjevera u centar sela, bio je brežuljkast. Četa, koja je nastupala od Stupnika cestom u Slatinik, položaj joj je bio ravan i šumovit.

2.) Naziv naše jedinice, koja se je borila:

U istoj operaciji učestvovala je naša brigada, sastav 2 bataljona, i to sa 1 bataljonom osiguranje od Andrijevaca a sa jednim bataljonom likvidacija samog uporišta Stari Slatinik.

3.) Naziv, jačina i sastav neprijateljske jedinice:

U istim akcijama, jačina neprijatelja bila je uporište, koje smo napadali Stari Slatinik 400 neprijateljskih vojnika, i to neka količina bez oružja i to su bili Talijani a ostalo naoružani sa puškama, a koliki je bio broj automatskih oružja nam je nepoznat. Jačina neprijatelja, koji se borio iz Andrijevaca sa našom zasjedom, bilo je oko 300 Nijemaca i neka količina ustaša. Naoružanje nam je nepoznato. Komandanti istih također su nepoznati.

4.) Obostrana situacija:

Neprijatelj, koji je bio napadnut od naših jedinica, isti je bio u prolazu i imao namjeru da pođe cestom prema Zagrebu. Neprijatelj, koji je vodio borbu sa našim bataljonom, nalazećim se u zasjedi kod uporišta Andrijevci, imao je namjeru da pritekne u pomoć napadnutom neprijatelju, koji se je nalazio u Starom Slatiniku i u bunkerima na pruzi, koji istu osiguravaju. Odluka je bila u istoj akciji da se likvidira uporište Stari Slatinik, i da se izvrši diverzija pruge u istom mjestu.

5.) Izdate zapovijesti:

Zapovijest je bila izdana od operativnog oficira XII. Udarne Divizije NOVJ pod brojem službeno od 24.X.1944 a podređenom štabu, tj. štabovima bataljona pod brojem 349 od 24.X.1944.

6.) Vrijeme kada je borba počela, datum, dan i čas:

Borba je počela između bataljona, koji je napadao, i neprijatelja u 24 časa 30 minuta a borba u zasjedi sa našim I. bataljonom, koji je držao položaj od Andrijevaca u 1 sat dne 25.X.1944. a svršila zajedno obadva bataljona u 4.10 sati.

7.) Tok borbe:

Borba našeg II. bataljona je bila lokalnog karaktera, kako u nastupanju našeg bataljona skroz do svršetka borbe. Naš bataljon koji je imao zadatak da likvidira isto uporište isto je i učinjeno i neprijatelj je potisnut u sredinu sela gdje ih je veći broj zarobljeno i ubijeno. Bataljon, koji je držao zasjedu od Andrijevaca, borba je bila oštra i trajala je od 1 sat dok se nismo povlačili. Neprijatelj je tukao našu zasjedu sa minobacačima i topovima, koji nisu apsolutno smetali našoj zasjedi.

8.) Ishod borbe:

Rezultati borbe jesu: zarobljeno je 40 Talijana, 12 Nijemaca, 44 konja, 15 pušaka, 20 pari vojničkih odijela, 15 ćebadi, 9 šatorskih krila, i veća količina živinarskog (veterinarskog) materijala, veća količina potkova, i ostali ratni materijal. Ubijeno je 20 a bataljon, koji je bio u zasjedi borio se sa neprijateljem iz Andrijevaca, istome su nepoznati gubici neprijatelja. Prilikom iste akcije presječene su na 6 mjesta šine i dignut jedan manji željeznički most. Zadatak, koji je bio postavljen pred našu brigadu, je izvršen, samo nije postignut cilj, kojega smo predviđali i to da bi na više mjesta presjekli prugu, što bi bilo za neprijatelja veći udarac.[2]

9.) Naši gubici u ljudstvu i materijalu:

U ovoj borbi nismo imali ni jednog poginulog druga, samo 3 ranjena, od kojih su dva lakše i jedan teže. Zarobljenih ili nestalih nismo imali. Za vrijeme ove borbe nismo imali gubitaka u oružju a niti kakvog oštećenog oružja.

10.) Utrošak municije:

U istoj borbi utrošeno je 3.750 mauzerskih metaka, 500 engleskih, 700 šmajserskih metaka, 1 mina za teški bacač i 8 mina za laki bacač. Oštećenog oružja ili drugih sretstava nismo imali.

---

[2] Vidi dok. br. 151 i 152.

11.) Imena lica i jedinica, koje su se dobro držale:

Pohvaljuje se Druga četa I. bataljona, koja je suzdržala položaj za vrijeme nadiranja neprijatelja, koji je namjeravao priteći u pomoć napadnutom neprijatelju u Stari Slatinik. Isto tako pohvaljuje se cijeli II. bataljon, koji je za kratko vrijeme raspršio neprijatelja, dosta zarobio i potukao.

12.) Imena lica koja su se slabo držala:

U istoj borbi slabo su se držali i to neki dio novomobiliziranih drugova, koji još nisu učestvovali u nikakvoj borbi.

13.) Kritika akcije odnosno operacije:

Ovu akciju nije potrebno kritikovati, pošto previđeni ciljevi za operaciju i zadatak koji nam je bio postavljen bili su dosta dobro izvršeni s tim da smo imali sredstva za likvidaciju bunkera, tj. Džon-bule ili top isti bunker smo mogli zauzeti, tako da bi se mogla izvršiti diverzija pruge u većem razmjeru, nego što je to bilo predviđeno. Isto s tim što su bile dosta slabe informacije i s time što se ne zna koliko će stati neprijatelja u istom uporištu, koji nam je bio zadan za likvidaciju i kakvih.

U istoj borbi dosta dobro se je snašlo komandno vodstvo, kako bataljona tako i četa.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. politkomesar: Operativni oficir:
Hanzl Josip

(M.P)

BR. 87

DIREKTIVA ŠTABA 8. KORPUSA NOVJ OD 26. OKTOBRA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA DA UNIŠTE NEPRIJATELJSKE SNAGE NA SEKTORU ŠIBENIK — DRNIŠ — KNIN I DEJSTVUJU U PRAVCU DUVNA, LIVNA I IMOTSKOG[1]

DIREKTIVA broj 3
Štaba VIII Korpusa N.O.V. Jugoslavije —
od dana 26 oktobra 1944 g.

Zajedničkim operacijama snaga NOV i Crvene Armije njemačke okupatorske trupe, koje su se nalazile na teritoriju Jugoslavije, dovedene su u vrlo težak položaj i većim dijelom uništene, naročito u istočnom i južnom dijelu države. Uslijed ovoga njemačke snage potpomognute satelitskim trupama nastoje se po dijelovima izvući raznim pravcima prema sjeveru. Na sektoru Dalmacije njemačke i satelitske trupe grupišu se uglavnom oko linije rijeke Neretve, Split — Šibenik — Drniš — Knin i Zadar — Gračac. Na liniji Neretve, nakon zauzeća Dubrovnika[2] i desantnih operacija XXVI Divizije južno od ušća Neretve,[3] gdje je neprijatelj pretrpio teške gubitke u ljudstvu i materijalu,[4] vrši se užurbano povlačenje.[5] Najjača grupacija je na liniji Šibenik — Drniš — Knin, gdje su se osim njemačkih snaga grupisale i četničke snage jačine oko 7000.[6] Sporedni neprijateljski pravac je linija Zadar — Gračac.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 30—1/5, k. 517.

[2] Jedinice 29. divizije NOVJ i 2. dalmatinska brigada iz sastava Primorske operativne grupe oslobodile su Dubrovnik 18. oktobra 1944 (vidi dok. br. 47, 58, 140 i 142).

[3] U desantnim operacijama južno od ušća r. Neretve od 15. do 24. oktobra učestvovale su 1. i 11. brigada 26. divizije NOVJ (opširnije o tome vidi dok. br. 41, 49, 77, 90 i 116).

[4] Ukupni gubici koje je neprijatelj pretrpio u borbama na prostoriji Ston — Slano — Neum, od 15. do 24. oktobra 1944, prema izvještaju Štaba 26. divizije, bili su slijedeći: »Mrtvih 2.000, zarobljeno 1.070, uništeno: 12 tenkova, 2 blinde, 20 kamiona. Zaplijenjeno: 211 motornih vozila (kamiona i motora), jedan ispravni tenk od 13 tona, 60 raznih topova (veći broj oštećenih), 89 raznih mitraljeza, 289 konja (dosta ubijenih), 37 kola za vuču, 10 bacača, 23 šarca, 2 »Zbrojovke«, 60 šmajsera, 900 pušaka i drugog ratnog materijala«. (Vidi dok. br. 77, 90 i 116 u ovoj knjizi, tom V, knj. 35, izvještaj Štaba 26. divizije Štabu 8. korpusa NOVJ od 17. novembra 1944.)

[5] Vidi dok. br. 77, 90, 110 i 116.

[6] O jačini i sastavu neprijateljske grupacije na liniji Šibenik — Drniš — Knin vidi primjedbu br. 188 uz dok. br. 110.

Glavni zadatak naših snaga: izvršiti koncentrični napad u pravcu linije Šibenik — Knin sa ciljem likvidacije neprijateljskih snaga na tome sektoru. Sporedni zadatak iskoristiti što više neprijateljsko povlačenje istočno od rijeke Cetine u pravcu Neretve sa ciljem ovladavanja tim terenom i nanošenja neprijatelju što više gubitaka. Liniju Zadar — Gračac aktivnošću manjih snaga zadržati u pasivnom stanju do likvidacije neprijateljske glavnine.

Za izvršenje ovog zadatka

NAREĐUJEMO:

I. *Snage XIX, XX i XXVI Divizije* dejstvovati će koncentrično u pravcu glavne neprijateljske linije Šibenik — Drniš — Knin sa zapada, juga i istoka sa zadatkom likvidacije iste.

II. *Snage IX Divizije* dejstvovaće u pravcu Neretve služeći se manevrima i bočnim napadima na glavnu neprijateljsku liniju Imotski — Mostar sa južne i sjeverne strane, sa zadatkom razbijanja i uništavanja neprijateljskih snaga, pospješivanja neprijateljskog izvlačenja i likvidacije onih uporišta koje napuste Nijemci, a zadrže satelitske snage. Zauzećem Imotskog zadržati dvije brigade na tome sektoru, kao neposrednu rezervu Korpusa, a sa jednom brigadom i dijelovima odreda dejstvovati dalje prema Mostaru.[7]

Način izvođenja glavnog zadatka: I. etapa: XIX Divizija likvidiraće neprijateljsko uporište Đevrske i nastaviti čišćenje prema Roškom Slapu i Skradinu.[8] XXVI Divizija pristupiće likvidaciji Splita sa jačim dijelovima i presijecanje linije Split — Šibenik iskrcavanjem preko sektora Rogoznice radi sprečavanja intervencije pri likvidaciji Splita;[9] XX Divizija likvidiraće neprijateljska uporišta Sinj, Hrvace, Trilj i Dicmo, a zatim jednu brigadu ostaviti na sektoru Dicma sa zadatkom pritiska

---

[7] Dejstvujući na navedenoj prostoriji jedinice 9. divizije oslobodile su 28. oktobra Imotski, 15. novembra Duvno a 17/18. novembra Posušje (vidi dok. br. 73, 141, 142, 149, 151 i 152), u ovoj knjizi, Arhiv V.I.I., reg. br. 56—2, k. 842 A, i »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945«, knj. 2, str. 419—421).

[8] U borbama od 28. oktobra do 2. novembra 19. divizija oslobodila je Đevrske, Mostine i Bribir i 3. novembra, kod Skradina, spojila se sa 26. divizijom (vidi dok. br. 106 i 153 u ovoj knjizi, Arhiv V.I.I., reg. br. 1—2, k. 1021, 8—1, k. 519 i »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945«, knj. 2, str. 420).

[9] Jedinice 26. divizije u sadejstvu sa 10. dalmatinskom brigadom 20. divizije oslobodile su Split 25/26. oktobra (opširnije o tome vidi dok. br. 4, 91, 110, 116, 148 i 149 u ovoj knjizi, tom V, knj. 35, izvještaj Štaba 26. divizije Štabu 8. korpusa NOVJ od 17. novembra 1944, tom VIII, knj. 3, dok. br. 80, 85, Arhiv V.I.I., reg. br. 5—1/7, k. 1103, 1—4, k. 1103/I, 18—13, k. 1100—I, 1—2, k. 1030, 6—1/16, k. 1102 i »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945«, knj. 2, str. 416—417).

prema Klisu i da bude neposredna rezerva snaga XXVI Divizije koje operišu oko Splita, a druge orijentisati u pravcu sjevera i pripremiti operaciju u Vrličkoj dolini.[10] II. etapa: Snage XIX Divizije dejstvovaće sa jačim dijelom na liniju Pađene — Zrmanja — Otrić sa zadatkom uništavanja neprijateljskih snaga i pripremanja situacije za potpuno prekidanje te linije u povoljnom momentu, a sa jednom brigadom dejstvovaće u pravcu Promine, sa zadatkom bočnog napada na neprijateljske snage na prostoru Drniš — Knin.[11] Snage XXVI Divizije dejstvovaće na liniju Šibenik — Drniš, pripremiti i izvršiti likvidaciju Šibenika, produžujući operacije prema Drnišu, a jednu brigadu po likvidaciji Splita uputiti na Vis za zaštitu otoka.[12] Snage XX Divizije pristupiće likvidaciji Vrličke Doline i zavijanjem desnog krila izbiti na liniju Plešivica — Biskupija — Štikovo. III. etapa: koncentrični napad sve tri divizije na prostoru Knin — Drniš sa zadatkom likvidacije oba uporišta s tim da XXVI Divizija likvidira Drniš, a XX Knin, dok će snage XIX Divizije biti upotrebljene prema situaciji.[13]

Artiljerija će u I-oj etapi sa potrebnim brojem oruđa sadejstvovati sa snagama XXVI Divizije. U II-oj etapi prebaciće jedan brdski divizion, jednu haubičku bateriju i jednu protikolsku bateriju radi sadejstva sa XX Divizijom, a ostatak će sadejstvovati sa XXVI Divizijom. U III-oj etapi dejstvovaće uglavnom sa istim jedinicama kao i u II-oj.

Tenkovska brigada u I-oj etapi sadejstvovaće sa potrebnom jačinom sa snagama XXVI Divizije, a u II-oj etapi preba-

---

[10] Jedinice 20. divizije oslobodile su 24. i 25. oktobra Hrvace, Sinj, Dicmo i Trilj. U sadejstvu sa dijelovima 26. divizije oslobodile su 25. oktobra Klis. Prema Splitu bila je orijentisana 10. brigada 20. divizije (vidi dok. br. 4, 91, 110, 116, 148 i 149 u ovoj knjizi, tom V, knj. 35, izvještaj Štaba 26. divizije Štabu 8. korpusa NOVJ od 17. novembra 1944. i Arhiv V.I.I., reg. br. 1—2, k. 1030).

[11] O dejstvima 19. divizije na liniji Pađene — Zrmanja — Otrić, krajem oktobra i u novembru 1944. vidi dok. br. 88 i 106, u ovoj knjizi i relaciju 19. divizije u Arhivu V.I.I., reg. br. 1—2, k. 1021.

[12] Jedinice 26. divizije oslobodile su Šibenik 2/3. a Drniš 4. oktobra 1944. Uslijed uspješnog razvoja operacija na pravcu Šibenik — Drniš i povlačenja razbijenih neprijateljskih snaga u Knin otpala je potreba za upućivanjem brigade na otok Vis (vidi dok. br. 115, 149, 151, 152 i 153 u ovoj knjizi, tom V, knj. 35, izvještaj Štaba 26. divizije Štabu 8. korpusa NOVJ od 17. novembra 1944. i Arhiv V.I.I., reg. br. 5—1/7, k. 1108, 4—10, k. 1102, 28—11, k. 1101A i 6—1/16, k. 1102).

[13] U borbama za Knin od 26. novembra do 4. decembra 1944. učestvovao je čitav 8. korpus bez jedne brigade (13. dalmatinska 9. divizije), koja je obezbjeđivala dejstvo korpusa sa pravca Mostar — Široki Brijeg (Arhiv V.I.I., reg. br. 5—7, k. 1103, 1—2, k. 1030, 56—2, k. 842 A, 1—2, k. 1021, 1—4, k. 1103/I, 18—13, k. 110—I i »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945«).

ciće dve čete tenkova i jednu četu blinda u XX Diviziju. U III-oj etapi isto.[14]

Ovaj plan tokom izvođenja prema zahtjevu situacije mijenjaće se naređenjima ovoga štaba po vlastitom nahođenju ili na predlog štabova divizija.

Vezu održavati putem radio-stanica stalnu. Izvještaje slati obavezno tri puta dnevno, po potrebi i češće, a naročito svaku promjenu situacije. Izvještaji moraju sadržavati, sem potrebnih elemenata, i predlog štaba za daljnje namjere. Štabove divizije činićemo odgovornim za svaki propust po pitanju veze i tačnosti izvještavanja.

Ova direktiva stupa odmah na snagu. Depešom potvrdite primitak.

Politkomesar-Pukovnik: **Šiljegović**[15]

Zastupa Komandanta-Pukovnik: **Kuprešanin**[16]

---

[14] O učešću 1. tenkovske brigade u borbama za Šibenik, Drniš i Knin vidi dok. br. 4, 115 i 149 u ovoj knjizi, tom V, knj. 35, izvještaj Štaba 26. divizije Štabu 8. korpusa NOVJ od 17. novembra 1944. i »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945«, knj. 2, str. 417—426.

[15] Boško

[16] Milan

BR. 88

IZVOD IZ RELACIJE ŠTABA 19. DIVIZIJE NOVJ O BORBAMA OD 26. SEPTEMBRA DO 26. OKTOBRA 1944. GODINE[1]

ŠTAB XIX UDARNE DIVIZIJE
OPERATIVNI OTSJEK

RELACIJA

...

Kninski Odred

Spriječava saobraćaj na otsjeku Zrmanja — s. Pađene. Neprijatelj je u vremenu od 26. do 30.IX. pretrpio osjetne gubitke od nagaznih mina na cesti Zrmanja—Knin (uništen 1 tenk i 5 kamiona, ubijeno 36).

30. IX. neprijatelj je napao dijelove odreda, koji su držali otsjek Vrbica (k. 1041) (7 km. j.z. od Otrića) — Debelo brdo (2 km. j.z. od Otrića), ali u napadu nije uspio. III. bataljon se na večer ovog dana prebacio preko r. Krke u s. Puljane (7 km. i. od Kistanja) sa zadatkom spriječavanja saobraćaja na liniji Drniš—Roški Slap—Mostine.

1. X. neprijatelj ponovno napada bez uspjeha na otsjek Kom (trig. 1000) (16 km. s. z. od Knina) — Crni vrh (k. 622) (20 km. s. z. od Knina). III. bataljon se prebacio iz s. Puljane u s. Čitluk (2 km. j. od Puljana).

2. X. neprijatelj bezuspješno napadao I. bataljon u području k. 899 (17 km. s. z. od Knina). II. bataljon na otsjeku Kom (trig. 1000) (16 km. s. z. od Knina). Vrbica k. 1041. III. bataljon u s. Čitluk odbio napad četnika.

Grupa sjevernodalmatinskih partizanskih odreda

27. IX. neprijatelj se iskrcao kod s. Ljubač (18 km. s. i. od Zadra) i napao Zadarski Odred, koji je bio u području oko s. Poljica i Visočana; uz pomoć dijelova VI. brigade napad je odbijen.

29. IX. Zadarski Odred je na otsjeku s. Ljubač—s. Radovin odbio neprijatelja, koji je iz Zemunika pokušao prodrijeti u s. Ražanac. Dijelovi Benkovačkog Odreda demonstrativno su napali Biograd.

30. IX. Skradinska četa kod s. Međare (1,5 km. z. od Bribirskih Mostina) odbila je pokušaj neprijatelja iz Mostina, da ju odbaci s položaja.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 1—1/1, k. 1021.

1. i 2. X. nije bilo važnijih događaja.

Za cijeli taj period grupa odreda je vršila određene zadatke u spriječavanju saobraćaja i uznemiravanju neprijatelja.

Zaključak o radu jedinica u ovom periodu:

Neprijateljski saobraćaj bio je u ovom periodu znatno ukočen i neprijatelj je na komunikacijama Knin—Otrić i Mostine—Benkovac pokušao da se oslobodi našeg pritiska, ali nije uspio.

Jedino je neprijatelj 2. X. jačim snagama prodro iz Zemunika u Benkovac, što je posljedica slabe veze i nedovoljne koordinacije u radu između dijelova V. i VI. brigade, koji su bili na tom pravcu.[2]

VI.— Drugi napad na Benkovac
(3.—7. X. 1944.)

Obzirom na važnost Benkovca kao raskrsnice komunikacija i što je preko Benkovca povlačenje njemačkog 891. puka, a kod ustaša i četnika u Benkovcu konstatirano opadanje morala, štab divizije odlučio je ponovno[3] napasti neprijatelja u Benkovcu i osloboditi Benkovac.

Pri sastavljanju plana za napad uzete su u obzir ove činjenice:

a) Neprijatelj je Benkovac ponovno utvrdio — porušene objekte popravio.

b) Pošto je kod ustaša i četnika moral opao napad se lakše mogao izvesti preko otsjeka koje su oni držali, a ti su: sjeverni otsjek — od ceste Benkovac—Zemunik preko Benkovac Sela do bunara Čučur (isključno) i jugoistočni otsjek: s. Buković — pravosl. groblje—Bare Novakovića.

Na osnovi ovih činjenica štab divizije izdao je 2. X. zapovijed[4] op. br. 104 (prilog 4), prema kojoj se napad na Benkovac imao izvršiti ovako:

V. udarna brigada sa 3 bataljona napada zapadni dio grada: otporne tačke: Krekića i Grubića glavica, kasarne, Kaštel do linije: sjever-jug katolička crkva (isključno). Jednim bataljonom noću u 03.00 sata upasti sa sjev. zap. strane Benkovca u sam centar, a drugim bataljonom napasti u 07.00 sati Grubića i Krekića glavicu poslije artiljerijske pripreme; III. bataljon držati u rezervi kod s. Knez.

VI. udarna brigada sa 2 bataljona čistit će Benkovačko Selo i napasti u zoni: istočno do linije: jaruga između Benkovačkog Sela i Bukovića—bunar (vodovod) Čučur—crkva Sv. Jo-

---

[2] Vidi Arhiv V.I.I., reg. br. 1—15/1, k. 1021.
[3] Vidi primjedbu br. 3 uz dok. br. 12.
[4] Vidi dok. br. 12.

van isključno, zapadno do linije sjever-jug katolička crkva u Benkovcu uključno. Granica zone djelovanja između ova 2 bataljona: cesta Karin—Benkovac.

XIV brigada sa 2 bataljona očistit će s. Buković i napadatu zonu: zapadno do linije: jaruga između Benkovac Sela i Bukovića—bunar Čučur—crkva Sv. Jovana—most 400 m. jugoistočno od k. 172 (sve zaključno), jednim bataljonom napasti s. Buković, a drugim crkvu Sv. Jovana i bunar Čučur.

Napad se ima izvršiti noću—početak u 03,00 sata, osim napada na Grubića i Krekića glavicu, koji ima početi u 07.00 sati (nakon artiljerijske pripreme, koja ima početi u 06.00 sati).

Osiguranje od intervencije susjednih neprijateljskih garnizona:

1 bataljon V. brigade u području s. Škabrnje (zatvara pravac Zemunik — Benkovac).

1 bataljon VI. brigade u s. G. Miljane, a

1 bataljon iste brigade na području zas. Zupčići—k. 104—k. 97 (sve 10 km. s. od Benkovca), zadatak zatvaranje pravaca od Smilčića i Karina.

2 bataljona XIV. brigade na prostoriji s. Ostrovica—Korito (163)—s. Ostrovičke Lišane zatvaraju pravac od Mostina.

Grupa S. D. P. Odreda: Benkovački odred vezat će neprijateljske snage u Biogradu i Vrani, a 1 četom zaposjesti zap. dio s. Perušić.

Zadarski Odred djelovat će u pravcu Nina i Bokanjca.

Kninski P. Odred sprječavat će saobraćaj na liniji s. Zrmanja—s. Žagrovići (3 km. s. z. od Knina) i na liniji Širitovci (10 km. z. od Drniša)—Roški Slap (5 km. s. z. od s. Širitovci).

Štab divizije biće u s. Podgrađe (5 km j. i. od Benkovca).

a) *Napad na Benkovac* (3—7. X. 1944.)

Za fortifikacijsko uređenje Benkovca važi isto, što je spomenuto za prvi napad na Benkovac, jer je neprijatelj porušene objekte popravio, čitavi grad ponovno opasan žičanom preprekom, a djelomično su postavljene i nagazne mine (na prilazima, koji se ne mogu uspješno tući mitraljeskom vatrom).

Faza priprema za napad ne rasmatra se posebno, jer su pojedine jedinice — došavši sa prostorije, na kojima su ranije bile — odmah prešle u napad na Benkovac, dok su druge jedinice u istom vremenu još vršile pripreme.

Na osnovi navedene divizijske zapovjedi jedinice su izvršile potrebne pokrete, ali u razno vrijeme, te su se događaji razvijali ovako:

3. X. 1944:

V. brigada vršila pripreme za napad na Benkovac, u 17.00 sati 1 četa izvršila nasilno izviđanje Grubića glavice.

VI. brigada I bataljon: iz s. Kašića krenuo preko s. Korlat i napao Benkovac Selo, gdje nije naišao na otpor, te je produžio u napadnom poretku na sjev. ist. dio Benkovca, gdje je naišao na otpor i vodio borbu do 04.00 sata 4. X. bez uspjeha.

IV. bataljon krenuo je iz s. Pridrage i noću 3/4. X. napao s. Buković, vodio borbu do 05.00 sati bez uspjeha i zadržao se u istočnom dijelu s. Buković. Ovaj bataljon upućen je na s. Buković (napadna zona XIV. brigada) zato, jer je XIV. brigada bila napadnuta od neprijatelja, te nije mogla učestvovati u napadu na Benkovac.

XIV. brigada nije mogla izvršiti dobiveni zadatak, jer je sama bila napadnuta od neprijatelja iz Benkovca. Neprijatelj koji se 2. X. probio iz Zemunika u Benkovac, probija se dalje iz Benkovca za Mostine i dijelom svojih snaga napada XIV. brigadu, te se I. bataljon od k. 224 (na istočnoj ivici s. Kulina) povukao na s. D. i G. Lepuri, a III. bataljon od Sv. Duha (k. 244) povukao se na zapadnu padinu Mijance (trig. 413).

4. X. 1944:

V. brigada je u toku dana završila pripreme za napad, te je noću 4/5. X. u 21.15 sati napala Benkovac i to:

III. bataljon na Grubića i Krekića glavicu, zauzeo Krekića glavicu, ali dalje nije mogao prodrijeti.

IV. bataljon—s obje strane ceste Benkovac—Zemunik na kasarne (sj. zap. dio grada) i uspio djelomično prodrijeti žičanu prepreku kod kasarne, ali se zbog jakog neprijateljskog povratnog napada nije mogao održati, te se povukao na polazni položaj.

I. bataljon bio je u rezervi kod s. Knez.

VI. brigada: I. bataljon je noću 4/5. X. iz Benkovca Sela napao na sjev. ist. dio grada bez uspjeha, te se u 04.00 sata 5. X. povukao u Benkovac Selo.

IV. bataljon napao je noću 4/5. X. od s. Buković preko bunara Čučur (koga je neprijatelj napustio), ist. dio Benkovca bez uspjeha.

XIV. brigada: I. bataljon napadnut jačim neprijateljskim snagama iz pravca: s. Kolarine (7 km. j. i. od Benkovca) i s. Vukšić povukao se pod borbom na otsjek: k. 225—Umac (k. 273) — k. 253 (sve 1—2 km. s. od Lišana).

III. bataljon krenuo je sa Mijanca na s. Podgrađe, gdje se zadržao; neprijatelj se pred bataljonom zadržao na Sv. Duhu (k. 244).

Neprijatelj, koji je 3. X. krenuo iz Benkovca, napadao je i ovog dana I. bataljon XIV. brigade, sa ciljem, da si otvori put za Mostine, u čemu je jednim dijelom svojih snaga i uspio, te se probio u Mostine.

5. X. 1944:

V. brigada: u istom rasporedu produžen je napad; poslije ogorčene borbe prodrlo se u centar grada, ali se nije moglo održati, te su se snage IV. bataljona povukle na polazni položaj. III. bataljon uspio je djelomično zauzeti Grubića glavicu, u 10.00 sati neprijatelj vrši povratni napad i zauzima Krekića glavicu, ali naše snage napadaju i povrate Krekića glavicu.

VI. brigada: I. bataljon je prije podne napadao u istom pravcu kao i dan ranije—bez uspjeha.

IV. bataljon u s. Bukoviću—vršio odatle blokadu Benkovca, ali nije napadao.

XIV. brigada: I. bataljon zadržao se u području Umac (k. 273), III. bataljon krenuo od s. Podgrađe prema Benkovcu, ali zbog jakog neprijateljskog otpora nije uspio, te se povukao na polazni položaj.

6. X. 1944:

V. brigada je produžila napad — bez uspjeha. Neprijatelj se iz Benkovca pokušao probiti prema Smilčiću, ali je IV. bataljon to spriječio. 1 četa iz I. bataljona upućena za pojačanje III. bataljonu.

VI. brigada: Neprijatelj iz Benkovca snažno napao I. bataljon i htio se probiti u Karin, ali se poslije duže borbe bataljon zadržao i odbacio neprijatelja u Benkovac. Isto tako neprijatelj se htio probiti preko otsjeka IV. bataljona (s. Bukovič) za Mostine, ali nije uspio.

XIV. brigada: III. bataljon prebacio se u južni dio s. Bukovič, I. bataljon od Umca (273) krenuo na Sv. Duh (244).

Noću 6/7. X. štab divizije cijenio je situaciju u Benkovcu nejasnom (posljedica slabe obavještajne službe i nedostavljanje izvještaja od brigada o borbama u toku 6. X.) i odlučio za izvjesno vrijeme odustati od daljnjeg napada na Benkovac, te je u tom smislu izdao zapovijed od 6. X (prilog 5).

No kako je neprijatelj 7. X. od zore preduzeo napad u cilju probijanja iz Benkovca, što je dovelo do žestokih borbi, nakon čega je Benkovac oslobođen, to do izvršenja ove zapovijedi nije došlo.

7. X. 1944:

V. brigada: neprijatelj je izjutra napao jakim snagama i uz pomoć snažne artiljerijske vatre III. bataljona i to sa Grubića glavice i prema Barama.

III. bataljon nije uspio zadržati neprijateljski napad, neprijatelj je zauzeo Krekića glavicu i sa Grubića glavice počeo prodirati u južni dio s. Šopota i prema Barama.

Tada je ubačen u borbu I. bataljon (iz rezerve) sa zadatkom da zatvori pravac: s. Šopot — s. Miranje, ali se neprijatelj, potpomognut jakom artiljerijskom vatrom, uspio probiti iako uz velike gubitke. Slabije snage (ustaše) probile su se u s. Perušić, a jače snage (većinom Nijemci, oko 350 ljudi) probile su se preko s. Miranja u Vranu, ostavivši u Benkovcu gotovo sve teško naoružanje.

Za to vrijeme IV. bataljon napao je i zauzeo kasarne i sa zapada prodro u grad.

VI. brigada: I. bataljon, pošto je dobio podatke da neprijatelj pokušava proboj prema Vrani, krenuo je u napad na Benkovac, u 14.00 sati presjekao žičanu prepreku i prodro u grad, gdje je zadnji neprijateljski otpor likvidiran u 16.30 sati. IV. bataljon zadržao se u s. Bukovič.

XIV. brigada: U 14.00 sati I. i III. bataljon napali su Benkovac s južne i jugoistočne strane, ali nisu uspjeli spriječiti neprijatelja u proboju prema Vrani — Perušiću.

Brdski top gađao je od s. Bukovič neprijateljsko grupisanje i pokrete na Grubića glavici, u s. Šopot i na putu s. Šopot — s. Miranje i nanio neprijatelju znatne gubitke, utrošio 48 granata.

U 16.30 sati Benkovac je bio *oslobođen* (vidi skicu br. 4).

b) *Rad ostalih dijelova divizije koji nisu učestvovali u napadu na Benkovac* (3. — 7. X. 1944.):

II. bataljon V. brigade bio je na prostoru s. D. Biljane — s. Škabrnje i zatvarao pravac od Zemunika na Benkovac.

II. bataljon VI. brigade u zas. Zupčići (7 km. ist. od Smilčića) — zatvara pravac od Karina, *III. bataljon VI. brigade* u s. G. Biljane — zatvara pravac od Smilčića ka Benkovcu. 6. X. neprijatelj je pokušao iz Karina probiti se u Benkovac i uspio je zauzeti Debelo brdo (6 km. j. i. od Smilčića), ali je složnim napadom oba bataljona odbačen natrag u Karin.

II. i IV. bataljon XIV. brigade na otsjeku Korito (k. 163) — Orlovača (trig. 406) — Bršljan (trig. 428) — Kondovača (k. 392) spriječavali su neprijateljsku intervenciju iz Đevrsaka i Mostina prema Benkovcu. U toku 3. i 4. X. neprijatelj je napao jačim snagama od Mostina oba bataljona i uspio djelomično, da ih potisne s navedenog položaja, ali su naši bataljoni povratnim napadom povratili izgubljeni dio položaja.

Grupa S. D. P. Odreda

Benkovački Odred zatvarao je pravce Benkovac — Vrana — Biograd, a sa 1 četom pokušao likvidirati neprijateljsko uporište Kulina (7 km. j. i. od Benkovca), ali bez uspjeha.

U toku 7. X. neprijatelj, koji se probio iz Benkovca prema s. Miranje produžio je nadiranje na s. Ceranje, potisnuo dijelove Benkovačkog Odreda odatle i probio se u s. Vranu.

Zadarski Odred je uznemiravao neprijatelja na svome području i 7. X. napao uporište Murvicu, koje je djelimično zauzeo, ali se u istom nije zadržao već se povukao u polazne baze.

Kninski odred, I. i II. bataljon na otsjeku Zrmanja — Prevjes — s. Pađene sprječavali su neprijateljski saobraćaj.

III. bataljon iz Smrdeljskog gaja sprječavao je neprijateljski saobraćaj na pravcu Roški Slap — s. Smrdelje — s. Đevrske.

c) *Obostrani gubici* (trupa koje su učestvovale u borbi za Benkovac)

Naši gubici:

— poginulo	16
— ranjeno	52

Neprijateljski gubici:

— ubijeno	230
— ranjeno	87
— zarobljeno	143
Svega izbačeno iz stroja:	460

Plijen:

— pušaka	231
— puškomitraljeza	8
— šaraca	17
— teških mitraljeza	5
— p. a.[5] mitraljeza	2
— lakih bacača	2
— teških bacača	3
— topova 75 mm (neispravan)	1
— haubica 105 mm (3 neispravna)	5

— i znatna količina municije i raznog drugog materijala.

d) Benkovac su branili:

I bataljon 891. njemačkog puka, 2 čete.

[5] protuavionskih

I bataljon 384. puka 373. legionarske divizije.
V. ustaška bojna.
Benkovačka i leteća četnička brigada.
Nijemci su držali otsjek: Krekića i Grubića glavice — Bare Novakovića i bunar Čučur, četnici su držali s. Benkovac Selo i s. Buković, a ostalo su držale ustaše.
Ukupna jačina 800—1000.
Neprijatelj se uporno borio i kad je uvideo da se neće moći održati, probio se prema Vrani.[6]

e) *Zaključak o ovoj akciji*

Nepovezanost rada je uočljiva: 3. i 4. X. V. brigada vrši pripreme za napad, a VI. napada sama, rezultat — neuspjeh.
5. X. napada V. brigada, 1 bataljon VI. i 1 bataljon XIV. brigade, dok 1 bataljon VI. brigade stoji u s. Bukoviću i ne napada.
Slaba obavještajna služba i nedovoljno izvještavanje od strane brigada, kao i jaki pokušaji neprijatelja da se probije iz Karina i Mostina u Benkovac, odnosno i iz Benkovca u Karin i Vranu, činili su situaciju teškom za divizijski štab u pogledu pravilnog rukovođenja borbom. Iz ovih borbi se vidi da je pretpostavljeni štab u nemogućnosti da pravilno rukovodi borbom, kad izvještavanje i veza između potčinjenih i njega ne funkcionira.
Neprijateljski proboj 7. X. iz Benkovca u pravcu Vrane izvršen je s velikim gubicima za neprijatelja i poslije ogorčene borbe i žilavog otpora, koji je dala V. brigada, a koja je angažovala pravilno i posljednju svoju rezervu u cilju da spriječi proboj. Glavni razlog neprijateljevog uspjeha u ovom proboju jeste njegova nadmoćnost u artiljerijskoj vatri i kasno preduzeti napad VI i XIV brigade na Benkovac.
Gonjenje je vršeno samo vatrom, a ne i pokretom, te je tako propuštena jedna dragocjena prilika za uništenje neprijatelja, koji se iz Benkovca probio s velikim gubicima.

VII. — Borbe za Karin
(8. — 13. X. 1944.)

Nakon zauzeća Benkovca snage XIX. ud. divizije bile su 8. X. u ovom rasporedu:
V. brigada: I. bataljon s. D. Jagodnje, II. bataljon na području s. D. Biljane — s. Škabrnje, III. bataljon s. Zalužani, IV. bataljon Benkovac, štab brigade s. Knez.

[6] Vidi dok. br. 124, 125, 126, 127, 128, 129 i 130.

VI. brigada: I. bataljon s. Benkovac Selo, II. bataljon zas. Zupčići, III. bataljon s. G. Biljane, IV. bataljon upućen iz s. Buković prema D. Karinu sa zadatkom izviđanja uporišta Karin; štab brigade zas. Vojevodić (5 km. s.z. od Benkovca).

XIV. brigada: I bataljon Umac (273), II. bataljon Bršljan (trig. 428), III. bataljon s. Dobropoljci (6 km. s. z. Đevrske), IV. bataljon Korito (k. 163) prebacio se u s. Međare (1,5 km. j. z. od Bribirskih Mostina).

Grupa S. D. P. Odreda: Zadarski Odred na prostoriji sjeveroistočno od Zadra.

Benkovački Odred: oko s. Ceranje.

Kninski Odred: I. i II. bataljon na otsjeku: s. Rujište — s. Pađene, a III. bataljon u zas. Laliću (3 km. j. z. Kistanja).

8. X. 1944. štab divizije odlučio je likvidirati uporište D. Karin i u tome smislu izdao zapovijed, prema kojoj se akcija imala izvršiti ovako:

a) Blokadu i napad na Karin kao i spriječavanje saobraćaja na liniji: Obrovac — Karin — Smilčić ima izvršiti VI. brigada.

b) Osiguranje ove akcije od neprijateljske intervencije iz susjednih garnizona imaju izvršiti ostale jedinice ovako:

— V. brigada ima zatvoriti komunikaciju Zemunik — Smilčić,

— XIV. brigada ima spriječiti neprijateljski saobraćaj preko područja: Đevrske — Mostine — Lišane.

— *Kninski Odred:* spriječavat će saobraćaj na liniji: Zrmanja — Pađene i Đevrske — Roški Slap.

— Grupa S. D. P. Odreda spriječavat će saobraćaj i vezivati neprijateljske snage u svom području djelovanja.

Na osnovi ove zapovijedi preduzele su jedinice potrebne pokrete i ostale mjere.

a) *Blokada Karina* (9. — 13. X. 1944.)

VI. brigada:

9. X.: I. bataljon upućen je u zas. Mandić (1,5 km. s. z. od Smilčića) radi zatvaranja komunikacije Smilčić — Karin. II. bataljon upućen je da zatvori komunikaciju Obrovac — Karin kod zas. Vrkića stan (6 km j. z. od Obrovca), III. bataljon u s. G. Biljane, IV. bataljon u južnom dijelu D. Karina.

10. X.: izvršenje priprema za blokadu Karina omeo je neprijatelj svojim napadom iz Karina u pravcu Benkovca i uspio je potisnuti III. bataljon na Debelo brdo (trig. 341), na kome se III. bataljon uz pomoć I. bataljona održao i spriječio dalje neprijateljsko nadiranje. II. bataljon blokirao je Karin s juga držeći zas. Đmiović (južni dio D. Karina), a IV. bataljon

upućen je na otsjek Vršeljak (k. 354 — 5 km. j. z. od Obrovca) — Orljak (k. 537 — 1,5 km. j. i. od Vršeljka) sa zadatkom zatvaranja pravca Obrovac — Karin.

11. X. neprijatelj je ponovno iz Karina napao I. bataljon i zauzeo Stan gada (trig. 289) (5 km. s. od Benkovca) gdje se održao sve do 16,30 sati, kada je bataljon izvršio povratni napad i odbacio neprijatelja u Karin.

Isto tako neprijatelj se iz Karina pokušao probiti u Obrovac i u 07.00 napao IV. bataljon na Vršeljku (354), ali je poslije duže borbe uz jače gubitke odbačen u Karin. II. bataljon držao je otsjek kod s. Vukas (11 km. j. od Obrovca), a III. bataljon došao je u s. Fratrović (6 km. s. i. od Benkovca) kao brigadna rezerva.

12. X.: neprijatelj je ponovno u 07.00 sati napao I. bataljon, koji je sačekao neprijatelja na položaju Stan gada (trig. 289) i odbacio ga u Karin.

IV. bataljon također je bio u 06.30 sati iz Karina napadnut od neprijatelja, koji je iznenadno prodro do zas. Lončari, gdje je bila bataljonska komora. Kako je bataljon bio jednovremeno napadnut i od Obrovca i to od s. Kruševa u leđa, povukao se u pravcu s. Zelengrad (9 km. j. i. od Obrovca). II. bataljon bio je u s. Vukas i odatle uputio 1 četu i 2 voda u pomoć IV. bataljonu, ali je to pojačanje kasno stiglo — IV. bataljon se već povukao u Zelengrad.

III. bataljon uputio je štab brigade u zas. Vojevodić (2. km. z. od Stan gada) radi zatvaranja pravca Karin — Benkovac.

Neprijatelj je odbacivši IV. bataljon sa pravca Karin — Obrovac, oslobodio sebi put za Obrovac i u toku dana 12. X. a djelomično i noću 12/13. X. napustio Karin i povukao se u Obrovac (vidi skicu br. 5).

13. X. I. bataljon ušao je u napušteno uporište Karin, a na večer je krenuo prema obrovcu na Krš (k. 239 — 1,5 km j. z. od Obrovca). II. bataljon krenuo je preko s. Lončari prema Obrovcu. III. bataljon upućen je u D. Karin, a IV. bataljon je iz Zelengrada prešao u s. Vukas.

U ovim borbama za Karin VI. brigada imala je ove gubitke: mrtvih 17, ranjenih 40, zarobljena 4, nestalih 10; neprijatelj je imao ubijenih 125 i veći broj ranjenih.[7]

Jačina neprijateljske posade u Karinu 400.

b) *Rad ostalih jedinica divizije* (9. — 13. X. 1944.)

V. brigada: u vezi akcije na Karin brigada je noću 9/10. X. zauzela ovaj raspored: I. bataljon zas. Opačići u s. G. Biljane,

[7] i [8] Vidi dok. br. 132 i 133.

II. bataljon zas. Čulina i Zupčići (7 km. i. od Smilčića), III bataljon s. D. Biljane i Škabrnje, IV. bataljon u s. Korlat (rezerva); zadatak: zatvaranje pravca Zemunik — Smilčić — Karin.

10. X. brigada je na temelju jedne vijesti (koja je bila netačna), da se neprijatelj iz Mostina probio u Benkovac, uputila I. bataljon u s. Raštević, a IV. bataljon u s. Tinjske Lišane; II. i III. bataljon ostali su na dosadašnjim mjestima. U ovom rasporedu brigada je ostala i 11. X.

12. X. je I. bataljon upućen na otsjek s. Podgrađe — Sv. Duh (244), IV. bataljon porušio je most na cesti Vrana — Pakoštane, a III. bataljon je izveo demonstrativni napad na D. Zemunik. II. bataljon ostao je kod zas. Zupčići.

U toku 13. X. nije bilo važnijih događaja.

XIV. brigada: 10. X. neprijatelj je napao I. i II. bataljon (na otsjeku s. Gošići — Bršljan (trig. 428) — Orlovača (trig. 406) iz Mostina i Đevrske i uspio da potisne naše snage sa Orlovače, ali nije mogao prodrijeti dalje, te se vratio na polazne položaje. III. bataljon zadržao se u s. Dobropoljci, a IV. u s. Međare.

11. X. neprijatelj je iz Đevrsaka bezuspješno napadao na I. bataljon na Kondovači.

12. X. IV. bataljon iz s. Međare prešao u s. Ostrovičke Lišane, a 13. X. je III. bataljon prešao iz s. Dobropoljci u s. Međare.

Kninski Odred: sprječavao je neprijateljski saobraćaj na liniji Otrić — Karin i Đevrske — Roški Slap.

Grupa S. D. P. Odreda: Benkovački Odred bio je 10. X. napadnut kod Vrane od neprijatelja iz Biograda i Pakoštana, te se poslije duže borbe povukao na područje s. G. i D. Ceranje i spriječio dalje neprijateljsko nadiranje u pravcu Benkovca.[8] U toku 12. X. je odred porušio jedan most i vodovod na liniji Vrana — Pakoštane.

Kod Zadarskog Odreda nije bilo znatnijih promjena.

c) *Zaključak o akciji na Karin*

Obzirom na činjenicu, da je neprijatelju u Karinu najbliže susjedno uporište Obrovac, logično se moglo očekivati da će neprijatelj iz *Karina težiti Obrovcu,* tj. pokušati da se probije u Obrovac ili sam ili uz pomoć snaga iz Obrovca, te je zbog toga pravac Karin — Obrovac trebalo zatvoriti jačom snagom, koja bi bila dovoljna da spriječi, kako pokušaje prodora iz Karina prema Obrovcu, tako i pokušaje iz Obrovca u Karin. Jedan bataljon, kome je taj zadatak dat, nije bio dovoljan da to izvrši.

VI. brigada je veći dio svojih snaga (2 bataljona) grupisala na pravcu Karin — Benkovac, a samo 1 bataljon na pravcu

Karin — Obrovac, dok je 1 bataljon bio u rezervi. Ovakvo grupisanje svakako je — bar djelomično — posljedica neprijateljskog manevra, jer neprijatelj je uporno 10, 11 i 12. X. ponavljao svoje napade iz Karina u pravcu Benkovca i tako stvorio utisak, da se u tom pravcu želi probiti, čime je veći dio snaga VI. brigade navukao na taj pravac, a zatim je iznenadio i uz pomoć neprijateljskih snaga iz Obrovca napao IV. bataljon (koji je zatvarao pravac Karin — Obrovac) s fronta i u leđa, odbacio ga sa komunikacije i probio se u Obrovac.

Nedovoljna budnost IV. bataljona VI. brigade imala je za posljedicu da je dio bataljona bio iznenađen neprijateljskim napadom i nije se mogao održati na položaju.

Netačna vijest o proboju neprijatelja iz Mostina u Benkovac 10 X. odvukla je 2 bataljona V. brigade u područje oko Benkovca; ova netačna vijest posljedica je slabe obavještajne službe.

VIII. — Borbe za Obrovac
(14 — 26. X. 1944)

Nakon oslobođenja Karina štab divizije je uputio odmah — još u toku 13. X. — VI. brigadu na Obrovac sa zadatkom da ga likvidira i napadne, kao i da spriječi saobraćaj između Gračaca i Obrovca. Ostale snage divizije imaju u glavnom iste zadatke kao i za vrijeme akcije na Karin.

a) *Blokada i napad na Obrovac* (14 — 26. X. 1944)

VI. brigada: 14. X. I. bataljon blokirao je Obrovac s jugozapada držeći položaje kod s. Kruševa, II. bataljon krenuo je preko s. Bilišane (5 k. j. i. od Obrovca) i r. Zrmanje u s. Muškovci (4. km. s. i. od Obrovca) i blokirao Obrovac sa sjeveroistoka postavivši ujedno 2 čete u zasjedu radi presijecanja saobraćaja Gračac — Obrovac, III. bataljon blokirao je Obrovac s juga kod zas. Županje (2 km. j. od Obrovca) i IV. bataljon prešao je u s. Kruševo i navečer sa I. bataljonom u napadu na Obrovac s juga — napad nije imao uspjeha.

15. X.: u toku ovog dana produžena je blokada Obrovca; neprijatelj je između 07.00 i 08.00 sati izvršio ispade prema I, III. i IV. bataljonu, ali su poslije duže borbe svi ti ispadi odbijeni i neprijatelj se povukao u Obrovac.

Navečer je 1. bataljon upućen radi sređivanja u zas. Visić Radeka (3 km s. i. od D. Karina), a IV. bataljon sa istim ciljem u zas. Alavanja (2 km. j. i. od D. Karina). U blokadi Obrovca na istim položajima ostali su II. i III. bataljon.

16. X.: i II. bataljon je ovog dana povučen u D. Karin (zas. Belan) radi sređivanja, tako da je prema neprijatelju u Obrovcu ostao samo III. bataljon u s. Kruševo (zas. Jurjević).

Brigada je u prethodnim borbama (Benkovac, Karin) bila dosta istrošena, pa joj je bilo potrebno sređivanje, a osim toga i neprijateljsko uporište Obrovac bilo je solidno utvrđeno, pa je trebalo izvršiti i temeljite pripreme za napad na isti.

17. X.: brigada je nakon sređivanja ponovno blokirala Obrovac i pristupila pripremama za napad na isti u ovom rasporedu: I. bataljon — zas. Jurjević i Krš (k. 239), II. bataljon — zas. Miljanić (1 četa na V. Gradini k. 270), III. bataljon — zas. Bilišane, 1 vod na k. 91 (1,5 km. i. od Obrovca), IV. bataljon — s. Kruševo — zas. Srido Selo i V. Glavica (k. 283).

18. X. neprijatelj je u 08.00 sati napao I. bataljon, ali nakon duže borbe u 17.00 sati odbačen je natrag u Obrovac. II. bataljon prešao je u s. Bilišane, gdje je bio i III. bataljon, a IV. bataljon je poslije podne preko Zrmanje krenuo u s. Deminjak (3 km. s. i. od Obrovca) radi zatvaranja pravca Obrovac — Gračac.

19. X.: neprijatelj je u 08.00 sati napao dijelove IV. bataljona na k. 119 (1,5 km. s. z. Obrovca) i nakon duže borbe povukao se u Obrovac.

Noću 19/20. X. I. i III. bataljon napali su Obrovac s juga ali bez uspjeha; neprijatelj je bio dobro utvrđen i dao je ogorčen otpor.

20. X. Jako utvrđeno i uporno branjeno uporište Obrovac nije se moglo savladati samo snagama VI. brigade, te je štab divizije odlučio pojačati snage prema Obrovcu i u tom cilju preduzeo slijedeće:

a) I. i II. bataljon V. brigade sa dijelom čete pratećih oruđa upućen je VI. brigadi radi napada na Obrovac.

b) Radi rušenja neprijateljskih utvrđenja određena je i baterija (u međuvremenu osposobila za gađanje 2 topa 105 mm — zaplijenjeni u Benkovcu), koja je imala u sastavu 1 brdski top 75 mm i 2 topa 105 mm.

Ove snage su u toku ovog dana krenule prema Obrovcu i stigle: I. bataljon V. brigade u s. Zelengrad, II. bataljon V. brigade u zas. Gagići (6 km. j. i. od Obrovca); baterija u s. Bilišane.

VI. brigada: vršila je blokadu Obrovca. Neprijatelj iz Obrovca vršio je ispade prema I. bataljonu Krš (k. 239) i zas. Jurjević, III. bataljonu Stražbenica (k. 220) i Modrić bunar i IV. bataljonu (s. Deminjak) bez uspjeha. Osim toga neprijatelj je slabijim snagama iz Gračaca pokušao prodor u Obrovac preko IV. bataljona, ali nije uspio.

Na večer je II. bataljon prebačen preko r. Zrmanje u zas. Čude (2,5 km s. i. od Obrovca).

21. X.: ovog dana imao se napasti Obrovac prema slijedećem planu:

Težište napada sa juga i to: I. i II. bataljon V. brigade sa otsjeka: k. 129—zas. Karlovac (zaklj.) i I. bataljon VI. brigade sa Krša (k. 239); II. bataljon VI. brigade od s. Čude napada preko Zidina na Obrovac; III. bataljon VI. brigade napada jednim dijelom svojih snaga sa otsjeka između k. 129 i Zrmanje, a drugim dijelom (sa k. 91) tuče Zidine i sprječava saobraćaj na cesti Obrovac — Gračac; IV. bataljon VI. brigade u području s. Deminjak zatvara pravac Obrovac — Gračac. Baterija ima tući neprijateljska utvrđenja u Obrovcu, a taj zadatak imaju i minobacači. Napad je imao početi u 14.00 s.

Prije početka ovog napada neprijateljska kolona iz Obrovca pokušala se probiti u Gračac u 08.30 sati, ali je od II. bataljona VI. brigade vraćena u Obrovac nakon kraće borbe. Isto tako osujećen je pokušaj neprijatelja da se preko IV. bataljona VI. brigade probije u Obrovac.

Baterija je postavljena na položaj: zas. Oluići — saz. Badža (5 km. j. i. od Obrovca).

Napad prema ovom planu otpočeo je u 14.00 sati (osim bataljona V. brigade, kod kojih je borba počela u 11. 30 sati). I pored naše artiljerijske i minobacačke vatre, neprijatelj je davao ogorčen otpor i napad se produžio i noću 21/22. X. sve do zore. Bataljoni V. brigade jurišali su pet puta, ali ni oni ni bataljoni VI. brigade nisu uspjeli, neprijatelj se uglavnom održao zbog solidno utvrđenih položaja (bunkeri, žica, minska polja), koji naša baterija (3 topa) nije mogla uništiti (ograničena količina municije — izbačeno u ovoj borbi svega 97 granata) i upornosti, kojom se borio.

(vidi skicu br. 6)

22. i 23. X.: blokada Obrovca produžena u istom rasporedu; vršene pripreme za ponovni napad. Neprijatelj je iz Obrovca 22. X., a iz Gračaca 23. X. napao II. bataljon VI. brigade, ali bez uspjeha.

24. X.: imao se izvršiti napad na Obrovac uz pomoć jakog bombardovanja savezničke avijacije. Kako ista nije došla, napad je odložen. Neprijatelj je iz Gračaca ponovno napao II. bataljon VI. brigade, ali je poslije duže borbe odbijen. Izvršena je promjena u rasporedu snaga u toliko, što je I. bataljon V. brigade posjeo otsjek Krš (239), a I. bataljon VI. brigade povučen u s. Bilišane.

25. X. produžena je blokada Obrovca.[9] I. bataljon VI. brigade upućen je preko r. Zrmanje — Porovinja Dolac u s. Jesenovac (8 km. s. i. od Obrovca) ali zbog jake artiljerijske i minobacačke vatre neprijatelja, koji je naišao iz Gračaca i nadirao u pravcu k. 206 (4 km. s. i. od Obrovca), bataljon je prešao r. Zrmanju i uputio se u s. Jesenovac noću 25/26. X. I ovog dana neprijatelj, koji je došao iz Gračaca, bezuspješno je napadao II. bataljon VI. brigade.

26. X.: Ponovno su odbijeni svi napadi neprijatelja iz Gračaca na II. bataljon VI. brigade.

Kod ostalih bataljona nije bilo važnijih događaja.

Ovo je svršetak akcije na Obrovac, jer je štab divizije — prema naređenju[10] štaba VIII. Korpusa — izdao zapovijed[11] za koncentraciju svojih snaga radi pripreme napada na Knin i u toku 27. X. V. i VI brigada krenule su na područje Kistanje — Ervenik.

U toku ovih borbi za Obrovac *naši gubici* bili su:

— poginulo 18
— ranjeno 101

Neprijateljski:

— ubijeno 149
— i veći broj ranjenih.

b) *Rad ostalih jedinica divizije* (14. — 26. X. 1944)

V. brigada: 15. X. je XIX divizija u Benkovcu svečano proslavila godišnjicu svog formiranja, a nakon proslave zauzela ovaj raspored:[12]

I. bataljon — Benkovac Selo, II. bataljon — s. Alavanja, III. bataljon — s. Nadin, IV. bataljon — s. Korlat. Štab brigade Benkovac; zadatak: sređivanje, popuna i obuka.

Brigada je u ovom rasporedu ostala do 20. X., kada su štab brigade, I. i II. bataljon i dio čete pratećih oruđa krenuli prema Obrovcu u pojačanje VI. brigadi. III. i IV. bataljon ostali su do 26. X. u okolici Benkovca.

XIV. brigada: sprječava neprijateljski saobraćaj u zoni: Đevrske — Mostine, Mostine — Ostrovičke Lišane. I. bataljon — s. Dobropoljci, II. bataljon — zas. Ležajić (3 km. s. od Đevrsaka), III. bataljon — s. Međare, IV. bataljon — s. Ostrovica.

---

[9] Vidi dok. br. 75.

[10] Odnosi se na direktivu Štaba 8. korpusa NOVJ od 26. oktobra 1944 (vidi dok. br. 87).

[11] Vidi dok. br. 92.

[12] Ona je formirana naredbom Vrhovnog štaba NOV i POJ od 4. oktobra 1943 (vidi tom V, knj. 20, dok. br. 31, 51 i 78).

18. X. neprijatelj iz Đevrsaka i Mostina vrši manje ispade prema položajima brigade. 23. X. oboren je 1 američki avion kod Žažvića paljbom topova iz Đevrsaka, dijelovi brigade spasili su pilota i 6 avionskih mitraljeza. 25. X. I. bataljon je napao Đevrske (po podacima, da se neprijatelj iz Đevrsaka povlači), ali nije uspio — neprijatelj je dao jak otpor.

26. X. I. bataljon je kod s. Varivode odbio neprijateljski napad iz Đevrsaka, II. bataljon u području s. Smrdelje vodio borbu sa jednom neprijateljskom kolonom, koja se iz Roškog Slapa uspjela probiti u Đevrske. III. i IV. bataljon na svojim dosadašnjim mjestima.

Kninski Odred: I. bataljon sprječava neprijateljski saobraćaj na liniji Otrić — Knin, II. bataljon je 14. X. iz s. Rujišta krenuo preko Man. Krupa (12 km. j. od Gračaca) na k. 431 (zas. Veselinovići — 11 km. s. i. od Obrovca) radi zatvaranja pravca Gračac — Obrovac. III. bataljon iz Smrdeljskog Gaja sprječava saobraćaj na liniji Roški Slap — Đevrske.

15. X. je II. bataljon došao u zas. Veselinovića i u 14.00 sati bio napadnut od neprijatelja iz područja Gračaca s fronta i s leđa i u 17.00 sati se povukao u Velićev stan (3 km. i. od Veselinovića), gdje se zadržao do 19. X. kada je krenuo ponovo radi zatvaranja pravca Obrovac — Gračac i posjeo Popovu Kapu (k. 1021) — 6 km. j. z. od Gračaca — i k. 1130 (Čelevac); sa tog položaja je II. bataljon u toku 2. X. izvršio rušenje i miniranje ceste Obrovac — Gračac i bio pri tome napadnut od neprijatelja iz Gračaca i poslije duže borbe se povukao na polazni položaj. — 23. X. je neprijatelj iz Gračaca ponovno bezuspješno napao II. bataljon. 24. i 25. X. je neprijatelj pokušao povratiti razrušeni dio ceste Gračac — Knin, ali je poslije duže borbe u tome spriječen. 26. X. bataljon je bio napadnut od neprijatelja iz Gračaca u 08.00 sati, a nešto kasnije i u leđa od četnika, te se povukao na prihvatni položaj (zas. Veselinovići — zas. Velići).

Grupa Sjevernodalmatinskih P. Odreda: u području sjeveroistočno od Zadra (s. Polešnik — s. Poljica — s. Bokanjac) vrši uznemiravanje neprijatelja i sprječava saobraćaj.

16. X. rasformirani su Benkovački bataljon i Skradinska četa.

c) *Zaključak o borbama za Obrovac*

Rad izviđačke i obavještajne službe bio je dosta slab, te prvi napadi na Obrovac (14.X. i noću 19/20.X.) nisu uspjeli. Tek kad se ovim napadima došlo do saznanja o mjestima, jačini i rasporedu neprijateljskih utvrđenja, pojačane su napadne trupe i predviđeno rušenje neprijateljskih utvrđenja sredstvima, ko-

jima se raspolagalo (baterija od 3 topa i minobacači). Napad na Obrovac je neuspjela improvizacija proizišla iz gonjenja nepr. od Karina.

Jačina neprijateljskih utvrđenja, neprijateljeva upornost i naša nedovoljna sredstva za rušenje (ograničena količina art. municije) bili su uzrok, da napad 21.X., koji je bio dobro pripremljen, nije imao uspjeha.

Obostrani gubici bili su:
(za cijeli period: 8.IX. — 26.X.)

A. — U ljudstvu:

1. — Naši gubici:

a) *borci:*

— poginulo	130
— ranjeno	401
— zarobljeno	4
— nestalih	13
Svega:	548

b) *Vojni i politički rukovodioci oficirskog ranga:*

— *poginulo* ..... 24, i to:

Iz V. brigade:
— Popić Mirko, komandir čete,
— Sekulić J. Milan, poručnik,
— Popović Đuro, pporučnik,
— Korolija P. Ilija, pporučnik,
— Sovilj Božo, pporučnik,
— Žutić L. Nikola, zastavnik,
— Stević N. Lazo, zastavnik,
— Brčić P. Obrad, zastavnik,
— Orlić Ivan, delegat[13]
— Agbaba Stevo, delegat.

Iz VI. brigade:
— Keča Đuro, poručnik, komandant bataljona,
— Medić Đuro, komandir čete,
— Badža Stanko, zamj. komandira,
— Babić I. Dmitar, pomoć. komesara
— Dević S. Mile, poručnik, kom. čete,
— Klarin Grgo, delegat,
— Sekulić D. Đuro, delegat.

[13] Politički delegat voda

Iz XIV. brigade:

— Maglov Božo, zamjenik komandanta bataljona,
— Blanuša Marko, operativni oficir I. bataljona,
— Mandić Mane, komesar čete,
— Vukmirović L. Lazo, komesar čete,
— Selić Jovan, komandir čete,
— Borak Mile, zamj. komandira,
— Žeželj Đ. Đuro, delegat.

Ranjeno: ..... 42, i to:

Iz V. brigade:

— Drača Danilo, poručnik,
— Tomas Miljenko, komesar čete,
— Milat Krešimir, v. d. komesara čete,
— Gota Petar, zamj. komandira čete,
— Šimunić Ljubo, pomoćnik komesara čete,
— Blagdan Ferdo, pomoć. komesara čete,
— Krička Stevan, zastavnik,
— Bančić A. Mirko, delegat,
— Lukačić M. Milan, delegat,
— Vujasinović Lazar, delegat,
— Juričev Drago, delegat,
— Mandić Krsto, delegat.

Iz VI. brigade:

— Pavlica Iso, komandant bataljona,
— Carić Milan, poručnik—komandant bataljona,
— Pundžer Petar, komesar bataljona,
— Antulov Boris, pomoć. komesara bataljona,
— Jokić Milan, operativni oficir,
— Filipović Janko, komandir čete,
— Torbica Ilija, komandir čete,
— Antonija Ive, komesar čete,
— Milić Dušan, komesar čete,
— Bebas Ilija, v. d. komesara,
— Radić Petar, delegat
— Matić Dušan, delegat,
— Alavanja Petar, delegat,
— Japundžić Jandrija, delegat,
— Čalić, zamjenik komandanta brigade.

Iz XIV. brigade:

— Štrbac Mile, kapetan,
— Vlasta Emil, poručnik,
— Popović Dušan, poručnik,

— Laća Zvone, poručnik,
— Bezbradica Nikola, poručnik,
— Krneta Nikola, poručnik,
— Zakil Nikola, poručnik
— Bjelanović Brane, komesar čete,
— Gašić Đuro, zamjenik komandira,
— Marčetić Mane, pporučnik,
— Punoć Mile, zastavnik,
— Reljić Đorđe, zastavnik,
— Nikolić Bore, zastavnik,
— Korolija Nikola, zastavnik,
— Bjelja Nikola, zastavnik,
— Matić Savo, zastavnik.

2. — *Neprijateljski gubici:*

— ubijeno	1215	
— ranjeno	654	
— zarobljeno	424	
Ukupno:	2293	

B. — *U materijalu:*

1. — *Naši gubici:*

— pušaka	9	
— p. k. pušaka	1	
— puškomitraljeza	2	
— l. bacača	1	

2. — *Plijen i trofeji:*

— pušaka	981	
— p. k. pušaka	1	
— pištolja	35	
— šmajsera	10	
— bombi ručnih	394	
— puškomitraljeza	28	
— šaraca	22	
— teških mitraljeza	16	
— lakih bacača	2	
— teških bacača	7	
— p. a. mitraljeza	6	
— topova 75 mm	2	(1 oštećen)
— topova 105 mm	6	(3 oštećena)
— puščanih metaka	135000	
— mina za l. bacač	40	
— mina za t. bacač	522	
— nagaznih mina	3000	
— granata za p. k. top	99	

— granata za 105 mm top 304
— radiostanica 17
— telemetara 10
— telefonskih aparata 20
— telf. kabla km 26
— kamiona 11
— i veće količine vojničke opreme.

3. — *Uništeno:*
— tenkova 3
— oklopnih auta (blinda) 1
— topova 75 mm 1
— kamiona 42

Položaji svojih i neprijateljskih trupa na završetku ovog perioda:

Kao što je iznijeto u odjeljku »Borbe za Obrovac« za 26. X. 1944.

Neprijateljske trupe i komandanti koji su učestvovali u ovom periodu u borbama

1) *Njemačke trupe:*

Dijelovi 264. grenadirske divizije:

Štab ove divizije bio je u Drnišu.

891. puk: II. bataljon — Benkovac, ostali dijelovi u području oko Zadra, od 11. IX. I. bataljon — Benkovac, II. bataljon Đevrske, Mostine i Smrdelje, ostali dijelovi oko Zadra.

893. puk: u području oko Šibenika.

Dijelovi 373. legionarske divizije:

I. bataljon 383. puka bio je na otsjeku Otrić—Zrmanja—Palanka.

II. bataljon 383. puka na otsjeku Gračac—Otrić.

Dijelovi I. bataljona 384. puka na otsjeku Zrmanja—Otrić—Srb; kasnije je ovaj bataljon prebačen u Benkovac.

Dijelovi 373. divizije držali su u oktobru i uporišta Karin i Obrovac.

Borbenost njemačkih jedinica bila je dobra.

2) *Ustaške trupe*

Dijelovi VII. ustaškog stajaćeg zdruga:

Štab zdruga u Drnišu, komandant ppukovnik Brajković Tomislav, načelnik štaba natporučnik Peršić Ivan.

I. bojna (650 boraca) u području oko Drniša, a 3. satnija (80 boraca) drži Roški Slap — komandir poručnik Mate Sarić.

V. Bojna — Benkovac (300 boraca).

VI. bojna — Zemunik

Jurišna bojna — Zemunik.

Ove tri bojne (V, VI i Jurišna) obrazovale su Zadarski poluzdrug, komandant ppukov. Zelić, koji je bio u sastavu VII. ust. stajaćeg zdruga.

Osim ovih redovitih ustaških trupa postojala je u nekim selima u Ravnim kotarima i ustaška milicija, formirana od mještana.

Moral ustaških jedinica, naročito milicije, bio je u opadanju.

3) *Četnici:*

Dijelovi I. Dalmatinskog korpusa:

Štab — Kosovo (Kninsko), komandant kapetan Mijović.

Prominska brigada — s. Ramljane (9 km. j. od Knina), komandant pporučnik Simo Radić, 500 boraca.

Dijelovi II Dalmatinskog korpusa:

Velebitska brigada (230 boraca) — Obrovac, komandant pporučnik Bianko Obrad.

Benkovačka brigada (200 boraca) — Benkovac, komandant Stegnajić.

Đevrsačka brigada (110) — Đevrske, komandant poručnik Savić.

Kistanjska brigada (100 boraca) — Smrdelje, komandant kapetan Babetić.

Komitski odred Marić (280 boraca) — Otrić.

Moral kod četničkih jedinica (naročito onih u Ravnim kotarima) bio je u opadanju.

Stanje neprijateljskih i svojih trupa i njihova sposobnost za borbu

Nakon oslobođenja Benkovca i likvidacije većine neprijateljskih uporišta u Ravnim kotarima, moral je kod ustaša i četnika znatno opao, međutim njemačke trupe su se i nadalje borile žilavo i uporno.

Naše trupe su poslije postignutih uspjeha ojačale moralno a i u pogledu naoružanja, te su bile spremne za izvršenje novog zadatka — napad na Knin.[14]

[14] Opšti napad jedinica 8. korpusa NOVJ na Knin započeo je 26. novembra (opširnije o tome vidi Arhiv V.I.I., reg. br. 3—1, k. 119/8, 1—1/2, k. 1021, 1—2, k. 1030, 5—7, k. 1103, »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945«, knj. 2, str. 421—426 i »Završne operacije za oslobođenje Jugoslavije 1944—1945«, str. 284—299).

Važni i podaci o utrošku municije:

— granata 105 mm	88	
— granata 75 mm	516	
— granata za p. k. topove	933	
— metaka pušč. i mitralj.	226000	
— mina za t. bacače	1802	
— mina za l. bacače	335	
— ručnih bombi	710	
— metaka za p. k. mitralj.	1200	(20 mm)
— metaka za p. k. pušku	750	

Utrošak municije bio je srazmjerno umjeren, još se u pojedinim vrstama municije oskudijevalo.

Lica i trupe, koje su se osobito istakle, te zaslužuju odlikovanje:

Takvih lica i trupa je bilo, ali su svojevremeno podnijeti prijedlozi za odlikovanje istih i već su odlikovani, te se sada ne navode.

Zaključak o akcijama u ovom periodu (opće primjedbe)

Obavještajna služba bila je nepotpuna, te se često napadala pojedina uporišta (Obrovac) bez sigurnih podataka o neprijatelju i njegovim utvrđenjima. Tek kad se u napadu nije uspjelo i kada se borbom došlo do potrebnih podataka, preduzimao se ponovno napad nakon temeljnije pripreme.

Služba veze kako između pretpostavljenih i potčinjenih, tako i između sadejstvujućih jedinica nije uvijek funkcionisala, te je zbog toga dolazilo do nepravilnog rukovođenja borbom i nepovezanosti u radu (drugi napad na Benkovac).

Blokada i napadi na pojedina uporišta nisu uvijek izvršeni sa potpunim opkoljavanjem uporišta, već je obruč oko uporišta često bio nepotpun (nije bio zatvoren), ovo je omogućilo neprijatelju, da se iz uporišta probije i spase od uništenja.

Upornost naših jedinica u borbi u pojedinim slučajevima nije bila na visini, ali bi nakon početnog neuspjeha nastupilo slabljenje upornog držanja. Ovo donekle dolazilo je i zbog slabe izviđačke i obavještajne službe.

Gonjenje razbijenog neprijatelja vršilo se vatrom, a rijetko kada i pokretom, te su zbog toga, što se neprijatelja nije gonilo i pokretom, propuštane dragocjene prilike za njegovo uništenje.

I pored svih ovih pojava slabosti u radu, divizija je u ovim akcijama imala *znatnih uspjeha,* oslobodila Ravne kotare i nanijela neprijatelju znatne gubitke.

Prilozi:

a) Zapovijedi
b) Relacija V. brigade
c) „ VI. „
d) Skica 6.

Napomena: relacija XIV. brigade priložena je uz prethodnu divizijsku relaciju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

POLITKOMESAR-POTPUKOVNIK: **Babić Petar**

KOMANDANT-PUKOVNIK: **Parmač Stanko**

(M. P.)

BR. 89

IZVJEŠTAJ ŠTABA 32. DIVIZIJE OD 26. OKTOBRA 1944. ŠTABU 10. KORPUSA NOVJ O NEKIM SLABOSTIMA I GREŠKAMA PRILIKOM NAPADA NA KOPRIVNICU[1]

ŠTAB XXXII. DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Oper. broj: 266/44
Dne 26. oktobra 1944.

Analiza napada na neprijateljsko uporište Koprivnica na dan 13, 14. i 15. oktobra 1944.
(Sekcija Đurđevac, Čakovec 1 : 100.000).

ŠTABU X. KORPUSA »ZGB« NOV I POJ

Poslije uspješno završenih borbi u Pitomači i Kloštru[2] neprijatelj — crna legija[3] — bio je znatno uskoleban u svojoj upornosti i postojali su svi objektivni uslovi za daljnje uspješne operacije u Podravini. Oslobađanjem Novog Grada, Virja i

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 5—1/2, k. 551 B.

[2] Pitomaču je napala 32, a Kloštar 33. divizija 5. oktobra 1944 (opširnije o tome vidi dok. br. 5, 6, 18, 24, 31, 62 i 64).

[3] Odnosi se na dijelove 5. ustaškog djelatnog stajaćeg zdruga (vidi dok. br. 40).

Đurđevca[4] demoralizacija neprijatelja koji je pretrpio velike gubitke još se više pojačala, upravo je nastupila kulminacija demoralizacije neprijatelja, a polet i moral naših jedinica znatno se pojačao. Pod takovim okolnostima donesena je odluka da se napada grad Koprivnica, glavna tačka odbrane crne legije.[5]

PRIPREME NAPADA:

Prije napada (12. X. o. g.) divizija se nalazila na osiguranju od Koprivnice na liniji Jagnjeđovac — Borovljani — Bregi. Brigade su vršile izviđanja samog grada, ali izviđanja nisu bila potpuna, jer se zadovoljilo samo sa osmatranjem. Obavještajna služba nije mogla dati zadovoljavajuće rezultate iz razloga što su nepoznate snage iz uporišta Đurđevac, Virje i Novi Grad probile se do Koprivnice, pa je stanje jačine posade bilo teško provjeriti. 13. X. o. g. Brigade su zauzele položaje Draganovac i Močilski Breg sa zadatkom izviđanja uporišta, nastupnih pravaca i zatvorile pravce prema Koprivnici i Ludbregu.

TOK BORBE:

Pretpostavljalo se da je uporište dobro branjeno, stoga je pred Brigade stavljeno da svaka u svom napadu likvidira glavne tačke neprijateljske odbrane. Brigada »Matija Gubec« imala je na svom putu nadiranja glavne odbrambene tačke kolodvor i uljarnicu i težište napada trebalo je usmjeriti na kolodvor, a istovremeno izvršiti demonstraciju napada na uljarnicu. Udarna brigada »Braća Radić« trebala je izvršiti prodor u sam grad kanalom rječice Koprivnička rijeka i zauzeti ciglane. Napad nije jednovremeno izveden i jedinice su zakasnile. Bataljoni koji su napadali nisu dovoljno ispitivali neprijateljske tačke i bili su na momente iznenađeni dobivenom vatrom sa bokova (III. bataljon Brigade »Matija Gubec« i II. bataljon Udarne brigade »Braća Radić«). Ti bataljoni u svom nastupanju nisu dovoljno vodili računa o neprijatelju i njegovim utvrđenjima koja su se nalazila na groblju i pruzi što je imalo za posljedicu da su bataljoni pretrpili gubitke i u priličnom neredu povukli se na polazne položaje, ne postignuvši uspjeh, a što je bilo sudbonosno za daljnji razvoj borbe. Nakon neuspjeha II. bataljona Brigade »Matija Gubec«, isti je nekoliko puta pokušavao jurišima zauzeti groblje. Sam prilaz groblju vodi brisanim prostorom koji je dobro tučen vatrom neprijatelja iz bunkera na groblju i juriši po danu bez jake artiljerijske i minobacačke pripreme ili

[4] Podravski Novi Grad i Virje oslobodila je 33. divizija, a Đurđevac 12. divizija 12. oktobra 1944 (vidi dok. br. 27, 28, 30, 39, 43, 62 i 65).

[5] Opširnije o borbama za Koprivnicu vidi dok. br. 40, 45, 52, 57, 59, 136, 137, 138 i 139.

čvrste odlučnosti da se pretrpe veći gubici ne bi uspjeli. Međutim bataljon je u stvari nalijetao na neprijatelja i trpio gubitke.

Pošto je I. bataljon Udarne brigade »Braća Radić« zauzeo ciglanu sjeverno od slova »D« (Jagnjedovačko polje) i zauzećem ciglane na desnom krilu Udarne brigade »Braća Radić«, po jedinicama XXXII. Divizije stvoreni su uslovi da se izvrši proboj u sam grad. IV. bat. Udarne brigade »Br. Radić« zaposjeo je prve kuće u Krivoj ulici i izbio pred neprijateljske bunkere na Koprivničkoj rijeci i kod prelaza preko rijeke u grad iz pravca Novog Grada. Smionim i inicijativnim prodorom jedne čete IV. bataljona sa zamjenikom komandanta Brigade, komandantom i oper. oficirom bataljona odbačen je neprijatelj iz svih bunkera koji su branili prilaz gradu. To je bila najveća pobjeda koja nije iskorištena, jer je neprijatelj izvršio kontrajuriš i odbacio četu koja nije imala oslon naših jedinica, a sama je bila slaba da se uspješno suprotstavi nadmoćnijem neprijatelju.

KRITIČKI OSVRT:

Borba u Koprivnici pokazala je neke naše slabosti.

Plan napada nije bio dovoljno pripremljen i razrađen, tako da jedinice nisu bile upoznate sa planom odbrane neprijatelja. To se moglo postići aktivnim borbenim izviđanjem što toga puno nije bilo u potpunosti učinjeno, pošto se nije znao plan odbrane neprijatelja. Vlastite snage i oružje nisu bili pravilno raspoređeni odnosno angažirani. Neprijatelj je imao takozvani sistem vanjske odbrane grada sa jakim rezervama u centru i na pravcu gdje se vršio prodor one su aktivno djelovale. Naši napadi bili su manje-više frontalni bez jače potpore teškog oružja i neprijatelj je uspješno parirao svojim kontranapadima i odbacivao naše jedinice koje bi postizavale znatnije uspjehe. Osnovni razlog što napad nije uspio leži u nepravilnom iskorišćavanju teškog oružja (topova i bacača). U budućnosti za uspješnost napada na gradove treba imati tri osnovna momenta u vidu:

1.— Ne napadati frontalno nego odrediti glavnu tačku odnosno pravac za prodor na kojem izvršiti koncentraciju svih teških oružja i postići vatrenu nadmoćnost automatskim oružjem i nadmoćnost ljudskim snagama.

2.— Prodor, izbacivanje neprijatelja iz njegovih položaja znati iskoristiti, naime ne vršiti zaletavanje manjim snagama nego na postignutim osvojenim tačkama dobro se utvrditi i pripremiti snage i koncentrirati oružje za daljnji napad. Uvijek imati u vidu da grad treba sistematski zauzimati, kuću po kuću i ulicu po ulicu.

3.— Da bi tempo napada bio uvijek isti i da bi se postizavala jednakost udara treba imati jake rezerve koje postepeno i naizmjenično ubacivati u borbu. Time se postizava dvojako: jedinica koja je napadala dobiva vremena za učvršćenje položaja i svoje sređenje, dok svježe snage (rezerva) odmah ubačene mogu uspješnije koristiti postignute uspjehe i izvršiti daljnje prodore. Rezerve moraju biti blizu položaja.

U borbi za Koprivnicu pokazalo se da neprijatelj vrši samo vatrom pritisak i baca rakete što stvara zabunu kod jedinica i koči njihovu inicijativu, jer misle da neprijatelj time priprema napad. To su najobičnije provokacije na koje ne odgovarati vatrom svog oružja, nego kad neprijatelj vrši povratne napade treba ga na položajima sačekivati i nakon sudara odmah prelaziti u kontranapad, goniti ga i ne zadovoljiti se samo time što ga se odbacuje, već nastojati takvu situaciju riješiti u svoju korist postižući uspjeh.

Saradnja pješadije i artiljerije jedan je od preduslova za uspješno likvidiranje neprijateljskih uporišta. Posljednja borba u Koprivnici pokazala je da ta saradnja odnosno sadejstvo nisu bili ostvareni u potpunosti što je imalo za posljedicu da neke tačke neprijatelja u napadnom pravcu naše Divizije nisu bile likvidirane iako je bilo dovoljan broj topova i teških bacača. Da bi suradnja pješadije i artiljerije bila uspješna neophodno je potrebno da komandir artiljerije bude u najužoj vezi sa komandantom pješadije za sve vrijeme operacije.

Gubici koje je pretrpila naša Divizija došli su većim dijelom iz nedovoljne opreznosti na položajima (gomilanje, kretanje nezaklonjenim zemljištem i dr.). Ovo trebaju najozbiljnije shvatiti svi rukovodioci i obratiti najveću pažnju vojničkom držanju svojih jedinica na položajima, jer nije hrabar onaj rukovodilac koji se koči i slika po položajima, nego koji se vlada po svim pravilima ratne službe i borbene obuke i čija jedinica izvršava zadatak.

U napadu na grad više nego ikad traži se i osjeća se rukovodstvo štaba odnosno komandanta. Komandant svake jedinice mora stalno pratiti rad neprijatelja i vlastite jedinice, poznavati situaciju na bojnom polju da bi mogao pravilno rukovoditi. Štabove treba smještavati na mjesta od kuda će moći najbolje imati pregled i komandovati. Svaki Štab mora imati svoju osmatračnicu na koju će biti dozvoljen pristup samo operativnom dijelu Štaba. Dosadanja praksa da se članovi Štabova raziđu po jedinicama kao i smještanje štabova u sredini komora pokazala se je štetna, jer takav Štab ne može rukovoditi svojom jedinicom i uticati pozitivno na ishod borbe. Uslov da Štab može koman-

dovati svojom jedinicom ovisi o dobroj vezi koja u borbi za Koprivnicu nije redovito funkcionisala, jer su prekidi dolazili usljed toga što je linija bila po zemlji.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — potpukovnik, **Bobetko Janko**

Komandant — potpukovnik, **Bulat Rade**

(M. P.)

Dostavljeno:

Na znanje:
Štabu X. Korpusa »Zagrebačkog« NOV i POJ
Na znanje i postupak:
Štabu Udarne brigade »Braća Radić«
Štabu Brigade »Matija Gubec«
Komandi baterije XXXII. Div.

BR. 90

IZVJEŠTAJ ŠTABA 1. DALMATINSKE PROLETERSKE BRIGADE OD 26. OKTOBRA 1944. ŠTABU 26. DIVIZIJE NOVJ O NAPADU NA SLIVNO RAVNO, NEUM, DUŽI I OŠLJE I O RAZBIJANJU NEPRIJATELJSKE KOLONE NA KOMUNIKACAJI DUBROVNIK — METKOVIĆ[1]

ŠTAB
I. DALM. PROLETERSKE BRIGADE
br. sl.
26. X. 1944. god.

ŠTABU XXVI DIVIZIJE

OPERATIVNI IZVJEŠTAJ

Naša Brigada ojačana sa jednim bataljonom XI Brigade i jednom baterijom brdskih topova dobila je zadatak[2] da likvidira neprijateljska uporišta duž komunikacije Metković — Dubrovnik i da istom ovlada.

[1] Kopija originala (pisana na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 28—1/4, k. 1102.
[2] Vidi zapovijest Štaba 26. divizije od 13. oktobra 1944, dok. br. 41.

15. X. I i III bataljon ove Brigade iskrcali su se u luku Soline sa zadatkom likvidacije neprijateljskog uporišta Slivno Ravno. Iste večeri naš II bataljon iskrcao se na poluotok Klek ojačan sa minobacačkom četom, sa zadatkom da likvidira kotu Čurilo i da potpomogne I i III bataljon pri likvidaciji Neuma.[3]

Neprijateljske snage na sektoru Slivno Ravno — Neum bile su u jačini od jednog bataljona ojačanog sa jednom baterijom brdskih topova 75 mm i potpomognute jednom baterijom topova iz Metkovića.[4]

Tok borbe:

I faza: Na sektoru Slivno Ravno borba je otpočela 15. X. u 22 sata poslije artiljerijske pripreme od pola sata. Poslije završene artiljerijske pripreme I bataljon nastupao je prema koti 324 (Sv. Liberan), dok je III bataljon sa svojim desnim krilom nastupao na kotu 235, a sa lijevim krilom je potpomagao I bataljon u napadu na kotu Sv. Liberan. Borba je trajala svom žestinom 3 sata, gdje je neprijatelj uporno branio iste položaje. Našim upornim napadom neprijatelj je likvidiran iste noći. 16. X. u jutro nastavljeno je sa progonjenjem neprijatelja u pravcu Neuma. I bataljon nastupao je na kotu 365 (Marin vijenac), a III bataljon lijevo preko sela Zavale i kote 236 sa zadatkom izbijanja na komunikaciju Metković — Dubrovnik, tj. na kotu 219. — Po likvidaciji kote Marin vijenac, na kojoj je neprijatelj također dao jak otpor i po likvidaciji sela Radež naše su snage produžile u pravcu Neuma.

Naš II bataljon koji se iskrcao na poluotoku Klek po likvidaciji kote Čurilo nastupao je također prema Neumu, gdje se pri likvidaciji Neuma povezao sa našim I i III bataljonom.

Naš IV bataljon koji se je nalazio u brigadnoj rezervi iskrcao se u luku Neum noću između 16/17 X.

II faza: 17. X. u jutro naš III bataljon zaposjeo je položaje s lijeve i desne strane ceste, kotu 219 i selo Brestica, kotu 146 i kotu 365

---

[3] Opširnije o iskrcavanju Brigade u luci Soline i na poluotok Klek vidi tom VIII, knj. 3, dok. br. 73.

[4] Vidi primjedbu br. 2 uz dok. br. 41.

(Marin vijenac) sa zadatkom osiguranja od neprijateljskog nadiranja sa pravca Metkovića, dok su I, II i IV bataljon produžili sa nastupanjem i gonjenjem neprijatelja komunikacijom Metković — Dubrovnik u pravcu Stona.[5]

Naš I i IV bataljon nastupali su sa lijeve strane ceste, Vranjevo Selo, Duži, dok je drugi bataljon nastupao sa desne strane ceste. Izbijanjem u selo Duži — Imotica naš I bataljon je zaposjeo položaje na komunikaciji Duži — Hutovo sa zadatkom osiguranja iste, dok su IV i II bataljon produžili sa gonjenjem neprijatelja lijevom i desnom stranom komunikacije i nakon uporne borbe istoga dana ovladali sa selima Topolo, Stupa i Ošlje i protjerali neprijatelja u pravcu sela Rudina — kota (225 i k. 404) Oštrikovac. U isto vrijeme naš III bataljon koji je ostao na osiguranju na kotama kod sela Radeža likvidirao neprijateljske bunkere duž ceste ispod Gradine. Ovi bunkeri su osiguravali postavljeni eksploziv za šprengovanje ceste.[6]

Na sektoru od Neuma do Ošlja neprijateljske snage iznosile su jedan bataljon pješadije ojačan sa 5 haubica i sa više protukolskih topova kao i 2 tenka. U selu Ošlje nalazio se štab puka.[7]

18. X. u jutro naš I bataljon izvršio je pokret iz sela Duži u pravcu Oštrikovca i priključio se našem II i IV bataljonu sa zadatkom napada na Oštrikovac gdje je neprijatelj bio skoncentrisao svoje snage koje su bile protjerane sa gore spomenutih položaja. Na koti Oštrikovac vodila se ogorčena borba tako da su položaji po nekoliko puta prelazili iz ruke u ruku. Kroz to vrijeme borbe neprijatelj je skoncentrisao svoje snage koje su se izvlačile iz Stona i snage koje su se povlačile

[5] Jedanaesta dalmatinska brigada napadala je tada Ston (opširnije o tome vidi dok. br. 49 i 77).

[6] Miniranje ceste trebalo je da izvrše pioniri njemačke 369. legionarske divizije poslije povlačenja Divizije.

[7] U Ošlju se nalazio Štab 750. lovačkog puka 118. lovačke divizije.

sa sektora Dubrovnik[8] kao i dobiveno pojačanje, i to dvije čete Talijana[9] iz Hutova i dvije čete ustaša iz Jablanice koje su se probile iz Žabe kroz selo Gradac, Grabovina i dalje prema Oštrikovcu. Neprijateljske snage skoncentrisane na sektoru Slano — Rudine — Oštrikovac, u svemu oko 4000 ljudi sa motorizacijom i oko 25 topova, imale su zadatak da se probiju cestom prema Metkoviću.

U vezi namjere neprijatelja i njegovih snaga povukli smo sa Oštrikovca I, II i IV bataljon i uzeli novi raspored snaga i to defanzivnog karaktera. Raspored naših snaga izgledao je ovako:

I bataljon zaposjeo je selo Ošlje sa zadatkom zatvaranja pravca od Oštrikovca,

II bataljon zaposjeo je kotu 332 (Veleč) sa zadatkom također zatvaranje pravca od Oštrikovca,

IV bataljon zaposjeo je položaje Imotica — Duži sa zadatkom zatvaranja ceste prema Hutovu.

IV bataljon XI Brigade iskrcao se 18. X. u luku Neum i izvršio pokret u selo Brestica i zaposjeo položaje kotu 146, k. 401 i kotu 321 (Trovor), sa zadatkom obezbjeđenja pravca od Bilog Vira i Dobranja,

III bataljon zaposjeo je kotu 219, 365 — Marin vijenac i Žavala (kota 236) kao i greben od sela Krstac prema cesti sa zadatkom obezbjeđenja od pravca Metkovića.

III faza:

19. X. poslije podne neprijatelj je pokušao sa snagama od 7 tenkova, 2 blinde i nekoliko kamiona sa oko 150 vojnika da se probije u pravcu sela Radeža kako bi omogućio svojim snagama sa pravca Oštrikovca izvlačenje u pravcu Metkovića. Naš III bataljon i IV bataljon XI Brigade prešli su u kontranapad i potpuno razbili neprijatelja i odbacili ga prema Metkoviću.

---

[8] Povlačenje njemačkih i ustaško-domobranskih snaga iz Dubrovnika i okoline vršeno je pod pritiskom jedinica 29. hercegovačke divizije i 2. dalmatinske proleterske brigade Primorske operativne grupe (vidi dok. br. 47 i 58).

[9] Iz sastava fašističke legije »San Marko« (vidi dok. br. 41).

21. X. u jutro jake neprijateljske snage sa motorizacijom od pravca Oštrikovca probile su se kroz naše prve položaje i postepeno nadirale prema Neumu. Pod jakim pritiskom neprijateljskih snaga naš I i IV bataljon odbačeni su od ceste na kote 457, 437, preko kote 255 do Ograda, naslanjajući se na cestu Hutovo — Duži, pružajući neprijatelju jak otpor i zadajući mu teške gubitke. Naš II bataljon koji se nalazio na južnoj strani ceste postepeno se povlačio pod borbom kota Veleč — Pazar — k. 312 (Kulina), preko kote 188 i 139, preko Neuma u pravcu sela Smrdan Grad gdje je došao u sastav našeg III i IV bataljona XI Brigade.

Nadiranjem neprijateljskih snaga u selo Duži i Vranjevo Selo naše snage bile su razdvojene. I i IV bataljon ostali su na gore pomenutim položajima, dok naš III i IV bataljon XI Brigade prebacili su se sa svojih prvašnjih položaja na nove položaje i to III bataljon zaposjeo je položaje Marin vijenac — selo Krstac — Zavala (k. 236) sa zadatkom napadanja komunikacije i neprijateljske kolone koja se probijala preko sela Radeža u pravcu Metkovića. — IV bataljon XI Brigade zaposjeo je položaje kotu 395 (Šibenik), kotu 288 (Timar), k. 149 — Tmol sa zadatkom obezbjeđenja od pravca Gradine — Opuzen sa ofenzivnim djelovanjem. Naš II bataljon koji se povlačio sa južne strane komunikacije pojačao je položaje III bataljona. Naš I i IV bataljon noću između 21/22. X. napadali su neprijatelja od pravca sela Duži i Vranjeva Sela s leđa.

22. X. naš II i III bataljon vršili su napad na neprijateljsku kolonu koja se probijala sa motorizacijom cestom od sela Duži prema Vukovu Klancu.[10] Neprijatelj je davao jak otpor, borba je trajala čitav dan i čitavu noć do u jutro 23. X. Iste noći napadao je i naš I bataljon sa leđa na selo Radež, gdje je iste noći neprijatelj bio likvidiran.[11]

[10] Na komunikaciji s. Neum — Mostar.

[11] General-pukovnik Ler o tim borbama izjavio je slijedeće: »369. legionarska divizija nedaleko od Dubrovnika teško je potučena. Ona je

Naši gubici: U svim ovim operacijama imali smo slijedeće gubitke: 27 poginulih drugova i 130 ranjenih od kojih je većina lakše prirode. — Od rukovodilaca poginuli su drug Berak Ante, poručnik, zamj. komandanta bataljona, Blaževič Josip, pporučnik, komandir čete, Tadin Duje, politkom čete, a ranjeni su drugovi

---

pri tom izgubila skoro cjelokupnu artiljeriju i teško naoružanje«. (Arhiv V.I.I., reg. br. 1/1, k. 70-A.)

Franz Schraml u knjizi »Ratište u Hrvatskoj« o borbama kod Stona i na komunikaciji Dubrovnik — Metković, pored ostalog, piše: »Veliki udarac za 369 div.[iziju] nastao je tek 16. oktobra. Noću 15/16. jake jugoslovenske snage u jačini od više divizija potpomognute od engleske artiljerije sa brodova iskrcale su se na mnogim mjestima na odsjeku 370. grenadirskog puka od ušća Neretve do Stona i na poluostrvo Pelješac i odmah preduzele napad (na pomenutom odsjeku izvele su desant 1. i 11. dalmatinska brigada ojačane artiljerijom — prim. red.).

Ovoga dana puk je bio ovako raspoređen: Komandno mjesto puka u Ošlju. Obadva k-danta puka (odnosi se na komandante 369. i 370. puka — prim. red.) pukovnik Fišer i p. puk. Kane u noći iskrcavanja baš su se nalazili na jednoj konferenciji u diviziji u Metkoviću.

I bataljon (major Beker) nalazio se u okolini Neuma i Stona

II bataljon (kapetan Šistl) na poluotoku Pelješcu, delom u Stonu.

III bataljon (kapetan Balman) neposredno jugoistočno od ušća Neretve (9. četa kod Slivna, 10. četa u Kominu kod Opuzena, 11. četa kod Slivna-Ravnog)...

I bataljon je za prva tri dana borbe uništen, osim 1. čete koja je bila u rezervi. Položaji bataljona su izgubljeni, ostaci su se probili do raskrsnice puteva kod Rudine gdje su prihvaćeni od pukovskog štaba i komore... Pored mnogo vojnika i podoficira I/370. poginuli su ili pobijeni od strane neprijatelja u toku posljednja tri dana: p. por. Gros, k-dir. 3/370, poruč. Andersen, k-dir. 2/370, por. Laube, k-dir 4/370 i p.por. Stampfi, ađutant bataljona. Naš komandant batalj. major Beker se čudom spasio zarobljavanja...

U Stonu se odigrala drama od koje ništa ne može biti žalosnije. Hrvati II batalj. su razoružani. Major Šistl sa jednim ruksakom došao je sam na kopno...

II batalj. je rasformiran, ostatak ljudštva podijeljen na druge bataljone. Od 4 pješad. topa 13. čete koji su bili pridati bataljonu 3 (ili sva četiri) su morali da budu uništeni pošto nije bilo ni puta za njihovo izvlačenje.

Neprijatelj je od Janjine pošao ka Stonu. Ovdje, na pristaništu i u citadeli (odnosi se na Kaštel — prim. red.) pružan je otpor neprijatelju još do 18.10. Branioci su bili opkoljeni, ali su uspjeli da se izvuku pod zaštitom noći.

Kapetan Šulenberg je branio citadelu i nestao je. (Iz izvještaja Štaba 11. dalmatinske brigade vidi se da je posada Kaštela savladana 18. oktobra, i da se tom prilikom sa ostalima predao i jedan kapetan — prim. red.) Tvrđavski pješad. batalj., koji je nekada imao 800 ljudi, istopio se na nekoliko vojnika (vjerovatno 19. bataljon »999« — prim. red.).

Uprkos odstupanju pješadije, baterije II diviziona su se održale oko Rudina, postale najistaknutija linija i nepokolebivo sipale svoje granate na napadače.

Parat Ante, pom. politkomesara čete. — Od oružja oštećeno je: jedan laki bacač, jedna breda i 4 šarca.—

Neprijateljski gubici: Ubijenih i zarobljenih neprijateljskih vojnika 1250. — Uništeno je 11 tenkova, 2 blinda i 20 kamiona dok je zarobljeno oko 200 motornih vozila među kojima i jedan

---

5. baterija (poruč. Šmele) i njegova osmatračnica, oslanjajući se samo na sebe, borile su se sa neprijateljem direktnim gađanjem na najkraćem odstojanju i najzad prsa u prsa. Baterija je napustila svoj položaj tek u toku opšteg povlačenja na Neumski prolaz; tek uveče 20.10, kad je bila utrošena posljednja municija, razorena su posljednja oruđa baterije. Gubici u mrtvim i ranjenim bili su teški, komandir baterije bio je teško ranjen.

6. bateriju je neprijatelj pregazio još 16.10. Njen komandir je kratko vrijeme iza toga poginuo kod topova 5. baterije.

7. baterija je izgubljena 18. ili 19.10....

Međutim — 17.10 — obalska baterija poručnika Pistorijusa koja je do tada bila kod Grude, prispjela je na bojište i zauzela položaj sasvim sjeverno od Rudine sa zadatkom da štiti povlačenje divizije koja se povlačila od Dubrovnika. Ona je živo dejstvujući na ovom položaju ostala sve do kratko vrijeme iza ponoći 20/21, kada su posljednje zaštitnice prešle visinu njenog položaja. Dva još posljednja preostala topa, koji nisu mogli biti izvučeni, uništeni su.

Noću 18/19.10. žestoka vatra neprijateljske brdske artiljerije upravljena je na mjesto Ošlje u kome se nalazilo k-dno mjesto 370. puka, ali 200—300 zrna je palo većinom iza sela i nije nanijeta nikakva šteta...

Pošto više nije postojala veza sa bataljonima, major Beker najstariji oficir trupa koje su se ovdje nalazile, odlučio je da se sa jednom alarmnom jedinicom formiranom uglavnom od ljudstva pukovskog štaba probije na Neumski prolaz.

Ali prvi pokušaj koji je preduzet u rano jutro nije uspio. Partizani su izvršili napad. Pošto smi mi jedva imali oficira, a i inače nisu postojali jasni odnosi u komandovanju, već pri prvim pucnjevima na Ošlje sve se žurno povuklo. Ali mjesto je palo neprijatelju u ruke.

U toku 20. 10. na pukovsko k-dno mjesto stižu sve trupe koje su se nalazile na prostoru Dubrovnika. Ali ovo su većinom snabdjevačke jedinice, mornari i protivavionska artiljerija. Ova posljednja je naročito bila poželjna za odbranu od napada neprijateljskih lovačkih bombardera koji su postojali sve snažniji i življi, kojima su ogromne koncentracije ljudstva i vozila na obalskim drumovima nudili dobrodošli cilj...

Kada je pao mrak, cela borbena grupa koja se nalazila oko Rudina (uz nju i štab puka i ostaci I/370) sa isturena dva-tri tenka pod komandom majora Bekera krenula je da se probije u pravcu Neuma. U početku je išlo dobro, jedan neprijateljski zaprečni položaj je bio probijen.

21.10. u osvit zore 1. četa je na juriš zauzela jednu kotu zapadno od Ošlja sa koje je bočna vatra sprečavala naš pokret. Preko cijeloga dana su put i zemljište sa obiju njegovih strana bili pod žestokom vatrom neprijateljske artiljerije i brodskih topova. Uveče je čelo kolone dostiglo Neum i prevoj kod Radeža. Prevoj su već ranije pioniri bili pripremili za rušenje. Sada je na naše veliko razočaranje utvrđeno

ispravni tenk od 13 tona, 40 topova raznog kalibra, među kojima veći broj oštećenih, 8 teških bacača, među kojima ima i oštećenih,

---

da je neprijatelj posjeo prevoj. On je otjerao slabu grupu pionira koja je po povlačenju *naših trupa trebalo da izvrši* rušenje puta. Ili je neprijatelj sam izvršio rušenje ili smo to mi površno učinili i zbog nervoze ili pogrešnim prenošenjem naređenja. Ali ovim je svakako dalje kretanje vozila došlo u veliko pitanje.

Uveče je kod borbene grupe stigao k-dant 370. puka p.puk. Kane i primio komandu nad istom.

Divizija je iz Mostara naredila k-dantu izvid. batalj. majoru Vildu da rastureno ljudstvo zaustavi i prikupi u Mislini a k-dantu 369. grenad. puka pukovniku Fišeru da istočno od Metkovića pripremi prihvatni položaj kako bi se poslije proboja preko prevoja obezbjedilo uredno povlačenje...

Kolona koja se sastojala skoro samo od vozila i malo pješadije, ostala je preko cijelog dana 22.10. na južnoj strani prevoja... Tek po padu mraka popustio je pritisak neprijatelja koji je na nekim mjestima došao približno na domašaj ručne bombe. U toku noći su odbijeni ponovni *napadi neprijatelja*...

23.10. u rano jutro počela je ubitačna vatra neprijateljske artiljerije koja je trajala cijeloga dana. Pošto je ista bila veoma precizna, materijalni gubici su bili vrlo veliki, ali gubici u ljudstvu srećom mali. Čudnovato je da su prestali neprijateljski napadi. A također je stupila u dejstvo i naša artiljerijska podrška iz doline Neretve, naročito PA-topovi 8,8 cm, što je odmah olakšalo situaciju...

Kad se već više nisu mogla spasti vozila, onda je trebalo bar mnogobrojne ranjenike izvući iz obruča... Cijele noći, sve do zore, kretala su se vozila između Metkovića i *sasvim do* prevoja i prenijela većinu ranjenika koji su ležali djelomično usred usnulih partizana. Srećom neprijatelj nije uznemiravao ovo prevoženje.

Međutim, p.puk. Kane je odlučio da se sa ljudstvom koje je još uvijek čekalo pred prevojem noću 23/24.10. bez vozila probije preko planine u pravcu Mostara. Tek pred samim Mostarom ljudstvo koje se *probilo opet je naišlo* na naše, na dijelove razbijenog 370. puka«.

U istoj knjizi o borbama za Vukov Klanac piše i ovo: »21.10. major Beker (komandant razbijenog 1. bataljona 370. puka — prim. red.) je sa svojim grenadirima dostigao s. Duži. U jednom skoku, najoštrijim tempom, u mjesto se sliva i mot.[orizovana] kolona, stotine vozila. Duži su slične bedemu od kola iza koga se nalaze hiljade vojnika svih rodova vojske. Zbog žeđi naši zemljaci jurišaju na podrume vinograda... Jedno odjeljenje ustaša dok si udario dlanom o dlan jurišem zauzima Neum, ubija sve što je crveno, oslobađa nekoliko njemačkih vojnika koje su partizani *bili zarobili, pali mjesto. Zbog ovoga događaja*, drugi njemački vojnici mogu da izađu iz svojih skloništa u kojima su se danima skrivali. Padom mraka nastavljen je marš... U Mislini nailazimo na komandno mjesto Kane... (komandant 370. lovačkog puka — prim. red.). Neprijatelj nas je iznenada napao i došao gotovo do Metkovića. 4. baterija se spasla odstupivši ka Celjavu. P. puk. Kane je sa alarmnim jedinicama i ostacima III/370. uz podršku tenkova preduzeo protivnapad, ali je pri tome skoro uništen prije nego što je dostigao Neumski prevoj... Dijelovi I/369. gren. puka (kap. Dajninger) prikupljeni su poslije gubitka Trebinja (Trebinje je *oslobođeno 6. oktobra* 1944 — prim. red.) i Dubrovnika i zatim povlačeći se marševali mnogo puta tučeni vatrom duž sjeveroistočnog dijela obale i dospjeli u veliku gomilu raznih jedinica pred Neumski prevoj«.

78 komada raznih mitraljeza, 283 konja, od kojih dosta ubijenih, i ostalog raznog ratnog materijala koji se još nije prebrojio, 37 vojničkih kola za vuču, kao i 12.000.000 kuna.

Utrošak municije

U ovoj akciji utrošeno je sveukupno municije: 7,9 mm 172.000, 8 mm 32.500, 7,65 mm 14.400, 9 mm 11.300, tromblonskih granata 840, ručnih bombi 960, minobacačkih granata lakih 940, teških 3.840. —

Imena jedinica koje su se istakle u borbi:

Brigada kao cjelina zadovoljila je a naročito se istakao III bataljon svojom upornošću. —

Kritika operacije:

Uslijed velikog prostora brigada je bila razvučena i prilikom jakog neprijateljskog nadiranja kroz naše položaje, kao i uslijed neprijateljskog prepada od strane Žabe situacija je nametnula da smo morali razdvojiti brigadu i to tako da je I i IV bataljon ostao na sektoru Imotica — Topolo — Ošlje, a III, II i IV bat. XI Brigade na sektoru Slivno Ravno — Radež, uslijed čega nije bilo jednovremenog napada na neprijateljsku kolonu. Za vrijeme trajanja ove operacije artiljerijska potpora bila je vrlo slaba, a dešavalo se i to da smo sami trpili našu artiljerijsku vatru. —

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, major: Načelnik, kapetan: Komandant, major:

BR. 91

IZVJEŠTAJ ŠTABA 10. DALMATINSKE BRIGADE OD 26. OKTOBRA 1944. ŠTABU 20. DIVIZIJE NOVJ O BORBAMA ZA OSLOBOĐENJE SPLITA[1]

ŠTAB
X. DALM. UDAR. BRIGADE XX. DIV. NOVJ
Položaj, 26. X.-1944 god.—

ŠTABU XX. DIVIZIJE NOVJ

Položaj

Po naređenju Načelnika Štaba VIII. Korpusa[2] Brigada je dobila zadatak da zasjedne položaje Orlovača (k. 542) — Križice i time da spriječi povlačenje neprijatelja iz Sinja i Dicma.

24. o. mj. Brigada se je prebacivala tokom dana preko Cetine kod s. Čikotine Lađe (Nova Sela). Uslijed jako nabujale Cetine toga dana smo prebacili tri bataljona koji su odmah produžili na zadatak.[3] Sa ostalim dijelovima Brigade nastavilo se je prebacivanje 25. o. mj. koje je trajalo sve do 12 časova. —

25. o. mj. — oko 7 časova primijećena je jača neprijateljska kolona koja je stigla iz Sinja u Dicmo.[4] Namjera neprijatelja je bila da se probije preko Križica u pravcu Klisa. Na pomenutim položajima neprijatelj je sačekan sa jednim bataljonom Mosorskog Odreda i sa dijelovima ove Brigade. Pošto je neprijatelj bio pušten do zaseoka Butiga (Dicmo), prešlo se je odmah u napad na neprijatelja koji je stigao u Dicmo. Nakon kraće borbe neprijatelj je bacio oružje i predao se. Sa napadom se je produžilo na neprijatelja kod crkve i u Klancu od kuda je neprijatelj pružao dosta jaki otpor. Kroz ovo vrijeme dok je ova Brigada bila u napadu bataljon Mosorskog Odreda prebacio se na zatvaranje pravca sjeverozapadno od Orlovače. Pošto je neprijatelj u tom pravcu bježao. Kroz ovo vrijeme već je bio stigao naš tenk samoj stanici Dicmo, i jedan bataljon VIII. Brigade je nastupao prema stanici Dicmo. Neprijatel je napuštao

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 21—3, k. 1032 II.

[2] Milan Kuprešanin

[3] Zadatak Brigade bio je da u sadejstvu sa 12. dalmatinskom i 3. prekomorskom brigadom ovlada Splitom (vidi dok. br. 4 i 116 u ovoj knjizi i tom V, knj. 35, izvještaj Štaba 26. divizije Štabu 8. korpusa NOVJ od 17. novembra 1944).

[4] Neprijatelj je napustio Sinj pod pritiskom 8. i 9. brigade (vidi dok. br. 81).

Dicmo u panici ostavivši sav materijal, oružje i municiju koju nije mogao sobom ponijeti. Po zauzimanju Dicma jedinice smo orijentisali u pravcu Kočinog brda (k. 487) i oko 17 časova neprijatelj je zapalio spremu i municiju na Kočinom brdu, odmah potom se je prešlo sa jednim bataljonom na gonjenje neprijatelja prema Klisu. Samo Kočino brdo zauzeli smo bez borbe i u daljnjem nastupanju neprijatelj nam je pružio otpor iz Grla. Pošto je neprijatelj bio moralno razbijen nije davao u Grlu dugački otpor već je produžio sa bježanjem u sam Klis. Na našem krilu desnom, ovdje smo uhvatili vezu sa bataljonom IX. Brigade, dočim bataljon XXVI. Divizije koji je za nama došao na Kočino Brdo krenuo je po dogovoru sa ovim Štabom na Gradinu sjeveroistočno od samog Klisa.[5]

Pošto se je osjetilo da neprijatelj misli napustiti Klis nastavilo se je od Grla prema Klisu goniti neprijatelja, i oko 20 časova neprijatelj je napustio Klis porušivši iza sebe prvu serpentinu od Klisa, koju je već ranije bio minirao. — Pošto je cesta bila iza neprijatelja dignuta u zrak i mjestimično postavljene nagazne mine, dalje od Klisa nije se nastavilo goniti neprijatelja.

U toku noći između 25. i 26. o. mj. stigli su nam u Klis i ostali bataljoni te se sa dva bataljona krenulo u pravcu Splita i Kaštela. U jutro 26 o. mj. naš jedan bataljon stupio je u dodir

---

[5] i [6] U materijalima za istoriju 26. divizije NOVJ o tome piše: »... Nakon toga čitava brigada (odnosi se na 3. prekomorsku brigadu — prim. red.) dobila je naređenje da se iskrca u Dugi Rat sa zadatkom napada na Split. Odatle vrši pokret u Tugare, a odatle II. i I. bataljon i 2. četa III. bataljona kreću preko Mosora. U dnu Dugopolja nalazilo se je neprijateljsko uporište Babići kojega su branile ustaše. I. bataljon stigao je u noći u Dugopolje... U toku noći I. bataljon u zajednici sa dijelovima 20. divizije zaposjeda Klis i ujutro oko 5 sati ulazi u Solin. Neprijatelj se u međuvremenu povukao iz Splita prema Kaštelima i ostavio jače zaštitnice kod tvornice Sv. Kaja, koje su se tu utvrdile i prepuckavale sa patrolama 20. divizije. IV. bataljon čim je stigao u Solin krenuo je u pravcu Sv. Kaja i izvršio žestok napad na neprijatelja te uspio da zauzme tvornicu cementa. Neprijatelj je, međutim, i dalje pružao žestok otpor te je u toku dana ubačen u borbu I. i II. bataljon i tako obrazovan front od podnožja brda Kozjaka preko Babića, tvornice Sv. Kajo do morske obale. Predveče su stigli dijelovi tenkovske brigade (četiri tenka) i jedna baterija protukolskih topova, koji su potpomogli juriš pješadije, koja je nakon veoma žestokog otpora do 7 sati na večer uspjela baciti neprijatelja do iza tvornice cementa Šućurac, koja je zauzeta. U ovoj borbi ubijeno je 57 i više ranjeno i zarobljeno 20 neprijateljskih vojnika i oficira. Zapljenjeno je 7 šaraca, 2 strojnice, 7 pištolja, 1 laki bacač, 55 pušaka, 50.000 metaka, 400 bombi te izvjesne količine odijela, hrane i drugog ratnog materijala. Naši gubici bili su: 4 mrtva i 21 ranjen. Istu veče (26. oktobra 1944 — prim. red.) u 21 čas II. bataljon je nastavio sa gonjenjem potučenog neprijatelja kroz Kaštela koji nije davao skoro nikakvog otpora«. (Arhiv V.I.I., reg. br. 5—7, k. 1103.)

Štab
X.DALM.UDAR.BRIGADE XX.DIV.NOVJ
NOVSKI,26.X.1944 GOD.-

Štabu XX. Divizija NOVJ

Položaj.

Po naredjenju Našeljstva Štaba VIII.Korpusa Brigada je dobila zadatak da zauzme položaje Orlovac-Križ,i time da spriječi povlačenje neprijatelja iz Sinja i Dicma.

24.o.mj. Brigada se je prebacivala čekom dana preko Cetine kod Čikotine Ladje/Nova-Sela/.Usljed jako nabujale Cetine toga dana smo prebacili tri bataljona i oštab brigade,a ostali su zadatak.Sa ostalim djelovima Brigade nastavilo se je prebacivanje 25.o.mj. koje je trajalo sve do 12 časova.-

25.o.mj.-oko 7časova primljeno je jaču neprijateljsku kolonu koja je stigla iz Sinja i Dicma.Nadjena neprijatelja je bila da se probije preko Križica u pravcu Klisa.Na pomenutim položajima neprijatelj je zadržan sa jednim bataljonom Mosorskog Odreda i sa djelovima ove Brigade.Pošto je bio neprijatelj bio jaušan do zaseoka Lutige/Dicmo/ prešlo se je odmah u napad na neprijatelja koji je stigao u pomoć.Nakon kraće borbe neprijatelj je bacio oružje predao se.Za napadom se je produžilo na neprijatelje koji crkva i u klancu od kuda je neprijatelj oružno dostajao.Kroz ovo vrijeme dok je ova Brigada Klisa u napadu bataljon Mosorskog odreda prebacio se na zatvaranje pravca sjeverozapadno od Orlovaca.Pošto je neprijatelj u zaseoku Bjelaći.Kroz ovo vrijeme već je bio stigao manji tenk samoj stanici Dicmo,i jedan bataljon VIII.Brigade je nastupao prema stanici Dicmo.Neprijatelj je zbunjen napustio Dicmo u panici ostavivši sav materijal,oružje i municiju koje mnogo ovom poslužilo.Iz saznanja Dicmo jedinice smo orijentisali u pravcu Križinac Brda i oko 17 časova neprijatelj je napadnut oprema i municija na kolima Brdu,odnosno potom se je prešlo na jedinim bataljonom na gonjenju neprijatelja prema Klisu.Samo Križinje Brdo zauzeli smo bez borbe i u daljnjem nastupanje neprijatelj nam je pružio otpor iz Grla.Pošto je neprijatelj bio moralno razbijen nije davao u Grlu dugački otpor već je produžio sa bježanjem u sam Klis.Na našem krilu desnom,ovlje smo uhvatili vezu sa bataljonom IX.Brigade,došlim bataljon XXVI.Divizije koji je sa nama došao na Križinje Brdo kremno je po dogovoru sa ovim Štabom na Grudimu sjeverozapadno od samog Klisa.

Pošto se je zapazilo da neprijatelj misli napustiti Klis nastavilo se je od Grla prema Klisu goniti neprijatelja,i oko 20 časova neprijatelj je napustio Klis,povukavši ina sebe prvu serpentinu od Klisa,koju je već ranije bio minirao.-Pošto je cesta bila iza neprijatelja dignuta u zrak i mjestimično postavljene mine nismo dalje od Klisa nije se nastavilo gonitineprijatelja.

U toku noći između 25 i 26.o.mj. stigli su nam u Klis i ostali bataljoni te se je ova bataljona kremlom pravca Splita i Kaštela.U jutro 26.o.mj. naš jedan bataljon stupio je u dodir sa neprijateljem ispred Kaštel-Gunovca i tu je oko napoloženjima sve do dolaska jedinica XXVI.Divizije,čiji bataljon koji je dobio nalog da ide pravo u Split,u istoga je našao bez borbe i to oko 7 časova jutro 26.o.mj.

U samom Splitu predalo nam se je 200 neprijateljskih vojnika,uglavnom domobrana,mornara i jandarma.Isti su pružali u Splitu razne otpore.U borbi 25.o.mj. zarobili smo,što neprijateljski vojnika i oficira.Ubijeno je 30 neprijateljskih vojnika.Od ovih ranjeno je preko 30.Zaplijenjeno je 1 kamion,1 motocikl,1 laki bacač,2 teška mitraljeza,1 protivmitraljez,1 teški bacač,i 50 pušaka.Sav ostali plijen u oružju municiji i opremi koji je u ovim borbama uhvaćen nije prebrojavan već se je upućivalo na Sinj,a još se nalazi u magacinima u Grlu i Klisu oko 5 kamiona vojničkog oružja,municije i opreme.Pošto nismo imali vremena sav ovaj materijal prebrojati poviješti približnom količinu i cifra navesti,tako što ne navodimo ono oružje koji je pao u ruke našem IV.Bataljonu koji je oko 15-4 sata ranije prešao u sastav jedinica XXVI.Divizije.U ovim borbama imali smo 12 ranjenih,od čijih komandir III.čete III.bataljona Vlastelica Ante,od ovih 9,5 sm ranjenih od napalma mine/Grla/-Ostvog smo imali jednog druga koji je umro prilikom smrti,sa vrijeme pokrenuta Split-Klis.-Pošto su jedinice danas bile stalno u pokretu nismo još prikupili bolje

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 91

sa neprijateljem ispred Kaštel-Sućurca i tu je ostao na položajima sve do dolaska jedinica XXVI. Divizije.[6] IV. Bataljon koji je dobio zadatak da ide pravo u Split, u isti je ušao bez borbe i to oko 7 časova u jutro 26. o. m.[7]

U samom Splitu predalo nam se je 200 neprijateljskih vojnika, ustaša, domobrana, mornara i žandara.[8] Isti su predani u Splitu našim vlastima. U borbi 25. o. mj. zarobili smo 78 neprijateljskih vojnika i oficira. Ubijeno je 30 neprijateljskih vojnika dočim ranjeno je preko 30. Zaplijenjeno je 1 kamion, 1 motocikl, 1 laki bacač, 2 teška mitraljeza, 1 puškomitraljez, 1 teški bacač, i 60 pušaka. Sav ostali plijen u oružju, municiji i spremi koji je u ovim borbama uhvaćen nije prebrojavan već ga se je upućivalo za Sinj, a još se nalazi u magacinima u Grlu i Klisu oko 5 kamiona velikih oružja, municije i spreme. Pošto nismo imali vremena sav ovaj materijal prebrojiti i popisati, ne možemo količinu i cifre navesti, tako isto ne navađamo vam ogroman plijen koji je pao u ruke našem IV. Bataljonu koji je oko 4 sata ranije upao u Split od jedinica XXVI. Divizije. U ovim borbama imali smo 9 ranjenih, od kojih komandir III. čete III. Bataljona Vlastelica Ante, od ovih 9,5 su ranjeni od nagazne mine (Grlo) — mrtvog smo imali jednog druga koji je umro prirodnom smrću, za vrijeme pokreta Solin — Klis. — Pošto su jedinice danas bile stalno u pokretu nismo još prikupili kolika je količina utrošene municije. To ćemo Vam dostaviti u operativnom izvještaju.

Pošto jutros nisu bile stigle u Split jedinice XXVI. Divizije[9] mi smo u dogovoru sa drugom majorom Dudom[10] krenuli

---

[7] i [9] »...25.X. počinje napad. II. i IV. bataljon XII. Dalmatinske brigade napadaju Žrnovnicu, koju su branile ustaše. Poslije jake bacačke i artiljerijske vatre neprijatelj je protjeran i Žrnovnica ja zauzeta. Navečer je likvidirana neprijateljska posada koja se je držala još u školi (Nijemci) i produženo je prema Splitu. Ubijeno je 20 neprijateljskih vojnika, 15 zarobljeno i 20 ranjeno. Zaplijenjena je izvjesna količina hrane i municije. I. bataljon je izdržao nekoliko napada neprijatelja na oštroj uzvisini Perun. Svi položaji bili su neprestano obasipani jakom neprijateljskom vatrom. I. bataljon napadao je preko Stražanca u pravcu Splita a II. bataljon i IV. preko Kučina i Mravinaca. Neprijatelj se u toku noći povukao tako da su bez borbe ujutro oko 6 sati jedinice XII. brigade upale u grad, dočekane sa velikim veseljem od stanovništva. Zarobljeno je 700 domobrana, žandarma i policajaca, te velika količina ratnog materijala i spreme...« (Arhiv V.I.I., reg. br. 5—7, k. 1103.)

Iz izvještaja 26. divizije se također vidi da su jedinice 12. dalmatinske brigade ušle u Split 25/26. oktobra 1944 (vidi tom V, knj. 35, izvještaj Štaba 26. divizije Štabu 8. korpusa NOVJ od 17. novembra 1944).

[8] Vidi dok. br. 149 i 150.

[10] Branko Dude

sa cijelom Brigadom za Split, po dolasku u Solin oko 15 sati našli smo u Solinu jedinice XXVI. Divizije, a tako isto i u Splitu. Radi toga mi smo se odmah sa Brigadom povratili u Klis jedino još nam se nije iz Splita povratio IV. Bataljon i to radi toga što ga nije tokom dana smijenila nijedna jedinica od XXVI. Divizije.

XXVI. Divizija držaće Split — Solin i biti će orijentisana prema Kaštel-Sućurcu. —

U Klisu se nalazi i IV. Bataljon IX. Brigade.

Koliko nam je poznato neprijatelj se zabio u željeznički tunel kod Sućurca i u samu tvornicu cementa, od kuda pruža žestoki otpor. — Pošto se je neprijatelj zadržao na ovoj prostoriji, mišljenja smo da neprijatelj ne može dalje prema Šibeniku i Drnišu, vjerovatno da ga u tome spriječavaju jedinice XIX. Divizije.[11]

Pismo koje ste uputili drugu Načelniku Dudi ili komandantu ove Brigade naš ađutant je poslao u pravcu Splita, komandant ove Brigade mimoišao se je sa kurirom na povratku iz Solina, isto će pismo primiti major Dude pošto se nalazi u Solinu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, major:
Sl. otsutan

Komandant, major:
Knezović Luka

(M. P.)

Upućeno po kuriru u 22,30 časova.—

[11] Poslije napuštanja Splita neprijatelj (dijelovi njemačke 264. pješadijske divizije i VII. ustaškog zdruga iz Sinja, Klisa i Dicma) povukao se pod pritiskom 26. i 20. divizije u pravcu Šibenika i Drniša (vidi tom V, knj. 35, izvještaj Štaba 26. divizije Štabu 8. korpusa NOVJ od 17. novembra 1944. i Arhiv V.I.I., reg. br. 3—1, k. 119/8, 5—7, k. 1103 i 1/2, k. 1030).

BR 92

ZAPOVIJEST ŠTABA 19. DIVIZIJE NOVJ OD 27. OKTOBRA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA DA UNIŠTE NEPRIJATELJA U SELIMA SMRDELJE, ROŠKI SLAP I ĐEVRSKE[1]

Prilog br. 9

ZAPOVIJEST

Štaba XIX. divizije NOV Jugoslavije od 27. X. 1944. god. Sekcija Šibenik, Knin, Žirje, Novigrad, Zadar 1 : 100.000.

Položaj okupatora na prostoru Dalmacije postao je veoma težak. Uspjesima Crvene Armije i Narodno-oslobodilačke vojske Jugoslavije u istočnoj Srbiji, Vojvodini, Bačkoj, Makedoniji, istočnoj Bosni i Crnoj Gori jače okupatorske grupacije otsječene su na liniji njihovog povlačenja. Uspjele desantne operacije 26. divizije na srednje i južnodalmatinske otoke,[2] oslobođenje Dubrovnika[3] i ovladanje obalom od Herceg-Novog do Trogira, oslobođenje Splita,[4] Sinja,[5] Aržana[6] i Livna[7] demoralisalo je i razdvojilo okupatorske snage sa dvije grupe. Prva grupa okupatorskih snaga potpomognuta satelitskim jedinicama ustaša i četnika nabačena je na prostor između Dinare,

---

[1] Prepis originala (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 12—1/2, k. 1023.

[2] Otoci Brač, Hvar, Korčula i Mljet i poluotok Pelješac oslobođeni su u septembru, a Šipan, Lopud i Koločep u oktobru 1944 (opširnije o tome vidi tom V, knj. 33, dok. br. 64, 73 i 102, tom VIII, knj. 3, dok. br. 26, 27, 30, 33, 42 i 73, tom V, knj. 35, izvještaj Štaba 26. divizije Štabu 8. korpusa NOVJ od 17. novembra 1944).

[3] Jedinice 29. hercegovačke divizije u sadejstvu sa 2. dalmatinskom proleterskom brigadom Primorske operativne grupe oslobodile su Dubrovnik 18. oktobra 1944 (vidi dok. br. 47 i 58 u ovoj knjizi i tom V, knj. 35, izvještaj Štaba 26. divizije Štabu 8. korpusa NOVJ od 17. novembra 1944).

[4] Jedinice 26. divizije u sadejstvu sa 10. brigadom 20. divizije oslobodile su Split 25/26. oktobra 1944 (vidi dok. br. 4, 116 i 150 u ovoj knjizi, tom V, knj. 35, izvještaj Štaba 26. divizije Štabu 8. korpusa NOVJ od 17. novembra 1944, Arhiv V.I.I., reg. br. 5—7, k. 1103 i 1—2, k. 1030).

[5] Sinj je oslobodila 20. divizija 25. oktobra 1944 (vidi dok. br. 81, 110 i 150 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 1—2, k. 1030).

[6] Aržano je oslobodila 10. brigada 20. divizije 20/21 oktobra 1944 (vidi dok. br. 71, 133 i 136 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 1—2, k. 1030).

[7] Livno su oslobodile jedinice 9. divizije 10. oktobra 1944 (vidi dok. br. 25, 54, 130 i 133 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 56—2, k. 842 A).

Cetinske doline, Petrovog polja, Šibenika, Đevrsaka i na zapad do kanjona rijeke Krke.[8] *Druga okupatorska grupa nabačena* je u pravcu Neretljanske doline.[9] U vezi općeg plana[10] VIII. Korpusa naša divizija je dobila zadatak čišćenja prostora zapadno od Krke, tj. prostora između komunikcija Đevrske — Mostine — Skradin, Roški Slap — Đevrske.

Podaci o neprijatelju: sadržani su u prilogu br. 1. kao i skice o rasporedu okupatorskih i satelitskih snaga na određenom prostoru.

U cilju izvršenja postavljenog zadatka

NAREĐUJEMO:

V. ud. brigada: Likvidiraće Smrdelje i Roški Slap.[11] Po likvidaciji Roškog Slapa držati, utvrditi se na kanjonu desne obale Krke kod k. 222. Koristiti protukolska oružja i rušiti cestu. Na ovome zadatku angažovati samo dva bataljona, ostale držati u rezervi na prostoru Smrdeljski gaj.

XIV. brigada: Sa dva bataljona napasti će i likvidirati Đevrske uz pomoć dvaju topova 105 mm.[12] Jedan bataljon ubaciti na prostor Bribirska glavica i Planičnik u svrhu otsijecanja neprijateljskog garnizona Mostine od Đevrsaka.

VI. ud. brigada: Izvršiće koncentraciju na prostoru Ervenika.

Grupa S. D. P. O.: Rasporediti će Zadarski P. Odred s jedne i druge strane komunikacije *Zemunik* — Zadar sa neprekidnom budnošću nad situacijom koja se razvija u Zadru. Reagirati u tom pravcu u povoljnoj situaciji. Biti aktivan ali se ne zaletiti.[13]

Benkovački odred rasporediće jedan bataljon na prostor dijela sjevernog Kruševa u svrhu zatvaranja Obrovca sa južne strane na

---

[8] i [9] Opširnije o tome vidi dok. br. 110.

[10] Vidi direktivu Štaba 8. korpusa NOVJ od 26. oktobra 1944, dok. br. 87.

[11] i [12] O toku i rezultatima napada na Smrdelje, Roški Slap i Đevrske vidi dok. br. 106.

[13] Pod pritiskom jedinica 19. divizije neprijatelj je napustio Zadar 30. oktobra 1944 (vidi tom V, knj. 33, dok. br. 93, Arhiv V.I.I., reg. br. 39/2, k. 109 i »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945«, knj. 2, str. 417—418).

komunikacijama Obrovac — Karin, Obrovac — Bilišane. Drugi bataljon Benkovačkog odreda rasporediti na prostoru Biograd — Turanj.

Stankovačku četu rasporediti na prostoru Lađevci — Mala Čista sa upornom odbranom u pravcima Vodice i Mostine, a čim otpočne borba za Đevrske vršiće demonstrativan napad na Mostine.[14]

Baterija: Brdski top 75 mm. kompletan sa svom municijom staviće pod komandu V. ud. brigade sa kojom će se povezati u Laliću kod Kistanja. Dva poljska topa 105 mm. postaviće na prostoriju Miodraža i sa svojom vatrom potpomoći izvođenje napada na Đevrske. Oba topa stajaće pod komandom Štaba Divizije. Pripremiti položaj oruđa, organizovati vezu sa izvidnicom u Jarugi, osmatranjem uporediti skicu ciljeva sa istim ciljevima u naravi. Kroz telefonsku divizijsku centralu biće u vezi sa štabom XIV. brigade.

Veza: Plan veze od divizije do štabova brigada i izvidnice baterije 105 mm. nalazi se u prilogu br.[15] Plan veze u brigadama neka izrade štabovi brigada i baterije, tako da telefonska veza najbolje funkcioniše. Izvještavanju posvetiti najveću pažnju. Najmanje svaki sat vremena javljati se diviziji sa podacima o situaciji na sektoru jedinica i uopće izvještavati po svim tačkama borbenih depeša. Dodir i veza XIV. i V. brigade biće na raskrsnici seoskog puta Varivode — Smrdelje sa cestom Smrdelje — Đevrske. Radio-telefonska veza održavaće se permanentno (stalno). U tu svrhu upućuje se svakoj brigadi za pomoćnika još jedan radio-telefonist.

Sanitet: Divizijska hirurška ekipa smjestiće se još u toku dana 27. o. mj. u s. Macure.

Popuna municije: Obratiti najveću pažnju popuni municije. Ne smije se dogoditi da u borbi nestane municije. Za ovo ćemo pozivati na odgovornost

[14] Bribirske Mostine
[15] Broj priloga (zapovijest za vezu) izostavljen u originalu.

štabove brigada. Blagovremeno sljedovati odnosno trebovati municiju i stalno imati u vidu stanje municije u jedinicama. Voditi računa da se municija ne rasiplje. Bojna komora nalaziće se kod autočete na cesti u Parčićima. Brigade će organizovati vlastita kola i ljudstvo za dotur municije iz divizijske bojne komore u brigade.

Kninski odred: Sa svoja dva bataljona vršiće pritisak na Pađene i Oćestovo i zatvoriće komunikaciju Žagrovići — Radučić čime će osigurati izvođenje akcije V i XIV brigadi. Jedan bataljon prebaciće se na prostor Muškovaca u cilju držanja u blokadi Obrovca i kontrole komunikacije Obrovac — Gračac. Povezaće se preko r. Zrmanje sa Benkovačkim bataljonom koji blokira Obrovac sa južne strane na prostoru Kruševo. Nije isključeno da će okupator radi sigurnosti izvlačenja pokušati ovladati sa Mokrim Poljem i češćim ispadima u Rujišta, dok se VI. brigada ne odmori i sredi vi ćete vršiti te zadatke da osujetite neprijateljske namjere.

Znaci raspoznavanja Isti koji su Vam već dostavljeni. Dnevni vidni znaci raspoznavanja uzeti: Poziv: mahanje puške u krugu iznad glave. — Odziv: držanje položeno puške iznad glave. Ove znakove redovito naše jedinice ne upotrebljavaju, jer se o njima ne vodi računa. Ubuduće to činiti.

Mjesto štabova. Štab divizije smjestiće se na prostoru Štrbaca i Bezbradica stanova sa izvidnicom kod kule »Zečevo«. Štabovi brigada podesiće svoja mjesta prema borbenoj situaciji odakle će najbolje uočavati tok borbe i odakle će imati mogućnost da intervenišu na razvitak situacije odnosno događaja.

Početak akcije: Prema razvoju situacije kod ostalih divizija našeg Korpusa trebalo bi da je odmah. Stavlja se u dužnost štabovima brigada i bateriji da bude sve spremno najdalje do sutra 28. X. t. g. do 8 sati a po mogućnosti po noći. Putem telefona izvijestite nas kada budete spremni.

Napomena: Zadaci naše divizije nisu iscrpljeni likvidacijom Đevrsaka i Smrdelja. U sklopu namjera Korpusa naša Divizija imat će još težih zadataka. Stoga težite da se gore postavljeni zadaci što prije riješe. V. Brigada treba da je spremna kad izvrši svoj zadatak da pomogne XIV. brigadi, o čemu će dobiti naređenje. Poslije izvršenih zadataka V. Brigada čvrsto će se nasloniti na Roški Slap, bunkere oko k. 222, i najupornijom odbranom angažovanjem jednog bataljona ne smije dozvoliti prodor neprijatelja od Drniša. Kao druga etapa borbe za V. Brigadu biti će izbijanje preko Rupa i Plastova iznad samog Skradina (skradinskog mosta) u koju svrhu zatvoriti izlaz preostalom neprijatelju na pomenutom prostoru. Dobit će se naknadno detaljnija naređenja po izvršenom zadatku u prvoj etapi (borba za Đevrske, Smrdelje, Roški Slap).

Ishrana Vršit će se preko divizijske intendanture, koja će se nalaziti u s. Parčić.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — p.pukovnik:
Petar Babić s. r.

Komandant — p.pukovnik:
Parmač Stanko s. r.

(M.P.)

Dostavljeno:
Na znanje: Štabu VIII. Korpusa NOVJ
Na izvršenje: Štabu V, VI i XIV. ud. brigade, Štabu Grupe S.D.P. Odreda, Štabu Kninskog P. Odreda

Da je prepis vjeran originalu
tvrdi:
Šef operativnog otsjeka-kapetan:
Buća J. Berislav

(M.P.)

BR. 93

IZVJEŠTAJ ŠTABA 32. DIVIZIJE OD 27. OKTOBRA 1944. ŠTABU 10. KORPUSA NOVJ O RADU I ORGANIZACIONOM STANJU JEDINICA[1]

ŠTAB XXXII. DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Oper. broj: 269/44
Dne 27. oktobra 1944.

Predmet: Opći vojno organizacioni izvještaj za mjesec oktobar 1944 god.

ŠTABU X. KORPUSA »ZAGREBAČKOG« NOV i POJ

1. — Operativna situacija:

U mjesecu oktobru naša divizija u glavnom djelovala je na sektoru Podravine u zajednici sa jedinicama VI. Korpusa, XXXIII. Divizije i XII. Divizijom. Na ovom sektoru Podravine nalaze se uporišta Virovitica, Pitomača, Kloštar, Đurđevac, Novi Grad, Virje i Koprivnica. Sva ova uporišta bila su posjednuta sa *jedinicama crne legije*[2], PTS-*om*[3] *i u nekima od njih manji broj* milicije.

Neprijatelj nije trpio prisustvo naših jedinica, već je odmah vršio ispade prema našim položajima, tako da je Divizija vodila nekoliko borbi sa neprijateljem na terenu. Neprijatelj je okorio i žilav, uporan u borbi i želi da zadrži pod kontrolom sektor na kojem se nalazi.

Sama uporišta dobro su utvrđena, od kojih pojedina imaju motorizaciju (Novi Grad, Koprivnica, Đurđevac). Uspješnim borbama, koje su vođene na terenu i postignutom nadmoćnosti naših snaga brojčano i u naoružanju, stvoreni su povoljni uslovi da se pristupi likvidaciji uporišta i čišćenju Podravine. Naročito povoljni uslovi nastali su poslije likvidacije Virovitice, po jedinice VI. Korpusa[4].

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 13—1/4, k. 1191.

[2] Odnosi se na 5. stajaći djelatni zdrug ustaške vojnice (vidi dok. br. 40 i 110 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 1—268/26, k. 112).

[3] Pavelićev tjelesni zdrug (Pavelićeva gardijska brigada) (vidi Arhiv V.I.I., reg. br. 1—268/26, k. 112).

[4] Neprijateljsku posadu u Virovitici uništila je 12. divizija 5. oktobra 1944 (vidi dok. br. 2, 3, 22, 26, 33, 42, 134 i 135).

Naše jedinice prešle su u ofanzivu. U prvom naletu jedinica našeg Korpusa i VII. Divizije likvidirana su uporišta Kloštar[5] i Pitomača[6], a u drugom naletu uz sudjelovanje jedinica VI. Korpusa razbijena su uporišta Đurđevac, Virje i Novi Grad[7]. U ovoj zadnjoj borbi izvojevana je velika pobjeda na terenu, gdje je neprijatelju zarobljena gotovo sva motorizacija, uhvaćen velik broj automatskog oružja, a živa snaga neprijatelja skoro uništena.

Odlučnost neprijatelja slomljena je, njegov ugled i prestiž kojeg je neprijatelj pod svaku cijenu htio da sačuva pred narodom tog kraja uništen je. Ostaci neprijateljskih snaga povukli su se za Koprivnicu, još jedino uporište na tom sektoru, koje treba uništiti da bi se imala potpuna kontrola nad Podravinom.

Uporište Koprivnicu držala je crna legija pojačana sa PTS, pod rukovodstvom Bobana. Fortifikacijska utvrđenja tog uporišta dobro su izvedena, plan vatre također. Neprijatelj, iako je doživio poraz, brzim čišćenjem terena i snažnim naletom naših jedinica, bio je doveden u nezgodan položaj te je neprijatelj bio riješen da se tuče odlučno, čisto radi samoodržanja.

Moral naših jedinica i borbeni polet, poslije uspjeha koji su postignuti u čišćenju Podravine, bio je na visini. Pristupilo se je likvidaciji Koprivnice. Nepravilnom upotrebom žive snage, kao i teškog oružja, Koprivnica nije likvidirana[8]. Jedinice su se povukle. Divizija se je smjestila na sektoru Mosti — Gor. Sredice. Nakon kratkog vremena Divizija se prebacila na sektor Borovljani — Vlaislav — Plavšinac, radi umirenja narodnih masa, koje su se uplašile zbog povlačenja naših snaga od Koprivnice.

Poslije ovog neuspjeha naših jedinica neprijatelj je opet počeo da diže glavu i izlazi iz svojih uporišta. Neprijatelj iz uporišta Bjelovar opet je počeo praviti daljnje ispade. Svi ovi neprijateljski ispadi bili su u vezi sa prebacivanjem izvjesnih neprijateljskih snaga od Karlovca, kako bi zaposlili i vezivali naše snage za sebe i na taj način omogućili neprijatelju, tj. tim dolazećim snagama, lakši prodor na setor Bilo-gore[9].

---

[5] Kloštar su oslobodile jedinice 7. i 33. divizije (vidi dok. br. 5, 18, 24, 62 i 64).

[6] O borbi za Pitomaču vidi dok. br. 5, 6, 18, 31 i 64 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 19—2, k. 1191 i 9—1/2, k. 551.

[7] Neprijateljsku posadu u Đurđevcu razbila je 12. divizija a u Virju i Podravskom Novom Gradu 33. divizija (vidi dok. br. 27, 28, 30, 39, 43, 62 i 65).

[8] Opširnije o napadu na Koprivnicu vidi dok. br. 40, 45, 51, 52, 57, 59, 62, 89.

[9] U depešama koje je Štab 10. korpusa poslao Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o borbama na Bilo-gori u drugoj polovini oktobra

Neprijatelj nije bio odlučen za bitke i kod svakog našeg odlučnog naleta uzmicao je, tako da nekih uspjeha nije postignuto u vođenju borbe sa neprijateljem na terenu.

23. oktobra 1944 godine Divizija je krenula, radi izvršenja novih zadataka, koji su postavljeni pred nju, na sektor Apatovac, zatim dalje i momentalno se nalazi na sektoru Kalnik — Kamešnica, gdje se vrše pripreme za izvršenje zadataka operativne prirode[10].

Stanje u Diviziji je povoljno. Utisci koji su vladali kod boraca, poslije neuspjeha kod Koprivnice, izbrisani su. Borci su se teškom i krvavom borbom kod Koprivnice okalili i postali čvršći, borbeniji i odlučniji. Divizija kao cjelina postala je čvršća i sposobnija za izvršenje zadataka.

2 — Organizacija štabova i jedinica:

Štab Udarne Brigade »Braća Radić«. Ovaj štab je nepotpun, pošto politkomesar iste Brigade Horvatić Mato nalazi se u bolnici, jer je u borbi za Koprivnicu lakše ranjen u nogu. Rad

---

rečeno je slijedeće: »... 32. i 33. Div. vode borbu sa nepr. koji nadire od Bjelovara, Koprivnice i Križevaca«.

»Neprijatelj pokušava ovladati komunikacijom Križevci — Koprivnica i odbaciti naše snage sa sektora Bilogore. Juče su jedinice 33. divizije uspjele prisiliti ga na povlačenje. Danas su dva bataljona 33. Div. dočekala nepr. rastjerala ga i nastavila gonjenje. Rezultati nepoznati«.

»... Radi odbacivanja naših snaga sa Bilogore neprijatelj vrši ofanzivu sa snagama I. Sibir[skog] puka (iz sastava 1. kozačke konjičke divizije — prim. red.) i 4 bojne ustaša...«

»Neprijatelj pokušava odbaciti nas sa sektora zapad.[no] od Bilogore. U jučerašnjim borbama kod Pavlin Kloštra odbijen nepr. napad i ubijeno preko 15 vojnika...«

»... Juče 33. Div. vodila borbu sa nepr. kod Gornjeg Križa bez uspjeha uz gubitke 11 ranjenih...«

»... Juče je neprijatelj sa oko 2000 žandara, Čerkeza i ustaša nadirao sa tri kolone prema položajima 33. Div. na sektoru Gornjeg Križa — Kloštra. Jedinicama 33. Div. uz pomoć brigade »Matija Gubec« (iz sastava 32. divizije — prim. red.) uspjelo je odbiti i protjerati neprijatelja u Bjelovar. Nađeno je preko 30 ubijenih neprijateljskih vojnika, dok je veći broj ubijenih neprijatelj uspio odvući. Zaplijenjeno 2 šarca, 12 pušaka, 18.000 metaka i druge spreme. Naši gubici 4 mrtva i 38 ranjenih...«

»U žestokim borbama na Zapad. Bilogori jedinice 33. Div. uspjele su razbiti dvije bojne žandara naoružanih sa 10 topova i jednu bojnu domobrana. Na bojištu je ostalo 40 nepr. vojnika. Zaplijenjeno je: 1 teški bacač, 20 pušaka, 10.000 metaka i mnogo druge spreme. Uništen 1 top...« (opširnije o tome vidi dok. br. 97, 141, 142, 143, 145 i 146 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 1—2, k. 119/9, 1—268/26, k. 112 i 9—1/1, k. 551 B).

[10] Vidi primjedbu br. 112 uz dok. br. 110.

ovoga Štaba kao cjeline nije došao do izražaja i ne osjeća se njegova pomoć i djelovanje u njegovim jedinicama . . . U posljednje vrijeme u borbama koje je vodila Udarna Brigada »Braća Ranić« mogla se je primijetiti sporost u izvršenju zadataka tog Štaba.

Da bi se ove greške otklonile održani su sastanci sa Štabovima Brigada i vjerujemo da će se stanje popraviti, da će Štab shvatiti važnost pravilnog i savjesnog rada za uspjeh svoje jedinice.

Štab I. bataljona. Ovaj Štab je potpun. Komandant bataljona zastavnik Sušić Josip, vrativši se iz bolnice, ponovno je očvrsnuo bataljon svojim pravilnim radom i rukovođenjem i vidi se napredak u razvitku tog bataljona, preuzimanjem dužnosti od strane njegove. Komesar bataljona nedavno je postavljen i ne pokazuje dovoljno iskustva na toj dužnosti. Ostali rukovodioci zadovoljavaju.

Štab II. bataljona. Bivši komandant tog bataljona poručnik Jurman Ivan ranjen je u borbi za Pitomaču, a dužnost komandanta bataljona primio je Bartovčak Andrija, koji u potpunosti zadovoljava.

Štab III. bataljona. Ovaj Štab je potpun. Nekih naročitih promjena u radu ovog Štaba nema, jedino izvršena je promjena kod oper. oficira bataljona jer je na mjesto dosadanjeg oper. oficira Štarkla Bože postavljen za oper. oficira Kekelj Ivan. Isti drug je energičan i oštar, pomaže u radu komandantu i na svojoj dužnosti zadovoljava.

Štab IV. bataljona. Ovaj Štab je potpun i u potpunosti zadovoljava, ali politkomesar bataljona ne zalaže se dovoljno u izvršavanju zadataka i ne pruža dovoljnu pomoć komandantu tog bataljona.

Štab Brigade »Matija Gubec«. Ovaj Štab je potpun. U svom radu do sada od prošlog izvještaja nije se gotovo ništa promijenilo. Novopostavljeni vršilac dužnosti načelnika Štaba kapetan Vegar Brankoli u svom radu savjestan je i vrijedan i obećava da će se razviti u dobrog i savjesnog starješinu. Ujedno pruža dosta veliku pomoć komandantu Brigade. Zamjenik komandanta Brigade koji je nedavno postavljen na tu dužnost Cikojević Branko nije još došao do izražaja, ali vjerujemo da će zadovoljiti. Kod cijelog Štaba primijećena je neka tromost i sporost u izvršavanju zadataka. Posljednjim sastancima na kojima im je skrenuta pažnja na takav njihov rad, vjerujemo da će ovaj nedostatak biti otklonjen.

Štab I. bataljona. Ovaj Štab je potpun. Od posljednjeg izvještaja nije se mnogo promijenilo, ali ipak komandant je po-

stao nešto malo čvršći u rukovođenju sa jedinicama i u svom odnosu prema potčinjenim rukovodiocima. Zbog ovakve popustljivosti komandanta politkomesar ispada i nehotice više komandantski. Ostali članovi Štaba zadovoljavaju.

Štab II. bataljona. Ovaj Štab je potpun. Pošto je bivši operativni oficir Šinik Milan poginuo, na njegovo mjesto postavljen je za operativnog oficira komandir čete u istoj Brigadi. Kao operativni oficir do sada nije došao do izražaja, ali se vjeruje da će zadovoljiti. Ostali članovi Štaba zadovoljavaju.

Štab III. bataljona. Ovaj Štab od prošlog izvještaja nešto malo je popustio u svom radu. Zbog ovakovog svog držanja skrenuta mu je pažnja što je imalo uticaja na njih. Vjerujemo da će zadovoljiti u potpunosti poslije ovih opomena. Štab je potpun.

3. — Formacijsko stanje jedinica i njihova popuna:

XXXII. Divizija u svom sastavu ima dvije Brigade, Udarnu Brigadu »Braća Radić« i Brigadu »Matija Gubec«, specijalne jedinice pri Štabu Divizije koje su se povećale sa četom jurišnih pionira, dopunski bataljon, podoficirske škole i glazbu jačine 20 članova i Brdsku bateriju.

Udarna Brigada »Braća Radić« u svom sastavu imade četiri bataljona i specijalne jedinice pri Štabu. Brojno stanje Brigade smanjilo se gubitcima u borbi za Koprivnicu. Međutim brojno stanje opet se povećava popunom jedinica sa ljudstvom iz građanstva koje se mobiliše.

Brigada »Matija Gubec« u svom sastavu ima tri bataljona, ali brojno stanje i ove Brigade opalo je s obzirom na borbu koja je vođena za Koprivnicu. Brigada se popunjava ljudstvom koje se mobiliše iz građanstva.

Porastom brojnog stanja a i uvidjevši potrebu formirana je četa jurišnih pionira, sa kojom se vrši svakodnevna izobrazba, kako bi mogla udovoljiti svojim zadatcima.

Isto tako formirana je i Divizijska glazba, koju sačinjavaju 20 članova.

Izgledi s obzirom na situaciju u svijetu i unutrašnjosti zemlje za mobilizaciju bit će povoljni i vjerujemo da ćemo naše jedinice brojčano pojačati.

4. — Brojno stanje i naoružanje:

Brojno stanje jedinica ne zadovoljava po svom formacijskom odgovarajućem broju, ali mobilizacijom brojno stanje povećava se. Od zadnje borbe koja je vođena za Koprivnicu stanje

je opalo zbog pretrpljenih gubitaka, ali se ono opet sada povećalo. Naoružanje jedinica je dosta dobro, ali sa porastom brojnog stanja mogli bi primiti još automatskog oružja. Brojno stanje municije za sada je zadovoljavajuće.

Detaljno brojno stanje jedinica vidi se iz spiska brojnog stanja i naoružanja koje se prilaže.[11]

5. — Socijalni i nacionalni sastav:

Socijalni i nacionalni sastav jedinica vidi se iz spiska koji se prilaže.[12]

6. — Nastava u jedinicama, školama i kursevima:

Nastava u jedinicama vrši se po za to već izdatom i predviđenom planu, ali ona u posljednje vrijeme nije izvođena sa uspjehom, jer su jedinice bile stalno u pokretu i borbi.

U borbi jedinice sve više i pravilnije iskorištavaju konfiguraciju zemljišta i koriste se fortifikacijom. Izviđanje, a naročito borbeno izviđanje, još uvijek ne zadovoljava. Veza zadovoljava.

Vatra teškog oružja zbog nekoncentracije istog oružja dovoljno se ne iskorištava. Lako oružje iskorištava se mnogo pravilnije.

U napadu jedinice se ne služe dovoljno borbenim izviđanjem dok posjeduju odlučnost i smjelost. Jedinice nisu dovoljno osposobljene za prelaz iz napada u odbranu i obratno.

Divizija ima jednu podoficirsku školu koju pohađaju slušaoci podoficirskog kursa i koja je pokazala zadovoljavajuće rezultate i njen rad osjeća se u jedinicama. Isto tako održavaju se pored podoficirskog kursa i sanitetski kursevi.

U ovom razdoblju izdata je brošura odnosno umnožena svim rukovodiocima »Topografski znaci«.

Stanje pismenosti u jedinicama je zadovoljavajuće.

7. — Specijalne jedinice i službe:

Izviđačke jedinice. Izviđačke jedinice postoje u Brigadama, po bataljonima, a isto tako i pri Štabu Divizije. Jedinice su lako opremljene zbog svoje veće pokretljivosti. Sa ovim jedinicama većinom rukuju po naređenju Štabova vojno-obavještajni oficiri. Ove jedinice za vršenje svoje izviđačke službe

[11] O brojnom stanju 32. divizije vidi pregled brojnog stanja i naoružanja jedinica Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske dok. br. 111.

[12] Vidi dok. br. 94.

nisu još potpuno osposobljene, tj. nije kod njih razvijena snalažljivost i dovitljivost u izviđanju i prikupljanju podataka.

Artiljerijske jedinice: Divizija u svom sastavu ima jednu bateriju brdsku, čije ljudstvo je osposobljeno u upotrebi svog oružja i u posljednjim borbama u praktičnom radu pokazalo se kao zadovoljavajuće.

Inžinjerijske jedinice. Od inžinjerijskih jedinica u Diviziji formirani su jurišni pioniri u jačini jedne čete, koji raspolažu sa eksplozivom, pješadijskim nagaznim minama i potrebnim inžinjerijskim alatom, ali ne u dovoljnom broju. Sa njima vrši se svakodnevna nastava, teoretska i praktička, ali njihova vrijednost i sposobnost u borbi u izvršenju zadatka nije još isprobana.

Jedinice za vezu. Jedinice za vezu postoje pri Štabu Divizije i pri Štabovima Brigada. Od sredstava za održavanje veze Divizija raspolaže sa 4 radio-stanice, 11 telefona i oko 15 klm. kabla. Isto tako raspolaže sa raketnim pištoljima sa dovoljnim brojem raketa. Postoje i odjeljenja za signalizaciju, koja se ne koriste praktično, jer se smatraju kao zastarjela pošto imade savremenijih i boljih sredstava za održavanje veze. Četa za vezu Divizije raspolaže i sa jednom telefonskom centralom. Do sada služba veze u Diviziji u glavnom je zadovoljila i ima uslova da postane mnogo bolja i da doprinese mnogo više koristi u izvršavanju zadataka.

Potrebna bi bila veća količina kabla, telefona, centrala, pa i radio-stanica kako bi se veza osigurala i povećala.

Obavještajna i informativna služba. Obavještajna služba u našoj Diviziji popravlja se, ali još uvijek ne daje zadovoljavajuće rezultate. Rukovodeće ljudstvo u ovoj službi nema još dovoljno prakse u vršenju svoje dužnosti.

Intendantska služba. Intendantska služba u našoj Diviziji za vrijeme mira zadovoljava, dok za vrijeme borbe i za vrijeme operacija ne pokazuje dovoljno umješnosti i okretnosti u snabdijevanju jedinica sa hranom. U zadnjim borbama je to naročito došlo do izražaja.

Sanitetska služba. Sanitetska služba u našoj Diviziji popravila se je. Sanitet nailazi na razumijevanje i pomoć štabova i u posljednjim borbama sanitet je izvršavao svoje zadatke. Štabovi sve pravilnije koriste specijalne jedinice.

8. — Moral, borbenost, ishrana, oprema, zdravstveno stanje jedinica i razni problemi koji se postavljaju:

Moral boraca i rukovodilaca naše Divizije na zadovoljavajućoj je visini. S obzirom na spoljnu i unutarnju situaciju

borci imaju poleta i među njima vlada živost, veselost i raspoloženje.

Borbenost poslije borbi koje su bile dosta teške kod Koprivnice, pojačala se je a mržnja protiv neprijatelja povećala. Borci su postali čvršći, prekaljeniji i sposobniji za izvršenje zadataka.

Ishrana boraca je dosta dobra, zadovoljava i ljudstvo je zadovoljno.

Oprema boraca dosta je slaba, a naročito slabo se stoji sa obućom. Mnogo ima potpuno bosih, sa slabim cipelama, skoro neupotrebljivim znatno više.

Zdravstveno stanje u jedinicama zadovoljava i zaraznih bolesti nema. Ušljivost svedena je na minimum i čim to okolnosti dozvoljavaju vrši se raskuživanje.

Problemi koji se postavljaju u našoj Diviziji jesu odjeća i obuća boraca. Vrijeme postaje sve hladnije, a putevi sve lošiji, a boraca ima velik broj sa lošom i nikakovom obućom. Isto tako odijela su vrlo trošna i pocijepana, a i novomobilisani iz građanstva došli su i dolaze dosta slabo obučeni.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — potpukovnik,

Komandant — potpukovnik,
Bulat Rade

BR. 94

PREGLED NACIONALNOG I SOCIJALNOG SASTAVA LJUDSTVA 32. DIVIZIJE NOVJ OD 27. OKTOBRA 1944. GODINE[1]

ŠTAB XXXII. DIVIZIJE
NOV. JUGOSLAVIJE
Br. 470 dne 27. X 1944

NACIONALNI I SOCIJALNI

Jedinica	Brojno stanje po spisku	Nacionalni						
		Hrvata	Srba	Slovenaca	Muslimana	Čeha	Rusa	Ostalih
Štab	19	16	3	—	—	—	—	—
Prateća četa	60	44	6	—	—	7	—	3
Bolnička četa	68	56	4	2	—	2	3	1
Četa za vezu	48	41	—	6	—	—	—	1
Četa juriš. pionira	52	48	2	2	—	—	—	—
Izviđačka četa	31	30	—	—	—	—	1	—
Podoficirska škola	46	41	3	—	—	1	1	—
Brdska baterija	64	53	3	1	1	5	—	1
Intendantura	50	43	5	1	—	—	—	1
Dopunski bataljon	39	29	8	—	—	—	—	2
Glazba	17	17	—	—	—	—	—	—
Udarna brigada „Braća Radić“	1366	1188	115	18	7	26	8	4
Brigada „Matija Gubec“	1150	1003	62	16	2	9	25	33
Ukupno	3010	2609	211	46	10	50	38	46

Polit. komesar, p.puk.
Bobetko Janko

SMRT FAŠIZMU —

[1] Original (pisan olovkom, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 48/1, k. 552.

SASTAV XXXII DIVIZIJE

Socijalni						Opaska
Radnika	Seljaka	Zanatlija	Privatnih činovnika	Đaka i intelektual.	Ostalih vojnih lica	
5	1	4	1	6	2	
5	42	9	—	4	—	
12	30	14	5	6	1	
6	12	12	2	15	1	
4	18	23	—	7	—	
6	18	5	—	2	—	
2	35	6	1	—	2	
6	35	5	—	15	3	
5	16	24	3	—	2	
1	24	11	—	—	3	
1	18	4	—	—	2	
137	850	240	73	61	5	
222	711	140	21	48	8	
412	1802	497	106	164	29	

SLOBODA NARODU!

Komandant, p.puk.
Bulat Rade

(M.P.)

BR. 95

IZVJEŠTAJ ŠTABA 18. BRIGADE OD 27. OKTOBRA 1944. ŠTABU 40. DIVIZIJE NOVJ O UNIŠTENJU NEPRIJATELJSKE AUTOKOLONE IZMEĐU OKUČANA I RAJIĆA[1]

ŠTAB XVIII BRIGADE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Broj 473 1944
Dana 27. X 1944.

Predmet: Operativni izvještaj o napadu na neprijateljsku kolonu na cesti Beograd — Zagreb.—

ŠTABU XL DIVIZIJE N. O. V. J.

Dostavlja se operativni izvještaj o napadu na neprijateljsku kolonu na cesti Beograd — Zagreb.—

1. Opis položaja ove brigade.

Dana 26. X o.g. ova brigada držala je položaj na cesti Beograd — Zagreb između Okučana i Rajića.—

2. Naziv jedinice koja se borila.

U ovoj borbi učestvovala je cijela naša brigada.

3.) Naziv, jačina i sastav neprijatelja.

Na III. bataljon i jurišnu četu naišlo je 35 kamiona natovarenih ratnim materijalom, a većim dijelom sa brdskim talijanskim kamionima. Osim toga naišla su 3 luksuzna automobila, isti su bili dignuti po minama. Kada se borba otvorila kod kamiona posada iz Rajića krenula je u pravcu Okučana u jačini 300 ustaša i Čerkeza, gdje su se sukobili sa našim I. bataljonom i u istoj borbi poginulo je 10 neprijateljskih vojnika. U isto vrijeme stizala je pomoć od Okučana, gdje se sukobio naš II bataljon i tu je poginulo 15 neprijateljskih vojnika, a osim toga uništena su 2 kamiona.—

Na samoj zasjedi kod III. bataljona i jurišne čete zapaljeno je 35 kamiona i 3 luksuzna automobila. A kod I. bataljona uništen je 1 kamion.

4.) Obostrana situacija.

Položaj je bio posjednut 26. X 1944. u 4 sata u jutro. Cesta je bila minirana na 20 mjesta, svaka mina teška 10 kgr.

[1] Kopija originala (pisana na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 16/5, k. 1298.

Ujutro oko 7 sati naišao je 1 motor-kotač s prikolicom od Rajića za Okučane, koji je bio propušten. Kasnije naišlo je 3 kola u kojima je bio i 1 ustaša, ista su išla prema Okučanima. U 11.15 časova naišla su 2 kamiona i 2 luksuzna automobila od Okučana prema Rajiću i isti su bili propušteni. Motorkotač koji je naišao u jutro u 7 sati od Rajića prema Okučanima bio je izvidnica ustaša i Čerkeza, koji su se sukobili sa I bataljonom.

5.) Izdate zapovijesti.

Dostavljamo u prilogu.—

6.) Vrijeme kad je borba počela.

Kolona kamiona u jačini od 33 kamiona i 3 luksuzna automobila naišli su u 13.15 časova na minsko polje, gdje je isto bilo upaljeno.

7.) Tok borbe.

Borba je trajala od 13.15 časova pa sve do 15 časova.

8.) Ishod borbe.

U ovoj borbi zapaljeno je 38 kamiona i 3 luksuzna automobila. Zarobljeno je 30 pušaka, 15 šmajsera (od kojih 6 neispravnih), 6 pištolja, 20 pari čizama i cipela, 38 pari odijela, 60 pari veša, potučeno je 105 neprijateljskih vojnika, osim toga zarobljen je 1 puško-mitraljez (poljski) koji se nalazi u diverzantskoj četi, koja je bila pod komandom ove brigade.[2]

9.) Naši gubici u ljudstvu i materijalu.

U ovoj borbi imali smo 2 mrtva i 10 ranjenih drugova. Od ranjenika 6 ih je lakše ranjeno.

10.) Utrošak municije.

U ovoj borbi utrošeno je 14.500 puščano-mitraljeske municije, 5 mina za teški bacač, 5 nagaznih mina, 200 kgr. eksploziva, šmajserskih 1.500 met., ručnih bombi 100, mina Džon-Bula 20 komada.—

11.) Imena lica koja su se istakla u ovoj borbi. III. batalj. potporučnik Piloš Vladimir, st. vodnik iz 1. čete Nurija Alilović, borac 1 čete Nađ Ferde, koji je ubio njemačkog potpukovnika, komandir 1. čete Zorica Đorđe, borac prateće čete Kajfoš Nikola, Hristić Viktor st. vodnik 3. čete, Šimić Slavko, borac 3. čete, i delegat Cepo Antun 3. čete, svi gore navedeni su iz III.

---

[2] Štab 6. korpusa javio je o tome Vrhovnom štabu NOV i POJ depešom 27. oktobra 1944. slijedeće: »26 oktobra jedinice XL. Diviz. (18. Udar. brig.) napale jednu njemačku motorizovanu kolonu koja je pripadala 27. i 28. njemačkoj pješad. diviz. na komunikaciji Beograd — Zagreb na sektoru Okučani — Novska. Nakon 45 minuta borbe neprijatelj [je] potpuno savladan. Ubijeno je 9 oficira među kojima 1 ppukovnik, 50 podoficira i 46 vojnika. Zaplijenjeno: 1 p. mitraljez, 15 šmajsera, 30 karabina, 6 pištolja, odjeće i obuće. Potpuno uništeno 30 kamiona i 3 luksuz. automobila. Naši gubici 2 mrtva i 8 ranjenih«. (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—1, k. 488 A, i 2—4, k. 121.)

bataljona, komandir 1. čete Dundović Josip, zam. k-dira prateće čete potporučnik Vukšić Antun iz II. bataljona. Iz jurišne čete istakli su se slijedeći drugovi: Prekodravac Franjo, desetar, Vuković Nikola, desetar, Ferjanc Danijel, bolničar.

Iz I. bataljona istakli su se slijedeći drugovi: mitraljezac Grčić Milan 1. četa, pomoćnik mitraljesca Komarić Andrija i Mihelić Mirko.

12.) Koji su se slabo držali.

U ovoj borbi nije bilo drugova koji su se slabo držali.

13.) Kritika akcije.

Plijen nije se mogao u potpunosti izvući pošto je bio nemoguć prilaz s kolima, osim toga bila je dosta jaka odbrana iz bunkera koji se nalazi na pruzi u neposrednoj blizini.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

OPERATIVNI OFICIR,
poručnik:

P. S. Osim gore navedenih drugova koji su se istakli naročito se istakao komandir jurišne čete drug zastavnik Glišić Čedo, koji je prvi iskočio pred kamione i ranjen, kao i vodnik 2. voda jurišne čete Dmitrović Stevo, koji je poginuo.—

BR. 96

IZVJEŠTAJ ŠTABA ZAGORSKE BRIGADE OD 27. OKTOBRA 1944. ŠTABU ZAPADNE GRUPE NOP ODREDA O BORBAMA OD 5. DO 25. OKTOBRA[1]

ŠTAB
ZAGORSKE BRIGADE
NOVJ.
Op. br. 97/1944.
27. X. 1944.

Predmet: Mjesečni oper. izvj.
od 5. X. do 25. X. 1944.
(Sekcija Čakovec — Ptuj
— Čazma 1:100000)

ŠTABU ZAPADNE GRUPE P. O. H.

5. X. 1944. Brigada nalazila se na sektoru Kalnik. Sa slijedećim rasporedom.

I. Udar. Bataljon u selu Kalniku sa Štabom Brigade i štabskim jedinicama.

III. bataljon u Vojnovcu. IV. bataljon u Mikovcu. U 9 sati dvije čete IV. bataljona krenule su u Moslavinu u pratnju ranjenika, a jedna četa ostala u sastavu brigade. Bataljoni su dali potrebna osiguranja. Neprijatelj nije izlazio.

6. X. 1944. Brigada se nalazila na istom sektoru kao i prošlog dana sa istim razmještajem bataljona i sa istim osiguranjima. Dok dvije čete IV. bat. koje su pratile ranjenike stigle su u Miklouš u 23 sata.

7. X. 1944. Brigada se nalazila na istom sektoru kao i prethodnog dana sa istim osiguranjem. Dočim dvije čete IV. bat. koje su se nalazile u Moslavini držale su položaj iznad sela Bojana prema naređenju Štaba X. Korpusa »Zgb«. Čete nisu primile borbu. Po bataljonima zanimalo se po rasporedu.

8. X. 1944. Brigada se nalazila na istim položajima. U 21 sat izvršen je pokret sa zadatkom da se postavi zasjeda na glavnoj cesti Hum — Novi Mafor i da se fingirano napadne Breznički Hum.

---

[1] Kopija originala (pisana na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 22—1/2, k. 1196.

9. X. 1944. Štab Brigade sa štapskim jedinicama nalazio se je na tt. 399 Velišće. I. Udar. bat. postavio je zasjedu na glavnoj cesti Novi Marof — Hum između Male i Velike Pake u Grojanskoj šumi. II. bataljon trebao je napadati fingirano Brez. Hum, ali nije uspio pošto je bio primijećen nego se je privukao na propisno odstojanje. III. bataljon postavio je zasjedu na cesti kod Brez. Huma, na njega neprijatelj nije naišao. IV bat., dvije čete nalazile su se još uvijek u Moslavini, a jedna četa nalazila se u Visokom sa zadatkom izviđanja Novi Marof — Hum i ujedno osiguravala bataljone koji su bili u zasjedi u koliko bi kretala neprijateljska pobočnica. Neprijatelj je naišao iz Novog Marofa na položaje I. udar. bat. u jačini 2 satnije pješadije, 6 tenkova i 8 kamiona, a po kotama 318 i 291 imao je jake pobočnice. Borba je počela u 8 sati, trajala do 16 sati. Nakon toga bataljoni su se povukli pošto neprijatelj se povukao u polazne tačke. Gubici neprijatelja 7 mrtvih i 10 ranjenih.[2] Naši gubici 1 drug bio lakše ranjen. Utrošak municije 1000 kom. puščane, antitenk. 5 metaka, 3 mine za laki bacač, 150 talijanske municije za tešku bredu.

10. X. 1944. Brigada se nalazila na sektoru Sudovca. I. Udar. bat. napravio je zasjedu na koti 399 Velišće, neprijatelj je naišao u jačini 30 vojnika koji je bio odbijen uz nepoznat broj gubitaka neprijatelja. Naših gubitaka nije bilo. III. bat. postavio je zasjedu na glavnoj cesti kod Brezničkog Huma. Neprijatelj je izašao sa jednom satnijom i nastupao u pravcu naše zasjede. Kada se približio na jurišno odstojanje izvršen je juriš i zarobljeno je: 1 puško-mitraljez »Šarac«, 1 pištolj, 8 pušaka i ubijeno je 17 neprijateljskih vojnika, dok za ranjene nije poznato. Nakon toga došla je u pomoć 1 tanketa i jedna satnija ustaša, gde je bataljon primio borbu i uništio jednu tanketu. Tu je neprijatelj pretrpio mrtvih i ranjenih, samo nam nije poznato koliko. Naši gubici su 2 ranjena. Utrošeno je 1100 puš. metaka. IV. bataljon, dvije čete bataljona stigle su iz Moslavine.

11. X. 1944. Brigada nalazila se na istom sektoru. I. Udar. bat. postavio je zasjedu na cesti između Sudovca i Možđenca u šumi Zverinjak. Na zasjedu neprijatelj nije naišao. III. bat. nalazio se u G. Rijeci. IV. bataljon nalazio se na odmoru u G. Rijeci, kako su dvije čete stigle iz Moslavine.

12. X. 1944. Brigada nalazila se u okolici Kalnika. I. Udar. bat. zauzeo je baze u Drobkovcu. III. bat. u Kostanjevcu. IV. u Gor. Rijeci sa Štabom brigade. Toga dana bataljoni su se šurili.

---

[2] U dnevnom izvještaju P.T.S. o toj borbi piše: »10.10.1944. dijelovi II. i III/1. puk P.T.S. vodili su borbu sa partizanima na području Pake (4 km j. jz. N. Marof). Vlastiti gubitci 2 mrtva, 7 ranjenih« (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—268/26, k. 112).

13. X. 1944. Brigada izvršila je pokret sa bataljonima iz baza prethodnog dana sa zadatkom da I. Udar. bat. fingirano napadne Novi Marof. III. bat. da zauzme položaje Varaždinbreg — Lužan. IV. bat. da napadne Tonimir — Varaždinske Toplice.

14. X. 1944. I. Udar. bat. fingirano je napao Novi Marof.[3] III. bat. držao je položaje Lužan — Varaždinbreg, a IV. bat. zauzeo predstražu uporišta Tonimir. Dočim likvidacija Varaždinskih Toplica nije uspjela. I. Udar. bat. poslije izvršenog prepada zauzeo je položaj sa dvije čete ispod Ljubešćice, a sa jednom četom u Ključu. III. bataljon postavio je zasjedu sa jednom četom na asfaltiranoj cesti Novi Marof — Varaždin, a sa dvije čete u selu Lužanu. III. bataljon u 11 sati povukao se u selo Hališće dok sa jednom četom pratio je ranjenike IV. bataljona do Štaba Grupe koji se je nalazio u Ljubešćici. II. bataljon držao je položaje u Vrtlinovcu, Vila Bauer, gdje je osiguravao prilaz od Varaždina, dok je IV. bat. napao Toplice. U 11 sati povukao se iznad zaselka Jarki, gdje je držao lijevi bok IV. bat. IV. bat. napadao je Tonimir — Varaždinske Toplice, dok je samo uspio zauzeti Tonimir, a kod Toplica bio je odbijen.[4] Nakon toga bataljoni su se povukli i zauzeli položaj II. bat. iznad sela Jarki, a IV. bat. preko sela Martinkovec u selo Jarki. Povlačit smo se morali zato što nam je neprijatelj izbacio oko 25 boraca iz stroja. Gubici neprijatelja: 11 mrtvih, 12 ranjenih, zarobljeno 4 puške, 10 rančeva, 10 ćebadi, 1 poljsku kuhinju, 3000 mauzer metaka i više sitne ratne spreme. Naši gubici: 2 mrtva, 18 ranjenih. Od mrtvih je bio i komandir čete za vezu Hap Franjo. Utrošeno municije za puškomitraljeze 4650 metaka, za šmajser 1000, 5 mina [za minobacač] 81 mm., 3 topovske granate 47 mm.

15. X. 1944. Štab Brigade sa štapskim jedinicama nalazio se u Hališću. I Udar. bat. držao je položaj iznad Ljubešćice dočim je jednu četu imao na predstraži u Kotarima. II. bataljon držao je položaj kod vile Kralj, kota 270. Neprijatelj je nadirao od pravca Varaždina prema položajima II. bataljona. Bataljon je primio borbu sa neprijateljem u jačini od satnije i jednom tenku od 15 tona. U toj borbi uništen je jedan tenk, zarobljena 2 ustaša, zarobljene 4 puške i 5 mrtvih ustaša, te 7 ranjenih ustaša; tu je izvađen top iz zarobljenog tenka, koji je prethodno onesposobljen, kao i 600 kom. metaka za puške

---

[3] i [4] »13.10.1944 oko 22.00 sati skupina od oko 200—300 partizana napala je Tonimir (8 km. s. si. N. Marof), ali je odmah produžila za Novi Marof, na koji su izveli bezuspješni napadaj. Po povratku su zauzeli na juriš Tonimir. Posada se je razbježala. Varaždinske Toplice su odsječene. Poduzeto je nasilno izviđanje« (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—268/26, k. 112).

kao i 200 granata za top iz tenka kal. 24 mm. Naši gubici: jedan mrtav, 3 ranjena i 1 zarobljen, i to Vrbanc Vilim. Utrošeno municije: 2780 kom. mauzer.

III. bat. Nalazio se jedna četa u Hališću, druga četa na koti 355, a treća u Lužanu. Neprijatelj je naišao od uporišta Novog Marofa u jačini jedne satnije koji je bio odbijen nakon tri juriša uz nepoznate gubitke. Mi smo imali jednog ranjenog. Utrošeno municije 600 metaka.

IV. bataljon nalazio se u Ljubešćici na odmaranju.

16. X. 1944. I. Udar. bat. nalazio se u Ljubešćici s time da je držao jednu četu u Kotarima. Oko 9 sati naišao je neprijatelj iz Novog Marofa u jačini 20 vojnika, gdje je četa držala položaj u Kotarima. Četa je primila borbu i neprijatelja protjerala u bijeg. Gubici neprijatelja 9 mrtvih, 10 ranjenih, 2 zarobljena. Naših gubitaka nije bilo. Utrošeno municije 380 engleskih, 300 mauzer, 400 šmajser metaka, 3 mine iz lakog bacača.

III. bataljon nalazio se na položaju sa dvije čete na Lužanu, sa jednom četom u Hališću. Neprijatelj je izašao iz Varaždina i Novog Marofa sa tri tenka i 7 kamiona ustaša. U toj borbi uništen je jedan tenk 7,5 kao i 7 kamiona.

Gubici neprijatelja:

40 mrtvih, 10 ranjenih, 2 zarobljena.

1 teški mitraljez Švarc-loze, 500 kom. metaka i druge ratne opreme.

Naši gubici:

3 mrtva, 5 ranjenih.

Utrošeno municije. U ovoj borbi utrošeno je 3.000 puščanih metaka, 500 šmajser, 23 mine za teški bacač 81 mm.

IV. bataljon vodio je borbu za likvidaciju Varaždinskih Toplica i Tonimira; borba je počela u 4.30 sati i trajala je do 7 sati u jutro. Neprijatelj je bio u glavnom protjeran iz uporišta, a manji broj potučen ili zarobljen.[5] Poslije likvidacije istog uporišta bataljon je sa jednom četom zauzeo položaj na Tonimiru, a sa dvije čete iz Toplica vozio plijen koje su ujedno osiguravale da bi se mogao plijen izvući.

Gubici neprijatelja:

1 puško-mitraljez »Šarac«, 20 pušaka, 156 mina za bacač 81 mm, postolje za teški bacač, kao i nišanske sprave, 1 sanduk dopunskog punjenja za mine, 5 rezervnih cijevi za

[5] »U noći 15/16. 10. 1944. jače komunističke snage zauzele su Varaždinske Toplice. Vlastite snage povukle su se pred nadmoćnijim neprijateljem u Varaždin« (vidi dnevni izvještaj P.T.S. od 16. oktobra 1944. u Arhivu V.I.I., reg. br. 2—5, k. 551A i 1—268/26, k. 112).

»Šarac«, 10.800 kom. mauzer municije, 3.200 mun. 8 mm, 85 raznih raketa, 3.000 šmajser metaka.—

Gubici u ljudstvu neprijatelja: 3 mrtva, 7 ranjenih.

Naši gubici u ljudstvu: 1 mrtav, 7 ranjenih.

Utrošak municije: 2.500 puščanih metaka, 800 šmajser, 23 antitenk., 5 bombi, 3 mine iz džon-bula.

17. X. 1944. Brigada nalazila se sa bataljonima oko Var. Toplica, u Ljubešćici s time što je jednu četu držao na položaju,[6] sa jednom četom u Hališću, jednom u Lužanu, a jednom na koti 355. Neprijatelj je izlazio iz uporišta Novi Marof — Varaždin sa manjim snagama, ali je bio odbijen. Borba je počela u 8 sati i trajala do 11 sati. Rezultat borbe nije poznat pošto se je neprijatelj povukao. Bataljon je držao i dalje položaje. Naših gubitaka nije bilo. IV. bataljon nalazio se u Škarniku na odmoru, sa jednom četom pratio je ranjenike za Moslavinu.

18. X. 1944. I. Udar. bat. se nalazio sa dvije čete u Ljubešćici, a sa jednom četom u Kotarima. Neprijatelj nije izlazio na njegove položaje. III. bat. nalazio se u Hališću s time što je dvije čete imao na položaju i to na koti 355 i u Lužanu; neprijatelj toga dana nije naišao.

IV. bataljon nalazio se u Škarniku s time što je jedna četa pratila ranjene za Moslavinu.

19. X. 1944. I. Udar. bat. nalazio se u Ljubešćici s time što je dao jednu četu u selo Kotare. III. bataljon nalazio se na položaju u Hališću, neprijatelj nije izlazio. Na večer je sa dvije čete osiguravao prugu kod Turčina dok su diverzanti rušili prugu pomoću eksploziva. IV. bataljon nalazio se sa jednom četom u Toplicama da ruši bunkere, a sa jednom u Škarniku, a sa jednom na službenom putu.

20. X. 1944. I. Udar. bat. bio je u Ljubešćici. Neprijatelj nije na njega nailazio. III. bataljon izvršio je pokret za Tonimir.

IV. bataljon nalazio se u Škarniku.

21. X. 1944. Bataljon se rokirao iz Ljubešćice na Tonimir, tj. I. Udar. III. bataljon rokirao se u Ljubešćicu iz Tonimira.

IV. bataljon nalazio se u Škarniku. Sa potrebnim osiguranjem.

22. X. 1944. I. Udar. bat. postavio je zasjedu na glavnoj cesti Brez. Hum — Novi Marof na glavnoj cesti između Velike i Male Pake. U 10 sati neprijatelj je izašao iz Brez. Huma u pravcu Novog Marofa u jačini 30 vojnika. Kada su se približili na odstojanje 200 metara jedna četa istog bataljona oba-

---

[6] Nečitko u originalu.

sula ih je plotunskom vatrom iz automatskog oružja i izvršila juriš gdje je uništila cijelu kolonu ustaša. Dok nekoliko ranjenih su uspjeli pobjeći. Borba je trajala od 8 sati do 8.30 sati. Nakon jedan sat vremena ponovno je neprijatelj nadirao, ali pošto se je neprijatelj opreznije kretao nije se moglo tako efikasno iskoristiti pošto je kretao šumom. Gubici neprijatelja 13 mrtvih, dočim ranjenih je veći broj koji su uspjeli pobjeći, zarobljen je 1 puško-mitraljez »Šarac«, 8 pušaka, 2 pištolja, 1653 metka. Naših gubitaka nije bilo. Zasjeda je ostala do 13 sati, neprijatelj nije više izlazio. Bataljon je zauzeo baze u Ljubešćici.

III. bataljon nalazio se na osiguravanju na koti 399 sa jednom četom i osiguravao I. Udar. bataljon koji je bio u zasjedi. U 16 sati bataljon se povukao i zauzeo baze u Ljubešćici.

IV. bataljon nalazio se u Škarniku s time što je jednu četu držao u Svibovcu, a jedna četa je još uvijek bila na putu u Moslavini.

23. X. 1944. I. Udar. bat. se nalazio u Ljubešćici. III. bataljon nalazio se u Ljubešćici u zaselku Kal. Kapela. IV. bat. nalazio se u Škarniku sa jednom četom, dok sa jednom je bio u Svibovcu. II. bataljon nalazio se na Tonimiru. U 8 sati neprijatelj je nadirao od Ludbrega, Varaždina i Novog Marofa, od svakog pravca u jačini od jedne bojne ustaša. II. bataljon, koji se je nalazio na položaju kod Tonimira i Vile Bauer, primio je borbu sa neprijateljem koji je izlazio iz Varaždina i Ludbrega, a I. Udar. bat. koji je trebao da neprijatelju dođe sa boka preko kote 355 na Hališće k Vili Bauer sukobio se sa neprijateljem koji je izlazio iz Novog Marofa kod sela Črnila kod mlina, pošto je polovica bataljona prešla rijeku Bednju, i prvi dijelovi koji su se prebacili preko rijeke bili su napadnuti dočim dijelovi koji nisu bili napadnuti, tj. preko rijeke omogućili su sa vlastitom vatrom da omoguće povlačenje koji su prebacivali natrag. Naših gubitaka nije bilo. Bataljon je kasnije nastupao u pravcu Hrastovca — Seljnice, gdje se je ponovno sukobio sa neprijateljem koji se je nalazio na koti iznad Seljnice. Pošto je neprijatelj bio mnogo nadmoćniji nije se ga moglo protjerati sa njegovog položaja već se je bataljon povlačio preko Bednje u pravcu Škarnika i zauzeo položaje na koti 357 Vidobornjak. II. bataljon povukao se sa svojih položaja pošto je neprijatelj nadirao sa mnogo jačim snagama sa bokova i fronta. Bataljon se je povlačio u pravcu Škarnika, ali pošto je bio razbijen i jedna četa bila mu je otsječena povukao se samo sa dvije čete na kotu 357 iznad Škarnika. Dočim četa koja je bila odsječena povukla se u Kal. Kapelu koja se je naknadno povukla u sastav bataljona koji se je na-

lazio u Škarniku. Pošto se je bataljon u neredu povlačio imao je dosta žrtava.[7] III. bataljon nalazio se u Kal. Kapeli. IV. bataljon nalazio se na Škarniku. Sa jednom četom izvršio je pokret za Lukačevec gdje je trebao neprijatelj koji je nastupao u pravcu Tonimira da manevrom udari u njegov bok.

Gubici neprijatelja nepoznati.

Naši gubici u ljudstvu:

Poginulih 6, utopljena 3, ranjenih 10, 20 nestalih.

Gub. u oružju: 1 puškomitraljez, 8 pušaka, 3 rezerv. cijevi, 3 kazana. Utrošeno municije 1900 metaka, 400 za šmajsere, 13 mina za teški bacač 81 mm. III. bataljon nalazio se na položaju sa jednom četom u Kotarima, a sa dvije čete iznad Ljubešćice. Četa koja se nalazila na Kotarima primila je borbu, ali je bila odbijena radi premoći neprijatelja. Naših gubitaka nije bilo. IV. bataljon se nalazio u Škarniku, kada je bio napadnut II. bataljon na Tonimiru htjeli smo mu pomoći sa jednom četom, ali je neprijatelj ranije zauzeo položaj na kome je trebalo četa ići i tako je četa bila odbijena i morala se povući u sastav V. bataljona.

I. Udar. bat. napadao je Var. Toplice dok III. bat. je trebao napasti Tonimir, a IV. bat. također je trebao napadati Toplice od Lukačevca, a II. bat. ostao je u rezervi kod Štaba brigade u Škarniku. Napad je trebao otpočeti u 18 sati. Pošto nisu bataljoni na vrijeme mogli stići na polazne položaje za napad. Udar. bat. koji je trebalo napadati od pravca Hrastovca — Seljnice, počeo je napad u 9.30 sati dok ostali bataljoni nisu stigli na polazne položaje za napad na vrijeme. I. Udar. bat. sa svojim energičnim jurišem protjerao je neprijatelja iz Toplica. Dočim bataljoni koji su trebali napadati iz drugih strana nisu stigli na vrijeme, neprijatelj je imao mogućnosti povući se na Tonimir, gdje je uzeo položaj. Isti bataljon napravio je nekoliko juriša na neprijateljske položaje na Tonimir, ali je bio odbijen. Ostali bataljoni povukli su se u svoje polazne baze.

Gubici neprijatelja: 1 puška, i zarobljen je jedan ustaša.

Naši gubici: 2 ranjena.

24. X. 1944. I. udar. bat. zauzeo baze u Kal. Kapeli, sa Štabom Brigada i Štapskim jedinicama, II. bat. u Čurilovcu, III. bat. u Ljubešćici, IV. bat. u Ljubešćici. Neprijatelj nije izlazio.

---

[7] U dnevnom izvještaju P.T.S. o tome piše: »23.10.1944. u 12.00 sati postrojbe 1. puka P.T.S. zauzele su nakon borbe sa Zagorskom brigadom, Varaždinske Toplice. Neprijateljski gubitci 53 nabrojanc mrtva i 10 zarobljenih, zarobljena 1 bojna kola, 1 teški bacač, 21 puška i ostalog tvoriva. Vlastiti gubitci: 1 mrtav i 2 ranjena. Kao posada ostale su u Varaždinskim Toplicama 2 grenadirske sati Oklop. sklopa P.T.S. Neprijatelj se povukao u Kalnik«. (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—268/26. k. 112.)

25. X. 1944. Brigada se nalazila u istim bazama. III. bat. dao je dvije čete u Moslavinu po oružje. Po bataljonima radilo se po rasporedu rada.

26. X. 1944. Brigada se nalazila na istom sektoru. Novoga nije bilo ništa. Po bataljonima se radilo po rasporedu rada.

27. X. 1944. Brigada se nalazila na istom sektoru. Po bataljonima se radilo po rasporedu rada.—

Naši gubici:

a) u ljudstvu:

Poginulo	16
ranjeno	49
zarobljeno	1
nestalih	20
Ukupno	86.—

b) u oružju:

izgubljeno puškomitraljeza	1.
„ pušaka	8.

c) Utrošak municije:

metaka	21.960.
mina	16.

II. Gubici neprijatelja:

1 u ljudstvu: mrtvih 105, ranjenih 56, zarobljeno ustaša	3
2. U oružju:	
zaplijenjeno:	
puškomitralj. »Šarac«	3.
ranaca	1.
pušaka	45.
metaka	17.933.
mina raznih	156.
granata za top 24 mm.	200.
jedan topić iz tenka kal. 24. mm.	1.
šmajser metaka	3000.
poljska kuhinja	2.
ćebadi	10.
rančeva	10.

Napomena:

Naši gubici iskazani su u pravim ciframa. Gubici neprijatelja mnogo su veći, no nisu iskazani jer se za to nije imalo konkretnih podataka, a po podacima koje smo dobili iz nepouzdanih vrela nismo ih iskazivali.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — major: V. d. Komandanta — kapetan:

BR. 97

IZVJEŠTAJ ŠTABA 33. DIVIZIJE OD 28. OKTOBRA 1944. ŠTABU 10. KORPUSA NOVJ O BORBAMA U BILO-GORI OD 21. DO 24. OKTOBRA[1]

ŠTAB XXXIII. DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. broj: 186
dana: 28 X 1944. God.

Operativni izvještaj o odbrambenim borbama u Bilo-gori, između 21. — 24. X. 1944 dostavlja. —

ŠTABU X KORPUSA »ZAGREBAČKOG« NOV I POJ

(sekcija Bjelovar — Đurđevac — Čakovec i Čazma) razmjere 1 : 100.000

Borbe su vođene u međuprostoru Bjelovara — Koprivnice i Đurđevca u glavnom na liniji k. 304 — Hudovljani — G. Križ — G. Sredice — k. 230 (Tvrda Rijeka) — Pavlin Kloštar — k. 224 (Kapela) — k. 144 (Plavnice). Teren sav ispresijecan blagim kosama i u velikoj mjeri pošumljen i obrastao drugim kulturama, te pruža velike manevarske mogućnosti. Prije borbe naše su jedinice zauzele u glavnom sve dominantne točke na spomenutoj borbenoj liniji i do završetka borbe ih, uz gubitak nekih manje važnih, u glavnom održale koristeći ih kao defanzivne i ofanzivne centre.

U borbi učestvovala Divizija sa svim svojim jedinicama, tj. I, II i III brigadom »M. Obilić«, a sekundirala je kroz kraće vrijeme Udarna brigada »Braća Radić«.

S neprijateljske strane učestvovale su slijedeće snage:

I i II pomoćna oružnička bojna iz Bjelovara, I bojna pod komandom satnika Bratenić Ivana, a II bojna pod komandom satnika Mandić Tadije. Jedan haubički sklop pojačan sa 2 topa 75 mm., svega 10 topova, praćen od jedne novačke bojne PTS-a iz Karlovca, pod zapovjedništvom nadporučnika Šarića. Jedan eskadron Čerkeza (II eskadron II Sibirskog puka). Svima sna-

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 49—1/3, k. 551 a.

gama komandovao je jedan njemački i jedan domobranski general (imena neutvrđena).[2]

Poslije oslobođenja dijelova Podravine istočno od Koprivnice,[3] pod našom čvrstom kontrolom nalazio se prostor cijele zapadne Bilo-gore. Još za vrijeme borbi u Podravini neprijateljska propaganda najavljivala je da će njihove snage ponovno zauzeti privremeno izgubljene krajeve, a mjerodavno vojničko vodstvo odlučilo da to i provede i za taj zadatak odredilo gore navedene vojničke snage. Za ovu operaciju neprijatelj se koncentrisao na liniji Križevci — Bjelovar i 19. X. 1944. otpočeo nastupanje prema sjeveru, tj čelno u odnosu na naše položaje. Neprijateljske trupe mahom su dobrog kvaliteta i solidno opremljene. Samoj operaciji i njenom cilju neprijatelj posvećuje znatnu pažnju što se vidi i iz toga da preko radio-Zagreba dnevno objavljuje izvještaje o tim borbama (naravno sa pretjeranim ciframa o našim gubicima).

Naša odluka bila je neprijateljskom nadiranju suprotstaviti aktivnu odbranu i maksimalno angažirati naše snage, te osujetiti neprijateljski pokušaj. Moral i borbena spremnost naših jedinica, poslije borbi vođenih kroz Podravinu stajali su solidno i davali ovom Štabu mogućnost stvaranja ozbiljnih operativnih kombinacija. Obzirom na to da neprijatelj nije odjednom otpočeo nastupanje na cijeloj borbenoj liniji, već postepeno po dijelovima, zapovijesti za odbranu izdavane su usmeno i telefonski kako je to odgovaralo konkretnoj situaciji.

Borba je počela 19. X. 1944. u 14.30 sati na položaju k. 304 — Hudovljani — M. Sesvete.

19. X. 1944. primijetili su naši izviđački organi kretanje neprijateljskih snaga od Križevaca cestom prema Koprivnici, koji su istog dana do podne dostigli Sokolovac i V. Mučnu, i odmah isturili vjerovatno u cilju izviđanja manje dijelove prema Hudovljanima i pravcem M. i V. Sesvete. U prostoru Sesveta II bataljon III brigade »Miloš Obilić« odmah je odbacio neprijatelja i nanio mu gubitke. U prostoru Hodovljana napao je neprijatelja II i III bataljon I brigade i nakon trosatne borbe odbacio ga prema polaznoj liniji nanijevši mu također gubitke.[4]

20. X. 1944 prije podne zauzela je Divizija obzirom na prisutnost neprijatelja u selima Podgorci — Kobasičari slijedeći raspored: I brigada G. Sredice sa predstražom na Brezinama.

---

[2], [4] i [5] Vidi dok. br. 93, 141, 142, 143, 145 i 146 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 1—268/26, k. 112.

[3] Jedinice 6. i 10. korpusa i dijelovi 7. divizije 4. korpusa NOVJ oslobodile su u prvoj polovini oktobra slijedeća mjesta: Viroviticu, Kloštar, Pitomaču, Đurđevac, Virje i Podravski Novi Grad (opširnije o tome vidi dok. br. 2, 3, 5, 6, 18, 24, 27, 28, 30, 33, 39, 42, 43, 62, 64, 65, 134 i 135.

II brigada Kapela — Lipovo Brdo. III brigada »Miloš Obilić« — Pavlin Kloštar. Izviđanja su usmjerena prema jugu na pravcima Podgorci i Bjelovar. Snage XXXII Divizije nalazile su se u prostoru Novi Grad — Plavšinac.

Istog dana prije podne pošla je jedna kolona žandara preko Visova prema Pavlin Kloštaru i bila dočekana žestokom vatrom od jedinica III brigade. Od naše vatre neprijatelj je dezorganiziran počeo u neredu bježati, pa su naše snage preduzele gonjenje. Na bojištu je nađeno 10 mrtvih, a jedan žandar je zarobljen.

Ovi ispadi neprijatelja imali su izgleda po svemu cilj utvrđivanja naših položaja i snaga, pa je neprijatelj tek iza toga pristupio sistematskom napadu na cijeli naš položaj. 21. X. 1944 ušla je jedna neprijateljska bojna u G. Križ i zanoćila u istom, snage iz Podgoraca napredovale su i zaposjele Visove i Tvrdu Rijeku.

22. X. 1944 pravile su snage I brigade pritisak na G. Križ, a snage III brigade na Tvrdu Rijeku i k. 230 gdje se neprijatelj dobro utvrdio, sa zadatkom da iz oba uporišta protjeraju neprijatelja. Taj neposredni cilj nije uspio uslijed snažnog neprijateljskog otpora pa su se jedinice vratile na polazne položaje.

23. X. 1944 otpočeo je neprijatelj pomicanje svih svojih snaga u pravcu našeg rasporeda. U 7 sati neprijateljska kolona nastupajući od Bjelovara pravcem Plavnice — St. Diklenica — Starčevljani napala je na naše snage u Kapeli težeći zaposjesti samu Kapelu. Druge snage iz Bjelovara izvršile su demonstrativni ispad do Kupinovca i time diktirale razvijanje II brigade na cijeli međuprostor cesta Bjelovar — Novi Grad i Đurđevac. Najveće zalaganje neprijatelj je ispoljio kod Kapele, ali uspjeha nije polučio. I i III bataljon II brigade uporno su branili položaje na k. 224, prelazeći povremeno u protivnapad i nanoseći neprijatelju znatne gubitke. II bataljon II brigade i I bataljon III brigade raspoređeni na lijevom krilu držali su položaje u Lipovom Brdu — Srednjoj Diklenici i Čurlovcu te sprečavali neprijateljske pokušaje koji je pokazao tendenciju bočnog manevra na naše snage u Kapeli.

II i III bataljon III brigade »M. Obilića« angažirani su u zaustavljanju neprijateljskog nastupanja s pravca Tvrde Rijeke na Kloštar i potpuno uspjeli, osujetivši to nastupanje.

Neprijatelj iz G. Križa pošao je u pravcu G. Sredica i u prostoru šume Ciganica se sukobio sa I i III bataljonom I brigade, dok se II bataljon nalazio na Brezinama štiteći ostale dijelove prema Tvrdoj Rijeci. Nakon 4 sata oštre borbe naše su snage i tu potukle neprijatelja i natjerale ga u bjekstvo. U naše ruke palo je dosta opreme, nešto oružja i municije, a

zarobljen je jedan žand. narednik, 2 razvodnika i jedan ustaša. Neprijatelj je na položaju ostavio preko 10 mrtvih vojnika. Poslije ovog neuspjeha i progona po našim snagama neprijateljske snage evakuisale su G. Križ preko Topolovca i Domankuša za Podgorce.

Na položajima II brigade poslije borbe koja je trajala do 19 sati u večer neprijatelj se utvrdio u St. Diklenici i Starčevljanima, a snage iz Tvrde Rijeke ostale su i dalje na svom položaju još više utvrđujući k. 230.

24. X. 1944 u zoru dobivši pojačanja iz Bjelovara i angažirajući u većoj količini raspoloživu artiljeriju neprijatelj je sa pravca St. Diklenica — Starčevljani ponovio, ali u mnogo oštrijoj formi, napad na snage II brigade u Kapeli. Budući je G. Križ ispražnjen, a brigada »Braća Radić« zaposjela taj prostor, oslobođeni su dva bataljona I brigade, pa je ovaj Štab preduzeo s tim snagama bočni manevar na neprijateljski lijevi bok u Starčevljanima i St. Diklenici sa pravca St. Diklenica. III brigada sa II i III bataljonom uz suradnju II bataljona I brigade otpočela je u 11 sati odlučan napad protiv neprijatelja na k. 230 (Tvrda Rijeka). Bataljon iz Čurlovca pomjeren je jugozapadno na k. 144 (Plavnice) sa zadatkom da štiti od Plavnica i Bjelovara snage I brigade koje će manevrisati bočno na neprijatelja u St. Diklenici i Starčevljanima. Kroz sve to vrijeme dva bataljona II brigade uspješno su odoljevali čelnim napadima neprijatelja i držali ga svojom vatrom na solidnom odstojanju.

Očekivalo se da dijelovi I brigade stignu na polazne položaje za napad pa da i II brigada pređe u protunapad. Međutim I brigada zaobilazeći Kapelu i St. Diklenicu sa sjeverne i istočne strane u velikom luku mnogo je kasnila i oklijevala, pa je neprijatelj izgleda primijetio njen pokret i ne čekajući da uslijedi napad počeo odstupati preko Starčevljana i Plavnica u pravcu Bjelovara. Na k. 144 naišao je u odstupanju na bataljon koji je držao taj položaj i uz osjetljive gubitke se probio za Bjelovar. II brigada, videći da neprijatelj odstupa, dala se u progon koji nije dao naročitog rezultata.

III brigada, kako je napred naznačeno, napala je k. 230 nastupajući putem od Kloštra, a bataljon I brigade nastupajući sa Brezina. Napad je bio jednovremen i snažan, te unio veliku pometnju na neprijateljskom položaju. U tri navrata pokušavao je neprijatelj juriš s ciljem da odbaci naše snage, ali je svaki put bio odbijen, ostavljajući mrtve na položaju. Kad su naše snage oko 14 sati, tj. nakon trosatne borbe, ponovile i pooštrile svoj napad, neprijatelj je sasvim obezglavljen i demoralisan počeo bježati sa manjim grupicama u raznim pravcima. Glavni dio

snaga odstupio je preko Reskovca za Podgorce, neki dijelovi pobjegli su za Laliće i Kobasičare, a jedna grupa oko 30 vojnika probila se preko s. Svinčine prema G. Mostima gdje joj se zameo trag. Naše snage ovladale su potpuno neprijateljskim položajem na k. 230 u 14 sati i 30 minuta, te nastavile goniti bježećeg neprijatelja. Ovaj put je gonjenje prilično uspjelo, jer je pobijeno oko 20 neprijateljskih vojnika i zaplijenjena stanovita količina opreme.

24. X. 1944 u 16.30 sati neprijatelj je odbačen na svim nastupnim pravcima i povukao se u uporišta na liniji Bjelovar — Križevci uključujući i Podgorce, gdje se utvrđuje za dulji boravak. Naše jedinice ostale su u bazama gdje su se nalazile kad je neprijatelj otpočeo svoje jače nastupanje, te su pristupile prikupljanju svojih isturenih dijelova i sređivanju.

Rezultati ove borbe, kako materijalni tako i taktički, povoljni su za našu Diviziju. Krajnji cilj, održanje i očuvanje oslobođene teritorije, postignut je a pri pojedinim zadacima tokom operacija jedinice su se dobro držale i svojski zalagale, osim I brigade koja je u dva navrata oklijevala i zakasnila i to: pri napadu na G. Križ i manevru na neprijatelja u St. Diklenici i Starčevljanima, što je vjerovatno razlog da neprijatelj nije pretrpio i teže gubitke.

Neprijatelj je izgubio 61 mrtvog i 48 ranjenih (utvrđeno), te 6 zarobljenih vojnika i podoficira.[5]

Zaplijenjen je jedan M. G. (šarac), 1 laki bacač, 25 karabina, 15.600 metaka, 64 gunja, 30 šat. krila, 61 ranac, 26 rez. cijevi za M. G. i razna druga vojnička oprema. Oštećen je 1 top 75 mm.

Naši gubici: 5 mrtvih, 53 ranjena, 1 nestao. Izgubljena 1 puška. Municije utrošeno, puščane: 71.885, šmajserske 5.110, mina za t. bacač 35 kom., za laki bacač 32 kom., granata za top 47 mm. 31 kom., bombi 23 kom.

Istakla se II četa II bataljona I brigade upornošću i hrabrošću, te odjeljenje prot. tenk. topa II brigade uništivši neprijateljski top. Od pojedinaca istakli su se napose Gazdek Stanko, komandir II čete III bataljona I brigade, Šubat Zvonko, politkomesar čete u II bataljonu I brigade.

Štab I brigde je znatno podbacio, gledajući ravnodušno kako mu jedinice oklijevaju i zakašnjavaju na položaj (u G. Križ i Starčevljane) a da sam ništa nije poduzeo radi ubrzavanja, unatoč prisutnosti na licu mjesta. Primijećena je prevelika pasivnost kod Štaba II bataljona II brigade, pa je istom ukazano na posljedice takvog držanja.

Za samu operaciju nisu vršene nikakove posebne pripreme. Kad je ustanovljena neprijateljska koncentracija i smisao i

svrha iste, Štab Divizije je naredio jedinicama zaposjedanje položaja koje je smatrao dovoljno pogodnim za izvođenje odbrambenih operacija. Odluka je bila potpuno osnovana, budući se neprijatelju nije moglo ni smjelo dozvoliti da zagospodari ovim prostorom i na Podravskoj komunikaciji ponovo instalira svoja uporišta. S tim u vezi izdane zapovijesti (usmenim i telefonskim putem) izdavane su uvijek na temelju konkretne situacije na pojedinom sektoru, odgovarale su svojoj svrsi, a gdje su ih god jedinice u cjelosti ispunile pokazalo se da su bile smišljene i realne.

Obzirom na dužinu fronta koju je diktirao neprijatelj, raspolažući sa brojnijim snagama od nas, naše su gotovo sve snage bile zauzete čelnom odbranom pa prema tome Štabovi nisu raspolagali sa potrebnim rezervama koje su bile neophodno potrebne za manevrisanje na neprijateljske bokove i pozadinu. Tek kad je neprijatelj odbačen iz našeg desnog krila (G. Križ), moglo se time oslobođene dijelove I brigade koristiti u cilju potpunog razbijanja neprijateljskog borbenog rasporeda u prostoru Kapele i protjerati ga. Za vrijeme borbe jedinice (brigade i bataljoni) nisu bile dovoljno ni idejno ni stvarno povezane, pa je međusobna taktička koordinacija za vrijeme borbe bila slaba i malo gdje je ostvarena, a u koliko jeste, bilo je to tek na intervenciju višeg Štaba. Razlog tomu leži u pomanjkanju smisla za složenije operacije, a djelomično i rivalitet pojedinih Štabova. Prva okolnost odstraniti će se izučavanjem vojne teorije, a druga koja se povlači kroz međusobne odnose jedinica, odstranjivati će se postepeno ukazivanjem na nevaljalost i štetnost takove pojave u NOV.

Ispoljena borbenost i moral naših trupa i opet su porasli, pa se može konstatovati da je razvitak u tom pogledu mnogo intenzivniji, nego razvitak komandovanja i njegovo usavršavanje.

U borbama primijenjena je isključivo pješadija, jer se sa drugim rodovima oružja ne raspolaže. U tom vidu bili smo znatno podređeni neprijatelju koji je raspolagao sa dosta artiljerije koju nismo bili u stanju parirati. Oskudijevali smo također i u pratećim oruđima, budući su ona s kojima raspolažemo bila neuporabiva praktično radi nestašice municije za iste.

Veza pomoću tehničkih sredstava korištena je u okviru mogućnosti tih sredstava. Ostali pomoćni organi dali su svoj doprinos za uspjeh operacije i u glavnom ispunili sve na njih postavljene zadatke.

Pojedini rukovodioci i Štabovi pokazali su premalo energije i skloni su da podlegnu uticaju elemenata kao na pr. zamorenosti jedinica, lošim klimatskim prilikama itd. i zahtijevaju da se pojedini zadatak odloži ili povjeri drugoj jedinici itd.

Pojedini slabi i nezdravi momenti napred istaknuti i ako su ponekad vrlo ozbiljne prirode izlječivi su i već su u toku mjere za njihovo odstranjivanje. U tom nastojanju najveću poteškoću predstavlja pomanjkanje širine pogleda na probleme i pomanjkanje iskustva kod naših potčinjenih Štabova.

Opće stanje kakovo je danas u Diviziji unatoč iznijetih nedostataka čini je sposobnom za vrlo ozbiljne zadatke.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, potpukovnik: **Mutak Vlado**

Komandant, potpukovnik: **J. Antolović**

(M. P.)

BR. 98

IZVJEŠTAJ POLITIČKOG KOMESARA 7. DIVIZIJE OD 29. OKTOBRA 1944. POLITIČKOM KOMESARU 4. KORPUSA NOVJ O RADU I MORALNO-POLITIČKOM STANJU U DIVIZIJI[1]

ŠTAB
VII. UD. DIVIZIJE II. N.O.V. JUGOSLAVIJE
Br. 60 —
Dne 29. X 1944.

Politički izvještaj za mjesec oktobar 1944 g.

POLITKOMESARU IV. KORPUSA NOV JUGOSL.

Ovih dana prikupiće se naša divizija na prostoru Banije.[2] Sad će nam se pružiti prilika da vam u idućem mjesecu pošaljemo iscrpan izvještaj[3] o unutrašnjem stanju brigada, o radu štabova, o cjelini divizije, što vam u ovome izvještaju ne možemo dati zbog objektivnih razloga. U izvještavanju bićemo tačniji. To do sada nije bilo u redu.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 26/15, k. 813 A.

[2] Vidi dok. br. 17, 34, 57 i 104.

[3] Izvještaj političkog komesara 7. divizije NOVJ iz novembra 1944. nalazi se u Arhivu V.I.I., reg. br. 28/15, k. 831A.

U ovome izvještaju osvrnućemo se na neke stvari koje se odnose na život i borbu I. i II. brigade i Odreda, dok o stanju u III. i IV. brigadi nemamo mogućnosti da pišemo.[4] Nisu nam stigli izvještaji od njih.

U ovom mjesecu opšte povoljne vojno-političke situacije u svijetu moglo bi se primijetiti da u našoj pozadini, bar na sektoru gdje operiramo, nema poleta u masama takvog koji bi uticao na učvršćivanje borbenosti i težnje naroda da svojim snagama pojača udarce po neprijatelju. Optimizam koji je ovladao narodom dolaskom Crvene armije nije iskorišten u svrhu pripreme naroda da on sam čisti svoju zemlju. Prevladala je misao da je sloboda tu. Opšte osjećanje da se ne treba mnogo žrtvovati pojačalo je crtu kod mnogih da treba glavu sačuvati. Sporo napredovanje Crvene armije, kako to narod kaže, izazvalo je kod masa izvjesni strah kao, moglo bi se reći, i neko razočarenje. Kad tome dodamo nailazak zime, u narodu prije 20 dana osjećala se neka učmalost, dremež. To se osjećalo općenito i na jedinicama naše divizije koje su bile na ovome sektoru. Čim smo to osjetili prišli smo k tome problemu, kako vojsci tako i pozadini. Živost nije teško bilo postići, naročito u brigadama, jer su one prije odlaska III. i IV. brigade u Moslavinu bile vedre, borbene, isto kao cjelina divizije.[5] To je naročito postignuto kad su snage našeg Korpusa vršile čišćenje pruge Kostajnica — Sunja, Sunja — Dubica pri operacijama na Sunju.[6] To smo iskoristili kao uspjeh u cjelini. Danas stoji drukčije u pogledu naše vojske i pozadine, pogotovo kad Crvena armija sa ostalim snagama N. O. V. prilazi sve više k nama. Duh, borbenost i polet uzima sve više maha. Nadamo se da ćemo jedinicu još bolje pripremiti za završnu borbu sa okupatorom u našoj zemlji. Toliko što se tiče u glavnome presjeku opšteg stanja u vojsci i pozadini.

Inače možemo podvući da je stanje u brigadama prilično sređeno. Kod Odreda[7] momentalno nije tako. Brigade su brojno ojačale, u stalnom su pokretu protiv neprijatelja koji pokušava ispade na našu oslobođenu teritoriju, kad toga nema, nasto-

[4] One su tada bile na operativnom području 10 korpusa NOVJ (vidi dok. br. 24, 34 i 57).

[5] Štab 7. divizije sa 3. i 4. brigadom prešao je u Moslavinu 15/16. avgusta 1944 (opširnije o tome vidi tom V, knj. 31, dok. br. 51.)

[6] U operacijama 4. korpusa NOVJ na komunikaciji Sunja — Kostajnica i Sunja — Dubica 26. i 27. septembra 1944. učestvovale su slijedeće jedinice: 1. i 2. brigada 7. divizije, 1. i 2. brigada 8. divizije, brigada »Franjo Ogulinac Seljo« 34. divizije, 1. muslimanska brigada Unske operativne grupe, Haubički divizion 4. korpusa i dijelovi Tenkovskog bataljona Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske (vidi tom V, knj. 33, dok. br. 95, 105 i 115).

[7] Odnosi se na 1. i 2. banijski NOP odred.

jimo da jedinice budu aktivne pa i u sitnim stvarima. Disciplina je prilično postignuta. Borbenost se pokazuje. Pitanje pljačke neposredno razrađujemo. Pripreme za ulazak u varoši, sve to politički se postavlja tako, da u svemu kod brigada dolazi do izraza vojnički duh. Moglo bi se reći da neki bataljoni u ovim brigadama ne prihvaćaju dobro nove,[8] dok u cjelini ne stoji stvar najgore. Što se tiče Odreda, po vašem naređenju I. Odred ćemo rasformirati. S tim borcima učvrstićemo brigade u nekoliko. U tome Odredu komesarski kadar nije uspijevao, od kad Odred postoji, pogoditi težište svog rada. II. Odred ćemo sada srediti u organizacionom pogledu i on će moći sa uspjehom da jača.

I. Brigada, broji 870 ljudi, ima potpun štab. Komesar[9] je mlad, trebaće više vremena dok uđe u posao. Komandant[10] poletan, obećava dosta. Štab u cjelini zadovoljava. Prilikom završenih priprema za pokret preko Save po ocjeni oko 40% boraca nijesu bili spremni da krenu preko Save sa naročitom voljom. Inače brigada je imala lijep izgled kad su se izvršile pripreme u svemu kod cijele jedinice. Komesarski kadar u ovoj brigadi nema tako lijep i siguran izgled u razvitku. Većinom su ljudi mladi. Ova je brigada davala pomoć u komesarskom kadru svuda kud je trebalo. Sad je najvažnije u njoj osamostaliti komesarski kadar toliko da svoje probleme bar može rješavati; poslije će moći u njoj vaspitavati komesarski kadar šire. U ovoj brigadi ima starih boraca koje ćemo uzdići. Ima starih koji zaslužuju činove i ostala odlikovanja. U tome ćemo svemu popraviti naše dosadašnje nedostatke. Ima raznih stvari sitnih gdje se griješi. Mi ih vidimo. Raješićemo ih.

II. Brigada, broj 930 ljudi na licu. U ovom štabu izmjena je u zamj. komesara. Drug Neđo Rađenović vrši tu dužnost. Komandant ovog štaba je Rara,[11] inače stari komandant koji se osjeća na toj dužnosti da je dugo. Mi smo vas već upoznali s njime. Svakako o njemu treba voditi računa. Inače štab može da radi. Njihov odnos spram štabovima bataljona nije dovoljno vojnički. Ima ponešto familijarnosti i ostalih crta koje su slabe. To svakako dolazi uslijed neuočavanja samog štaba brigade. Inače brigada je dobra. Njena tradicija omogućava da se stvari u njoj po svemu poprave i srede.

Divizion. Mi smo shvatili vaše naređenje u pogledu artiljerije. Za sad radimo na osposobljavanju kadra. Prikupljamo iz raznih jedinica artiljerce, one koji su u divizionu pomažemo

---

8 Riječ je o novomobilisanom ljudstvu.
9 Janko Mraković
10 Nikola Joka
11 Rade Grmuša

da bi u svemu mogli da se pripreme za prihvat novog ljudstva za baratanje sa novim oružjem. Tu nam fali komesar. Inače ostali problemi stoje jednako kao u ostalim jedinicama.

Posljednja konferencija komesara divizija sa komesarom Korpusa[12] u prisutnosti druga Marka[13] daće dosta mogućnosti da idemo sigurnije naprijed. Metod stari komesarskog rada »časovi zajednice« izbacićemo. Nastojaćemo da komesari budu barometar u svojim jedinicama. Spustićemo se u masu boraca gdje ćemo moći unapred davati ton za odgovor i rješavanje problema koji se unapred pojavljuju. Nastojaćemo da popunu jedinica vršimo i da dostignemo cifru potrebnu. Posvetićemo pažnju organizaciji takmičenja.[14] Što je već potrebno radimo. Proslavu Novembra 7 nastojaćemo dobro organizovati,[15] povezano sa takmičenjem.

Što se tiče intendanture, angažovaćemo više štabova, a naročito komesare, da pomognemo intendantima kako bi oni mogli više politički svoj rad postavljati. Organizacionog pogleda im nedostaje. U svemu treba im mnogo pomoći.

Sanitet ćemo srediti kada se okupimo; ovakav kakav je ovdje, naročito u samom štabu i okolini štaba divizije, on ne zadovoljava.

Naš štab u otpravci raznih poslova, u izvršavanju naređenja, i to naređenja koja se odnose na prvi pogled na sitne stvari, mi ćemo u buduće mnogo disciplinovanije shvatati, kako ne bi u buduće dobijali za to specijalne i češće opomene.

U budućem izvještaju kad se divizija okupi i počne u svojoj cjelini djelovati, onda ćemo vam dati bolji i stvarniji pregled stanja i našeg rada.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

Politkomesar, potpukovnik:
Uroš Krunić

---

[12] Politički komesar 4. korpusa NOVJ bio je tada Vjećeslav Holjevac.

[13] Belinić

[14] Riječ je o međukorpusnom takmičenju koje je raspisao Glavni štab NOV i PO Hrvatske u vremenu od 1. novembra do 31. decembra 1944 (vidi dok. br. 110).

[15] Odnosi se na proslavu 27. godišnjice oktobarske revolucije.

BR. 99

IZVJEŠTAJ ŠTABA 13. DIVIZIJE OD 29. OKTOBRA 1944. ŠTABU 11. KORPUSA NOVJ O NAPADU NA VRBOVSKO[1]

Operativni izvještaj
o napadnoj akciji na
uporište Vrbovsko
28. i 29. X. 1944.

ŠTABU XI. KORPUSA. —

Dostavlja se izvještaj o napadu na neprijateljsko uporište Vrbovsko 28. i 29. X. 1944 godine, sastavljen na osnovu naređenja[2] Glavnog Štaba NOV i PO Hrvatske, op. 440 od 10. XI. 1943 godine.

1. Uporište Vrbovsko je istaknuta točka neprijateljskog rasporeda na liniji Ogulin — Karlovac, koja onemogućava našim snagama vršenje bilo kakvih akcija na pomenutoj liniji, ujedno ih privezuje za Gorski Kotar, gdje je onemogućeno dobavljanje hrane iz Karlovačkog područja i Korduna. To je bio jedan od glavnih razloga, te je Štab Divizije odlučio da napadne i protjera neprijatelja sa tog sektora, a u vezi naređenja Štaba Korpusa.

Glavnina neprijatelja nalazi se u Vrbovskom i Senjskom, dok manje snage drže položaje Stubica, Hajdine k. 730 i Hambarište.

Sam teren je mjestimično pošumljen i omogućava nezapaženo podilaženje naših snaga sa polaznih položaja.

2. U napadu na Vrbovsko učestvovala je I. i III. Brigada, dva bataljona II. Brigade pojačani sa artiljerijskim Divizionom sa 4 brdska topa. Dva bataljona II. Brigade bili su u rezervi kod Štaba Divizije.

3. Vrbovsko je branio I. bataljon 847. puka 392. Divizije i 33. ustaška bojna III. S. D. S.[3] Svega jačina oko 1.100 vojnika.[4]

Naoružanje: 9 tenkova razne tonaže, 8 kamiona, 4 topa raznog kalibra i ostalo pješadijsko naoružanje.

4. Zapovijest je izdata usmeno.

---

[1] Kopija originala (pisana na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 21—1/3, k. 913.

[2] Vidi primjedbu br. 2 uz dok. br. 20.

[3] Stajaćeg djelatnog zdruga (brigade)

[4] Vidi dok. br. 110.

5. Borba je vođena od 15.30 sati 28. X. do 5 sati 29. X. 1944, kada su se sve jedinice povukle na svoje polazne položaje.

6. Tok borbe: I. Brigada napala je neprijatelja sa pravca Jablan — Senjsko. 3. bataljon napadao je komunikacijom Jablan — Vrbovsko sa mjesta Senjsko i k. 635 (Kleber Brdo), sa sjeveroistočne strane, 4. bataljon napadao je sa južne strane od Vujnovića Sela na koti 635 (Kleber Brdo), a 2. bataljon napadao je na koti 375 i samo Vrbovsko. Neprijatelj je bio izbačen sa kota, ali uslijed artiljerijske i minobacačke vatre, jedinice su morale dva puta napuštati napomenute položaje i ponovno ih zauzimati. Mjesto Senjsko nije se moglo zauzeti uslijed jakog neprijateljskog otpora, koji se utvrdio u kućama, a pored toga neprijatelj je upotrijebio i tenkove za odbranu mjesta.

III. Brigada napala je neprijatelja sa pravca Srpske Moravice — Hajdini — Vrbovsko. 1. bataljon napadao je do rijeke Dobre i željezničke pruge preko k. 485. Kada je izbio na k. 485 bio je dočekan jakom vatrom iz Vrbovskog, a sa Senjskog je bočnu vatru dobio što mu je onemogućila daljnje prodiranje u Vrbovsko. 2. bataljon imao je zadatak da pročisti Hajdine i da napadne neprijatelja u Vrbovskom preko k. 506. Neprijatelja u Hajdinama nije bilo, a na k. 506 od crkve Sv. Ilije davao je jak otpor i bataljon tukao u lijevi bok iz sela Tuk, uslijed čega bataljon nije mogao da napada na svom određenom pravcu na mjesto Vrbovsko. 2. bataljon imao je zadatak da napadne neprijatelja na k. 730. Pošto neprijatelja nije bilo na koti bataljon se zadržao do prvog sumraka kada se povukao prema donjoj Prisiki oko 20 sati izgovarajući se da nema lijevo i denso naših jedinica, a ovo se dogodilo zato što Štab bataljona nije pokušao da uhvati vezu sa susjednim jedinicama podležući poteškoćama.

II. Brigada napala je sa istočne strane komunikacijom Lukov Dol — Vrbovsko na Stubici.

1. bataljon napadao je ispod komunikacije ispod k. 565, gdje je došao na blisko odstojanje 50 — 100 metara, kada ga je neprijatelj primjetio otvorio je vatru i bacio ručne bombe. Jedinice su se odmah snašle i energično napale sa čime su uspjele da se neprijatelj zbaci sa k. 565 i time ga prisilile na povlačenje prema Vrbovskom. 4. bataljon napadao je komunikacijom na Stubicu i uspio slabije neprijateljske snage potisnuti prema Vrbovskom. Kada su jedinice stigle do raskrsnice puteva Vrbovsko — Srpske Moravice nisu bile energične da produže napad na Vrbovsko i da uhvate vezu sa III. Brigadom, već su se bez naređenja povukle prema Gorencima, tako da je neprijatelj sa tog pravca ostao slobodan, što mu je omogućilo da jače napada tj. lakše brani sa pravca napada I. i III. Brigade. Dva bataljona II. Brigade bili su u Divizijskoj rezervi.

Štab Divizije poslije prvog neuspjelog napada, naredio je ponovno napad u 23 sata, ali pošto se je neprijatelj snašao i bio uporan napad nije uspjeo.

Artiljerijski Divizion bio je plasiran sa 4 topa 75 mm., kod Vučinić Sela, gdje je povremeno otvarao vatru na Vrbovsko i Senjsko.

Ishod borbe: Cilj borbe nije postignut zbog nadmoćnosti neprijatelja u naoružanju i premoći njegove vatre, slabih vremenskih prilika, kiše koja je neprestano padala i slabe kondicije naših boraca.

U ovoj borbi neprijatelj je imao slijedeće gubitke: 14 mrtvih i 18 ranjenih.

8. Naši gubitci u ljudstvu i materijalu: 1 mrtav i to pomoćnik komesara čete III. Brigade potporučnik Turk Dragutin, 9 ranjenih i 4 nestala. Među ranjenima je referent saniteta bataljona II. Brigade vodnik Pilepić Emilija. Među nestalima je vodnik III. Brigade Šnajder Ivan. Materijalni gubitci 4 puške koje su ostale kod nestalih.

Utrošak municije: 3.173 metka za puške, 14.427 metaka za puškomitraljeze, 4.028 metaka za teški mitraljez »Bredu«, 6.611 metaka za šmajsere, 154 ručne bombe, 19 mina za laki bacač, 41 mina za teški bacač, 22 granate za protukolski top 47 mm. i 63 granate za top 75. mm.

9. Nije bilo lica ni jedinice koja se je naročito istakla.

10. Nije bilo lica ni jedinice koja se je naročito slabo držala.

11. Kritika akcije: Greška je bila što sve jedinice nisu počele u isto vrijeme sa napadom i nisu održavale vezu, kako međusobno tako i sa potčinjenim i predpostavljenim Štabovima.

Također jedinice nisu bile dovoljno uporne i energične, kao i slabo korištenje vatre i suradnja iste. Na taj način se nije moglo postignuti nadmoćnost vatre, koja je prvi od uslova za postignuće cilja tj. pobjeda nad neprijateljem, koji je imao jake snage koncentrirane na malom prostoru.

Prilog liste gubitaka.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar — Potpukovnik: Komandant — major:

BR. 100

ZAPOVIJEST ŠTABA 34. DIVIZIJE OD 29. OKTOBRA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA RUŠENJE ŽELJEZNIČKE PRUGE KARLOVAC — DRAGANIĆI I DESINEC — LESKOVAC[1]

ŠTAB
XXXIV. DIVIZIJE IV. KORPUSA
NOV. JUGOSLAVIJE
Op broj 240
dne 29. X 1944 god.

ZAPOVIJEST
(Sekcija Zagreb — Samobor 1:100.000)

Podaci o neprijatelju: U Karlovcu ima oko 4.500 neprijateljske vojske. Na Ilovcu ima 40 ustaša. U Lazini na stanici 120 ustaša. U Draganićima na stanici 120 ustaša, a u selu oko 300 Nijemaca i ustaša. U Jastrebarskom na stanici 1 satnija ustaša, a u mjestu oko 1000 Nijemaca i ustaša. U Zdenčini ima 190 Nijemaca sa 6 topova. U Horvatima 230 Nijemaca. Imadu i topove. U Leskovcu do 200 ustaša i žandara. U Brezovici nepoznat broj Nijemaca.

Naše snage: 2 bataljona Karlovačke Udarne Brigade, 2 bataljona Udarne Brigade »Franjo Ogulinac Seljo«, 1 bataljon I. Brigade VIII. Udarne Divizije i dio II. Diverzantskog bataljona.

Zadatak: Izvršiti rušenje željezničke pruge eksplozivom na dijelu Karlovac — Draganić i Desinec — Leskovac[2]. Za izvršenje prednjeg zadatka,

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 38—1/1, k. 1223.

[2] Iz izvještaja Štabova 8. i 34. divizije i depeša Štaba 4. korpusa NOVJ vidi se da je diverzija na komunikaciji Karlovac — Zagreb izvršena 30/31. oktobra. Pruga je porušena na 168 mjesta iako je neprijatelj intervenisao jakim snagama (opširnije o tome vidi tom V, knj. 35, izvještaj 8. i 34. divizije i Arhiv V.I.I., reg. br. 4—1, k. 433/1).

NAREĐUJEMO:

I. Brigada VIII. Udarne Divizije i 20 minera II. Diverzantskog bataljona:	Izvršiti sa minerima rušenje pruge Karlovac — Zagreb, na dijelu Karlovac (od odvojka pruge za Petrinju) do Draganića uz osiguranje 1 bataljona. Pokret do mjesta vršiti cestom do Blatnice pa južnom ivicom Prekblatničke šume.
Karlovačka Brigada i 20 minera II. Diverzantskog Bataljona:	Izvršiti će sa minerima rušenje pruge na dijelu od Desinca do Prevendara (zaključno), uz osiguranje od 2 bataljona. Osiguranje izvršiti 1 bataljonom na dijelu Desinec — Zdenčina, a II. Bataljonom na dijelu Zdenčina — Prevendari. Patrolama uhvatiti desno vezu sa brigadom »Franjo Ogulinac Seljo«. Most na potoku Okičnici porušiti ako je popravljen.
Udarna Brigada »Franjo Ogulinac Seljo« i 20 minera II. Diverzantskog bataljona:	Izvršiće sa minerima rušenje pruge na dijelu Prevendari (isključno) — Leskovac, uz osiguranje od 2 bataljona. Patrolama uhvatiti lijevo vezu sa Udarnom Karlovačkom Brigadom.
Mineri:	Mineri II. Diverzantskog bataljona javiće se 30.X. o.g. u jutro u Brigadama. Pri rušenju pruge osim ovih minera koristiti će Brigade i svoje minere i svoje jurišne pionirske vodove.
Tehničke pripreme:	Još u toku današnjeg dana Brigade će izuzeti iz otsjeka za naoružanje ove divizije eksploziv, i to: I. Brigada VIII. Udarne Divizije 100 kg., Udarna Karlovačka Brigada 200 kg., Udarna Brigada »Franjo Ogulinac Seljo« 200 kg. Uz ovaj eksploziv Brigadama će biti podijeljen srazmjerno i ostali pribor za miniranje. U toku sutrašnjeg dana izvršiti sve tehničke pripreme za rušenje i organizirati transport eksploziva do pruge na konjima. Voditi naročito računa o kišnom vremenu, jer je time paljenje mina otežano.
Početak akcije:	Početak akcije od Udarne Karlovačke Brigade i Udarne Brigade »Franjo Ogulinac Seljo« u 21,00 sat 30.X. o.g., a kod I. Brigade VIII. Udarne Divizije kada Štab Brigade ocijeni za najpovoljnije.

Sanitet:	Divizijsko previjalište i kirurška ekipa nalaziti će se u Pisarovini.
Znaci raspoznavanja:	Redovni.
Povratak:	Odmah po završenoj akciji sve jedinice će se vratiti u svoje baze. Narediti da u toku dana 31.X. o.g. osiguranje preuzmu na sebe one jedinice koje nisu učestvovale u ovoj akciji.
Napomena:	Istovremeno sa ovom akcijom vršiti će se rušenje pruge Zagreb — Sisak od strane II. Brigade VIII. Udarne Divizije[3] i Turopoljsko-posavskog Partizanskog Odreda[4].

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, potpukovnik:
Franjo Knebl

Komandant, potpukovnik:
M.[5] Dasović

---

3. U depeši Štaba 4. korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 1. oktobra 1944. o tome piše: »Noću 31.X. na 1.XI. o.g. jedinice VIII. div.[izije] porušile su prugu Zagreb — Sisak na 200 mjesta. Kod rušenja pruge neprijatelj je reagirao jakom vatrom«. (Arhiv V.I.I., reg. br. 4—17/1, k. 433/1.)

4 Turopoljsko-posavski NOP odred u sadejstvu sa dijelovima 2. diverzantskog odreda porušio je 30. oktobra 1944. prugu Zagreb — Sisak između Lekenika i Grede na 68 mjesta, a između Grede i Siska na 40 mjesta (Arhiv V.I.I., reg. br. 2—4, k. 121).

5 Martin

BR. 101

ZAPOVIJEST ŠTABA 40. DIVIZIJE NOVJ OD 29. OKTOBRA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA DA PORUŠE MOSTOVE NA KOMUNIKACIJI NOVA GRADIŠKA — LIPOVLJANI[1]

ŠTAB XL. DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. broj: 324/1944
dana: 29/X 1944 g.

ZAPOVIJEST:

(Sekcija Pakrac 1:100.000)

U cilju ometanja i povlačenja neprijateljskih motorizovanih i mehanizovanih snaga iz Srema prema Zagrebu

NAREĐUJEMO:

1. — *Omladinska Ud. Brigada:*

Zadatak:

Na sektoru od sela Mašića do sela Borovac uključivo porušiti sve mostove. Kao najglavnije mostove, most u selu Smrtiću na potoku Draževac, u selu Borovcu most kod crkve Sv. Martina[2].

2. — *XVIII. Udarna brigada:*

Zadatak:

Na sektoru od Borovca do Novske porušiti sve mostove na cesti. Kao najglavnije mostove porušiti sljedeće:

U donjem Rajiću most kod Jovića kuća, u Gornjem Rajiću most na potoku Bapljenac, most u Voćarici kod Jovanović kuća, mostove u Paklenici kod Peleševe kuće, u Starom Grabovcu most kod Dujića kuće[3].

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 23/4, k. 1298.

[2] Vidi dok. br. 102.

[3] Jedinice 18. brigade u sadejstvu sa dijelovima 1. diverzantskog odreda izvele su 29. oktobra 1944. slijedeće diverzije: između Novske i Okučana porušile su 3 mosta ukupne dužine 30 m, između Novske i Lipovljana 1 most dužine 8 m i u selu Rajića 1 most dužine 10 m. (Opširnije o tome vidi tom V, knj. 35, izvještaj Štaba 40. divizije i Arhiv V.I.I., reg. br. 2—4, k. 121.)

3. — Posavski NOP Odred

Z a d a t a k :

Na sektoru od Novske do Lipovljana na cesti porušiti slijedeće mostove:

Most na potoku Brestača, na potoku Muratovica i na potoku Subocka. Za izvršenje ovoga zadatka Posavski NOP Odred zatražiti će od XVIII. Udarne brigade potreban broj diverzanata.

4. — Početak napada:

29. X. 1944. g. u 22 časa. Do određenog vremena sve diverzantske grupe i potrebna osiguranja sa njima moraju biti na određenim mjestima.

Napomena: Poslije izvršenog zadatka, tj. poslije rušenja mostova, sve jedinice zaposješće položaje iznad mjesta gdje su mostovi porušeni, sa zadatkom spriječiti i onemogućiti svaki pokušaj neprijatelja da popravi mostove i da vrši saobraćaj cestom. Na položajima iznad porušenih mostova postaviti teška oružja i teške mitraljeze, teške bacače i Džon-Bul. Dobro se ukopati i položaje maskirati. Na položaju ostati cio dan te prema tome organizirati ishranu još u toku današnjeg dana. Položaji da se zaposjednu sa jačim snagama tako da neprijatelj ne može u prvom naletu da odbaci naše jedinice sa položaja.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU !

Politkomesar, potpukovnik:
I.[4] Vondraček

Komandant, potpukovnik:
V.[5] Kovačević

(M. P.)

Dostavljeno:
Štabu Omladinske Ud. Brigade
Štabu XVIII. Ud. brigade
Štabu Posavskog NOP Odreda.

---

[4] Ivan
[5] Vojo

BR. 102

IZVJEŠTAJ ŠTABA OMLADINSKE BRIGADE »JOŽA VLAHOVIĆ« OD 29. OKTOBRA 1944. ŠTABU 40. DIVIZIJE NOVJ O BORBI KOD MAŠIĆA I TRNAVE[1]

ŠTAB
OMLADINSKE UDARNE BRIGADE
»JOŽE VLAHOVIĆA«
NOVJ
Broj Op. sl.
Dana 29. X 1944.

Dostavlja operativni izvještaj.

ŠTABU XL DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE
(Sekcija Požega — Pakrac 1:100.000)

Dostavljamo Vam operativni izvještaj o borbi kod Mašića i Trnave.

1.) I. bataljon držao je položaj u šumi Duga Međa na natpisu Trnava, a sa jednom četom koja je osiguravala desni bok na slovu »S« od natpisa Smrtići. Položaj je bio povoljan, jer je ispred istog bio brisani prostor. Lijevi bok je osiguravala jurišna četa.

II. bataljon držao je položaj na južnoj ivici šume sa dvije čete, dok je sa jednom četom osiguravao desni bok.

IV. bataljon osiguravao je lijevi bok II. bataljona. Položaj istog bataljona bio je pogodan za sačekivanje neprijatelja, pošto je ispred njega bio brisani prostor, a i sama šuma je blizu ceste. To je bilo 25. X. 1944. Dana 26. X. 1944. IV bataljon postavio je zasjedu na južnoj ivici šume Vujanovac sa dvije čete svoga bataljona i jurišnom četom ove brigade, koja je bila pod komandom IV. bataljona za to vrijeme dok je jedna četa osiguravala desni bok, a lijevi bok osiguravao je II. bataljon.

2) Borbu je vodio naš I., II. i IV. bataljon, te jurišna četa.

3) Naše jedinice vodile su borbu sa dijelovima 284. njemačke divizije i sa ustašama 2. satnije 3. željezničke stražarske bojne, ustaške vojnice. Neprijatelj je išao u motorizovanoj koloni od 27 tenkova i 100 kamiona. Tenkovi su išli miješani između kamiona i to ne da su išli svi najedanput, nego u razmacima u manjim i većim grupama.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 35/8, k. 1296.

4) Neprijatelj se povlačio prema Zagrebu. Naša namjera bila je da što više potučemo neprijatelja i oštetimo motornih vozila, tj. da ometemo neprijatelja u njegovom povlačenju.[2]

5) Na osnovu donesene odluke ovoga štaba izdata je pismena zapovijest jedinicama, koju prilažemo.

6) Borba je počela 25. X. 1944. godine u 10 sati.

26. X 1944. borba je počela u 9,30 sati.

7) Borba je tekla povoljno po naše jedinice, pošto smo propustili jače snage, dok smo udarili na najslabije žestokom vatrom i uništili i potukli neprijatelja, dok se juriš nije mogao vršiti, pošto je neprijateljske vojske dosta bilo u selu Mašić i imali smo na cesti bunker i otvorili vatru na naš položaj, te smo se morali povući.

8) Postignuti su željeni rezultati. Zaplijenjeno i zarobljeno nije ništa. Uništeno je 6 kamiona i 4 luksuzna automobila, i 1 kola u kojima su se vozili ustaše i ubijena 3 konja. Neprijatelj je imao mrtvih 15 oficira i 70 vojnika, ranjenih 47 vojnika i oficira.

9) Naši gubici u tim borbama: bio je 1 lakše ranjen.

Dana 26. X 1944. naša patrola 3. čete III. bataljona sukobila se sa neprijateljem ispod sela Opatovca, gdje je 1 ranjen i 1 poginuo.

Izgubljene su 2 puške, od patrole koja se sukobila sa neprijateljem.

10) Utrošeno 3.366 metaka.

11) Naročito se istakao kao desetar i puškomitraljezac Kuprešan Slavko, kao i cijela jurišna četa.

12) U borbama su se svi dobro držali.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar-major: **Drago Bobetko** Oper. oficir-poručnik: **Basarić**[3] Komandant-major: **Sužnjević Nikola**

---

[2] Zadatak Omladinske brigade »Joža Vlahović« bio je prema zapovjestima Štaba 40. divizije da poruši sve mostove između sela Mašića i Borova i željezničku prugu Nova Gradiška — Okučani. U sadejstvu sa dijelovima 1. diverzantskog odreda brigada je 29. oktobra porušila u selu Borovac most dug 10 m a 1. novembra izvela je diverziju na pruzi između Okučana i Dragalića.

Napad na njemačku kolonu između Mašića i Trnave izveden je na inicijativu Štaba brigade (opširnije o tome vidi dok. br. 101 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 1—1, k. 488 A i 2—4, k. 121).

[3] Stanko

BR. 103

IZVJEŠTAJ ŠTABA 3. DALMATINSKE BRIGADE OD 29. OKTOBRA 1944. ŠTABU 9. DIVIZIJE NOVJ O NAPADU NA NEPRIJATELJSKU KOLONU NA KOMUNIKACIJI IMOTSKI — DUVNO[1]

ŠTAB
III. DALMATINSKE UDARNE BRIGADE IX. DIVIZIJE
29. X. 1944.

ŠTABU IX. DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE

Dostavljamo vam operaciski izvještaj iz borbe vođene 28. X. 1944 god. na komunikaciji Imotski — Duvno.

Naši položaji koje je držao naš III. i V. bataljon Ljut, Crnovro, Vitrenik, Kukavica veoma su dobri samo nepristupačni na samu komunikaciju zbog velike padine i jaruge, inače veoma podesne za napad.

Neprijatelj u sastavu »Vražje« divizije i još neki dijelovi Švaba u jačini od 30 kamiona, 2 tenka, 5 motocikla, 3 topa i 180 vojnika naišao je u 12,15 časova.

Naše namjere bile su ne dozvoliti neprijatelju da saobraća gore pomenutom komunikacijom i nanijeti mu što više gubitaka u ljudstvu i materijalu. U tu svrhu mi smo postavili naša dva bataljona na gore pomenute položaje sa kojih bi najbolje mogli pristupiti izvršenju našega zadatka. Lijevo od nas prema Mesihovini nalazi se XIII. Južnodalmatinska brigada.

Namjere neprijatelja bile su probiti se za Duvno.[2]

Zapovijesti izdate su pismene a na položaju komandanti bataljona izdali su usmene zapovijesti.

Borba je započela kod našeg III. bataljona, ali je neprijatelj uporno htio da produži naprijed i borbu je uglavnom vodio V. bataljon, koji je zaustavio jedan dio kolone i sa jednom četom izvršio juriš na samu cestu. Neprijatelj je sa kolonom se zaustavio i izbacio svoju pješadiju lijevo u pravcu Klanac ušica. Poslije prešao je na položaj XIII. brigade s kojim su oni dalje vodili borbu. Borba se završila u 19 časova kod V. bataljona, dok kod III. bataljona u 15 časova.

Naš zadatak nije postignut pošto mi nijesmo uspjeli zadržati neprijatelja i isti se je probio za Duvno. Neprijateljski

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 25—1/6, k. 845.

[2] Vidi primjedbu br. 6 uz dok. br. 66 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 56—2, k. 842 A.

gubici 50 mrtvih i toliko ranjenih, zarobljeno je: 3 Nijemca, 1 ustaša i 1 Talijan. Zaplijenjeno je 2 šarca, 16 pušaka, 2500 metaka 7,9 mm, 1500 6,5 mm, 80 ručnih bombi, 3 kante benzina, 100 paklića duhana i nešto cigareta, šećera i nešto vojničke spreme. Zapaljena su 4 kamiona a više njih onesposobljeno. Zaplijenjeno je još 40—45 sanduka topovske municije 105 i 75 mm koja je ostala na cesti a koju smo naredili da se izvuče.

Naši gubici: 2 mrtva (Talijana) i 5 ranjenih (Talijana).

Utrošeno je 10.000 puščane i mitraljeske municije.

U ovoj akciji nije bilo lica koji su se naročito istakli; čitav V. bataljon istakao se je veoma dobro i založio se da bi izvršio dati mu zadatak u čemu je u mnogome i uspio, jer zarobljenici (4) kao i ostali materijal i sprema većinom su zaplijenjeni od našeg V. bataljona.

Akcija koja je izvedena nije izvedena onako kako bi trebalo, pošto III. bataljon nije zadržao neprijatelja i isti je prošao kroz njegove položaje i on nije mogao da dođe do izražaja. V. bataljon angažirao se veoma dobro, naročito rukovodioci koji su se veoma zalagali. Bataljoni trebali su se obadva više zalagati, pošto su imali pred sobom neprijatelja demoralisanog koji se povlačio i sa jačim angažovanjem mogli su još više da mu nanesu gubitke. Nije bilo sadejstva u borbi sa XIII. brigadom i ako je naš V. bataljon bio povezan sa njima, sa boljim sadejstvom moglo se je mnogo više doprinijeti izvršenju ove akcije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za Štab brigade
Načelnik Štaba kapetan:
Sveto Katić

BR. 104

NAREĐENJE ŠTABA 7. DIVIZIJE NOVJ OD 30. OKTOBRA 1944. ŠTABOVIMA 3. I 4. BRIGADE DA UBRZAJU PREBACIVANJE JEDINICA PREKO SAVE[1]

ŠTAB
VII. UDARNE DIVIZIJE IV. KORPUSA N.O.V.
JUGOSLAVIJE
Op 556
30 X 1944

Dosadanje prebacivanje preko Save ide vrlo sporo i dosta neorganizovano. Mnogi štabovi i starješine ne pridržavaju se propisa o prevoženju, ne rukovode ukrcavanjem i iskrcavanjem i ne vode dovoljno računa da im se jedinice što prije prevoze u redu i vojnički.

Voda neprekidno raste i ukoliko se ne uloži puno truda prebacivanje će postajati sve teže. Divizija mora biti prebačena preko Save 31. X. 44 do 16 časova, zatim će produžiti pokret za Baniju.[2]

Od 11 do 19 časova prebačeno je svega dva bataljona III. brigade, što nam jasno govori da je prebacivanje suviše sporo.

Za prebacivanje stoje na raspoloženju jedna skela, koja može da prevozi 50 ljudi ili 10 konja sa konjovodcima. Također imaju i 3 veća čamca, koji mogu prevoziti 15—20 ljudi. Po proračunu ukrcavanje, prevoženje, iskrcavanje i povratak može da se izvrši za 20 minuta. Prema tome stoji nam dovoljno vremena da se sve uredno prebaci, samo maksimalno iskoristiti sredstva za prebacivanje, koja imamo.

Prebacivanje se ima vršiti po jedinicama kako slijedi:
Dva bataljona IV. brigade (prebacuju se ovog momenta),
Prateća četa III. brigade
Protivkolska baterija
Komora III. brigade
Dijelovi štaba divizije
Komora i prateća četa IV. brigade
Preostale mitraljeske čete III brig.
Preostale mitraljeske čete IV. brig.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 35/1, k. 813.

[2] Dijelovi 7. divizije vraćali su se tada iz sjeverozapadnog dijela Hrvatske, gdje su po naređenju Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske vodili borbe od polovine avgusta 1944 (vidi dok. br. 18, 24, 34, 40, 57 i 89 u ovoj knjizi i tom V, knj. 31, dok. br. 51).

Po prebacivanju ovih jedinica III. brigada ostaviće u Lonji na osiguranju jedan bataljon, a jedan prebaciti u Suvoj, a IV. brigada ostaviće jedan bataljon na osiguranju kod Mužilovčice, a jedan bataljon odmah uputiti da se prebaci. Znači zadnji se prebacuje jedan bataljon III. brigade i jedan bataljon IV. brigade, koji će biti kao zaštitnica.

Štabovi i odgovorne starješine vodiće strogo računa da se prebacivanje vrši najvećom brzinom i u redu. Lađarima pomoći dodjeljujući im borce koji znaju veslati, a još bolje je da se nađu civili koji znadu dobro veslati. Kod ukrcavanja, prevoženja i iskrcavanja mora da se nalaze određene starješine, koje će rukovoditi ovim poslom. Ima da se čuje komanda samo oficira i lađara.

Kod ukrcavanja nalaziće se dežurni oficir štaba divizije, koji će kontrolisati da li se prebacivanje vrši u redu. Ujedno njegova će dužnost biti da obavijesti jedinicu koja treba doći radi prevoženja kada za to bude vrijeme.

Za svaki propust i nezalaganje u ovom poslu uzimaće se na strogu odgovornost odgovorne starješine.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik, major:
Jovo Lončar

(M. P.)

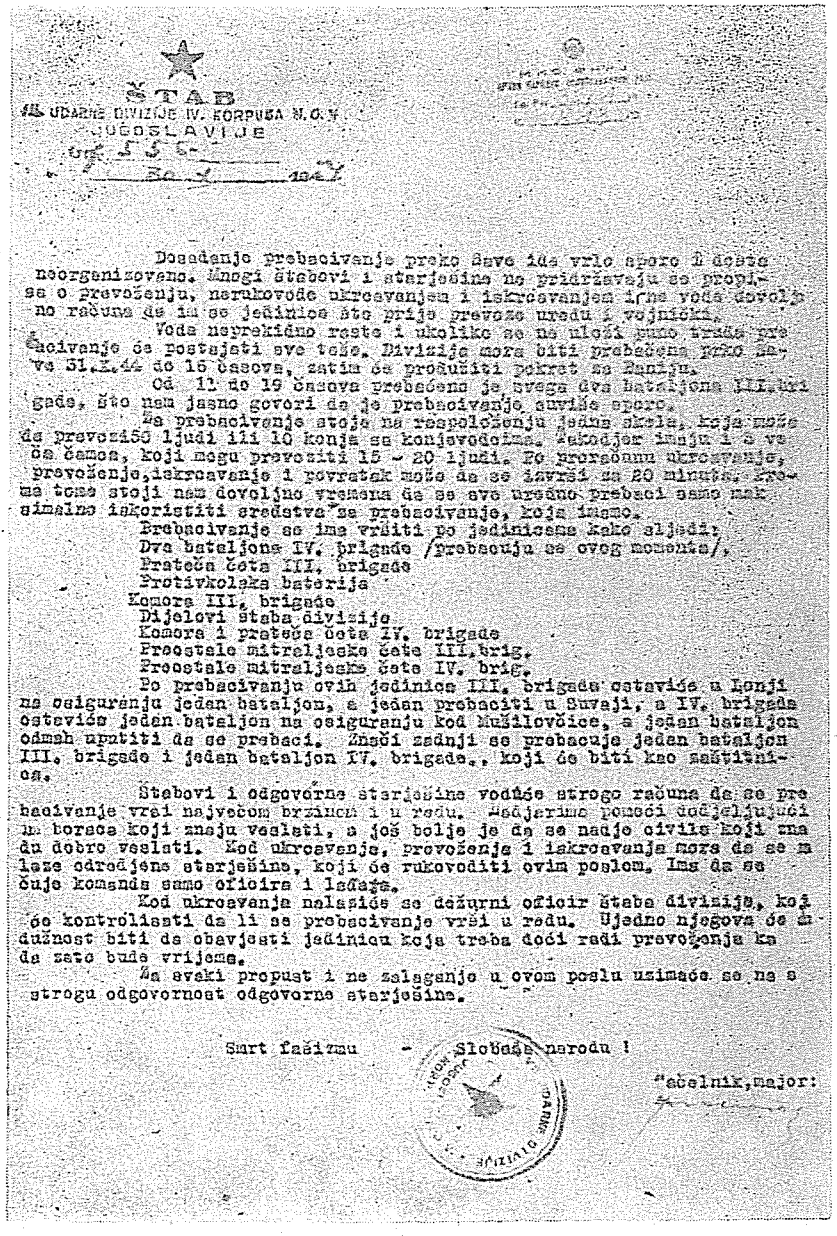

ŠTAB
III. UDARNE DIVIZIJE IV. KORPUSA N.O.V.
JUGOSLAVIJE

Dosadanje prebacivanje preko Save ide vrlo sporo i dosta neorganizovano. Mnogi štabovi i starješine ne pridržavaju se propisa o prevoženju, nerukovode ukrcavanjem i iskrcavanjem i ne vode dovoljno računa da im se jedinice što prije prevoze uredu i vojnički.

Voda neprekidno reste i ukoliko se ne uloži puno truda prebacivanje će postajati sve teže. Divizija mora biti prebačena preko Save 31.X.44 do 16 časova, zatim će produžiti pokret za Baniju.

Od 11 do 19 časova prebačeno je svega dva bataljona III. brigade, što nam jasno govori da je prebacivanje suviše sporo.

Za prebacivanje stoje na raspoloženju jedna skela, koja može da prevozi 50 ljudi ili 10 konja sa konjevodcima. Takodjer imaju i 3 veća čamca, koji mogu prevoziti 15 - 20 ljudi. Po proračunu ukrcavanje, prevoženje, iskrcavanje i povratak može da se izvrši za 20 minuta. Prema tome stoji nam dovoljno vremena da se sve uredno prebaci samo maksimalno iskoristiti sredstva za prebacivanje, koja imamo.

Prebacivanje se ima vršiti po jedinicama kako sljedi:
Dva bataljona IV. brigade /prebacuju se ovog momenta/,
Prateća četa III. brigade
Protivkolska baterija
Komora III. brigade
Dijelovi štaba divizije
Komora i prateća četa IV. brigade
Preostale mitraljeske čete III. brig.
Preostale mitraljeske čete IV. brig.

Po prebacivanju ovih jedinica III. brigada ostaviće u Lonji na osiguranju jedan bataljon, a jedan prebaciti u Suvaji, a IV. brigada ostaviće jedan bataljon na osiguranju kod Mušilovčice, a jedan bataljon odmah uputiti da se prebaci. Znači zadnji se prebacuje jedan bataljon III. brigade i jedan bataljon IV. brigade., koji će biti kao zaštitnica.

Štabovi i odgovorne starješine voduće strogo računa da se prebacivanje vrši najvećom brzinom i u redu. Nadjarima pomoći dodjeljujući im boraca koji znaju veslati, a još bolje je da se nadje civila koji znadu dobro veslati. Kod ukrcavanja, prevoženja i iskrcavanja mora da se nalaze odredjene starješine, koji će rukovoditi ovim poslom. Ima da se čuje komanda samo oficira i lađara.

Kod ukrcavanja nalaziće se dežurni oficir štaba divizije, koji će kontrolisati da li se prebacivanje vrši u redu. Ujedno njegova će dužnost biti da obavjesti jedinicu koja treba doći radi prevoženja ka da zato bude vrijeme.

Za svaki propust i ne zalaganje u ovom poslu uzimaće se na s strogu odgovornost odgovorne starješine.

Smrt fašizmu - Slobodu narodu !

Načelnik, major:

Fotokopija dokumenta br. 104

BR. 105

IZVJEŠTAJ POLITIČKOG KOMESARA 8. DIVIZIJE OD 30. OKTOBRA 1944. POLITIČKOM KOMESARU 4. KORPUSA O MORALNO-POLITIČKOM STANJU I POLITIČKOM RADU U JEDINICAMA I NA TERENU[1]

POLITKOMESAR VIII. UDARNE DIVIZIJE
N.O.V. JUGOSLAVIJE.
30. X. 1944 god.

Politički izvještaj za mjesec
oktobar 1944 god. dostavlja.—

POLITKOMESARU IV. KORPUSA N.O.V.J.

Naša Divizija bez III. Brigade za posljednjih mjesec dana kretala se na teritoriji Banije i Pokuplja. III. Brigada ostala je na Kordunu, sa zadatkom zatvaranja pravaca prema neprijatelju. Za vrijeme boravka na Baniji vojničkih uspjeha bilo je i to: na želj. stanici Šaš, Živaja i selo Cerovljani.[2] Na teritoriji Pokuplja imali smo neuspjelu operaciju na Žažinu[3] i uspješno osiguranje operacije na selo Mavračići[4], koju je operaciju izvodila Karlovačka brigada XXXIV Divizije. Osim toga bilo je još i uspješno rušenje pruge sjeverno i južno od Lekenika, te manje zasjede na komunikaciji. III. Brigada za vrijeme boravka na Kordunu imala je djelomičnog uspjeha na postavljanju zasjeda.—

Operaciju na Šaš, Živaju i Cerovljane izvela je naša II. Brigada uspješno. Pripreme za operaciju bile su temeljite, a odlika naših jedinica u brzom i energičnom napadu te prodornosti. Borba je trajala za želj. stanicu Šaš 2 sata, nakon čega je neprijatelj bio potpuno uništen.—

U Pokuplju operaciju na Žažinu izvodila je naša I. Brigada neuspješno. Pripreme za operaciju izvedene su svestrano i detaljno sa čitavim komandnim kadrom i borcima. Operacija nije uspjela iz razloga što je bio noćni napad i nije se moglo

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 14—1/13, k. 872.

[2] Vidi dok. br. 19.

[3] Jedinice 8. divizije napale su Žažinu 14/15. oktobra (vidi dok. br. 35, 36 i 53).

[4] Njemačko-ustašku posadu u selu Mavračići napala je i uništila Karlovačka brigada 23/24. oktobra. Prva brigada 8. divizije obezbjeđivala je napad od Zdenčine i Klinča Sela (opširnije o tome vidi dok. br. 68, 69 i 78).

podesiti sadejstvo teškog oružja, te žilav otpor neprijatelja i uzak sistem neprijateljske odbrane.—

III. Brigada koja je ostala na Kordunu sa zadatkom zatvaranja pravaca prema neprijatelju nije se dovoljno snašla i ograničila se na čekanje dok neprijatelj pravi upade u naš oslobođeni teritorij. U posljednje vrijeme aktivnost Brigade povećala se.—

U svim ovim operacijama zapaženo je da su borci išli dobro i u noćnim operacijama, dok kod komandnog kadra zapaženo je da se nije dovoljno snalazio u operacijama na naseljena mjesta, kako i na koji način zauzeti pojedine tačke, uništiti ih i organizovati otpor u slučaju protunapada sa strane neprijatelja. U ovim operacijama vidnog rezultata dale su pripreme koje se vrše detaljno, a što je bio predlog i pomoć Štaba Korpusa. Dosadanji način priprema vršen je po jednom šablonu na taj način što su se odredili pravci nastupanja bez detaljnijih priprema.—

STANJE KOD NARODA I POLITIČKI USPJESI:

Narod krajeva kroz koje smo prolazili vrlo lijepo nas je dočekao, a naročito narod Pokuplja. Narod Banije odnosno onog teritorija koji je pod stalnom kontrolom naše vojske dočekao nas je bolje nego narod sela uz komunikacije gdje se osjeća četničko djelovanje kao što je slučaj u selima »Trokuta«. Uspješnim izvođenjem operacija na Šaš i Živaju, te održanim zborovima sa narodom koji su dobro uspjeli, imalo je dobrih rezultata i izvjestan broj četnika iz tih sela vratio se svojim kućama.—

Narod Pokuplja većim dijelom je u N. O. B., dok ima krajeva gdje pokret nije obuhvatio sve mase, a razlog je djelovanje Mačekove politike i ostale neprijateljske propagande, te nepravilnim radom pojedinih organizacija na terenu, koje nisu shvatile u dovoljnoj mjeri do kakve je tačke došao N. O. P. i šta treba učiniti da se sve mase obuhvate pokretom i da se na taj način oslabi neprijateljski tabor. U ovim krajevima narod je većinom prihvatio politiku N. O. B, ali uslijed vrlo aktivne propagande neprijatelja i nedovoljnim reagiranjem na istu od strana pozadinskih vlasti i nedavanja smjera za rad nižim organizacijama, te nepravilan odnos prema onima koji nisu na prvi korak u N. O. P.[5] dovodi do toga, da još uvijek, ali vrlo mali broj ljudi voljni su da odu neprijatelju.—

Zborovi koji su se održali sa narodom na ovome terenu većim dijelom uspjeli su, no ipak osjeća se, da nisu bili dovoljno

[5] Riječ je o nepravilnom odnosu prema onima koji su kasnije prišli narodnooslobodilačkom pokretu.

organizovani. Proslava oslobođenja Beograda proslavljena je sa narodom i vojskom i narod se odazvao u velikom broju. Odnos prema narodu od naše strane bio je pravilan, grešaka nije pravljeno, osim manjih prestupa i grešaka koje nisu tako teške prirode.—

Sa ovoga terena došlo je u naše jedinice oko 350 boraca koji su proveli neko vrijeme na kursu, a sa prethodnim pripremama kod naših jedinica primljeni su dobro. Jedan broj ali manji odasuo se i preduzete su mjere da se povrate. Ti novi drugovi zadovoljni su, raspoloženi, brzo se saživljuju u našim jedinicama. Rad sa njima je svestran i željni su znanja. Kotarski N. O. O. Sisak učinio je jednu grešku u tome što je rekao da te borce treba dodijeliti XXXIV. Diviziji, a ne VIII. Diviziji, jer su oni sa ovoga terena. Posjete koje dolaze tim drugovima zadovoljne su sa njihovim prijemom.—

Politika Mačeka ovdje je aktivna, a pomalo osjeti se i među novodošlim i dat je smjer za rad i brzo će zagasnuti u našim jedinicama.—

OPĆENITO STANJE:

Naša Divizija je solidna Divizija, manevarska, brzo-pokretljiva, organizaciono jaka, ali nije na dovoljnoj visini probojna moć, obzirom na starost i organizacionu jakost. Rad rukovodilaca, a naročito nižih, nije bio aktivan i raspoloženje i živahnost nije na visini. Disciplina kod naših jedinica jest strojeva, ali ne borbena. To se pokazalo za vrijeme operacija. Dat je smjer kako će se razbiti takva formalna disciplina i dobiti borbena. Moral kod naših jedinica nije uvijek na istom stepenu, nekad je u opadanju, a nekad u porastu. Naši rukovodioci teško uviđaju razlog opadanja ili uopšte da li je u opadanju ili porastu. U jedinicama ima izvjestan broj ljudi nezadovoljnika koji nisu još uvjereni u sve. Naši borci očekuju mnoge veće događaje i promjene nego što jesu. Njihov polet sada dosta je velik, želja za znanjem i interesovanjem u svemu osjeti se. Svijest boraca nije još uvijek na potrebnoj visini. Još uvijek desi se negodovanje pa i odbjegavanje koje je minimalno. Naši borci i rukovodioci vjerovali su da je dolaskom Crvene armije sve gotovo, a starješine nisu uvidili krupne promjene u N. O. P. koji je ušao u svu širinu i da baš sada treba nastati prekretnica u našem radu, a ne po starom. Nama je svima za pripisati grešku, jer smo vodili politiku skorog svršetka rata. Kampanje koje se vode u našim jedinicama, ako se pravilno postave ima rezultata, ali ako nije dovoljna kontrola i stalno se ne osvježuju brzo izblijede. Partijske organizacije u pojedinim jedinicama dosta su slabe. Teško uočavaju probleme i ako ih uoče

ne znaju dati smjer za rad ili ih shvate preteško, tako da ih pomalo shrvaju. U posljednje vrijeme osjeća se veća živost u našim jedinicama. Stvoren je plan rada koji je jedinstven. Čitav komandni kadar prodrman je iz temelja i krenuo je.

Kulturno-prosvjetni rad u posljednje vrijeme dao je rezultata. Daju se usmene novine kod svih jedinica. Dopisništvo i štampa također je oživilo. Stvorene su čitalačke grupe po jedinicama. Posvećuje se pažnja odgoju naših boraca, držanju ulaskom u gradove itd.

Stanje u Štabu Divizije. Od posljednjeg izvještaja organizaciono nije se ništa promijenilo. Kolektivan rad i odluke donašaju se. Štab kao cjelina uočava probleme i daje veću pomoć podređenim štabovima, što se naročito očituje u pripremama za operacije. Štab živi dovoljno vojnički. Pomoć Štaba referentima također je dovoljna, a odnos pravilan. Jedinice pri štabu sređene su.—

Stanje u Štabovima Brigada: Štab I. Brigade je potpun. Komandant major Mikašinović[6] snašao se u dužnosti, dobar je drug i rukovodilac. Komesar u zadnje vrijeme krenuo je i zadovoljava.[7] Načelnik drug Miljković[8] snašao se je i zadovoljava, vrlo je omiljen među borcima i rukovodiocima. Operativni oficir drug Pavlović energičan je i ima volje za rad. Sam štab nije davao dovoljnu pomoć nižim štabovima. Stručnom osposobljavanju posvećuje se više pažnje. Pomoćnik komesara drug Radojčić uvodi se u dužnost. Štab kao cjelina zadovoljava.—

Štab II. Brigade je potpun. Komandant major Vojnović[9] zadovoljava, energičan i dobar rukovodilac. Komesar Kukić[10] snašao se dosta dobro, mora posvetiti više pažnje svojoj ličnoj izgradnji. Njegov nastup i komesarsko držanje dobro je. Štab po pitanjima naređenja i izvršenja istih zalaže se dosta. Načelnik novi kapetan Žutić[11] uvodi se u dužnost. Pomoćnik komesara drug Zrinjanin[12] dobro zapaža i dobar je rukovodilac.—

Štab III. Brigade. Taj Štab je najmlađi i nije stekao još dovoljnu kontrolu čitave Brigade....

Pored ostalih zadataka stoje pred nama još i pozabaviti se sa novodošlim, stručno osposobljavanje štabova i veću pomoć podređenim štabovima. Veću pomoć podređenim štabovima

---

[6] Simo
[7] Dušan Baić
[8] Joco
[9] Mihajlo
[10] Miloš
[11] Mirko
[12] Rade

mislim u tom, da se po svakom problemu dade smjer za rad, što naročito važi za štabove Brigada prema štabovima bataljona, a ne kao dosad samo pomoć na konferencijama štabova.—

Intendantura i sanitet bez promjena.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, p.pukovnik:
D.[13] Hrstić

(M. P.)

BR. 106

IZVOD IZ RELACIJE ŠTABA 19. DIVIZIJE NOVJ O BORBAMA OD 27. DO 30. OKTOBRA 1944. GODINE[1]

ŠTAB XIX UDARNE DIVIZIJE
OPERATIVNI OTSJEK

RELACIJA

. . .

I.

PERIOD OD 27 — 30.X.1944.

U vezi sa uspješnim dejstvom i napredovanjem XX i XXVI divizije u pravcu Šibenika, Drniša i Knina,[2] a imajući u vidu težak položaj okupatora u ostalim krajevima naše zemlje i njegovu težnju da svoje glavne snage preko Mostara i Sarajeva izvuče u pravcu Broda, pretpostavljalo se je da će njemačka 373 divizija dati jačeg otpora u okolini Knina, te vodeći borbu za dobitak u vremenu osigurati ljevi bok glavnim snagama koje su se povlačile naprijed označenim pravcem.

Štab VIII Korpusa uviđajući potrebu da i XIX divizija učestvuje u presijecanju neprijateljske otstupnice iz Knina, pa

[13] Dušan

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 1—1/2, k. 1021.

[2] Vidi dok. br. 87, 114 i 115 u ovoj knjizi, tom V, knj. 35, izvještaj Štaba 26. divizije Štabu 8. korpusa NOVJ od 17. novembra 1944, Arhiv V.I.I., reg. br. 5—7, k. 1103, 1—2, k. 1030 i »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945«, knj. 2, str. 417—426.

i u eventualnoj blokadi Knina, u svojoj depeši od 26. X. stavio je u zadatak našoj diviziji[3] da prethodno likvidira neprijateljska uporišta u Đevrskama, Smrdeljama i Roškom Slapu, te da na taj način, odbacujući neprijateljske snage na lijevu obalu r. Krke, olakša dejstvo ostalih snaga Korpusa i istovremeno da ovom svojom akcijom osigura pozadinu divizije u njenom kasnijem napadu na komunikaciju Otrić—Zrmanja—Pađene—Knin.

U momentu prijema depeše za ovu akciju štab divizije nalazio se je u s. Parčiću, dok su se ostale jedinice nalazile u slijedećem rasporedu:

V brigada. Operativni dio štaba sa 2 bataljona i četom pratećih oruđa u zajednici sa komletnom VI brigadom u napadu na utvrđeno neprijateljsko uporište Obrovac.[4] Administrativni dio štaba sa 2 bataljona i ostalim prištapskim dijelovima u Benkovcu i njegovoj neposrednoj okolici.

VI brigada na liniji Zaton—Muškovci—Žegar u napadu na Obrovac.

XIV brigada održavala je kontakt sa neprijateljem na liniji Lišane—Mostine—Đevrske—Varivode—Smrdelje. Štab brigade u s. Ivkovići.

Radi likvidacije označenih uporišta i prikupljanja snaga za kasniji napad divizije na komunikaciju odustalo se je od dalje borbe za Obrovac i brigadama su date direktive po kojima su izvršeni pokreti:

(sekcije: Novigrad, Žirje, Šibenik i Knin — 1:100.000)

V brigada nakon usiljenog dnevnog marša 27. X. navečer koncentrisana je u okolini Kistanja isturivši svoj III i IV bataljon na predstražu prema neprijateljskim uporištima u Roškom Slapu i Smrdeljama.

VI brigada nakon izvršenih marševa tokom 27. i 28. X. koncentrisala se je u okolini Ervenika.

XIV brigada na liniji Mostine—Đevrske održavajući kontakt sa neprijateljem u tim uporištima.

Po oslobođenju Ravnih kotara neprijatelj je održavao svoje posade u Bribirskim Mostinama, Đevrskama i Roškom Slapu, kao i usamljena uporišta u Obrovcu, Zadru, Skradinu itd. u cilju vezivanja jedinica naše divizije, a radi eventualnog izvlačenja svojih snaga kroz te krajeve. U ovakvoj svojoj težnji, a ne raspolažući sa dovoljnim snagama neprijatelj nije raspo-

---

[3] Vidi direktivu br. 3 Štaba 8. korpusa NOVJ od 26. oktobra 1944, dok. br. 87.

[4] O borbama jedinica 19. divizije za Obrovac od 14. do 26. oktobra 1944. vidi dok. br. 88.

lagao sa nekim određenim i uređenim položajima za odbranu, već se je ograničio na direktnu odbranu ovih sela prepuštajući njihove posade mogućnosti opkoljavanja i uništenja sa naše strane.

Podaci o neprijatelju:

Bribirske Mostine: Posada se sastojala od 100 Nijemaca, 60 ustaša i 25 četnika, sa 3 teška bacača i 10 automatskih oruđa. Linija neprijateljske odbrane protezala se je samom ivicom sela. Fortifikacijske pripreme sastojale su se iz običnih bunkera od suvozida za automatska oruđa i rovova i bunkera za strijelce. Pred glavnom linijom odbrane mjestimično su postojale prepreke od bodljikave žice, a mjestimično minska polja. Plan odbrane i raspored njegovih snaga bili su poznati (prilog br 1).

Đevrske: Posada se sastojala od oko 180 Nijemaca i 100 četnika, sa 2 topa 150 mm, 2 topa 105 mm, 5 teških bacača, 2 tenka i 14 šaraca. Linija odbrane i fortifikacijske pripreme, kao i u Bribirskim Mostinama (prilog br. 1 i 2).—

Smrdelje: Jačina 40 Nijemaca i oko 130 četnika. Naoružanje: 1 teški bacač, 3 šarca, 1 laki bacač, 1 pokvareni tenk, 1 teški mitraljez i 4 p. mitraljeza. Linija odbrane i fortifikacijske pripreme, kao i u prethodnim garnizonima.—

Roški Slap: 60 Nijemaca i 150 ustaša sa 1 teškim bacačem, 2 topa 105 mm i jedna baterija topova 75 mm (kod s. Širitovaca), 4 p. a. mitraljeza, 3 teška mitraljeza i 3 šarca. Linija odbrane bila je postavljena oko garnizona na lijevoj i desnoj obali r. Krke. Fortifikacijske pripreme linija odbrane i tačan raspored snaga nije bio poznat.

Naše snage: Kompletna V i XIV brigada sa 2 topa 105 mm i 1 topom 75 mm pod komandom komandanta divizije ppukovnika Parmač Stanka i komesara ppukovnika Babić Petra.

(vidi skicu br. 1)

Obzirom na nadmoćnost naših snaga štab divizije donio je odluku da se jednovremeno pristupi likvidaciji Đevrsaka, Smrdelja i Roškog Slapa, a posada u Bribirskim Mostinama da se drži pod kontrolom i da joj se spriječi bijeg iz garnizona.

Na osnovu ovakove odluke plan napada u glavnom bio je slijedeći:

XIV. brigada: sa 2 bataljona potpomognuta sa topovima 105 mm, pristupa likvidaciji neprijateljske posade u Đevrskama, 1 bataljonom zatvara otstupnicu neprijatelja iz Bribirskih Mostina, a 1 bataljonom u rezervi.

V. brigada: sa 2 bataljona potpomognuta sa 1 brdskim topom 75 mm pristupa likvidaciji Smrdelja i Roškog Slapa, a sa

2 bataljona u rezervi u Smrdeljskom gaju, s tim da se 1 četa iz rezerve izdvoji u cilju zatvaranja neprijateljske otstupnice od Đevrsaka prema Smrdeljama.

Kninski Odred u ulozi izviđačko-zaštitničkog odreda vrši pritisak na Pađene i Oćestovo i na taj način oslanjajući se na VI. brigadu koja se je koncentrisala u Erveniku, osigurava akciju divizije.

Prema ovome planu 27. X. izdata je zapovijed[5] (prilog br. 3).

Borba je počela 28. X. 1944. god. u 10.00 sati napadom I. i IV. bataljona XIV. brigade na Đevrske i IV. bataljona V. brigade na Roški Slap. Borba kod Smrdelja, zbog zakašnjenja u pripremama, otpočela je oko 12.30 sati.

Odmah u početku moglo se je predvidjeti da dnevna borba neće donijeti željeni uspjeh, jer je neprijatelj iz svojih utvrđenja, sa dobro pripremljenim planom vatre, bio u stanju braniti prilaze selima i osujetiti svaki naš pokušaj prodora.

U toku dana strijeljački stroj je prišao na domet jake pješadijske vatre, a uslove za daljnje prodiranje trebala je stvoriti artiljerija rušeći pojedina neprijateljska gnijezda otpora. Međutim i pored toga što su topovi 105 mm počeli već od 10.30 sati tući neprijatelja u Đevrskama, ipak nije bilo željenih rezultata, jer se je na jednom topu već u početku pokvarila kočnica, a preostali top trebalo je da igra ulogu pratećeg oruđa što nije odgovaralo njegovim balističkim osobinama, te nije bio u stanju pogoditi pojedine bunkere. Teški bacači, u nedostatku artiljerije, korišćeni su većim dijelom za kontrabatiranje neprijateljske artiljerije i bacača, koja se je nalazila na uspješnom dometu, a samo manjim dijelom korišćeni su kao prateće oruđe pješadije.

Slična situacija bila je kod Smrdelja i Roškog Slapa (na topu 75 mm pukao okidač).

Pod ovakvim okolnostima proboj neprijateljske glavne borbene linije i pored izrazite nadmoćnosti naših snaga, nije se u toku dana mogao očekivati.

U 13.00 sati avionski mitraljez 15 mm (demontiran sa uništenog liberatora), koji je bio postavljen uz cestu Đevrske—Gošići svega oko 80 met. od neprijateljskih bunkera na sjeverozapadnoj ivici sela, uspio je svojom vatrom uništiti jedan bunker, a nešto kasnije i drugi bunker. Poslije ovoga preduzet je juriš, ali neprijateljske posade unakrsnom vatrom sa susjednih oslonaca i frontalno iz preostalog trećeg bunkera, odbile su naše snage (vidi skicu br. 2).

[5] Vidi dok. br. 92.

U 14.30 sati top 105 mm tukao je svojom vatrom raskrsnicu puteva i kuće pozadi uništenih bunkera, da bi spriječio neprijatelju uvlačenje pojačanja radi konsolidacije linije. Oko 17.00 sati vatrom avionskog mitraljeza uništen je i treći bunker. Štab brigade uviđajući prednosti ovoga momenta, prenio je vatru iz bacača na susjedne oslonce, a sa jednim vodom druge čete IV. bataljona izvršen je juriš. Koristeći sumrak i nevrijeme (kišu) borci su presjekli žicu, upali u selo i uz neznatan otpor ovladali kućama na raskrsnici.

Nakon ovog uspjeha i pretstojeće noći neprijatelj je pojačao svoju vatru na cijelome frontu i vjerovatno za to vrijeme izvršio pripreme za izvlačenje iz borbe. U 18.30 sati neprijatelj je većim dijelom svojih snaga predvođenim sa 1 tenkom izvršio prodor kroz strijeljački stroj II bataljona i preduzeo otstupanje prema Smrdeljama.

II. bataljon V. brigade kome je naređeno da sjeverno od Smrdelja dočeka i potuče otstupajućeg neprijatelja, nije izvršio postavljeni zadatak, jer je zamorena vojska nakon jučeranjeg usiljenog marša i kišnog vremena prilično krzmala, a neprijatelj i suviše naglo otstupao. Nagla pojava neprijatelja iznenađujuće je delovala i na III. bataljon V. brigade, koji je u tom momentu vodio ulične borbe sa neprijateljem, te u nastaloj pometnji neprijatelj je produžio pokret skupa sa posadom iz Smrdelja.

Gotovo da bi se neprijatelj izvukao bez većih gubitaka, da se nisu pojavile dvije sretne okolnosti: uništenje jednog kamiona od mine 200 met. južno od Smrdelja i pojava I. bataljona V. brigade, koji je preko Matijevića stanova kretao za Rupe — Dubravice—Skradin. Bataljon, a naročito niži rukovodioci, prilično su se snašli i rastrojenom neprijatelju nanijeli osjetnih gubitaka. Neprijatelj se koristeći noć slijepo i brzo probijao i sa ostatkom svojih snaga stigao u Roški Slap.

Do momenta neprijateljskog povlačenja iz Đevrsaka na ostalim položajima nije bilo osobitih događaja sem što je III bataljon V. brigade u sumrak počeo prodirati sa jugozapadne strane u s. Smrdelje i do momenta nailaska neprijatelja iz Đevrsaka uspio je ovladati skoro sa pola sela.

Uviđajući slabost neprijatelja štab divizije pred mrak izdao je naređenje štabu V. i XIV. brigade, da upute po jedan bataljon radi dejstva prema Skradinu.

Borbe su završene do 21.30 sati.

Gubici neprijatelja u ovim borbama iznose: 77 ubijenih i 22 zarobljena.

Zaplijenjeno: 1 top 105 mm, 2 t. bacača, 1 laki bacač, 3 t. mitraljeza, 3 p. mitraljeza, 1 šarac, 96 pušaka, 6 pištolja, 2 va-

gona topovske i minobacačke municije, 1 radiostanica i drugog ratnog materijala.

Uništeno: 1 tenk, 1 top 105 mm, 1 kamion, 1 poljska kuhinja i 1 kola sa zapregom.

Naši gubici: 6 mrtvih i 56 ranjenih.

Nakon završene borbe prema naređenju štaba divizije, koga je komandant usmeno prenio štabovima brigada, V. brigada preduzela je 29. X. u 12.00 sati marš ka Mokrom Polju, a XIV. sa I. bataljonom držala je položaj prema Roškom Slapu, a III bataljon sa predstražnim dijelovima na Velikoj Glavi zatvarao je pravac od Skradina, II. i IV. bataljon kao rezerva u s. Bratiškovcima, a štab brigade u Smrdeljama.

Osvrćući se na ove borbe, dolazimo do zaključka da je akcija sa operativnog stanovišta uspješno izvedena, jer je neprijatelj protjeran preko r. Krke i na taj način osigurana je pozadina divizije za izvršenje njenog glavnog zadatka. Sa taktičkog gledišta operacija je mogla bolje uspjeti, jer su postojali uslovi da se neprijatelj počesno tuče našim nadmoćnijim snagama. Neprijatelj je veći dio svojih snaga, i pored teške situacije u kojoj se nalazio, uspio spasti.

Smatramo da je glavni razlog ovome, što pripreme nisu bile dobro i blagovremeno izvršene, a naročito od strane V. ud. brigade, koja nije predvidjela i preduzela sve potrebno da se dočeka i uništi otstupajući neprijatelj iz Đevrsaka. Držala se daleko rezerva i nije bilo blagovremenog uvida u situaciju.

...

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — p.pukovnik: **Petar Babić**

Komandant — pukovnik: **Parmač Stanko**

(M. P.)

BR. 107

NAREĐENJE ŠTABA 19. DIVIZIJE NOVJ OD 30. OKTOBRA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA DA ZATVORE KOMUNIKACIJU PAĐENE — OTRIĆ, NAPADNU PAĐENE I PREVJES, DA RAZBIJU ČETNIKE U SELU OTONU I ZASEOCIMA OPAČIĆI, KARNE I KOVAČEVIĆI[1]

ŠTAB
XIX DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE
30. X. 1944 g.

Okupatorske i satelitske snage na prostoru Šibenika — Drniša — Knina obuhvaćene su prodiranjem naših divizija kroz Cetinsku dolinu iz pravca Muća i Šibenika.[2] Naša je divizija uspjela odbaciti neprijatelja na lijevu obalu Krke.[3] Obuhvaćene neprijateljske snage grozničavo teže izvući se komunikacijom Knin — Otrić u pravcu Bihaća.[4] U sadašnjoj situaciji a sa punim očekivanjem uspješnog prodiranja naših motorizovanih snaga iz pravca Šibenika i Muća neprijateljske snage dolaze pod neposredan udar naših moćnih snaga XXVI i XX. divizije.[5] Da bi u tako dovedenu situaciju neprijatelj bio uništen i spriječeno njegovo povlačenje naša Divizija dobila je zadatak[6] da sa dvije brigade zatvori komunikaciju Pađene — Otrić.[7] — Podaci o neprijatelju prilog 1.

U svrhu gornjeg zadatka

NAREĐUJEMO:

V. Udarna brigada: Noću 30—31 ov. mj. sa dva bataljona Kninskog P. Odreda prebacit će jedan bataljon preko ceste Pađene — Žagrovići u svrhu likvidacije Otonske gradine i razbijanja oton-

---

[1] Prepis originala (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 16—1/2, k. 1023.

[2] Navedenim pravcima prodirale su jedinice 20. i 26. divizije 8. korpusa NOVJ (vidi primjedbu br. 2 uz dok. br. 114 i 115).

[3] Vidi dok. br. 106 i 153.

[4] i [5] O neprijateljskim snagama koje su se povlačile pravcem Šibenik — Drniš — Knin vidi dok. br. 87, 110, 114 i 115.

[6] Vidi direktivu Štaba 8. korpusa NOVJ od 26. oktobra 1944, dok. br. 87.

[7] Zatvaranje komunikacije Pađene — Otrić, Divizija je trebalo da onemogući povlačenje Nijemaca iz Knina ili eventualno upućivanje pomoći u pravcu Knina (o izvršenju postavljenog zadatka vidi Arhiv V.I.I., reg. br. 1—1/2, k. 1021, »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945«, knj. 2, str. 420 i »Završne operacije za oslobođenje Jugoslavije 1944—1945«, str. 283).

skih četnika. Ovu akciju će izvoditi uz pomoć jednog bataljona Kninskog P. Odreda. 3. ov. mj. jednim bataljonom izvršiti će napad na selo Pađene uz potporu topa, jednim bataljonom osigurati se na međuprostoru Oćestovo od strane Knina. Bataljon prebačen da likvidira Gradinu u Otonu, po izvršenom zadatku ili čim otpočne napad na same Pađene izbiti će jednim dijelom na Međveđak i Marića glavicu radi osiguranja od strane Žagrovića. Po likvidaciji Pađena i zaposjedanja Debelog brda dobiti će se novi zadatak.

VI. Udarna brigada: U 15.00 sati poslije podne 30 ov. mj. poslije gađanja topa otpočeti će sa jednim bataljonom napad na Prevjes. Težiti pod svaku cijenu u sumrak i u toku noći ovladati sa Prevjesom.[8] Učvrstiti se i organizovati odbranu većim dijelom iz pravca Palanke i Pađena. Postaviti jedinicu tako da mogu tući što veći dio ceste. Na kosi od Prevjesa do iznad Palanke uz sam greben postaviti dva bacača, čijom vatrom paralisati topove iz Palanke. P. A. mitraljezom tući cestu Zrmanja — Prevjes. Noću 30—31 prebaciti jedan bataljon na prostor Vujnovići — Velika strana i zaseoka između Zrmanje i željezničke pruge Bender — Oton. Ovim bataljonom čišćenjem zaseoka zapadno od pruge potpomoći će akciji na otonske četnike. Ovaj bataljon ima jaki oslonac na potok Šović i rijeku Zrmanju, a u desno na Brijeg sjeverozapadno od Gradine. Snagom najmanje jedne čete treba osigurati Jagodnik i Knin. Ove jedinice za osiguranje smjestiti u Rujište (Mrđi). Ostalim snagama u rezervi.

Kninski P. Odred: Sa dva bataljona prebaciti će se noću 30/31 ov. mj. preko ceste za Oton. Povezati se sa V. ud. Brigadom radi obrazovanja jedne kolone radi prebačaja preko ceste. Zadaci su odreda u prvoj noći rastjerati i uništiti četnike u zaseocima Opačići — Karne — Kova-

[8] Šesta dalmatinska brigada zauzela je 2. novembra Prevjes i Kom (trig. 1000) i time presjekla komunikaciju Knin — Zrmanja (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—2, k. 1021).

čevići, čime potpomoći akciju bataljona V. Brigade koji će napadati na gradinu s. Sv. Ilije. Odred treba da razvije najširu aktivnost na prostoru Plavno — Radljevac — Oton. Svojom aktivnošću i držanjem Kita (k. 676) ne smije dozvoliti da neprijatelj ugrozi naše snage između Zrmanje i Otona, kao ni one na Debelom brdu. Prema momentima djelovati skupno i kad za to ima razloga upućivati manje jedinice daleko u neprijateljsku pozadinu. Samo aktivnošću i neprekidnim udarima mogu se stvoriti uslovi održanja na tom sektoru i spriječavanja koncentracije četničkih snaga sa namjerom da nas odbace sa Debelog brda i Otona.

Baterija: Top 105 mm. postaviti na tupoj zaokuci ceste kod Radučića. Izvidnica na Rađučkoj glavici. U borbama za Prevjes stavlja se pod komandu VI. Brigade, a u borbi za Pađene pod komandu V. Brigade.

Veza: Jedna i druga brigada povezati će se telefonom sa izvidnicom baterije, samostalnim linijama. Ostala veza po usmenim uputstvima referenta za vezu. Sredstva za vezu koristiti u prvom redu za boračke dijelove jedinica. I vezu sa Divizijom i artiljerijskom izvidnicom imati samostalno. Štabovi Brigada do sada su bili nemarni prema vezi i smatrali da je to stvar četa za vezu. Međutim svi dijelovi i sve što se događa u Brigadi stvar je Štabova Brigada. Svaki sat održavati radiofonsku vezu ili još češće ako se u međuvremenu ne sredi. Naše Brigade nemarne su da nas hitno izvijeste o rezultatima borbe, jer smatraju da je to stvar bataljona. Važi što smo prije rekli, sve je stvar u prvom redu Štaba Brigade. Svaki rukovodilac i štab kao cjelina ocjenjuje se prema zalaganju da udovolji zahtjevima višeg štaba i da odgaja podređene jedinice.

Sanitet: Hirurška ekipa smjestiti će se u Erveniku.

Znaci raspoznavanja: Koje smo vam već dostavili, a vidni ostaju isti.

Snabdijevanje i popuna municijom: Vršiti će se u Erveniku.

Mjesto štaba: Štab divizije nalaziti će se u Erveniku, a kad otpočne borba javiti će se promjena položaja.

XIV. Brigada: Ostaje na prostoru Smrdelje — Roški Slap — Skradin, sa zadatkom likvidacije Skradinske četničke brigade.

Grupa Odreda: Ima isti zadatak kao i u zapovijesti od 27. ov. mj.[9] Neka posvete veću pažnju za prihvat materijala na obalu a naročito transportovanje brdske baterije i municije za istu.

Divizijska bacačka četa: 3 bacača odjeljenja dodjeljuju se VI. a 3 V. ud. Brigadi.

Napomena Glavni napadni pravac naše divizije u ovome zadatku jest komunikacija između rijeke Krke i Koma. Krka s jedne strane, Kom s druge strane, stavlja nam povoljne uslove naslona naših bokova, što nam omogućava nadiranje u pravcu Pađena. Ovladivanjem Debelim brdom komunikacija Žagrović — Kravlji Most ostaje pod našom kontrolom. Osiguranje na Marića glavici i djelovanjem udarnih grupa u pravcu Žagrovića, dovodi se neprijatelj na sektoru Knina u stanje čvrste opkoljenosti. Orijentacija Divizija naprama Kninu ima karakter sprječavanja bijega neprijatelja. Rasporedom bacačkog odjeljenja i P. A. mitraljeza na litici Škorića omogućava se izvođenje našeg zadatka od intervencije sa pravca Otrića i paralisanje topovske vatre iz Palanke. Naslon na Kom omogućava čvrstu sigurnost jedinicama na Prevjesu i Pađenima iz pravca sjevera. Bataljon VI. Brigade na lijevoj obali Zrmanje na prostoru Otona povezuje Kninski Odred sa bataljonom V. Brigade, čime se sprječava grupisanje četničke

[9] O zadacima koje je Štab 19. divizije postavio tom zapovješću Štabu Sjevernodalmatinske grupe NOP odreda vidi dok. br. 92.

bande da nas odbace sa Debelog brda, što je u stvari naš glavni oslon za sprječavanje bijega okupatora. Bataljon VI. Brigade na prostoru Otona uspješno može potpomagati odbranu Prevjesa od eventualnog napada iz pravca Palanke. Težiti da se svi bataljoni povežu telefonskom mrežom. Svi Štabovi treba da shvate da od izvršenja ovog zadatka koji se postavlja pred našu Diviziju ovisi konačni uspjeh svih borbi od Livna, Sinja, Splita i Šibenika. Koliko mi zatvorimo neprijatelja toliko će i biti uništen od naših motorizovanih snaga i jake artiljerije. Ovo će ujedno biti ocjena naše divizije i njezin udio u konačnom oslobođenju Dalmacije. Energičnost, preduzimljivost i zalaganje u najvećem stepenu treba da riješi svakog oficira, podoficira i borca. Naša Divizija znala se boriti pod težim uslovima i polučivala je sjajne uspjehe. Danas kad je neprijatelj moralno slomljen i vojnički doveden nad ponor naša Divizija treba da održi na visini ime pohvale i čast koje je dobila u dosadašnjim borbama. Mi moramo izvršiti svoj zadatak. Mi ne smijemo biti zadnji.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — p.pukovnik:
Babić Petar s. r.

Komandant — p.pukovnik:
Parmač Stanko s. r.

Dostavljeno na znanje: Štabu VIII. Korpusa
Dostavlja se na postupak: Štabu V, VI. i XIV. Brigade
Štabu Grupe S. D. Odreda
Štabu Kninskog Part. Odreda

Da je prijepis vjeran originalu: tvrdi šef oper. otsjeka — kapetan:
Buća J. Berislav

Da je prijepis tačan jamči načelnik Štaba — major:
Dan.[10] Damjanović

(M. P.)

---

[10] Danilo

BR. 108

ZAPOVIJEST ŠTABA 2. BRIGADE 8. DIVIZIJE NOVJ OD 30. OKTOBRA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA RUŠENJE ŽELJEZNIČKE PRUGE SISAK — ZAGREB[1]

ŠTAB
II. BRIGADE VIII. UDARNE DIVIZIJE
Op. br. 34
30. X. 1944.

ZAPOVIJEST

(Sekcija Zagreb — Samobor 1 : 100.000)

Neprijatelj drži komunikaciju Sisak — Zagreb i komunikaciju Zagreb — Karlovac. Na komunikaciji Sisak — Zagreb neprijatelj ima posade u sljedećim garnizonima:

Peščenica: 1 divizion kozaka 1. Donskog puka I. brigade (svega 2 eskadrona u jačini 240 vojnika). Naoružani su sa dva poljska topa, nepoznat broj p. mitraljeza, 2 teška i 6 lakih bacača. Pored toga u Peščenici se nalazi 20-ta ustaška satnija, koja je naoružana 1 teškim bacačem, 3 mitraljeza, a ostalo nepoznato.

Lekenik: U selu Lekenik nalazi se 3. i 4. eskadron I. diviziona I. Donskog puka, ukupno 240 kozaka konjanika. Naoružani su sa 2 teška bacača, 8 mitraljeza, a ostalo nepoznato.

Želj. stanica Lekenik: Na želj. stanici nalazi se 150 Nijemaca. Naoružani su sa 1 topom, 1 bacačem, 4 mitraljeza i 6 p. mitraljeza.

Želj. stanica Turopolje: Na ovoj stanici nalizi se 140 Nijemaca. Naoružani su sa 2 p. o.[2] topa, 2 teška bacača, 3 mitraljeza i 6 p. mitraljeza. Pored toga na stanici se nalazi 18. i 19. ustaška satnija u jačini oko 240 ustaša. Oni su naoružani sa 8 teških mitraljeza i 16 p. mitraljeza, a razmješteni su u samom selu Turopolju i oko pilane.

Most na rijeci Buni gdje prelazi želj. pruga čuva jedna satnija ustaša.

Mraclin: U Mraclinu se nalazi 5. i 6. eskadrom II. diviziona Donskog puka od ukupno 245 kozaka konjanika. Naoružani sa 4 laka bacača, 17 mitraljeza, a ostalo nepoznato.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 18—1/11, k. 831.

[2] Protivoklopna

Kurilovec: Ovdje se nalazi 8. i 9. eskadron II. diviziona od ukupno 260 kozaka konjanika. Naoružani su sa 5 p. o. topova 37 mm., 8 teških bacača i oko 10 automatskih oruđa.

Mala i Velika Gorica, Pleso i Velika Mlaka: U ovim garnizonima nalazi se oko 200 neprijateljskih vojnika. Naoružanje im je nepoznato.

Žažina: 160 domobrana i 20 ustaša. Naoružani 1 teškim bacačem, 2 teška mitraljeza i 13 p. mitraljeza.

Petrinja i Sisak: zaposjednuti su sa ranijom posadom.

Posljednjih dana osjeća se izvlačenje neprijateljskih snaga komunikacijom Sisak — Zagreb. Ovu komunikaciju posljednjih dana drže čvrsto u rukama i kontrolišu je sa jačim patrolama. Prugu Lekenik — Sisak popravili su i ista radi, dok izgleda da prugu Lekenik — Gorica nisu popravljali.

Naša brigada u sadejstvu Turopoljsko-posavskog odreda i jedna četa Diverzantskog bataljona u toku noći 30/31. ov. mj. izvršiti će rušenje željezničke pruge na liniji Sisak — Zagreb.[3]

U vezi toga:

NAREĐUJEMO:

1. I. bataljon bez mitraljeskog voda ojačan sa minerskim odjeljenjem	1. Izvršiti će temeljito rušenje željezničke pruge na liniji Sv. Klara — selo Hrašće i selo Hrašće — Kurilovec, kao i selo Kurilovec — želj. stanica Mraclin. Jednu četu sa jednim minerskim odjeljenjem uputiti samostalno sa 50 kg. eksploziva, koja će razrušiti prugu Sv. Klara — Hrašće. Sa jednom četom osigurati se do sela Kurilovec i rušiti prugu s. Kurilovec — s. Hrašće, dok sa jednom četom osigurati se do Mraclina i rušiti želj. prugu između Mraclina i Kurilovca. Za rušenje želj. pruge dobiti će bataljon 150 kg. eksploziva sa potrebnim priborom i odgovarajuća odjeljenja za rušenje pruge. Rušenje pruge treba vršiti na sredini tračnica jer se troši manje eksploziva.

[3] Iz izvještaja Štaba 4. korpusa NOVJ i 8. divizije, kao i iz depeša koje je štab 4. korpusa dostavio Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske vidi se da su jedinice 8. divizije u sadejstvu sa Turopoljsko-posavskim odredom i dijelovima 2. diverzantskog odreda 30/31. oktobra i noću 31. oktobra/1. novembra porušile željezničku prugu Zagreb — Sisak na 200 mjesta. Iz navedenih dokumenata se vidi da je neprijatelj jakom vatrom ometao rušenje pruge (opširnije o tome vidi tom V, knj. 35, izvještaj 8. divizije i Arhiv V.I.I., reg. br. 4—1, k. 433/1, i 2—4, k. 121).

Od prilike računa se da oko 800 gr. eksploziva dobro postavljenog može prekinuti želj. prugu na jednom mjestu. Vezu desno održavati sa IV. bataljonom na pruzi Turopolje — Lekenik. Na lijevom krilu bataljona nema drugih sopstvenih snaga. Vezu sa štabom brigade održavati kuririma pješke.

2. IV. bataljon bez mitr. voda, ojačan miner. odjeljenjem.

2. Izvršiti će temeljito rušenje želj. pruge od mosta na rijeci Buni pa do Lekenika. Sa jednom četom osigurati se do želj. mosta na rijeci Buni jugoistočno od Turopolja i rušiti želj. prugu od mosta do želj. stanice Peščenica. Prema Peščenici imati na pruzi jednu desetinu sa dva p. mitraljeza. Sa jednom četom osigurati se do želj. stanice Peščenica i sela Peščenica i rušiti prugu prema Lekeniku, dok sa jednom četom osigurati se prema Lekeniku. Rušenje pruge vršiti na sredini šina jer se time manje troši eksploziva. Računa se da za jedan prekid na jednostavnoj pruzi [treba] oko 800 gr. eksploziva. Četa koja će rušiti prugu između mosta i Peščenice treba samostalno da krene preko sela Ogulinca te na koti 104 da pređe šumsku prugu i da izbije na glavnu prugu, dok ostale dvije čete sa štabom bataljona treba da pređu glavnu cestu Lekenik — Peščenica, a zatim čete za osiguranje da krenu u pravcu svojih položaja prema neprijateljskim garnizonima, dok minersko odjeljenje sa potrebnim brojem ljudi iz bataljona da izbiju na želj. prugu oko kote 102 i da nastave rušenje. Štab bataljona neka se nalazi na cesti između Peščenice i Lekenika s tim da ima patrole cestom prema Lekeniku i Peščenici. Lijevo držati vezu sa našim I. bataljonom na liniji Mraclin — Kurilovec, dok desno držati vezu sa Turopoljsko-posavskim odredom na liniji Lekenik — Greda.

Vezu sa ovim štabom održavati kuririma.

3. III. bataljon bez mitr. voda.

3. Nalaziti će se u brigadnoj rezervi selo Buševac. Patrole jačine od jednog voda upućivati putem Buševac — Turopolje i glavnim drumom Buševac kroz šumu Lazi u pravcu

pruge i glavnim drumom Buševac — Ogulinac — Peščenica. Na svakom pravcu uputiti po jedan vod, koji će ostati do završetka akcije.

4. II. bataljon — 4. Ući će u sastav Turopoljsko-posavskog odreda danas do 14 časova. Sa njima će ići operativni oficir kapetan Kličković.

5. Inžinjer. četa: — 5. Formirati će pet minerskih odjeljenja sa eksplozivom i dodijeliti tri odjeljenja sa 150 kg. eksploziva I. bataljonu, a dva odjeljenja sa 150 kg. eksploziva IV. bataljonu. Prugu rušiti na sredini tračnica i upotrebljavati minimum eksploziva. Izvršiti probu sa koliko se najmanje eksploziva može prekinuti jednostavna pruga na jednom mjestu.

6. Prateća četa, Četa za vezu, Intendantura: — 6. Ostaje na dosadašnjim prostorijama.

7. Sanitet: — 7. Brigadni sanitet nalaziti će se u selu Buševcu Diviz. previjalište i kirurška ekipa nalaziti će se u Pokupskom.

8. Početak ove diverzione akcije biti će 30. X. o. g. u 23 časa. U koje vrijeme sva minerska odjeljenja moraju početi sa rušenjem pruge, a jedinice za osiguranje moraju biti na svojim određenim mjestima. I. i IV. bataljon izvršiće proračun vremena kada trebaju krenuti i kretati će potpuno samostalno svaki u svom pravcu.

9. Štab brigade nalaziti će se u selu Buševcu.

10. Ishrana: Prije polaska jedinice da objeduju, a 31. X. po povratku jedinica sa zadatka da ih čeka kuhana hrana.

11. Po izvršenoj akciji tj. čim se razruši pruga bataljoni će se povući u prvobitne prostorije. Za prikupljanje odrediti jedno mjesto na glavnom putu za pokret prema sadašnjim prostorijama. Povlačenje jedinica treba da uslijedi najkasnije 31. X. do 2 časa.

12. Po završenoj akciji III. bataljon postaviti će zasjedu neprijatelju na prostoriji Buševac — Ogulinac, tj. na samoj cesti. Osigurati se lijevo i desno.

13. Znaci raspoznavanja: Za 30/31. oktobar 1944. Bluza — Bled, a ugovoreni za noć poziv Savo, a odziv Janko, za 31. X./1. XI. Košulja — Košara, a ugovoreni za noć isti. Vidni znaci dizanje puške u vis u desnoj ruci, a odgovor mahanje kapom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, major: **M.**[4] **Kukić** (M. P.) Komandant, major: **M.**[5] **Vojnović**

Dostavljeno:

1. Štabu VIII. Udarne Divizije na uvid.
2. Štabovima bataljona I—IV, i specijalnim jedinicama — na izvršenje.

BR. 109

IZVJEŠTAJ ŠTABA 3. DIVERZANTSKOG ODREDA OD 30. OKTOBRA 1944. ŠTABU 10. KORPUSA NOVJ O IZVEDENIM DIVERZIJAMA OD 11. DO 28. OKTOBRA 1944. GODINE[1]

ŠTAB
III. DIVERZANTSKOG ODREDA
GRUPE DIVERZANTSKIH ODREDA
N.O.V. *JUGOSLAVIJE*
Oper. broj 80/44
Dana 30. X. 1944 godine

ŠTABU X KORPUSA »ZAGREBAČKOG« NOVJ.

Izvještaj o izvršenim diverzantskim akcijama III. Diverzantskog Odreda u vremenu od 15. — 30. X. 1944. kao i o onim koje su izvršile prije tog vremena, a za njih smo dobili naknadno podatke.

11. X. 44. Na cesti Ludbreg — Toplice, kod Ludbrega, postavljena je parola sa natpisom »Dolje krvavi Pavelić«, koja i danas stoji.

12. X. 44. Na cesti Varaždin — Koprivnica, kod Ludbrega, postavljeno je 12 kom. protutenkovskih mina, koje smo

[4] Miloš
[5] Mihajlo

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 2—11/5, k. 551 A.

čuvali od 12. X. — 16. X. uz pomoć Kal. part. odreda.[2]

13. X. 44. Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga, bačen je u vazduh kod stanice Popovača oklopni voz. Uništena su 2 oklopna vagona.

13. X. 44. Na cesti Zagreb — Banova Jaruga, kod Križa, postavljen je 1 pakleni aparat, detonirao je, ali učinak nam nije poznat.

15. X. 44. Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga, kod Dugog Sela, dignut je u vazduh osobni vlak sa vojskom i civilima. Uništena je lokomotiva i 4 vagona, bilo je 10 mrtvih i 8 ranjenih. Promet je stajao 18 sati.[3]

17. X. 44. U mjesto Vrbovcu, sastali smo se sa Čerkezima gdje smo prihvatili borbu; poslije borbe drugi dan nađen je 1 čerkeski konj mrtav, dok drugih podataka nemamo, mi nismo imali gubitaka.[4]

17. X. 44. Na pruzi Čakovec — Kotoriba kod stanice Donji Mihaljevac, dignut je u vazduh osobni vlak. Uništena je lokomotiva, poštanska kola i 2 vagona, drugih podataka nemamo.[5]

18. X. 44. U Hodošanu je srušena općinska zgrada i zaplijenjen je sav općinski materijal.

18. X. 44. Na cesti Križevci — Vrbovec dignuta su u vazduh 2 mosta 6 i 12 met.[6]

18. X. 44. Na pruzi Dugo Selo — Križevci, na rijeci Crnec, dignut je u vazduh 1 most dug 15 met.[7]

18. X. 44. Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga kod Sesvetskog Kraljevca, dignut je u vazduh transportni vlak, drugih podataka nemamo pošto su Nijemci to mjesto blokirali i iste noći sve su odvukli sa pruge.

18. X. 44. Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga kod Ivanić-Grada, dignut je u vazduh pružni tenk. Uništena su u tenku 4 teška mitraljeza i ostalo oružje, mrtva su 4, a teže ranjena 2 njem. vojnika.

18. X. 44. Na cesti Zagreb — Sesvete, zarobljen je domobranski vodnik koji je vršio dužnost kurira Zagreb — Bjelovar; istog su oduzeli terenski radnici i predali O. Z. N.-i.

---

[2] Arhiv V.I.I., reg. br. 2—4, k. 121.

[3] Vidi dok. br. 138.

[4], [5], [6] i [7] Arhiv V.I.I., reg. br. 2—1, k. 121.

19. X. 44. Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga, kod stanice Ivanić-Grad, dignut je u vazduh most dug 12 met. Promet je stajao 36 sati.[8]

19. X. 44. Na cesti Bjelovar — Narta na rijeci Česma, dignut je u vazduh most i 1 bunker. Most je bio dug 36 met.

19. X. 44. Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga, kod stanice Čulinec, dignut je u vazduh most dug 12 met. Istog dana dignuta je u vazduh želj. stanica Čulinec koja je potpuno uništena i sječena je pruga na 13 mjesta.[9]

19. X. 44. Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga, kod stanice Popovača, dignut je u vazduh njem. transportni vlak. Uništena je lokomotiva i 2 vagona, a 4 su oštećena, bila su 4 mrtva i 5 ranjenih njem. vojnika.[10]

19. X. 44. Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga, kod stanice Križ, dignut je u vazduh teretni vlak sa ratnim materijalom. Uništena je lokomotiva i 4 vagona, daljnjih podataka nema.[11]

19. X. 44. Na cesti Zagreb — Banova Jaruga, kod Novoselec-Križa, postavljen je pakleni aparat, kojeg su Čerkezi pronašli i uz pomoć dinamo mašine digli u vazduh, tako da im se nije ništa dogodilo.[12]

19. X. 44. Na cesti Zagreb — Banova Jaruga, kod Popovače, sukobila se jedna desetina naših boraca sa domobr. patrolom, tom prilikom ubijen je 1 domobran i uhvaćen 1 karabin, ostali su se razbježali.

19. X. 44. Na cesti Zagreb — D. Selo, postavljeno je 7 komada mina; o učinku nemamo podataka.

19. X. 44. Na cesti Zagreb — Banova Jaruga, kod Sesveta, postavljeno je 5 mina, uništen je 1 neprijateljski kamion.

20. X. 44. Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga, kod stanice Križ, dignut je u vazduh transportni vlak. Uništena je lokomotiva i 3 vagona, a 4 su oštećena, ubijena su 4 a teže ranjena 3 njem. vojnika.

20. X. 44. U Ivanić-Kloštru, dignuta su u vazduh 3 zidana bunkera, koja su služila bandi za odbranu mjesta.

20. X. 44. Nad selom Mikleuška pogođen je 1 njem. transportni avion »Ju 52«, isti je pao i izgorio. Od naših boraca zarobljena su 3 Nijemca, a nekoliko kod komandemjesta Kutinica i Mosl. Odreda.

---

[8], [9], [10], [11] i [12] Vidi Arhiv V.I.I., reg. br. 2—4, k. 121.

21. X. 44. Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga, kod stanice Čulinec dignut je u vazduh njem. transportni vlak. Uništena je lokomotiva i 8 vagona, dok su ostali oštećeni, mrtvih i ranjenih ima 400 njem. vojnika i oficira. Promet je stajao 40 sati.[13]

21. X. 44. Na cesti Vrbovec — Sv. Ivan Zelina, na rijeci Lonji, dignut je u vazduh most dug 16 met.

22. X. 44. Na cesti Sisak — Popovača, dignut je u vazduh željezni most dug 70 met.

23. X. 44. Na pruzi Varaždin — Koprivnica kod Ludbrega, postavljen je pakleni aparat namijenjen onome tko bude pregledao prugu, dok ga je našla majka od dvojice ustaša i ubio ju.

23. X. 44. Na cesti Varaždin — Koprivnica, postavljene su dvije protutenkovske mine kod Ludbrega namijenjene ustašama da ih povade. Kod prve mine koju su vadili ubijena su 4 ustaše, a drugu su izvadili i odnijeli u Ludbreg i tamo su dirali u nju i ta je ubila 2 ustaše.

24. X. 44. Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga, kod stanice Križ, dignut je u vazduh njem. transportni vlak. Uništena je lokomotiva i cijela kompozicija od tovara 3 vagona šećera, 2 vagona masti, 1 tenk, 10 automobila. I bilo je 150 mrtvih, a mnogo više ranjenih, po dobivenim podacima od željezničara.[14]

24. X. 44. Na pruzi Varaždin — Koprivnica, na stanici Martijanec, uništena su 2 skretnička srca i sječena je pruga na 6 mjesta i uhvaćen je 1 domobran koji je predan O. Z. N.-i.[15]

25. X. 44. U selu Graberju kod Ivanić-Kloštra, zarobljena su 2 neprijateljska vojnika iz SS Divizije[16] sa ratnom spremom, a isti su rekvirirali kola za prevoz njihovog materijala. Istoga dana zarobljen je 1 tenkovski vodnik Gorskog Zdruga, istoga dana zarobljen je 1 željezničar, od pomenutih jedan je ubijen iz SS. Diviz. jer je pokušao bježati, a ostali su predani O. Z. N.-i.

26. X. 44. Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga kod stanice Popovača, dignut je u vazduh njem. transportni vlak, uništena je lokomotiva i 2 vagona i 3 kamiona koji su

---

[13] Vidi dok. br. 143.
[14] Vidi dok. br. 146.
[15] Arhiv V.I.I., reg. br. 2—4, k. 121.
[16] Odnosi se na 13. SS legionarsku diviziju.

bili na vagonima. Bila su 4 mrtva i 4 ranjena njem. vojnika i ložač je mrtav.[17]

27. X. 44. Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga kod stanice Križ, dignut je u vazduh njem. transportni vlak, daljnjih podataka nemamo.[18]

27. X. 44. Na cesti Dugo Selo — Vrbovec, zarobljena su 4 domobrana bez oružja i 1 švercer sa 15 kom. svinja. Istog dana zarobljen je 1 domobran u civilu. Isti su predani Komandi mjesta Čazma. A svinje KNOO-u[19] Čazma.

28. X. 44. Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga, kod stanice Ostrna, dignut je u vazduh njem. transportni vlak, drugih podataka nemamo[20].

28. X. 44. Na cesti Dugo Selo — Vrbovec, kod Božjakovine, bačena su u vazduh jedna kola sa 12 neprijateljskih vojnika, vojnici su potučeni, a kola su uništena.

U ovim akcijama imade ih veliki broj za koje nema dovoljnih, a za nekoje nikakvih podataka, razlog je tome što neprijatelj odmah poduzima protumjere, hapse civile iz okolnih sela i vješaju po banderama poslije srušenog vlaka. Tako civili kad doznaju za našeg diverzanta neće s njime ni govoriti, a kamoli kakovu pomoć i podatke pružiti, a iz II. našeg bataljona nismo dobili sve podatke.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Pom. polit. komesara:
Jovan Rusić

Komandant:
Milan J. Vignjević

(M.P.)

---

[17] Vidi dok. br. 148.
[18] Vidi dok. br. 150.
[19] Kotarskom narodnooslobodilačkom odboru
[20] Vidi dok. br. 152.

BR. 110

IZVOD IZ KNJIGA PREDATIH DEPEŠA GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA I RADU JEDINICA OD 1. DO 31. OKTOBRA 1944. GODINE[1]

Za V. S.[2] VI. Korpus primio je u toku septembra 14 aviona 5 sept. 6 aviona, 9 sept. 4 aviona, 10 sept. 2, 14 sept. 1 i 18 sept. 1 i dobili: 800 pari odjeće i obuće, puške, šmajsere i eksploziv[3].
Br. 9 — 1. X. 1944 (62 gr.) 4402

Za V. Š. U toku 6-dnevnih borbi na želj. sistemu Sisak — Sunja, Sunja — Kostajnica i Kostajnica — Dubica uništene su sve željezničke stanice, uporišta i bunkeri koji su obezbeđivali saobraćaj. Pruga i objekti sistematski porušeni[4]. Danas je pala i posljednja utvrđena stanica Živaja na kraku Sunja — Dubica[5]. Uništene još dve lokomotive i 10 vagona. Ubijeno 10, zarobljeno 5, ostali se razbježali. Plijen: 2 t. mitraljeza, 1 p.mitraljez, 1 teški bacač, 20 pušaka, 35 hiljada metaka i druge spreme. Čišćenje se nastavlja prema Dubici. Jedinice IV. Korpusa drže sada 40 km. pruge Zagreb — Sisak — Dubica i 12 km. pruge Sunja — Kostajnica. Teškoće predstvalja nedostatak eksploziva i municije za teško naoružanje. Radi toga neće se vršiti napad na jako utvrđenu Sunju i Kostajnicu. Nepr. u Kostajnici uznemiren — prebacio svoje ranjenike ka Bos. Novom. U Istri porušeno 280 m. pruge Sv. Petar — Gorica i vrše se napadi na nepr. saobraćaj. Na drugim sektorima borbe lokalnog značaja[6]. Br. 24 — 1. X. 1944
(244 gr.) 4417

Za V. Š. Brojno stanje ranjenika i bolesnika na 20. 9. 44: U IV. Korpusu 1018, evakuisano 48, za evakuaciju 20; VI. Korpus 882, evakuisano 97, za evakuaciju 34; X. Korpus 250, evaku-

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 2—1, k. 119/1, 119/4, 119/7, 119/8, 119/9 i 3—4, k. 572 A.

[2] Vrhovni štab NOV i POJ

[3] Riječ je o oružju i materijalu primljenim od saveznika.

[4] i [5] U napadu na navedena uporišta i komunikacije (napad je počeo 26/27. septembra) učestvovale su 1. i 2. brigada 7. divizije, 1. i 2. brigada 8. divizije, brigada »Franjo Ogulinac Seljo«, 1. muslimanska brigada Unske operativne grupe i 1. i 2. banijski NOP odred (opširnije o tome vidi dok. br. 16, 17 i 19 u ovoj knjizi, tom V, knj. 33, dok. br. 95, 105, 107 i 108 i Arhiv V.I.I., reg. br. 14—1/7, k. 426 A i 11—7, k. 426 A).

[6] Vidi Arhiv V.I.I., reg. br. 8—42/2, k. 119/1.

isano 50, za evakuaciju ništa; XI. Korpus 592, evakuisan jedan, za evakuaciju 88; za VIII. Korpus još nismo primili podatke[7]. Br. 18 — 1. X. 1944 (81 gr.) 4411

Za VI. Korpus: Odlukom GŠH[8] dodjeljuje se slijedećim brigadama naziv »Udarna«: Omladinskoj Brigadi, XVIII, Brodskoj i Osječkoj Brigadi[9]. Pismena naredba slijedi[10]. Br. 10 — 1. X. 1944 (48 gr.) 4403

Za XI. Korpus: Možete slati vaše ranjenike i rekonvalescente na Kordun. Formirat će se dvije bolnice. Možete odmah uputiti 50 ranjenika, te 50 bolesnika i rekonvalescenata kojima je potrebno najmanje 25 dana liječenja. Zarazni ne dolaze u obzir. S njima pošaljite Dr. Markovinu, te osoblje, osiguranje, sanitetski pribor, kuhinjski i jedaći pribor za dvije bolnice. Obavezno pošaljite i odgovarajući broj slamarica i pokrivača. Pravodobno nas izvijestite o njihovom pokretu kako bismo mogli organizirati prijem. Pazite da se ne šalju oni za koje bi put bio smrtonosan. Koliko će vam još ostati za evakuaciju?[11] Br. 19 — 1-X. 1944. (161 gr.) 4412

Za XI. Korpus: Odlukom GŠH. dodjeljuje se prvoj i trećoj brigadi 35. Div. naziv Udarna. Pismena naredba slijedi[12]. Obavijestite štab 35. Divizije. Br. 11 — 1. X. 1944 (44 gr.) 4404

Za V. Š. — od Istre: Nacionalnom komitetu oslobođenja Jugoslavije — Uoči jednogodišnjice općeg narodnog ustanka kojim je narod Istre skinuo okove 20-godišnjeg robovanja i prisajedinio se svojoj braći u demokratskoj i federativnoj Jugoslaviji, mi ponavljamo zavjet da ćemo tekovine žrtvama stečene najodlučnije braniti izražavajući volju naroda Istre. I pozivajući se na

---

[7] Štab 8. korpusa javio je 3. oktobra depešom Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske, da je od 530 ranjenih i bolesnih 8. septembra evakuirano u Italiju 41 i da ima još 20 predviđenih za evakuaciju (Arhiv V.I.I., reg. br. 2—17/1, k. 119/8).

[8] Glavnog štaba Hrvatske

[9] Omladinska brigada »Joža Vlahović« i 18. brigada bile su tada u sastavu 40. divizije, Brodska brigada u 28. diviziji, a Osječka brigada u 12. diviziji (vidi dok. br. 7, 42 u ovoj knjizi i tom V, knj. 33, dok. br. 15.)

[10] i [12] Redakcija nije pronašla te naredbe.

[11] Štab 11. korpusa NOVJ javio je 3. oktobra slijedeće: »Sanitetskom otsjeku (odnosi se na sanitetski odsjek Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske — prim. red.). Na koncu treće dekade septembra iznosi ukupno brojno stanje bolnica XI korpusa: ranjenika 228, zaraznih 85, nezaraznih 303, od toga za evakuaciju 67...« (Arhiv V.I.I., reg. br. 8—43/2, k. 119/1).

Atlantsku povelju i Moskovsku deklaraciju, prosvjedujemo najenergičnije protiv izjave ministra talijanske vlade conte Carla Sforza[13] kojom osporava pravo samoodređenja našeg naroda u Istri i Rijeci.

Žrtve koje je naš narod u ovih 25 godina ropstva, a naročito u toku NOV, dao za slobodu obavezuju nas da borbu dovedemo do konačne pobjede. Narod Istre je spreman odlučno boriti se sve dotle dok ne ostvari u potpunosti odluke AVNOJ-a o pripajanju Istre demokratskoj Jugoslaviji. Živjela slobodna Istra! Živjela demokratska federativna Jugoslavija! Živio vođa naroda Jugoslavije Maršal **Tito!** Oblasni NOO za Istru. Br. 1 —2. X. 44 (234 gr.) 4419

Za V. Š. Jedinice II. Kordunaške brig. očistile ustaška uporišta Baćin i Cerovljane kod Dubice. Ubijeno 10 i zarobljeno 7 ustaša[14]. Plijen: 12 pušaka, 12.000 metaka. Nepr. u Dubici jako utvrđen i daje žestok otpor. Druge jedinice IV. Korpusa vršile pritisak na vanjska utvrđenja Petrinje i Siska. Neprijatelj oštro reagira. Na ostalim sektorima borbe lokalnog značaja. Br. 37 —2. X. 1944 (93 gr.) 4454

Za V. Š. Ob. Ovih dana naređeno ustaškoj vojsci da se pruga Zagreb — Beograd i pruga za Mađarsku mora bezuvjetno popraviti i 100% osigurati. Za transport hrane neprijatelj će pokušati upotrijebiti prugu uz sjevernu obalu Drave: Osijek — Barč — Koprivnica (ili Varaždin) — Zagreb. Domaći Nijemci dobili uniforme u Zagrebu. U Slavoniji je polovinom septembra 1944 zaplijenjen dokument po kome je zapovjednik njemačke SS policije za Hrvatsku SS Gruppenführer i Generalleutnant Kammerhoffer izdao naređenje RS br. 160/44 od 31. 8. 1944: »3. redarstveni dobrovoljački puk osigurava željezničku prugu dok ne prođu transporti trupa iz Srbije, pa je priključuje njemačkim trupama u povlačenju. Redarsvena uporišta u dolini Save na sektoru Okučani — Požega — Brod osiguravati će prugu do dolaska trupa iz područja Banje Luke, tada se imaju skupiti u uporištu Brod. Iz Broda idu zajedno sa trupama u glavno uporište Đakovo. U slučaju evakuacije obavijestiti hrvatsko stanovništvo da vojska neće nikako biti upotrebljena na drugim frontovima već će se i dalje boriti u Hrvatskoj. Ako se stanovništvo priključuje pokretima trupa, onda sve sposobne muškarce naoružati i organizirati za borbu i osiguranje.« Br. 38 — 2. X. 1944 (307 gr.) 4455

---

[13] Grof Karlo Sforca
[14] Vidi dok. br. 19.

Za VI. Korpus: Ob. Peti ustaški stajaći djelatni zdrug trebalo bi ovih dana da krene preko Zagreba za Daruvar.[15] Br. 40 —2. X. 1944 (28 gr.) 4457

Za XI. Korpus: Značke[16] od 1941 g. nosit će sva lica koja su 1941 stupila u NOV i POJ ili su bili u pozadinskim organizacijama i ustanovama. Br. 24 —2. X. 44 (35 gr.) 4442

Za V. Š. 1 na 2 oktobra bat. II. Musliman. brig. porušio prugu Bihać—Otoka na 20 mjesta.[17] Iste noći jedinice Žumberačke i Karlovačke brig. porušile prugu Zagreb — Sisak na 46 mjesta.[18] U vremenu od 25 na 28 sept. diverzantske jedinice digle u zrak na glavnoj pruzi [Zagreb—Banova Jaruga] 1 oklopni vlak i 2 mosta duga po 10 metara. Uništena lokomotiva i 4 vagona, 2 vag. oštećena. Na pruzi Dugo Selo — Božjakovina dignut još jedan vlak. Uništena lokomotiva i 5 vagona.[19] U Istri porušeno 600 m. pruge Sv. Petar — Pula.[20] Na ostalim sektorima borbe lokalnog značaja. Br. 17 —3. X. 1944 (143 gr.) 4474

Za VI. Korpus: Javite tip i ostale karakteristike aviona koji se spustio kod vas i koliko ima benzina.[21] Br. 15 —3. X. 1944 (25 gr.) 4472

Za VIII Korpus::[22] U borbama koje je vodila 20. Div. u srednjoj Dalmaciji u vremenu od 21 do 26 septembra izbačeno je iz

[15] Peti ustaški stajaći djelatni zdrug nije došao u Daruvar. On je tada bio raspoređen na području: Koprivnica — Kloštar — Pitomača — Đurđevac. Daruvar su od 16. septembra 1944. držale jedinice 6. korpusa NOVJ (vidi dok. br. 5, 6, 30, 31, 40, 59 i 62 u ovoj knjizi i tom V, knj. 33, dok. br. 76.

[16] Odnosi se na spomenice.

[17] Bataljon je istovremeno minirao put između Ostrošca i Cazina (Arhiv V.I.I., reg. br. 4—58/1, k. 432).

[18] Iz depeše koju je Štab 4. korpusa dostavio Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske vidi se da su dva bataljona Karlovačke brigade porušila prugu Greda — Lekenik na 40 mjesta, a jedinice Žumberačke brigade kod Peščenice na 6 mjesta (Arhiv V.I.I., reg. br. 4—58/1, k. 432).

[19] Diverzije su izveli dijelovi 3. diverzantskog odreda (vidi Arhiv V.I.I., reg. br. 2—1, k. 119/9 i 2—4, k. 121).

[20] Diverziju su izvršili dijelovi 3. brigade 43. divizije NOVJ (Arhiv V.I.I., reg. br. 8—43/2, k. 119/1).

[21] Štab 6. korpusa odgovorio je depešom 6. oktobra: »Avion koji se spustio kod nas tipa F. I. 3 niskokrilac sa dva sjedala, motor 60 HP... Benzin seljaci uzeli i onesposobili ga...« (Arhiv V.I.I., reg. br. 2—1, k. 119/7.)

[22] Glavni štab NOV i PO Hrvatske dostavio je tu depešu i ostalim korpusima.

stroja 757 neprijateljskih oficira, podoficira i vojnika i zaplijenjeno dosta oružja, municije i spreme. Oslobođen je veliki dio teritorije na sektoru Drniša i Sinja, presječene i porušene sve komunikacije koje vode u pravcu sjevera.[23] U svim akcijama 20. Div. naročito se istakla svojom prodornošću, brzinom i izdržljivošću VIII. Dalm. brig. s komandantom majorom Ljubom Trutom. Za postignute uspjehe pohvaljujemo borce i rukovodioce VIII. Dalm. brig. i ističemo ih za ugled. Pohvalu pročitati pred strojem. Br. 18 3. X. 1944 (158 gr.) 4478

Za V. Š. Sunja je i dalje blokirana, a pruga Sunja — Dubica i Sunja — Kostajnica zaposjednute. Neprijatelj više ne reagira, a pruge se i dalje ruše.[24] Glavnina Korpusa rokira se prema sektoru pruge Zagreb — Sisak i Zagreb — Karlovac. U lokalnim borbama na sektoru Cazina i Siska ubijeno 3, zarobljeno 22 nepr. vojnika. Zaplenjeno nešto oružja i spreme. Delovi 43 Div. i dalje presijecaju prugu Pula — Sv. Petar. U Gorskom Kotaru jedinice XIII. Div. zbog teškoće ishrane i hladnoće prebačene sa sektora Drežnice na sektor karlovačkog područja.[25] Na ostalim područjima nije bilo bitnih promjena. Br. 20 —4. X. 1944 (137 gr.) 4498

VI. Korpusu[26] — U vezi naređenja Maršala Tita da ne dozvolimo neprijatelju da iz naše zemlje izvuče svoje jedinice i teški materijal — GŠH zakazuje međukorpusno — pobjedničko takmičenje u vremenu od 1. novembra do 31. decembra o.g. po sljedećim tačkama: koji će korpus

---

[23] Vidi tom V, knj. 33, dok. br. 112.

[24] Sunju su blokirali dijelovi 1. brigade 8. divizije. 2. brigada te divizije uništila je neprijateljske snage na željezničkim stanicama Šaš i Živaja. Dijelovi 2. diverzantskog odreda porušili su prugu Zagreb — Beograd između Sunje i Živaje 4. oktobra na 40 mjesta (vidi dok. br. 17 i 19 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 2—4, k. 121).

[25] Prebacivanje divizije na to područje odobrio je Glavni štab Hrvatske 30. septembra po primitku slijedeće depeše: »Od XI. korpusa: S obzirom na teške ekonomske i stambene prilike na sektoru Drežnica — Jasenak — Brinje i uopšte ekonomskih uslova na sektoru Gorskog Kotara i Primorja namjeravamo rokirati glavninu snaga XIII. div. na sektor Karlovačkog područja s time što bi jedna brigada pored operacije na liniji Ozalj — Stative pomagala komisiji za rekviziciju, a jedna bi brigada bila angažovana na liniji Karlovac — Ogulin i osiguravala transport sa Korduna ukoliko ga budemo preuzimali. Jednu brigadu i dva odreda angažovali bi prema Primorju i Drežnici u vidu partizanskih akcija, kontrole i zatvaranja pravca otuda. Molimo Vaše mišljenje po ovome«. Samo nekoliko dana kasnije Divizija je vraćena u Gorski kotar (vidi dok. br. 15 i 74 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 8—41/2, k. 119/1).

[26] i [29] Dostavljeno svim korpusima.

1. Izvršiti najveći broj napada na neprijateljske kolone i uporišta i nanijeti neprijatelju najviše gubitaka.

2. Očistiti najveći broj naseljenih mjesta od neprijatelja.

3. Zaplijeniti najviše ratnog materijala — naročito teškog.

Napomene:

1) Korpus koji postigne najbolje rezultate dobiće naziv Udarni.[27]

---

[27] i [128] Naziv Udarni dobio je 8. korpus 25. decembra 1944. a 4. i 6. korpus 2. januara 1945. U naredbama Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske o tome piše: »U dugotrajnim upornim borbama sa krupnim neprijateljskim jedinicama VIII. Korpus nanio je neprijatelju velike gubitke u ljudstvu i materijalu i oslobodio čitavu Dalmaciju.

Za postignute izvanredne uspjehe, pokazanu vještinu, heroizam i izdržljivost na bojnom polju VIII. korpusu dodjeljujemo naziv »Udarni«.

Politkomesar:
Rade Žigić v. r.

Komandant generallajtnant:
Ivan Gošnjak v. r.

»U dosadašnjim borbama IV. i VI. korpus pokazali su visoku borbenost, prodornost i umješnost boraca i rukovodilaca, nanoseći neprijatelju teške gubitke.

Priznavajući visoku vojničku vrijednost ovih jedinica, dodjeljujemo IV. i VI. korpusu naziv »Udarni«.

Politkomesar:
Rade Žigić v. r.

Komandant generallajtnant:
Ivan Gošnjak v. r.

U dvomjesečnom međukorpusnom takmičenju u vremenu od 1. novembra do 31. decembra 1944. najbolje rezultate postigao je 8. Udarni korpus osvojivši 1,591.674 poena. U tom vremenu jedinice korpusa ubile su 13.688 i zarobile 5.607 neprijateljskih vojnika i oficira, oslobodile 132 naseljena mjesta i zaplijenile 8.948 pušaka, 13,359.560 metaka, 188 puškomitraljeza, 237 teških mitraljeza, 336 šaraca, 274 šmajsera (automata), 88 teških bacača, 21 laki bacač, 106 raznih topova, 81.154 mine za teške bacače, 86.601 mina za lake bacače i ručnih bombi, 38 putničkih automobila, 238 kamiona razne tonaže, 91 motocikl, 7 tenkova i mnogo drugog ratnog materijala. Uništile: 338 pušaka, 30 teških mitraljeza, 10 šaraca, 7 minobacača, 58 topova raznih kalibara, 115 kamiona, 11 tenkova, velike količine municije i drugi materijal.

Drugo mjesto u takmičenju zauzeo je 4. Udarni korpus. Jedinice 4. korpusa postigle su 351.456 poena, ubile 4.297 i zarobile 1.026 neprijateljskih vojnika i oficira i zauzele 22 naseljena mjesta. Zaplijenile: 10 topova, 17 teških bacača, 26 lakih bacača, 27 teških mitraljeza, 64 šarca, 96 puškomitraljeza, 81 šmajser, 1.967 pušaka, 28 tromblona, 105 pištolja, 1.850 mina za teške bacače, 3.058 mina za lake bacače, 1.046 topovskih granata, 594.340 metaka za puške i mitraljeze, 2 kamiona, 2 putnička automobila, 11 motocikla, 7 radiostanica, 33 telefona, i drugi ratni materijal.

Uništile: 40 kamiona, 4 tenka, 3 putnička automobila, 2 lokomotive, 14 vagona, 8 mostova i prekinule željezničku prugu na 677 mjesta.

Treće mjesto po postignutim rezultatima zauzeo je 11. korpus. Jedinice ovog korpusa osvojile su 281.061 poen, oslobodile 26 naseljenih mjesta, ubile 2.564 i zarobile 1.087 neprijateljskih vojnika i oficira.

2) Pod neprijateljem smatraju se sve jedinice i pojedinci koji daju oružani otpor NOV i POJ.

3) U neprijateljske gubitke računati samo ubijene i zarobljene.

4) Najbolji korpus smatraće se onaj koji na jednog borca ili rukovodioca bude imao najveći broj poena.

5) Ustrojiti odmah pregled i u njega svakodnevno unositi rezultate takmičenja.

6) Do 5. januara 1945. dostaviti telegrafski broj poena koji otpada na jednog borca ili rukovodioca. Pismeni ukupni pregled takmičenja dostaviti najhitnije kurirom najdalje do 10 januara ovom Štabu. Ako do ovih rokova izvještaji ne budu u GŠH korpus će se automatski isključiti iz takmičenja.

7) Odmah pristupiti propagandi za ovo pobjedničko takmičenje.

8) Uslove takmičenja javićemo narednim depešama.

9) Prijem potvrditi depešom.[28]

Br. 12 —4. X. 1944 (383 grupe) 4490

Za VI. Korpus:[29] Šta ste učinili po našoj depeši br. 9 od 29. 9. — 101 gr. u pogledu njemačkih zarobljenika za razmjenu. Nijemci nude veliki broj drugova i iz Proleterskih jedinica. Mi nemamo ništa za uzvrat. Jeste li nešto sakupili Nijemaca u sa-

---

Zaplijenile: 17 topova, 9 teških bacača, 11 lakih bacača, 8 teških mitraljeza, 71 šarac, 1.205 pušaka, 93 šmajsera, 85 pištolja, 1 tenk, 6 kamiona, velike količine municije i drugog ratnog materijala. Uništile 3 tenka, 3 lokomotive, 10 vagona, 65 kamiona i dr.

Šesti Udarni korpus zauzeo je četvrto mjesto sa 169.628 osvojenih poena. Jedinice ovog korpusa ubile su 147 neprijateljskih oficira i 3.860 podoficira i vojnika, a zarobile 47 oficira i 562 podoficira i vojnika. Zaplijenile: 2 topa, 15 teških bacača, 19 lakih bacača, 64 teška mitraljeza, 14 lakih mitraljeza, 67 puškomitraljeza, 20 šaraca, 147 šmajsera, 1.646 pušaka, 142 pištolja, 11 radiostanica, 19 telefona, 22 kamiona, 1,160.000 metaka, 2.524 mine za minobacače, 7.196 bombi, 482 topovske granate i mnogo drugog ratnog materijala. Uništile: 3 topa, 20 teških mitraljeza, 125 kamiona, 9 tenkova, 13 putničkih automobila, 3 lokomotive i 18 vagona.

Deseti korpus zauzeo je posljednje mjesto sa 64.561 osvojenim poenom. Jedinice ovog korpusa ubile su 2.372 i zarobile 430 neprijateljskih vojnika, podoficira i oficira. Zaplijenile: 701 pušku, 31 mitraljez, 2 laka bacača, 25 šmajsera, 49.800 metaka, 376 ručnih bombi i drugi ratni materijal« (Arhiv V.I.I., reg. br. 35/1, k. 11. 18/1, k. 11, 1—2, k. 119/8, 2—7, k. 434, 1—1, k. 22, 18—1, k. 19 i 1—6, k. 558.)

[28] Štab 6. korpusa NOVJ potvrdio je prijem depeše 6. oktobra 1944 (Arhiv V.I.I., reg. br. 2—19/1, k. 119/7).

birne logore, odgovorite odmah i posvetiti ovom pitanju veću pažnju.[30] Br. 17 —4. X. 1944 (80 gr.) 4495

Za V. Š. 4. X. u zoru III. brig. 35. Div. napala Široku Kulu, a II. brig. Janjče. Doknadna bojna u Kuli iznenađena i desetkovana. Ubijeno preko 100 ustaša, 68 leševa ostalo na bojištu. Ranjeno 150 i 5 zarobljeno. Zaplijenjeno dosta oružja i opreme. 6. ustaška bojna u Janjči također razbijena i uporište zauzeto. Ubijeno 6 i više ranjeno. Zaplijenjeno nešto oružja, municije i opreme.[31] U Istri neprijatelj izvršio jačim snagama ispad i zauzeo Gumance. Pred mrak odstupio pod zaštitom motorizacije i artiljerije. U lokalnim borbama Istarski odredi

[30] Štabovi korpusa odgovorili su slijedeće — Šesti: »Imamo kod nas 22 zarobljena Nijemca. Od toga 6 podoficira, 6 kaplara i 10 vojnika.« Osmi: »Na Visu imamo zarobljenih 11 oficira i oko 600 njemačkih vojnika i podoficira. Za činove oficira i tačan broj vojnika javit ćemo naknadno«. (Štab 26. divizije javio je depešom 9. oktobra 1944. Štabu 8. korpusa da se na Visu nalaze kao zarobljenici slijedeći njemački oficiri: Raumijak Aleksander, kapetan, komandant 2. bataljona 738. lovačkog puka; Moldenko Herbert, viši narednik vodnik, ordonans oficir; Kreuger Paul, oficir finansijske službe; Lomphorter Hans, laitnant 7. čete; Hussemenn Henrich, laitnant mornaričke artiljerije; Herman Gotfried, laitnant u 6. bateriji 628. mornaričkog artiljerijskog diviziona; Taum Ervin, laitnant, komandir 3. eskadrona; Kornmiler Franz, laitnant 3. baterije 668. artiljerijskog diviziona; Hitl Rudolf, laitnant 9. čete 2. bataljona 738. puka; Storh Ginther, oberlaitnant iz 668. artiljerijskog diviziona; Motkis Antun, oberlaitnant, komandir 8. čete 738. puka. Podoficiri: Enrich Jochan, Pilz Erih, Milberger Jochan, Wolti Jochan, Schneider Karl, Tessel Fridrich, Koston Leonard, Schettke Orno, Geiger Jochan, Zeisler Franc (svi iz 7. čete 2. bataljona 738. puka). Krizmer Hans, Russ Emil, Huber Leopold, Noel Franz, Lazarus Franz, Schreider Karl (svi iz 8. čete 2. bat. 738. puka), Mergereter Lator, Bauer Josef, Majer Antun, Kovoda Feliks, Herl Josef, Roselmer Mathias, Kaiser Franz (svi iz 9. čete 2. bataljona 738. puka), Bicherl Josef, Hager Wolter, Brandl Otto, Cajuini Franz, Heller Hans, Neidhordt Josef, Plimel Alois (svi iz 2. bataljona 738. puka), Meringe Martin, Stiher Justin, Foh Edgar, Dupler Henrich (svi iz 668. artiljerijskog puka), Mletz Villi, Orselek Franz, Knobloch Ernest, Kronovilter Benedikt, Kremer Hugo, Fridrich Julius, Milach Paul (svi iz izviđačkog bataljona 118. divizije). Svi navedeni oficiri i podoficiri zarobljeni su u borbama na Braču od 12. do 18. septembra 1944). (Pored navedenih u zarobljeničkom logoru na Visu nalazila su se još 4 podoficira koji su zarobljeni u ranijim borbama — prim. red.) Deseti: »Za sada nemamo nijednog zarobljenog Nijemca osim jednog ljekara koji ne želi razmjenu. On kod nas radi već 6 mjeseci. Našim jedinicama izdato je naređenje da nastoji doći do što većeg broja njemačkih zarobljenika. Kad budemo imali javit ćemo«. Jedanaesti: »Imamo zarobljenih kod nas 7 podoficira Nijemaca, jedanaest legionara i jednog policajca Nijemca, koji se nalaze kod nas«. (Arhiv V.I.I., reg. br. 2—1, 8—2, k. 119/1, 119/7, 119/8, 119/9 i 1—4, k. 1103/I.)

[31] Opširnije o tim napadima vidi operacijski dnevnik i depešu Štaba 35. divizije Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 4. oktobra 1944. u Arhivu V.I.I., reg. br. 8—45/2, k. 119/1 i 1/11, k. 1234.

ubili 27 i ranili 10 nepr. vojnika.[32] U Gorskom Kotaru jedinice XIII. Div. pojačale aktivnost na karlovačkom sektoru. Ubijeno 7 i ranjeno 4. Na sektoru IV. Korpusa aktivnost manjim snagama. Ubijeno i ranjeno 46 nepr. vojnika. Muslimani ponovo presjekli 240 m. pruge Ostrožac — Krupa.[33] Br. 25 —5. X. 1944 (211 gr.) 4520

Za V. Š. Noću 4 oktobra primio je IV. Korpus sa 5 savezničkih aviona oružje, municiju i odelo, a 5. X. 1944 2 Halifaksa bacili istu vrstu materijala. Br. 31 —5. X. 1944 (38 gr.) 4526

Za V. Š. Za komesara VI. Korpusa postavili smo Otmara Kreačića, a na njegovo mjesto za komesara XII. Div. Josipa Krajačića. Na mjesto oboljelog komesara XI. Korpusa Turkulina[34] postavili smo Šimu Balena, a na njegovo mjesto za komesara 32. Div. Janka Bobetka. Br. 4 —5. X. 44 (71 gr.) 1502

Za VI. Korpus:[35] Dužnost pomočnika zamjenika komandanta korpusa odmah ukinuti. Možemo imati po potrebi mlađe oficire pri štabu Korpusa. Br. 3 —5. X. 1944 (36 gr.) 4501

Za VI. Korpus:[36] Nemojte više slati ranjenike u Italiju. Pristupite organizaciji bolnica gdje će biti prebačeni naši ranjenici. Br. 5 —5. X. 1944 (32 gr.) 4503

Za VI. Korpus:[37] Odmah prikupite sve vazduhopl. osoblje i javite broj tog osoblja po stručnosti.[38] To osoblje će biti di-

---

[32] O situaciji u Istri u depeši Štaba 11. korpusa NOVJ od 5. oktobra piše: »Nijemci koji su ispali iz Klane i Bistrice u jačini 800 vojnika, 3 tenka, 3 blinde, 34 kamiona i 3 brdska topa u 14 sati ovladali su sa Gumancem i Goljakom. Daljnje nadiranje sprečile su jedinice I. i III. brigade (odnosi se na brigade iz sastava 43. divizije — prim. red.) te se neprijatelj pod zaštitom motorizacije i artiljerijske vatre u 19 sati povukao u polazne baze. Gubici neprijatelja još nisu prikupljeni, a naši gubici 15 ranjenih. 1. X. 44. Odredski bat. (odnosi se na 1. odred »Učka« — prim. red.) kod Vrsara ubio je 21 a ranio 10 neprijateljskih vojnika. Drugi odredski bataljon već 4 dana vodi manje borbe na sektoru Učke. Neprijatelj je imao 6 mrtvih. Naših gubitaka u odredskim jedinicama nema« (Arhiv V.I.I., reg. br. 8—45/2, k. 119/1).

[33] Diverziju je izveo jedan bataljon 2. brigade Unske operativne grupe. Tom prilikom došlo je do borbe u kojoj je zarobljen jedan ustaša sa oružjem (Arhiv V.I.I., reg. br. 4—59/1, k. 432).

[34] Artur Turkulin

[35], [36] i [37] Dostavljeno svim korpusima.

[38] Četvrti korpus: »Od vazduhoplovnog osoblja na našim aerobazama nalazi se: 2 pilota lovca, 7 pilota, 1 turistički pilot, 1 izviđač, 1 mehaničar strelac, 1 bombarder strelac, 2 aeromehaničara, 2 tehnička službenika, 8 meteorologa, 6 učenika radiotehničara«. Šesti korpus:

rektno prebačeno avionom na našu vazduhoplovnu bazu u zemlji. Br. 6 — 5. X. 1944 (47 gr.) 4504

Za Štab Mornarice. — Imamo 25 pomorskih oficira, 16 podoficira i 14 mornara, koji su prešli iz N. D. H. Podatke o njima nemamo. Odgovorite hitno da li da vam ih uputimo. OZNA za Hrvatsku III.[39] Br. 16. — 5. X. 44. (51 grupa) 4512

Za 35. Diviziju: Kako ste mogli potpuno napustiti Prijeboj. Uputite hitno bar jedan bataljon. Veza sa Likom mora biti uvijek sigurna.[40] Br. 27 — 5. X. 1944 (30 gr.) 4522

Za V. Š. U Podravini jedinice VII. Div. — u okviru akcije na Virovitici[41] — napale i zauzele ustaško uporište Kloštar. Ubi-

»Kod nas se nalaze avijatičari: Migić Reginald, pilot, zastavnik, Jakov Kazimir, meteorolog, zastavnik, Rožman Franjo, pilot, učitelj, stožerni narednik, Malčević Đuro, avijatički mehaničar. Ako pronađemo još u našim jedinicama javit ćemo...« Osmi korpus: »Imamo samo jednog vazduhoplovnog oficira. Ranije služio u hidroavijaciji. Nalazi se na aerodromu Tičevo. Spreman je uvijek za prebacivanje. Sve drugo vazduhoplovno osoblje ranije poslali na Vis«. (Arhiv V.I.I., reg. br. 2—1, k. 119/7 i 119/8.)

[39] Štab mornarice NOVJ odgovorio je depešom 6. oktobra slijedeće: »Za OZNU Hrv. Primorje. Veza Vaše depeše broj 16. Molimo da sve pripadnike mornarice pošaljete na Vis«. (Arhiv V.I.I., reg. br. 2—19/1, k 119/8.)

[40] Odnosi se na vezu između Korduna i Like. O rasporedu jedinica 35. divizije (dejstvovala je u Lici) krajem septembra i početkom oktobra 1944. vidi Arhiv V.I.I., reg. br. 1/11, k. 1234.

[41] i [63] Neprijateljsku posadu u Virovitici uništile su jedinice 6. korpusa NOVJ 4/5. oktobra 1944. U depešama Štaba korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o tome piše: »Jedinice VI. korpusa vodile su dne 4 i 5 ov. m. ogorčenu 40-satnu borbu sa 1400 ustaša i domobrana prilikom akcije na Viroviticu. Nakon žestoke i uporne borbe Virovitica je sa svim okolnim selima oslobođena. Ubijeno je 790 nepr. vojnika i oficira, zarobljeno 220. Zaplijenjeno je 602 puške, 29 mitraljeza, 2 teška bacača, 7 lakih bacača, 7 protivtenkovskih pušaka, 5 brdskih topova, 4 protukolska topa, 600 ručnih bombi, 330 granata za topove«.

»... 110.000 metaka, 10 mina za teški bacač, svi ustaški magacini sa hranom, te 10 kola sa vojničkom spremom. Borba je vođena za svaki bunker i kuću. Naši gubici: 36 mrtvih, 189 ranjenih i 5 nestalih. Među mrtvim i ranjenim ima četnih rukovodilaca, a ranjeni osim kom. div. (komandant 12. divizije Dušan Pekić — prim. red.) još 2 bat. rukovodioca. Najveći broj izbačenih iz stroja [su] novomobilisani i bivši domobrani«.

»U borbi prilikom likvidacije uporišta Virovitica, ...istakla se XII. div. na čelu sa Štabom divizije. Umješnošću u rukovođenju, upornošću i hrabrošću istakli su se naročito borci i rukovodioci 12. Ud.[arne] brig. i Osječke brig. na čelu sa štabovima brigada. Naročito se istakli komandant I. bat. XII. Ud. brig. Čanaglić Đoko, politički delegat I. čete I. bat. Varna Antun, koji je u jurišu rukama oteo p. mitraljez. Komesar čete I. bat. Starčević Nikola, koji je prvi stigao do žice utvrđe-

jeno 70, zaplenjeno 5 tenkova, 3 kamiona, 5 motocikla, 1 auto i još neutvrđeni broj druge spreme. Mi 4 mrtva i 14 ranjenih.[42] Na cesti Sisak—Lekenik bat. Karlovačke brig. 5. X. u 16 časova napao i uništio 1 kamion. Ubijeno 11 Nijemaca, 20 ranjeno i 3 zarobljeno. Mi 1 ranjen. Pruga Zagreb — Sisak i Karlovac — Rečica presječena na 60 mjesta.[43] U manjim akcijama na komunikaciji Pula — Trst ubijeno 11, ranjeno 6 i 2 zarobljena. Na Primorju I. Odred odbio ispad iz Crikvenice. Ubijeno i ranjeno 10. Na drugim sektorima manje borbe. Br. 8 — 6. X. 1944 (165 gr.) 4538

Za VI. Korpus: Značke sa likom **Tita** namijenjene su u prvom redu licima izvan vojske i to onima koji najaktivnije rade za narodnooslobodilački pokret na bilo kojoj dužnosti. Manji dio može se podijeliti i borcima. Br. 1 — 6. X. 1944 (54 gr.) 4531

Za VI. Korpus: — Sovjetska aerobaza u Bariju ima za vas pripremljen materijal, medikamente i ordene. Čim bude aerodrom sposoban za spuštanje aviona odmah izvijestite.[44] Za ruske avione važe ruski znaci. Br. 4 — 6. X. 44. (51 grupa) 4534

Za VIII. Korpus. — Javite koliko ste ukupno aviona sa materijalom primili u septembru.[45]
Br. 3. — 6. X. 44. (21 grupa) 4533

---

nog dvorca. Mandić Ivan, desetar III. čete I. bat. koji je na čelu svoje desetine prvi stigao do žice ispred utvrđenog dvorca. Iz Osječke brigade istakao se Kljaić Marko, kom. I. bat. koji je ranjen ostao do likvidacije uporišta na čelu svog bataljona« (vidi dok. br. 2, 3, 22, 26, 134 i 135 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 2—1, k. 119/7).

[42] Ustaško uporište Kloštar zauzele su jedinice 33. divizije u sadejstvu sa dijelovima 7. divizije (opširnije o tome vidi dok. br. 5, 18, 24 i 62).

[43] Na pruzi Zagreb — Sisak diverziju je, 1. oktobra, izvela Karlovačka brigada u sadejstvu sa dijelovima 2. diverzantskog odreda. Pruga je porušena na 40 mjesta. Na pruzi Karlovac — Rečica diverziju su izveli dijelovi 2. diverzantskog odreda 4. oktobra. Pruga je porušena na 20 mjesta (Arhiv V.I.I., reg. br. 2—4, k. 121).

[44] Osmog oktobra Štab 6. korpusa NOVJ javio je depešom slijedeće: »Aerodrom kod Voćina sposoban za prijem poštanskih aviona«. (Arhiv V.I.I., reg. br. 2—22/1, k. 119/7.)

[45] Redakcija nije pronašla odgovor Korpusa na tu depešu. Međutim u depeši od 13. oktobra 1944. Štab 8. korpusa piše: »Po naređenju V. Š. (Vrhovnog štaba — prim. red.) nama avioni neće više bacati materijal. Avioni će prebacivati materijal udaljenijim jedinicama. Mi ćemo trebati koristiti morski put«. (Arhiv V.I.I., reg. br. 2—23/1, k. 119/8.)

Za V. Š. Od stručnog vazduhoplovnog osoblja u Štabu prikupljeno je: 2 pilota lovca, 7 pilota, 2 izviđača, 1 mehaničar strelac, 1 bombarder strelac, 2 vazduhoplovna mehaničara, 1 pilot jedriličar, 6 radio-telegrafista, 9 meteorologa, 3 vazduhoplovna tehničara. Manji broj nalazi se još u Korpusima što ćemo naknadno javiti. Br. 9 — 7. X. 1944 (89 gr.) 4547

Za V. Š. 5. X. 1944 donijeli su 5 engleskih aviona X. Korpus puške, municiju, obuću, nešto odijela i rublje.[46] Br. 10 — 7. X. 1944. (26 gr.) 4584

Za V. Š. Pošto su osjetili da se naša glavnina prebacila na drugi sektor, ustaše i Kozaci ispali su iz Jasenovca i Kostajnice, i ponovo zaposjeli ova dva kraka pruge ka Sunji. Zapalili nekoliko sela.[47] Na komunikaciji Otočac — Ogulin kreće se jača nepr. kolona. Vjerovatno dijelovi 392. Div. od kojih su neki već registrovani u Karlovcu. U cilju obezbjeđenja — jači odredi ovladali Knejom, Tobolićem i Vrelom Mrežnice (sve istočno od pomenute komunikacije). U oštrim borbama ubijeno 30 i više ranjeno. Minama uništeno 6 kamiona.[48] Noću 5 na 6 jedan bat. T. P. Odreda zapalio na stanici Zdenčina 37 vagona.[49] Iste noći bat. Žumber. Brig. presjekao prugu Zagreb — Sisak na 28 mjesta.[50] Na drugim sektorima lokalne borbe. Br. 22 — 7. X. 1944 (176 gr.) 4560

Za VI. Korpus: Za generala Jakšića[51] — Javi opširnije situaciju na tom sektoru. Nismo još dobili detalje o akcijama na Viro-

---

[46] Prema depeši Štaba 10. korpusa, saveznički avioni su tada donijeli 220 pušaka, 16 p. m. (puškomitraljeza — prim. red.), 6 protivtenkovskih pušaka, municiju, odjeću i veš (Arhiv V.I.I., reg. br. 2—18/1, k. 119/9).

[47] Prema izvještaju Štaba 4. korpusa NOVJ od 7. oktobra 1944. neprijatelj je zapalio Meminsku, Utolicu i Slabinjce a zatim se istog dana (6. oktobra) povukao u svoje baze (Arhiv V.I.I., reg. br. 4—61/1, k. 432).

[48] Štab 4. korpusa javio je o tome Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske slijedeće: »5.X. neprijateljske snage iz Jesenica spojile su se snagama na Troj Vrhu. Ovaj neprijatelj je ovladao sa Knejom, Tobolićem i Vrelo-Mrežnicom. Na ovoj liniji 2 bataljona III. brigade VIII. divizije vode borbu sa neprijateljem. Naneseni su neprijatelju gubici od 50 mrtvih i više ranjenih, a pomoću mina, na cesti Draga — Tobolić dignuto je u zrak 6 kamiona. Noću 5/6 iste jedinice III. brigade uspjele su izbaciti neprijatelja iz Tobolića, ali je 6 ov. m. preko dana neprijateljska pješadija u sadejstvu sa tenkovima ponovno zašla u Tobolić. U toku današnjeg dana neprijatelj je sa ovog sektora otpočeo povlačenje u pravcu Plavča Drage i u pravcu Tržić — Kamenica. Neprijatelj usput sve pali i pljačka«. (Arhiv V.I.I., reg. br. 4—61/1, k. 432.)

[49] i [50] Vidi Arhiv V.I.I., reg. br. 4—61/1, k. 432.

[51] Pavle Jakšić, tada načelnik Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske.

viticu, Pitomaču i Kloštar.[52] Štab Korpusa je u tom pogledu još uvijek nemaran. Kako je izvršeno zaposjedanje gradova i kako sada funkcionišu naše organizacije? Ima li uslova za likvidaciju Bjelovara.[53] Br. 19. 8. X. 1944 (84 gr.) 4579

Za VI. Korpus:[54] Samo teži slučajevi ranjenika i gdje treba hitna kirurška intervencija mogu se slati u Italiju i SSSR. Za ostale organizovat će se stanice u našoj zemlji. Br. 5 — 8. X. 1944 (42 gr.) 4565

Za VI. Korpus: Koliko još imate boraca bez oružja.[55] Br. 9 — 8. X. 1944 (12 gr.) 4569

Za VIII. Korpus: Javite da li sovjetska misija kod vas ima vezu sa Barijem i da li je organizovan prijem materijala sa sovjetskim avionima.[56] Br. 3 — 8. X. 1944 (34 gr.) 4563

Za V. Š. Veza vaše depeše br. 46, 47 i 48 od 6. X. — 125, 86 i 72 grupe. Naredili smo formiranje dopunskih baterija u kojima će se obučiti podoficiri i poslužioci. Za oficire formiramo 2 ofi-

---

[52] O napadu na Viroviticu Štab 6. korpusa poslao je 7. oktobra Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske tri depeše. O napadu 32. divizije na Pitomaču i 7. i 33. divizije na Kloštar javio je Štab 10. korpusa, depešama od 6. i 7. oktobra slijedeće: »Naše jedinice 5 na 6 ov. m. oslobodile su Pitomaču i Kloštar (iz izvještaja 32. i 33. divizije vidi se da su one ta mjesta oslobodile 5. oktobra — prim. red.). U Kloštru pored ostalog plijena ima 5 tenkova, 2 kamiona, 5 motorkotača i 10 mitraljeza...«

»U Podravini našim jedinicama uz pomoć VII. Div. uspjelo je 5 ov. m. likvidirati Pitomaču i Kloštar nakon 18-satne borbe. Uporišta je branilo 1000 ustaša Bobanove bojne (odnosi se na dijelove 5. ustaškog stajaćeg djelatnog zdruga s kojim je komandovao Rafajlo Boban — prim. red.). U borbama je ubijeno 252 ustaše. Zaplijenjeno: 4 teška bacača, 12 teških mitraljeza, 13 p. mitraljeza, 170 pušaka, 5 tanketa, 3 kamiona, 3 motorkotača, 35.000 metaka i druga sprema. Naši gubici 30 mrtvih i 2 ranjena. Nastavljeno dalje sa operacijama u Podravini... U borbi se istakla 33. div. na čelu sa pp. Antolovićem Josipom i IV. brig. VII. div. na čelu sa Petrom Maljkovićem« (vidi dok. br. 2, 5, 6, 18, 22, 24 28, 42 i 62 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 2—19/1, k. 119/9).

[53] Bjelovar tada nije napadan. Jedinice 16. i 17. divizije NOVJ oslobodile su Bjelovar 4. maja 1945 (vidi »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941 — 1945«, knj. 2, str. 640).

[54] Dostavljeno svim korpusima.

[55] Šesti korpus NOVJ imao je tada oko 1.300 boraca bez oružja (vidi Arhiv V.I.I., dok. br. 2—25/1, k. 119/7).

[56] Štab 8 korpusa NOVJ javio je 10. oktobra slijedeće: »Sovjetska misija kod nas ima vezu sa Barijem. Prijem materijala sovjetskim avionima organizovan, aerodromi spremni, samo treba bacati« (Arhiv V.I.I., reg. br. 2—22/1, k. 119/8).

cirske škole — sjeverno i južno od Save sa po tri kursa: za komandante diviziona, komandire baterija i vodnike. Računamo da za 3—4 mjeseca osposobimo 16 komandanata grupa, 50 komandanata diviziona, 180 komandira i 540 vodnika. Slične mjere preduzeti ćemo za uzdizanje rukovodilaca i boraca specijalnih jedinica. Radi pravilnog upravljanja molimo sljedeće objašnjenje: 1) Hoće li u sastavu divizije biti i dalje brigade ili pukovi. 2) Hoće li u brigadi (ili puku) biti 3 ili 4 bat. 3) Može li se računati sa motoriz. artiljerijom i u kome procentu. Br. 23 — 9. X. 1944 (193 gr.) (G.) 4619

Za V. Š. VIII. Korpus primio je 7. X. sa dva ruska aviona hranu, oružje, municiju i sanitetski materijal. IV. Korpus primio je noću 8. X. sa jednim »Halifaksom« odijelo, hranu i municiju. Br. 10 — 9. X. 44 (46 gr.) (G.) 4607

Za V. Š. Brojno stanje ranjenika i bolesnika na 30. 9. IV. Korpus: 1055, evakuisano ništa. VI. Korpus: 742, evakuisano ništa. VIII. Korpus: 530, 8. 9. evakuisano 41. X. Korpus: 194, evakuisano ništa. XI Korpus: 716, evakuisano ništa. Br. 4 — 9. X. 1944 (68 gr.) (Ž.) 4601

Za V. Š. U Istri Odredske jedinice potukle jednu njemačku kolonu biciklista kod Sv. Lovrenca (zapadna Istra). Ubijeno 12, ranjeno 10 i 3 zarobljena. Plijen: 1 šarac, 5 pušaka, 25 bicikla i druge spreme. Naših gubitaka nema. 4. X. jedinice II. diverz. bat. minirale jedan teretni vlak na pruzi Zagreb — Karlovac. Uništena 4 vagona. Pruga Zagreb — Sisak presječena na 20 mjesta.[57] Jedinice II. diverz. Odreda u vremenu od 17. na 27. 9. 44 na prugama Zagreb — Zidani Most, Zaprešić — Varaždin i Varaždin — Ludbreg, bacile u zrak 9 vozova i 2 mosta. Uništeno 9 lokomotiva i 31 vagon. Oštećena jedna lokomotiva i 6 vag. Ubijeno 32, ranjeno 73 nepr. vojnika. Promet stajao 232 sata.[58] Na drugim sektorima lokalne borbe. Br. 26 — 9. X. 1944 (187 gr.) (G.) 4622

Za 6. Korpus:[59] Predstoji temeljna reorganizacija NOV, spajanjem pojedinih divizija i mobilizacijom formirati će se divizije sa najmanje 10.000 boraca od kojih 2500 artiljeraca. Pored mnogih organizacionih problema biti će jedan od najkrupnijih stvaranje artiljerijskih kadrova. U narednim depešama

---

[57] i [58] Opširnije o tome vidi Arhiv V.I.I., reg. br. 2—4, k. 121.

[59] Dostavljeno svim korpusima.

dati ćemo konkretna upustva. Štabovi Korpusa ovome pitanju posvetit će najozbiljniju pažnju. Br. 3 — 9. X. (108 gr.) (G.)
4609

Za VI. Korpus: Za **Jakšića** — Od V. Š. dobili smo novo naređenje za formacije: Divizije najmanje 10.000 od kojih 2.500 artiljeraca. Formiranje ostvariti a gdje za to nema uslova pomoću spajanja jedinica kada stigne materijal. Računamo kroz 3—4 mjeseca. Za to vrijeme — pored ostalog moramo izgraditi artiljerijske kadrove. Za Hrvatsku potrebno: oko 16 komandanata grupa, 50 komandanata diviziona, 180 komandira baterija i 540 vodnika. Podoficiri i momčad izgradit će se u postojećim divizionima i dopunskim baterijama. Za oficire formirati ćemo I. i II. Artiljerijsku oficirsku školu. Svaka sa po tri kursa. Viši — za komandante diviziona, srednji za komandire i niži za vodnike. Najvažnije pitanje — izbor nastavnika i slušalaca. Pošto će — usled spajanja — preteći mnogi rukovodioci, sve rukovodioce artiljerce uzeti u obzir za artiljeriju. Prouči ovo pitanje na sastancima. Neophodno utvrditi tačno stanje u pogledu akt. i rez. oficira i podoficira. Naknadna uputstva dostavit ćemo. Br. 13 — 9. X. 1944 (266 gr.) (G.)
4610

Za VI. Korpus: Već smo dva puta depešom tražili da nam pošaljete podatke za domobranske oficire koji su prešli na našu stranu i još uvijek nismo ništa dobili.[60] Br. 29 — 9. X. 1944 (41 gr.) (G.)
4625

Za V. Š. DDD. Svi naši korpusi ostali potpuno bez eksploziva. Savez.[nici] ne šalju. Sve naše intervencije uzaludne. U vezi sa naređenjem[61] V. Š. br. 5 — od 10. X. 1944 — 119 gr. — molimo

---

[60] U depeši Štaba 6. korpusa od 12. oktobra o tome piše: »Od 1. do 10.X. došli dobrovoljno u NOV: 28 oficira; 27 pješ. ofic. i 1 konj.[ički] ofic. Došli iz Zagreba 2, iz Broda 5, iz Čađavice 9, iz Beograda 2, iz Siska 1, iz Pakraca 1, iz Pleternice 1, iz Daruvara 5. Podoficira: 4 iz Osijeka, i 2 art. iz Našica. Domobrana: 75 pješaka; 8 iz Našica, 9 iz Vrpolja, 2 iz Županje, 3 iz Otoke, 1 iz Zaboka, 1 iz Konjica, 3 iz Nove Gradiške, 6 iz Osijeka, 1 iz Karlovca, 4 iz Broda, i iz Požege, 6 iz Doboja, 2 iz Ernestinova, 2 iz Gromačnika, 1 iz Trebinja, 5 iz Čađavice, 19 iz Virovitice i 1 iz Vinkovaca« (Arhiv V.I.I., reg. br. 2—24/1, k. 119/7).

[61] U tom naređenju Vrhovnog štaba NOV i POJ rečeno je slijedeće: »Potpuno je onemogućeno povlačenje Nijemaca iz Srbije ka sjeveru. Njima još preostaje jedina mogućnost da se od Kraljeva i iz Metohije... probijaju ka Sarajevu i duž primorskog pojasa, pa je potrebno da pređete na sistematsko uništavanje nepr.[ijateljskih] komunikacija i ovladivanje saobraćajnim čvorovima. Naročito je važno ru-

za vašu intervenciju, da se svima korpusima pošalje veća količina eksploziva. Osvajanje saobrać. čvora Sunja nije potpuno iskorišteno zbog nedostatka eksploziva. Molimo ovo kao vrlo hitno. Br. 5 — 10. X. 1944 (89 gr.) (G.) 4637

Za V. Š. 6. X. 44 jedan savezнички avion bacio je kod 35. Div. oružje, municiju, obuću i odijelo. Aerodrom kod Voćina sposoban za spuštanje aviona. 7. X. se je kod Lipika uslijed kvara na motoru spustio 1 njemački avion tipa »Meseršmit«. U avionu nije bilo pošte. Pilot zarobljen. Br. 8 — 10. X. 1944 (75 gr.) (G.) 4640

Za V. Š. 9. X. jedinice III. brig. VIII. div. u zasjedi na Kapeli — između Modruša i Jezerana — napale 1 njemački transport — kolonu. Ubijeno 30 vojnika i 40 konja. Zaplijenjeno nešto spreme.[62] U posljednja 3 dana nepr. ovom komunikacijom prebacuje materijal iz Gacke doline ka sjeveru. Na ostalim sektorima lokalna borbena aktivnost. Br. 18 — 10. X. 1944 (82 gr.) (G.) 4650

Za VI. Korpus: U 40-satnim borbama za osvajanje Virovitice, ubijeno je 790 i zarobljeno 220 nepr. oficira i vojnika. Zaplijenjeno 602 puške, 29 mitr., 9 topova, 2 teška i 7 lakih bacača, 7 protiv-tenk. pušaka i mnogo municije i spreme. U ovim borbama naročito se istakli borci i rukovodioci XII. Div. sa štabom Div. na čelu. Za pokazanu umješnost u rukovođenju, hrabrost i upornost — prilikom oslobođenja Virovitice, pohvaljujemo borce i rukovodioce XII Div. i ističemo ih za primjer. XII. Div. proglašujemo »udarnom«. Ovu naredbu pročitati pred strojem.[63] Br. 19. 10. X. 1944 (161 gr.) (Gž.) 4615

Za VI. Korpus: za Jakšića — V. Š. izvještava da je Nijemcima potpuno onemogućeno povlačenje iz Srbije i naređuje da ponovo pristupimo temeljnom rušenju komunikacija — naročito Brod — Zagreb, dolina Une — Sisak — Zagreb i primorskim pojasom. Prouči situaciju na licu mjesta i ispitaj uslove za dalje uspjehe u Podravini. Projektovani napad na Đurđevac izvedite.[64] Jednovremeno sastavite plan za pregrupisavanje snaga na glavnu komunikaciju i ukoliko više nema uslova za dejstvo

---

šiti komunikacije od Broda do Zagreba kao i one iz doline Une preko Siska ka Zagrebu. Svim jedinicama ka jugu i istoku naredili smo rušenje komunikacija« (Arhiv V.I.I., reg. br. 2—17—1, k. 119/4).

[62] Opširnije o tome vidi Arhiv V.I.I., reg. br. 4—64/1, k. 432.

[64] O napadu jedinica 6. korpusa NOVJ na Đurđevac 11. oktobra 1944. vidi dok. br. 27, 28, 39, 43 i 132.

u pozadinu otpočnite sa prebacivanjem. Eksploziv smo hitno tražili. Odredi na pruzi neka se odmah aktiviraju, a po mogućnosti pojačajte ih. Br. 11 — 10. X. 1944 (164 gr. (G.) 4643

Za VIII. Korpus: V. Š. javlja da je Nijemcima onemogućeno povlačenje iz Srbije i naređuje da se ponovo pređe na sistematsko uništavanje nepr. komunikacija — naročito dolinom Une i primorskim pojasom. Javite raspored vaših snaga. Detaljnije o IX. i XX. Div.[65] General Drapšin[66] danas pošao preko V. Korpusa za vaš Štab. Br. 13 — 10. X. (86 gr.) (G.) 4645

Za XI. Korpus: Slažemo se sa podjelom Istre na tri komande područja. Od vas još nismo primili pregled komandi mjesta i popis rukovodećih drugova po područjima.[67] Br. 7 — 10. X. 1944. (42 gr.) (G.) 4639

Za V. Š. Preko 43. Div. dobili smo slijedeći telegram: Po čitavoj Istri primljen je sa velikom radošću povjesni govor Maršala **Tita,** koji je on održao prigodom proslave godišnjice osnivanja 1. Dalm. Brig.[68] U duši svih istranskih rodoljuba duboko su

---

[65] »Raspored naših snaga slijedeći: XIX. Div.[izija] sa Sjev.[ernodalmatinskom] grupom odreda na teritoriju Bukovica i Ravni Kotari. Ofanzivno djeluje na komunikacije i vrši mobilizaciju.

26 Div. na srednjedalmatinskim otocima, a sa dvjema brigadama angažovane u napadu na Dubrovnik (1. i 11. brigada 26. divizije nisu bile direktno angažovane u napadu na Dubrovnik. Poslije desanta na obalu 15. oktobra 1. dalmatinska proleterska brigada napadala je neprijateljska uporišta i kolone koje su se povlačile pravcem Dubrovnik — Metković, dok je 11. brigada vodila borbe za oslobođenje Stona — prim. red.). Osigurava zadatak angažovanja i presijecanja nepr.[ijateljskih] komunikacija obalom«.

»Južnodalmatinska grupa (NOP odreda — prim. red.) pod rukovodstvom 26. Div. na sektoru Biokova sa zadatkom ofanzivnog djelovanja na nepr. komunikacije u Primorju i dolinom Neretve. Opširno naređenje V. Š. primili smo i prenijeli ga Diviziji i naredili divizijama da nastave ofanzivu na nepr. komunikacije... «

»IX. Div. sa jednom brigadom 20. Divizije (odnosi se na 10. dalmatinsku brigadu — prim. red.), Livanjsko-duvanjskim odredom u južnom dijelu Livanjskog Polja sa zadatkom: ofanzivno djelovanje na liniji Duvno — Aržano i dalje prema Imotskom i Zadvarju, uništavanje nepr. saobraćaja i vršenja mobilizacije. Grahovsko-kninski odred osigurava pravac od Knina. 20. Div. bez jedne brigade i grupom odreda u srednjoj Dalmaciji na Dinari sa zadatkom ofanzivnog djelovanja na liniji Sinj — Aržano i dalje na jug — uništavanje nepr. saobraćaja u srednjoj Dalmaciji« (vidi dok. br. 4, 25, 41, 44 i 88 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 2—22/1, k. 119/8).

[66] Petar

[67] U Istri su tada formirane komande Riječkog, Porečkog i Pulskog područja (Arhiv V.I.I., reg. br. 8—49/2, k. 119/1).

[68] Riječ je o govoru koji je drug Tito održao na Visu 12. septembra 1944 (Josip Broz Tito: »Stvaranje i razvoj Jugoslovenske armije«, izdanje Glavne političke uprave JA, 1949, str. 278—284).

odjeknule njegove odlučne i jasne riječi: »Ovom borbom naša braća u Istri, Slov. Primorju i Koruškoj, moraju biti i biti će oslobođeni i živjeti će slobodno u svojoj domovini sa svojom braćom.« Tom prilikom upućuje Oblasni Odbor J. N. O. F.[69] za Istru slijedeći brzojavni pozdrav drugu **Titu:**

»U ime čitavog naroda Istre Oblasni Odbor J. N. O. F. Istre toplo vam zahvaljuje i pozdravlja vaše muške i odlučne riječi, koje ste pred našim prijateljima i neprijateljima otvoreno izrekli.« Br. 2 — 11. X. 1944 (185 gr.) (G.) 4652

Za V. Š. 10. X. spustio se kod IV. Korpusa 1 ruski avion. Donio sanitetski materijal i ostalu spremu. Stigli Gregorić,[70] Brkić[71] i drugi. Br. 12 — 11. X. 1944 (29 gr.) (G.) 4662

Za V. Š. Na sektorima IV, X i XI Korpusa u toku 11. X. nije bilo većih akcija. Na cesti Ogulin — Karlovac miner. vod I. brig. XIII. Div. digao u zrak 1 kamion. Ubijeno 15 i 10 ranjeno Nijemaca. Neprijatelj je na sektoru Sunje vršio ispade iz Siska i Kostajnice. Odbačen u polazne baze.[72] Vrši se pregrupisavanje snaga za nove akcije na komunikacijama.[73] Br. 16 — 11. X. 1944. (87 gr.) 4666

Za X. Korpus: 9 ili 10. X. prinudno se spustio 5 km. sjeverno od Martinske Vesi jedan avion tipa Mastang. Izvijestite što je s pilotom i javite. [74] Br. 11 — 11. X. 1944 (38 gr.) (G.) 4661

Za V. Š. DD. Vazduhoplovaca imamo kod IV. Korpusa 42, VI. Korpus 3, VIII. Korpus 1 koji treba da se prebace u našu bazu u zemlji. Za ostale Korpuse ćemo naknadno javiti. Br. 24 — 12 . X. 1944 (46 gr.) Sl. 4689

Za V. Š. IV. Korpus primio je 11. X. za 2 sovjetska aviona benzin, oružje, municiju i odijelo. Br. 2 — 12. X. 1944 (25 gr.) (G.) 4669

---

[60] Jedinstvenog narodnooslobodilačkog fronta

[70] Pavle

[71] Duško

[72] Vidi Arhiv V.I.I., reg. br. 4—1, k. 432.

[73] Jedinice 4. korpusa NOVJ vršile su napade na komunikacijama: Sunja — Kostajnica, Sunja — Dubica, Kostajnica — Bosanski Novi, Zagreb — Sisak, Zagreb — Karlovac i Karlovac — Ogulin (opširnije o tome vidi dok. br. 32, 35, 37, 53, 76, 78 i 84 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 4—1, k. 432 i 4—1, k. 433/1).

[74] Štab 10. korpusa NOVJ odgovorio je 30. oktobra slijedeće: »Avion koji je pao kod Martinske Vesi uništen, pilot spasen od strane Posav.[skog] odreda, prebačen u Pokuplje 34. div.[iziji] (Arhiv V.I.I., reg. br. 2—30/1, k. 119/9.)

Za V. Š. U cilju obezbjeđenja vazdušnog saobraćaja i pregleda vremena na teritoriju ovoga štaba namjeravamo u Korpusima organizirati meteorološku službu. Koristili bi uglavnom meteorologe koji su prešli iz domobranstva. Molimo odobrenje da njih 6 u tu svrhu zadržimo. Poslije kratke obuke uputili bi ih na stanice, koje će bar dva puta dnevno dostavljati podatke po skraćenom mater. ključu sa dodatkom oblačnosti na brdima i stanje terena. Br. 6 — 12. X. 1944 (109 gr.) (G.) 4673

Za V. Š. Nastavak pozdravnog telegrama Maršalu **Titu:** »Kroz nepokorenu Istru, koja je danas bojni logor, razlijegali su se kao zvono slavnog uskrsnuća nakon stoljeća ropstva i poniženja vaše moćne riječi. One su ponijele novom vjerom i snagom sve istarske rodoljube. Trgle su i one što su do sada sumnjali, i one odjekuju borbom Učkom planinom, one grme na Rijeci, one griju i zalijeću naša mučenička sela i gradiće. One su moćni čelični bat pred kojim moraju ustuknuti reakcionari i falsifikatori sa svojim planovima o »talijanskoj Istri«, o »autonomaškoj republici Rijeci«, o »autonomaškoj liburnijskoj državi«. Čitav narod Istre danas je ujedinjen i spreman za ostvarenje vaših riječi, za oslobođenje i prisajedinjenje i posljednje istranske grude majci Hrvatskoj, dati će ako bude potrebno svu svoju krv, jer bez slobode nama nema života. Znamo da iza vaših riječi stoje u borbenom stroju pobjedonosni Korpusi nove Jugoslavije.« Obl. O. J. N. O. F. za Istru. Br. 19 — 12. X. 1944 (234 gr.) (G.) 4684

Za V. Š. Nepr. vršio ofanzivu u zapadnoj Istri od 5-10. X. sa 3000 vojnika iz Istre. Ima 60 mrtvih i ranjenih. Mi 7 mrtvih, 3 ranjena.[75] U Gorskom Kotaru ispad iz Ogulina. Borbe u toku.[76] Kod IV. Korpusa Muslimani[77] uhvatili u Šturliću 16 »zelenaša«. 700 vojnika sa 5—6 tenkova i više blindi — ispalo iz Karlovca ka slobodnoj teritoriji. Borbe u toku.[78] Na pruzi Kostajnica — Bihać II. diverzantski Odred digao 1 oklopni voz.[79] Na pruzi

---

[75] Opširnije o tome vidi Arhiv V.I.I., reg. br. 8—51/2, k. 119/1.

[76] i [85] O borbama jedinica 13. divizije u Gorskom kotaru od 11. do 23. oktobra 1944. vidi dok. br. 74, 133, 136, 137, 138, 140, 141, 142, 143 i 145.

[77] Odnosi se na dijelove Unske operativne grupe.

[78] U dnevnom operativnom izvještaju Štaba 4. korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o tome piše: »12. ov. mj. neprijatelj u jačini 2 satnije izvršio je ispad iz Karlovca u Cerovac, Vukmanić i Trebinju. Bat.[aljon] op.[erativnog] štaba za Kordun napao je ovog neprijatelja i uspio ga prisiliti na povlačenje prema Karlovcu. Neprijatelju su naneseni gubici od 14 mrtvih i više ranjenih. Naši gubici 1 mrtav i 5 ranjenih« (Arhiv V.I.I., reg. br. 4—1, k. 432).

[79] Vidi Arhiv V.I.I., reg. br. 2—4, k. 121.

Zagreb — Dugo Selo oštećena 2 vagona, a na stanici Čulinec miniran transport Čerkeza koji je išao ka Dugom Selu. Lokomotiva oštećena, 12 vagona s konjima uništeno, 18 Čerkeza uništeno i ranjeno. Na stanici Božjakovina (Dugo Selo — Križevci) diverzanti uništili instalacije.[80] Na drugim sektorima borbe lokalnog značaja. Br. 26 — 12. X. 1944 (196 gr.) G. 4691

Za VI. Korpus:[81] U četvorodnevnim oštrim borbama jedinice XIX. Div. oslobodile su jako nepr. uporište i saobraćajno čvorište u sjev. Dalmaciji — Benkovac. Ubijeno 306 njem. oficira i vojnika, zarobljeno 33. Zaplijenjeno 5 topova 105 mm., 2 protivkolska topa, 6 t. mitraljeza, 2 protiv-avionska mitraljeza, 22 šarca, 3 p. mitraljeza, 230 pušaka, 3 teška i 3 laka bacača, 29 strojnica, 10 radio-stanica, 15 telefona, 12 ispravnih kamiona, 2 motocikla i velika količina municije i druge spreme.[82] Za pokazanu hrabrost i upornost u ovim teškim borbama pohvaljujemo borce i rukovodioce XIX. Div. i ističemo ih za primjer. Ovu naredbu pročitati pred strojem. Br. 20 — 12. X. 1944 (190 gr.) (G). 4685

Za V. Š. Savezнički lovci oborili nad Pokupljem jedan NDH avion. Dopukovnik Ernest Czeisberger i pilot Lojan — ranjeni nalaze se u našoj bolnici. Kod njih nađeno naređenje koje nosili u Bihać. Radi se o formiranju I. hrvatske udarne div. oko Zagreba. Razaslani viši oficiri da lično odaberu i dovedu 10% oficira i vojnika iz domobranskih jedinica. Ljudstvo rođeno 1910 i mlađe. Prvenstveno dobrovoljci, a zatim najbolji i najpouzdaniji. Ne vidi se kolika treba biti, ali ne veća od 4—5000. Za komandanta predviđen ustaški pukovnik Ante Moškov koji 1942. g. vršio ofanzivu na Petrovu goru i poklao mnogo ljudi.[83] Ljudstvo treba stići u Zagreb najdalje do 20 listopada i u roku od 14 dana formirati diviziju.[84] Br. 11 — 13. X. 1944 (181 gr.) (G.) 4702

---

[80] Diverziju su izveli dijelovi 3. diverzantskog odreda (vidi Arhiv V.I.I., reg. br. 2—4, k. 121).

[81] Dostavljeno svim korpusima.

[82] Borbe za Benkovac vođene su od 4. do 7. oktobra (opširnije o tome vidi dok. br. 88, 124, 125, 126 i 127).

[83] O ustaškoj ofanzivi na Petrovu goru (Kordun), koja je počela 19. marta i trajala do početka aprila 1942, vidi tom V, knj. 3, dok. br. 127 i knj. 30, dok. br. 43 i 55.

[84], [104] i [181] Prva ustaško-domobranska divizija formirana je u Zagrebu i njegovoj bližoj okolini, gdje je ostala do 16. novembra 1944. a zatim njeni dijelovi učestvuju u borbama protiv jedinica NOVJ u sjeverozapadnom dijelu Hrvatske. U svom sastavu imala je: 20. i 21. puk, 20. topnički sklop (artiljerijski divizion), Zdravstveni sat (bolnička četa), Opkoparsku sat (pionirska četa), Dojavnu sat (četa za vezu). U

Za V. Š. X. Korpus primio je 8 oktobra sa jednim engleskim avionom oružje i municiju. XI. Korpus primio je 11 oktobra sa 3 ruska aviona eksploziv, oružje, municiju i odijelo. Br 15 — 13. X. 1944 (45 gr.) (G.) 4706

Za V. Š. Naši upotrebljivi aerodromi: **Glina** dužine 750 m, širine 100 m., livada, teren mekan, mjestimično podvodan, poslije duže kiše neupotrebljiv, koordinate istočno od Grinviča 16^0 41 m, sjeverno 45^0 21 m. **Čazma** — (Grabovnica) dužina 1250 m, širina 250 m, livada i oranica, teren mekan, poslije duže kiše neupotrebljiv, koordinate istočno 16 step. 40 min., sjeverno 45 step. 45 min. **Voćin** — dužine 800 m., širine 150 m, livade, teren mekan i podvodan, poslije duže kiše neupotrebljiv, koordinate istočno 17 step. 35 min., sjeverno 45 step. 37 min. 20 sek. **Tičevo** — Dužina 1200 m, širina 150 m., pašnjak, teren tvrd, koordinate istočno 16 step. 31 min. 30 sek., sjeverno 44 step. 13 min. 15 sek. Svi aerodromi sposobni za dnevno i noćno spuštanje. Ostali neupotrebljivi zbog blizine nepr. ili raskvašenog terena Br. 19 — 13. X. 1944 (281 gr.) (G.) 4710

Za V. Š. Nepr. iznenada započeo koncentrično nadiranje kroz G. Kotar od Ogulina, Zlobina i Mošuna. Od Ogulina jačine oko 1000 sa 50—60 kamiona i srednjih tenkova — u dvije kolone — ka Mrkoplju i Brod-Moravicama. Od Zlobina i Mošuna kolonama po 200—300. Borbe su u toku i još se ne može jasno vidjeti namjera nepr.[85] (Nastavlja se.) Br. 26. — 13 X. 44 (81 gr.) (G.) 4718

Za VI. Korpus.[86] — Vazduhoplovno osoblje uputite odmah u Komandu mjesta Glina, odakle će biti prebačeni avionom u našu bazu. Ne dolaze u obzir avijatičari na višim rukovodećim dužnostima u jedinicama. Javite broj i stručnost upućenih.[87] Br. 22 — 13. X. 1944 (62 gr.) (G.) 4713

Za VI. Korpus.[88] 10. X. uveče bačen je otrov u kazane jednog našeg bataljona. Otrovan 41 drug, od kojih 2 odmah umrla, a ostali potpuno klonuli nalaze se u bolnici.[89] Preduzete sve mjere

---

decembru se nalazio u formiranju 22. puk i 21. topnički sklop. Brojno stanje Divizije u decembru bilo je: 4.277 vojnika, 723 podoficira i 215 oficira (vidi Arhiv V.I.I., reg. br. 2—1, k. 59 i 27/9, k. 83 a).

[86] i [88] Dostavljeno svim korpusima.

[87] O broju i stručnosti upućenih avijatičara vidi Arhiv V.I.I., reg. br. 2—1, k. 119/7, 119/8, 119/9 i 8—2, k. 119/1.

[89] i [97] Iz depeše koju je Štab 6. korpusa poslao Vrhovnom štabu NOV i POJ 12. oktobra vidi se da je otrov stavljen u kazane 4. bataljona OZNE i da se istraga vodi (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—1, k. 488 A).

da se kod kazana, vode za piće i ostalih artikala za ishranu postavljaju straže i da se do najveće mjere poveća budnost svih rukovodilaca i vojnika. Rukovodioci će i krivično odgovarati ako im se ovakav slučaj desi. Br. 18 — 13. X. 1944 (106 gr.) (G.)
4709

Za V. Š. Nastavak borbenog izvještaja — III. i IV. brig. VII. Div. na obezbjeđenju operacija VI. i X. Korpusa napali i likvidirali uporište Hlebine. Pomoć koja pošla iz Koprivnice razbijena. Ubijeno 200, plijen 4 tenka, 12 kamiona, 3 putnička, 60 trokolica, 3 topa 50 mm. sa 300 granata, 4 teška bacača sa 50 mina, 26 mitraljeza i druga sprema. Mi 3 mrtva i 11 ranjenih. Istakla se 3 brig. sa k-dantom majorom Jovom Čakalom.[90] Nepr. danju popravlja prugu Sunja — Dubica. 12 na 13. X sve ponovo porušeno. 11. X. nepr. jačim snagama ispao iz Sunje i Kostajnice. Vođene oštre borbe sa čestim jurišima — cio dan. Neprijatelj 60 mrtvih i 80 ranjenih. Kod nas 60 izbačeno iz stroja.[91] Na drugim sektorima borbe lokalnog značaja. Br. 2 — 14. X. 1944 (200 gr.) (G.)
4720

Za V. Š. Ob. Njemački 15. Korpus sa br. 1 c 2906 od 6. V. 44 saopćava: U slučaju invazije na hrvatsku obalu ustaško vodstvo preduzet će momentalno hapšenje svih pravoslavaca u zemlji. Već postoji popis sa oznakom »Č«, tj. četnici, »K«, tj. komunisti. Mora se predvidjeti da će doći do likvidacije ovakvih osoba. O ovakvim mjerama treba mnogo predomišljati, jer bi pravoslavci Hrvatske mogli biti natjerani na protivničku stranu, a sa odugovlačenjem izvršenja ovih mjera može se očekivati njihov »očekujući stav«. Na Sušak je stigao potpukovnik Sertić sa 60 oficira i podoficira da formira istarsko zaštitno redarstvo za borbu protiv partizana. Br. 24 — 14. X. 1944 (167 gr.) G.
4742

---

[90] i [102] Opširnije o tome vidi dok. br. 34 i 132.

[91] Štab 4. korpusa javio je o tome Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 12. oktobra slijedeće: »11. ov. mj. neprijateljske snage nastupale su: jedna kolona oko 500 ustaša i Čerkeza od pravca Kostajnice preko Krčeva, Svinice prema M. Graduši a jednom kolonom jačine oko 400 ustaša i Čerkeza od Sunje preko Četvrtkovca, Drljače, Paukove u pravcu M. Graduse. Jedna kolona ustaša i četnika sa 2 tenka nastupala je pravcem: Mošćenica — Novo Selo — Komarevo. Neprijatelj je nastupao kroz pomenuta sela i palio.

Jedinice VII. div.[izije] stupile su u borbu sa ovim neprijateljem i borba se vodila od 8 do 20 sati, gdje su se često redali juriši i protivnapadi sa jedne i druge strane... Neprijatelj je popalio Svinicu, Krčevo i Drljaču. Oko 20 časova neprijatelj se povukao u polazne baze« (Arhiv V.I.I., reg. br. 4—67/1, k. 432).

Za V. Š. Nepr. u toku 14.X. nastavio ofanzivu u G. Kotaru i izbio u Brod na Kupi. Kolone iz Ogulina i Zlobina spojile se u Delnicama. Pokušava popraviti ovu cestu. Oštre borbe u toku.[92] Noću 13/14 jedinice 34. Div. napale i likvidirale uporište na željez. stanici Sv. Klara (4 km. južno od Zagreba). Stanična postrojenja potpuno uništena. Zapaljeno 150 vagona-cisterni sa sirovom naftom, 10 vag. žita, 4 kamiona i 1 tenk. Uništen 1. p. a. top. Zarobljeno 70 domobr. i ustaša. Ubijeno 45. Plijen 1 pk. top, 4 p. a. mitraljeza, 3 šarca, 1 t. i 4 p. mitraljeza, preko 100 pušaka, 30.000 metaka, 3.000 l. nafte i 400 l. benzina, 1 kamion i 1 trokolica. Naša artiljerija bombardovala Zagreb nakon čega u Zagrebu se ugasilo svjetlo. Sem toga napadnuta Mala Mlaka koja djelimično likvidirala i Žažinu kod Siska gdje napad nije uspio. Pruga Zagreb —Karlovac presječena na 130 mjesta. Naši gubitci 8 mrtvih i 46 ranjenih.[93] Na drugim sektorima borbe lokalnog značaja. Br. 28/14. X. 1944 (G.) 4746

Za VI. Korpus: Neprijatelj će u toku odstupanja vjerovatno pokušati da sistematskim rušenjem uništi i ono malo industrijskih i saobraćajnih postrojenja koja su ostala. Preduzmite sve da se ovo spriječi. Jedinice za vrijeme akcije da ruše samo ona saobrać. postrojenja koja neposredno vezana za saobraćaj. Stanične zgrade, mostove i druge objekte koji neće otežati pokrete — ne uništavati. Slagališta — koja se ne mogu evakuisati — treba uništiti. Inače težite da se što manje uništava. Upoznajte sa ovim sve rukovodioce i borce. Br. 29 — 14. X. 1944 (137 gr.) 4748

Za V. Š. Jedinice II. diverz. Odreda presjekle prugu između Sv. Klare i mosta na Savi kod Zagreba na 70 mjesta, između Sv. Klare i Vel. Gorice na 116 mjesta. Pruga Zagreb — Karlovac presječena na 97 mjesta.[94] Noću 14 na 15 Muslimani izvršili prepad na Cazin i Otoku. Ubijeno 7 i 12 ranjeno.[95] Između Bihaća i Otoke pruga presječena na 6 mjesta. Iz G. Kotara danas bez vijesti.[96] Na drugim sektorima borba lokalnog značaja. Br. 19 — 15. X. 1944 (106 gr.) (G.) 4768

Za VI. Korpus. — Javite odmah podrobnosti o trovanju u Virovitici. Po mogućnosti izvršite obdukciju umrlih te kemijsko

---

92 i 96 Vidi dok. br. 74, 133, 136, 137, 140, 142, 143 i 145.

93 Neprijateljsku posadu u Svetoj Klari napala je brigada »Franjo Ogulinac Seljo« a u Maloj Mlaki Žumberačka brigada. Napad na Žažinu izveli su dijelovi 8. divizije NOVJ (vidi dok. br. 32, 35, 36, 37, 53, 84, 133 i 138.

94 Opširnije o tome vidi Arhiv V.I.I., reg. br. 2—4, k. 121.

95 Riječ je o demonstrativnom napadu koji su izvele jedinice Unske operativne grupe. (Arhiv V.I.I., reg. br. 4—2/1, k. 433/1.)

ispitivanje na arsen, cijankalij, strihnin i derivate klora.[97] — Br. 5 — 15. X. 44. — (48 grupa) G. 4764

Za V. Š. 14. X. u zoru III. brig. 35. Div. napala ust. bojnu — jačine 300 — u Širokoj Kuli. Uporište likvidirano. Ubijeno 70, ranjeno 65, zarobljeno 5. Plijen: 3 p. mitr., 24 puške i dosta municije i opreme.[98] Istovremeno II. brig. napala Lešće, a Udarna grupa četnička uporišta. Ubijeno 9, ranjeno 5. U Gorskom Kotaru još traju borbe sa neprijateljem koji se povlači ka Zlobinu. Prave namjere još neutvrđene.[99] Na drugim sektorima borbe lokalnog značaja. Napad jedinica VI. i X. Korpusa na Koprivnicu nije uspio uslijed ogorčenog nepr. otpora i pomanjkanja municije za teško naoružanje.[100] Br. 32 — 16. X. 1944 (138 gr.) (G.) 4800

Za VI. Korpsu: Javite koliko savezničkih aviona je bacalo.[101] Br. 7 — 16. X. 1944 (20 gr.) (G.) 13.X. 4775

Za VI. Korpus: U akcijama za oslobođenje Virovitice, III. i IV. brig. VII Ud. Divizije na obzbjeđenju sa pravca Koprivnice — aktivnom odbranom zauzele nepr. uporište Hlebine, razbile upućenu pomoć od Koprivnice i energičnim gonjenjem rastrojile nepr. nanijevši mu velike gubitke u ljudstvu i materijalu.[102] Za pokazanu hrabrost, umješnost i inicijativu, pohvaljujemo borce i rukovodioce III. i IV. brig. na čelu sa k-dantom VII. Ud. Div. potpukovnikom Mićunom Pavlovićem i ističemo ih za

[98] Štab 35. divizije u depeši od 15. oktobra javio je o tome slijedeće: »Dne 14.X. 1944. u 5.30 sati III. brig. izvršila je napad na Široku Kulu i posadnu bojnu jaku 300 ustaša. Utvrđeni privremenim zaklonima. Iznenađenje postignuto. Uporište zauzeto. Gubici nepr. 70 mrtvih, 65 ranjenih, 5 zarobljenih. Zaplenjeno: 3 p. mitr.[aljeza], 1 postolje teškog mitraljeza, 24 puške, 6.000 metaka, 70 ručnih bombi, 18 opasača, 20 ranaca, 23 šinjela, 6 pari cipela, 22 ćebeta, 10 šatorskih krila, 20 torbica, 1 telefon i mnogo druge ratne opreme. II. brigada u isto vreme napala uporište Lešće, dvije satnije 19. bojne. Iznenađenje nije postignuto, namjera nije potpuno uspjela. Nepr. gubici 5 mrtvih i 5 ranjenih. Udarna grupa koja je osiguravala desni bok napala je četnike u Zalužnici, ubila 4 i zapljenila 400 metaka. Naši gubici 2 mrtva, 6 ranjenih. Među ranjenicima komandant bataljona (I.) Božić Vlado i komandir Linić Janko. Cilj napada uništenje žive sile radi uspješnog djelovanja na komunikaciju Gračac — Otočac«. (Arhiv V.I.I., reg. br. 8—55/2, k. 119/1.)

[99] Vidi dok. br. 74.

[100] Pored jedinica 6. i 10. korpusa u borbama za Koprivnicu učestvovale su i dvije brigade (3. i 4.) 7. divizije NOVJ (vidi dok. br. 40, 51, 52, 57, 59, 62, 89, 136, 137, 138 i 139).

[101] »Jedan savezнički avion bacio [je] odjeću i obuću« (vidi depešu Štaba 6. korpusa NOVJ od 17. oktobra 1944. u Arhivu V.I.I., reg. br. 2—26/1, k. 119/7).

primjer. Ovu naredbu pročitati pred strojem. Br. 12 — 16. X. 1944 (150 gr.) (G.) 4780

Za VI. Korpus: U borbama za oslobođenje Đurđevca u kojima učestvovale XII. ud. i 40 Div. — ubijeno 307 ustaša Bobanove legije. Zaplijenjeno 110 pušaka, 4 topa, 7 mitraljeza, 2 t. bacača, 3 tenka i 3 uništeno, 6 kamiona, 5 autobusa, 7 trokolica i drugi ratni materijal.[103] U ovim borbama istakla se Osječka brigada, a naročito II. i III. bat. sa drugovima Romanić Rajkom i Živković Dušanom — komandirima četa, i cijela Virovitička brigada. Za postignute uspjehe pohvaljujemo borce i rukovodioce osječke i Virovitičke brigade i ističemo ih za primjer. Ovu naredbu pročitati pred strojem. Br. 14 — 16. X. 1944 (166 gr.) (G.) 4782

Za VI. Korpus: Ob. Iz uhvaćenog dokumenta. Do 20 ov. m. na sektoru Zagreba formirati će se I. Hrv. udarna div., uzimanjem 10% dobrovoljaca i najborbenijih oficira, podoficira i vojnika iz gorskih, lovačkih, posadnih i doknadnih zdrugova, vazduhoplovstva i mornarice.[104] Br. 6 — 16. X. 1944 (74 gr.) (G.) 4774

Za 8. Korpus: Domobranskim podoficirima priznavati će se činovi na slijedeći način: desetniku i razvodniku čin desetara, vodniku čin mlađeg vodnika, naredniku čin vodnika, stožernom naredniku i časničkom namjesniku čin starijeg vodnika. Br. 28 16. X. 1944 (65 gr.) (G.) 4796

Za V. Š. 12.X.1944 jedan ruski avion je kod XI. Korpusa bacio oružje, municiju i robu. Br. 19 — 17. X. 1944 (24 gr.) (G.) 4819

Za V. Š IV. Korpus primio je 16. X. po danu sa dva Halifaksa oružje, odijelo i obuću, a noću sa jednim ruskim avionom primio je odijelo i obuću, a jedan ruski avion donio je za G. Š. H. 8 radio-stanica. Odletjeli za Bari Kardelj,[105] Đilas,[106] Hebrang[107] i dr. Br. 20 — 17. X. 1944 (62 gr.) (G.) 4820

Za V. Š. Ob. Dnevni pregled GŠH. Pruga Zagreb — Zidani Most puna njemačkih transporata. Cestama: Zaprešić — Kraljevec — Slovenija, Zaprešić — Brdovec — Sv. Petar i Zaprešić — Zidani Most kreću kolone motorizacije i pješadije. Jedan

[103] Opširnije o borbama za oslobođenje Đurđevca vidi dok. br. 27, 28, 39 i 43.
[105] Edvard
[106] Milovan
[107] Andrija

njemački transportni avion prinudno se spustio u Pokuplju. Zarobljeno 8 podoficira. Br. 27 — 17. X. 1944 (78 gr.) 4827

Za V. Š. U Gorskom Kotaru nepr. nastavlja ofanzivu i ovladao komunikacijama Zlobin — Fužine — Delnice — Kupjak — Ravna Gora. Prave namjere još neutvrđene.[108] 16. X. I. Musliman. brig. napala voz kod Otoke. Ubijeno 18 i ranjeno 17.[109] Pruga Lekenik — Sisak porušena na 32 mjesta. Na ostalim sektorima borba lokalnog značaja i napadi na nepr. saobraćaj u kojima ubijeno 44, ranjeno 35, zarobljeno 13. Zaplijenjeno 26 pušaka, 1 šarac i 1 p. mitraljez. Uništeno 7 kamiona i jedna trokolica. Borbom spašeno 10 savezničkih pilota.[110] br. 26 — 17. X. 1944 (134 gr.) (G.) 4826

Za X. Korpus: Za Jakšića — Poslije raščišćavanja situacije u Podravini i povezivanje korpus.[nih] teritorija[111] zadatak X. Korpusa jeste prodiranje na Kalnik i Zagorje sa dejstvom na komunikacije Dugo Selo — Koprivnica i Zabok — Varaždin.[112] Na glavnoj komunikaciji ostavite grupu Odreda[113] i brigade VII. Div. (3. i 4.) biće zamijenjene prvom i drugom brig. iste divizije. 3. i 4. brig. neka se spreme za pokret.[114] Kada stignu ovamo,

[108] i [116] Vidi dok. br. 74.

[109] Opširnije o tome vidi depešu Štaba 4. korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 16. oktobra 1944. u Arhivu V.I.I., reg. br. 4—4/1, k. 433/1.

[110] Prugu Lekenik — Greda porušili su dijelovi 8. divizije. Navedene gubitke nanijele su neprijatelju: 2. brigada 7. divizije, 3. brigada 8. divizije i 2. banijski NOP odred. (Opširnije o tome vidi Arhiv V.I.I., reg. br. 4—4/1, k. 433/1.)

[111] Odnosi se na povezivanje teritorija 6. i 10. korpusa NOVJ. Teritorija 10. korpusa se prostirala između r. Drave na sjeveru i r. Save na jugu, i r. Ilove na istoku i r. Sutle na zapadu, a teritorija 6. korpusa obuhvatala je čitavu Slavoniju od r. Ilove prema istoku uključujući Podravinu i Posavinu (vidi tom V, knj. 26, dok. br. 177).

[112] Načelnik Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske Pavle Jakšić (tada se nalazio u Štabu 6. korpusa) javio je o rasporedu divizija 10. korpusa slijedeće: »32. Div. X. korpusa dobila je zadatak da krene u Zagorje sa zadatkom: da očisti manja nepr. uporišta, vrši mobilizaciju i da djeluje na komunikacije sjeverno od Zagreba. I. brig. 33. div. djelovat će na otsjeku Dugo Selo — Banova Jaruga, dok će druge dvije ostati na zapadnoj Bilogori sa zadatkom djelovanja na liniji Bjelovar — Križevci — Koprivnica u cilju zaštite Podravine, gdje nam je naročito važna kožara u [Podravskom] Novom Gradu, i radi pomoći 32. diviziji...« (Arhiv V.I.I., reg. br. 2—1, k. 119/9).

[113] Odnosi se na Istočnu grupu NOP odreda 10. korpusa NOVJ.

[114] i [115] O dejstvima 3. i 4. brigade 7. divizije na području Moslavine, Bilogore i Podravine od 17. avgusta do 30. oktobra 1944. vidi dok. br. 18, 24, 40, 34 i 57 u ovoj knjizi, tom V, knj. 31, dok. br. 77 i knj. 33, dok. br. 3, 22, 31, 74, 86 i 98. Druge dvije brigade (1. i 2) 7. divizije

krenut će druge dvije.[115] Što se tiče Međumurja, pratite situaciju i prema mogućnostima ubacujte snage. Br. 6 — 17. X. 1944 (147 gr.) (G.) 4807

Za V. Š. 16.X. jedan savezнички avion je kod VI. Korpusa bacio odjeću i obuću. 17. X. dva ruska aviona su kod IV. Korpusa bacili odjeću i obuću. 13 — 18. X. 1944 (41 gr.) (G.) 4839

Za V. Š. Borbe u Gorskom Kotaru vode se i dalje s nesmanjenom žestinom. Neprijatelj vjerovatno nastoji da oslobodi Lujzijanu — cesta Sušak — Karlovac — u čemu ga jedinice 13. Div. sprečavaju stalnim napadima.[116] Na sektoru Kostajnice — II. Musliman. brig. i I. Banij. Odred napali kolonu od 600 Nijemaca i Kozaka koja se probijala ka Sunji. Poslije ogorčene borbe u toku cijelog 17. X. nepr. se probio pretrpjevši osjetne gubitke.[117] Na drugim sektorima redovni napadi na nepr. saobraćaj. Br. 29 — 18. X. 1944 (107 gr.) (G.) 4855

Za VI. Korpus:[118] U okviru dvomjesečnog međukorpuskog natjecanja, koje je raspisao G. Š. Hrvatske za 1. XI. uključite i KVO.[119] Natjecanje obuhvaća: 1) Vojnu disciplinu i red, 2) Aktivnost partizanskih straža, 3) Mobilizacija novih boraca, 4) Stručno uzdizanje kadrova, 5) Izvršavanje zadataka i direktiva, 6) Organizacija i produktivnost radiona, 7) Organizacija snabdjevanja, 8) Organizacija saobraćaja i PTS, 9) Kvalitet sudskog rada, 10) Stanje sanitetske službe i dr. Slijede pismena uputstva. Br. 24 — 18. X. 1944 (148 gr.) (G.) 4850

Za VIII. Korpus. — Za Drapšina. Slažemo se sa predloženim spajanjem IX. i XX. div. Spajanjem jedinica i povećanju broj. [nog] stanja na preko 10.000 pristupit će se docnije — kada stigne materijal predviđen za nove formacije i kada se stvore uslovi za to.[120] Br. 7 — 18. X. 44. (67 gr.) (G.) 4834

Za VIII. Korpus. — Generalu Drapšinu. Za jednu diviziju potrebno: 1 komandant artiljerijske brigade, 1 načelnik štaba, 3 komandanta diviziona, 12 komandira, 36 vodnika, 18 oficira na

---

nisu krenule na područje 10. korpusa (vidi »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945«, knj. 2).

117 i 124 Vidi Arhiv V.I.I., reg. br. 4—6/1, k. 433/1.

118 Dostavljeno svim korpusima.

119 Korpusne vojne oblasti

120 Depešom od 9. oktobra 1944. Glavni štab Hrvatske upoznao je štabove 4, 6, 8, 10. i 11. korpusa s naređenjem Vrhovnog štaba NOV

službi, 41 podoficir na službi, 48 vođa odjeljenja, 48 nišandžija, 48 pomoćnika, 13 oficira za vezu, telefonista: 30 podoficira i 99 boraca, radio-telegrafista: 18 podoficira i 24 borca, signalista: 21 podoficir i 36 boraca, 58 izviđača. Br. 12 — 18. X. 44. (160 gr.) (G.) 4838

Za V. Š. Dnevni pregled Glavnog štaba Hrvatske — Zagreb javlja brojno stanje: Domobranstva 136.680, avijacije 19.243, mornarice 4.106, u legionarskim jedinicama 62.632. Ukupno 222.632. Slovence u Zagrebu hapse za taoce. 11. X. njemački general Horstenau[121] nestao iz Zagreba, **Slavonija:** Iz župe »Vuka« evakuišu se žene i djeca njemačke manjine, ustaškog pokreta i Hrvata koji žele. Br. 32 — 19. X. 1944 (102 gr.) (G.) 4886

Za V. Š. — U tromjesečnom međukorpusnom takmičenju od 15/VI. — 15/IX. najbolje rezultate postigao VI. korpus, a unutar brigada XII. Udarna brig. XII. div. VI. korpusa. Za tri mjeseca jedinice ovog korpusa ubile 57 oficira i 2856 podoficira i vojnika. Pored drugog — velikog ratnog plijena zaplijenjena 23 topa, 16 teških i 13 lakih bacača, 56 teških mitraljeza, 18 šaraca, 114 puškomitraljeza, 211 strojnica i 2786 pušaka. Od ovih rezultata 30—50% otpada na XII. Udarnu brigadu.

i POJ o novoj formaciji divizija NOVJ. Štabu 8. korpusa dostavio je 13. oktobra i depešu u kojoj piše: »General Drapšin (zamjenik komandanta Glavnog štaba Hrvatske — prim. red.) nosi [Vam] novu formaciju i instrukcije. Mišljenja smo da bi Vaš korpus trebao formirati najviše tri nove divizije. Proučite najpogodniji način spajanja«. Po dolasku u Štab 8. korpusa, Petar Drapšin poslao je Glavnom štabu Hrvatske depešu slijedeće sadržine: »Po oceni Štaba korpusa ukupne njihove ljudske rezerve koji dolaze u obzir za mobilizaciju iznose 18.000. 26. Div.[izija] je skoro punog formacijskog sastava. Brojno stanje 9. Div. iznosi 2.800, 20. Div. 3.500, 19. Div. 4.500. Mislim da postoje uslovi da se formiraju pored 26. Div. još dve div. punog formacijskog sastava i to spajanjem IX. i XX. div. dobili bi drugu diviziju a XIX. bi bila treća div. 8. korpusa. Mobilizacija teče. Vojni (nema se slobodnog teritorija) i ekonomski uslovi protivili bi se momentalnom formiranju. Javite Vaše mišljenje...« Reorganizacija 8. korpusa prema datom prijedlogu nije izvršena. Poslije oslobođenja Dalmacije došlo je do znatnog priliva novih boraca i povećanja brojnog stanja divizija. U izvještaju Štaba 8. korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 12. januara 1945. o tome pored ostalog piše Formacija predviđena po novom planu izvodi se kod svih jedinica. Kod XXVI. i XIX. [divizije] izvodi se potpuno sistematski i skoro do punog brojnog stanja. Kod IX. i XX. Divizije ukoliko dozvoljavaju operacije s tim što se koriste sve mogućnosti i postepeno prilazi na predviđenu formaciju, samo nepotpunog brojnog stanja. Naročita pažnja se posvećuje specijalnim jedinicama i njihovoj popuni...« (Arhiv V.I.I., reg. br. 2—1, k. 119/8 i 12—1/2, k. 579.)

[121] Glajze fon Horstenau, njemački opunomoćeni general u Zagrebu.

Za postignute uspjehe predlažemo: 1) Da se pohvale borci i rukovodioci VI. korpusa na čelu sa komandantom Matom Jerkovićem i politkomesarom Vladom Janićem. 2) Da se XII. Ud. brig. XII. Div. VI. Korpusa proglasi proleterskom.[122] Br. 34 — 19. X. 1944 (179 gr.) (G.) 4888

Za V. Š. U Gorskom Kotaru borbe se nastavljaju. U toku 19.X. nepr. sa dvije kolone — jačine po jedne ustaške bojne od po 500, otpočeo napade od Vaganca prema Rakovici i prema Plaškom. Protivnapadom bojna u Plaškom odbačena prema Oštarijama dok se u Drežniku još vode oštre borbe. Ovi ispadi su vjerovatno nasilna izviđanja naših snaga na pravcu Slunja. Imamo podataka da namjerava otvoriti cestu Bihać — Slunj — Karlovac.[123] U borbama sa kolonom koja se 17. X. probila od Kostajnice ka Sunji nepr. imao 30 mrtvih i 50 ranjenih. Mi 5 mrtvih i 12 ranjenih.[124] Na drugim sektorima redovne akcije na komunikacijama. Br. 36 — 19. X. 1944 (155 gr.) (G.) 4890

Za VI. Korpus: Za Jakšića — Naredili smo X. Korpusu da odmah prebaci VII. Diviziju sa svim delovima na Baniju.[125] Nepr. je otvorio Lujzijanu.[126] Br. 13 — 19. X. 1944 (40 gr.) (G.) 4868

---

[122] Opširnije o tome vidi dok. br. 67 u ovoj knjizi i tom V, knj. 28, dok. br. 106, str. 539—541.

[123] i [131] U dnevnom izvještaju od 21. oktobra Štab 4. korpusa javio je o tome Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske slijedeće: »500—600 ustaša Slunjske ustaške bojne izvršili su 18. ov. mj. ispad iz Vaganca i ovladali Drežnikom, Irinovcem i Čatrnjom i na taj način bila je prekinuta veza cestom Kordun — Lika. Ove ustaše namjeravale su prodirati dalje preko Rakovice za Slunj. Da bi ga u tome spriječili izvršen je 20 ov. mj. na neprijatelja napad sa 2 bataljona Muslim. (odnosi se na bataljone 1. muslimanske brigade Unske operativne grupe — prim. red.) i 2 Kordun.[aška] bataljona (jedan iz sastava 3. brigade 8. divizije i 3. bataljon Operativnog štaba za Kordun — prim. red.) dok je jedan muslimanski bataljon osiguravao prema Vagancu. Borba je trajala od 6 do 12 sati i bila je vrlo žestoka. U 12 sati ustaše su se zbog vlastitih gubitaka pod pritiskom naših snaga povukli u Vaganac. U ovoj borbi ustaše su imale 30—40 mrtvih i oko 50 ranjenih. Mi smo imali 30 mrtvih i 24 ranjena.

Naši gubici su veliki zato što je neprijatelj u noći pred napad prebacio glavninu snaga iz Drežnika u Čatrnju misleći ujutro nadirati na sjever. Međutim kad je napadnut Drežnik i Čatrnja neprijatelj se je iz Čatrnje probio za Drežnik i napao sleđa bataljon 8. divizije. Tu je neprijatelj ubio i ranjenike, koji su mu pali u ruke i vršio zvjerstva nad njima. Također je masakrirao i 6 boraca iz Muslimanske brigade koje je bio zarobio«. (Opširnije o tome vidi dok. br. 60, 70, 142 i 145 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 4—8/1, k. 433/1.)

[125] i [129] Dijelovi 7. divizije vraćeni su u Baniju 31. oktobra 1944 (vidi dok. br. 104).

[126] Odnosi se na put Karlovac — Sušak (vidi dok. br. 74).

Za VI. Korpus: Javite sadanji raspored Korpusa i kako se mislite rasporediti za napade na glavnu komunikaciju.[127] Br. 11 — 19. X. 1944 (28 gr.) (G.) 4906

Za VI. Korpus: Uslovi pobjedničkog takmičenja: Nagrade u poenima: 1) Za svaki napad koji izvrše jedinice Korpusa na nepr. kolonu ili uporište i to: ako napada naš bataljon — 300 poena, naša četa — 100 poena, vod — 50 poena. Za veće napade onoliko puta po 300 poena, koliko bataljona učestvovalo u napadu. Za svakog ubijenog ili zarobljenog 10 poena. 2) Za svako borbom oslobođeno mjesto onoliko poena kolika je bila posada. Ako je mjesto bilo sjedište kotara još 1000 poena. Ako preko 10.000 stanovnika, još pet hiljada poena. 3) Za zaplijenjeni ispravni ratni materijal i to poena: 10 za pušku ili 1000 metaka, 30 za p. mitraljez, šmajser, laki bacač ili 10 ručnih ili lakobacačkih bombi, 50 za šarac, 80 za teški mitraljez ili motocikl, 100 za teški bacač, za 20 mina teškog bacača trokolicu, putnički auto ili protivtenkovski top do 50 mm. Za oruđa preko 47 mm. trostruk broj kalibra u milimetrima. Za tenkove 100 puta kolika tonaža tenka, a za kamione 50 puta kolika tonaža. Za uništeno ili oštećeno oruđe, polovina poena predviđena za ispravna. Ukupan broj dobivenih poena pomnožiti koeficijentom koji će se dobiti kad se brojno stanje Korpusa 31. XII. podijeli brojnim stanjem 1. XI. Za proračun koliko otpada poena na svakog borca uzeti srednje brojno stanje. U koliko je nešto nejasno tražiti blagovremena objašnjenja.[128] Br. 7 — 19. X. 1944 (382 gr.) (G.) 4902

Za VI. Korpus. — U tromjesečnom međukorpusnom takmičenju najbolje rezultate postigle su jedinice VI. Korpusa a među brigadama XII. Udarna brigada. Čestitamo vam i pohvaljujemo borce, podoficire, oficire i politkomesare na čelu sa komandantom pukovnikom Matom Jerkovićem i politkomesarom pukovnikom Vladom Janićem za postignute rezultate. Nastojte da i u pobjedničkom takmičenju sačuvate prvo mjesto, i vašem korpusu izvojujete naziv »Udarni«. Br. 35 — 19. X. 44 (129 gr.) (G.) Politkom. Žigić — Kom. generallajtnant Gošnjak. 4889

Za X. Korpus: VII. Divizija sa Štabom i svima dijelovima neka krene na Baniju.[129] — Br. 12 — 19. X. 44. (21 gr.) (G.) 4907

---

[127] Četrdeseta divizija (bez Virovitičke brigade koja je ostavljena u Podravini) dobila je zadatak da dejstvuje na komunikaciji Banova Jaruga — Nova Kapela, a 12. divizija od Slavonskog Broda prema Vinkovcima (vidi Arhiv V.I.I., reg. br. 2—1, k. 119/7).

Za V. Š. U Gorskom Kotaru jedinice XIII. Div. vrše neprekidne protivnapade na jedinice 846 i 847 puka, 392. div. koje drže deo Lujzijane od Zlobina na Lokve, Delnice i Mrkopalj. Borbe su vrlo oštre i nepr. trpi velike gubitke. Neprijatelj nije još uspio da otvori definitivno cestu Sušak — Karlovac. Naši drže Brod Moravice i Vrbovsko.[130] U toku 20. X. nepr. ustaška kolona koja prodrla u Drežnik razbijena i bačena u Vaganac. Preko 150 ustaša izbačeno iz stroja.[131] Na drugim sektorima borbe lokalnog značaja. U vremenu od 27. 9. do 9. X. jedinice Grupe diverzantskog Odreda na prugama Zagreb — Banova Jaruga, Dugo Selo — Križevci, Zagreb — Zidani Most i Zaprešić — Varaždin — bačeno je u vazduh 12 vlakova i 1 oklopni, dva železnička mosta i 3 na cestama. Uništeno 4 lokomotive, 45 vagona, 122 šine, 1 top i 2 mitraljeza. Na Borongaju kod Zagreba dignuto u zrak skladište nafte. Oštećeno 7 lokomotiva i 7 vagona. Ubijeno 177 i ranjeno 111 nepr. vojnika.[132] Promet obustavljen 517 sati. Br. 33 — 20. X. 1944 (254 gr.) (G.) 4924

Za VI. Korpus: Brigada X. Korpusa »Miloš Obilić« promijenit će naziv u »Nikola Demonja«,[133] jer je naziv bio nepopularan za Hrvate, koji treba da popune broj do 2.500. Demonja je popularan i kod X. Korpusa i Srbi bi lakše primili promjenu naziva.[134] XVII. Udar. brig. možete dati ime Karaule.[135] Br. 2 — 20. X. 1944 (79 gr.) (G.) 4893

Za V. Š. Na našoj bazi skupili smo do sada 81 avijatičara, među njima 38 iz Slovenije, koje vodi kapetan Benedik. Br. 13— 21.X.1944 (34 gr.) (G.) 4937

Za V. Š. U ime boraca, podoficira, oficira i politkomesara **NOV i PO Hrvatske, čestitamo oslobođenje glavnog grada naše Federativne Demokratske Jugoslavije — Beograda.** Oslobođenje Beograda daje nove snage i polete svima našim borcima i rukovodiocima u uništavanju okupatora i domaćih izdajnika. Mi ćemo dati sve od sebe, da što bolje i potpunije ostvarimo di-

---

130, 136 i 137 Vidi dok. br. 74.

132 Opširnije o tome vidi operacijski dnevnik Štaba grupe diverzantskih odreda Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske u Arhivu V.I.I., reg. br. 2—4, k. 121.

133 Narodni heroj. Poginuo prilikom napada na Slavonsku Požegu, 5. septembra 1944, kao komandant 12. divizije.

134 Brigada »Miloš Obilić« (kasnije »Nikola Demonja«) formirana je 25. septembra 1944. kao 3. brigada 33. divizije NOVJ (vidi tom V, knj. 33, dok. br. 94).

135 Narodni heroj Nikola Miljanović Karaula. Poginuo kao komandant 18. slavonske brigade u borbi protiv Nijemaca i ustaša kod Našica 1944. godine.

rektivu našeg **vrhovnog komandanta maršala druga Tita,** da ne dozvolimo neprijatelju da se nekažnjeno izvuče iz naše zemlje. **Živio Vrhovni štab NOV i POJ, živjela Federativna Demokratska Jugoslavija, živio naš glavni grad Beograd, živjela bratska Crvena armija!** Politkomesar, Rade Žigić, komandant general-lajtnant Ivan Gošnjak. Br. 16 — 21. X. 1944 (166 gr.) (G.) 4940

Za V. Š. za G. Š. Srbije — Dragi drugovi i draga naša braćo! U ime boraca, podoficira, oficira i politkomesara NOV I PO Hrvatske, pridružujemo se općoj radosti i od srca **Vam** čestitamo oslobođenje napaćenog **Beograda** — glavnog grada Srbije. U oslobođenju Beograda uzele su učešća i jedinice u koje su svrstani Hrvati i Srbi iz Hrvatske. Mi smo ponosni i radosni, da smo na taj način u zajednici sa Srbijancima, Slovencima, Bosancima, Crnogorcima i Vojvođanima, uz pomoć bratske Crvene armije doprinijeli oslobođenju glavnog grada Federativne Demokratske Jugoslavije. Udarci koji su zadani dušmanima naših naroda u slobodarskom Beogradu pomoći će i nama, da uskoro i naš Zagreb obasja sunce slobode. Još jednom šaljemo vama i svima borcima i rukovodiocima **NOV i PO Srbije** bratske i drugarske pozdrave i kličemo: **Da živi naš vrhovni komandant maršal Jugoslavije drug Tito! Da živi bratska Crvena armija i maršal Staljin! Da živi slobodarski Beograd! Da živi Federativna Demokratska Jugoslavija!** Politkomesar Rade Žigić, komandant general-lajtnant Ivan Gošnjak. Br. 17 — 21. X. 1944 (267 gr.) (G.) 4941

Za VI. Korpus: DDD. Najsvečanije proslavite oslobođenje Beograda. Tri dana palite vatre po brdima. Br. 5 — 21. X. 1944 (24 gr.) 4929

Za V. Š. U toku 22.X. nepr. dovukao pojačanja u Delnice i sa snagama oko 1200 vojnika poslije ogorčene borbe sa II. brig. XIII. Div. prodro preko Kupjaka i Ravne Gore do Vrbovskog. U vremenu od 14. X. nepr. u Gor. Kotaru imao 190 mrtvih i 210 ranjenih. Oštećena 4 tenka i uništena 3 kamiona sa vojskom i 1 putnički auto. Naši gubici 19 mrtvih, 25 ranjenih i 32 nestala.[136] U Lici živa aktivnost naših jedinica i neprekidni prepadi na nepr. garnizone u Gackoj dolini. Na drugim sektorima napadi na nepr. saobraćaj. Br. 10 — 22. X. 1944 (134 gr.) (G.) 4957

Za V. Š. U Gorskom Kotaru u oštrim protivnapadima nepr. protjeran iz Mrkoplja i Kupjaka u Delnice. Borbe su i dalje u toku.[137] U Istri su u vremenu od 12. do 16. X. vođene žestoke

borbe na sektoru Rijeka — Trst — Monfalkone — Bistrica sa snagama od oko 1000 vojnika. Detalji još nisu poznati.[138] Jedinice VII. Div. pri prelazu pruge Križevci — Bjelovar sukobile se sa jednom ustaškom bojnom i razbile je. Ubijeno i ranjeno preko 150 Čerkeza i ustaša, a zarobljeno 15 Čerkeza. Zaplenjeno 65 bicikla, 1 šarac, 51 puška i druga sprema. Mi 7 mrtvih i 39 ranjenih. U Podravini faza ofanzivnih operacija VI. i X. Korpusa završena.[139] U Koprivnici nepr. dao žestoki otpor, a nedostatak municije za teško naoružanje ne dozvoljava akcije na veća naseljena mjesta.[140] Pošto nema više ciljeva za skupne operacije naredili prebacivanje VI. Korpusa za dejstvo na glavnu komunikaciju, a X. Korpusu prodiranje u Zagorje i Međumurje. Pošto je opazio ovo pregrupisavanje neprijatelj prelazi u protivnapade da bi povratio Podravinu.[141] Snage X. Korpusa vode uspješne borbe. Na drugim sektorima napadi na komunikacije i presijecanje nepr. saobraćaja. Br. 32 — 22. X. 1944 (282 gr.) (G.) 4946

---

[138] O borbama na području Istre od 12. do 16. oktobra 1944. u operacijskom dnevniku 43. divizije NOVJ pored ostalog piše: »I. bataljon II. brigade postavio je zasjedu kod Račje Vasi sa zadatkom da napadne neprijatelja. Na cesti Račja Vas — Učka kretala se je kolona od 8 vozila. Otvorena je vatra i nakon kraće borbe naši su se povukli. Gubici neprijatelja nisu poznati, naših nije bilo«.

»Istoga dana postavljena je zasjeda od II. brigade na cesti Zvoneće — Žejane. Naišao je 1 kamion sa 25 nepr. vojnika na koji je otvorena paljba. Gubici neprijatelja 8 mrtvih i 7 ranjenih. Zaplijenjena 1 puška... Naših gubitaka nije bilo«.

»14-X- I. brigada. III. bataljon postavio je zasjedu na cesti Trst — Rijeka u blizini Obrova. Napadnut 1 kamion Nijemaca i 1 motorbicikl. Gubici neprijatelja: ubijeno 5 a ranjeno 6 neprijat. vojnika.

Neprijatelj se kretao od Bistrice prema selu Ostrožno Brdo. U bliskoj borbi prsa u prsa (Bijela garda) ubijeno 6 a ranjeno 13 neprijateljskih vojnika.

Kod Podgrade Nijemci, fašisti i Bijela garda jačine oko 800 vojnika sa 4 topa, 2 teška bacača krenuli su u pravcu Pregarja i Gaberka gdje se je nalazio naš I. bataljon koji je primio borbu. Razvila se žestoka borba u kojoj je neprijatelj imao 27 mrtvih i 32 ranjena. Ukupni gubici neprijatelja 38 mrtvih i 51 ranjen.« U primjedbi je stavljeno da je naknadnim provjeravanjem utvrđeno da je neprijatelj imao 45 mrtvih i 68 ranjenih (Arhiv V.I.I., reg. br. 26—47/3, k. 1324).

[139] Jedinice 6. i 10. korpusa i dvije brigade 7. divizije 4. korpusa NOVJ oslobodile su u prvoj polovini oktobra 1944. u Podravini slijedeća mjesta: Viroviticu, Pitomaču, Kloštar, Đurđevac, Virje i Podravski Novi Grad (vidi dok. br. 2, 3, 5, 6, 10, 18, 22, 24, 27, 28, 30, 31, 33, 39, 42, 43, 62 i 65).

[140] O borbama koje su vođene za Koprivnicu od 13. do 16. oktobra vidi dok. br. 40, 51, 52, 57, 59 i 89.

[141] Opširnije o tome vidi dok. br. 93, 97, 141, 142 i 143 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 2—1, k. 119/9.

Za V. Š. Na mjesto poginulog komandanta VIII. Korpusa Vlade Ćetkovića predlažemo načelnika Štaba istog Korpusa pukovnika Milana Kuprešanina. U tom slučaju Kuprešanin ne dolazi u obzir za školovanje u SSSR.[142] Br. 11 — 22. X. 1944 (50 gr.) (G.) 4958

Za VI. Korpus: 21.X.1944 u avionskoj nesreći poginuo je k-dant VIII. Korpusa general-major Vlado Ćetković. Br. 17 — 22. X. 1944 (32 gr.) (G.)

Za VI. Korpus: Najhitnije javite broj novomobilisanih, socijalni i nacionalni sastav za mjesec septembar.[143] U buduće šaljite redovite izvještaje. Br. 13 — 22. X. 1944 (38 gr.) (G.) 4959

Za VIII. Korpus: Pukovnik Kuprešanin neka do daljnjeg zastupa k-danta Korpusa.[144] Br. 18 — 22. X. 1944 (21 gr.) (G.) 4964

Za X. Korpus: Bataljon 34. Div. dodijeljen vama za formiranje Posavskog Odreda odmah prebacite na desnu obalu Save. Neka održava tijesnu vezu sa 34. Divizijom i odmah započne sa mobilizacijom za račun 34. Divizije. Izvijestite o izvršenju. Ovaj Odred je pasivan.[145] Br. 8 — 22. X. 1944 (86 gr.) (G.) 4955

Za V. Š. U Istri jedinice II. brig. 43. Div. porušile 140 m pruge Trst — Pula. U Gorskom Kotaru jedinice XIII. Div. u vremenu od 11. do 23 oktobra snažnim protivnapadima i manevrima razbile jače legionarske snage i oslobodile cio Gorski Kotar, izuzev Vrbovskog.[146] Energično gonjenje ka Ogulinu, nepr. grozničavo nastoji da popravi most preko Dobre. U toku su žestoke borbe. Nepr. pretrpio vrlo velike gubitke, o čemu ćemo naknadno javiti. Na drugim sektorima borbe lokalnog značaja, i napadi na komunikacije. Br. 33 — 23. X. 1944 (127--gr.) (G.) 4998

---

[142] i [144] Naredbom Vrhovnog štaba NOV i POJ od 31. oktobra 1944. za komandanta 8. korpusa postavljen je Petar Drapšin (vidi Arhiv V.I.I., reg. br. 2—36/1, k. 119/8).

[143] »U septembru mobilisano i dobrovoljno stupilo u naše redove 6.955 boraca. U operativne jedinice 5.529 a u pozadinu 1426. Nac.[ionalni] sastav: Srba 1.350, Hrvata 5.529, Čeha 254, Mađara 80, Talijana 112, Slovenaca 66, ostalih 42. Od toga seljaka 4.862, radnika 538, intelektualaca 343, činovnika 245, oficira i podoficira 223, ostalih 744« (vidi depešu Štaba 6. korpusa NOVJ u Arhivu V.I.I., reg. br. 2—1, k. 119/7).

[145] Štab 10. korpusa NOVJ odgovorio je 29. oktobra slijedeće: »Bataljon 34. divizije prebačen na desnu obalu Save... Štabu Odreda skrenuta pažnja da svoje jedinice aktivira. U tom cilju će biti upućen u Posavinu član štaba Istočne grupe odreda«. (Arhiv V.I.I., reg. br. 2—1, k. 119/9.)

[146] Vidi dok. br. 74.

Za V. Š. U Gorskom Kotaru nastavljaju se oštre borbe za Vrbovsko, smjenjuju se nepr. i naši protivnapadi. Obzirom na činjenicu da je glavnina VIII. Korpusa rokirana u južnu i srednju Dalmaciju, važna komunikacija Srb — Bihać nije dovoljno ugrožena.[147] Pošto je prehrana XIII. i 43. Div. u Gorskom Kotaru teška odlučili smo prebacivanje XIII. Div. u Liku. Jedna brig. 43. i Odredi ostaju u Istri, a ostatak 43. Div. i Goranski Odred u Gorskom Kotaru.[148] Na Bilogori, nepr. jačine 2000 Čerkeza, ustaša i žandara pokušava odbaciti naše snage. Odbijeni uz osjetne gubitke.[149] Na pruzi Karlovac — Zagreb Karl. [ovačka] Brig. likvidirala njem.[ačko] uporište Mavračići. Ubijeno 120 gestapovaca, među njima 4 oficira. Spaslo se bjekstvom 8—10. Zarobljena 2. Plijen 3 bacača, 15 mitr. i dr.[150] Na ostalim sektorima napadi na komunikacije i borbe lokalnog značaja. Br. 15 — 24. X. 1944 (215 gr.) (G.) 5043

Za V. Š. Brojno stanje ranjenika i bolesnika na koncu I. dekade oktobra: IV. Korpus 1101, za evakuirati 17, nije evakuirano ništa. VI. Korpus — 1263, za evakuaciju 202, nije evakuirano ništa. VIII. Korpus 851 za evakuaciju ništa. X. Korpus 671, za evakuaciju ništa. XI. Korpus 603, za evakuaciju 80, nije evakuisano ništa. Br. 39 — 24. X. 1944 (101 gr.) (G.) 5037

Za V. Š. Približan procenat pelcovanih protiv trbušnog tifusa u ovoj sezoni: IV. Korpus 90%, VI Korpus 45%, VIII. Korpus 90%, X. Korpus 60%, XI. Korpus 50%. Br. 42 — 24. X. 1944 (58 gr.) (G.) 5040

---

[147] Jedinice 8. korpusa NOVJ bile su tada u slijedećem rasporedu: 9. divizija, 3. dalmatinska, 4. (Splitska) i 13. južnodalmatinska brigada na prostorije Duvno — Posušje — Imotski, 20. divizija; 8. i 9. dalmatinska brigada na području Sinja, a 10. dalmatinska brigada kod Klisa, 26. divizija; 1. i 11. dalmatinska brigada na komunikaciji Dubrovnik — Metković — a 12. dalmatinska i 3. prekomorska na liniji Strožanac — Perun — Žrnovnica u pripremanju za napad na Split. 19. divizija u sjevernoj Dalmaciji na području Obrovac — Benkovac (vidi dok. br. 66, 73, 77, 81, 87, 88, 90 i 91 u ovoj knjizi, Arhav V.I.I., reg. br. 56—2, k. 842, 18—13, k. 1100/I, 1—4, k. 1103/I, 1/2, k. 1030, 5—7, k. 1103 i »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945«, knj. 2, str. 415—421).

[148] i [150] Trinaesta divizija (sem Grupe NOP odreda i artiljerijskog diviziona) prebačena je u Liku krajem oktobra 1944. Istovremeno je Štab 43. divizije sa 1. i 3. brigadom prešao u Gorski kotar (Arhiv V.I.I., reg. br. 26—52/3, k. 1324).

[149] i [154] Opširnije o tome vidi dok. br. 93 i 97.

[150] Napad na Nijemce u Mavračiću izveden je 23. oktobra 1944 (vidi dok. br. 68, 69, 78 i 148).

Za VI. Korpus: Okružnim komisijama za ratne zločine: Prikupite smjesta sve podatke o logoru Jasenovac, Slav. Brod, Đakovo, Slav. Požega i Feričanci. Obrazujte odmah anketnu komisiju za prikupljanje tih podataka. Pripremite sve za fotografiranje svih objekata, svih logora i svih sredstava za mučenje. Fotografiranje izvršite odmah, čim ova mjesta budu oslobođena. Sve prikupljene podatke preslušavanja, izjave i slike dostavljajte Zemaljskoj komisiji za utvrđivanje ratnih zločina. Za komisiju Čulinović.[151] Br. 22 — 24. X. 1944 (133 gr.) 5020

Za VI. Korpus:[152] Štabovi Korpusa imaju pravo odlikovati ordenom i medaljom za hrabrost. Za sve koje odlikujete ipak morate poslati redovne preglede za odlikovanje da bi potvrdio AVNOJ. Nose se na lijevoj strani. Odmah počnite sa odlikovanjima zaslužnih. Štab Korpusa odgovoran za pravilnost. Predavanje vršiti pred strojem i gdje god [je] moguće komandant korpusa lično. Partizan. zvijezde nose se na desnoj strani. Drugi detalji naknadno. Br. 10 — 24. X. 1944 (117 gr.) (G.) 5008

Za VIII. Korpus: Oblasnom NOO-u Dalmacije, Okružni NOO Split, Šibenik, Zadar, Dubrovnik, Biokovo—Neretva, Srednje Dalm. otočje: Molimo odmah dostavite sav svršeni materijal o ratnim zločinima. Naknadno dovršene dostavljati postepeno. Važna dokumenta uputiti posebnim kurirom ili preslikati. Za komisiju Čulinović. Br. 26 — 24. X. 1944 (87 gr.) (Sl.) 5024

Za X. Korpus: Za okružnu komisiju za ratne zločine Obl. NOO — Zagreb. Prikupite smjesta sve podatke o logoru Savska Cesta. Obrazujte odmah anketnu komisiju za prikupljanje tih podataka. Pripremite sve za fotografiranje svih objekata ovih logora i svih sredstava za mučenje. Fotografiranje izvršite odmah čim ova mjesta budu oslobođena. Sve prikupljene podatke, preslušanja, izjave i slike, odmah dostavite Zemaljskoj komisiji za utvrđivanje ratnih zločina. Za komisiju Čulinović. Br. 22 — 24. X. 1944 (133 gr.) (Sl.) 5020

Za V. Š. Na aerodromu Glina prikupljeno 85 avijatičara, a 40 će stići kasnije. Aerodrom će biti sutra upotrebljiv. Znaci: iz aviona 26. X U, 27. J. sa zemlje 26. T, 27. M. DD. Br. 11 — 25. X. 1944 (68 gr.) (G.) 5059

---

[151] Ferdo

[152] Dostavljeno svim korpusima.

Za V. Š. Borbe na sektoru Vrbovsko još su u toku 25.X. II. brig. XIII. Div. zauzela uporište Senjsko i nabacila nepr. u Vrbovsko. Ubijeno 10, a 29 ranjeno. Ovdje se nalazi 33 ustaška bojna i jedan bat. 392. Div.[153] Na zapad. Bilogori jedinice 33. Div. razbile 2 bojne žandarma i jednu bojnu domobrana. Na bojištu ostalo 40 mrtvih. Plijen 1 t. bacač, 20 pušaka, dosta municije i druge spreme. Uništen 1 top.[154] Noću 21 na 22 srušen most na Lonji — dug 16 metara.[155] Na drugim sektorima borbe lokalnog značaja. Br. 31 — 25. X. 1944 (129 gr.) (G.) 5082

Za VI. Korpus: U vezi sa operacijama u Sremu i ka zapadu odmah preduzmite jače akcije na komunikaciji Osijek — Zagreb.[156] Br. 30 — 25. X. 1944 (30 gr.) (G.) 5078

Za VI. Korpus:[157] Svaki onaj borac i rukovodilac odnosno cijela jedinica, koja se istakne u borbi ili na drugom polju rada, treba da bude pohvaljena ili da joj se oda priznanje. Za manje podvige neka oda priznanje štab brigade, odnosno divizije, a za veće štab korpusa, odnosno G. Š. Ne treba čekati da se netko pokaže više puta hrabar, pa da tek onda bude pohvaljen ili pak da učini neko herojsko djelo, pa da mu se tek onda oda priznanje. Takvih pojedinaca naravno ima mnogo. No ovo je put za davanje podstreka za masovno isticanje. Br. 29 — 25. X. 1944 (134 gr.) (Ž.) 5077

Za VI. Korpus:[158] Radi sakupljanja većih rezervi hrane za potrebe vojske pokrenite odmah sabirnu kampanju u zajednici sa Ob-

---

[153] O borbama jedinica 13. divizije na području Vrbovskog u oktobru 1944. vidi dok. br. 74 i 99 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 8—2, k. 119/1).

[155] Most su porušili dijelovi 3. diverzantskog odreda na putu Vrbovec — Sveti Ivan Zelina (Arhiv V.I.I., reg. br. 2—4, k. 121).

[156] Težište dejstava jedinica 6. korpusa u drugoj polovini oktobra bilo je na pruzi Banova Jaruga — Nova Kapela (40. divizija, Posavski NOP odred i dijelovi 1. diverzantskog odreda) i na relaciji Slavonski Brod — Vinkovci (12. divizija, Diljski NOP odred i dijelovi 1. diverzantskog odreda). O diverzijama na pruzi Osijek — Zagreb u novembru 1944 u operacijskom dnevniku 1. diverzantskog odreda piše: »13.XI.44. Pruga Osijek — Našice između stanica N.[ašička] Breznica i Jelisavca presječena je na 35 mjesta, tj. uništeno je 70 šina. Ova akcija izvršena je uz pomoć IV. bat.[aljona] XVIII. brigade«.

»13.XI.44. Na pruzi Našice — Osijek između stanica N. Breznica — Koška srušen je most dug 12 m. i presječena je pruga na 32 mjesta, tj. uništene 64 šine. Akcija je izvedena uz pomoć II. bat. XVIII. brigade«.

»17.XI.44. Na pruzi Osijek — Zagreb između Našica i Đurđenovca srušen je most dug 10 m. Akcija je izvršena uz pomoć jednog bataljona Virovitičke brigade«. (Arhiv V.I.I., reg. br. 2—4, k. 121.)

[157] i [158] Dostavljeno svim korpusima.

lasnim i Okružnim NOO-ima. Kampanja će se provoditi na čitavom teritoriju federalne države Hrvatske. Početi će 1. XI. 1944, a imati će oblik takmičenja između NOO-a. Iskoristite ovu kampanju u okviru takmičenja Korpusnih Vojnih Oblasti. Iskoristite najužu saradnju i organizirajte kampanju preko štampe. Vaše jedinice gdje god mogu neka aktivno učestvuju u kampanji. Br. 15 — 25. X. 1944 (133 gr.) (G.) 5063

Radio depeša br. 585

Štabu XI. Korpusa.

U vezi predstojeće situacije vaš Štab sa 13. divizijom treba da se prebaci u Liku. Ispitajte i javite najpogodniji pravac. U Gorskom Kotaru neka se rasporede odredi i 43. divizija bez jedne brigade koja ostaje u Istri. Otpočnite odmah sa pripremama za prebacivanje.[159] — Br. 37. — 24. 10.
pr. 25-X-44. u 8.30 sati gr. 74 G. Š. H.

Radio depeša br. 603

Štabu XI. Korpusa.

Pre polaska u Liku očistite Vrbovsko. U koliko smatrate da je II. brigada u Istri ugrožena predstojećom ofanzivom možete ju izvući.[160] — br. 8. — 25. 10
pr. 25-X-44. u 16 sati gr. 38 G. Š. H.

Za V. Š. Borbe za Vrbovsko još u toku.[161] U Istri za vrijeme nepr. ofanzive od 12 do 24. X. na sektoru Kostajnica — Sv. Petar — Postojna I. brig. 43. Div. ubila 109, ranila 234 i zarobila 2 njemačka podoficira. Mi 5 mrtvih i 20 ranjenih.[162] Kod VI. Korpusa u manjim napadima na komunikacije ubijeno 23 nepr.[vojnika],[163] a kod X. Korpusa 8 Čerkeza ubijeno, 10 ra-

---

160 U operacijskom dnevniku Štaba 43. divizije o izvlačenju te brigade rečeno je slijedeće: »11.XI.1944. II. brigada u Istri dobila je nalog da krene za Kastavštinu ali do sada još nije poznato da li je krenula niti da li je primila naređenje za pokret...« »21.XI.1944... II. brigada stigla na sektor Lokve, Mrzle Vodice...« (Arhiv V.I.I., reg. br. 26—3, k. 1324.)

161 i 190 Jedinice 13. divizije napale su Vrbovsko 28/29. oktobra. O toku i rezultatima napada vidi dok. br. 99.

162 Opširnije o tome vidi operacijski dnevnik Štaba 43. divizije u Arhivu V.I.I., reg. br. 26—3, k. 1324.

163 Vidi Arhiv V.I.I., reg. br. 2—1, k. 119/7.

njeno i 7 zarobljeno.[164] 3 savezn. aviona mitraljirali cestu Križ — Popovača. Ubijeno preko 200 Nijemaca. Diverzanti na pruzi Banova Jaruga — Zagreb 23 na 24. X. digli u zrak jedan osobni i 2 transportna vlaka, a 24 na 25 jedan transportni. Uništena lokomotiva i cijela kompozicija. Na pruzi i cesti Križevci — Bjelovar srušeno 3 lokomotive, 10 vagona, 1 tenk i 10 auta. 150 mrtvih i mnogo više ranjenih nepr. oficira i vojnika.[165] Br. 31 — 26. X. 1944 (206 gr.) (G.) 5115

Za V. Š. Ob. Posavina: Nepr. blokirao prugu i cestu Novska — Popovača. Namjerava pročistiti Posavinu između pruge i Save. Svi mostovi na Lonji porušeni. Jačina nepr.: Kutina 3000, Repušica 2000, Gračenica 3000, Lipovljani 700, Popovača 3000, i Jasenovac 11. ust. bojna. Br. 25 — 26. X. 1944 Gr. 81(G.) 5110

Za V. Š. U IV. Korpusu imade 1200 ranjenika i bolesnika, a u VI. 1250. Pogoršanjem vojničke situacije u tim oblastima došli bismo u tešku situaciju. Da li bi bilo moguće iz ta dva Korpusa evakuirati bar po 250 teških ranjenika.[166] Br. 12 — 26. X. 1944 (61 gr.) (Ž.) 5098

Za VI. Korpus:[167] Više puta smo naglasili potrebu da se javljaju nazivi nepr. jedinica koje su u pokretu preko vaše teritorije i sa kojima vodite borbu. Iako se iz izvještaja vidjelo da ste imali i zarobljenike ove podatke ili niste uspjeli saznati ili niste smatrali potrebnim da javljate. Pošto je ovo danas od prvenstvenog značaja

Naređujemo

1) Upotpunite i usavršite na nepr. komunikacijama službu osmatranja i obavještenja do te mjere da pokret svake nepr. jedinice [bude] najtačnije registrovan.

2) Organizujte napade na kolone većim ili manjim grupama u cilju hvatanja »jezika«, to jest zarobljenika od kojih će se tačno saznati broj i naziv jedinice, odakle je i kuda ide, kao i njen zadatak. Ovom poslu posvetite najozbiljniju pažnju.

---

[164] Navedene gubitke nanijele su neprijatelju jedinice Istočne grupe NOP odreda u borbi kod sela Selište. U toj borbi one su zaplijenile 1 puškomitraljez i nekoliko pušaka. Sopstveni gubici 3 mrtva i 4 ranjena (Arhiv V.I.I., reg. br. 2—1, k. 119/9).

[165] Diverzije je izveo 3. diverzantski odred (vidi Arhiv V.I.I., reg. br. 2—1, k. 119/9 i 2—4, 121).

[166] Vrhovni štab NOV i POJ odobrio je depešom od 30. oktobra da se teški ranjenici 4. i 6. korpusa evakuišu u Vojvodinu i Srbiju (Arhiv V.I.I., reg. br. 2—25/1, k. 119/4).

[167] i [168] Dostavljeno svim korpusima.

Borce udarnih grupa za svaki uspjeh odlikovati za hrabrost. Za kvalitet ob. službe odgovoran je komandant. Br. 23 — 26 X. 1944 (223 gr.) (G.) 5109

Za VI. Korpus: [168] U borbama za likvidaciju nepr. uporišta Desinec, Lazina, Draganići, Sv. Klara i Mavračići,[169] borci i rukovodioci Karlovačke Brig. 34. Div. IV. Korpusa pod komandom druga Borisa Balaša pokazali su veliku prodornost, hrabrost i izdržljivost. Za postignute uspjehe pohvaljujemo borce, podoficire, oficire i politkomesare Karlovačke Brigade i ističemo ih za primjer. Karlovačkoj Brigadi dodjeljujemo naziv udarna. Ovu naredbu pročitati pred strojem. Komandant general-lajtnant Ivan Gošnjak, Politkomesar Rade Žigić. Br. 2 — 26. X. 1944 (150 gr.) (G.) 5090

Za V. Š. U toku 27.X.1944 — lokalni napadi na komunikacije. Nepr. jače zaposjeo prugu Sunja — Dubica i nastoji uspostaviti saobraćaj. 24. na 25. ova pruga presječena na 90 mjesta. Uništena jedna lokomotiva i 1 vagon.[170] Br. 40 — 27. X. 1944. (52 gr.) (G.) 5153

Radio depeša br. 649

Štabu XI. Korpusa.[171]

Raspolažemo velikom količinom teških breda. Javite potrebe.[172] br. 16. — 27. 10.
pr. 28-X-44. u 8.35 sati gr. 20 G. Š. H.

Za V. Š. 21. X. kod VIII. Korpusa spustila se 4 anglo-američka aviona i doneli piat bacače sa bombama i nagazne mine. Br. 3 — 28. X. 1944 (32 gr.) (G.) 5157

[169] Karlovačka brigada je uništila neprijateljska uporišta u Desincu 1. septembra, u Lazini 5/6. septembra, u Domagoviću 3/4. septembra u Mavračićima 23/24. oktobra. Žandarmerijsku stanicu u Draganiću uništila je Žumberačka brigada 4/5. septembra. Prilikom napada na Svetu Klaru (napad je izvela brigada »Franjo Ogulinac Seljo« 13/14. oktobra) Karlovačka brigada je bila na osiguranju prema Zagrebu na liniji Botinec — Otočec (opširnije o tome vidi dok. br. 32, 68, 69 78, 84 i 148 u ovoj knjizi, tom V, knj. 33. dok. br. 2, 91 i 107 i Arhiv V.I.I., reg. br. 4—1, k. 432, 4—1, k. 433/1).

[170] Diverziju su izvela dva bataljona 2. brigade 7. divizije (vidi Arhiv V.I.I., reg. br. 4—13/1, k. 433/1).

[171] Dostavljeno svim korpusima.

[172] Štabovi 6. i 8. korpusa odgovorili su slijedeće: »Šesti: za sada nam nisu potrebni — Breda-mitraljezi. Osmi: Teški mitraljeza ne trebamo, imamo ih mnogo u rezervi. U posljednjim akcijama zaplijenjeno je oko 200«. Odgovore ostalih korpusa redakcija nije pronašla (vidi Arhiv V.I.I., reg. br. 2—1, k. 119/7 i 119/8).

Za V. Š. U vezi sa oslobođenjem Splita namjeravamo snagama VIII. i XI Korpusa pročistiti sjevernu Dalmaciju, likvidirati četnike na sektoru Šibenik — Knin i osloboditi Liku.[173] Molimo da se za nas predviđene motorizovane jedinice dodijele jedinicama VIII. Korpusa kao i da se za to obezbijede potrebne radionice i gorivo od savezn.[ika]. Br. 21 — 28. X 1944 (77 gr.) (G.) 5175

Za VI. Korpus:[174] U desantnim operacijama koje su počele 18 oktobra, jedinice 26. Div. oslobodile cio obalski sektor od Dubrovnika do Splita i u vremenu od 16 do 24 oktobra ubile 2600, a zarobile 1030 nepr. oficira i vojnika. Sama I. Dalmat. Proleter. razbila kod Topole njemačku kolonu jačine 4.400 i zaplijenila joj sav materijal i motorizaciju. Uništeno i zaplijenjeno 60 topova, 150 motornih vozila, 11 tenkova, 6 blindi i ogromna količina drugog ratnog materijala.[175] Za izvanrednu hrabrost, prodornost i izdržljivost pohvaljujemo borce, podoficire, oficire i politkomesare 26. Div. pod komandom potpukovnika Božovića Bože i ističemo ih za primjer. 26. Div. dodjeljujemo naziv Udarna. Ovu naredbu pročitati pred strojem. Politkomesar Rade Žigić, Komandant Ivan Gošnjak. Br. 33 — 28. X. 1944 (230 gr.) (G) 5187

Za VI. Korpus: Borci i rukovodioci 12. brig. imaju pravo nositi srp i čekić. Br. 26 — 28. X. 1944 (21 gr.) (G.) 5180

---

[173] Dvanaesta dalmatinska i 3. prekomorska brigada 26. divizije u sadejstvu sa 10. dalmatinskom brigadom 20. divizije oslobodile su Split 25/26. oktobra. 26. divizija u sadejstvu sa 19. i 20. divizijom oslobodile su Šibenik 2/3. novembra. U borbama od 26. novembra do 4. decembra jedinice 8. korpusa (9. divizija bez 13. dalmatinske brigade, 19, 20. i 26. divizija) oslobodile su Knin. Prema izvještaju Štaba 26. divizije od 17. novembra u borbama na području Splita, Šibenika, Drniša i Kosova, djelomično su pohvatane i raspršene Mosećka, Skradinska i Prominska četnička brigada. Uništen je i 2. dalmatinski četnički korpus čije je ljudstvo znatnim dijelom zarobljeno dok su se ostali razbježali. Četnička grupacija popa Momčila Đujića razbijena je u Kninskoj operaciji.

Liku su oslobodile jedinice 4. armije u sadejstvu sa jedinicama 4. i 11. korpusa u borbama od 20. marta do 10. aprila 1945. godine. (Opširnije o tome vidi dok. br. 87, 91, 114 i 115 u ovoj knjizi, tom V, knj. 35, izvještaj Štaba 26. divizije Štabu 8. korpusa NOVJ od 17. novembra 1944, Arhiv V.I.I., reg. br. 12—1/2, k. 579, 5—1/7, k. 1103 i »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945«, knj. 2, str. 421—426 i 553—566.)

[174] Dostavljeno svim korpusima.

[175] Desantne operacije 26. divizije na sektoru Dubrovnik — Split započele su 15. oktobra 1944. iskrcavanjem 1. dalmatinske proleterske brigade u luci Soline (zaliv kod Ploča), opširnije o tome vidi dok. br. 41, 77, 87, 90 i 116 u ovoj knjizi i tom V, knj. 35, izvještaj Štaba 26. divizije Štabu 8. korpusa NOVJ od 17. novembra 1944.

Za VIII. Korpus: U kakvom su stanju nađene bolnice u Splitu? Da li je koji rentgen u ispravnom stanju.[176] Br. 15 — 28. X. 1944 (25 gr.) (G.) 5169

Radio depeša br. 655

Štabu XI. Korpusa.

26. X. oslobođen Split, Klis, Solin, Sinj i Kaštela.[177] Kada mislite krenuti u Liku. Treba što prije.[178] Četnici se koncentrišu oko Kosova, pojačali se sa srbijanskim četnicima. — br. 24. — 27. 10.
pr. 28-X-44. u 11.50 sati gr. 49 G. Š. H.

Radio depeša br. 656

Štabu XI. Korpusa.

U vezi sa napredovanjem jedinica VIII. Korpusa sa juga,[179] naredili smo 35. diviziji da prenese težište u južnu Liku

---

[176] »U Splitu postoji vojna bolnica kapaciteta 200 kreveta. Dobro je snabdjevena. Ima dva rentgen aparata ispravna, od toga jedan poljski«. (Vidi depešu Štaba 26. divizije od 31. oktobra 1944. u Arhivu V.I.I., reg. br. 1—4, k. 1103/I.)

[177] Split, Klis, Solin i Kaštela oslobodili su dijelovi 26. divizije (12. dalmatinska i 3. prekomorska brigada) u sadejstvu sa 10. dalmatinskom brigadom 20. divizije u borbama od 25. do 27. oktobra. Sinj je oslobodila 8. dalmatinska brigada 20. divizije 25. oktobra (opširnije o tome vidi dok. br. 81, 87, 91 i 116 u ovoj knjizi, tom V, knj. 35, izvještaj Štaba 26. divizije Štabu 8. korpusa NOVJ od 17. novembra 1944. i Arhiv V.I.I., reg. br. 12—1/3, k. 579, 18—13, k. 1100/I, 1—2, k. 1100, 1—4, k. 1103/I).

[178], [184] i [191] Štab 11. korpusa NOVJ bio je na području Like od svog formiranja (30. januara 1944) pa do 23. jula, kada je prešao u Gorski kotar, odakle se vratio u Liku u prvoj polovini novembra 1944 (vidi tom V, knj. 23, dok. br. 126, knj. 29, dok. br. 81, i Arhiv V.I.I., reg. br. 3—4, k. 572 A).

[179] U depešama Štaba 8 korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o tome pored ostalog piše: »20. Div.[izija] očistila noću 24. na 25. oktobra Hrvace, Sinj, Trilj i [Han] Obrovac. Sada držimo prostor uključno Makarska — Aržano, isključno Vrlika — Split. Sprema se akcija na Split. Posle ovlađivanja Splitom čim se Nijemci povuku pristupit će se likvidaciji linije Šibenik — Knin. Đujićevi četnici će se najbrže likvidirati ako ih se prisili na borbu, tj. ako im se spriječi bjekstvo na sjever. Potrebno bi bilo sadejstvo snaga 11. i 4. korpusa, a koordinaciju po vremenu da Vi izvršite. Manevarsku udarnu grupu VIII. korpusa predstav-

i presiječe komunikacije Gračac — Otrić i Otrić — Srb.[180] Kontrolišite izvršenje. — br. 33. — 27. 10. pr. 28-X-44. u 11.05 sati gr. 56 G. Š. H.

Za V. Š. Ob. Dnevni pregled G. Š. H. Zagreb — u toku je formiranje I. hrvatske divizije. Sastav: 2 pješadijska puka, 2 topnička sklopa, 1 opkoparska bojna, 1 puk brzih četa od konjice i motoriziranih jedinica. Jačina oko 8.000 ustaša, žandara i domobrana gorskih i lovačkih zdrugova. Zapovjednik pukovnik Moškov, predviđena za odbranu Zagreba.[181] **Gorski Kotar i Primorje:** Raspored 392. divizije: 846. puk (Štab — Senj) — Novi — Crikvenica — Hreljin i Zlobin. 847. puk (Štab — Senj) — Babin Potok, Čudin Klanac, Otočac, Jablanac, Vrbovsko. Br. 11 29. X. 1944 (144 gr.) (G.) 5203

Za V. Š. Na sektoru IV, X i XI. Korpusa redovni napadi na komunikacije i borbe lokalnog značaja. Br. 37 — 29. X. 1944 (29 gr.) (G.) 5191

Za V. Š. Kod VI. Korpusa spustio se ispravan »Ju 52« Englezi nude benzin i pilote da ga prebace u Italiju. Zahvalili smo im.

---

ljat će 20. i 26. divizija dok će 9. Div. držati osiguranje na liniji Aržano — Grahovo, a osiguranje prema Zadru i sadejstvovati 26. i 20. diviziji 19. divizija. Predviđa se upotreba tenkovske brigade«.

»Ofanziva naših snaga nastavlja se vrlo uspješno. Nakon zauzeća Splita produžuje se gonjenje prema Šibeniku. Neprijatelj je dao vrlo ogorčen otpor u Divuljama kojima su ovladale naše snage. Nakon 10-satne borbe Divulje su sačuvane od rušenja iako su [pripremljene] za miniranje. Nepr. je u Divuljama imao 160 mrtvih i 90 zarobljenih. U svom naletu naši tenkovi jutros rano (28. oktobra — prim. red.) ušli u Trogir. Na sektoru Skradin — Roški Slap — Đevrske zapadno od Krke u toku su žestoke borbe, nepr. dovlači pojačanja. U borbama oko Sinja i Splita do sada je prebrojano oko 2400 zarobljenika i 500 mrtvih. Zarobljena je zastava jedne pukovnije čije su snage potpuno uništene. Snage 26. divizije koje vrše desantne operacije izdržavaju ogromne napore radi vrlo lošeg vremena. Polet vojske i oslobođenog naroda besprimjeran«. (Arhiv V.I.I., reg. br. 2—1, k. 119/8.)

[180] i [185] Iz operacijskog dnevnika Štaba 35. divizije vidi se da su 29. oktobra na komunikaciju Bihać — Lapac upućene slijedeće jedinice: dva bataljona 1. brigade, dijelovi artiljerijskog diviziona, jedna četa prištapskih dijelova Divizije i jedna četa Komande ličkog područja. Već sutradan one su napale njemačku kolonu i ubile 30 vojnika i 5 oficira, ranile 15 neprijateljskih vojnika i zarobile 5 Talijana. Zaplijenile: 2 radio-stanice, 30 pušaka, 2 bicikla i 30 garnitura razne opreme. Uništile: 8 kamiona, 1 limuzinu, veći broj bicikla i drugi materijal (Arhiv V.I.I., reg. br. 1/11, k. 1234.)

Molimo da se upute naši avijatičari i benzin na aerodrom Voćin da bi ga odvezli na našu bazu. Javit ćemo kada vreme dozvoli. Br. 21 — 29. X. 1944 (63 gr.) (G.) 5213

Za VI. Korpus: Javili[smo] V. Š. da pošalje benzin i pilote za »Ju 52«. Engleze odbite. Lengerišite ga i maskirajte. Javite kada bude moguće spuštanje kod Voćina.[182] Br. 22 — 29. X. 1944 (43 gr.) 5214

Za VIII. Korpus: Aerodrome Sinj i Grudu osposobite za upotrebu. Javite sadanje stanje i kada će se moći upotrijebiti.[183] Br. 26 — 29. X. 44 (28 gr.) 5218

Radio depeša br. 666

Štabu XI. Korpusa.

Kordun i Banija prezasićeni ranjenicima. Na Karlovačkom području i Žumberku ima mjesta za 150 ranjenika. Ispitajte mogućnost da tamo ostavite pokretne. U koliko je nezgodno provedite sve ovamo. Blagovremeno nam javite. — br. 25. — 28. 10.
pr. 29-X-44. u 8.10 sati gr. 63 G. Š. H.

Radio depeša br. 667

Štabu XI. Korpusa.

Od pokretnih ranjenika i bolesnika uputite 50 u bolnicu Karlovačkog područja, a 100 u bolnicu Žumberačkog područja. Ostalo u Kordun i Baniju, gdje će se formirati dvije bolnice. Pošaljite obavezno slamarice i pokrivače. Za Žumberačku bol-

---

[182] Riječ je o avionu s kojim se 26. oktobra kod Pakraca spustio vazduhoplovni kapetan Modl iz Zagreba. Avion je bio nenaoružan, ispravan. Štab 6. korpusa NOVJ javio je depešom 31. oktobra Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske da raspolaže benzinom za let od 700 km. O stanju aerodroma Korpus je istog dana odgovorio: »Aerodrom još mokar. Nije sposoban. Mogu se jedino spuštati mali poštanski avioni«. (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—1, k. 119/7 i 119/9.)

[183] Štab 8. korpusa NOVJ javio je depešom 1. novembra slijedeće: »Aerodrom u Sinju potpuno je opravljen i osposobljen za sletanje i uzletanje aviona. Za aerodrom u Grudi nemamo podatke«. (Arhiv V.I.I., reg. br. 3—1, k. 119/8.)

nicu treba dobro osiguranje. Za dvije novoformirane bolnice u Baniji i Kordunu pošaljite osoblje, kompletan inventar i osiguranje. — br. 36. — 28. 10.
pr. 29-X-44. u 7.30 sati gr. 106 G. Š. H.

Radio depeša br. 669

Štabu XI. Korpusa.

Naredite 43. diviziji — kad napustite Gorski Kotar — da nas redovno obavještava o događajima na njenom sektoru i šalje obav. i oper. izvještaje svakog dana. Kad stignete u Liku naša veza sa 35. divizijom ukinuti će se.[184] — br. 25. — 28. 10.
pr. 29-X-44. u 9.18 sati gr. 65 G. Š. H.

Za V. Š. Na sektoru IV, X. i XI. Korpusa normalna aktivnost na komunikacijama i borbe lokalnog karaktera. Na cesti Bihać — Lapac dvije udarne grupe 35. Div. spalile 8 kamiona i pobile posadu. Među ovima 1 pukovnik i 4 niža oficira.[185] Na glavnoj pruzi kod Popovače dignut u zrak jedan transportni voz.[186]
30. X. 1944 (G.) 5243

Za V. Š. 8 savezničkih aviona bacilo je kod VI. Korpusa odijela, eksploziv, oružje i municiju. Br. 14 — 30. X. 1944 (G.)
5233

Za V. Š. Aerodrom Gajevi (Vrginmost) raskvašen i biti će upotrebljiv za dva do tri dana kada kiša prestane. Znaci iz aviona: 3. X. — R — 1. XI. — A — 2. XI. K — 3. XI. — U. Sa zemlje: 31. X. — D, 1. XI. — I, 2 — A, 3 — S. Aerodrom Glina popravljen. Br. 11 — 30. X. 44 (G). 3230

Za VI. Korpus: Od VIII. Korpusa — Čestitamo borcima i rukovodiocima najboljeg Korpusa Hrvatske koji su svojom hrab-

---

[186] Iz operacijskog dnevnika Grupe diverzantskih odreda NOVJ vidi se da su diverziju izveli dijelovi 3. diverzantskog odreda kod stanice Čulinec. Uništena su 3 vagona i oštećena lokomotiva. Tom prilikom poginulo je 20 neprijateljskih vojnika, a saobraćaj je bio obustavljen 18 časova (Arhiv V.I.I., reg. br. 2—4, k. 121.)

rošću i vojnom vještinom nanijeli najveće gubitke neprijatelju u tome tromjesečnom takmičenju zauzeli prvo mjesto. Vaši uspjesi svim našim borcima i rukovodiocima daju poleta da još jače udare po neprijatelju i domaćim izdajnicima i da im nanesu što veće gubitke. Želimo vam da i u novom takmičenju i završnim borbama za slobodu naših naroda postignete što više uspjeha kako bi zajedno jakim udarcima što prije ostvarili sretnu zajednicu federalne Hrvatske u bratskoj federativnoj Jugoslaviji. Štab VIII. Korpusa.[187] 30. X. 1944 (Br. 4) Br. 5238

Za VI. Korpus: Predložene za odlikovanje ordenom i medaljom za hrabrost odlikujte s tim što za njih ne trebate slati podatke već samo spisak odlikovanih. Br. 8 — 30. X. 1944 (G.) 5227

Za VIII. Korpus: Opet nam ne javljate sa kojim ste nepr. [ijateljskim] jedinicama vodili borbu. Koga uništenog puka je zaplijenjena zastava? Javite nam dislokaciju njemačkih i ustaških snaga u sjever. Dalmaciji i imena zarobljenih viših oficira.[188] Br. 17 30. X. 1944 (G.) 5236

Radio depeša br. 689 DDD

Štabu XI. Korpusa.

Obratite pažnju pri prebacivanju ranjenika preko pruge između Horvata i Zdenčine. Teren kroz šumu je popravljen.

---

[187] Štab 6. korpusa odgovorio je Štabu 8. korpusa slijedeće: »Zahvaljujemo na čestitki Vama naročito jer su krasni uspjesi Vašeg korpusa, Vaših junačkih boraca i brigada davali nama stalno potstreka da još smjelije i odlučnije udaramo. Naša pobjeda pobjeda je i VIII. korpusa, pobjeda je naših junačkih boraca...« (Arhiv V.I.I., reg. br. 2—35/1, k. 119/7.)

[188] Depešama od 30. oktobra i 3. novembra 1944, Štab 8. korpusa NOVJ javio je slijedeće: »Pred VIII. korpusom nalaze se slijedeće [neprijateljske] snage: Na liniji Šibenik — Knin delovi 264, 373, 118 (dijelova njemačke 118. lovačke divizije nije bilo na toj liniji — prim. red.), 6. i 7. zdruga, te četnici popa Đujića jačine oko 20.000. Na desnom boku, sektor Duvno — Posušje, veći delovi 118. i 369. div. jačine oko 5.000. Na levom boku, sektor Zadar — Gračac, delovi 264. i 373. div. i domaće snage jačine oko 3.000...«

Izvršite detaljno izviđanje. Obavijestićemo 34. diviziju da ih prihvati. — br. 20. — 30. 10.
pr. 30-X-44. u 19.15 sati gr. 56 G. Š. H.

Za V. Š. Na sektoru IV., X. i XI. Korpusa redovni napadi na komunikacije i manje borbe lokalnog karaktera. 30 na 31. X. jedinice 33. Div. izvršile prepad na štapske dijelove 13. SS. Div. Ubijeno 14 Nijemaca i 1 zarobljen. Zaplijenjeno nešto oružja i spreme. Spaljeno 2 kamiona sa materijalom.[189] Br. 32 — 31 X. 1944 (G.) 5278

Za VIII. Korpus: Za komesara — DDD — Bilo bi dobro da popularizirate među četnicima da su djeca Draže Mihailovića stupila dobrovoljno u našu vojsku. Isto tako bilo bi dobro da umnožite njihove izjave koje su obnarodovane preko telefonske agencije. Štampajte ćirilicom. Žigić. Br. 30 — 31. X. 1944 (Ž.) 5275

Za VIII. Korpus: Za Drapšina — V. Š. nas je izvijestio da su nam saveznici u Italiji stavili na raspoloženje velike količine ratnog materijala, hrane itd. Ove količine su ne samo za teri-

---

»... Pri oslobođenju Sinja vođena je borba sa 6. bojnom 9. pos.[ađnog] zdruga i 27. ustaškom bojnom. Zarobljena je zastava 15. p.[ješadijskog] puka. Od viših oficira zarobljen je ppuk. Potočnik (Jakov — prim. red.), komandant svih snaga NDH u Sinju i okolici«. (Vidi Arhiv V.I.I., reg. br. 2—1 i 3—1 k. 119/8, i knjigu »Der Weg der 118 Jäger Division«.)

[189] U relaciji Štaba 33. divizije za oktobar 1944, o tome piše: »Noću 30/31.X.1944. Štab I. brigade svojom odlukom naredio je svojim jedinicama likvidaciju neprijateljskog uporišta Šumećani kod Čazme (Brigada je izvela napad na neprijatelja u Šumećanima po direktivi Štaba 10. korpusa NOVJ od 30. oktobra — prim. red.). U uporištu se nalazilo 300 SS-ovaca iz XIII. SS divizije sa manjim dijelom Švaba a ostalo su Bosanci. (O formiranju i sastavu 13. SS divizije »Handžar« vidi Arhiv V.I.I., reg. br. 2—6, k. 78 A — prim. red.) Jedinice I. brigade upale su u samo uporište, ali su se uslijed neimanja dovoljno snaga za postavljanje osiguranja, tako rekuć pred samu likvidaciju uporišta morale povući radi neprijateljske intervencije koja je došla neprijateljskom uporištu u pomoć.

Ostale jedinice ove divizije nalazile su se na sektoru Bilogore.

Gubici neprijatelja u ovim borbama iznose:

U ljudstvu: 32 mrtva, 25 ranjenih, 1 zarobljen.

U materijalu: 2 puške, 1 tromblon, 800 metaka, 3 kamiona uništena, 6 kamiona oštećeno.

Vlastiti gubici: 1 mrtav i 9 ranjenih.« (Arhiv V.I.I., reg. br. 13—2, k. 551 i 40—4, k. 1207.)

toriju Hrvatske te će ih dijeliti specijalna komisija i za Crnu Goru, Bosnu i Hercegovinu. Obratiti pažnju da se postavi pravilno stanovište. Br. 16 — 31. X. 1944 (G.) 5261

Radio depeša br. 711

Štabu XI. Korpusa.

Vi treba što prije da idete u Liku. Pripreme ste trebali već završiti. Napad na Vrbovsko izveli ste slabo. Gubici od 1 poginulog i 4 ranjena pokazuju da nije ni postojala volja da se zauzme uporište koje je od velikog značaja za Gorski Kotar.[190] Snage u Istri su vam pasivne. Javite kada polazite.[191] — br. 17. — 31. 10.

pr. 1-X-44. u 11 sati gr. 81 G. Š. H.

BR. 113

IZVJEŠTAJ 12. DIVIZIJE ZA OKTOBAR 1944. ŠTABU 6. KORPUSA NOVJ O ORGANIZACIJI I FORMACIJI JEDINICA[1]

Opći vojno-organizacioni izvještaj za mjesec oktobar 1944. godine.

ŠTABU VI. KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Jedinice naše Divizije u toku mjeseca oktobra provele su u operacijama u Podravini, na liniji Podravska Slatina[2] — Virovitica[3] — Koprivnica.[4] 17. X. jedinice su se povratile natrag, jedan dio snaga postavljen na osiguranje Dravskog kanala od Donjeg Miholjca a drugi dio snaga nalazio se na odmoru u Orahovici i okolini. 22. X. sa 2 brigade i to IV. i Čehoslovačkom raspoređeni na sektoru glavne pruge i ceste, međuprostor Brod — Nova Kapela-Batrina. Sa Osječkom brigadom na sektoru Brod — Striživojna — Vrpolje gdje se i sada još nalaze, u cilju ometanja neprijateljskog saobraćaja i razbijanja odstupajućih kolona.

Štab Divizije sačinjava komandant,[5] komesar,[6] načelnik štaba, operativni oficir, vojno-obavještajni oficir i opunomoćenik OZN-e. U toku mjeseca smijenjen je sa dužnosti načelnika kapetan Puškarić Mile a za načelnika postavljen kapetan Pero Romanić. Članovi štaba se slažu i potpomažu jedan drugoga u radu.

Štab XII. Udarne brigade uglavnom popunjen je no s tim što je u toku cijeloga mjeseca bio otsutan komandant brigade[7]

---

[1] Kopija Originala (pisana na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 23/1—2, k. 882.

[2] U borbama od 25. do 28. septembra 1944. jedinice 6. korpusa (12. i 40. divizija) oslobodile su Podravsku Slatinu i Čađavicu i uništile most na novodravskom kanalu kod Čađavice. 15. ustaška bojna, koja je branila navedena mjesta, pretrpjela je teške gubitke a njeni dijelovi pobjegli su preko rijeke Drave u Mađarsku (opširnije o tome vidi dok. br. 110 i 124 u ovoj knjizi i tom V, knj. 33, dok. br. 88, 89, 100, 103 i 107).

[3] Jedinice 6. korpusa oslobodile su Viroviticu 4/5. oktobra poslije 40-časovne borbe (vidi dok. br. 2, 3, 22, 26, 33, 42, 134 i 135).

[4] Napad na Koprivnicu od 14. do 16. oktobra (jedinica 10. i 6. korpusa i dviju brigada 7. divizije 4. korpusa NOVJ) nije uspio (opširnije o tome vidi dok. br. 40, 45, 51, 52, 57, 59 i 89).

[5] Narodni heroj Milan Stanivuković, poginuo 28. decembra 1944. u borbi protiv Nijemaca i ustaša kao komandant 12. divizije.

[6] Otmar Kreačić

[7] Dušan Ostojić

i pokazalo se pomanjkanje i nedostatak kao člana štaba zbog preopterećenosti službom i dužnostima drugih članova štaba. Rad toga štaba uglavnom zadovoljio bi. Ima manjih grešaka i propusta koje se postepeno otklanjaju a dosada nisu štetno uticale.

Štab Osječke udarne brigade. Ovaj štab uglavnom je isto popunjen s tim što je komandant[8] bio u toku cijelog mjeseca otsutan na višem oficirskom kursu i pokazalo se kao pomanjkanje starješinskog kadra, tim prije što je načelnik brigade skoro postavljen na tu dužnost i prvih dana toga mjeseca nije mu bilo tako poznato i jasno stanje jedinice, te je to utoliko otežavalo komandovanje, baš u vremenu kada je brigada tako reći u toku cijeloga mjeseca vodila operacije. Štab kao cjelina zadovoljio bi i ima sve preduslove da će izvršiti sve zadatke. Komesar ove brigade[9] u posljednje vrijeme zanemario je politički rad i posvetio se više vojnoj izobrazbi i kao takav pokazao se dobar i obećava dobrog vojnog rukovodioca.

Štab Čehoslovačke brigade. Ovaj štab je popunjen. U toku mjeseca komandant brigade[10] je bio odsutan zbog bolesti i slaboga zdravlja i pohađanja partijskog kursa. Ovaj štab kao cjelina zadovoljava. Može se reći da je načelnik štaba jedan od najagilnijih članova koji obećava vrlo dobrog rukovodioca, pokazuje puno volje i umješnosti u komandovanju.

Štab IV. brigade. Ovaj štab popunjen je sem pomoćnika politkomesara. Kao cjelina štab bi zadovoljio obzirom na to da je to novoformirana jedinica kao i sam štab.[11] Dosadanji rad štaba daje predznake da uz pružanje pomoći tome štabu bude jedan od onih koji će sve zadatke koji se postave pred njim izvršiti. Harmonija i saglasnost u tome štabu potpuno je zastupljena. Komandant brigade[12] je vrlo energičan i dobro se snalazi.

Štabovi bataljona uglavnom su formacijski popunjeni. U toku mjeseca bilo je nekoliko članova štabova izbačenih iz stroja u Osječkoj i XII. brigadi ali su njihova mjesta odmah popunjena. Štabovi bataljona formacijskog sastava kakvog su sada zadovoljavaju. Potrebno je češće puta zalaziti u te štabove, davati pouke i savjete kao i direktive za rad pa potom sprovesti kontrolu da li se naređenja sprovode u djelo. Naročito poslije postignutih uspjeha u Podravini vidi se izraz volje i staranje da

---

[8] Milivoj Babac

[9] Marijan Grozaj

[10] Josip Ružička

[11] Četvrta brigada 12. divizije formirana je 28. septembra 1944. u Podravskoj Slatini (vidi tom V, knj. 33, dok. br. 28).

[12] Nikola Dolinić

se nedostaci otklone i poprimi sve ono što će zagarantovati bolji i uspješniji rad jedinica.

Konjički eksadron je popunjen što se tiče komandnog kadra. Uglavnom upotrebljava se za izviđanja i kao kuriri na većim udaljenostima.

Općenito komandni kadar divizije i brigada zadovoljio bi. Potrebno je više teoretske izobrazbe i vođenja kontrole nad izdatim naređenjima kako bi se svi poslovi u djelokrugu štaba tačno i na vrijeme otpravljali.

Osim ovih jedinica imamo u sastavu Dopunski bataljon koji je popunjen sa komandnim kadrom. Rad ovog bataljona uglavnom zadovoljava. Što se tiče izvođenja obuke, obzirom na vrijeme koje im stoji na raspoloženju za nastavu. U ovaj bataljon ulaze novomobilisani i provedu 10 do 14 dana na obuci a potom se raspoređuju u jedinice.

Postoji Podoficirska škola koja broji do 50 slušalaca i kurs za vezu koji broji do 20 slušalaca. Komandni kadar ove škole popunjen je. Rezultati postignuti zadovoljavaju. Jedan nedostatak i poteškoća da se savlada predviđeni program jeste nepismenost ljudstva koje se upućuje na ovaj kurs u manjem broju. Nastojimo da se ovo više ne ponavlja. Na kurs se uglavnom upućuju vodnici i desetari i stari dobri borci koji se poslije završenog kursa mogu korisno upotrebiti u svojim jedinicama.

Baterija topova 75 mm. nalazi se uz Štab Divizije a prema zadacima i potrebi dodjeljuje se jedinicama za potpomaganje izvršenja zadatka. Jedan top 75 mm. povučen je od artiljerijskog diviziona pri Korpusu a na njegovom mjestu ostao je u sastavu Divizije top 65 mm. koga smo primili od X. Korpusa pred Đurđevačku akciju.

Svaka brigada raspolaže sa protuoklopnim oruđima i kao takva kreće se u sastavu brigada.

XII. Proleterska brigada i Osječka Udarna brigada sastoje se od 4 bataljona, jurišne čete, čete za vezu i ostalih pomoćnih dijelova. Čehoslovačka brigada: dva bataljona i čete za vezu. IV. brigada: 3 bataljona, čete za vezu i ostalih pomoćnih jedinica. Čehoslovačka brigada i IV. brigada nemaju jurišnih četa niti puni formacijski sastav četa za vezu, izviđačkih vodova zbog pomanjkanja i malog broja ljudstva kao i naoružanja. Čim ove jedinice budu raspolagale većim brojem ljudstva pristupiće se formiranju ovih jedinica.

Brojno stanje ljudstva kao i socijalni i nacionalni sastav vidi se iz priloženog pregleda.[13] U toku mjeseca Divizija je

[13] Vidi dok. br. 7.

Oprema u jedinicama XII. Proleterske i Osječke donekle zadovoljava dok u Čehoslovačkoj i IV. kao i ostalim pomoćnim dijelovima jedinica ne bi zadovoljilo. Naročita potreba jeste za vešom i zimskom odjećom kao i obućom. Da bi se koliko toliko podmirile potrebe jedinica i one dobile vanjski izgled neophodno je potrebno 2500 pari odijela, veša i obuće imajući u vidu da dolazi zima i sadanje stanje u našim jedinicama.

Zdravstveno stanje jedinica je zadovoljavajuće. Pokazao se priličan broj nezdravih koji su putem ljekarske komisije i specijalnim pregledom okategorisani za odgovarajuće sposobnosti. Priličan broj ljudstva ima naboje na nogama zbog slabe obuće i čarapa i krpa. Redovni ljekarski pregledi vrše se. Ljudstvo se liječi po brigadnim ambulantama, Divizijskoj poljskoj bolnici a za teže bolesnike i ranjenike otpremamo ih za bolnicu. Hirurška ekipa pri diviziji izvršava uvijek svoj zadatak. Referent saniteta Divizije zadovoljava.

Imajući u vidu moral, borbenost koja sada vlada u našim jedinicama, obzirom na brojno stanje i naoružanje i kvalitet komandnog kadra, sposobne su izvršiti svaki zadatak koji se pred njih postavi u srazmjeri prema broju neprijateljskih snaga, njegovog oružja u odnosu na naše.

Daljnje namjere ovoga štaba jesu tučenje neprijateljskih otstupajućih kolona i uništavanje saobraćaja na glavnoj pruzi i cesti na sektoru na kojemu se sada nalazimo Kapela — Vrpolje ili koji drugi sektor ako nam se dodijeli.

Prilog: Brojno stanje i naoružanje,
pregled socijalnog i nacionalnog sastava,
izvod iz operacijskog dnevnika za mj. oktobar 1944.
Lista gubitaka mrtvih i ranjenih te nestalih,
spisak dezertera.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, ppukovnik: V.d. komandanta, major:

BR. 114

ZAPOVIJEST ŠTABA 20. DIVIZIJE NOVJ OD 31. OKTOBRA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA DA OSLOBODE CETINSKU DOLINU[1]

ŠTAB
XX DIVIZIJE NOVJ
O. br. 12
Dne 31. X. 1944
u 8,50 sati

ZAPOVIJEST
Sekcija Split, Drvar, Knin Šibenik 1:100.000

PODACI O NEPRIJATELJU:

Na sektoru Cetinske doline, Vrlike i Kijeva nalazi se Cetinska četnička brigada, VI. Ustaška Bojna VII. Stajaćeg Zdruga i 1 bataljon Nijemaca 373 »Tigar« Divizije. Ovaj bataljon je sastavljen uglavnom od vojnika porijeklom Hrvata, dok mu je komandni kadar u većini Nijemci. Cetinska četnička brigada broji oko 800 boraca, VI. Ustaška Bojna oko 700, a bataljon 373 »Tigar« Divizije broji oko 500 boraca. Snage Cetinske četničke brigade raspoređene su u selima Otišić — Podosoje — Koljani — Civljane i selu Cetina. Snage VI. Ustaške bojne raspoređene su u selima Ježević — Vinalić — Kijevo — Vrlika i Maovice. Snage bataljona 373. »Tigar« Divizije nalaze se u Maovicama.

Naoružanje: Od težeg naoružanja sve ove snage imaju dvije haubice od 100 mm koje se nalaze u selu Maovicama, a koje su smještene u kućama Blaževića. Nijemci ponekad noću upućuju po jednu desetinu vojnika na Maglaj (k. 1070). Štab njemačkog bataljona nalazi se u zaselku Blaževići. Ostalo njihovo naoružanje su mitraljezi, šarci, p. mitraljezi i puške.

Fortifikacijska utvrđenja: Solidnije i bolje izgrađjena utvrđenja neprijatelj nema. U svim uporištima je slabije utvrđen sa suhozidanim bunkerima, malo bolje utvrđen je na Golom brdu, k. 760.

PODACI O NAŠIM SNAGAMA:

XX. Divizija u čijem se sastavu nalaze jedna motorizirana baterija, haubica 100 mm, jedna baterija haubica 100 mm na konjsku vuču, jedna baterija od dva topa 75 mm brdska, jedna

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 3—1/1, I, k. 1029.

brdska baterija od 3 topa 65 mm, jedna baterija protukolskih topova 47 mm i jedan tenk. Divizija je pojačana sa Srednjo-Dal. Grupom Odreda.

Cilj i zadatak naših snaga:[2] Zauzeti sva neprijateljska uporišta Cetinske doline, uključivši i Vrliku. Zatim selo Maovice, Štikovo i Kijevo. Izbiti sa našim snagama na liniju Štikovo, masiv Kozjak, Polača i Pleševica[3]. Pored ovoga izvršiti pritisak na Drniš.

Važnost operacije: Važnost ove operacije je ogromna, radi oslobađanja naroda Cetinske kotline u kojoj Nijemci, ustaše i četnici vrše strahoviti teror nad srpskim i hrvatskim stanovništvom. Osvajanjem ovih neprijateljskih uporišta stvaramo sebi mogućnosti izbijanja na najosjetljiviju i najvažniju po neprijatelja komunikaciju Drniš — Knin, sa kojom se isti povlači u pravcu sjevera. Također nam se stvara mogućnost napada na gradove Drniš[4] — Knin[5], dva najveća po neprijatelja uporišta na njegovom odstupanju.

---

[2] Vidi dok. br. 87.

[3] Izvršavajući naređenje Štaba 8. korpusa NOVJ, jedinice 20. divizije su početkom novembra oslobodile navedena mjesta, izbile do Kninskog polja i time neposredno ugrozile Knin sa sjeveroistoka. Štab 8. korpusa, u depešama od 2, 3. i 4. novembra javio je o tome Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske slijedeće: »... Snage 20. divizije savladale su ogorčen otpor neprijatelja i oslobodile Maovice, Vrliku i svu Cetinsku dolinu do Kijeva. Zaplijenjene su 3 haubice, veliki broj automatskog oružja i drugog ratnog materijala. Gubici neprijatelja u mrtvim i ranjenim veliki. Tačan broj još nije utvrđen. Gonjenje neprijatelja prema Kninu se nastavlja...«

»... Snage 20. divizije oslobodile su Golo Brdo — Tišin u Vrličkoj Kotlini i nadiru ka Kninu...« Na Kozjaku i oko Kijeva vode se vrlo jake borbe, koje položaje Nijemci nastoje da održe po svaku cijenu, i time onemoguće probijanje naših snaga u Kosovo...«

»... Snage 20. divizije razbile su neprijateljsku kolonu od Drniša, koja je pokušala da interveniše u pravcu Vrlike, i neprijatelja potpuno zatvorile u Drnišu«.

»... Snage 20. divizije oslobodile su Kijevo i Polaču, savladale žestok otpor neprijatelja na Kozjaku i Pakovom brdu i nadiru prema Kosovu«.

»Prednji dijelovi izbili u Biskupiju u neposrednoj blizini Knina. Zaplijenjen je veliki ratni materijal, među ostalim 4 protukolska topa, 4 teška bacača, 1 protuavion. mitralj., 5 šaraca, 3 automobila, 3 motocikla, 150 pušaka, veći broj p. mitraljeza, 3 radio stanice, 273 karete sa gumenim točkovima, 2 radio aparata, 200.000 metaka. Ubijen velik broj Nijemaca, četnika i ustaša i uništeno 5 topova i 6 kamiona...« (Arhiv V.I.I., reg. br. 3—1, k. 119/8.)

[4] Pod pritiskom jedinica 26. i 20. divizije neprijatelj je napustio Drniš 4. novembra (opširnije o tome vidi dok. br. 87 i 115).

[5] Jedinice 8. korpusa NOVJ oslobodile su Knin u borbama od 26. novembra do 4. decembra 1944 (Arhiv V.I.I., reg. br. 5—7, k. 1103, 1—2, k. 1030, 56—2, k. 842 A, 3—1, k. 119/8 i »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945«, knj. 2, str. 421—426).

NAREĐUJEMO:

Sastav
VIII. brigada
5 bataljona
1 baterija od 2 topa 75 mm brdska.
Komandant major Truta Ljubo politkomesar kapetan Družić Ivan

Zadatak: Zauzeti selo Štikovo i selo Gornje Maovice. Zatim kote Kunica, k. 1101, k. 880, k. 807, k. 877 i Maglaj (k. 1070), spriječiti intervenciju neprijatelja iz Drniša, obezbjeđujući se prema Baljcima, Gradacu, Otavicama, a nastojeći zagospodariti selima Kanjane, Miočić, Biočić, Rađa, Riđane, Kosovica, Markovac i Orlić. Tijesno sadejstvujući sa snagama X. U. Brigade.

Sastav:
IX. brigada
4 bataljona
baterija protukolskih topova
i 1 tenk.
Komandant kapetan Vlado Pezelj
Politkomesar major Grgin Vicko

Zadatak: Zauzeti selo Otišić, Mačju gredu (trig. 680), k. 623, k. 515, Kosa (k. 528) i k. 509. Također zauzeti selo Podosoje, nastupajući preko sela Vinalića, Kosora i Civljana ka Kijevu, a potom uz pomoć snaga X. U. Brigade pristupiti likvidaciji Kijeva. Sa jednim bataljonom potpomoći X. U. Brigadu kod Golog brda (k. 760). Što čvršće sadejstvovati i sarađivati sa X. U. Brigadom i Dinarskim i Vrličkim Odredom.

Sastav:
X. U. Brigada
4 bataljona
1 brdska baterija 65 mm 3 topa.
Komandant major Knezović Luka
Politkomesar major Bilobrk Mate.

Zadatak: Zauzeti selo Maovice i uz pomoć IX. Brigade Golo brdo (k. 760). Zauzeti Kuk (k. 988), Zolj (k. 987), izbijajući i zaposjedajući Kozjak (k. 1104), k. 1122, Bat (trig. 1207) i k. 1072. Sa takvim obuhvatnim manevrom prisiliti neprijatelja na napuštanje Vrlike, zauzeti istu, a preko Bata sa jugozapadne strane ugroziti Kijevo i u zajednici sa IX. Brigadom isto likvidirati.
Što čvršće sadejstvovati i sarađivati i sa VIII. i sa IX. Brigadom.

Sastav:
Dinarski Odred i Vrlički Odred
Komandant poručnik Bjelobrk Petar, politkomesar Duje Bilođerić.

Zadatak: Napasti i zauzeti sjeveroistočnu obalu rijeke Cetine, tj. sela Koljani, Garjak, Ježević, Vinalić, selo Cetinu, prebacujući jedan dio snaga preko rijeke Cetine na njenu desnu obalu. Od izvora rijeke Cetine produžiti sa nastupanjem i napadom preko Glavaša, Kose, Ošljaka u pravcu Pleševice, koja se nalazi prema Golubiću. Ovo nastupanje

treba da bude paralelno sa snagama naše IX. Brigade. Sa ovim nastupanjem naše snage ugrožavaće Kijevo sa sjeverne strane, obezbijediti se na Uništima i tako osigurati svoj desni bok.

Sastav:
Mosorski Odred i Drniški Odred
Komandant kapetan Križan Marko
Politkomesar Ratomir Kokić

Zadatak: Izvršiti pritisak na Drniš preko Moseća, Sedramića i ugrožavajući na taj način jednovremeno i Drniš i Žitnić. Taj pritisak treba da shvatite kao demonstrativni napad na pomenuta mjesta, ali pritisak vaš treba da bude što jači kako bi privezali neprijateljske snage u Drnišu, da iste ne bi mogle intervenisati u pravcu Šibenika, niti u pravcu Maovica i Vrlike.

Sastav:
Motorizovana i zaprežna baterija od 100 mm. Svega 8 topova.
Komandant i polit. komesar biće iz XXVI Divizije.

Zadatak: Obe ove baterije plasiraće se na prostoru Maljkovo, Koljani i to u početnoj fazi borbe oko Maljkova, a kasnije zauzimati sve nove i nove položaje prema Koljanima i Vrlici. Obe ove baterije stajaće pod neposrednom komandom Štaba Divizije, a tući će prvenstveno Maovice — Golo Brdo, kao i sve ono gdje se ukaže potreba i dobiju naređenje ovoga Štaba

Veza:

Veza će se održavati radio stanicama, telefonima, kuririma i ugovorenim znacima.

VIII. i X. U. Brigada održavaće vezu oko sela Maovica, IX. i X. U. Brigada održavaće vezu kod k. 662 između Donjih Maovica i sela Otišića.

IX. Brigada sa Dinarskim i Vrličkim Odredom održavaće vezu kod sela Laktaca, manastira Dragovića, koljanskog mosta i na cijeloj liniji nastupanja prema Kijevu. Na prostoriji oko Kijeva X. U. Brigada, IX. Brigada i odredi uhvatiće vezu kod Goleta (k. 627) između Vrlike i Kijeva. Radio vezu štabovi brigada održavaće sa Štabom Divizije svako pola sata po jedna brigada i to: IX. Brigada u 5 sati, VIII. Brigada u 5,30 sati, X. U. Brigada u 6 sati i dalje po redu. Može se služiti sa fonijom. U koliko jedan način veze ne funkcioniše koristiti se sa ostalim sredstvima

za vezu. Imati u vidu, da je najbrža i najsigurnija veza kojoj pokloniti mnogo pažnje. Također i kurirskoj vezi pokloniti pažnju. IX. Brigada povezaće se sa nama telefonski, a docnije po mogućnosti i ostale jedinice.

Sanitet: **Glavno divizijsko previjalište** nalaziće se u početku u selu Satriću, a tokom našeg napredovanja kretaće se putem Maljkovo — Vrlika. Pravac evakuisanja ranjenika je putem Vrlika — Sinj. Brzom transportu i osiguranju ranjenika posvetiti veliku pažnju.

Ishrana: Sve jedinice treba da se snabdiju sa hranom za tri dana da bi za vrijeme operacije mogle da se ishranjuju, a daljnja ishrana regulisaće se docnije. Ne dozvoliti da borci u borbi gladuju.

Mjesta štabova: Štab Divizije nalaziće se na putu Maljkovo — Vrlika u početku na k. 416 kod Maljkova. Štabovi svih ostalih jedinica nalaziće se pozadi svojih jedinica na mjestu odakle najbolje mogu sa svojim snagama komandovati i najbrže uticati na tok borbe.

Postupak sa zarobljenicima i prema narodu. Sa zarobljenicima postupati korektno i sa stražom ih sprovoditi ka Štabu Divizije, a prema nahođenju štabova brigada mogu ih zadržavati kod svoga štaba. Prema narodu postupati što bolje, objašnjavajući mu ciljeve naše borbe, detaljnije o postupku i prema neprijateljskim vojnicima i prema narodu ukazali smo štabovima brigada kojih se uputa treba elastično pridržavati.

Početak operacije: IX. Brigada i Dinarski i Vrlički Odred otpočeće sa napadom večeras u 22 časa s tim da do zore očiste selo Otišić, Koljane i Ježević. Selo Otišić je vrlo važno očistiti do zore da bi se mogla plasirati artiljerija radi dejstva prilikom početka VIII. i X. U. Brigade. VIII. i X. U. Brigada izvršiće napad na dan 1. novembra u 5,30 časova. Obe baterije haubica pod komandom štaba Divizije tući će Maovice, Golo brdo, Kuk i Zolj s tim da sa dejstvom počnu u 5 časova.

Znaci raspoznavanja: Znaci raspoznavanja za noć 31 X./1. novembra biće: **Top — Tiškovac**, a za noć 1/2. novembra: **Kubura — Knin.**

Ugovoreni znaci: Znak da artiljerija prestane tući selo Maovice potrebno je baciti jednu crvenu i jednu zelenu raketlu u pravcu artiljerije. Ovaj znak važi za prestanak artiljerije na svima položajima.
Znak da artiljerija ponovo tuče isto mjesto koje je i tukla dati sa bacanjem dviju zelenih raketla.
Znak da je zauzeto ma koje neprijateljsko uporište označiti paljenjem vatre na vrhu čuke, zvonjenjem zvona u zauzetom mjestu.
Znak da neprijatelju stižu pojačanja dati bacanjem jedne zelene i jedne bijele raketle.
Znak da neprijatelj u neredu i panici odstupa dati bacanjem crvene, bijele i zelene raketle.
Ovo su samo znaci koji treba da nam služe kao pomoć za neposrednu vezu streljačkog stroja sa artiljerijom dok će štabovi brigada fonijom slati zahtjeve u pogledu otvaranja i prekidanja artiljerijske vatre. Napominjemo da će naša radio stanica neprekidno raditi te Brigada koja želi vezu može nas tražiti.

Napomena: Zadocnjenja u akciji ne smije da bude. Veza se mora neprekidno održavati. Voditi strogo računa o brzom slanju i obezbjeđenju ranjenika. Svi štabovi trebaju da imaju svoje osmatračnice sa kojih da prate tok i razvoj borbe i blagovremeno poduzimaju sve potrebne mjere. Štabovi brigada moraju da imaju obezbjeđenja. IX. Brigada na padinama Svilaje iznad sela Otišića na k. 502 i k. 905 treba da drži obezbjeđenje od po jedne desetine sa nekoliko automatskih oruđa. Dinarski i Vrlički odred treba da spriječe izbijanje neprijatelja na Crvene Grede i Crni Krš, jer tamo postoje neke pećine u koje se neprijatelj skrije i odatle napada naše kurire ili pripucava na naše jedinice, transporte ranjenika itd. Ova dva odreda treba također da obezbijede svoje desno krilo na Uništima, kao i dalje duž pravca nastupanja.

Manevru jedinica posvetiti pažnju. On treba da je brz i elastičan u manjim kolonama, desetinama i vodovima, jer takve kolone zamaraju neprijatelja. Kod neprijatelja se osjeća strah i nesigurnost sa svih strana itd. Svi Štabovi i starješine treba da imaju dovoljno inicijative. Potrebno je shvatiti, da se neprijatelj nalazi uglavnom u defanzivi i u odstupanju prema sjeveru.

O rezultatima borbe redovno javljati. Spriječiti upotrebu zaplijenjenih motornih vozila, jer putevi mogu biti minirani. VIII. Brigada neka minira put prema Drnišu sa nagaznim minama.

Sve jedinice moraju računati i sa tim da će neprijatelj na mnogim mjestima pokušati i sa protunapadom. Zato je potrebno imati rezervu i jedinice čvrsto držati u rukama.

IX. Brigada treba da očisti sve zaselke i šumu između Otišića i rijeke Cetine, a to je: Borković, Rađen, Ustić, Stojisavljevići, Krunići, Subotić, Petrovići, Zagorci, Katunište, pa prema Kosi (k. 528) i k. 509 iznad Koljanskog mosta. Ovo zato da bi prostor gore pomenuti bio čist radi plasiranja artiljerije.

IX. Brigada također treba da čuva od mina tenk, a također isti tenk ne slati daleko od naših prednjih dijelova, jer bi mogao biti uništen. Imati u vidu da je to samo jedan tenk i da prilikom pokreta treba da ga čuva po nekoliko naših automatskih oruđa.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, p. pukovnik
Edo Santini

Komandant, p. potpukovnik
Mile J. Uzelac

(M. P.)

Dostavljeno: na uvid Štabu VIII. Korpusa
na postupak: VIII., IX i X. U. Brigadi
Mosorskom i Drniškom Odredu
Vrličkom i Dinarskom Odredu.

BR. 115

ZAPOVIJEST ŠTABA 26. DIVIZIJE NOVJ OD 31. OKTOBRA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA OSLOBOĐENJE ŠIBENIKA I DEJSTVO PREMA DRNIŠU RADI PROTJERIVANJA NIJEMACA I UNIŠTENJA ĐUJIČEVIH ČETNIKA[1]

ŠTAB
XXVI DIVIZIJE NOVJ
31. X 1944
Br. _____

ZAPOVIJEST

(Sekcija: Šibenik, Knin, Split, Žirje 1 : 100.000)

Podaci o neprijatelju

Neprijateljske snage koje su se povukle sa sektora Split — Kaštela — Trogir, povukle su se u pravcu Knina.[2]

Neprijateljske snage na sektoru Vrpolja 250 vojnika. U Šibeniku nalazi se do 1000 neprijateljskih snaga, od kojih 500 domobrana.

Neprijatelj se nalazi u povlačenju i izvlači materijal.

Na sektoru Skradin — Drniš — Knin, pored njemačkih snaga u povlačenju, nalazi se četnička grupacija popa Đujića, koja obezbjeđuje njemačko povlačenje.[3]

Namjera neprijatelja

Nijemci nastoje pod svaku cijenu da se uredno izvuku sa svom spremom i materijalom. Četnici im štite povlačenje i

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 11—1/3, k. 1102.

[2] Prema borbenom izvještaju komandanta borbene grupe majora Alermana, raspored njemačkih snaga na prostoriji Šibenik — Drniš u vremenu od 1. do 3. novembra 1944. bio je slijedeći: Štab II bataljona 892. puka, 5, 6. i 7. četa 892. puka, Štab I bataljona 893. puka, 3. i 4. četa 893. puka, Štab II bataljona 893 puka, 6, 7. i 9. četa 893. puka, Štab III diviziona obalske artiljerije 944. puka i 1. vod topova 75 mm. Trofejna oružja i haubice 155 mm, 1. vod 7. baterije 264. artiljerijskog puka i 4. baterija 264. artiljerijskog puka, Mornarička obalska baterija sjeverni Zlarin i Luša, 1. četa 582. mornaričkog streljačkog bataljona, 3 PT topa 75 mm iz 892. puka, 2 PT topa 50 mm iz 892. puka, 1 PT top 88 mm iz 893. puka, 2 voda pješadijskih topova 75 mm 892. puka, 1 vod I.K.A. 7,62 mm iz 892. puka (Arhiv V.I.I., reg. br. 6/1, k. 15 a).

Pored navedenih njemačkih jedinica koje su (osim mornaričkih) pripadale 264. pješadijskoj diviziji u pravcu Knina povlačili su se i razbijeni dijelovi 6. i 7. ustaško-domobranskog zdruga i četnici Momčila Đujića (vidi dok. br. 87 i 110).

[3] Prema podacima Štaba 8. korpusa NOVJ četnička grupacija Momčila Đujića brojila je oko 7.000 ljudi.

daljnje su im namjere ili izvlačenje sa Nijemcima ili, oslanjajući se na propagandu svojih vođa, očekuju intervenciju saveznika.

Naše snage:

Jedinice XXVI Divizije, Korpusna Artiljerija, jedan brdski divizion, jedna haubička baterija, dvije baterije protukolskih topova i I. Tenkovska polubrigada.

Desno od nas dejstvovat će XX Divizija sa jednom Brigadom preko Petrovog polja na Drniš, a sa dvije Brigade preko sela Maovice, sela Štikova na Kosovo Polje.[4]

Lijevo od nas na desnoj obali Krke vodi akcije XIX Divizija sa zadatkom da zauzme Đevrske i Roški Slap, te da jednu Brigadu prebaci u Prominu.[5]

Naš zadatak

Zauzimanje Šibenika i orijentisanje prema Drnišu, radi protjerivanja Nijemaca i uništenje četničkih grupacija popa Đujića.[6]

U cilju izvršenja prednjih zadataka

NAREĐUJEMO:

I. Brigada komandant major Stupar[7]	Napadat će pravcem Vrpolje — Šibenik sa zonom širenja lijevo do mora, desno do linije selo Danilo — Biranj Kraljice — Dračevac — Mihaljević — Lišćarica, gdje će hvatati vezu sa XII. Brigadom, sa zadatkom likvidacije Šibenika.
XII. Brigada ojačana sa jednom bat. brd. top. 75 mm i bat. prot. k. top. K. dant major Arsenić[8]	Napadat će pravcem k. V. Glava (trig. 544) — Ravni gaj (k. 426) — Orlovača (trig. 496) — Debeljak (344) sa zonom širenja lijevo do granice sa I. Brigadom i zonom širenja desno do linije selo Ljubostinje — Čvrljevo — Skradinski Buk sa zadatkom da presiječe komunikacije Šibenik — Drniš, izvrši obez-

[4] Vidi dok. br. 114 i 149 i »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945«, knj. 2, str. 417—419.

[5] Vidi dok. br. 92.

[6] Jedinice 26. divizije u sadejstvu sa 19. i 20. divizijom oslobodile su Šibenik 3. i Drniš 4. novembra a zatim produžile dejstva u pravcu Knina (vidi dok. br. 92, 106 i 153) u ovoj knjizi, tom V, knj. 35, izvještaj Štaba 26. divizije Štabu 8. korpusa NOVJ od 17. novembra 1944. i »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945«, knj. 2, str. 417—421).

[7] Bogdan

[8] Borko

	bjeđenje prema Skradinu i potpomogne likvidaciju Šibenika sa sjevera, a po likvidaciji Šibenika da zauzme Skradin.[9]
XI. Brigada ojačana sa bater. prot. kol. topova, komandant kapetan Guvo[10]	Izvršit će obezbjeđenje akcija I. i XII. Brigade od pravca Drniša na komunikaciji Drniš — Šibenik, desno od XII. Brigade na prostoru sela Konjevrate, počevši od linije širenja desno XII. Brigade prema Drnišu do Pakova Sela, sa nasilnim izviđanjem prema samom Drnišu. Jedan bataljon će izdvojiti i zatvoriti komunikacije Drniš — Unešić — Koprno. Sa ovim bataljonom preko Moseća hvatati vezu sa jedinicama XX Divizije u Petrovom polju.
Rezerva III. Prekomorska Brigada komandant major Viskić[11]	Smjestiti će se na prostoriji Slivno — Danilo — Kraljice.
I. Tenkovska polubrigada	Sa jednom četom tenkova nastupat će napadnim pravcem I. Brigade, a jednom četom pravcem Vrpolje — Danilo-Kraljice — Dubrava. Za eventualno nove pogodne ciljeve, izdavati će se naređenja Tenkovskoj Brigadi posebno.
Artiljerija 2 brdske bater. 1 bater. haubica komandant Levićnik[12]	Plasirat će se na prostoriju sela Danilo-Biranj sa glavnim zadatkom potpomaganja napada I. Brigade i eventualnim zadacima potpomaganja XII. Brigadi. *Napomena* Dijelovi artiljerije pridani XII i XI. Brigadi ulaze u njihov sastav kao prateća artiljerija i Štabovi pomenutih Brigada komanduju sa njima. Komandanti Brigada pri tome će postupati kako im je usmeno objašnjeno na konferenciji za ovu akciju.

[9] Vidi primjedbu br. 8 uz dok. br. 87.

[10] Ivan

[11] Vlado

[12] Karel

Mineri i pioniri

Minerske vodove po brigadama snabdjeti sa protukolskim minama i odmah ih postavljati na pravcima od kuda bi mogla naići neprijateljska intervencija.

Inžinjerske čete upotrebiti za opravku puteva za prolaz tenkova na pravcima nastupanja. Na komunikaciji Šibenik — Drniš upotrebiti ih za rušenje komunikacija na pogodnim mjestima. Inžinjerski bataljon Štaba Divizije osposobit će za saobraćaj komunikaciju Prapatnice — Prgomet — Unešić — Drniš do položaja koje će zaposjesti bataljon XII. Brigade, dok će ispred tih položaja postaviti nagazne mine i praviti prepreke protiv bornih kola.

Vazduhoplovstvo

Savezničko vazduhoplovstvo eventualno će potpomagati naše akcije aktivnim djejstvom. Za odbranu iz vazduha voditi računa o maskiranju i kamufliranju jedinica, naročito komora i slagališta, pogodnim rasporedom i prilagođavanjem terena.

Izviđanje i obezbjeđenje

Naročitu pažnju obratiti na službu izviđanja i obezbjeđenja. Sve jedinice na svom sektoru moraju u potpunosti budno pratiti pokrete i namjere neprijatelja i vršiti obezbjeđenja od sviju mogućih prepada Nijemaca ili četničkih bandi. Skrenuti pažnju borcima na nove prilike obzirom na četničke bande, kao i način četničkih prepada.

Organizacija Veze

Radio-vezu održavati po stalnom planu rada. Skreće se pažnja da se ne smije propustiti ni jedna veza, a da se ne pošalje izvještaj bilo da ima ili nema promjena na sektoru pojedine Brigade. Ove izvještaje slati kako Štabu Divizije, tako i Brigade međusobno.

Divizijski centar veze nalazit će se u selu Boraji, odakle će se sve Brigade spojiti telefonskom vezom sa svojim osmatračnicama. Artiljerija će svoju vezu urediti zasebno za svoje djejstvo i vezu sa osmatračnicama Štabova za koje rade. Detaljnu zapovijest za vezu izdat će referent za vezu ove Divizije i biti će odgovoran da se po istoj postupi.

Sanitet

Divizijsko previjalište nalazit će se u Trogiru. Referent saniteta izdat će zapovijest za organizaciju sanitetske službe i starati će se za izvršenje iste. Predvidjeti dvije hirurške ekipe.

Ishrana i dopuna municijom

Intendantura Divizije organizovat će pomoćnu bazu snabdijevanja hranom i popunu municijom u selu Prapaci, odakle će se snabdijevati intendanture Brigada, i bojne komore Brigada. Detaljnu zapovijest za organizaciju snabdijevanja hranom i popune municijom izdat će načelnik intendanture i referent naoružanja Divizije i starati se o izvršenju iste.

Naročite odredbe

Pošto je neprijatelj u povlačenju u ovim akcijama [došao do] punog izražaja i korisnosti, dolazi brzo snalaženje, procjena situacije, kao i samoinicijativa svih rukovodilaca. Brzo i iznenadno pojavljivanje u neprijateljskoj pozadini sa raznih pravaca, makar i manjim snagama, dati će dobre rezultate. Neprijatelj u odstupanju ostavlja manje zaštitne dijelove, kojima je zadatak pod svaku cijenu osigurati glavnini nesmetano izvlačenje.

Plijen i zarobljenici

Prihvat plijena regulisat će načelnik intendanture Divizije, kao i evakuaciju.

Zarobljenike ukratko saslušavati i sprovoditi ih do Štaba Divizije, gdje će ih prihvatiti informativni oficiri Divizije i vršiti detaljna saslušanja.

Početak napada

Sa napadom početi 3. XI. u 0600 sati.

Eventualno ranije povlačenje neprijatelja i pogodnu situaciju koja bi se ukazala na pojedinim sektorima Štabovi brigada će samoinicijativno procijeniti i preduzimati potrebne mjere.

Ugovorni znaci

Ugovorni znaci važe redovno izdati. Borbene znakove, vrijeme trajanja akcija:

2/3. XI. **Božo**	5/6.XI. **Bogdan**
3/4. XI. **Dule**	6/7 **Borko**
4/5. XI. **Guvo**	7/8 **Ivo**

Mjesto štabova Štab Divizije nalazit će se na pravcu napada I. Brigade na komunikaciji od Vrpolja prema Šibeniku. Sve veze i izvještaje slati u selo Boraju u divizijski centar veze. Štabovi Brigada uputit će u Divizijski centar veze po dva kurira, koji će biti tačno upoznati sa osmatračnicama i mjestom Štabova svojih Brigada.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, ppukovnik:	Načelnik, ppukovnik: **T. Biočić**	Komandant, pukovnik: **B. Božović**

(M.P.)

na izvršenje:

Dostavljeno: **Štabovima brigada**
Štabu artiljerije
Štabu I. tenkovske brigade
Štabu tehničkog bataljona
Referentu saniteta divizije
Načelniku intendanture divizije
Referentu za vezu divizije

na znanje:
Štabu XX i XIX divizije
Štabu VIII korpusa

BR. 116

OBAVJEŠTENJE ŠTABA 26. DIVIZIJE OD 31. OKTOBRA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA O NAREDBI GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE KOJOM SE DIVIZIJI DODJELJUJE NAZIV UDARNA I POHVALJUJE ZA USPJEHE KOJE JE POSTIGLA U BORBAMA ZA OSLOBOĐENJE OTOKA I DALMATINSKE OBALE OD SLANOG DO SPLITA[1]

ŠTAB
XXVI UDARNE DIVIZIJE
31. X. 1944

ŠTABOVIMA BRIGADA
KOMANDAMA JEDINICA

Na osnovu uspjeha postignutih u borbi za oslobođenje dalmatinskih otoka[2], sjajnih uspjeha postignutih u desantnim operacijama duž obale od Slanog pa do Splita[3], Glavni Štab NOV i PO Hrvatske proglasio je XXVI Diviziju **u d a r n o m.**

Odluka glasi:

»Desantnim operacijama koje su počele 18 oktobra jedinice XXVI Divizije oslobodile su cio obalski sektor od Dubrovnika do Splita u vremenu od 16 do 24 oktobra.[4] Ubile 2.600, a zarobile 1.030 neprijateljskih oficira i vojnika. Sama I Dalmatinska Proleterska Brigada razbila je kod Topole njemačku kolonu jačine 4.400 i zaplijenila joj sav materijal i motorizaciju. Uništeno i zaplijenjeno 60 topova, 150 motorizovanih vozila, 11 tenkova, 6 blindi i ogromna količina ratnog materijala.[5]

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 54—1/2, k. 1101.

[2] Srednjodalmatinske otoke (Brač, Hvar, Korčulu i Mljet) oslobodile su jedinice 26. divizije u septembru 1944 (vidi tom V, knj. 33, dok. br. 64, 73 i 102 i knj. 35, izvještaj Štaba 26. divizije Štabu 8. korpusa NOVJ od 17. novembra 1944).

[3] Opširnije o tome vidi dok. br. 41, 47, 49, 58, 77, 90 i 110 u ovoj knjizi, tom V, knj. 35, izvještaj Štaba 26. divizije Štabu 8. korpusa NOVJ od 17. novembra 1944, tom VIII, knj. 3, dok. br. 68, 69, 72, 73, 74, 75, 79, 80, 85 i 87, Arhiv V.I.I., reg. br. 5—7, k. 1103, 18—13, k. 1100—I, 1—4, k. 1103/I, 4—10, k. 1102, 1—2, k. 1030 i 6—1/16, k. 1102.

[4] i [5] Desantne operacije 26. divizije počele su 15. oktobra 1944. iskrcavanjem 1. dalmatinske proleterske brigade u luci Soline i njenim napadom na Slivno Ravno (vidi dok. br. 90).

Za izvanrednu hrabrost, prodornost i izdržljivost pohvaljujemo borce, podoficire, oficire i politkomesare XXVI Divizije pod komandom pukovnika Bože Božovića i ističemo ih za primjer.

XXVI Diviziji dodjeljujemo naziv **u d a r n a.**

Ovu naredbu pročitati pred strojem.

Politkomesar
Rade Žigić s. r.

Komandant — general-lajtnant
Ivo Gošnjak s. r.«

U ovim operacijama izvanrednu hrabrost i požrtvovanost pokazali su borci, podoficiri, oficiri i politkomesari XI Udarne Brigade likvidirajući jako neprijateljsko uporište i čvornu tačku neprijateljske odbrane na južnom sektoru — Ston. Pohvala i priznanje Diviziji također je i priznanje XI Brigadi za postignute uspjehe.[6]

XII i III Prekomorska Brigada odlukom Glavnog Štaba Hrvatske dobivaju naziv **udarne** brigade. U borbi za oslobođenje otoka i u desantnim operacijama na prostoru Omiš — Split obje Brigade pokazale su primjeran heroizam i požrtvovnost čisteći našu obalu, oslobađajući naše gradove i sela od fašističkih okupatora.[7]

Ovaj događaj jedan je od najznačajnijih u istorijatu borbe naše Divizije, jer dolazi u momentu kada naša zemlja doživljava najslavnije dane u svojoj historiji. On je značajan i po tome, što su naši napori na političkom i bojnom polju krunisani priznanjem i pohvalom naših viših Štabova.

Mi nismo težili slavi, ali u nama je gorio plamen osvete i mržnje prema neprijatelju, a ljubav prema svojoj domovini Federalnoj Hrvatskoj u Demokratskoj Federativnoj Jugoslaviji. Pomisao na teror i zločine okupatora nad našim narodom glavni je pokretač našeg elana, a moćno oružje u našim rukama jeste sredstvo kojim postižemo cilj uništenja fašističkih bandi i domaćih izdajnika.

Delujući u sastavu VIII Korpusa i mi smo zajedno sa našim bratskim divizijama odgovorili na bojni poklič Crvene Armije i naše Narodno Oslobodilačke Vojske na drugoj strani fronta.

---

[6] Napad 11. dalmatinske brigade na Ston počeo je 17. oktobra 1944 (vidi dok. br. 77).

[7] O desantnim operacijama 26. divizije na prostoriji Omiš — Split vidi dok. br. 87, 91, 110, 149 i 150 u ovoj knjizi, tom V, knj. 35, izvještaj Štaba 26. divizije Štabu 8. korpusa NOVJ od 17. novembra 1944. i »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945«, knj. 2, str. 416—417.

Nalazeći se u završnim bojevima za oslobođenje naše zemlje, ovo priznanje nas poziva na nove podvige i još nemilosrdnije uništavanje svih onih koji snose krivicu za zločinstva počinjena nad našim narodima. Ne ispustiti oružje dok ne bude oslobođena i posledna stopa naše zemlje, dok ne budu ostvarene sve tekovine naše borbe.

I [dalmatinskoj] Proleterskoj i XI Udarnoj Brigadi čestitamo na uspjesima postignutim u posljednjim bitkama.

XII i III Prekomorskoj Brigadi čestitamo na proglašenju **udarnim.**

Slava borcima koji su pali u borbi protiv njemačkih osvajača.

Da živi naša Narodno Oslobodilačka Vojska na čelu sa vođom i maršalom Jugoslavije drugom Titom!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
ppukovnik:
D.[8] Korać

Komandant
pukovnik:
s. o.

(M. P.)

Ovu naredbu pročitati pred strojem.

ŠTAB
XI. DALMATINSKE UDARNE BRIGADE
Broj Str. pov. br. 111/44
dne 31. X. 44.

[8] Dušan

narodima. Ne ispustiti oružje dok ne bude oslobodjena i posljednja stopa naše zemlje, dok ne budu ostvarene sve tekovine naše borbe.

I Proleterskoj i XI Udarnoj Brigadi čestitamo na uspjesima postignutim u posljednjim bitkama.

XII i III Prekomorskoj Brigadi čestitamo na proglašenju UDARNIM.

Slava borcima koji su pali u borbi protiv njemačkih osvajača !

Da živi naša Narodno Oslobodilačka Vojska na čelu sa vodjom i maršalom Jugoslavije drugom Titom!

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU !

Politkomesar
ppukovnik:/
[signature]

Komandant
pukovnik:
[signature]

op. Por. 54-212
1101

Ovu naredbu pročitati pred strojem.

ŠTAB
XI [illegible]
[illegible] por. br. 111/44
31. X. 44

Fotokopija poslednje stranice dokumenta br. 116

BR. 117

ZAPOVIJEST ŠTABA 40. DIVIZIJE NOVJ OD 31. OKTOBRA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA DA PORUŠE ŽELEZNIČKU PRUGU IZMEĐU NOVE GRADIŠKE I BANOVE JARUGE[1]

ŠTAB XL DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. Br. 335 1944
Dana: 31 /X 1944 G.

ZAPOVIJEST:
(Sekcija Pakrac 1:100.000)

Neprijateljske njemačke snage koje se nalaze na teritoriju Jugoslavije, a naročito u istočnoj Slavoniji, nastoje da se povuku glavnom prugom i cestom Beograd — Zagreb. Ovo njihovo povlačenje koje se već pretvara u paničan bijeg potrebno je onemogućiti uništavanjem glavnih komunikacija koje oni upotrebljavaju. Uništenje komunikacija izvršiće se na sektoru Nova Gradiška — Banova Jaruga.[2]—

U vezi prednjeg

NAREĐUJEMO:

1. — *Omladinska udarna brigada:*

Zadatak:

Na sektoru Nova Gradiška — Okučani ispresijecati i porušiti glavnu željezničku prugu pomoću raspoloživog eksploziva i diverzanata. Na istom sektoru ispitati mogućnost likvidacije pojedinih bunkera na pruzi sa zadatkom da se omogući što veći dio rušenja pruge i pristupiti likvidaciji.[3]

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 26/6, k. 1296.

[2] Iz izvještaja Štaba 40. divizije i depeše koju je Štab 6. korpusa poslao Vrhovnom štabu NOV i POJ vidi se da su jedinice 40. divizije 1/2. novembra 1944. presjekle prugu na relaciji Nova Gradiška — Lipovljani na 35 mjesta vodeći pri tom borbu sa dijelovima 5. posadnog zdruga (opširnije o tome vidi tom V, knj. 35, izvještaj 40. divizije i Arhiv V.I.I., reg. br. 1—1, k. 488 A i 2—4, k. 121).

[3] i [4] Posljednje dvije riječi dopisane su u originalu mastilom.

2.— *XVIII. Udarna brigada:*

Zadatak:

Na sektoru između Novske i Okučana pomoću eksploziva i diverzanata ispresijecati i porušiti glavnu prugu. Ispitati mogućnosti likvidacije pojedinih bunkera te iste po mogućnosti likvidirati s čime bi se omogućio što veći dio rušenja pruge i pristupiti likvidaciji.[4]

3.— *Posavski NOP Odred:*

Zadatak:

Na sektoru Novska — Lipovljani izvršiti rušenje pruge pomoću eksploziva i diverzanata.

4.— *Početak napada:*

1. XI. 1944. g. u 24. časa, do koga vremena sve jedinice moraju biti na određenim sektorima.—

5.— *Znaci raspoznavanja:*

Važe opšti znaci koji su izdani za mjesec novembar.—

6.— *Služba izviđanja i osmatranja:*

Sve jedinice u toku sutrašnjeg dana, tj. 1 novembra, organizirati će službu izviđanja i osmatranja po sektorima kako je to predviđeno ovom zapovješću za izvršenje zadatka noću 1 novembra. Ovo izviđanje i osmatranje ima zadatak ispitati mogućnosti najlakšeg prilaza glavnoj pruzi kao i pojedinim bunkerima. Izviđačka odjeljenja moraju u toku sutrašnjeg dana tačno obavijestiti odnosno podnijeti tačan izvještaj svome štabu gdje je najbolji prilaz glavnoj pruzi kao i koji bi se bunkeri najlakše mogli likvidirati na osnovu kojih će podataka štabovi prići izvršenju gornjeg zadatka.—

7. — *Povlačenje:*

Povlačenje izvršiti po izvršenju zadatka u kantonman u kome su se nalazile jedinice prije polaska na zadatak.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU

Politkomesar, potpukovnik:
s. o.

Komandant, pukovnik:
V.[5] Kovačević

Dostavljeno:
Štabu Omladinske brigade
XVIII. Udarne brigade
Posavskog NOP Odreda

(M. P.)

Načelnik štaba, major:
Mihailo Miščević

[5] Veljko

BR. 118

OPERACIJSKI DNEVNIK ŠTABA 43. DIVIZIJE NOVJ O RASPOREDU I DEJSTVIMA JEDINICA OD 1. DO 31. OKTOBRA 1944. GODINE[1]

1-X-1944.

Mjesto komande i raspored jedinica sledeći: I Brigada sa 2 bat. Gumance, 1 bat. na Čavlima a ostali dio snage iznad Potkilavca. II Brigada na sektoru Zabiče — Podgraje a sa nekim dijelovima tokom dana kod rifuđo »Danunzio«[2], III Brigada 1. bat. na sektoru kod Želj. Vrata.[3] II. bat. na sektoru Ravnoga. III. bat. na cesti u zasjedi zapadno od Matulje. Rano u jutro neprijatelj je krenuo iz Klane prema Gumancu, a isto tako krenuo je iz Bistrice[4] po cesti i po grebenu iz Zabiča prema Gumancu, trećom kolonom kretao se je od pravca Lisac i Fabci.[5] Pokret je neprijatelj pomagao sa vatrom iz topova iz Klane i haubica iz Zabiča, kao i vatrom iz bacača. II. Brigada sa jednim bataljonom kod mosta kod Gumanca (Poate di Morite) zaustavila neprijatelja a sa ostalim bataljonima uspjela se izvući na kote Goljaka i zauzeti položaje. Neprijatelj je iz pravca Zabiče došao do križanja cesta Gumance — Goljak ali dalje nije mogao, kao ni sa pravca Klane.

U pomoć je bio upućen jedan bataljon I. brigade sa zadatkom da neprijatelja udari u bok. Prije nego je ovaj bat. stigao banda se je povukla.

Neprijatelju su naneseni gubici ali se ne zna broj.

Naši gubici 1 mrtav.[6] Pošto je neprijatelj odbijen to se je I. Brigada vratila na svoj stari sektor (Potkilavac — Čavle — Grobnik), II brigada zauzela je položaje Goljak — Gumance, Podgraje — Kuteževo, a III br. na starom sektoru.

Politkomesar: **Joža Skočilić** (M. P.) Komandant: potpukovnik, **Savo Vukelić**

2-X-1944.

Mjesto komande i raspored jedinica ne promijenjeno osim što se sa bat. II. brigade spustili u selo Podgraje a je-

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 26—2/3, k. 1324.

[2] sklonište

[3] Željezna Vrata

[4] Ilirska Bistrica

[5] Fabče

[6] Vidi Arhiv V.I.I., reg. br. 8—2, k. 119/1.

dan na Gumance. Izviđanja i obezbjeđenja vrše se patroliranjem, zasjedama i objavnicama prema neprijateljskim uporištima. Susjedne jedinice na lijevom krilu su odredi XIII. divizije a na desnom Istarski odred. Veza se održava kuririma, a sa višim štabovima telefonska, i radio veza. Podaci o neprijatelju: na kotama kod Starada[7] radi preko 1000 ljudi na utvrđivanju.

Neprijatelj nije bio aktivan.

Naše jedinice uređuju se.

Politkomesar: **Jože Skočilić** (M. P.) Komandant: potpukovnik, **Savo Vukelić**

3-X-1944.

Mjesto komande nepromijenjeno. Raspored jedinica: Radi bolje ishrane jedinica, kao i radi smještaja koji je od kako je počelo kišovito vreme isto važan problem naređeno je da se izvrši sljedeći raspored jedinica:

I. Brigada sektor Koritnica — Jurešće, s tim da jedan bataljon bude u Il. Bistrici. Snabdijevanje iz sela Slovenije na sektoru od Il. Bistrice do Sv. Petra i dalje gdje ima mogućnosti.

II. Brigada sektor Potkilavac — Klana, jedan bat. Potkilavac, 1 bat. Kukuljani, a dva bat. Ravno — Studena. Snabdijevanje iz sela Kastavštine do Čavli.

III. Brigada sektor Gumance — Zabiče, gdje je do sada bila II. brigada. Snabdijevanje iz sela Zabiče — Jelšane.

Neprijatelj nije izlazio iz garnizona.

Izviđačka četa štaba divizije i minerski vod postavili su minu na prugu između Matulje i Jušići. Ovom prilikom su izbacili 24 m. pruge.

Politkomesar: **Jože Skočilić** (M. P.) Komandant, potpukovnik: **Savo Vukelić**

4-X-1944.

Mjesto komande nepromijenjeno, a raspored jedinica kako je navedeno 3-X-1944. godine.

Mjere izviđanja i obezbjeđenja vrše se izviđačkim patrolama, osmatračima, a obezbjeđenja se vrše neprekidnim patroliranjem, predstražama i zasjedama.

[7] Vjerovatno Stari grad.

Susjedne jedinice su oko Sv. Petra, Istarski Odred, a od Potkilavča prema Zlobinu dijelovi i odredi XIII. Divizije. Veza sa njima održava se putem kurira. Veza sa slovenskim jedinicama putem telefona.

Podaci o neprijatelju: Štab Op. sektora depešom javlja: 4-X- prošlo 15 kamiona fašista praćenih sa Nijemcima od Pule za Trst. Iste vode dalje na talijanski front. Saveznički avioni aktivni. Nad zapadnom obalom bombarduju sektor Poreč — Umag. Neprijatelj i dalje upada i pljačka po selima. Do sada je na sektoru Buje — Buzet opljačkano preko 20 prasaca. Sada se bacio na pljačku prasaca i kokošiju.

Ujutro oko 8 sati neprijatelj potpomognut jakom artiljerijskom vatrom krenuo je u pravcu Gumanca iz dva pravca. Jačina neprijatelja bila je oko 800 vojnika sa tri tenka, tri blinde, tri brdska topa i 24 kamiona. Krenuli su iz Klane preko Zabiča a druga kolona preko Podgraja i grebenom od II. Bistrice u pravcu Goljaka. Naša II. Brigada (jedan bataljon) zatvorila je pravac Klana — Gumanac u visini mosta (p. di Morite) i držala sve dotle dok druga neprijateljska kolona nije zauzela Goljak (Monte Nudo) te tako sa bočnom vatrom ugrozila naše položaje iznad mosta. Uputili smo jedan bataljon III. brigade da neprijatelja udari u bok ali dok je bataljon stigao već se je neprijatelj pod zaštitom jake artiljerijske vatre povlačio. Naše jedinice ponovo su zauzele stare položaje.

Operativni sektor javlja:

1-IX. U blizini Buja zarobljeno 2 fašista sa 2 pištolja i bombama. Kod sela Kloštra vođa patrole ubio 1, a ranio 1 fašistu. Jedna naša desetina napala je na kolonu od 55 fašista na cestu Pula — Trst, kod kanala Lima,[8] poslije borbe od 20 minuta neprijatelj je imao 11 mrtvih i 4 ranjena. Naših gubitaka nije bilo. Pioniri kotara Labin uzeli iz faš. garnizona Raša 3 konja i u noći dotjerali i uručili našim jedinicama, prisilili čuvara da im omogući akciju.

2-X. Naše jedinice ubile zloglasnog fašistu Bradamanta Josipa i još 2 fašista. Kao represaliju Nijemci upali i streljali 10, a objesili 10 talaca.

Gubici naši: II. Brigada 5 mrtvih i 2 ranjena od kojih su desetari Diklić Ivan, Basaneže Josip poginuli, a desetar Blažević Antun ranjen. Neprijatelj je imao gubitaka kod tunela na Gumancu jer se je prilikom povlačenja vidilo da nosi mrtve ili ranjene.[9]

---

[8] Limski kanal

[9] Iz depeše koju je Štab 11. korpusa poslao Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 7. oktobra vidi se da je neprijatelj u toj borbi imao 24 mrtva i 33 ranjena (Arhiv V.I.I., reg. br. 8—2, k. 119/1).

Utrošeno: 460 metaka za pušku, 300 za p. mitraljez, 180 za t. mitraljeze, 160 za parabele.

Namjera je neprijatelja bila da sa manjim snagama ovlada grebenom Gumanac — Bistrica, a sa većim snagama da opkoli i uništi jedinice II. Brigade za koje je mislio da se nalaze u šumi sj. istočno od s. Lisaca i u dolini rijeke Timave. Namjeru neprijatelja osujetilo je osiguranje koje je usporilo pokret neprijatelja i stvorilo potrebno vrijeme za izvlačenje naših jedinica iz sela Zabiče, Podgraje i Kuteževo na k. 1145 (M. Nudo).

I Brigada u borbi imala 7 ranjenih — 1 mrtav.

Utrošeno: 290 met. za pušku, 2710 za p. mitr.; za parabelu 430, za m.tr. 20 m/m 98, bombi 16, bacač 8 m/m 25 mina.

Politkomesar: **Joža Skočilić** (M. P.) Komandant, potpukovnik: **Savo Vukelić**

5-X-1944.

Mjesto komande i raspored jedinica nepromijenjeno.

Mjere izviđanja i obezbjeđenja napromijenjeno. Susjedne jedinice i veza sa njima nepromijenjeno.

Podaci o neprijatelju. Na našem saktoru bez aktivnosti. Neprijatelj se je poslije jučerašnjeg ispada oko 16 sati povukao u svoja uporišta.

Operativni sektor javlja: 30-IX- Nijemci digli u zrak pristanište u Lovranu. Od detonacije srušena 1 kuća, i sva stakla poprskala. Miniraju sve ostale objekte. 2-X- došlo iz Pazina na Plomin nešto artiljerije i kamiona. Iz Pule za Rijeku prošla 2 velika broda vojske. Neprijatelj upao u selo Pićan i Šumber i pljačka. Već 4 dana 5 bat. I brigade manevrira i bori se na sektoru Učke. Neprijatelj imao 6 mrtvih. Naši izgubili 1 p. mitraljez, drugih gubitaka nije bilo. Položaj toga bataljona nezgodan. Mislimo ga povući, a tamo ostaviti jednu četu na sektoru Učka. Molimo Vaše mišljenje.

Radio depeša br. 152. Primljeno 3-X-1944.

„ „ „ 149. Op. Sektor .

Dne 27-IX — sav. avioni napali Poreč. Potopljen 1 brod srednje tonaže. Oko 15 nepr. vojn. mrtvih, 3 civila mrtva i nekoliko ranjeno. 7 kuća uništeno.

Nepr. napustio garnizone Lim,[10] Kringa, Trviž. Na odlasku iz Lima bacio u zrak most na cesti Pula — Trst.

5 bat. III. Br. u dve borbe u blizini Vrsara ubio 21 nepr. vojn., oko 10 ranjeno. Potopljeno 1 lađa — naših gubitaka nema.

[10] Vjerovatno selo Lindar.

Jedinice naše na starim položajima. Ishrana otežana radi blokiranja pruge Rijeka — Trst.

Politkomesar: Komandant, potpukovnik:
Joža Skočilić (M. P.) **Savo Vukelić**

6-X-1944.

Mjesto komande i raspored jedinica nepromijenjeno.

Mjere izviđanja i obezbjeđenja nepromijenjeno. Susjedne jedinice i veza sa njima nepromijenjeno.

Podaci o neprijatelju: Neprijatelj sa dvije kolone kretao iz Marinića i iz D. Drenove prema Plešu.[11] Jačine oko 300 vojnika, naoružani sa tri topa, bacačima i ostalim, povratio se prema Rijeci.

Op. sektor javlja: Sav. avioni bombardirali i mitraljirali sektor Raša — Poreč, a po podne sektor Pula — Rovinj.

Neprijatelj vršio manje ispade iz Pule prema selima Pićanu i okolini.

Neprijatelj je postavio novi garnizon u Sv. Nedelji jačine oko 100 vojnika. Na Sušak stiglo 500 (Militi della banda nera) vojnika.[12]

Na sektoru naše divizije bez promjene.

Politkomesar: Komandant, potpukovnik:
Joža Skočilić (M. P.) **Savo Vukelić**

7-X-1944.

Mjesto komande i raspored jedinica: Nepromijenjeno. Izviđanje i obezbjeđenje nastavlja se. Susjedne jedinice nepromijenjene.

Podaci o neprijatelju: Neprijatelj je napustio sljedeće garnizone: Kringa, Trviž i Lim. Operativni sektor javlja: 27-IX- — kod Tinjana 15 Nijemaca napalo je jednu našu patrolu od 5 drugova, drskim napadom Nijemci rastjerani i imali 3 mrtva i 2 ranjena. Tom prilikom poginuo je poručnik Mate Radetić koji se tu slučajno nalazio (Br. 105).

4-X- predala su se 2 fašista iz garnizona Vodnjan na našu stranu (Br. 93).

3-X — krenulo iz Sv. Lovrenca za Poreč 30 Nijemaca biciklista. Naša jedna četa 5. bat. 3. brigade dočekala u zasjedi

[11] Pliš, trigonometar 932.
[12] Odnosi se na crne košulje.

nedaleko Sv. Lovrenca. Za 1 sat borbe uništena je neprijateljska kolona. Neprijateljski gubici: 12 mrtvih, 10 ranjenih, 3 zarobljena. Među mrtvima 1 oficir, a zarobljen 1 podoficir. Zapljenjeno: 1 p. mitraljez »šarac«, 25 kom. bicikla, 6 pušaka, 1800 metaka, 15 šatorskih krila, 2 para odijela, 5 bombi i druge sitne spreme. Niših gubitaka nije bilo. Utrošeno 1800 metaka i 20 bombi. U borbi se je istakao politkomesar čete Frlin Dušan, poručnik Saršon Anton, borci Vasiljev Smodljeov Rus, Gersić Lino, Stefanić Josip. Neprijatelj pripadao jedinici 6 grenadir-regiment 287[13] (Br. 94).

Na sektoru naše divizije nije bilo aktivnosti neprijatelja.

Politkomesar: **Joža Skočilić** (M. P.) Komandant, potpukovnik: **Savo Vukelić**

8-X-1944.

Mjesto komande i raspored jedinica nepromijenjen.

Mjere izviđanja i obezbjeđenja nepromijenjeno. Susjedne jedinice i veza sa njima nepromijenjeno.

Neprijatelj je oko 5 sati koncentrisao jače snage u Mlaki i kasnije krenuo prema Gumancu sa raznim pravcima i kolonama. Jačina neprijatelja je bila oko 60 kamiona sa artiljerijom, konjicom i ostalim motorizovanim sredstvima. Neprijateljska prethodnica zauzela je kote iznad Gumanca uz pomoć tenkova a glavnina je produžila za s. Mašun. Svega oko 2000 vojnika, 30 kamiona, 5 vetura, 3 tenka, 10—12 motor-bicikla, 500 konja, 200 kola i 8 topova. Naše jedinice nanijele su gubitke neprijatelju ali broj mrtvih i ranjenih nije se mogao ustanoviti Neprijatelj je iz Klane, da bi olakšao pokret glavnine, otvorio vatru iz topova i bacača na kote iznad Klane gdje se je nalazila II. brigada. Naše jedinice zauzele su položaj iznad Mlake.

Naši gubici su 1 mrtav i 5 ranjenih.

Neprijatelj je došao sa blindom i tenkom.

Ishrana jedinica je otežana uslijed neprijateljskog djelovanja, kao i uslijed siromaštva samog kraja i pljačke koju neprijatelj stalno vrši po selima Kastavštine.

Zdravstveno stanje jedinica je zadovoljavajuće kao i moralno.

Operativni sektor javlja: 4-X. 1. četa 5. bat. III. brigade napala jedan neprijateljski kamion sa vojskom na cesti Tinjan — Poreč kod Montaderna,[14] neprij. vojnici su se iskrcali a ka-

[13] Vjerovatno dijelovi njemačke 278. pješadijske divizije.
[14] Selo Baderna

mion otišao u provaliju. Borba je trajala 10 minuta. Gubici nepr.: 9 mrtvih i 11 ranjenih. Stiglo pojačanje, naši odstupili.

Naših gubitaka nema (br. 106).

Politkomesar: **Jože Skočilić** (M. P.) Komandant, potpukovnik: **Savo Vukelić**

9-X-1944.

Mjesto komande nepromijenjeno. Raspored jedinica isti osim III. brigade koja je krenula prema Delnicama.[15]

Izviđanje i obezbjeđenje se nastavlja prema neprijateljskim uporištima.

Veza sa susjednim jedinicama održava se kuririma i telefonima. Na našem lijevom krilu nalaze se dijelovi XIII. divizije. II. odred sa kojim se održava veza patrolama preko Pothuma.

Neprijatelj je prošlog dana prodro na Gumanac i Goljak koji još drži.

U toku dana nije bilo nikakovih događaja.

Politkomesar: **Jože Skočilić** (M. P.) Komandant, potpukovnik: **Savo Vukelić**

10-X-1944.

Mjesto komande i raspored jedinica kao za dan 9-X — osim II. brigade koja se sprema da se u noći prebaci preko pruge Trst — Rijeka na sektor s. Škrapna — Vodice.

Mjere izviđanja i obezbjeđenja patrolama prema neprijateljskim garnizonima i pravcima kojima se služi neprijatelj.

Susjedne jedinice nepromijenjene, kao i veza sa njima.

Neprijatelj nije vršio nikakove ispade, a naše jedinice sa II. Brigadom u pripremi za put, a III. na putu.

---

[15] O razlozima njenog upućivanja na područje Delnica Štab 11. korpusa javio je Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske depešom 6. oktobra slijedeće: »U Istri kod Zabiče 4. X. 41. Nijemci su iznenadili i razbili jedan bataljon III. brigade 43. div. Dijelovi tog bataljona se prikupljaju, dok su Nijemci neke zarobili i pobili. S obzirom da je ova brigada mlada (formirana je 29. avgusta 1944 — prim. red.) a ishrana na tom terenu slaba kao i stanovanje na polju po kiši i snijegu, mišljenja smo da ovu brigadu prebacimo u Delnice radi sređivanja i odmora. Ovim bi oslobodili brigade XIII. divizije prema Primorju i XIII. div. bi mogla sa III. brigadom da djeluje na liniji Karlovac — Ogulin. Molimo odobrenje«. Glavni štab Hrvatske je depešom od 8. oktobra 1944. odobrio da se 3. brigada prebaci u Gorski kotar (Vidi tom V, knj. 31, dok. br. 97, str. 506—507 i Arhiv V. I. I., reg. br. 8-2, k. 119/1.)

Ostalih događaja nije bilo.

III. Brigada krenula je za Gorski kotar radi sređivanja i odmora.

U ovaj štab došao je drug komesar korpusa.

Politkomesar: **Jože Skočilić** (M. P.) Komandant, potpukovnik: **Savo Vukelić**

11-X-1944.

Mjesto komande nepromijenjeno. Raspored jedinica kao za 10-X-44. Mjere izviđanja i obezbjeđenja nastavljaju se.

Susjedne jedinice nepromijenjene. III. Brigada prispjela je u Delnice gdje su smješteni na odmor i sređivanje.

Na dan 7/9. napadnuta je patrola talijanskog bataljona I. brigade, kod Palčja. Napadnuti su od Bijele garde iz neposredne blizine. Tom prilikom ranjena su 3 druga, od kojih su dvojicu uhvatili neprijatelji, a trećeg je spasla četa koja je bila upućena u pojačanje. Izgubljeno 1 p. mitraljez i 1 puška.

9/X. Na pruzi između Bistrice — Sv. Petar dignut je u zrak 1 vlak. Rezultat tačnije nepoznat.

Naši gubici: 4 ranjena od kojih 1 delegat Tomić Nikola.

Op. sektor javlja: Od 5—7/X. neprijatelj vršio ofanzivu na 5. bat. III. br. sa snagama od 3000 vojnika, pomognut sa mora od 5 aviona i artiljerijom. U šumi kod Tija bio opkoljen štab bataljona sa jednom četom i izvukao se ali propao sav materijal, arhiva i radio-stanica. Gubici neprijatelja 25 mrtvih i 35 ranjenih. Naši gubici 7 mrtvih i 3 ranjena.

Ostali sektori bez promjena.

Drug komesar korpusa[16] i komesar divizije krenuli su za Istru.

Politkomesar: **Jože Skočilić** (M. P.) Komandant potpukovnik **Savo Vukelić**

12-X-1944.

Mjesto komande i raspored jedinica nepromijenjeno.

Mjere izviđanja i obezbjeđenja nepromijenjeno.

Susjedne jedinice: I brigada održava vezu sa jedinicama VII. korpusa, II sa operativnim sektorom, a III sa jedinicama XIII. Divizije.

[16] Šime Balen

I brigada. Patrola I brigade na cesti kod Obrova napala je na jednu njemačku veturicu i oštetila je i tom prilikom ubila 3 oficira.

III Brigada javlja da je ishrana jako otežana.[17]

Politkomesar: **Joža Skočilić** (M.P.) Komandant p.pukovnik: **Savo Vukelić**

13-X-1944.

Mjesto komande i raspored jedinica bez promjene.

Mjere izviđanja i obezbjeđenja: bez promjene. Susjedne jedinice kao i veza sa njima bez promjene.

Neprijatelj je napustio garnizone Paz, Boljunsko Polje, Šušnjevicu i Vranju.

II Brigada nalazi se na sektoru između Brguda i Muna i Račja Vas.

I bataljon II brigade postavio je zasjedu kod Račje Vasi sa zadatkom da napadne neprijatelja. Na cesti Račja Vas — Učka kretala se je kolona od 8 vozila. Otvorena je vatra i nakon kraće borbe naši su se povukli. Gubici neprijatelja nepoznati, naših nije bilo.

Istoga dana postavljena je zasjeda od II brigade na cesti Zvoneća — Žejane. Naišao je 1 kamion sa 25 nepr. vojnika na koji je otvorena paljba.

Gubici neprijatelja 8 mrtvih i 7 ranjenih. Zaplijenjena 1 puška. Utrošeno 130 metaka za parabele, 60 za p. mitraljez, 10 za puške i 6 bombi. Naših gubitaka nije bilo.

Politkomesar: **Joža Skočilić** (M. P.) Komandant p.pukovnik: **Savo Vukelić**

14-X-1944.

Mjesto komande i raspored jedinica: bez promjene.

Mjere izviđanja i obezbjeđenja: bez promjene. Susjedne jedinice i veza sa njima: bez promjene.

14-X — I Brigada. III bat. postavio je zasjedu na cesti Trst — Rijeka u blizini Obrova. Napadnut 1 kamion i 1 motorbicikl.

Gubici neprijatelja: Ubijeno 5, a ranjeno 6 neprijat. vojnika.

---

[17] O problemu ishrane jedinica 11. korpusa NOVJ u Istri i Gorskom kotaru vidi primjedbe br. 25 i 160 uz dok. br. 110.

Neprijatelj je kretao od Bistrice prema selu Ostrožno Brdo. U bliskoj borbi prsa u prsa (Bijela garda) ubijeno 6 a ranjeno 13 nepr. vojnika.

Kod Podgrada Nijemci, fašisti i Bijela garda jačine oko 800 vojnika sa 4 topa, 2 teška bacača krenuli su u pravcu sela Pregarje i Gabrka gdje se je nalazio naš I bataljon koji je primio borbu.

Razvila se je žestoka borba u kojoj je neprijatelj imao 27 mrtvih i 32 ranjena.

Ukupni gubici neprijatelja su 38 mrtvih i 51 ranjen. (Naknadno provjereno da je bilo kod neprijatelja 45 mrtvih, 68 ranjenih.)

Naši gubici: 1 mrtav, 4 ranjena, 4 nestala. Ranjen komesar III bat. drug Turato Rajko.

Moralno stanje I brigade vrlo dobro. Ishrana na terenu zadovoljava. Veliki problem predstavlja obuća i odjeća i mnogo boraca izbačeno je iz stroja radi ozeblina i bolesti nogu.

Ostali sektori bez promjene.

Politkomesar: **Jože Skočilić** (M. P.) Komandant p.pukovnik: **Savo Vukelić**

15-X-1944.

Mjesto komande nepromijenjeno. Raspored jedinica isti osim I brigade koja se je prebacila na sektor zapadno od Postojne u sela Velo—Obelsko[18]—Stranje—S. Miehel.[19]

Izviđanje i obezbjeđenje nastavlja se patroliranjem.

Susjedne jedinice i veza sa njima nepromijenjena.

Veza sa našim jedinicama slaba. Redovito imamo vezu sa III brigadom dok sa ostalim jedinicama nemamo. U Istri neprijatelj je formirao specijalne goneće odrede jačine do 1 divizije koje imaju zadatak uznemiravanja naših snaga.

Politkomesar: **Jože Skočilić** (M. P.) Komandant p.pukovnik: **Savo Vukelić**

16-X-1944.

Mjesto komande i raspored jedinica uglavnom bez promjene.

Mjere izviđanja i obezbjeđenja nastavljaju se neprekidnim održavanjem dodira sa neprijateljem.

---

[18] Veliko Ubeljsko
[19] Selo Šmihel

Susjedne jedinice bez promjene. Veza radiotelegrafska, telefonska i kurirska. Dan protekao bez naročitih događaja.

Politkomesar: **Jože Skočilić** (M.P.) Komandant p.pukovnik: **Savo Vukelić**

17-X-1944.

Mjesto komande i raspored jedinica bez promjene.

Mjere izviđanja i obezbjeđenja bez promjene. Susjedne jedinice i veza sa njima nepromijenjena.

Prema neprovjerenim podacima neprijatelj svaki dan kreće preko Rakeka za Sloveniju. Njemačkim snagama koje kreću preko G. kotara pridružilo se oko 2000 ustaša predvođenih sa Sušićem.

U Riječkoj luci nalazi se svih 5 motora hrvatske mornarice.

Politkomesar: **Jože Skočilić** (M.P.) Komandant p.pukovnik: **Savo Vukelić**

18-X-1944.

Mjesto komande i raspored jedinica bez promjene.

Izviđanje i obezbjeđenje nastavlja se. Susjedne jedinice i veza sa njima bez promjene.

10/X — na večer II. bataljon u zasjedi kod Šušnjevica — Pićan, zaplenio je 1 šarac, dva pištolja, četiri puške, pet bicikla, porcija i ostale spreme vojne. Naših gubitaka nije bilo (II. brigada).

Na ostalim sektorima bez promjene.

Politkomesar: **Jože Skočilić** (M.P.) Komandant p.pukovnik: **Savo Vukelić**

19-X-1944.

Mjesto komande i raspored jedinica: bez promjene.

Mjere izviđanja i obezbjeđenja: bez promjene.

Susjedne jedinice i veza sa njima: bez promjene.

Štab II. brigade javlja radio depeša br. 298.

Neprijatelj krstari u sektoru Pazin — Boljun — Šušnjevica — Pićan. Kretanje bandi pratimo po njihovim putevima. Pucnjava se ne čuje. Vezu sa dva naša bataljona nemamo. Izgleda da su bili obaviješteni o namjerama neprijatelja i povukli

se u pravcu Sv. Katarina — Ivanac. Noćas namjeravamo prebaciti se sa štabom i jednim bataljonom na sektor Pazina. Poslali smo kurire da se prebace za nama sa ona dva bataljona.

Ostalih događaja nije bilo.

Politkomesar: **Jože Skočilić** (M.P.) Komandant p.pukovnik: **Savo Vukelić**

20-X-1944

Mjesto komande i raspored jedinica bez promjene.

Izviđanje i obezbjeđenje vrše svaka jedinica za sebe.

Susjedne jedinice kao i veza sa njima: bez promjene.

Neprijatelj krstari često po selima Kastavštine usled čega je otežana ishrana i veza sa jedinicama u Istri.

Štab II brigade javlja: dvadesetog desetog između Lupoglava i Buzeta porušeno je sto četrdeset metara pruge. Molimo da nam hitno pošaljete kuririma šezdeset metara korde i baterija (radio-depeša 294).

Kod ostalih jedinica bez promjene.

Politkomesar: **Jože Skočilić** (M.P.) K-dant p.pukovnik: **Savo Vukelić**

21-X-1944.

Mjesto komande i raspored jedinica: bez promjene.

Mjere izviđanja i obezbjeđenja: bez promjene.

Susjedne jedinice i veza sa njima: bez promjene.

II.Brigada javlja: Prebacili smo se sa četvrtim bataljonom i četama na sektor Pazin — Buzet. Prvi bat. nije se noćas prebacio u ovaj sektor. Prebaciti će se sigurno večeras. Banda je uspostavila garnizon u s. Draguć u jačini pedeset vojnika. Ukopavaju se. Namjeravamo ispoljiti aktivnost na cesti Buzet — Cerovlje, koju je neprijatelj počeo uspostavljati i po dolasku I. bat. na cesti Cerovlje — Rečica[20] — Pazin — Kovajba na želj. pruzi (radio-depeša br. 293). Ostale jedinice bez promjene

Politkomesar: **Jože Skočilić** (M.P.) K-dant p.pukovnik: **Savo Vukelić**

[20] Vjerovatno s. Račica.

22-X-1944.

Mjesto komande i raspored jedinica: bez promjene.

Mjere izviđanja i obezbjeđenja: bez promjene. Susjedne jedinice i veza sa njima: bez promjene.

Oko 7,30 sati stiglo je u Riječku luku 5 velikih brodova koji su stigli iz Dubrovnika.[21] 15-X- stigao je u Rijeku 31 vagon njemačke vojske iz Beča sa zadatkom da odvezu sa Rijeke sav kancelarijski materijal i namještaj. U svakom vagonu bilo je po 40 vojnika. Očekuje se nekoliko transporata vojske koja bi osigurala odlaženje materijala i ujedno vršila čišćenje sektora Kastavštine i Grobnika. U Klani su domobrani zamijenjeni sa SS trupama (200) vojnika.

Ostale jedinice bez promjene.

Politkomesar: **Jože Skočilić** (M.P.) K-dant p.pukovnik: **Savo Vukelić**

23-X-1944

Mjesto komande i raspored jedinica: bez promjene.

Mjere izviđanja i obezbjeđenja: bez promjene.

Susjedne jedinice i veza sa njima: bez promjene.

II. brigada. Između Lupoglava i Buzeta gdje je bila porušena pruga postavljena je zasjeda u jačini jedne čete. Neprijatelj je išao u jačini oko 20 vojnika. Naši su dijelovi otvorili vatru.

Gubici neprijatelja 3 mrtva. Naših gubitaka nema. Utrošeno 100 m. za parabele, za puške 30, za p. mitraljez 60 metaka.

Politkomesar: **Jože Skočilić** (M.P.) K-dant p.pukovnik: **Savo Vukelić**

24-X-1944

Mjesto komande i raspored jedinica: bez promjene.

Mjere izviđanja i obezbjeđenja: bez promjene.

Susjedne jedinice i veza sa njima bez promjene.

Po naređenju štaba XI. korpusa III. brigada preselila se je u Lokve.

---

[21] Pod pritiskom jedinica 29. hercegovačke divizije i 2. dalmatinske proleterske brigade Primorske operativne grupe Nijemci su napustili Dubrovnik 18. oktobra (opširnije o tome vidi dok. br. 47 i 58).

I. brigada. III. bataljon izvršio je akciju kod Bača. U ovoj borbi zarobljena su 2 [pripadnika] Bijele garde, a 3 su ranjena. Zaplijenjen je 1 puškomitraljez sa šezdeset metaka.

Naših gubitaka nije bilo. Utrošeno je municije: komada 101 metak za pušku, za parabele 390, za puškomitraljez 550, a za teški mitraljez 40 metaka.

Ostali sektori bez promjene.

Politkomesar: **Joža Skočilić** (M. P.) K-dant p.pukovnik: **Savo Vukelić**

25-X-1944.

Mjesto komande i raspored jedinica bez većih promjena.

Mjere izviđanja i obezbjeđenja: patrolama, zasjedama i obavještavanjem.

Susjedne jedinice i veza sa njima bez promjene.

24/X- jedinice I brigade kod Palčja u defanzivnoj borbi odbile su jak napad neprijatelja i nanijele mu gubitke. Neprijatelj se je morao povući.

Naši gubici su dva druga ranjena. Ovom prilikom zaplijenjen je jahaći konj.

Politkomesar: **Joža Skočilić** (M. P.) K-dant p.pukovnik: **Savo Vukelić**

26-X-944.

Mjesto komande i raspored jedinica: bez promjene.

Mjere izviđanja i obezbjeđenja bez promjene. Susjedne jedinice i veza sa njima: bez promjene.

Neprijatelj je vrlo aktivan i neprekidno kontrolira prugu sa jačim patrolama. U sela Kastavštine vrši ispade radi pljačke.

18/X- dijelovi I brigade III bataljon kod s. Mihaela ispod Nanosa kod Postojne napali su na neprijatelja i tom prilikom ubijeno 6, a ranjeno 8 neprijateljskih vojnika. Zaplijenjeno je: 1 mina za bacač 81 m/m. Utrošeno je za puške 410 metaka, za t. mitraljez 340, a za p. mitraljez 60 metaka.

Politkomesar: **Joža Skočilić** (M. P.) K-dant p.pukovnik: **Savo Vukelić**

27-X-1944.

Mjesto komande i raspored jedinice: bez promjene.

Mjere izviđanja i obezbjeđenja: bez promjene. Susjedne jedinice i veza sa njima nepromijenjena.

Dva bataljona I brigade krenuli su za Prezid dok Štab brigade sa specijalnim jedinicama ima se prebaciti u pravcu Čabarske-Police.

Politkomesar: **Joža Skočilić** (M. P.) K-dant p.pukovnik: **Savo Vukelić**

28-X-1944.

Mjesto komande i raspored jedinica: bez promjene.

Mjere izviđanja i obezbjeđenja patrolama.

Susjedne jedinice i veza sa njima bez promjene sem kod I brigade koja je u pokretu.

20/X — I, II i III Bataljon I brigade ispod Nanosa kod sela S. Mihael, Bukovlje i Gorenja napali su na neprijatelja koji je bio sastavljen od Nijemaca i Bijele garde te u žestokoj borbi ubili 94, a ranili 149 neprijateljskih vojnika. Naši gubici 5 mrtvih, 8 ranjenih. Izgubljena 3 p. mitraljeza. Utrošeno za puške 1822 met., parabele 1886, p. mitraljez 3522, t. mitr. 1197, protivavionski mitraljez kal. 20 m/m, 820 metaka, teški bacač 81 m/m, 16 mina, bacač 45 m/m, 34 mine, ručnih bombi 43 komada. U ovoj borbi naši borci držali su se odlično. Jedina poteškoća je radi obuće i odjeće.

Ishrana jedinica je na terenu i zadovoljava kod sviju osim kod III brigade.

Zaraznih bolesti nema, ali veliki broj vojnika ide iz stroja radi ozeblina i rana po nogama.

Politkomesar: **Joža Skočilić** (M. P.) K-dant p.pukovnik:

29-X-1944

Mjesto komande bez promjene.

Raspored jedinica isto bez promjene osim kod I brigade koja se nalazi u pokretu.

Mjere izviđanja i obezbjeđenja: bez promjene.

Susjedne jedinice kao i veza sa njima bez promjene.

21/X- patrola I brigade napala je na patrolu neprijateljsku i tom prilikom ranjena su 2 nepr. vojnika, a zaplijenjeno je 2 bicikla, 1 puška i 50 metaka. Naših gubitaka nije bilo.

Politkomesar: K-dant p.pukovnik:
Joža Skočilić (M. P.)

30-X-1944.

Mjesto komande i raspored jedinica bez promjene.
Mjere izviđanja i obezbjeđenja: bez promjene.
Susjedne jedinice i veza sa njima: bez promjene.
Prema svemu što se opaža kod neprijateljske vojske kao pljačka, slaba oprema i popuštanje discipline vidi se da moral kod neprijatelja opada.

Politkomesar: K-dant p.pukovnik:
Joža Skočilić (M. P.) **Savo Vukelić**

31-X-1944.

Mjesto komande Prezid, raspored jedinica bez promjene osim I brigade koja se nalazi sa dva bat. na Gumancu a 2 u Prezidu. Mjere izviđanja i obezbjeđenja nastavljaju se.

Susjedne jedinice bez promjene. Naše dvije brigade nalaze se na sektoru Gorskog kotara dok su se dijelovi XIII Divizije povukli sa ovog sektora.[22] Dodira sa neprijateljem još nema.

Politkomesar: K-dant p.pukovnik:
Joža Skočilić (M. P.) **Savo Vukelić**

[22] Jedinice 13. divizije vodile su tada borbe na području Vrbovskog (vidi dok. br. 99).

BR. 119

IZVJEŠTAJ ŠTABA 13. DALMATINSKE BRIGADE OD 31. OKTOBRA 1944. ŠTABU 9. DIVIZIJE NOVJ O BORBAMA U OKTOBRU[1]

ŠTAB
XIII. J. D.[2] BRIGADE
31. 10. 1944.

ŠTABU IX. DIVIZIJE NOVJ

Dostavlja se operacijski izvještaj — pregled operacija (akcija) za period od 1. do 31. X. 1944 g.

I. U ovom mjesecu izvedeno je 8 akcija i to:

10. X. 1944 g. I, II. i III. bat. izvršili su napad na neprijateljsko uporište Veliki i Mali Guber i Livno.[3] Jačina neprijateljskog uporišta bila je oko 700 neprijateljskih vojnika, I. bojna Domobranske pukovnije, 1 satnija Vražje divizije, 3 topa. Tom prilikom nanijeti su neprijatelju slijedeći gubici: u ljudstvu 50 mrtvih, 20 zarobljenih. Zarobljeno je i zaplijenjen je slijedeći materijal: 3 poljska topa, 3 teška bacača, 2 laka bacača, 2 teška mitraljeza, 1 p. mitraljez, 4 puške, 4.000 metaka, 6 pištolja, 3 signalna pištolja, 4 strojnice, 21 bomba, 8 noževa, 7 fišeklija, 4 telefona, 80 konja, 20 mazgi, 9 kazana, 11 šinjela, 4 hlača, 7 cokula, 1 čizme, 24 ćebeta, 23 ranca, 9 šat[orskih] krila, 20 torbica, 1 dvogled, 1 pisaća mašina, 36 porcija, 5 opasača, 1 bicikl i 370.000 kuna. Naši gubici bili su u ljudstvu: 1 mrtav, 6 ranjeno, 1 nestao.

17. X. 1944 g. II. i III. bat. izvršili su napad na Gornji i Donji Brišnik. Jačina neprijatelja bila je oko 240 vojnika. Tom prilikom nanijeti su neprijatelju slijedeći gubici u ljudstvu: 3 ubijena, 10 ranjeno. U materijalu 1.000 kom. metaka, 1 sedlo, te je zarobljena velika količina sitne i krupne stoke. Naši gubici: 3 ranjena.

24. X. 1944 g. III. i IV. bat. izvršili su napad na komunikaciju Mesihovina — Posušje.[4] Jačina neprijateljske kolone bila

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 16—13, k. 147 A.

[2] Južnodalmatinska

[3] Opširnije o napadu jedinica 9. divizije na Livno vidi dok. br. 25, 54, 110, 130, 131, 132 i 133.

[4] i [5] Pravcima Imotski — Posušje — Mostar i Duvno — Posušje — Mostar, povlačile su se iz Dalmacije jedinice njemačke 118. lovačke divizije (vidi dok. br. 4, primjedba 12) u ovoj knjizi, prilog uz ratni dnevnik komandanta Jadrana — u Arhivu V.I.I., film I London 000918—000932 i knjigu »Der Weg der 118 Jäger Division«).

je oko 1.600 pješaka, 120 kola i 15 motornih vozila. Tom prilikom nanijeti su neprijatelju slijedeći gubici: u ljudstvu 30 mrtvih i 3 zarobljena. U materijalu: 1 laki mitraljez, 1 šarac, 5000 metaka, 16 pancer faust granata, 2 konja ubijena, 1 kola, 150 kg. zobi. Naši gubici u ljudstvu: nismo imali.

25. X. 1944 g. III. i IV. bat. izvršili su napad na komunikaciju Mrkodol — Posušje. Jačina neprijateljske kolone bila je 300 pješaka, 3 tenka, 15 kamiona. Tom prilikom nanijeti su neprijatelju slijedeći gubici u ljudstvu: 80 mrtvih, 30 ranjenih. U materijalu: 10 pušaka, 2.000 metaka, 1 kamion uništen, 3 kamiona oštećena. Naši gubici: 3 ranjena.

26. X. 1944 g. III. bat. izvršio je napad na kolonu na komunikaciji Mrkodol-Posušje. Neprijateljska kolona u jačini od 3 tenka, 15 kamiona, 220 pješaka. Neprijatelju su naneseni slijedeći gubici u ljudstvu: 20 mrtvih. Naši gubici u ljudstvu: 2 ranjena.

27. X. 1944 g. I. bat. izvršio je napad na komunikaciju Duvno — Posušje. Jačina neprijateljske kolone bila je oko 250 pješaka, 15 kamiona, 3 tenka. Tom prilikom nanijeti su neprijatelju slijedeći gubici: u ljudstvu 30 mrtvih. Zaplijenjeno je materijala: 8.000 metaka, 3 uništena kamiona. Naši gubici: 1 mrtav.

28. X. 1944 g. III. bat. i V. bat. III. Ud. izvršili su napad na kolonu na komunikaciji Posušje — Duvno.[5] Jačina neprijateljske kolone bila je 5 — 6 tenkova, 30 kamiona, nekoliko blindiranih automobila i 600 pješaka. Tom prigodom nanijeti su neprijatelju slijedeći gubici u ljudstvu: 20 mrtvih, 40 ranjenih. Zaplijenjeno je u materijalu: 10.000 metaka, 3 uništena kamiona sa hranom i municijom, 80 kg. zobi, 40 kg. kukuruza, 50 kg. ječma i 15 kg. šećera. Naši gubici u ljudstvu bili su: 4 ranjena.

29. X. 1944 g. II., III. i IV bat. izvršili su napad na neprijateljsku kolonu na položajima Jasenovac — Jaretina. Neprijateljska jačina od 150 vojnika, 15 kamiona, 5 tenkova. Tom prilikom zadati su neprijatelju slijedeći gubici u ljudstvu: 17 mrtvih, 23 ranjena. Zaplijenjeno je materijala: 2 puške, 3 kamiona uništena. Naši gubici u ljudstvu: 3 mrtva i 2 ranjena.

II. U toku ovih operacija neprijatelju su nanijeti slijedeći gubici u ljudstvu: mrtvih 250, ranjenih 103, zarobljena 23. U materijalu: 3 poljska topa, 3 teška bacača, 2 laka bacača, 3 mitraljeza, 1 šarac, 1 p. mitraljez, 16 pušaka, 30.000 metaka, 4 strojnice, 6 pištolja, 3 sign. pištolja, 21 bomba, 16 pancir faust granata, 8 noževa, 7 fišeklija, 4 telefona, 82 konja, 20 mazgi, 9 kazana, 11 šinjela, 4 hlače, 7 cokula, 1 čizme, 24 ćebeta, 23 ranca, 9 šat. krila, 20 torbica, 1 dvogled, 1 pisaća mašina, 36 por-

cija, 6 čuturica, 1 kola, 5 opasača, 1 bicikl, 1 sedlo, 230 kg. zobi, 40 kg. kukuruza, 50 kg. ječma, 15 kg. šećera.

III. Naši gubici u ljudstvu: poginulo 5, ranjeno 20, nestalih 1.

IV. Oslobođeni sektor: Oslobođeno je Livno sa širom okolinom.

V. U ovom periodu vremena uništeno je 10 kamiona, a 3 su oštećena.

VI. U ovom periodu vremena mobilisano je 12 drugova.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkom major:
Niko Aračić

Komandant kapetan:
Žužulj Josip

II

USTAŠKO-DOMOBRANSKI DOKUMENTI

BR. 120

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 1. OKTOBRA 1944. O NAPADU JEDINICA NOVJ NA VIROVITICU, KOD STONA, NA KOMUNIKACIJI OGULIN — OTOČAC I O BORBAMA NA PODRUČJU SUNJA — KOSTAJNICA I KOD ZADRA[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 275/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

1. X. 1944 god.

I. OBĆI PREGLED:

Uspješne borbe u području Virovitice.

Podhvat u području Banje Luke nastavlja se, izt. dielu Kozare pl.

II. PODRUČJA:

Križevci:

U manjem podhvatu duž ceste Dugo Selo — Križevci kod s. Gostović (13 km. j. z. Križevaca) part. su razpršeni bez vlastitih gubitaka. Nađena su 3 mrtva odmetnika.

Virovitica:

U borbama u području s. z. Virovitice nanieti su neprijatelju osjetljivi gubici: 164 poginula, a zaplienjeno je 6 strojopušaka, te veći broj ručnog vatrenog oružja i opreme. Vlastiti gubici: 1 mrtav i više ranjenih.

Noću 28/29. IX. odbijen je napadaj part. na Viroviticu. Od vatre topova i bacača, kojom je neprijatelj tukao grad, poginulo je 10 građana i 1 domobran.[2]

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 1/1—1, k. 43.

[2] Riječ je o demonstrativnim napadima koje je krajem septembra i početkom oktobra izvela na Viroviticu Virovitička brigada (opširnije o tome vidi dok. br. 10 i 26).

Sunja — Kostajnica:

Nastavljaju se borbe u području Sunja — Kostajnica.[3]

Ogulin:

Nastavlja se neprijateljska napadačka djelatnost na obskrbnoj cesti Ogulin — Otočac.[4] Južno Oštarija napadnuta je jedna samovozna preselica. Ima štete na samovozima i gubitaka.[5]

...

Zadar:

Nastavlja se podhvat u području 15 km s. Zadra.[6]

Metković:

Noću 26/27. IX. odbijen je napadaj part. na želj. stanicu Zavala i Dvrsnica na pruzi Gabela — Hum. Odmetnici su razorili prugu kod Čapljine.

U manjem podhvatu u području Čapljina — Pribilovci (8 km s. i. Metkovića) odbačeni su četnici u smjeru jugoistoka.

Jadranska obala:

Odbijeni su nepr. napadaji kod Stona. Samo mjesto napušteno.[7]

Obalno topništvo otvorilo je vatru na neprijateljske čamce u luci Sućuraj na o. Hvaru, te na neprijatelja, koji vrši izkrcavanje u uvali Barbešnica (5 km. j.i. Rogoznice).

Općenito:

Naknadno je javljeno da je 25. IX. prigodom razviđanja kod Ostrožca kraj Konjica jedan izviđački odjel

---

[3] Vidi primjedbu br. 3 uz dok. br. 129 u ovoj knjizi i tom V, knj. br. 33, dok. br. 95, 105, 107, 115, 142, 143 i 145.

[4] Napade su vršile jedinice 13. divizije (Arhiv V. I. I., reg. br. 8—2, k. 119/1).

[5] U depeši Štaba 4. korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 29. septembra 1944. rečeno je o tome slijedeće: »Dva bataljona III. brigade dočekali su iznad Plaškog u zasjedi neprijateljsku kolonu. Ubijeno 15 Nijemaca a dva živa uhvaćena. Zapaljena su 4 kamiona i uništeno 8 bicikla. Zaplijenjen 1 šarac, 1 šmajser, 15 pušaka, 2 bicikla, municije i ostale spreme«. (Arhiv V. I. I., reg. br. 4—1, k. 432.)

[6] U relaciji 19. divizije o tome piše: »27. IX. neprijatelj se iskrcao kod s. Ljubač (18 km. s. i. od Zadra) i napao Zadarski odred, koji je bio u području oko s. Poljica i s. Visočani. Uz pomoć dijelova VI. brigade napad je odbijen.

29. IX. Zadarski odred je na otsjeku s. Ljubač — s. Radovin odbio neprijatelja koji je iz Zemunika pokušao prodrijeti u s. Ražanac« (Arhiv V. I. I., reg. br. 1—1, k. 1021).

[7] U borbama za Pelješac zaključno do Stona učestvovale su jedinice 11. i 3. prekomorske brigade (opširnije o tome vidi tom V, knj. 33, dok. br. 64, 73 i 102 i Arhiv V. I. I., reg. br. 18/13, k. 1100 i 1—4, k. 1103 I).

uništio partizansku »komandu mjesta« te pobio 7 part. »oficira« i 13 partizana.

Prigodom izviđanja i manjih djelatnosti kod s. Hrastovice, južno Petrinje, a s. Peščenica (19 km s.z. Siska) i kod Travnika palo je 10 partizana, i 1 je zarobljen. Zaplijenjena je 1 engleska strojopuška i više pušaka dok su 1 zastavnik i 2 ustaše ranjeni.

27. IX. predali su se domobranskoj obhodnji kod Siska 1 Kozak i 3 domobrana koji su pobjegli od partizana.

27. IX. kod s. Lukovac sjeverno Sunje ubijen je od partizana satnik Ađamčević Mato iz III. bojne doknadnog zdruga prilikom prelaza r. Save na povratku u svoju postrojbu.

Događaji na želj. prugama:

30. IX. u 20.00 sati kod ž.p. Dugo Selo naletio je na minu teretni vlak. Mina se rasprsnula i oštetila žel. prugu i lokomotivu. Izkočila su 1 kola.[8]

30. IX. u 14.00 sati popravljena je pruga Sisak — Novska od Novske do ž.p. Šaš. Željeznička postaja Šaš i Živaja spaljene su zajedno s vlakovima, koji su se zatekli na tim postajama, a kolosjeci i skretnice su uništeni.[9]

30. IX. u 08.15 sati na pruzi Brod — Vinkovci između ž.p. Garčin i Andrijevci naletio je na minu vlak. Mina se rasprsnula, oštetila želj. prugu i prevrnula stroj. 12 kola je izkliznulo. Ranjen 1 vojnik.[10]

Istog dana u 16.10 sati na istoj pruzi naletio je na minu brzi vlak. Izkliznula su 1 kola. Poginuo 1 vojnik, a ranjena su 3 vojnika, 1 domobranski častnik i 4 putnika.[11]

30. IX. u 23.00 sati na pruzi Zagreb — Dobova između ž.p. Savski Marof i Brdovec naletio je na minu teretni vlak. Izkliznula su 2 kola.[12]

Istog dana na pruzi Zaprešić — Varaždin između ž. p. Vel. Trgovište i Zabok naišao je na minu putnički vlak. Izkočila su 4 kola[13]

Noću 29/30. IX. između ž. p. Dragalić i Nova Gradiška minama je oštećena želj. pruga[14]

---

[8] Minu su vjerovatno postavili dijelovi 3. diverzantskog odreda.

[9] i [15] Diverziju su izvele jedinice 4. korpusa NOVJ (vidi primjedbu br. 3 uz dok. br. 129).

[10] i [11] Diverzije su izveli dijelovi 1. diverzantskog odreda (vidi Arhiv V. I. I., reg. br. 2—4, k. 121).

[12] i [13] Diverzije su vjerovatno izveli dijelovi 3. diverzantskog odreda.

[14] Diverziju su vjerovatno izveli dijelovi 1. diverzantskog odreda.

Noću 30. IX/1. X. minama je oštećena pruga Sisak — Sunja između ž. p. Živaja i Šaš.[15]

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

BR. 121

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 2. OKTOBRA 1944. O NAPADU JEDINICA NOVJ NA LUDBREG, NARTU, HRASTOVAC, O BORBAMA KOD SUNJE I DIVERZIJAMA NA PRUGAMA ZAGREB — DOBOVA, BANOVA JARUGA — LIPOVLJANI I SLAVONSKI BROD — VRPOLJE[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 276/44
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
2. X. 1944. g.

I. OBČI PREGLED:

Odbijeni su napadaji na uporište Narta (j. z. Bjelovar).

Okupljanje jačih nepr. snaga u području Bjelovar — Križevci — Koprivnica.

Uspješna borba izt. diela Kozare pl.

II. PODRUČJA:

Varaždin:

Noću 29/30. IX odbijen je napadaj part. na Ludbreg (24 km i. Varaždina) bez vlastitih gubitaka.

Bjelovar:

Odbijeni su napadaji partizana na uporište Narta (9 km j. z. Bjelovara) koji su dvie noći 28/29. i 29/30. IX. uzastopce napadali. Vlastitih gubitaka nije bilo.[2]

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 2/1—1, k. 43.

[2] Napade su vjerovatno izvele jedinice 33. divizije NOVJ.

Ustanovljeno je prikupljanje jakih part. snaga u području Bjelovar — Križevci — Koprivnica.[3]

Sunja:

Naknadno je javljeno da je hrabra posada Hrastovca (3 km j. Sunje), 1 sat gorskog sdruga u borbama 26. i 27. IX. pobila 80 partizana, uništila 1 oklopljena kola, te zaplienila 38 pušaka, 2 strojopuške i 2 strojnice. Nakon toga bila je po zapoviedi povučena u Sunju.[4]

Pojačanje jednog gor. sdruga[5] koje je odteretilo Sunju na svom putu vodilo je težku borbu s premoćnim nepr. snagama u području 7 km j. i. Sunje. U borbi je palo preko 50 partizana, dok vlastiti gubitci iznose 19 poginulih i 39 ranjenih (ranjen je i zapovjednik bojne bojnik Desković).

...

Djelat. nepr. zrakopl.:

Naknadno je javljeno da su 20. IX četiri nepr. zrakoplova bombama i strojopuščanom vatrom napali Humac kraj Ljubuškog.

Oštećen je manastir, a 2 Niemca i 3 građ. osobe su ranjeni.

Djelat. vlast. zrakopl.:

30. IX. naše je zrakoplovstvo uspješno napalo bombama i strojopuščanom vatrom nepr. topnički postav kod s. Četvrtkovac kraj Sunje i druge nepr. postave u okolici s. Hrastovca i Sunje.

Osim toga izvršilo je obskrbu strjeljivom posade u Sunji i prievoz vojničkih osoba.

---

[3] Na području Bjelovar — Križevci — Koprivnica vršena je koncentracija jedinica 10. korpusa NOVJ (32. i 33. divizija) i dvije brigade 7. divizije 4. korpusa koje su u sadejstvu sa jedinicama 6. korpusa (12. i 40. divizija) pripremale napad na neprijateljska uporišta u Podravini. Izvršavajući postavljeni zadatak Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske jedinice 6. korpusa u borbama 4/5. oktobra oslobodile su Viroviticu nanijevši ogromne gubitke neprijateljskoj posadi čiji su manji dijelovi uspjeli preko Drave pobjeći u Mađarsku. Gotovo istovremeno (5. oktobra) 32. divizija oslobodila je Pitomaču, dok su 33. divizija i dvije brigade 7. divizije 5/6. oktobra oslobodile Kloštar. Oslobodivši navedena mjesta jedinice 6. korpusa (12. divizija) napale su Đurđevac a 1. brigada 33. divizije Podravski Novi Grad. U toku noći 11/12. oktobra, poslije višečasovnih borbi, prije nego što su naše jedinice ovladale ovim uporištima, neprijatelj je uspio da se probije na sjeverozapad (opširnije o tome vidi dok. br. 2, 3, 5, 6, 18, 22, 24, 26, 31, 33, 42, 62, 64, 134 i 135.

[4] Vidi primjedbu br. 3 uz dok. br. 129 u ovoj knjizi i tom V, knj. 33, dok. br. 95, 105, 107, 115.

[5] Odnosi se na 1. gorski zdrug iz Kutine (vidi tom V, knj. 33, dok. br. 108, primjedba br. 3).

Događaji na želj. prugama:

1. X. u 21.17 sati na pruzi Zagreb — Dobova između ž. p. Brdovec i Savski Marof naišao je na minu teretni vlak. Iskočila su 2 kola. Pruga je oštećena, a žrtava nema.

Noću 30. IX/1. X. minama je oštećena pruga između ž. p. Banova Jaruga i Lipovljani.[6]

1. X. popravljena je glavna pruga između ž. p. Dugo Selo i Prečec, te između ž. p. Garčin i Andrijevci.[7]

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

[6] Prugu su vjerovatno minirali dijelovi 1. diverzantskog odreda.
[7] Prugu Dugo Selo — Prečec rušili su dijelovi 3. a prugu Garčin — Andrijevci dijelovi 1. diverzantskog odreda (Arhiv V. I. I., reg. br. 2—4, k. 121).

BR. 122

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 3. OKTOBRA 1944. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOVJ NA ZAGREBAČKOJ GORI, KOD VIROVITICE, OGULINA I ZADRA[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 277/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
3. X. 1944 god.

I. OBĆI PREGLED:

Uspjeh u podhvatu u Gorskom Kotaru.
Virovitica ugrožena.

Nastavlja se čišćenje područja sjeverno i zapadno od Banje Luke.

Trebinje odterećeno i uzpostavljen spoj u Dubrovniku.

Borbe s četnicima u području Sarajeva.

II. PODRUČJA:

Zagreb:

Ustaška obhodnja sukobila se 29. IX na izt. dielu Zagrebačke Gore s jednom skupinom part.[izana].[2] i protjerala istu nakon kraće borbe. Pala su 4 partizana, 2 su ranjena, a zaplienjeno je: 1 puška i 3 strojopuške.

Virovitica:

Nastavlja se okupljanje jakih part. snaga u području Virovitice. Grad je obkoljen i ugrožen. Mjere odterećenja posade poduzete su.[3]

Šid:

U podhvatu u području s. i. Šida jedna borbena skupina dostigla je Ilok (16 km s. i. Šida) svladavši jak nepr. odpor. Palo je 15 i ranjeno 23 domobrana. Neprija-

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) nalazi se u Arhivu V. I. I., reg. br. 3/1, 1, k. 42.

[2] Vjerovatno dijelovi Zapadne grupe NOP odreda 10. korpusa NOVJ.

[3] Na području Virovitice vršena je koncentracija jedinica 6. korpusa NOVJ koje su 4/5. napale i uništile neprijateljski garnizon u Virovitici (opštirnije o tome vidi dok. br. 2, 3, 22, 26, 33, 42, 134 i 135).

teljski gubitci su znatni, alj su partizani uspjeli svoje mrtve i ranjene odvući.

Ogulin:

U podhvatu naših postrojbi u Gorskom kotaru nanešeni su neprijatelju teški gubitci od 120 poginulih i 40 ranjenih partizana. Vlastiti gubitci: 7 poginulih.[4]

Zadar:

U području Zadar — Ražanac (20 km s. s. i. Zadra) nastavlja se podhvat po osnovi.[5]

...

---

[4] Ovi podaci o gubicima 13. divizije (ona je tada bila raspoređena na području Gorskog kotara) nisu tačni. O situaciji na području Gorskog kotara Štab 11. korpusa javio je depešama od 27. septembra do 7. oktobra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske slijedeće: »Gorski kotar — u toku 26. i 27. 9. nije bilo važnih promjena... Jedna neprijateljska grupa od 40 vojnika ispala iz Grižana u pravcu položaja II. odreda. Ista je protjerana i pobjegla u panici. Gubitci nepr. nepoznati. Naših gubitaka nije bilo...

Gorski kotar — Raspored jedinica bez promjene. Minirana je cesta Drežnice — Lokve — Jezerane. Izdana je direktivna zapovijest jedinicama o prikupljanju podataka o neprijatelju, ometanju neprijateljskog saobraćaja i miniranju komunikacije (odnosi se na komunikaciju Ogulin — Rijeka — prim. red.). Dat je predlog G. Š. H. (Glavnom štabu Hrvatske — prim. red.) radi rokiranja jedinica XIII. divizije na sektor Karlovačkog područja za akcije i radi prehrane«. Glavni štab Hrvatske je ovo odobrio depešom od 30 septembra 1944.

»1. X 1944 — Gorski kotar — vrši se izviđanje i prikupljanje podataka o neprijatelju. Vrši se rokada jedinica prema Karlovačkom području... Gorski kotar — I. brigada na sektoru Vrbovsko — Gomirje. Ostale jedinice u pokretu prema Karlovačkom području.

»... 3. X. 1944. Gorski kotar — Po izvršenoj rokadi jedinice su raspoređene i to: I. brigada na liniji Vrbovska — Gomirje — Jadrč, II brigada Lukov Dol — Močila — Severin. Ostalo bez promjene. Ispituje se mogućnost aktivizacije na liniji Ogulin — Karlovac... Na sektoru... Gorskog kotara pokreti neprijatelja nisu osmotreni«.

»5. X. 1944 — Gorski kotar — Brigada izbacuje pojedine čete u pravcu neoslobođene teritorije u cilju prepada na manje kolone koje vrše osiguranje. Kod Netretića neprijatelj je izvršio ispad u jačini 100 vojnika na položaj bataljona II. brigade, ali je odbijen. Jedinice II. brigade vrše miniranje komunikacije na Karlovačkom sektoru. U ovim prepadima neprijatelj je imao 7 mrtvih i 4 ranjena vojnika. Naših gubitaka nije bilo.«

»6. X. 1944. Gorski kotar — Neprijatelj koji je 5. X. ispao iz Crikvenice kolonom od 50 vojnika u pravcu Bribira dočekan je od jedinica I. odreda i odbijen uz gubitke od 10 mrtvih i ranjenih. Naši gubici 1 ranjen. Jedinice vrše izviđanja u pravcu neprijateljskih garnizona i postavljaju zasjede na komunikacijama koje koristi neprijatelj. Značajnijih promjena nije bilo«. (Arhiv V. I. I., reg. br. 8—2, k. 119/1.)

[5] Vidi primjedbu br. 6 uz dok. br. 120.

Jadranska obala:

Neprijatelj i dalje ometa promet na obalnoj cesti Split — Omiš — Makarska topničkom vatrom s otoka Brača.[6]

Događaji na želj. prugama:

Pruga Sisak — Novska između ž. p. Živaja i Dubica je u prekidu. Svi bunkeri uz prugu su napušteni.[7]

2. X. popravljena je i predana prometu pruga Vel. Trgovište — Krapinske Toplice.[8]

Istog dana popravljena je pruga između ž. p. Dugo Selo i Prikraj.[9]

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
Glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

---

[6] Saobraćaj na komunikaciji Split — Omiš — Makarska ometala je artiljerija 26. divizije NOVJ. 26. divizija vršila je tada pripreme za iskrcavanje na obalu (vidi dok. br. 123, 127 i 128).

[7] Napad na navedenu komunikaciju izvele su jedinice 4. korpusa (opširnije o tome vidi dok. br. 17, 19 i 129 u ovoj knjizi, tom V, knj. 33, dok. br. 107 i 108 i Arhiv V. I. I., reg. br. 4—1, k. 432, depeša br. 573 od 1. oktobra 1944).

[8] i [9] Pomenute pruge porušili su dijelovi 3. diverzantskog odreda (Arhiv V. I. I., reg. br. 2—4, k. 121).

BR. 123

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 4. OKTOBRA 1944. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOVJ KOD KRAPINE, VIROVITICE I O DIVERZIJAMA NA KOMUNIKACIJAMA[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 278/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

4. X. 1944 godine.

I OBĆI PREGLED:

Uspješne borbe u Zagorju i u Fruškoj Gori.
Nastavlja se čišćenje područja oko Banje Luke.
Odbijen žestok napadaj na Travnik. Borbe još traju.
Slaba nepr. djelatnost na otocima i u obalnom području.
Srušena 2 neprijateljska zrakoplova.

II. PODRUČJA:

Krapina:

Jedna naša borbena skupina sukobila se s jačom skupinom partizana kod s. Bednja (11 km s. i. Krapine). Nakon duže borbe protjerani su partizani prema sjeverozapadu. Neprijateljski gubitci: 20 poginulih.[2]

Bjelovar:

Noću 30. IX/1. X. odbijen je napadaj partizana na Bjelovar bez vlastitih gubitaka. Neprijateljski gubitci nisu ustanovljeni, jer su svoje mrtve i ranjene odvukli.[3]

Virovitica:

Zapovjednik posade Virovitica javio je da će se s posadom probiti noću 2/3. X. do najbliže posade, jer nema strjeljiva. Obskrba strjeljivom u toku 2 i 3. X. putem

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 4/1—1, k. 43.

[2] U operativnom izvještaju Štaba 10. korpusa NOVJ (Krapina je podpadala pod operativno područje toga Korpusa) za mjesec oktobar 1944. o toj borbi nije ništa rečeno (Arhiv V. I. I., reg. br. 2—5, k. 551 A).

[3] Demonstrativni napad na Bjelovar izveo je 3. bataljon brigade »Miloš Obilić« (kasnije »Nikola Demonja«). Gubici bataljona 2 ranjena (Arhiv V. I. I., reg. br. 2—2/5, k. 551 A).

zrakoplova nije se izvršila uslied veoma loših vremenskih prilika. Dalje viesti nisu stigle.[4]

Šid — Ilok:

U nastavku podhvata u području Šid — Ilok partizani su odbačeni u Frušku Goru u smjeru iztoka.

. . .

Imotski:

Opaža se okupljanje jakih nepr. snaga u području Imotskoga.[5]

Trebinje:

S područja Trebinja neprijatelj je odbačen prema jugu. Visovi južno Trebinja još su posjednuti od neprijatelja.[6]

Dubrovnik:

Napadaj neprijatelja na Cavtat odbijen je.[7]

Jadranska obala:

Povremena topnička vatra neprijatelja s otoka Brača na obalnu cestu kod Omiša.[8]

Poduzetim izviđanjem ustanovljeno je da se slabije neprijateljske snage nalaze 11 do 15 km z. Stona.

Na o. Vel. Drvenik nema neprijatelja, dok su na o. Mali Drvenik ustanovljene slabije nepr. snage.

Neprijateljski ratni brodovi na moru kod Ploča, na ušću Neretve primorani su topničkom vatrom na uzmak.

Djelat. nepr. zrakopl.:

28. IX. srušena su kod Novog kraj Crikvenice 2 neprijateljska zrakoplova.

---

[4] Proboj neprijateljske posade iz Virovitice nije uspio. Ona je 4/5 oktobra gotovo cijela uništena. Od preko 1000 ljudi uspjelo je prebjeći u Mađarsku svega 145 ustaša (opširnije o tome vidi dok. br. 26, 42, 134 i 135).

[5] Na širem području Imotskog prikupljale su se tada jedinice 20. divizije (10. brigada) i Mosorski NOP odred. One su zatvaranjem pravaca koji izvode ka Livnu sadejstvovale 9. diviziji koja je 9/10. oktobra napala i oslobodila Livno (vidi dok. br. 25, 44, 54, 130, 131 i 132 u ovoj knjizi i Arhiv V. I. I., reg. br. 56—2, k. 842 A i 1—2, k. 1030).

[6] Na području Trebinja nalazile su se jedinice 29. hercegovačke divizije. One su 6. oktobra 1944. oslobodile Trebinje (vidi Arhiv V. I. I., reg. br. 7—8, k. 1143 A i »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945«, knj. 2, str. 412).

[7] Cavtat je oslobodila 2. dalmatinska proleterska brigada prilikom borbi za Dubrovnik (16. do 18. oktobra 1944. Opširnije o tome vidi Arhiv V. I. I., reg. br. 7—8, k. 1143 A i »Oslobodilački rat Jugoslavije 1941—1945«, knj. 2, str. 413).

[8] Vidi primjedbu br. 6 uz dok. br. 122.

Djelat. vlast. zrakopl.:

3. X. izvršilo je prienos stručnih vojničkih osoba i službene pošte, te pokušalo snabdievanje strjeljivom posade u Virovitici uzprkos veoma lošeg vremena.

Općenito:

1. X. na cesti Đurđevac — Kloštar naišla su jedna seljačka kola na minu, koja se rasprsnula i ubila seljaka. Izvađeno je 15 mina na cesti.

27/28. IX. partizani su porušili most na cesti Križevci — Bjelovar kod s. Markovac.[9]

Prilikom razviđanja kod Kutine uhićena su 3 partizana (teklića).[10]

Osobitosti:

Kod Hrv. Mitrovice prebjegla je skupina četnika jednoj njemačkoj bojni. Četnici su razoružani i internirani.

Događaji na želj. prugama:

Noću 1/2. X minama je razorena želj. pruga Zaprešić — Varaždin između ž. p. Zlatar Bistrica i Konjščina. Spriečeno je dalje miniranje pruga.[11]

Noću 2/3. X na istoj pruzi između ž. p. Zabok i Krapinske Toplice minama je oštećeno oko 40 tračnica.[12]

1. X. minama je oštećena glavna želj. pruga između ž. p. Oriovac i Lužani.[13]

2. X. bila je oštećena glavna pruga minama na 2 mjesta između ž. p. Rajić i Okučani, a 3. X. između Oriovca i Sibinja.[14]

3. X. u 21.03 sati na pruzi Zagreb — Dobova između ž. p. Savski Marof i Zaprešić naišao je na minu njemački brzi vlak.[15]

---

[9] Most su porušili dijelovi 3. diverzantskog odreda (Arhiv V. I. I., reg. br. 2—4, k. 121).

[10] kurira

[11] i [12] Pruge su vjerovatno minirale jedinice Zapadne grupe NOP odreda 10. korpusa NOVJ.

[13] i [14] Na relaciji Banova Jaruga — Vinkovci prugu su rušile jedinice 6. korpusa NOVJ.

[15] U operacijskom dnevniku Štaba grupe diverzantskih odreda NOVJ o tome 3. oktobra 1944. piše: »Na pruzi Zagreb — Zidani Most između stanica Podsused i Zaprešić bačen je u vazduh 1 brzi vlak. Uništena je lokomotiva i 4 vagona, dok su ostali oštećeni. Tom prilikom bilo je 30 mrtvih, od toga 1 njemački general, pokroviteljica njemačkog crvenog križa, jedan domobranski pukovnik, 3 njemačka agenta i 25 njemačkih i domobranskih oficira«. (Arhiv V. I. I., reg. br. 2—4, k. 121.)

Oštećena je želj. pruga. Izkočila su 1 štitna kola i nekoliko putničkih kola. Poginula su 3 putnika a više ih je ranjeno.

30. IX. oko 20.00 sati naišao je na razrušenu prugu oklopni vlak kod ž. p. Vitez na pruzi Lašva — Travnik. Izkočila su 2 kola.

29. IX. između ž. p. Metković i Gabela naišao je vlak na minu. Šteta je malena. Žrtava nema.

28. IX na pruzi Sarajevo — Višegrad između ž. p. Sudići i Mesići odmetnici su oštetili most.

Kod ž. p. Vrbovec na pruzi Dugo Selo — Križevci partizani ruše prugu te odnose tračnice i željezničko tvorivo.

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

BR. 124

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG ŠTOŽERA DOMOBRANSTVA OD 5. OKTOBRA 1944. O NAPADU JEDINICA NOVJ NA VIROVITICU, PODRAVSKU SLATINU I O BORBAMA KOD SUNJE, KOSTAJNICE I NA KOMUNIKACIJI BENKOVAC — SKRADIN[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE 279/44
GLAVNOSTOŽERNOG UREDA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
5. X 1944 g.

I. OBĆI PREGLED:

Veći uspjeh u podhvatu u području Otočca.

Uspješno se nastavlja čišćenje područja oko Banje Luke.

Žestoke borbe za odterećenje obskrbne ceste Benkovac — Skradin.

Odbijeni napadaji na Travnik.

Neprijateljsko zrakoplovstvo napalo je Ljubuški i Mostar i putničke vlakove.

II. PODRUČJA:

Virovitica:

Posada Virovitice je odterećena u toku 3. X.[2]

Podr. Slatina:

Naknadno se doznaje da je u borbama za Podr. Slatinu 25. i 26 IX neprijatelj napadao premoćnim snagama s 3 oklopna kola od kojih su 1 onesposobljena, a 1 zapaljena. Naša posada se probila pretrpevši gubitke: 1 častnik, 11 dočastnika i 3 ustaše poginuli, 1 častnik, 9 dočastnika i 29 ustaša ranjeni, 25 dočastnika i 128 ustaša nestali. Doznaje se da imade veći broj ranjenih ustaša u Mađarskoj, kamo su se povukli preko Drave. Izgubljeno je i prethodno uništeno: 2 topa (haubice), 2 p. o. topa, 1 bacač, više strojnica, strojopušaka i pušaka, dok su

---

[1] Kopija originala (pisana na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 6/1—1, k. 43.

[2] Ovaj podatak nije tačan. Svi pokušaji 5. ustaškog stajaćeg zdruga da oslabi pritisak jedinica 6. korpusa na Viroviticu bili su bezuspješni. Dijelovi zdruga prodrli su u grad i snabdjeli posadu sa 80.000 metaka ali je i pored toga 4/5. oktobra neprijateljski garnizon uništen (opširnije o tome vidi dok. br. 22, 42 i 134).

jedan dio strojnog oružja oduzeli Mađari onim dielovima, koji su se preko Mađarske probili u Belišće.

Do sada se prikupilo oko 700 ljudi posade iz Podr. Slatine.

Neprijateljski gubici u borbama za Podr. Slatinu cijene se na 400 mrtvih.[3]

...

Sunja—Kostajnica:

Neprijateljski pritisak u području između Sunje i Kostajnice i dalje traje uzprkos upućenih pojačanja u Sunju.[4]

...

Otočac:

Naše podhvatne postrojbe napale su neprijatelja južno od Babinog Potoka (22 km i. Otočca) i naniele mu težke gubitke. Pronađeno je 122 poginula partizana. Zaplienjeno je ili uništeno 48 pušaka i 1 bacač. Neprijatelj je prije biega s tog područja uništio i zapalio nekoliko svojih skladišta strjeljiva, odjeće, opreme i hrane.[5]

---

[3] O borbama jedinica 6. korpusa NOVJ za Podravsku Slatinu i Čađavicu od 25. do 27. septembra 1944. u depeši Štaba 6. korpusa Vrhovnom štabu NOV i POJ 26. i 29. septembra piše: »U oštrim borbama jedinice VI. korpusa oslobodile su Podr. Slatinu i uništile neprijateljsku posadu i most na novodravskom kanalu kod sela Čađavice. Nepr. glavna snaga koja je branila Podr. Slatinu, odstupila je ka Dravi gdje su je sustigle naše goneće kolone. Borba je u toku. Kod sela Čađavice neprijatelj je imao 7 mrtvih, zaplijenjen je 1 mitraljez, 3 puškomitraljeza, 30 pušaka. U Slatini nepr. gubici i plen prebrojavaju se«.

»26. i 27. IX. jedinice VI. korpusa vodile su bojeve na desnoj obali Drave sjeverno od sela Čađavice sa glavninom XV. ustaške bojne koja je pobjegla iz Slatine. U ovim borbama ubijeno je 167 ustaša, 17 zarobljeno a mnogi su se podavili u Dravi. Naši gubitci 16 mrtvih, 32 ranjena i 36 nestalih. Plijen 2 haubice 100 mm, 2 protuoklopna topa 37 mm, 1 teški bacač, 2 teška mitraljeza, 1 šmajser, 300 granata za top 37 mm, 10.000 puščanih metaka, 2 kamiona, 1 kola razne vojne opreme i 6 konja. U borbama za Slatinu 26. IX., ubijeno ili ranjeno 130 ustaša. Naši gubitci: 30 mrtvih, 57 ranjenih i 10 nestalih. Plijen u Slatini: 76 pušaka, 1 laki mitraljez, 67.000 puščanih metaka, 3.260 granata za razne topove, 15 konja, 1 motocikl i 60 vagona raznih živežnih namirnica. Posle ovih bojeva naše jedinice izbile su na Mađarsku granicu u širini od 30 km« (opširnije o tome vidi tom V, knj. 33, dok. br. 89, 100, 103 i 107 i Arhiv V. I. I., reg. br. 1—1, k. 488 A).

[4] Vidi primjedbu br. 3 uz dok. br. 129.

[5] U depeši 35. divizije Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 2 oktobra 1944 o tome piše: »Jutros jedna ustaška bojna koristeći maglu iz pravca Homoljac — Klanac — Trnovac napala prateću četu II. brigade. Na Živulji nakon dvosatne borbe neprijatelj protjeran uz gubitke 15 mrtvih od kojih su 4 ostala na položaju, među njima jedan domobranski satnik (kapetan — prim. red.) i dva ustaška podofícira. Naši gubici 10 mrtvih, 13 ranjenih. Zapljenjeno 5 pušaka.« (Arhiv V. I. I., reg. br. 8—2, k. 119/1.)

Benkovac:

Jake neprijateljske snage[6] ugrožavaju cestu Benkovac — Skradin, ali se jedna borbena skupina probila do Benkovca slomivši jak neprijateljski odpor. U toku su težke borbe za oslobođenje ove ceste.

...

Jadranska obala:

U području 20 km s. Trogira izkrcalo se oko 300 partizana. Protumjere su u toku.

Djelat. nepr. zrakopl.:

2. X dva neprijateljska zrakoplova bombardirala su Ljubuški. Pojedinosti nisu poznate.

4. X u 1020 sati 10 nepr. bombardera bombardirali su 2 vala Mostar. Pogođene su zgrade organizacije Todt, želj. ložiona i obskrbno skladište. Ima žrtava. Šteta je znatna.

Općenito:

Partizani su napali i oštetili pomoćni brod »Zrinjski« na Dunavu kod Iloka. Brod je upućen u Zemun na popravak.

U toku manjih djelatnosti i prilikom odbijanja nepr. napadaja u području Nevesinja i Čapljine palo je 15 part. i četnika, uhvaćeno je 165 pravoslavaca i spaljeno za odmazdu 45 njihovih kuća. Vlastiti gubitci: 3 Niemca i 1 domobran poginuli, 9 pripadnika Orsa i 1 Niemac ranjeni.

Osobitosti:

Niemci su pokupili sve čamce i ribarske brodove našeg pučanstva iz Kaštela i odvezli u Split. Kod Splita su minirali cestu i obustavili izgradnju svih utvrđenja te izpraznili i odselili bolnicu iz Splita.[7]

Prema izvješću III zbor. područja Niemci su u Jajcu 8. IX strieljali kotarskog predstojnika Hamidović Džemala, umirovljenog kotar. predstojnika Mehu Sarača i još nekoliko građana iz nepoznatih razloga.

Prema istom izvješću u Travniku su uhićeni kotarski liečnik Dr Grdulić, povjerenik za prehranu Dr Ruždić Mehmed s još nekoliko uglednih građana sumnjivih zbog suradnje s partizanima.

30. IX njemački zapovjednik mornarice na Rieci kapetan korvete Wolf zapoviedio je skidanje hrvatske zas-

---

[6] Odnosi se na jedinice 19. divizije NOVJ (vidi dok. br. 88).

[7] Vidi primjedbu br. 176 uz dok. br. 110.

tave sa zgrade zapovjedničtva hrvatske mornarice na Rijeci. Posredovanjem kod njemačkog admirala u Trstu izhodilo se da se i nadalje vije hrvatska zastava.

4. X u 2345 sati rasprsnuo se pakleni stroj na želj. nasipu kraj električnog voda u Branimirovoj ul. u Zagrebu. Vod nije oštećen.

Prema izvješću Min. unutar. poslova vojničari su u Splitu izmlatili jednog četnika, a jednog, koji je bio njemački tumač, ubili. Kod ubijenog četnika pronađen je pečat nekog tajnog anglo-američkog udruženja u Splitu. Niemci su nato zatvorili ust. bojnika Bednjanca kao taoca i zapretili da će za svakog četnika strieljati 5 ustaša. Prema istom izvješću naše se vlasti tuže na njemačkog Platzkomandanta Dr Klagesa, koji očito i previše štiti četnike, a ujedno se predlaže i smjenjivanje bojnika Badnjanca.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Razaslato:
Poglavnom županstvu,
Min. oružanih snaga,
Sastavak

Glavar glavnostožernog ureda
general i ust. pukovnik (T. Sertić)

BR. 125

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 6. OKTOBRA 1944. O NAPADU JEDINICA NOVJ NA VIROVITICU, O BORBAMA NA PODRUČJU DRNIŠ — BENKOVAC I DIVERZIJAMA NA KOMUNIKACIJAMA ZAGREB — DUGO SELO I ZAGREB — SISAK[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 280/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
od 6. X. 1944.

I. OBĆI PREGLED:

Žestoke borbe kod Virovitice.
Nastavlja se uspješno čišćenje područja oko Banje Luke.
Odpočeo je podhvat na Majevici pl. i u području Drniš — Benkovac.
Uporište Janja kod Bijeljine zauzeto protunapadajem.
Neprijatelj je odbačen iz područja Ljubuškog.

II. PODRUČJA:

Virovitica:

2. X. prigodom pokušaja probijanja jedne ustaške borbene skupine iz Koprivnice u svrhu odterećenja Virovitice vodile su se težke borbe 8 km. j. Pitomače. Uslijed jakog nepr. odpora borbena skupina se nije uspjela probiti. Neprijateljski gubitci: 7 poginulih. Plijen: 1 strojopuška, 5 pušaka i strjeljivo. Vlastiti gubitci: 6 mrtvih.[2]

3. X. ponovljen je prodor te se ova borbena skupina sa preselicom strjeljiva uspjela probiti u Viroviticu.[3] Pri dolazku i prilikom povratka morala se probiti i voditi neprestanu borbu s neprijateljem, kome je zadala težke gubitke. 50 poginulih partizana je ustanovljeno. Daljnjih 50 poginulih je ocienjeno, sa 3 strojopuške, 1 strojosamokres i veći broj pušaka je zaplienjeno. Vlastiti gubitci: 3 poginula i 7 ranjenih ustaša.[4]

Neprijatelj trajno napada Viroviticu uz podporu topničtva. Trenutno stanje je nejasno.[5]

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 6/1—1, k. 43.

[2] i [3] Opširnije o borbama za Viroviticu vidi dok. br. 2, 3, 22, 26, 42, 134 i 135.

[4] Iz sastava 5. ustaškog stajaćeg djelatnog zdruga (vidi dok. br. 42 i 134).

[5] Operativni odjel Ministarstva oružanih snaga NDH nije tada imao tačne podatke o situaciji u Virovitici jer je ustaško-domobranska

Hrv. Mitrovica:

Zaposjednuta je crta r. Bosut — Hrv. Mitrovica — Jarak.

Drniš—Benkovac:

Započeo je podhvat u području Drniš — Benkovac. Kod Bribirskih Mostina (20 km. j. i. Benkovca) slomljen je jak nepr. odpor.[6]

...

Jadranska obala:

Obalno topničtvo ušutkalo je i onesposobilo jednu nepr. bitnicu na o. Braču.

Djelat. vlast. zrakopl.:

5. X. naše je zrakoplovstvo izvršilo izviđanje Virovitice i okolice. U okolici Virovitice opažena je veća skupina ljudi koja se nije razbježala pri pojavi zrakoplova. Nadalje je izvršilo obskrbu strjeljivom posade u Travniku, Sarajevu te prienos tvoriva, pošte i vojničkih osoba.

Općenito:

Prilikom razviđanja kod Kutine uhićena su 3 partizana, a kod Pala poginulo je 11 i ranjeno 5 partizana, dok su 2 ustaše ranjene.

Naknadno je javljeno da su prigodom napadaja partizana na Čilipi (7 km j. i. Cavtata) 28. IX. zarobljena 2 častnika (prič. poručnik Stella Josip i prič. zastavnik Ruso Luka) iz stožera V bojne 3. posadnog zdruga.

Događaji na želj. prugama:

5. X. u 14.45 sati na pruzi Zagreb — Dugo Selo između ž. p. Sesvete i Sesvetski Kraljevec naletio je na minu teretni vlak: Izkočio je stroj, a 12 kola je zdrobljeno. Jedan mrtav i 25 ranjenih vojnika.[7]

---

posada bila uništena a grad i sva okolna sela nalazili su se u rukama jedinica 6. korpusa NOVJ (vidi dok. br. 22, 42 i 134).

[6] Riječ je o pothvatu koji je neprijatelj preduzeo u cilju rasterećenja posade u Benkovcu koju su od 3. do 7. oktobra napadale i prisilile da napusti grad jedinice 19. divizije (vidi dok. br. 88, 126, 127, 128 i 129).

[7] Diverziju su izveli dijelovi 3. diverzantskog odreda. U operacijskom dnevniku diverzantskih odreda NOVJ o tome piše: »5-X-1944. Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga kod stanice Dugo Selo dignut je u vazduh transport sa Čerkezima. Uništena je lokomotiva i 8 vagona dok je 6 vagona oštećeno. Tom prilikom poginulo je 36 Čerkeza, strojovođa, ložač, a 17 Čerkeza je ranjeno. Promet je stajao 57 sati (Arhiv V. I. I., reg. br. 2—4, k. 121).

Noću 5/6. X razprsnule su se 2 mine kod izlaznog signala na želj. postaji Zagreb — istočni kolodvor. Zapaljeno je skladište tvoriva i 5 vagona natovarenih drvima, što je sve izgorilo.[8]

5. X. minama je razorena želj. pruga Zagreb — Sisak između ž. p. Sv. Klara i Vel. Gorica.[9]

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
Glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

[8] »6-X-44 Na željezničkoj stanici Zagreb — Borongaj dignuta je u vazduh zgrada koja je služila za opravku vagona i za smještaj ulja i nafte kao i drugog raznog materijala...« Diverziju su izveli dijelovi 3. diverzantskog odreda (Arhiv V. I. I., reg. br. 2—4, k. 121).

[9] Iz depeše koju je Štab 4. korpusa dostavio 7. oktobra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske vidi se da je diverziju izveo jedan bataljon Žumberačke brigade. Pruga je porušena na 28 mjesta (Arhiv V. I. I., reg. br. 4—61—1, k. 432).

RR. 126

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 7. OKTOBRA 1944. O NAPADU JEDINICA NOVJ NA BENKOVAC I O BORBAMA NA PODRUČJU PITOMAČA — KLOŠTAR — ĐURĐEVAC, I KOD SUNJE[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 281/44
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
7. X 1944 g.

I. OBĆI PREGLED:

Uspjeh u podhvatu kod Ljubuškog.
U toku je podhvat u području Sunje
Trebinje po Niemcima napušteno.
Borbe s četnicima oko Zenice.

II. PODRUČJA:

Đurđevac — Pitomača:

Postrojbe jednog ustaškog zdruga vodile su čitavog dana 4. X ogorčene borbe s jakim part. snagama u području Pitomača — Kloštar — Đurđevac. Borbe još traju. Ima gubitaka na obim stranama. Kloštar i Pitomača odsječeni, te s njima nema spoja.[2]

Sunja:

U toku je podhvat u području Sunje. Neprijatelj je odbačen prema sjeveru, gdje su neki njegovi dielovi uspjeli se prebaciti preko r. Save. Poduzete su mjere za uništenje ovih dielova.[3]

---

[1] Originali dnevnih izvješća Glavnog stožera domobranstva za 7, 8, 9, 14, 15, 17, 18, 19, 21, 22, 23, 25, 26, 28, 29. i 30. oktobar 1944, pisani na mašini, latinicom, nalaze se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu a mikrofilmovi ovih dokumenata u Arhivu V. I. I., reg. br. 4/526 do 594.

[2] Riječ je o borbama koje su vodile jedinice 32, 33. i 7. divizije protiv dijelova 5. ustaškog stajaćeg djelatnog zdruga (vidi dok. br. 5, 6, 18, 31, 62 i 64 u ovoj knjizi i Arhiv V. I. I., reg. br. 2—2/5, k. 551 a).

[3] Vidi primjedbu br. 3 uz dok. br. 129.

Benkovac — Drniš:

U nastavku podhvata u području Benkovac — Drniš neprijatelj je odbačen sa ceste Bribir — Benkovac nakon što je slomljen žestok neprijateljski otpor.[4]

Odbijeni su noćni napadaji jačih nepr. snaga na Benkovac.[5]

...

Imotski:

Opaženo je prikupljanje partizana s. z. Imotskog, vjerojatno s namjerom da obkole i zauzmu ovo mjesto.[6]

Jadranska obala:

Neprijateljsko topničtvo s otoka Brača dalje ometa promet na obalnoj cesti kod Drniša povremenim otvaranjem vatre.[7]

Djelat. nepr. zrakopl.:

Doznaje se da su 27. IX nepr. zrakoplovi napali oklopni vlak kod Ravnog kraj Dubrovnika. Zapaljena su 1 kola.

4. X dva nepr. zrakoplova bacili su obskrbne bombe partizanima u području Generalskog Stola.

Djelat. vlast. zrakopl.

Naše je zrakoplovstvo 6. X izvršilo bombardiranje partizana u s. Mičetinac kraj Đurđevca te s. Čelepovac i Budrovac (5 i 6 km j. Đurđevca), odakle je na zrakoplov otvorena strojnička vatra. Zatim je surađivalo s našim postrojbama i izvršilo oružano izviđanje s. Motike u području Banje Luke. Osim toga izvršilo je obskrbu strijeljivom posade u Križevcima i Travniku te prievoz tvoriva, žurne pošte i vojničkih osoba.

Općenito:

U toku manjih djelatnosti na cesti Split — Sinj palo je 5 partizana, dok su 3 domobrana ranjena i 1 zarobljen.

Prilikom odbijanja napadaja na obhodnju kod Marije Bistrice poginula su 3 vojničara a 1 je ranjen. Neprijateljski gubitci nisu ustanovljeni.[8]

---

[4] i [5] Riječ je o otporu koji su pružile neprijatelju jedinice 19. divizije NOVJ kada se probijao iz Benkovca (vidi dok. br. 88, 126, 127, 128 i 129).

[6] Vidi primjedbu br. 5 uz dok. br. 123.

[7] Vidi primjedbu br. 6 uz dok. br. 122

[8] Prema izvještaju Štaba 10. korpusa NOVJ ustašku patrolu napala je jedna četa Kalničkog NOP odreda i pri tom zarobila trojicu ustaša (Arhiv V. I. I., reg. br. 2—2/5, k. 551/a).

Događaji na želj. prugama:

3. X na pruzi Metković — Ploče napali su partizani vlak strojničkom vatrom. Žrtava nema.

6. X u 2227 sati na pruzi Zagreb — Dobova između ž. p. Vrapče i Podsusjed naišao je na minu teretni vlak. Mina se razprsnula, oštetila želj. prugu. Dvoja kola su izkliznula. Žrtava nema.[9]

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

(M. P.)

[9] Diverziju su izveli dijelovi 3. diverzantskog odreda (Arhiv V. I. I., reg. br. 2—4, k. 121).

BR. 127

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 8. OKTOBRA 1944. O NAPADU JEDINICA NOVJ NA MOŠĆENICU, SPOLJNU ODBRANU PETRINJE, HRVACE I O BORBAMA KOD VARAŽDINA, IZMEĐU KOPRIVNICE I VIROVITICE, DRNIŠA I BENKOVCA

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 282/44
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
8. X 1944 g.

I OBĆI PREGLED:

Uspješne borbe u području Varaždina.
Posada Virovitice povukla se.
Odbijen napadaj na Travnik, Petrinju i uporište Hrvace kod Sinja.
Uspjeh u podhvatu Drniš — Benkovac.

II PODRUČJA:

Varaždin:

Jedna borbena skupina protjerala je neprijatelja kod s. Sudovec (22 km j. Varaždina) nanievši mu gubitke od 10 mrtvih i zaplienivši 4 puške i 1 strojosamokres. Vlastiti gubitci: 3 ranjena (od toga 2 častnika).[1]

Jedna ustaška borbena skupina sukobila se 6. X u području Ivanec — Bednja — Trakošćan s jačom skupinom partizana — Slovenaca, koji su sobom vodili žene i djecu. Uz pomoć njemačkog poljskog oružničtva partizani su odbačeni. Nađeno je 9 poginulih partizana dok je 1 ustaša ranjen.

Koprivnica — Virovitica:

U toku je podhvat u području između Koprivnice i Virovitice. Postrojbe P. T. S-a vode težke borbe s jakim part. snagama.[2]

---

[1] Prema izvještaju Štaba 10. korpusa NOVJ, neprijatelj (1 satnija ustaša PTS iz Novog Marofa i 1 satnija ustaškog brzog sklopa) napao je 4. oktobra kod sela Sudovec 3. bataljon Zagorske brigade. Gubici bataljona 2 poginula, 5 ranjenih i 9 nestalih (Arhiv V. I. I., reg. br. 2—2/5, k. 551 a.)

[2] Riječ je o borbama jedinica 32, 33. i 7. divizije sa dijelovima PTS koji su pritekli u pomoć razbijenim dijelovima 5. ustaškog stajaćeg zdruga u Kloštru i Pitomači (opširnije o tome vidi dok. br. 5, 6, 18, 24, 31, 62 i 64 u ovoj knjizi i Arhiv V. I. I., reg. br. 2—2—5, k. 551 a).

Hrabra posada Virovitice nakon višednevne borbe s premoćnim neprijateljem napustila je Viroviticu i probila se u smjeru Terezinog Polja (14 km s. i. Virovitice). Obrana Virovitice napuštena je vjerojatno zbog pomanjkanja streljiva, koje se radi loših vremenskih prilika nije moglo niti zrakoplovom poslati. Pojedinosti nedostaju, jer nema spoja.[3]

Sisak:

Noću 1/2. X odbijen je napadaj partizana na uporište Mošćenica (6 km j. j. z. Siska). Od neprijateljske topničke vatre oštećena je električna središnjica pilane u Capragu. Neprijateljski gubitci nisu ustanovljeni dok vlastiti iznose: 1 domobran poginuo, 2 domobrana i 1 Kozak ranjeni.

Petrinja:

Odbijen je napadaj part. na vanjski obranbeni pojas Petrinje noću 1/2. X bez vlastitih gubitaka.

Sunja:

Prema naknadno prikupljenim podacima na mjestima borbe, broj poginulih part. u borbama kod Hrastovca i Sunje od 26 — 29. IX iznosi 254, a ne 160 kako je bilo javljeno u dnevnom izvješću br. 274.[4]

. . .

Benkovac — Drniš:

Završen je podhvat u području Drniš — Benkovac. Nađeno je 58 poginulih partizana, dok se cieni da je broj poginulih i ranjenih partizana mnogo veći. Zaplienjena je veća količina raznog oružja.[5]

Sinj:

6. X jača skupina part. napala je uporište Hrvace (7 km s. s. z. Sinja) uz podršku bacača. Napadaj je odbijen nakon dvosatne borbe. Neprijateljski gubitci su znatni, ali nisu ustanovljeni. Vlastiti gubitci: 1 poginuo i 1 ranjen.[6]

---

[3] Ustaško-domobransku posadu u Virovitici uništile su jedinice 6. korpusa NOVJ 4/5. oktobra 1944 (vidi dok. br. 3, 22, 42 i 134).

[4] O gubicima jedinica 4. korpusa NOVJ u borbama za Sunju, Graboštane i Donji Hrastovac vidi tom V, knj. 33, dok. br. 95, 105, 115 i 145.

[5] O rezultatima borbi za Benkovac od 3. do 7. oktobra vidi dok. br. 88, 126, 127, 128 i 129.

[6] O borbama za Hrvace u oktobru 1944. u materijalima za historiju 20. divizije NOVJ piše: »4. X. 1944. neprijatelj iz Hrvaca u jačini od 200 vojnika pokušao se probiti iz opsade u pravcu Sinja. II. bataljon (odnosi se na bataljon 9. dalmatinske brigade — prim. red.) ga je u tome spriječio i tom prilikom mu nanio gubitke. Borba se vodila oko 2 sata.

Djelat. nepr. zrakopl.:

4. X tri nepr. zrakoplova napala su Sunju bombama i strojničkom vatrom. Štete i žrtava nema.

Jadranska obala:

Nastavlja se neprijateljska topnička vatra na mjesta uz obalu od Omiša do Makarske te na obalnu cestu s otoka Brača.[7]

Opažen je živ nepr. promet brodovima između o. Visa, Brača, Šolte i Dugog Otoka.

Općenito:

Prigodom izviđanja kod Siska protjerani su partizani, dok je 1 ustaša poginuo i 1 ranjen. Neprijateljski gubitci nisu ustanovljeni.

Događaji na želj. prugama:

7. X oko 2030 sati na pruzi Zagreb — Dugo Selo — Novska između ž. p. Voloder i Gračenica naletio je na minu oklopni motor. Pojedinosti nisu poznate zbog prekinutog spoja.[8]

Istog dana u 0935 sati između ž. p. Garčin i Andrijevci na pruzi Brod — Vinkovci naišao je na minu oklopni vlak. Pojedinosti nisu poznate.[9]

7. X u 1715 sati na pruzi Zaprešić — Varaždin između ž. p. Pušća-Bistra i Luka naišao je na minu putnički vlak. Oštećeno je 5 vagona. Ima oko 20 mrtvih i 20 težko ranjenih.[10]

Istog dana na istoj pruzi između ž. p. Vel. Trgovište i Zabok minama je razorena želj. pruga. Istovremeno razorena je pruga minama između ž. p. Krapinske Toplice i Beđekovčine.

7. X minama je razorena želj. pruga Zagreb — Sisak između ž. p. Sv. Klara i Vel. Gorica.[11]

Neprijatelj je otjeran ponovno u žicu... 9. X. 1944 neprijatelj iz Sinja pokušao se probiti u pravcu Hrvaca da odnese sledovanje, hranu i municiju opsjednutom garnizonu u Hrvacama. Neprijatelj je izišao iz Sinja sa 250 ustaša u 9 sati. III. bataljon (Devete dalmatinske brigade — prim. red.) napao ih je na položaju Lučane i prisilio ih na povratak u polazni garnizon. Tom prilikom naneseni su neprijatelju gubici«. Jedinice 20. divizije vršile su pritisak na Hrvace do 24. oktobra kada su to mjesto definitivno oslobodile (vidi dok. br. 81, 87, 110 145 i 147 u ovoj knjizi i Arhiv V. I. I., reg. br. 1—2, k. 1030).

[7] Vidi primjedbu br. 6 uz dok. br. 122.

[8] i [10] Diverzije su izveli dijelovi 3. diverzantskog odreda (vidi Arhiv V. I. I., reg. br. 2—4, k. 121).

[9] Diverziju su izveli dijelovi 1. diverzantskog odreda (Arhiv V. I. I., reg. br. 2—4, k. 121).

[11] Prugu su minirali dijelovi 2. diverzantskog odreda (Arhiv V. I. I., reg. br. 2—4, k. 121 i 2—5, k. 551 A).

7. X popravljena je pruga Zagreb — Dugo Selo između ž. p. Sesvete i Sesvetski Kraljevec, i predana prometu.[12]

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
Glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

(M. P.)

BR. 128

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 9. OKTOBRA 1944. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOVJ KOD OBOROVA, NA PODRUČJU KOPRIVNICA — PITOMAČA — VIROVITICA, NA LINIJI SUNJA — KOSTAJNICA I SUNJA — DUBICA I KOD BENKOVCA

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 283/44
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
9. X 1944 god.

I OBĆI PREGLED:

Borbe u Podravini kod Pitomače.
Uspješne borbe u području Sunja — Kostajnica.
Žestoke borbe u području Benkovca.
Bileće izpražnjeno, Dubrovnik ugrožen.

II PODRUČJA:

Dugo Selo:

7. X jedna ustaška sat. izvršila je napadaj na partizane u s. Oborovo (13 km j. Dugog Sela). Jedan ustaša ranjen.

---

[12] Prugu su razorili dijelovi 3. diverzantskog NOP odreda (Arhiv V. I. I., reg. br. 2—4, k. 121).

Istog dana jedna pljačkaška part. skupina sa ustaškim i partizanskim kapama došla je u nebranjeno selo Leprovica (5 km j. Dugog Sela) te ubila 27 osoba, 3 ranila i zapalila 20 štala i nekoliko kuća.

Koprivnica — Virovitica:

U toku je podhvat u području Koprivnica — Pitomača — Virovitica.[1]

Sunja — Kostajnica:

Neprijatelj je odbačen s visova izt. i zapadno ceste i pruge Sunja — Kostajnica i Sunja — Dubica uz podporu zrakoplovstva. Uzpostavljen je spoj između Sunje i Dubice.[2]

...

Benkovac:

U toku su borbe s premoćnim nepr. snagama u području Benkovca, koje zatvaraju cestu Benkovac — Zadar.[3]

Livno:

Opaža se okupljanje jakih part. snaga u području Livna, uslied čega je ovo mjesto ugroženo.[4]

...

Dubrovnik:

Nakon napuštanja Bileće i Trebinja part. snage ugrožavaju Dubrovnik i Konavlje.[5]

Željeznički spoj Mostar — Dubrovnik prekinut je.

Jadranska obala:

Povremenim otvaranjem topničke vatre s otoka Brača neprijatelj i dalje vrši uznemiravanje i ometa promet na obalnoj cesti od Omiša do Makarske.[6]

---

[1] Vidi dok. br. 5, 6, 18, 24, 31, 62 i 64 u ovoj knjizi i Arhiv V. I. I., reg. br. 2—5, k. 551 A.

[2] U depeši 4. korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 8. oktobra o tome piše: »U toku 7. o. mj. neprijatelj je poslije 4-satne borbe ovladao komunikacijom Sunja — Kostajnica nadirući iz Kostajnice i Sunje u jačini od 500—600 ustaša« (Arhiv V. I. I., reg. br. 4—62/1, k. 432).

[3] Vidi dok. br. 88, 126, 127, 128 i 129.

[4] Na području Livna vršeno je grupisanje jedinica 9. dalmatinske divizije. One su 9/10. oktobra napale Livno i definitivno ga oslobodile (vidi dok. br. 25, 54, 130, 131 i 132).

[5] Jedinice 29. hercegovačke divizije oslobodile su Bileću 2. a Trebinje 6. oktobra. One su u borbama od 16. do 18. oktobra oslobodile i Dubrovnik (vidi dok. br. 47, 58, 140 i 142 u ovoj knjizi i »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945«, knj. 2, str. 412 i 413).

[6] Vidi primjedbu br. 6 uz dok. br. 122.

Naše obalno topničtvo otvorilo je vatru na okupljanje nepr. teretnih samovoza kod Supetra na o. Braču.

Djelat. vlast. zrakopl.:

7. X naše je zrakoplovstvo izvršilo izviđanje Virovitice i okoline. S kolodvora u Virovitici zrakoplov je napadnut strojničkom vatrom. Nadalje je izviđalo javljena nepr. uzletišta kod Topuskog i Gajeva kraj Vrgin Mosta. Kod Topuskog nije ništa opaženo, dok su na uzletištu kod Gajeva opaženi tragovi zrakoplova. Osim toga izvršilo je obskrbu strjeljivom i tvorivom posade u Travniku te prienos pošte i vojničkih osoba.

8. X naše je zrakoplovstvo izviđalo i napalo bombama i strojničkom vatrom sela: M. i Vel. Črešnjevica i Sedlarica južno i jugoiztočno Pitomače. Nadalje je izvršilo obskrbu strjeljivom, postrojbi u Bos. Gradiški i Travniku te prienos novca i vojničkih osoba.

Djelat. nepr. zrakopl.:

Četiri nepr. zrakoplova napala su 7. X vlak između ž. p. Konjic i Lisičići, zapalili 1 kola i onesposobili stroj. Poginula su 2 putnika i 1 je ranjen.

Općenito:

Naknadno se doznaje da je osiguranje želj. pruge prigodom izviđanja 30. IX kod Odvoraca kraj Broda pobilo 12 partizana i zaplienilo nešto oružja i opreme.

Partizani su 5. X prekopali i minirali cestu Križevci — Koprivnica.

Događaji na želj. prugama:

Na pruzi Sarajevo — Višegrad između Banja Stiena i Sudići napali su odmetnici 1. X osobni vlak. Na taj vlak naletio je oklopni vlak koji je išao u pomoć. Oštećeno je nekoliko kola i stroj oklopnog vlaka. Napadaj je odbijen bez vlastitih gubitaka. Most kod Sudića je oštećen.

7. X oko 2200 sati na pruzi Brod — Vinkovci između ž. p. D. Vrba i Garčin naišao je njemački oklopni vlak na minu. Mina se rasprsla te oštetila prugu, a stroj i 2 kola su izkliznula.[7]

8. X u 1030 sati na istoj pruzi između ž. p. Strizivojna Vrpolje i Andrijevci naišao je na minu teretni vlak sa žitom. Mina se rasprsla, oštetila želj. prugu, ubila strojovođu i ranila 2 vojnika. Izkliznuo je stroj i 1 kola.[8]

---

[7] i [8] Diverzije su izveli dijelovi 1. diverzantskog odreda (vidi Arhiv V. I. I., reg. br. 2—4, k. 121).

8. X popravljena je pruga Zagreb — Sisak — Novska između ž. p. Sv. Klara i Vel. Gorica i Dubica — Živaja.
9. X pruga Novska — Brod — Vinkovci prohodna je.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

(M. P.)

BR. 129

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 10. OKTOBRA 1944. O NAPADU JEDINICA NOVJ NA HRVACE I DICMO I O BORBAMA NA PODRUČJU KOPRIVNICE, ĐURĐEVCA, BANOVE JARUGE I BENKOVCA[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 284/44
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
10. X 1944 god.

I OBĆI PREGLED:

Uspješne borbe u području Koprivnice.
Nastavljaju se žestoke borbe u području Benkovca.
Odbijeni napadaji na uporišta u području Sinja.

II PODRUČJA:

Koprivnica:

Borbena skupina P. T. S-a u ogorčenoj borbi s jakom skupinom partizana u području Koprivnica — Đurđevac naniela je 8. X neprijatelju osjetljive gubitke. Izbrojano je preko 60 poginulih partizana. Zaplijenjeno je 22 jahaća konja jedne part. »komande« koju su ustaše *iznenadili na sastanku u Budrovcu* (7 km j. j. i. Đurđevca). Vlastiti gubici: 3 poginula i 26 ranjenih ustaša.[2]

Banova Jaruga:

Naše izviđačke sati razpršile su nakon kraće borbe slabije nepr. dielove 4 km s. z. Pakračke Poljane (9 km i. s. i. Banove Jaruge).

Ilok:

Jedna ustaška sat protjerala je 1. X partizane nakon jače borbe iz Neština (16 km i. Iloka). Nađeno je 16 poginulih partizana i zaplienjeno: 11 strojopušaka, 3 puške i više mina. Vlastitih gubitaka nije bilo.

Sunja — Kostajnica:

Čišćenje područja Sunja — Kostajnica od zaostalog neprijatelja nastavlja se s dobrim posljedkom.[3]

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 10/1—1, k. 43.

[2] Vidi primjedbu br. 2 uz dok. br. 127.

[3] Poslije više uzastopnih napada i diverzija koje su jedinice 4. korpusa NOVJ izvele krajem septembra 1944. na neprijateljska uporišta na komunikacijama Sunja — Kostajnica i Sunja — Dubica neprijatelj je reagovao jakim snagama i prisilio jedinice Korpusa da se po-

Zadar—Benkovac:

Izviđačke skupine iz Biograda n/m (16 km j. z. Benkovca), te iz Karina (8 km s. s. i. Benkovca) napredujući

---

vuku na polazne položaje. U depešama koje je Štab korpusa o tome poslao Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske pored ostalog piše: »26. ov. mj. otpočeo je napad na neprijatelja u Sunji gdje su naši bili zauzeli želj. stanicu ali je neprijatelj u jurišu povratio. Donji Hrastovac je blokiran, a posada u Graboštanima je stjerana u jednu kuću...

... Jedna bojna domobrana I. gorskog zdruga prešla je iz Kutine preko Puske i r. Save u pravcu Sunje. (Prelaz navedene bojne izvršen je 27. septembra u cilju deblokiranja posade u Sunji — prim. red.)

30 ov. mj. jedinice našega korpusa koje djeluju sjeverno i južno od Sunje likvidirale su na pruzi Sunja — Dubica neprijateljsko uporište Šaš. Ubijeno 50, zarobljeno 10 neprijateljskih vojnika, zaplijenjen 1 protukolski top, 2 teška mitraljeza, 4 puškomitraljeza i ostala sprema. Uništeno 70 vagona i 2 lokomotive. Čišćenje se nastavlja u pravcu Živaje.

U noći 30. IX. na 1. X. 1944 jedinice našeg korpusa koje djeluju jugoistočno od Sunje zauzele su neprijateljsko uporište Živaja na pruzi Sunja — Dubica. Ubijeno je 10, a zarobljeno 5 neprijateljskih vojnika. Zaplijenjeno 2 teška mitraljeza, 1 p. mitraljez, 1 t. bacač, 20 pušaka i 35.000 metaka. Posada je bila oko 80 ustaša i domobrana koji su pripadali Jasenovačkom odbranbenom zdrugu. Čišćenje se nastavlja prema Dubici.

26. IX. ov. god. na pruzi Sunja — Kostajnica jedinice H. diverz. [antskog] bataljona u saradnji sa jedinicama VII. divizije presjekle su prugu na 440 mjesta i digle u vazduh 7 armirano betonska bunkera.

... Naše jedinice likvidirale su neprijateljsko uporište G. Hrastovac, Stubljane i Šaš i nastavljaju djelovanje na liniji Sunja — Dubica.

... Sunja je i dalje blokirana (depeša poslana 4. oktobra — prim. red.) od pravca slobodnog teritorija... Mi držimo prugu Sunja — Kostajnica i Sunja — Dubica, koja se neprekidno ruši.

... Neprijatelj na liniji Sunja — Dubica — Kostajnica 4. ov. mj. nije bio aktivan sem što je izvršio ispad iz Sunje prema Vedrom Polju. Jedinice II. banijskog odreda su ga odbile. Naši gubici 3 mrtva i 3 ranjena.

... 6. ov. mj. neprijatelj je iz Sunje izišao do Drljače. Neprijatelj bi navodno htio proći od Sunje za Kostajnicu.

... U Sunji, Gradusi na Savi i u selu Gredi na Savi kao i preko Save smješten je cijeli I. Donski puk. 6. ov. mj. neprijatelj je uspio potisnuti II. banijski odred iz »Trokuta« (teritorija između rijeke Save i komunikacije Sunja — Kostajnica — Dubica — prim. red.). Jačina neprijatelja nepoznata ali su jače snage sastava Čerkezi i ustaše koji su nadirali iz Jasenovca. U »Trokutu« su popalili nekoliko sela. Veći dio naroda je izbjegao. Neprijatelj iz Kostajnice sa dva tenka i oko 200 vojnika krenuo u pravcu Sunje. Sa ovim neprijateljskim snagama VII. divizija vodila je borbu kod Majura i Stubljana. Danas su se neprijateljske snage od Kostajnice i Sunje spojile i drže cestu Sunja — Kostajnica.

... Ustaše iz Dubice palili su jučer (depeša poslana 7. oktobra 1944 — prim. red.) ostatak sela u »Trokutu«... « (Vidi tom V, knj. 33, dok. br. 95, 105, 108 i 115 i Arhiv V. I. I., reg. br. 4—1, k. 432.)

prema Benkovcu naišle su na jak odpor južno i sjeverno Benkovca. Borbe se još vode.[4]

Sinj:

Novi napadaj partizana na uporište Hrvace (6 km s. Sinja) odbijen je nakon 5 sati borbe. Cieni se da je broj poginulih i ranjenih partizana velik.[5]

Odbijen je napadaj part. na uporište Dicmo (9 km j. j. z. Sinja). Neprijateljski gubitci nisu ustanovljeni. Vlastiti gubici 1 ranjen.[6]

...

Dubrovnik:

Nastavlja se okupljanje jakih part. snaga u području Dubrovnika i povećava se ugroženost toga grada.[7]

Jadranska obala:

Neprijateljska topnička vatra s otoka Brača za uznemiravanje u području Omiša i Zadvarja traje i dalje.[8]

Djelat. vlast. zrakopl.:

9. X naše je zrakoplovstvo izvršilo izviđanje javljenih nepr. uzletišta kod Blagaja kraj Kupresa i kod Makljena kraj Prozora. Kod Blagaja ima pogodno zemljište za slietanje manjih zrakoplova, ali nije ništa sumnjivo opaženo. Kod Prozora nema pogodnog zemljišta za slietanje. Nadalje je izvršilo obskrbu hranom posade u Kostajnici, zatim prievoz žurne pošte, vojničkih osoba i bacanje promičbenih letaka nad Bjelašnicom pl.

---

[4] Intervencijom iz Biograda n/m i Karina neprijatelj je pokušao da povrati Benkovac koji je poslije borbi od 3. do 7. oktobra napustio pod pritiskom jedinica 19. divizije (opširnije o tome vidi dok. br. 88, 124, 125, 126, 127, 128, 129 i 130).

[5] U materijalima za historiju 20. divizije o tome piše: »9. X 1944 g. neprijatelj iz Sinja pokušao se probiti u pravcu Hrvaca da odnese sledovanje u hrani i municiji opsjednutom granizonu u Hrvacama. Neprijatelj je izišao iz Sinja sa 250 ustaša u 9 sati. III bataljon (odnosi se na 3. bataljon 9. dalmatinske brigade — prim. red.) napao ih je na položaju kod Lučana i prisilio na povratak u polazni garnizon. Tom prilikom naneseni su neprijatelju gubitci...« (Arhiv V. I. I., reg. br. 1—2, k. 1030, str. 106.)

[6] Napad su vjerovatno izvele jedinice Sjevernodalmatinske grupe NOP odreda.

[7] Na širem području Dubrovnika okupljale su se tada jedinice 29. hercegovačke divizije i Primorske operativne grupe koje su vršile pripreme za napad na Dubrovnik (vidi dok. br. 47, 58, 140 i 142 u ovoj knjizi i Arhiv V. I. I., reg. br. 7—8, k. 1143 A).

[8] Uznemiravanje neprijatelja na sektoru Omiš — Zadvarje vršila je artiljerija 26. divizije (vidi dok. br. 122).

Osobitosti:

Prema izvješću zapovjedništva mornarice iz Dubrovnika na putu Mostar — Dubrovnik zarobljen je od partizana rukovodni nadsatnik Kovačević, koji je putovao kao teklić[9] u teretnom samovozu. Pošta je navodno spašena.

Događaji na želj. prugama:

9. X u 2100 sati naišao je na minu oklopni vlak na pruzi Dugo Selo — Novska između ž. p. Voloder i Gračenica. Mina se rasprsla i oštetila želj. prugu. Izkliznula su 2 kola.[10]

9. X oko 1915 sati razprslo se nekoliko mina na želj. pruzi Zagreb — Sisak između ž. p. Sv. Klara i Vel. Gorica. Posljedak nepoznat.

10. X popravljena je želj. pruga Zagreb — Karlovac između ž. p. Zdenčina i Karlovac i predana prometu.[11]

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
(M. P.) **Helbich**

---

[9] kurir

[10] Diverziju su izveli dijelovi 3. diverzantskog odreda (vidi Arhiv V. I. I., reg. br. 2—4, k. 121).

[11] Na pruzi Karlovac — Zagreb prugu su rušile jedinice 34. divizije NOVJ i dijelovi 2. diverzantskog odreda (Arhiv V. I. I., reg. br. 2—4, k. 121 i 4—1, k. 432).

BR. 130

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 11. OKTOBRA 1944. O BORBAMA NOVJ KOD ĐURĐEVCA, SUNJE, DUBICE, KOSTAJNICE I BENKOVCA[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 285/44
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
11. X 1944 god.

I OBČI PREGLED:

Nastavak podhvata u području Dubica — Sunja — Kostajnica.

Borbe oko Goražde.

Dubrovnik i Konavlje ugroženi.

II PODRUČJA:

Đurđevac:

Neprijateljski gubitci u borbama j. i. Đurđevca u toku 8. X popeli su se na ukupno 126 poginulih. Zaplienjeno je ukupno 22 puške, 1 strojopuška, 2 samokresa i 5.000 naboja. Poginula su još 2 ustaše[2].

Dubica — Kostajnica:

Područje Dubica — Sunja — Kostajnica očišćeno je od neprijatelja. Glavnina nepr. snaga odbačena je u brda zapadno od Sunje[3].

Uzpostavljen je spoj Sunja — Kostajnica. Započeo je popravak želj. pruge kod Sunje odakle su odmetnici odnieli tračnice. Predviđeno vrieme za popravak 14 dana[4].

...

Benkovac:

U nastavku podhvata u području Benkovca jedna borbena skupina probila se u Biograd n/m[5].

...

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 11—1/1, k. 43.

[2] Vidi primjedbu br. 2 uz dok. br. 127.

[3] i [4] Vidi primjedbu br. 3 uz dok. br. 129.

[5] Vidi dok. br. 88.

Dubrovnik:

Jake nepr. snage okupljaju se u području izt. Cavtata s namjerom napadaja na Cavtat i Grudu (10 i 26 km j.i. Dubrovnika). U toku su protumjere[6].

Djelat. nepr. zrakopl.:

Noću 7/8.X jedan nepr. zrakoplov napao je strojničkom vatrom naše postave u Gračenici kraj Kutine bez učinka.

7.X bombardiran je most preko r. Drave kod Botova.

Djelat. vlast. zrakopl.:

U zračnoj borbi između našeg 1 izviđačkog zrakoplova i 5 englezkih lovaca »Spitfire« naš izviđač oborio je jednog englezkog lovca, nakon čega je naš zrakoplov podlegao nadmoći, ali se posada spasila padobranima.

10.X naše je zrakoplovstvo izvršilo obskrbu strjeljivom posade u Livnu[7] te postrojbi u Sarajevu i Bos. Gradiški. Nadalje je izvršilo prevoz tvoriva i vojničkih osoba.

Osobitosti:

8.X zarobila je posada Livna 4 američka zrakoplovca, a druga jedna postrojba još 3 američka zrakoplovca koji su vjerojatno izkočili padobranima iz oštećenih zrakoplova.

9. X oko 1730 sati napali su part. kod Sv. Nedelje kraj Samobora posebnički samovoz i odveli 2 putnika.

Događaji na želj. prugama:

10. X u 0930 sati nepr. zrakoplovi napali su ž. p. Novoselec-Križ. Oštećena su 2 stroja i 10 vagona. Ranjena su 2 kočničara i 9 vojnika. Oboren je 1 nepr. zrakoplov.

---

[6] Vidi primjedbu br. 7 uz dok. br. 129.

[7] Neprijateljski garnizon u Livnu napale su i oslobodile 10. oktobra 1944. jedinice 9. divizije. »Zarobljeno je 84 neprijateljska vojnika, komandant bojne u Livnu i 4 oficira. Zaplijenjeno je: 3 brdska topa 75 m/m, 4 bacača 81 m/m, 12 bacača 45 m/m, 8 mitraljeza, 10 p. mitraljeza, 150 pušaka, 670 bacačkih granata, 790 granata za topove, 8 automata, 18 pištolja, 35 mazgi i konja, 3 radio-aparata, velika količina pješad. i mitralj. municije... Neprijatelj je u ovoj borbi imao oko 185 mrtvih, naši gubitci iznosili su 8 mrtvih, 26 ranjenih i 1 nestao...« (vidi dok. br. 25, 54, 130, 131, 132 i 133 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 56—2, k. 842 A).

10. X u 2130 sati na pruzi Zagreb—Dobova naišao je na minu strojni vlak između ž. p. Zaprešić i Savski Marof. Mina se raspršila i oštetila prugu. Izkočio je stroj vlaka.[8]

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
(M. P.) glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

[8] Minu su vjerovatno postavili borci 3. diverzantskog odreda.

BR. 131

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 12. OKTOBRA 1944. O NAPADU JEDINICA NOVJ NA BEDEKOVČINU, LIVNO, PAG, NA KOMUNIKACIJU OMIŠ — ZADVARJE I O BORBAMA KOD SUNJE[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 286/44
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
12. X 1944 god.

I OBĆI PREGLED:

Uspješno se nastavlja podhvat u području Sunja — Kostajnica, te u Majevici pl. južno Brčkog.

Livno jako napadnuto.

Odbijen pokušaj nepr. izkrcavanja kod Omiša i napadaj na uporište Pag.

Manji napadaj nepr. zrakoplovstva na šire područje Zagreba.

II PODRUČJA:

Krapina:

Jača skupina partizana napala je 10. X mjesto Bedekovčinu (14 km j. j. i. Krapine). Nakon kraće borbe razoružana je slaba straža (11 pušaka) i zarobljena. Zapovjednik straže i 3 domobrana uspjeli su se spasiti. Neprijatelj je zapalio općinu i školu.[2]

Sunja — Kostajnica:

Uspješno se nastavlja čišćenje područja Sunja — Kostajnica. Neprijateljski gubitci 9. X iznose: 26 poginulih i 13 zarobljenih.[3]

...

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 12/1—1, k. 43.

[2] Neprijateljsku posadu u Bedekovčini napao je i zarobio 2. bataljon Zagrebačkog NOP odreda. Zaplijenjeno je 12 pušaka, 1000 metaka i drugi materijal (Arhiv V.I.I., reg. br. 2—3/5, k. 551 A).

[3] Prema izvještaju Štaba 4. korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 10. oktobra 1944. neprijatelj je toga dana sa slabijim snagama prodirao od Kostajnice prema Majuru ali su ga odbile jedinice 7. divizije nanijevši mu manje gubitke (vidi Arhiv V.I.I., reg. br. 4—1, k. 432).

Livno:

Jake part. [snage] napale su Livno. Posada Livna vodila je 9. i 10. X težku borbu s neprijateljem. Pojedinosti nisu poznate, jer je svaki spoj s posadom prekinut.[4]

Zapovjednik VI ust. stajaćeg zdruga odputovao je u Livno.

...

Dubrovnik:

U toku je podhvat protiv neprijatelja, koji se okuplja iztočno od Cavtata. Odbijen je manji napadaj na Cavtat. Pojedinosti još nisu javljene.[5]

Jadranska obala:

Neprijatelj s otoka Brača pokušao je izkrcavanje i zauzimanje obalne ceste Omiš — Vrulja (15 km i. j. Omiša). Ustaške posade uporišta na cesti odbile su napadaj.[6] Nastavlja se neprijateljska topnička vatra s otoka Brača na ovu cestu.[7]

---

[4] Vidi primjedbu br. 7 uz dok. br. 130.

[5] U vremenu (16. do 18. oktobra) kada je vođena borba za Dubrovnik, jedinice 2. dalmatinske proleterske brigade oslobodile su Cavtat i Mline (vidi »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945«, knj. 2, str. 413).

[6] U vremenu od 9. do 17. oktobra 1944. jedinice 26. divizije iskrcale su se u više navrata sa otoka Brača na obalu i izvele napad na manja neprijateljska uporišta i kolone. U depešama i materijalima za historiju 26. divizije NOVJ o tome piše: »10.X. dvije čete III. bataljona I. dalmatinske proleterske brigade iskrcale su se kod Mimice — Marušići i napale Mimice — Marušići — Pisak te zarobile posadu od 35 ustaša. Plijen: 1 bacač, 1 teški mitraljez, 25 pušaka, 20 sanduka municije...«

»11.X. upućena je jedna desetina III. čete III. bataljona na kopno, sa njom poručnik Lukač i pporučnik Ivo Verović. Na putu Makarska — Omiš napadnuta su tri neprijateljska kamiona i jedan taksi. Od ovih jedan je uništen od postavljene mine, a tri su zaustavljena mitraljeskom vatrom. Ubijeno je 5 Nijemaca, a zarobljeno je 12 švercera među kojima 1 ustaša i 1 domobran. Zaplijenjeno je 8000 kg hrane koja je podijenjena pučanstvu a vozila su spaljena.

13.X. dvije čete I. bataljona XII. brigade iskrcale su se na kopno i napale neprijateljsko uporište Mali Rat i Jesenice. U svakom ovom uporištu nalazilo se 30—35 ustaša. Uporišta su likvidirana. U Jesenicama su se držali. Naše jedinice su se morale povući ujutro radi dana. Neprijatelju su naneseni gubici u ljudstvu oko 45 ranjenih, ubijenih i zarobljenih vojnika.

17.X.1944 jedinice (1 desetina) III. bataljona XII. brigade na istoj cesti sačekale su jedan kamion, tri luksuzna automobila i jedan motocikl. Ubijeno je 7 njemačkih oficira, 10 vojnika a vozila uništili...« (vidi dok. br. 132 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 1—4, k. 1132/I i 5—7, k. 1103).

[7] Vidi primjedbu br. 8 uz dok. br. 129.

Jedna nepr. skupina izkrcala se na o. Pag i napala uporište Pag. Napadaj je odbijen.[8]

Djelat. nepr. zrakopl.:

11. X oko 1030 sati nepr. lovci napali su topovskom strojničkom vatrom jugoiztočno područje Zagreba bez većeg učinka.

Istog dana oko 1130 sati nepr. zrakoplovi bacili su 36 bombi na Gmblu kraj Dubrovnika. Žrtava i štete nema.

Djelat. vlast. zrakopl.:

11. X naše je zrakoplovstvo izvršilo obskrbu strjeljivom postrojbi u Bos. Gradiški, zatim prievoz soli, oružja, žurne pošte, ranjenika i vojničkih osoba.

Općenito:

Dielovi P. T. S-a u manjem sukobu kod s. Paka (4 km j. j. z. Novog Marofa) nanieli su neprijatelju gubitke. Vlastiti gubitci: 2 poginula i 7 ranjenih.

Prilikom izviđanja kod s. Četvrtkovca kraj Sunje protjerane su jake nepr. snage. Neprijateljski gubitci nisu poznati. Zaplienjena su 3 konja natovarena strjeljivom. Vlastiti gubitci: 1 domobran ranjen.[9]

8. X partizani su razorili cestu Dubrovnik — Plana.

---

[8] Ustašku posadu na otoku Pagu napale su 8/9. oktobra 1944. tri čete mornaričke pješadije 2. pomorskog obalskog sektora (opširnije o tome vidi tom VIII, knj. 3, dok. br. 64).

[9] U depeši Štaba 4. korpusa od 12. oktobra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o tome piše. »11. ov. mj. neprijateljske snage nastupale su: jedna kolona oko 500 ustaša i Čerkeza od pravca Kostajnice preko Krčeva, Svinjice prema M. Graduši, a jednom kolonom jačine oko 400 ustaša i Čerkeza od Sunje preko Četvrtkovca, Drljače, Paukove u pravcu M. Graduše, a jedna kolona ustaša i četnika sa 2 tenka pravcem Mošćenica — Novo Selo — Komarevo. Neprijatelj je nastupao kroz pomenuta sela i palio ih.

Jedinice VII. divizije stupiie su u borbu sa ovim neprijateljem i borba se je vodila od 8 do 20 sati gdje su se često redali juriši i protivnapadi sa jedne i druge strane.

Neprijatelj je imao oko 60 mrtvih i 80 ranjenih. Naši gubici 60 drugova izbačeno iz stroja. Neprijatelj je popalio Svinjicu, Krčevo i Drljaču. Oko 20 časova neprijatelj se povukao u polazne baze«. (Arhiv V.I.I., reg. br. 4—1, k. 432.)

Događaji na želj. prugama:

11. X popravljena je pruga Zagreb — Dobova između ž. p. Zaprešić i Savski Marof te pruge Zaprešić — Varaždin između ž. p. Pušća Bistra i Vel. Trgovišće.[10]

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
(M. P.) Pročelnik Operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

BR. 132

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 13. OKTOBRA 1944. O NAPADU NOVJ NA ĐURĐEVAC, PODRAVSKI NOVI GRAD I LIVNO I O BORBAMA KOD SUNJE, BENKOVCA I OMIŠA[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 287/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
13. X 1944 g.

I OBĆI PREGLED:

Žestoke borbe u Podravini. Đurđevac i Novi Grad Podravski napušteni.

Travnik ugrožen.

Uspješno se nastavlja podhvat u Majevici pl.

Žestoke borbe u području Benkovca.

Livno palo.

Manji napadaji nepr. zrakoplovstva na šire područje Dubrovnika i željezničke objekte.

---

[10] Navedene komunikacije porušili su dijelovi 3. diverzantskog odreda (Arhiv V.I.I., 2—4, k. 121).

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 13/1—1, k. 43.

II PODRUČJA:

Koprivnica:

Jake nepr. snage napale su 11. X Đurđevac. Junačka posada nakon težke borbe, pretrpivši gubitke, morala se povući u Golu (16 km s. Đurđevca).[2]

Istodobno napali su partizani i Novi Grad Podravski (8 km s. z. Đurđevca) kojeg je branio brzi sklop P. T. S-a. Pri pokušaju probijanja iz mjesta posada je napadnuta od premoćnih snaga i pretrpila gubitke. Pojedinosti nisu poznate.[3]

Sunja — Kostajnica:

Naše postrojbe ovladale su visovima zapadno Sunje, koje je neprijatelj ogorčeno branio.[4]

...

Benkovac:

U nastavku podhvata u području Benkovca podhvatne skupine, koje napreduju prema Benkovcu iz Biograda n/m, Karina i Bribira (16 km j. z. 8 km s. i 22. km j. i. Benkovca) zauzele su nekoliko visova pred Benkovcem slomivši jak neprijateljski odpor. Neprijateljski gubitci: 28 poginulih i 1 zarobljen.[5]

Livno:

Noću 9/10. X napali su part. premoćnim snagama Livno, koje su predhodnih dana bile napustile njemačke postrojbe.[6]

10. X ušli su part. u grad i nakon žestokih uličnih borbi zauzeli ga. Pojedini dielovi razpršene ustaške bojne probili su se u Tomislav Grad (22 km j. i. Livna) gdje se prikupljaju. Pojedinosti nisu javljene.

---

[2] i [9] Neprijateljsku posadu u Đurđevcu napale su jedinice 6. korpusa NOVJ. Prema depeši Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske u Đurđevcu i na obezbjeđenju ubijeno je 307 ustaša 5. stajaćeg djelatnog zdruga, a od materijala zaplijenjeno: 110 pušaka, 4 topa, 7 mitraljeza, 2 teška bacača, 3 tenka (3 uništena), 7 autobusa, 7 trokolica i drugi ratni materijal. U borbama za Đurđevac naročito su se istakle Osječka i Virovitička brigada. Glavni štab je za postignute uspjehe naredbom pohvalio borce i rukovodioce ovih brigada (vidi dok. br. 27, 28, 39 i 43 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 3—4, k. 572 A).

[3] Podravski Novi Grad oslobodile su jedinice 33. divizije 11/12. oktobra 1944 (opširnije o tome vidi dok. br. 30, 62 i 65).

[4] Vidi primjedbu br. 9 uz dokumenat br. 131.

[5] Vidi primjedbu br. 4 uz dok. br. 129.

[6] Jedinice 9. divizije napale su i oslobodile Livno 10. oktobra 1944 (vidi dok. br. 25, 54, 130, 131, 132 i 133).

Jadranska obala:

Nastavlja se neprijateljska topnička vatra s otoka Brača na Stobrečku uvalu (6 km i. Splita).[7]

Prigodom već javljenog odbijanja nepr. pokušaja izkrcavanja na obalu kod Omiša noću 8/9. X zarobljeno je: 31 i nestalo je 13 ustaša. Zarobljeni su odvedeni na o. Brač.[8]

Djelat. nepr. zrakopl.:

11. X četiri nepr. lovca napali su strojničkom vatrom i bombama prevozna sredstva na putu Imotski — Provo i Imotski — Gorica. Ima štete i žrtava.

Istog dana jedan nepr. zrakoplov bacio je bombe na Lapad i Petku, predgrađa Dubrovnika, bez učinka.

7. X četiri nepr. lovca napali su između ž. p. Lisičića i Konjica jedan vlak. Onesposobili su stroj i 2 kola oštetili. 2 osobe su poginule i 1 ranjena.

12. X nepr. zrakoplovi napali su strojničkom vatrom ž. p. Ivanić Grad i onesposobili stroj jednog vlaka.

Istog dana napali su 2 teretna vlaka u ž. p. Prečec i onesposobili 2 stroja.

Istovremeno napali su želj. postaju Novska i Rajić na kojima su bili putnički vlakovi. Onesposobili su 2 stroja.

Djelat. vlast. zrakopl.:

Naše zrakoplovstvo 12. X bombardiralo Jabučko Sedlo koje su zaposjeli partizani. Istog dana u suradnji s našim postrojbama napalo je partizane strojnicama u području Novog Grada i Đurđevca.[9]

Nadalje je izvršilo obskrbu strjeljivom postrojbi u Bos. Gradiški te prienos tvoriva, žurne pošte i vojničkih osoba.

Općenito:

9. X prigodom napadaja part. na našu samovoznu preselicu kod Livna poginuo je 1 i ranjeno 6 ustaša.

10. X jake četničke snage napale su osiguranje jedne naše preselice kod Buloga (4 km i. j. i. Sarajeva) pri čemu je poginulo 5 domobrana, a više ih je ranjeno. Neprijateljski gubitci nisu ustanovljeni.

Obhodnje osiguranja želj. pruge Brod — Maglaj pobile su 13 partizana, koji su pokušali rušiti ovu prugu.

Partizani su porušili most na cesti 2 km j. Bradine raztjeravši domobransku zasjedu kod tog mosta.

---

[7] Vidi primjedbu br. 8 uz dok. br. 129.
[8] Vidi primjedbu br. 6 uz dok. br. 131.

Prigodom izviđanja u području s. z. Omiša neprijatelj je protjeran bez vlastitih gubitaka. 2 su part. zarobljena.

Osobitosti:

Noću 9/10. X jača skupina partizana opljačkala je iz sela kraj Hrv. Leskovca oko 100 komada razne stoke i odvela nekoliko osoba.

U Osijeku prikupilo se 140 ljudi s 2 častnika i 3 dočastnika jedne sati X ustaškog zdruga iz Virovitice.[10]

Događaji na želj. prugama:

12. X u 0755 sati između ž. p. Zaprešić i Pušća Bistra naleteo je putnički vlak na minu. Izkočila su 2 kola. Žrtava nema.[11]

Istog dana u 2315 sati na pruzi Zagreb — Dobova između ž. p. Bruckel i Sutla naletio je na minu brzi vlak. Podpuno su uništena 1 kola, a 2 su izkliznula. Poginulo je 6 legionara i 2 putnika, a ranjeno 73 osobe.[12]

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

(M. P.)

---

[10] Prilikom napada jedinica 6. korpusa NOVJ 4. oktobra 1944. na Viroviticu manji dijelovi neprijateljske posade uspjeli su se probiti preko rijeke Drave u Mađarsku odakle su preko Donjeg Miholjca vraćeni u Osijek. Izvještavajući o tome Vrhovni štab NOV i POJ Štab 6. korpusa u depešama od 7. oktobra kaže: »Jedinice 6. korpusa vodile su 4. i 5. ov. mj. ogorčenu 40-satnu borbu sa 1400 ustaša i domobrana (odnosi se na domobransku dočasničku — podoficirsku školu — prim. red.) prilikom akcije na Viroviticu. Nakon žestoke i uporne borbe Virovitica je sa svim okolnim selima oslobođena. Ubijeno je 790 neprijateljskih vojnika i oficira a zarobljeno je 220. Zapljenjeno je 602 puške, 29 mitraljeza, 2 teška bacača, 7 lakih bacača, 7 prot. tenk. pušaka, 5 brdskih topova i 4 protukolska topa, 600 ručnih bombi, 330 topovskih granata, 110.000 metaka, svi ustaški magazini sa hranom i 10 kola spreme. Borba je vođena za svaki bunker i za kuće. Naši gubitci: 36 mrtvih, 180 ranjenih i 5 nestalih ...«

»U borbi prilikom likvidacije ustaškog uporišta Virovitica kojom je prilikom ubijeno oko 800 neprijateljskih vojnika i oficira a zarobljeno 200 istakla se je 12. divizija na čelu sa Štabom Divizije. Umjesnošću rukovođenja, upornošću i hrabrošću istakli su se naročito borci i rukovodioci 12. slavonske proleterske brigade, Osječke brigade na čelu sa štabovima tih brigada ...« U depeši su poimenično navedeni borci i rukovodioci koji su se posebno istakli prilikom likvidacije uporišta (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—1, k. 488 A).

[11] i [12] Diverzije su vjerovatno izveli djelovi 2. diverzantskog odreda.

BR. 133

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 14. OKTOBRA 1944. O NAPADU JEDINICA NOVJ NA REMETINEC, SVETU KLARU, NA SPOLJNU ODBRANU DUBROVNIKA I O BORBAMA KOD POPOVAČE, SUNJE, KOSTAJNICE, PETRINJE, OGULINA, SINJA, LIVNA I NA OTOKU PAGU

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 288/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
14. X 1944 g.

I OBĆI PREGLED:

Odbijen je žestok napadaj na Sv. Klaru (područje Zagreba) i jedno uporište kod Sinja.

Odpočeo je podhvat u području Kostajnica — Sunja i u Gorskom Kotaru.

Uspješno se nastavlja podhvat u području Petrinje.

Žestoke borbe u području Benkovca.

Otok Pag očišćen od neprijatelja.

Manji napadaji nepr. zrakoplovstva na šire podr. Dubrovnika.

Srušen 1 nepr. 4-strojni zrakoplov.

II PODRUČJA:

Zagreb:

Noću 11/12. X odbijen je manji napadaj part. na Remetinec i Ljubić mlin (4 km j. Zagreba). U Remetincu su zapaljene 3 kuće neprijateljskom bacačkom vatrom.[1]

Noću 13/14. X napali su part. jakim snagama čistionicu »Olex« i želj. postaju u Sv. Klaru. Ustaška posada »Olexa« i domobransko želj. osiguranje hrabro su se borili protiv premoćnog napadača koji je napadao podpomognut vatrom velikog broja bacača. Ima veći broj mrtvih (1 domobranski častnik), ranjenih (2 domobranska častnika) i nestalih domobrana i ustaša dok neprijateljski gubitci

[1] Ustaška uporišta na željezničkoj stanici Remetinec i u Brezovici uništila je brigada »Franjo Ogulinac Seljo« 11/12. septembra 1944. Ubijeno je 14, ranjeno 15 i zarobljeno 16 neprijateljskih vojnika. Zaplijenjeno je: 2 teška mitraljeza, 3 puškomitraljeza, 38 pušaka, 33 mine za teški bacač, 9000 metaka i druga ratna sprema (vidi dok. br. 83 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 4—41/1, k. 432).

nisu ustanovljeni. Porušena je i zapaljena tvornica »Olex« i želj. postaja a pruga je minirana.

Pomoć upućena iz Zagreba zbog minirane ceste nije mogla pravodobno stići.[2]

Popovača:

Dielovi jednog gorskog zdruga[3] protjerali su jaču part. skupinu[4] iz područja s. Stružec (8 km j. z. Popovače) bez vlastitih gubitaka. Neprijateljski gubitci: 1 poginuo i veći broj ranjenih. Plien: 1 puška i 1 strojnica.

Sunja — Kostajnica

Započeo je podhvat čišćenja u području s. z. crte Sunja — Kostajnica. Borbene postrojbe dostigle su crtu 5 km s. z., 8 km z. j. z. i 10 km j. z. Sunje nakon što su skršile jak nepr. odpor.[5]

Petrinja:

Naše borbene skupine, koje napreduju iz Petrinje, dostigle su s. Komarevo (11 km j. i. Petrinje) uz suradnju zrakoplovstva i zauzele dio sela[6]

...

Ogulin:

Započeo je usredotočeni podhvat protiv neprijatelja u području Vrbovsko — Mrkopalj — Lokve (15 km s. z., 28 i 36 km z. s.z. Ogulina).

Benkovac:

U području Benkovca vode se žestoke borbe s jakim neprijateljem, koji uporno brani prilaze k mjestu.[7]

---

[2] Neprijateljsko uporište u Svetoj Klari napala je brigada »Franjo Ogulinac Seljo«. Žumberačka brigada istovremeno je napala Malu Mlaku. Ubijeno je 60, ranjeno 59 i zarobljeno 59 neprijateljskih vojnika. Zaplijenjeno: 3 teška mitraljeza, 5 protivkolskih mitraljeza, 6 puškomitraljeza, 122 puške, 105 šmajsera (automata) i mnogo drugog ratnog materijala. Sopstveni gubici 4 mrtva i 23 ranjena (vidi dok. br. 32, 37 i 84 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 4—1/1, k. 433/1).

[3] Vjerovatno dijelovi 1. gorskog zdruga.

[4] Na tom području bili su tada samo manji dijelovi Posavskog odreda Istočne grupe odreda 10. korpusa NOVJ (Arhiv V.I.I., reg. br. 2—13/5, k. 551 A).

[5] Vidi dok. br. 72 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 4—1, k. 432.

[6] U depeši Štaba 4. korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 16. oktobra o tome piše: »14. ov. mj. Kozaci iz Komareva otišli u pravcu Siska a iz Klobučaka i Novog Sela vratili se nazad u Mošćenicu«. (Arhiv V.I.I., reg. br. 4—4/1, k. 433/1.)

[7] Opširnije o tome vidi dok. br. 88.

Neprijateljske snage zaposjele su cestu Obrovac — Karin sjeverno Benkovca. Opažen je pridolazak nepr. pojačanja.

Nađeno je 11 poginulih partizana dok se cieni da su neprijateljski gubitci mnogo veći.

Sinj:

Noću 11/12. X odbijen je napadaj part. na naše uporište »Visoka« vis 891 (3 km z. j. z. Sinja). Neprijateljski gubitci nisu poznati dok vlastiti iznose 7 ranjenih.

Uporište Hrvace (7 km s. Sinja) obkoljeno je od jačih part. snaga koje povremeno napadaju ovo uporište.[8]

Livno:

Nakon napuštanja Livna part. snage ugrožavaju Aržano i Studence (26 i 33 km j. Livna).[9]

Dubrovnik:

Jake part. snage zauzele su sela Gabrile, Mihanići, Lovorno i Mrcine u području 18 km j. i. Cavtata i vrše pritisak prema obali na Grudu, Čilipe i Cavtat (26, 16 i 8 km. j. i. Dubrovnika).[10]

Jadranska obala:

Otok Pag očišćen od neprijatelja.[11]

Djelat. nepr. zrakopl.:

13. X rano u jutro jedan nepr. zrakoplov bacio je bombe na područje Lapad — Babin Kut kraj Dubrovnika.

Istog dana 4 nepr. zrakoplova bacili su više bombi kraj Trstena (područje Dubrovnika). Štete i žrtava nema.

13. X srušio se 1 nepr. 4-strojni zrakoplov kod Goile (8 km i. s. i. Kutine) i izgorio. Posada je pobjegla.[12]

---

[8] Vidi primjedbu br. 6 uz dok. br. 127.

[9] Livno su oslobodile jedinice 9. divizije 9/10. oktobra. Aržano i Studence ugrožavala je 10. brigada 29. divizije i Mosorski NOP odred (vidi dok. br. 25, 44 i 54).

[10] Navedena mjesta zauzele su jedinice 29. hercegovačke divizije i Primorske operativne grupe vršeći time pritisak na Dubrovnik koji su zauzele u borbama od 16. do 18. oktobra (vidi 47 i 58).

[11] Jedinice 2. pomorskog obalskog sektora (3 čete mornaričke pješadije jačine 220 boraca, odjeljenje za vezu, odjeljenje minera, motorni brodovi »Sv. Ante« i »Neptun«, NB 13, PČ 2, PČ 4, PČ 71) iskrcale su se i vodile borbe na Pagu 8. i 9. oktobra, odakle su se zbog neuspjelog napada vratile u operativnu bazu na otok Ist (opširnije o tome vidi tom VIII, knj. 3, dok. br. 64).

[12] U izvještaju Istočne grupe NOP odreda 10. korpusa NOVJ o tome piše: 13.X. I. bataljon (odnosi se na 1. bataljon Moslavačkog NOP odreda — prim. red.) prilikom spašavanja savezničkih aviona, tj. avijatičara kod s. Šartovca, avion je pao kod kote 171 na rubu šume na

Djelat. vlast. zrakopl.:

13. X oko 1430 sati 4 nepr. lovca napala su želj. ljivom posade u Travniku. Pored toga izvršilo je prienos pošte, ranjenika i vojničkih osoba, te bacalo letake u području Travnik, Zenica i Busovača.

Događaji na želj. prugama:

13. X naše je zrakoplovstvo izvršilo obskrbu strjepostaju Novska i onesposobili 2 stroja.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

(M. P.)

---

zapadnom dijelu a naše su se snage nalazile na položaju u selu Šartovcu i na k. 175. Neprijatelj iz Kutine primijetio je da se spustio avion, pa je pošao u pravcu Šartovca gdje je došlo do borbe. Borba je trajala 2 sata, gdje su spašena 3 savezničkа avijatičara i neprijatelj je bio odbijen uz gubitke 4 mrtva i 2 ranjena. Vlastitih gubitaka nije bilo...« (Arhiv V.I.I., reg. br. 2—13/5, k. 551 A.)

BR. 134

BOJNA RELACIJA ZAPOVJEDNIŠTVA SREDIŠNJE DOČASNIČKE ŠKOLE OD 14. OKTOBRA 1944. MINISTARSTVU ORUŽANIH SNAGA I ZAPOVJEDNIŠTVU 2. ZBOROG PODRUČJA O NAPADIMA JEDINICA NOVJ NA VIROVITICU[1]

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO
SREDIŠNJE DOČASNIČKE[2] ŠKOLE
Zap. Broj 93/taj
14 listopad 1944.
Osijek

Predmet: bojna relacija za borbu u Virovitici.

MINISTARSTVU ORUŽANIH SNAGA — Oper. odjel,
MINISTARSTVU ORUŽANIH SNAGA — Nastav. odjel,
ZAPOVJEDNIČTVU II. ZBORNOG PODRUČJA —
S A S T A V A K.

Temeljno nalogu Minorsa[3] Op. br. 4069/taj. od 22. V. 1944. po završenoj borbi u Virovitici podnaša se bojna relacija.

Razdoblje od 13. — 24. rujna 1944.

Stožer[4] škole, pješačka bojna[5] i dio pomoćne sati[6] upućeni su po pismenoj zapovjedi Polizeigebietsführera[7] iz Osijeka u Viroviticu, sa zadatkom da preuzmu osiguranje grada Virovitice, pruge i ceste Virovitica — Barč od 3. i 9. njemačkog redarstvenog bataljona.

Zapovjed je primljena 11. rujna oko 12.00 sati, a pripreme za pokret završene su do 18.00 sati. Ukrcavanje trebalo je uslijediti iste noći, ali je odgođeno do zore iz željezničkih tehničkih razloga.

Nakon dugog zadržavanja na gornjogradskom kolodvoru u Osijeku preselica[8] je krenula 12. rujna u 15.00 sati pravcem

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 9/1—18, k. 60.
[2] podoficirske
[3] Ministarstvo oružanih snaga
[4] Štab
[5] bataljon
[6] čete
[7] Zapovjednik policijske oblasti
[8] transport

Osijek — Pečuh — Barč i stigla u Barč sa dužim zadržavanjem duž pruge, ali bez incidenata.

Iskrcavanje u Barču usliedilo je 13. rujna o. g. u 09.00 sati. Zbog sigurnosti od napadaja iz zraka i da bi se sprečilo razilaženje pripadnika škole po gradu do popravka pruge Barč — Virovitica odmah se prešlo pješice preko željezničkog mosta, na drugu obalu, gdje su pripadnici škole pod zaklonom rastinja sačekali popravak pruge Barč — Virovitica.

Ukrcavanje je izvršeno na otvorenoj pruzi kod mosta u 14.00 sati i pod zaštitom oklopljenog vlaka, bez važnih događaja preselica je stigla u Viroviticu u 16.00 sati.

Zahtjevu njem. opunomoćenika, da se odmah izkrca dio škole u Lukaču, radi osiguranja pruge Virovitica — Barč, nije se moglo udovoljiti zbog nepoznavanja prilika, koje čekaju u pogledu osiguranja Virovitice kao glavnog zadatka.

14.og rujna preuzeti su postavi[9] i izvršena izmjena njem. posade u Virovitici.

Pri preuzimanju postava i vršenju izmjene jasno se pokazalo, da je nemoguće izmieniti i 9. bojnu na pruzi i cesti Virovitica — Barč, uslied nedovoljnog brojčanog stanja škole. Unatoč tomu je ta bojna bez obzira na neizvršenu izmjenu napustila svoje postave i time željezničku prugu i cestu izložila rušenju od strane partizana.

Na taj način jedina veza Virovitice sa zaleđem prepuštena je partizanima i pokraj nastojanja zapovjedničtva škole da 9. bataljon privremeno ostane na osiguranju pruge i ceste Virovitica — Barč.

Škola nije raspolagala sa krugovalnom postajom[10] odgovarajućeg dometa, niti je imala dovoljno strjeljiva,[11] te je zapovjedničtvo škole zahtjevalo da se krugovalna postaja 3. bataljona i dio strjeljiva ostavi privremeno na razpolaganju školi. Ovaj je zahtjev odbijen od strane njem. zapovjedničtva.

Izmjena i preuzimanje postava izvršeno je od strane njemačkih postrojbi vrlo užurbano i površno, a ukrcavanje ometano je odmetničkom strojničkom[12] vatrom sa obližnjih brda.

Prilikom izmjene tj. posjedanja obranbenih postava odmah se očigledno vidjela nesrazmjera bojne jačine škole i dosadašnje posade, naročito u samotvornom[13] oružju.

Plan postavljenih negaznih mina u samom gradu i pred postavama također nije predan zapovjedničtvu škole, jer za-

---

9 položaji
10 radio-stanicom
11 municije
12 mitraljeskom
13 automatskom

povjednik 3. bataljona nije raspolagao sa ovim planom. Zatraženo je pismeno preko njem. zapovjedničtva, da se dostavi ovaj plan i da se uputi stručnjak, polagač mina, koji se nalazio navodno u Vukovaru. Ovom zahtjevu niukoliko nije udovoljeno, niti je dobiven ma kakav odgovor.

Po završenoj izmjeni zapovjedničtvo škole nastojalo je svim sredstvima u nekoliko mahova pismeno i usmeno dobiti krugovalnu postaju odgovarajućeg dometa, radi izravne veze sa Osijekom, Zagrebom i Koprivnicom.

Vlastitim postajama maloga dometa također se pokušalo uspostaviti vezu sa Barčom, da bi se putem releja održavao spoj sa Osijekom ili Zagrebom, ali se ni u tom nije uspjelo, jer madžarske vojne vlasti nisu dozvolile postavljanje i postojanje ovakve postaje, a njem. vojne vlasti u Barču nisu htjele osigurati postaju u Terezinom Polju.

Učinjen je pokušaj u istu svrhu, upućivanjem jedne postaje u Podr. Slatinu. Poslie jednog dana rada ove postaje, a padom Podr. Slatine[14] odpala je i ova mogućnost održavanja krugovalne veze.

Svi izvještaji, žalbe i zahtjevi morali su se upućivati glasnicima[15] uzetim od povjerljivih mještana, koji dobro poznaju okolinu, te koji su se morali provlačiti noću kroz obruč partizanskih zasjeda.

Veza pomoću zrakoplova bila je posve nedostatna, te zrakoplovi koji su se spustili na Virovitičkom uzletištu nisu uopće dolazili izravno radi potreba zapovjedničtva škole.

Sva nastojanja da se posada pravodobno obskrbi strjeljivom bila su uzaludna. Ministarstvo ni odgovora nije dalo. Bilo je sreće što je oružnički[16] krstareći odjel razpolagao sa zalihom oko 20.000 naboja,[17] koji su preduzeti za posadu.

U ovom razdoblju nije bilo partizanskih napadaja, osim njihove živahne promičbe[18] pomoću koje su pokušavali razoriti borbeni duh posade, što niukoliko nije uspjelo.

Oko 20. rujna došla je jedna ojačana bojna[19] pod zapovjedničtvom ustaškog pukovnika viteza Bobana u Viroviticu. Ovaj pohod imao je više značaj promičbeno-demonstrativni, nego bojni značaj, budući da su partizanski položaji na Bilo-gori, a koji leže u neposrednoj blizini grada, ostali ovim zah-

[14] Jedinice 6. korpusa NOVJ oslobodile su Podravsku Slatinu u borbama 25. i 26. septembra 1944 (vidi tom V, knj. 33, dok. br. 88, 89, 100, 103, 107, 142 i 143).

[15] kuririma

[16] žandarmerijski

[17] metaka

[18] propagande

[19] Vidi primjedbu br. 3 uz dok. br. 42.

vatom nedirnuti. Ovom prilikom ugovoreno je uzpostavljanje jedne jače posade u Špišić Bukovici, radi osiguranja pravca i veze Virovitica — Pitomača — Koprivnica, kako bi u slučaju napadaja na Viroviticu mogla doći pomoć posadi Virovitice. Od ovoga ništa nije ostvareno, radi čega je i pravodobna pomoć izostajala kod svakog napadaja.

Sliedećeg dana ujutro ustaška bojna se povratila, a sa istom upućen je područni častnik škole poručnik Žderić sa 2 dočastnika, radi dopreme strjeljiva izravno iz Zagreba. Ovom prilikom zahtijevano je, pokraj ostaloga, i 500.000 pješačkih naboja.

Od njem. zapovjedničtva kome je škola bila podređena nije dobivena nikada i nikakova pomoć.

Ponovljena je zapovjed, da škola svojim raspoloživim snagama osigura prugu i cestu Virovitica — Barč. Ova zapovjed nije se mogla izvršiti, što je sa obrazloženjem saopćeno njem. zapovjedniku sa zamolbom, da se ponovo postavi jedna njem. bojna kod sela Lukač, radi osiguranja pruge i ceste kako je to prije bilo.

Cielo vrieme u ovom razdoblju upotrebljavano je za radove na pojačanju i proširavanju utvrđenja, razviđanju i razgranjavanju obavještajne službe preko oružničtva, seoske milicije i redarstva.

U ovom razdoblju primjećuje se živo kretanje partizanskih postrojbi, a naročito u brdovitom predjelu južno od grada. Prema dobivenim podacima partizani vrše popravku puteva i mostova u predjelu Suhopolja i sela Vukosavljevice.

Razdoblje od 25. rujna — 4. listopada 1944.

25. rujna —

u 06.30 sati odpočeli su partizani iz 4 topa i težkih bacača iz sela Rezovca tući položaje i sam grad Viroviticu.[20] U toku noći uz ovu vatru usliedio je i noćni napadaj, koji je odbijen.

26. rujna —

partizani tuku cieli dan iz topova i bacača sve položaje, a naročito oko velikog i malog kolodvora.

Ovoga dana spustio se jedan zrakoplov po kojemu je poslat izvještaj o bojnom stanju i zahtjev za bombardovanje iz zraka neprijateljskih položaja:

---

[20] i [21] Demonstrativne napade na Viroviticu vršila je Virovitička brigada od 26. do 29. septembra (vidi dok. br. 10).

Sv. Križ — Sv. Trojstvo. Niti je bombardovanje vršeno, niti je dobijen kakav odgovor.
U toku noći uz topničku i bacačku vatru nadovezalo se nekoliko slabijih napadaja, koji su odbijeni.

27. rujna —

Cieli dan nastavlja se partizanska topnička i bacačka vatra na postave i na grad.
U noći usliedio je jak napadaj Virovitičke i 12. brigade, koji je nakon duže borbe odbijen.[21]
Poslije ove borbe ostalo je svega oko 9.000 pješačkih naboja u pričuvi u svrhu popune.

28. rujna —

Od oružničkog krstarećeg odjela (oružnički satnik Rukavina) dobiveno je 20.000 naboja (ciela njihova zaliha) nije izvršena popuna i 8. sati željezničke bojne 2. Ustaškog prometnog zdruga. Toga dana i dalje partizani tuku grad topovima i bacačima i vrše djelomične napadaje na svim postavima.

29. rujna —

Cieli dan i noć partizani tuku pojačanom topničkom vatrom postave i grad. U toku noći vrše jaki napadaj sa 3 brigade. Nakon duže borbe pred zoru napadaj je odbijen.

30. rujna —

Malo prepucavanje pred cielim frontom bez topovske vatre.
Toga dana našem zrakoplovu predat izvještaj o stanju posade sa podatcima da je strjeljivo na izmaku, da nema ni sa kime veze i da se traži pomoć. Ovaj izvještaj pao je u ruke partizanima,[22] pa je sa prijetećim pismom vraćen zapovjedničtvu škole.

1. listopada —

Partizani znajući težko stanje u posadi u pogledu strjeljiva i veze udvostručuju svoje napore za izcrpljenje posade. Ove noći upućeni su glasnici kao jedino sredstvo veze, i to: 4 glasnika sa istim izvješćem u Pitomaču, a jedan sa pratnjom jačine

---

[22] Iz pisma Štaba 6. korpusa NOVJ štabovima 12. i 40. divizije vidi se da je izvještaj o stanju neprijateljske posade u Virovitici, zaplijenjen u avionu, koji se na putu od Virovitice za Zagreb prisilno spustio kod Grubišnog Polja 28. septembra 1944 (vidi dok. br. 3).

1 častnik i 40 tečajaca za Barč sa zahtjevima za dotur strjeljiva i pojačanje, jer su primijećena grupiranja jačih partizanskih snaga oko Virovitice, a neprijatelju bilo je točno poznato bojno stanje posade Virovitica.[23]

2. listopada —

Odbijeni su noćni napadaji, čija je svrha bila natjerati posadu na trošenje strjeljiva.

3. listopada —

Poslie podne probila se jedna bojna pukovnika Bobana do Virovitice, predala posadi 80.000 pješačkih naboja, te ne ostavljajući nikakvog pojačanja odmah se pod jakom borbom izvukla i vratila.[24]

Istom prilikom donieta je jedna krugovalna postaja talijanskog poriekla, no bez osoblja, koje bi trebalo uputiti u rad na ovoj postaji i bez ikakvog uputa. Akumulatori postaje bili su podpuno prazni i za njihovo punjenje trebalo je daljnja 24 sata. Uslied ovoga ova je postaja uobće ostala neupotrebljena.

4. listopada —

U 3.30 sati partizani odpočeli su odsudni napadaj za zauzeće Virovitice.[25] Odmah u početku napadaja povukla se je posada postava konjanička vojarna na glavnu odbranbenu crtu. Odmah je usliedio snažan pritisak sa svih strana na sve dielove postava, izražen u vrlo snažnoj vatri samotvornog oružja, naročito prema južnom dielu postava. U svanuće partizanski napadaj poduprt je i jakom i sada već dobro usmjerenom vatrom iz 9 topova, nekoliko težkih bacača i većeg broja malih bacača. Opaža se sve veće ulaženje raznovrstnog samotvornog oružja u borbu.

Oko 8.00 sati ujutro počela je popuštati odbrana naših postava oko Štrosmajerove ulice uslied na-

---

[23] Pripremajući se za napad na Viroviticu Štab 6. korpusa NOVJ koncentrisao je oko grada slijedeće jedinice: 12. diviziju (4 brigade), 40. diviziju (3 brigade), Podravski NOP odred, dijelove Diverzantskog odreda (2 čete) i dijelove Artiljerijskog diviziona korpusa (vidi dok. br. 2, 22 i 42).

[24] Opširnije o tome vidi dok. br. 26.

[25] i [26] Napad su izveli dijelovi 12. divizije (vidi dok. br. 22).

nietih gubitaka i u zrak bačenog bunkera. Upućena pojačanja iz obće pričuve povratila su izgubljene položaje.

Oko 8.30 sati popustio je dio položaja oko uzletišta i Zrinskoga ulice. Na brzu ruku prikupljena pričuva ubačena je u taj prostor, te je uspjela zadržati daljnje neprijateljsko nadiranje u tom pravcu.

Oko 10.00 sati pokolebala se obrana naših postava u i oko Rusanove ulice. Snage prikupljene sa manje zauzetih postava prebačene su na ovaj dio, te se i tu uspjelo zadržati postav.

Vatreni pritisak od strane partizana sve je jači, a njegovi sitni dielovi uspjevaju se provući kroz dvorišta i vrtove i ugrožavaju zaleđe obrane pucanjem u leđa. Naročito se osjeća jak pritisak sa pravca sela Špišić Bukovica i Petrovca, na kom pravcu se vide kolone u pokretu ka Virovitici.

Uslied nestašice strjeljiva odpočinje vraćanje pojedinaca i grupica naše momčadi sa postava i prikupljanje u dvorcu. Situacija se uglavnom održava još vlastitom jakom izravnom topovskom vatrom sa najmanjih daljina.

Neprijateljska topnička i bacačka vatra pokidala je žičane veze. Obćenje sa dielovima postava u glavnom moguće je još samo putem glasnika. U 10.30 sati izdata je zapovjed za zaposjedanje bunkera druge obranbene linije. Vatra naših samotvornih oružja sve je slabija, jer je strjeljivo na izmaku. Pričuva je podpuno utrošena, a položaj se održava podhranjivanjem, koje se vrši prebacivanjem posade s jednog diela postava na drugi. Naoružani građani napuštaju postave i počinju se sakrivati po podrumima i štagljevima. Središte obrane je pod jakom topovskom vatrom sa mnogobrojnim punim pogodcima, pa i sam dvorac. Partizanski napadaj se postepeno sve više pojačava, sada naročito sa sjevera. Sve zalihe strjeljiva za samotvorna oružja i puške su utrošene, a ono što je ostalo, naročito od strjeljiva za Mannlicher puške, izdato je na ruke radi izvršenja proboja. Pomoć iz vana ni sa koje strane nije osmotrena, niti se osjeća.

U 11.30 sati izdata je zapovjed za prikupljanje svih obrambenih snaga na crtu veliki kolodvor

— nasipi željezničke pruge, radi izvršenja proboja pravcem Virovitica — Donji Miholjac.

Pod zaštitom paljbe iz svih težkih oružja izvedena je posada na određenu crtu, u sliedećem razporedu: na desnom krilu 8. sat II. ustaškog prometnog zdruga, u sredini pripadnici škole, ustaški i državni dužnostnici, pripadnici raznih ustaških postrojbi, a na lievom krilu razni naoružani pripadnici obrane Virovitice (oružnici, redarstvo i milicija). Veći dio naoružanog građanstva razišao se po gradu i nije izašao na crtu probijanja.

Sva težka oružja zbog nemogućnosti nošenja pri proboju predhodno su podpuno onesposobljena. Proboj je izvršen u 12.00 sati iznenadno za neprijatelja tako da u početku nije bilo nikakvog ometanja. Tek kasnije pri prolazu drugog pojasa u visini sela Brezik probijajući dielovi došli su pod jaku pješačku vatru, a malo zatim pod topovsku vatru. I ovaj je pojas probijen nakon kratkog odpora. Po pristizanju probijajućih dielova kod Lukačkog Dugog Sela oko 16.00 sati začelni dio protivno zapovjedi i na svoju ruku odvojio se i krenuo prema Barču, gdje su ponovno naišli na zasjede i imali nepotrebne gubitke. Ovi dielovi po pristizanju u Barč prihvaćeni su od tamošnjih dielova njem. oružanih snaga i prevezeni u Osijek. Skupina, koja je probijala prema Donjem Miholjcu, stigla je do Drave, a potom uz ovu do rieke Karašice, čija je onostrana obala gusto posjednuta utvrđenim partizanskim snagama. Po saznanju ovoga, ova skupina se je pomoću mlinova na vodi i čamaca prebacila na madžarski teritorij kod sela Starin, odakle je dalje od strane Madžara prebacivana u Donji Miholjac. Iz sela Kemeš upućeni su u bolnicu u Pečuh 8 težko ranjenih. Po pristizanju u Donji Miholjac ova skupina prevezena je vlakom 7. listopada u Osijek, gdje je stigla istoga dana u 18.00 sati.

U izvršenju proboja, u početku učestovovalo je oko 800 — 1000 ljudi u prvom napadnom valu, koji je ostao uskupan od Lukačkog Dugog Sela. Od Lukačkog Dugog Sela odvojila se skupina od oko 200 ljudi sa oko 5 častnika i krenula prema Barču, a od glavne skupine uzput se razišlo i krenulo posebnim pravcima na svoju ruku više

manjih skupina, tako da je u Osijek stiglo oko 400 ljudi pripadnika posade Virovitica i ustaških i državnih dužnostnika.
Postoji vjerojatnoća, da se jedan dio nastojao probiti ka Pitomači.
Po naknadnom saznanju poznato je, da je jedan dio oko 200 ljudi sa 3 — 4 častnika, mimo zapovjedi za probijanje i na svoju ruku, ostao u dvorcu, vjerojatno računajući na pravodobnu pomoć iz vana. Ta se skupina nakon 24 satne borbe uslied podpunog nestanka strjeljiva predala partizanima.[26]

Gubitci.

Gubitci u ljudstvu, tvorivu u stoci vide se iz priloga.[27]

Protivnički gubitci brojno nisu poznati, ali su znatni, što se dalo zaključiti iz osmotrenih kola, koja su u dugom nizu odvozila za vrieme borbe mrtve i ranjene ka Špišić Bukovici i ciglani kod sela Petrovca.[28]

Sudjelovanje protivničkih četa.

Točno je utvrđeno, da su u napadaju na Viroviticu izravno u napadaju i u zatvaranju dva zaprečna obruča sudjelovali:
ojačani VI. korpus, i to:
12., 15., 16., 17., 21., 23., Virovitička, Moslavačka brigada, Bilogorski odred i konjanički divizion.[29]

Stanje protivničkih četa.

Sudjelujuće partizanske snage vrlo su dobro naoružane, naročito sa samotvornim oružjem, težkim i lakim i bacačima,

---

[27] Vidi dok. br. 135.

[28] O gubicima jedinica 6. korpusa NOVJ u napadu na Viroviticu vidi dok. br. 22, 42.

[29] Petnaesta i 23. brigada nisu bile nikada u sastavu 6. korpusa niti su ga ojačavale. 16. brigada formirana je krajem decembra 1942. godine kao 2. brigada 4 (kasnije 12) divizije. 1943. godine ona je dobila naziv Omladinska brigada »Jože Vlahović«. U drugoj polovini jula 1944. ušla je u sastav novoformirane 40. divizije. 17. i 21. brigada formirane su u Slavoniji. Međutim, u oktobru 1944. one su se u sastavu 28. divizije borile u Srbiji. Moslavačke brigade vodile su tada borbe kod Kloštra. U izvještajima 12. i 40. divizije kao i iz zapovijesti Štaba 6. korpusa ne vidi se da su u napadu učestvovali Bilogorski NOP odred i Konjički divizion (vidi dok. br. 2, 22 i 42 u ovoj knjizi, tom V, knj. 16, dok. br. 107, tom V, knj. 28, dok. br. 57, Arhiv V.I.I., reg. br. 22—1/2, k. 1124 i »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945« knj. 2, str. 312).

te raspolažu sa velikom količinom strjeljiva. Probijajući dielovi naišli su na dva kruga brzoglasnih žica njem. poriekla, što se naslućuje po boji izolatora, a naišlo se i na višežilni sprovodnik.

Utrošak strjeljiva

Utrošak strjeljiva vidi se iz priloga, a kakova je bila popuna strjeljiva vidi se iz prednjeg izlaganja.

Primjedbe.

Virovitica je morala biti napuštena nakon najteže borbe, pošto je iscrpljeno strjeljivo i ostalo se bez izgleda na ma kakvu pravodobnu pomoć iz vana.

Suradnje sa zrakoplovstvom uobće nije bilo.

Izkustva.

1.) Ne ostavljati posadu bez osigurane prometne veze sa zaleđem.

2.) Svakoj jačoj posadi dodjeliti krugovalnu postaju odgovarajućeg dometa.

3.) Od strane vojne uprave mora se voditi veća briga o pravodobnom popunjavanju strjeljivom.

4.) Unapried odrediti način, snagu i sredstva, koja će priteći u pomoć napadnutoj posadi.

5.) Na ugroženom prostoru treba uvijek imati pokretljivu snagu ne vezanu za posadu, koja krstarenjem neće dozvoljavati prikupljanje partizana i izvršenje njihovih priprema za napadaj na usamljene posade, te uopće sprječavati neprijateljsko nesmetano prikupljanje, bavljenje i organiziranje na jednom mjestu.

6.) Jačina posade mora biti u razmjeru sa veličinom mjesta i stupnjem ugroženosti kraja.

7.) Bolje je slabe postave, kojima se ne može priteći pravodobno u pomoć, pravodobno povući, a ne dozvoljavati da se izkrvare, a stanovništvo nakon toga izlaže teroru partizana.

8.) Obranbene crte povučene kroz grad su vrlo slabe i težko se brane, te su sklone brzom padu, zbog ledne vatre, što je naročito slučaj, kad je mjesto stanovništva nepouzdano.

9.) Veću pažnju treba obratiti na blizka borbena sredstva, naročito na ručna samotvorna oružja.

10) Da bi se mnogi nedostaci odmah odklonili, te da bi mjerodavni imali pravu sliku stanja pojedinih posada i njihovih potreba, da bi se uvjerili o mogućnosti rada, života i borbe,

neophodno je potrebno, da izaslanici iz operativnog odjela Minorsa obilaze ovakove posade, te da izravno mjerodavnima predoče sve ono što je u probitcima, kako obće stvari, tako i same posade koja je u pitanju

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

ZAPOVJEDNIK, PUKOVNIK
(Begić)
Begić

BR. 135

PREGLED ZAPOVJEDNIŠTVA DOČASNIČKE SREDIŠNJE ŠKOLE OD 14. LISTOPADA 1944. O GUBICIMA U LJUDSTVU I RATNOM MATERIJALU PRILIKOM BORBI U VIROVITICI[1]

PREG

gubitaka u ljudstvu, konjima, oružju i tvorivu Pješačke bojne[2] Središnje

	Naziv	Častnici[6]			Dočasnici			Momčadi	Dočast. pripravnici			Sveučilištarci	Konja	Kola
		Djelatnih[7]	Pričuvnih[8]	Ukupno	Djelatnih	Pričuvnih	Ukupno		Dobrovoljno prema natječaju	I. pješ. četni dočast. tečaj	Ukupno			
1	Brojno stanje prie borbi	23	10	33	45	10	55	112	165	306	471	4	60	9
2	Mrtvih	2	1	3				4	11	7	18			
	Ranjenih, u bolnici u Pečuhu i Osieku	1		1	1		1	1		22	22			
	Ranjenih nestalih					1	1	2	8	8	16			
	Nestalih	10	7	17	36	6	42	98	109	136	245	4	60	9
3	Ostalo poslie borbi	10	2	12	8	3	11	7	37	133	170	—	—	—

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO
SREDIŠNJE DOČASNIČKE ŠKOLE ORS-a
Broj 93 taj.
U Osijeku, dne 14. X 1944.

---

[1] Original (pisan mastilom) u Arhivu V.I.I., reg. br. 9/1—32, k. 60.
[2] bataljona
[3] podoficirske
[4] Oružanih snaga
[5] Napad na Viroviticu izvele su jedinice 12. divizije 6. korpusa NOVJ 4. oktobra 1944 (opširnije o tome vidi dok. br. 2, 3, 22, 33 i 42.
[6] oficiri

L E D

dočasničke[3] škole ORS-a,[4] poslie odbranbenih borbi za Viroviticu[5]

Pušaka	Strojopušaka	Strojnica 7/9 m/m	Strojnica 8 m/m	Strojosamokresa	Samokresa	Topovi 65 m/m	Topovi 37 m/m	Bacača 81 m/m	Bacača malih	Protivkolnih pušaka	Kruğoval. postaja[9]			Brzo-glasa[10]		Brzoglasnih žica u km[12]	Kuhinja		Kotura	Pisaćih strojeva	Svjetlojavi sa dinamom	
											Godevac	Signal B 49/V	ER 40	Središnjica[11]	Poljskih		Gorskih	Poljskih				
781	24	8	2	42	56	4	4	2	5	4	2	1	4	1	14	23	17	1	24	2	4	
642	17	8	2	38	49	4	4	2	5	4	2	—	4	1	14	23	17	1	24	2	4	
139	7	—	—	4	7	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	

Opazka: Vrsta pušaka prie borbi

123 kom. pušaka Mauser M. 7,9 m/m
658 kom. pušaka Manliher M. 8 m/m

Vrsta pušaka poslie borbi

105 kom. pušaka Mauser M. 7,9 m/m
34 kom. pušaka Manliher M. 8 m/m

Polovina od pokazanog broja nestalog ljudstva može se računati poginulim. —

Zapovjednik — pukovnik
(Begić)
Begić

---

[7] aktivnih
[8] rezervnih
[9] radio-stanica
[10] telefona
[11] telefonskih centrala
[12] telefonskog kabla

BR. 136

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 15. OKTOBRA 1944. O NAPADU JEDINICA NOVJ NA NOVI MAROF, KOPRIVNICU I ARŽANO, I O BORBAMA KOD SAMOBORA U GORSKOM KOTARU I NA KOMUNIKACIJI KARIN — OBROVAC

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 289/44
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
15. X 1944 god.

I OBĆI PREGLED:

Odbijeni su svi napadaji na Koprivnicu.
Podhvat u Gorskom Kotaru odvija se uspješno.
Na Majevici pl. dostignuto je rudarsko područje 12 k. s. Tuzle.

II PODRUČJA:

Samobor:

Kod s. Klake (5,5 km j. Samobora) protjerana je manja skupina partizana uz 8 poginulih i više ranjenih partizana.

Novi Mafor:

Noću 13/14. X odbijen je napadaj jače skupine part. na Novi Marof. Ista skupina partizana napala je i zauzela slabo uporište Tonimir (8 km s. s. i. Novog Marofa) i presjekla cestu Varaždin — Varaždinske Toplice.[1]

Koprivnica:

Jake part. snage napale su noću 13/14. X Koprivnicu uz podporu topničtva. Nakon 3 satne borbe napadaj je odbijen.

14. X odbijen je drugi napadaj part. na grad, koji je tokom cieloga dana stajao pod neprijateljskom topničkom vatrom.[2]

---

[1] Ustaško uporište Tonimir napao je 4. bataljon Zagorske brigade. Ubijeno je 11 i ranjeno 12 ustaša. Sopstveni gubici: 2 poginula i 18 ranjenih. Na Novi Marof vršen je demonstrativni napad (Arhiv V.I.I., reg. br. 2—4/5, k. 551/A).

[2] Opširnije o borbama za Koprivnicu od 14. do 16. oktobra vidi dok. br. 40, 45, 51, 57, 59, 62 i 89.

Ogulin:

Uspješno se nastavlja podhvat u Gorskom Kotaru unatoč jakog neprijateljskog odpora.[3]

Benkovac:

Završen je podhvat u području Benkovca.
U borbama prigodom čišćenja zemljišta oko ceste Karin — Obrovac neprijatelj je protjeran uz 23 poginula i 10 zarobljenih partizana.[4]

Livno:

Nastavlja se okupljanje jakih nepr. snaga u području Tomislav Grad — Aržano (21 km j. i. i 26 km j. Livna).[5]

Noću 12/13. X odbijen je jači nepr. napadaj na Aržano.[6]

...

Jadranska obala:

Nastavlja se neprijateljska topnička vatra sa o. Brača na obalnu cestu kod Omiša.[7]

Djelat. nepr. zrakopl.:

13. X devet nepr. zrakoplova bacilo je oko 30 bombi na brodogradilište i područje Meja u Splitu. U drugom naletu poslie podne ponovno je bombardirano brodogradilište. Štete su male. Žrtava nema.

Noću 11/12. X nekoliko nepr. zrakoplova bacili su 2 km s. z. Popovače 3 bacača »Džon Bul« sa strjeljivom, koji su pali u naše ruke.

12. X kod Komarice kraj Dervente 4 nepr. zrakoplova zapalili su vlak. Izgorilo je 6 vagona s benzinom i postajna zgrada. Poginuo je 1 vojnik.

13. X nepr. lovci bacili su bombe na Mostar. Učinak nije poznat.

---

[3] Vidi dok. br. 74, 137, 138, 140, 141, 142 i 143 i 145.

[4] Vidi dok. br. 88.

[5] Na području Tomislavgrada (Duvno) prikupljale su se jedinice 9. dalmatinske divizije. One su 14. oktobra napale grad ali ga nisu uspjele zauzeti (opširnije o tome vidi dok. br. 66, 140 141 i 142 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 56—2, k. 842 A).

[6] Neprijateljsku posadu u Aržanu napale su jedinice 10. brigade 20. dalmatinske divizije i Mosorski NOP odred (vidi dok. br. 44 140, 141 i 142 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 1—2, k. 1030).

[7] Vidi dok. br. 129.

Općenito:

13. X napali su partizani kod Slanog kraj Dubrovnika samovozni povoz i opljačkali samovoz obalnog zapovjedništva Dubrovnik.

Prigodom borbi kod Sv. Klare, 13/14. X kada je odbijen napadaj na uporište, vlastiti gubici iznose oko 10 poginulih, 15 ranjenih i 14 nestalih (spoj dnevno izvješće Br. 288/44).[8]

Događaji na želj. prugama:

Noću 13/14. X prilikom napadaja na želj. postaju Sv. Klara partizani su opljačkali i 1 teretni vlak između ž. p. Sv. Klara i Zagreb te minama oštetili prugu na 47 mjesta.[9]

14. X u 0030 sati na pruzi Zagreb — Karlovac između ž. p. Remetinec i Hrv. Leskovac minama je oštećena želj. pruga na 24 mjesta. Istovremeno odbijen je napadaj na ž. p. Hrv. Leskovac.[10]

14. X popravljena je pruga Zagreb — Dobova između ž. p. Sutla i Brückel.

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik Operativno odjela
(M. P.) glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

---

[8] Vidi dok. br. 32, 37, 84 i 133.

[9] U izvještaju 4. korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 14. oktobra 1944. o tome, pored ostalog, piše: »... Uništeno je: zapaljeno 150 vagona cisterni sa sirovom naftom i 10 vagona žita...« Sadejstvujući jedinicama 34. divizije koje su napadale Svetu Klaru i Malu Mlaku, dijelovi 2. diverzantskog odreda razrušili su 13. oktobra prugu Zagreb — Sisak između Svete Klare i Savskog mosta na 70 mjesta, između Svete Klare i Odre na 60 i između Velike Gorice i Odre na 56 mjesta (Arhiv V.I.I., reg. br. 4—2/1, k. 433/1).

[10] Diverziju je izvela Karlovačka brigada u sadejstvu sa dijelovima 2. diverzantskog NOP odreda (Arhiv V.I.I., reg. br. 2—4, k. 121).

BR. 137

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 16. OKTOBRA 1944. O NAPADU NOVJ NA KOPRIVNICU, GRUDU, STON, O BORBAMA KOD SUNJE, KOSTAJNICE, OBROVCA, SINJA, MAKARSKE, U GORSKOM KOTARU I O GUBICIMA USTAŠA U PODRAVSKOJ SLATINI[1]

16. X 1944 godine

I OBĆI PREGLED:

Odbijeni žestoki napadaji na Koprivnicu i uporište Hrvace (kod Sinja).

Uspješno je završen podhvat na području Sunja — Kostajnica.

Odbijen napadaj na Hrv. Mitrovicu i Grudu (kod Dubrovnika).

Manji napadaji nepr. zrakoplovstva.

II PODRUČJA:

. . .

Koprivnica:

Tokom čitavog dana 14. X neprijatelj je jakim snagama napadao Koprivnicu s namjerom pod svaku cienu zauzeti grad. Noću 14/15. X borba je dosegla vrhunac. Napadaji su odbijeni uz ogromne gubitke po neprijatelja. I u toku 15. X odbijeni su svi napadaji neprijatelja.

Podhvat odterećenja Koprivnice pod vodstvom generala Peričića odpočeo je 15. X u 1500 sati.[2]

Sunja—Kostajnica:

Završen je podhvat u području s. z. Sunje i Kostajnice. Podhvatne postrojbe pročistile su područje s. z. Kostajnice do s. Komarevo (12 km s. z. Sunje). Neprijateljski gubitci 11. X iznose 20 poginulih i veći broj ranjenih. Vlastiti gubici: 5 domobrana, 1 njemački častnik i 1 njemački dočastnik ranjeni.[3]

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 16/1—1, k. 43.

[2] O borbama za Koprivnicu od 14. do 16. oktobra 1944. vidi dok. br. 40, 45, 51, 52, 57, 59, 62 i 89.

[3] Vidi dok. br. 76.

Ogulin:

Podhvat protiv neprijatelja u Gorskom Kotaru uspješno se nastavlja.[4]

Benkovac:

Podhvatna skupina iz Karina dostigla je Obrovac. Porušena je cesta i most s. z. Karina nakon što su napuštena tamošnja uporišta.[5]

Sinj:

Tokom 14. i noću 14/15. X posada uporišta Hrvace (6 km s. Sinja) vodila je manje borbe s partizanima i odbila sve napadaje.[6]

Dubrovnik:

Odbijeni su nepr. napadaji na Grudu (26 km j. i. Dubrovnika).[7]

Jadranska obala:

Nastavlja se dvoboj obalnog topničtva s neprijateljskim bitnicama na o. Braču.[8]

Započeo je podhvat čišćenja u području 2 km i. j. i. Makarske. Neprijatelj je odbačen prema s. z. i zapadu.

Nastavlja se neprijateljska topnička i bacačka vatra za smetanje s poluotoka Pelješca na područje Stona.[9]

Djelat. nepr. zrakopl.:

14. X oko 1530 sati 4 nepr. lovca napala su iznad Sljemena 1 njemački prievozni zrakoplov koji je bio u pratnji 4 školska zrakoplova. Oborena su 2 školska zrakoplova, od kojih je jedan pao kod Marije Bistrice, a drugi na Ivanšćici. Istovremeno bacili su 2 bombe kod Hrašćina-Trgovišće.

Općenito:

Naknadno se doznaje da gubitci posade u Podr. Slatini (5. sat V bojne i XV bojne II ust. staj. zdruga) iznose: zastavnik S. Lang, 11 dočasnika i 32 vojničara poginuli,

---

[4] Vidi dok. br. 74, 133, 136, 138, 140 i 142.

[5] Jedinice 19. dalmatinske divizije pristupile su blokadi Karina 9. oktobra 1944. Borbe oko Karina vođene su do 12/13. X, kada je neprijatelj uspio probiti blokadu i povući se u Obrovac. Po oslobođenju Karina 19. divizija blokirala je Obrovac i započela borbu za njegovo oslobođenje (vidi dok. br. 88).

[6] O borbama jedinica 20. divizije za Hrvace vidi dok. br. 81.

[7] Vidi operacijski dnevnik 29. hercegovačke divizije u Arhivu V.I.I., reg. br. 7—8, k. 1143 A.

[8] Vidi dok. br. 122 i 129.

[9] Jedanaesta brigada 26. divizije napala je Ston 16/17. oktobra (opširnije o tome vidi dok. br. 41, 49, 77, 140, 141, 142 i 143).

a zastavnik Ivan Šarac, 9 dočasnika i 29 vojničara ranjeni. Nestalo je 264 vojničara i 25 dočasnika.[10]

Osobitosti:

Prema izvješću II ustaškog stajaćeg zdruga njemačko redarstvo zapalilo je s. Pavlovci (5 km s. Rume) za odmazdu zbog neprestanih napadaja partizana na želj. prugu Ruma — Vrdnik kod tog sela.

Prema istom izvješću Niemci su na Viencu na Fruškoj Gori minama razorili sve uređaje za obranu, koje [su] posljednje 3 godine u najvećoj tajnosti izrađivali.

2. doknadni zdrug javlja da se zapovjednik Srbije prebacio preko r. Save u Surčin. Niemci su porušili želj. most Zemun — Beograd, dok je kolski most još čitav.

Prema izvješću I zbor. područja mađarske vojničke oblasti odniele su svu vojničku pismohranu iz sela Martinec, Strigovo, Preseka i Mihorelec u Međumurju, a posadama tih sela ostavili su hranu samo za 14 dana.

12. X ubijen je 1 njemački častnik i 1 dočastnik kod s. Obodišće kraj Novoselec Križa. Ubojica je uhvaćen i odveden u Ivanić Grad.

Prilikom napada na jednu našu preselicu kod Nebljusa poginula su 2 domobrana, a 10 ih je ranjeno.

...

Partizani su prekinuli električni vod kod Vojakovca kraj Križevca.

Događaji na želj. prugama:

Noću 14/15. X izvršili su partizani vatreni prepad na vlak kod Paklenice (4 km j. i. Novske).

15. X u 2250 sati na pruzi Brod — Vinkovci između ž. p. Garčin — Andrijevci naletio je na minu brzi vlak. Mina se rasprsnula i oštetila želj. prugu. Izkliznula su službena kola, a jedna kola su razmrskana. Poginula su 3 putnika a 3 su ranjena.[11]

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

---

[10] Jedinice 6. korpusa NOVJ nanijele su ustašama ove gubitke prilikom borbi za Podravsku Slatinu i Čađavicu od 25. do 27. oktobra 1944 (vidi dok. br. 110 i 124 u ovoj knjizi i tom V, knj. 33, dok. br. 88, 89, 100 i 103.)

[11] Diverziju su izveli dijelovi 1. diverzantskog odreda.

BR. 138

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 17. OKTOBRA 1944. O NAPADU JEDINICA NOVJ NA KOPRIVNICU, ŽAŽINU, VARAŽDINSKE TOPLICE, RAVNO I O BORBAMA KOD NOVSKE, ŠIROKE KULE I SPLITA

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 291/44
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
17. X 1944 god.

I OBĆI PREGLED:

Odbijeni žestoki napadaji na Koprivnicu, te uporišta kod Široke Kule (u Lici) i uporište Žažinu (kod Siska).

Varaždinske Toplice izpražnjene.

Uspješno se nastavlja podhvat u Gor. Kotaru.

Pojačava se nepr. snaga kod Splita.

Napadaj nepr. zrakoplovstva na izt. dio grada Zagreba i Splita.

II PODRUČJA:

Novska:

15. X protjerana je manja skupina partizana[1] s područja Voćarice (5 km j. i. Novske). Neprijateljski gubitci nisu ustanovljeni. Vlastiti gubitci: 2 domobrana poginula i 1 ranjen.

Koprivnica:

U toku 14. X neprijatelj je pri uzaludnom napadaju na Koprivnicu imao oko 600 mrtvih i ranjenih.

15. X pri ponovnom napadaju, kojeg je izvršio uz podporu oklopnih kola, neprijatelj je prodro u grad. Nakon žestokih uličnih borbi protuudarom izbačen je iz grada uz težke gubitke.

Pronađeno je 124 mrtva partizana, dok se cieni da ih je poginulo 350. Zaplienjeno je mnogo ratnog tvoriva. Vlastiti gubitci: 1 častnik i 42 vojničara poginula i 83 vojničara ranjena.

---

[1] Vjerovatno dijelovi Istočne grupe NOP odreda 6. korpusa NOVJ.

U toku je podhvat za odterećenje Koprivnice.

16. X neprijateljski pritisak je oslabio. Jedna naša borbena skupina sa sjevera probila se u grad i obskrbila posadu.[2]

Sunja—Kostajnica:

Opaženo je približavanje jačih nepr. skupina s područja zapadno Sunje i Kostajnice k cesti i želj. pruzi.[3]

Sisak:

Odbijen je neprijateljski napadaj na uporište Žažina (9 km z. s. z. Siska). Neprijateljski gubitci: 5 poginulih, 30 ranjenih i 1 zarobljen. Plien: 1 nepr. oklopna kola, koja su naišla na naše mine, zatim 2 strojosamokresa te više pušaka i strjeljiva.[4]

Varaždin:

Noću 15/16. X jake nepr. snage napadale su i ušle u Varaždinske Toplice (13 km j. i. Varaždina) nakon što se slaba posada povukla u Varaždin.[5]

...

Ogulin:

Uspješno se nastavlja podhvat u području s. z. Ogulina. Borbene skupine iz Delnica i Brod Moravica (12 km s. z. i 20 km s. i. Mrkopalj) protjerale su jače nepr. skupine te dostigle Brod n/K (15 km s. Mrkopalj) i Kuželj (18 km s. s. z. Mrkopalj).[6]

Gospić:

Odbijeni su nepr. napadaji na naše postrojbe u području Široke Kule (12 km s. i. Gospića) uz 23 poginula

---

[2] Opširnije o borbama za Koprivnicu od 14. do 16. oktobra 1944. vidi dok. br. 40, 45, 51, 52, 57, 59, 62 i 89.

[3] U depeši Štaba 4. korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 16. oktobra 1944. o tome piše: »Danas 16 ov. mj. II. brigada VII. divizije bila je u zasjedi na komunikaciji Sunja — Kostajnica. Došlo je do borbe sa neprijateljem koji je išao od Sunje. Zapaljena su 2 kamiona. Ubijeno je 15 ustaša i više ranjeno. Zaplijenjen je 1 šarac, 1 puškomitraljez i nekoliko pušaka. Neprijatelj je natjeran u polazne baze«. (Arhiv V.I.I., reg. br. 4—4/1, k. 433/1.)

[4] Napad na Žažinu izveli su dijelovi 1. brigade 8. divizije ojačani sa dva topa 47 mm i vodom tenkova (2 tenka) 14/15. oktobra 1944 (opširnije o tome vidi dok. br. 35, 36 i 53).

[5] Napad na Varaždinske Toplice izvele su jedinice Zagorske brigade. Uporište su branile dvije satnije (čete) PTS. Ubijena 2 i zarobljena 2 neprijateljska vojnika. Zaplijenjeno: 1 šarac, 20 pušaka i 156 mina za teški bacač (Arhiv V.I.I., reg. br. 2—5/5, k. 551/A).

[6] Opširnije o tome vidi dok. br. 74.

partizana i više ranjenih. Vlastiti gubitci: 12 ustaša poginulo i 22 ranjena.[7]

...

Metković:

15. X neprijatelj je napao Ravno (32 km j. i. Metkovića). Željeznički službenici povukli su se u Hutovo. Pojedinosti još nisu poznate.

...

Jadranska obala:

Noću 14/15. X odbijen je pokušaj izkrcavanja slabijih nepr. snaga na području 11 km i. j. i. Splita. Nađeno je 12 poginulih neprijateljskih vojnika i zaplienjena 1 strojopuška i više pušaka.

Djelat. nepr. zrakopl.:

13. X nepr. zrakoplovi vršili su obskrbu partizana na Kalniku.

13. X posada Belaja kod Karlovca oštetila je 1 nepr. zrakoplov, koji se srušio kod Krnjaka kraj Karlovca.

Jedan nepr. lovac oboren je kod Komareva kraj Petrinje, a drugi je oboren strojničkom vatrom te je pao na partizansko područje.[8]

15. X nepr. zrakoplovi napali su u 2 navrata brodogradilište kod Splita bacivši 35 bombi. Pogođen je i 1 pomoćni brod. Veći dio bombi pao je u more. Žrtava nema.

16 X oko 2100 sati neprijateljski zrakoplovi napali su iztočno predgrađe Zagreba. Ima štete i žrtava.

16. X kod Krapine izkočila su 3 padobranca iz oštećenog neprijateljskog zrakoplova.

Istog dana 4 nepr. zrakoplova napala su želj. prugu kod Karlovca.

16. X tri nepr. lovca napala su želj. postaju Novska i oštetili jedan stroj.

Djelat. vlast. zrakopl.:

16. X naše je zrakoplovstvo napalo part. postave kod Koprivnice i na putu Koprivnica — Ludbreg strojničkom

---

[7] Jedinice 35. divizije napale su 14. oktobra u Širokoj Kuli 31. i 32. ustašku bojnu i nanijele im znatne gubitke. 16. oktobra neprijatelj je napustio Široku Kulu i povukao se u Perušić i Lički Osik (vidi Arhiv V.I.I., reg. br. 1/11, k. 1234 i 8—2, k. 119/1).

[8] Štab 4. korpusa javio je o tome depešom od 16. oktobra Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske: »Kod Otoke 15 ov. mj. pao je jedan američki avion. Jedinice 1. Muslimanske brigade pod borbom uspjele su spasiti 10 članova posade i 6 puškomitraljeza« (Arhiv V.I.I., reg. br. 4—4/1, k. 433/1).

vatrom. Zatim je izvršilo obskrbu strjeljivom posade u Koprivnici, te prievoz žurne pošte i vojničkih osoba.

Općenito:

12. X partizani su izpalili 8 bacačkih granata na Filipović vojarnu u Bjelovaru. Ranjeno je 5 osoba.

14. X napadnut je od partizana parobrod »Zagreb« na Dunavu između Banoštra i Suseka, te se nasukao na mađarskoj strani. Posada je napustila brod. Ima ranjenih.

Događaji na želj. prugama:

Doznaje se da je 11. X na pruzi Gabela — Metković teretni vlak naletio na minu. Stroj i 3 kola su izkočila. Žrtava nema.

16. X u 1400 sati na pruzi Zagreb — Dugo Selo između ž. p. Dugo Selo i Sesvete naletio je na minu putnički vlak. Izkočio je stroj.[9]

15. X u 2300 sati na pruzi Brod — Sarajevo između ž. p. Kakanj i Modrinje naletio je na minu oklopni vlak. Izkočila su 1 kola.

Noću 15/16. X između istih postaja part. su minom porušili most dug 10 metara i želj. prugu u dužini od 150 metara.

Noću 15/16. X na pruzi Vinkovci — Zemun između ž. p. Kukujevci i Mitrovica part. su minama porušili želj. prugu.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
(M. P.) **Helbich**

[9] Diverziju su izveli dijelovi 3. diverzantskog odreda (vidi dok. br. 50).

BR. 139

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 18. OKTOBRA 1944. O DEJSTVIMA PROTIV JEDINICA NOVJ KOD SLAVONSKOG BRODA, KOPRIVNICE, U GORSKOM KOTARU I O NAPUŠTANJU POLJANE I MEĐURIČA

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 292/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
18. X 1944 godine.

I OBČI PREGLED:

Olakšano stanje u području Koprivnice.
Pakračka Poljana i Međurić privremeno izpražnjeni.
Napadaj nepr. zrakoplova na Vinkovce, Rumu i područje Sarajeva.
Srušeno 5 nepr. zrakoplova.

II PODRUČJA:

Sl. Brod:

Njemačke borbene skupine protjerale su neprijatelja s područja Topolja (18 km i. s. i. Broda) uz 5 poginulih, 1 ranjenog i 3 zarobljena partizana. Vlastitih gubitaka nije bilo.

Banova Jaruga:

Po nalogu višeg podhvatnog zapovjedničtva privremeno su izpražnjena uporišta Pakračka Poljana i Međurić (9 i 5 km i. s. i. Banove Jaruge).[1]

Koprivnica:

Poduzetim protumjerama i nakon što je naše zrakoplovstvo uspješno napalo partizane, olakšano je stanje u podr. Koprivnice.

Poduzetim izviđanjem u užem području Koprivnice ustanovljeno je da se part. povlače u smjeru Topolovca i Podr. Novog Grada (17 km j. j. z. i 13 km j. i. Koprivnice), te odvoze sa sobom svoje mrtve i ranjene.[2]

---

[1] Navedena mjesta napustili su dijelovi 4. gorskog zdruga (vidi Arhiv V.I.I., reg. br. 9—18, k. 60).

[2] O borbama za Koprivnicu od 14. do 16. oktobra vidi dok. br. 110.

Ogulin:

Podhvat u Gorskom Kotaru nastavlja se po osnovi.[3]

Jadranska obala:

Nastavlja se topnički dvoboj obalnih bitnica i neprijateljskog topničtva s otoka Brača.[4]

Djelat. nepr. zrakopl.:

17. X u 1945 sati nepr. zrakoplovi bombardovali su Vinkovce. Pojedinosti nisu javljene, jer su svi b. b. spojevi prekinuti.

17. X deset nepr. zrakoplova bombardiralo je Alipašin Most kod Sarajeva. Bačeno je 10 manjih bombi. 5 osoba je poginulo, a 4 su ranjene.

Tom prilikom srušeno je navodno 5 nepr. zrakoplova.

16. X bombardirani su Sesvete i Markovo Polje (10 km. i. s. i. Zagreba). Pojedinosti nisu poznate.

15. X oko 1500 sati nepr. zrakoplovi napali su ž. p. Rumu bombama i strojničkom vatrom. Ima žrtava.

Djelat. vlast. zrakopl.:

17. X naše je zrakoplovstvo izvršilo obskrbu strijeljivom i zdravstvenim tvorivom posade u Koprivnici. Nadalje je izvršilo prievoz žurne pošte i vojničkih osoba.

Događaji na želj prugama:

17. X u 0645 sati na pruzi Oroslavje — G. Stubica između ž. p. G. i D. Stubica naletio je vlak na minu. Mina se je razprsnula i oštetila oko 30 metara kolosjeka. Stroj se prevrnuo, a 2 kola izkliznula.[5]

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

(M. P.)

[3] Vidi dok. br. 74.
[4] Vidi dok. br. 122 i 129.
[5] Diverziju su vjerovatno izvele jedinice 10. korpusa NOVJ.

BR. 140

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 19. OKTOBRA 1944. O NAPADU JEDINICA NOVJ NA CAZIN, DUVNO, ARŽANO, ZAVALU, RAVNO, NEUM, SLIVNO RAVNO I O BORBAMA U GORSKOM KOTARU, KOD OBROVCA, KLISA I TRILJA

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 293/44
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
19. X 1944 godine.

I OBĆI PREGLED:

U nastavku podhvata u Gor. Kotaru oslobođena su mjesta: Brod n/K, Kuželj, Delnice i Lokve.

Žestoke borbe u Lici.

Odbijeni napadaji na Tomislav Grad, te uporišta Aržano i Grabovica u području Livna.

Jabučko Sedlo kod Goražda napušteno.

Izkrcavanje nepr. snaga u području Metkovića.

Manji napadaji nepr. zrakoplovstva na Ljubuški, Metković, Vitez i samovoznu preselicu kod Mostara.

Oboren 1 nepr. zrakoplov.

II PODRUČJA:

Cazin:

Odbijen je napadaj part. na Cazin s iztoka i zapada.[1]

Ogulin:

U nastavku podhvata u Gorskom Kotaru nakon što je slomljen žestok nepr. odpor, oslobođena su mjesta Brod n/K, Kuželj, Delnice i Lokve.[2]

Gračac:

Jake nepr. snage dobro naoružane težkim oružjem okupljaju se u području Gračaca s vjerojatnom namjerom prekidanja ceste Obrovac — Gračac.[3]

---

[1] Jedinice Unske operativne grupe (1. muslimanska brigada) izvele su demonstrativni napad na Cazin. Neprijatelj je imao 7 mrtvih i 12 ranjenih. Zaplijenjeno je 10 pušaka (Arhiv V.I.I., reg. br. 4—4/1, k. 433/1).

[2] Vidi dok. br. 74.

[3] i [4] Jedinice 19. divizije vodile su borbe za Obrovac od 14. do 26. oktobra 1944. Dijelom snaga divizija se obezbjeđivala sa pravca Obrovac — Gračac (vidi dok. br. 88, 133, 136 i 137).

U noćnom napadaju neprijatelj je jakim snagama potisnuo naša uporišta sve do Obrovca (18 km j. z. Gračaca), ali je protuudarom odbačen u smjeru jugoiztoka i jugozapada nakon žestokih borbi, pretrpevši osjetljive gubitke[4].

Split:

Naše borbene skupine došle su u dodir s jačim nepr. snagama koje se okupljaju kod Klisa (8 km s. i. Splita).

Sinj:

16. X napali su partizani iz zasjede kod Trilja (10 km j. i. Sinja) jednu našu obhodnju. Nakon kraće borbe neprijatelj je protjeran. Neprijateljski gubitci nisu poznati. Vlastiti gubitci: 2 ustaše poginula i 1 nestao.

Tomislav Grad:

Odbijena su 2 jača nepr. napadaja na Tomislav Grad, koje je neprijatelj izvršio uz podporu zrakoplovstva. Neprijateljski pritisak na ovo mjesto pojačava se.

Posada Tomislav Grada pojačana je.[5]

Livno:

Odbijeni su nepr. napadaji na uporište Aržano i Grabovica (24 km j. i 19 km j. j. i. Livna). U toku je manji podhvat u području Aržana.[6]

...

Dubrovnik:

Odbijeni su nepr. napadaji na uporišta Zavala i Ravno (25 i 29 km s. z. Dubrovnika), a jedna savezn̈ička borbena skupina (legia »San Marco«) povukla se u Hutovo (14 km s. s. i. Stona).[7]

Po zapoviedi višeg podhvat. zapovjedničtva povučene su naše i njemačke posade iz Konavlja prema Cavtatu i Dubrovniku.[8]

---

[5] Napad 9. divizije na Tomislavgrad (Duvno) počeo je 14/15. oktobra 1944. U depeši koju je Štab 9. divizije poslao 18. oktobra piše: »Duvno smo tri noći uzastopno napadali. Neprijatelj se ogorčeno branio pješadijom i sa 11 tenkova. Polovinu tenkova smo što uništili što oštetili. Još se neprijatelj držao jedino u manastiru. Jutros je dobio pojačanje«. (Opširnije o tome vidi dok. br. 66, 87, 110 i 142 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 56—2, k. 842 A, i 18—13, k. 1100—I.)

[6] Opširnije o borbama 10. dalmatinske brigade i Mosorskog NOP odreda za Aržano vidi dok. br. 71, 142 i 143 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 1/2, k. 1030.

[7] Neprijateljska uporišta Zavalu i Ravno napadale su jedinice 29. hercegovačke divizije. Legija »San Marko« bila je pod komandom njemačke 369. legionarske divizije (vidi dok. br. 47, 58 i 90).

[8] Pod pritiskom 29. hercegovačke divizije i Primorske operativne grupe neprijatelj se 18. oktobra povukao i iz Dubrovnika (vidi dok. br. 47, 58, 110 i 142).

Jadranska obala:

Noću 15/16. X jače nepr. snage (1.000 — 1.500) izkrcale su se na području Neum — Slivno (11 — 18. km s. z. Stona) te zauzele uporišta Slivno Ravno i Neum nakon žestoke borbe.[9] Neprijateljske snage produžile su napredovanje prema Metkoviću. Poduzete su protumjere i upućena borbena skupina[10] proti neprijatelju.

Obalno topničtvo napadalo je i ometalo neprijateljski promet na o. Braču.[11] Ušutkan je 1 nepr. top.

Obalno topničtvo spriečilo je pristajanje jednog nepr. broda u Omišu.

Djelat. nepr. zrakopl.:

12. X nepr. zrakoplovi napali su Ljubuški strojničkom vatrom. Pojedinosti nisu javljene.

Istog dana napali su nepr. zrakoplovi bombama i strojničkom vatrom jednu njemačku preselicu na cesti Mostar — Buna. Zapaljena su 4 samovoza i 2 vojničara ranjena. Tom prilikom srušen je 1 nepr. zrakoplov. Pilot je poginuo.

17. X devet nepr. zrakoplova bombardovalo je želj. postaju Metković. Ima žrtava, a šteta je neznatna.

Istog dana pet nepr. lovaca napalo je bombama tvornicu pragova u Vitezu kraj Travnika. Pojedinosti nisu javljene.

Broj poginulih prigodom bombardiranja izt. diela Zagreba povećao se na 46.

Prigodom bombardiranja Vinkovaca 17. X, koje je izvršilo 50 — 60 nepr. zrakoplova od 1950 do 2010 sati poginulo je: 40 građ. osoba, 15 hrvatskih vojnika i 30 njemačkih vojnika; ranjeno: 65 građ. osoba, 10 hrvatskih i 25 njemačkih vojnika. Pogođen je glavni kolodvor na kome ima dosta štete, stambene zgrade u okolici kolodvora i porušena je električna središnjica.

18. X od 1530 do 1545 sati nepr. zrakoplovi ponovno su izvršili napadaj na želj. postaju i grad Vinkovce. Pojedinosti nisu javljene.

---

[9] Neum i Slivno Ravno zauzela je 1. dalmatinska proleterska brigada (vidi dok. br. 41 i 90).

[10] Odnosi se na dijelove 370. puka njemačke 369. legionarske divizije (vidi dok. br. 90).

[11] Devetnaestog oktobra započelo je iskrcavanje 12. dalmatinske brigade sa otoka Brača na obalu na odsjeku Split — Makarska (vidi dok. br. 4, 87, 91, 110, 116 i 141 u ovoj knjizi, tom V, knj. 35, izvještaj 26. divizije Štabu 8. korpusa od 17. novembra 1944. i Arhiv V.I.I., reg. br. 1—4, k. 1103/I, i 5—7, k. 1103).

Občenito:

Naknadno je javljeno da je u borbama kod Koprivnice od 14—16. X palo 865 partizana (izbrojeno), dok se cieni da je broj poginulih daleko veći zbog bombardiranja našeg zrakoplovstva, te topničke i bacačke vatre branilaca. Zaplienjeno je 12 strojnica, 40 strojopušaka, 40 strojosamokresa, preko 200 pušaka i mnogo razne opreme.[12]

Naknadno se doznaje da je protunapadajem odbačen neprijatelj kod Poljica u području Splita uz 28 poginulih partizana. Vlastiti gubitci: 2 poginula i 4 ranjena.

Prilikom manjih djelatnosti i odbijanja napadaja kod Sarajeva, Kalinovika, Petrovaradina, Šida, Prnjavora i Dervente poginulo je 15 partizana i 1 četnik, 2 su partizana ranjena, a zaplienjeno je više pušaka i 1 strojosamokres. Vlastiti gubitci: 3 ustaše poginulo, 11 ranjenih i 1 nestao.

Djelat. vlast. zrakopl.:

Naše je zrakoplovstvo 18. X izvršilo obskrbu strjeljivom i zdravstvenim tvorivom posade u Koprivnici. Nadalje je izvršilo prienos novca, žurne pošte i vojničkih osoba.

Događaji na želj. prugama:

18. X popravljena je pruga Zagreb — Sesvete — Dugo Selo i predana prometu.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

(M. P.)

[12] O borbama za Koprivnicu vidi dok. br. 40, 45, 51, 52, 57, 59, 62 i 89.

BR. 141

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 20. OKTOBRA 1944. O NAPADU JEDINICA NOVJ NA CESTU LOKVE — DELNICE, NA DUVNO, STON, O BORBAMA NA PODRUČJU BJELOVARA, KOD NEUMA, O POVLAČENJU IZ CAVTATA, OMIŠA I SPLITA I O GUBICIMA USTAŠA U KOPRIVNICI[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE
GLAVNOSTOŽERNOG UREDA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
20. X 1944 god.

I OPĆI PREGLED:

Uspješno se nastavlja podhvat u području Bjelovar — Koprivnica — Virovitica i u Gorskom Kotaru.

Odbijeni napadaji na Tomislav Grad.

Borbe u obalnom području.

II PODRUČJA:

Bjelovar:

U podhvatu u području Bjelovar — Koprivnica — Virovitica odbijeni su nepr. napadaji sa sjevera na cestu Sv. Ivan Žabno — Bjelovar. Jedna nepr. skupina uspjela se probiti u južnom i jugoiztočnom smjeru preko te ceste.[2]

Kod s. Mosti (16 km s. Bjelovara) ustanovljene su jače nepr. snage, a druge nepr. skupine opažene su u pokretu od Koprivnice prema Virovitici.[3]

Podhvat se nastavlja.

Ogulin:

U nastavku podhvata u Gorskom Kotaru odbijeni su noćni napadaji neprijatelja na cesti Lokve — Delnice.

Borbene skupine napredovale su u smjeru iztoka i odbacile jake nepr. snage prema jugu i sjeveroistoku.[4]

---

[1] Kopija originala (pisana na mašini, latinicom) u Arhivu V.I.I, reg. br. 20/1—1, k. 43.

[2] Opširnije o tome vidi dok. br. 97, 142, 143, 145, 146, 148 i 150.

[3] Odnosi se na jedinice 6. korpusa NOVJ (12. i 40. divizija), koje su se poslije borbi u Podravini vraćale u Slavoniju, gdje su, po naređenju Vrhovnog štaba NOVJ, pristupile rušenju komunikacije Zagreb — Beograd na relaciji Banova Jaruga — Nova Gradiška (40. divizija) i Slavonski Brod — Vrpolje (12. divizija) (vidi dok. br. 110 i 117).

[4] Vidi dok. br. 74.

Livno:

Podhvati manjih borbenih skupina u području Aržana (26 km j. Livna) uspješno se nastavljaju.[5]

Tomislav Grad:

Odbijeni su novi nepr. napadaji podpomognuti zrakoplovstvom na Tomislav Grad i most kod s. Kovači (6 km j. j. z. Tomislav Grada).[6]

...

Jadranska obala:

Naše borbene skupine s uspjehom napadaju nepr. dielove koji su se noću 15/16. X izkrcali kod Neuma (11 km s. z. Stona). Neprijatelj vrši jak pritisak u smjeru sjeveroistoka.[7]

---

[5] U materijalima za historiju 20. dalmatinske divizije o tome piše: »15.X.1944 god. oko 9 sati ujutro neprijatelj je iz pravca od Studenaca preko Male Vinice napao naše položaje na Previji i lijevo prema Mijakovom Polju i to u jačini oko 250—300 vojnika. Borba se vodila oko 2 sata i neprijatelj je odbačen u pravcu Studenca i kasnije tokom dana nije se javljao...

16.X.1944 g. neprijatelj je pokušao prodrijeti preko položaja Mosorskog NOP odreda (u borbama na području Aržana učestvovala je u toku oktobra i 10. dalmatinska brigada 20. divizije — prim. red.) ali je isti odbačen u polaznu bazu odakle je poslije toga žestoko tukao položaje naše [brigade] i Mosorskog odreda bacačkom i artiljerijskom vatrom. Gubici kod neprijatelja: mrtvih 20, ranjenih 5. Zaplijenjeno 2 puške, 1 pištolj i 100 metaka. Vlastiti gubici: 1 mrtav i 4 ranjena. Izgubljena 2 teška mitraljeza...

20.X.1944 g. neprijatelj iz Aržana tukao je naše položaje artiljerijskom i bacačkom vatrom. Oko 14 časova poslije jakog artiljerijskog baraža neprijatelj je pokušao ispad sa pješadijom na naše položaje... Neprijatelj je toga dana imao 3 mrtva i 7 ranjenih. Naši gubici 1 mrtav, 5 ranjenih...« (Arhiv V.I.I., reg. br. 1—2, k. 1030).

[6] O napadu 9. dalmatinske divizije na Tomislavgrad (Duvno) vidi dok. br. 66, 88, 110 i 142 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 56—2, k. 842 A).

[7] i [8] U knjizi predanih depeša 26. divizije Štabu 8. korpusa NOVJ od 18. i 23. oktobra o tome piše: »16 ov. mj. počeli smo sa operacijama od ušća Neretve do Stona (1. dalmatinska brigada se iskrcala u Soline i Klek a 11. dalmatinska brigada kod Stona — prim. red.). Likvidirana su nepr. uporišta: Slivno Ravno, Klek, Duži, Topolo i Ošlje. Presječena komunikacija Dubrovnik — Metković. Zauzet je Ston. Neprijateljska intervencija sa pravca Metkovića razbijena. Ubijeno i zarobljeno oko osam stotina nepr. vojnika. Plijen ogroman. Između ostalog 25 topova i velike količine ratnog materijala... Desantne operacije sjajno uspjele. Predlažemo za pohvalu borce i rukovodioce I. i XI. brigade na čelu sa štabovima brigada.

23.X. Duž komunikacije Ošlje — Topola — Neum — Metković vodili smo 21 i 22 ov. mj. borbu sa nepr. koji je pokušao da se od Slanog povuče za Metković.

Jačina nepr. 4.400 vojnika, 12 tenkova i 300 kola (automobila — prim. red.). Ubijeno 600, zarobljeno 200 i velik broj ranjenih... Nijedan

Odbijen je jak nepr. napadaj podpomognut zrakoplovstvom i topničtvom na uporište Ston na poluotoku Pelješcu.[8]

Cavtat je napušten po zapoviedi višeg podhvatnog zapovjedničtva.[9]

Niemci su napustili Omiš i Krilo (21 i 12 km j. i. Splita). Ciela obala od ušća Neretve do Krila je sada bez nadzora.[10]

Općenito:

Naknadno javljeni vlastiti gubitci u Koprivnici iznose: 40 poginulih i 135 ranjenih ustaša.[11]

Osobitosti:

Prema izvješću VI. ust. zdruga bojne u Omišu, Žrnovnici i Splitu napustile su svoja uporišta po nalogu Niemaca i povukle se dielom prema Zadvarju, a dielom prema Klisu.[12]

Niemci su u Splitu suvišno topovsko strjeljivo koje nisu mogil ponieti bacili u more kod Sustjepana.

Most kod Omiša preko r. Cetine je navodno srušen.

Jaki njemački samovozni povozi kreću s obale u smjeru sjevera.[13]

Prema izvješću zapov. mornarice iz Splita došlo je do manjih sukoba između ustaša i Niemaca u Splitu.

---

tenk, kamion i kola nisu prošli. Plijen ogroman. Veći broj nepr. oficira izvršio samoubistvo«.

Štab 26. divizije u izvještaju od 17. novembra 1944. Štabu 8. korpusa NOVJ, pored ostalog, kaže: »Neprijateljska kolona, izgubivši od Oštrikovca do Neuma svu artiljeriju, sastavljena od mnogo raznovrsnih dijelova raznih jedinica, obezglavljena, bespomoćno je ginula zbijena uz cestu. 23 u jutro u panici mali dio kolone, bez oružja, motorizacije, kola i municije, bježao je brisanom cestom prema Metkoviću. Sve je napustio, čak i ranjenike, a u bjekstvu su bacali i puške i rančeve. 200 motornih vozila, sva kola, komore i konji kao i artiljerija ostali su na cesti i pali u naše ruke...« (Vidi dok. br. 41, 49, 77, 87 i 90 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 1—4, k. 1103 I, i tom V, knj. 35, izvještaj Štaba 26. divizije Štabu 8. korpusa NOVJ od 17. novembra 1944.)

[9] Cavtat je oslobodila 2. dalmatinska proleterska brigada (vidi »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945«, knj. 2, str. 413).

[10] i [12] »Noću 17/18.X. neprijatelj je napustio garnizon Omiš i povukao se u pravcu Zadvarje — Dubci... Desetina trećeg bataljona (odnosi se na 3. bataljon 12. dalmatinske brigade — prim. red.), koja se je nalazila u neposrednoj blizini, odmah je upala u grad. Zarobljeno je 50 domobrana, 10 žandara, 7 finanaca. Zatim velike količine hrane, ratnog materijala i nekoliko brodova...« Obalu od Neretve do Krila držale su tada jedinice 8. korpusa NOVJ (vidi dok. br. 87, 91, 110 i 116 u ovoj knjizi i Arhiv V.I.I., reg. br. 5—5/7, k. 1103, str. 63).

[11] Vidi dok. br. 40, 45, 51, 52, 57, 59, 62 i 89.

[13] Vidi dok. br. 4, 87, 91, 110, 114 i 115.

Prema njemačkom izvješću razoružano je 40 nepouzdanih ustaša u području Biograda n/m.

Prema njemačkom izvješću pobunilo se 140 vojnika muslimana SS divizije »Handžar«[14] na putu u Osijek, navodno iz straha pred borbom sa sovjetskom vojskom. Prigodom razoružavanja, koje je izvršila jedna njemačka red. oklopljena sat, ubijeno je 8 i ranjeno 15 muslimana. Strieljana su 4 muslimana, a ostali su uhićeni.

II zborno područje javlja da se putnički promet vrši samo do Rume.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Glavar glavnostožernog ureda
general i ust. pukovnik: (T. Sertić)

Razaslato:

Poglavnom županstvu,
Min. oružanih snaga,
sastavak.

[14] Odnosi se na 13. SS legionarsku diviziju zvanu »Handžar«.

BR. 142

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 21. OKTOBRA 1944. O NAPUŠTANJU DUBROVNIKA, STONA, SINJA I MAKARSKE I O BORBAMA SA JEDINICAMA NOVJ NA PODRUČJU BJELOVAR — KOPRIVNICA, KOD DUVNA, ARŽANA I IMOTSKOG

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 295/44
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
21. X 1944 god.

I OBČI PREGLED:

Nastavlja se podhvat u području Bjelovar — Koprivnica.

U podhvatu u Lici oslobođen Drežnik-Grad, a u Gor. Kotaru Ravna Gora.

Žestoke borbe kod Aržana i Tomislav Grada.

Travnik obkoljen i ugrožen.

Uspjeh u podhvatu kod Konjica.

Dubrovnik i Ston izpražnjeni po nalogu podhvat. zapovjedničtva.

II PODRUČJA:

Bjelovar:

Podhvat u području Bjelovar — Koprivnica nastavlja se po osnovi.[1]

Zrakoplovnim izviđanjem ustanovljene su jake nepr. snage u području Topolovca (15 km s. s. z. Bjelovara) u hodu prema iztoku i jugoiztoku. Gornji Križ (14 km j. j. z. Koprivnice) zaposjednut je od neprijatelja u izgrađenim postavima.[2]

Cazin:

U podhvatu u području izt. Cazina jedna ustaška bojna oslobodila je Drežnik-Grad (20 km i. Cazina).[3]

---

[1] i [2] Riječ je o pothvatu koji je neprijatelj (dijelovi poglavnikovog tjelesnog zdruga, 5. ustaškog stajaćeg djelatnog zdruga, oružničke jedinice iz Bjelovara i 2. eskadron 2. sibirskog puka) preduzeo da bi povratio dio Podravine i Bilo-gore koje su u prvoj polovini oktobra zauzele jedinice 6. i 10. korpusa i 7. divizije 4. korpusa NOVJ (opširnije o tome vidi dok. br. 93 i 97).

[3] O borbama za Drežnik-Grad i Vaganac 19. i 20. oktobra vidi dok. br. 60, 70 i 142 u ovoj knjizi i Arhiv V. I. I., reg. br. 4—8/1, k. 433/1.

Ogulin:

U nastavku podhvata u Gorskom Kotaru jedna ustaška bojna oslobodila je Ravnu Goru (25 km z. s. z. Ogulina), nakon što je slomila nepr. odpor.[4]

Livno:

U području Aržana i Tomislav Grada (26 km j. i 22 km j. i. Livna) nastavlja se borba s neprijateljem. Nađeno je 35 poginulih partizana, a daljnjih 60 poginulih je ocienjeno.[5]

...

Jadranska obala:

18. X izpražnjeni su Dubrovnik[6] i Ston[7] po zapovieđi višeg podhvatnog zapovjedničtva, nakon što je uništeno obalno topničtvo, koje se nije moglo ponieti. Naša i njemačka posada iz Dubrovnika probila se u Slano, odakle zajedno s postrojbama iz Metkovića usredotočeno napada neprijatelja, koji se izrkcao kod Neuma. Neprijatelj daje jak odpor.[8]

Protunapadajem povraćeno je s. Zamaslina (3 km i. Stona).

19. X napuštena je želj. postaja Hutovo.

Niemci su napustili Sinj, a u toku je napuštanje Makarske.[9]

Djelat. nepr. zrakopl.:

20. X u 0940 sati nepr. lovci napali su u nizkom lietu strojničkom vatrom Vinkovce.

Djelat. vlast. zrakopl.:

20. X naše je zrakoplovstvo surađivalo s postrojbama u području Koprivnice održavanjem spoja. Osim toga izvršilo je prienose žurne pošte, novca i živežnih namirnica te vojničkih osoba. Nadalje je izvršilo obskrbu strjeljivom posade u Travniku.

---

[4] Vidi dok. br. 74.

[5] O borbama 10. dalmatinske brigade i Mosorskog NOP odreda na području Aržana i 9. divizije kod Tomislavgrada (Duvno) vidi dok. br. 66, 71, 87, 110 i 141 u ovoj knjizi i Arhiv V. I. I., reg. br. 56—2, k. 842 A i 2—1, k. 1030.

[6] Dubrovnik je neprijatelj napustio pod pritiskom 29. hercegovačke divizije i 2. dalmatinske proleterske brigade Primorske operativne grupe (vidi dok. br. 47 i 58).

[7] Njemačku posadu u Stonu uništila je 11. dalmatinska brigada 26. divizije (vidi dok. br. 41 i 77).

[8] Kod Neuma se iskrcala 15. oktobra 1. dalmatinska brigada (opširnije o tome vidi dok. br. 41, 87 i 90).

[9] Jedinice 20. divizije definitivno su oslobodile Sinj 25. oktobra 1944 (vidi dok. br. 25, 54, 130, 131, 132 i 133).

Općenito:

Naknadno se doznaje da su noću 4/5. X kod s. Tihaljine (18 km j. i. Imotskog) u jednom sukobu nanieti part. težki gubitci: 28 part. je poginulo. Vlastiti gubitci: 2 ustaše poginula i 4 ranjena.

Prigodom manjih djelatnosti kod Imotskog palo je 8 part. dok su 2 ustaše poginula i 6 ih je ranjeno.

Događaji na želj. prugama:

Na pruzi Sarajevo — Visoko između ž. p. Reljevo i Jošanica noću 18/19. minama je razorena želj. pruga na 10 mjesta i srušen 1 propust.

20. X na pruzi Brod — Vinkovci kod ž. p. Garčin naišao je na minu putnički vlak. Razprsnućem mine uništena su 1 kola, 1 su izkliznula i prevrnula se a pruga je oštećena.[10] Poginuli su 1 hrvatski, 1 njemački častnik, 3 pripadnika orsa[11] i 2 građ. osobe. Ranjeni: 4 pripadnika orsa i 7 građ. osoba.

20. X pruga Brod — Sarajevo između ž. p. Vranduk i Nemila porušena je na nekoliko mjesta.

21. X oko 0425 sati na pruzi Dugo Selo — Ivanić-Grad bilo je više razprsnuća mina. Pruga se pregledava.[12]

Na pruzi Varaždin — Koprivnica između ž. p. Jalžabet i Varaždinske Toplice pruga je porušena na nekoliko mjesta. Pojedinosti nisu poznate.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik Operativnog odjela
glavnostoženi pukovnik
(Helbich)
Helbich

(M. P.)

---

[10] Minu su vjerovatno postavile jedinice 1. diverzantskog odreda,
[11] Opšte radne službe
[12] Mine su vjerovatno postavili dijelovi 3. diverzantskog odreda (vidi Arhiv V. I. I., reg. br. 2—4, k. 121).

BR. 143

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 22. OKTOBRA 1944. O NAPADU JEDINICA NOVJ NA OBROVAC, DUVNO, OTOK PAG, O NJIHOVOM ISKRCAVANJU NA OBALU KOD STOBREČA, BAŠKIH VODA I OMIŠA I O BORBAMA KOD PODRAVSKE SLATINE, BJELOVARA, NEUMA I LUDBREGA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 296/44
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
22. X 1944 g.

I OPĆI PREGLED:

Uspješne borbe u Podravini i Lici.

Nastavlja se podhvat u području Bjelovara i u Gor. Kotaru.

Odbijeni napadaji na Tomislav Grad, uporišta kod Dervente i Obrovca.

Žestok napadaj na Travnik i Bradinu.

Pojačana nepr. djelatnost u području obale.

Metković bombardiran.

Oboren 1 nepr. zrakoplov.

II PODRUČJA:

Podr. Slatina:

Zaustavljeno je nepr. nadiranje prema Dravskom Kanalu (12 km s. i. Podr. Slatine), a neprijatelj iztjeran iz naših postava na Kanalu. Uništeni su nepr. obranbeni uređaji. Neprijateljski gubitci: 15 partizana poginulo (nađeno), još 40 poginulih ocienjeno.

Bjelovar — Koprivnica:

U nastavku podhvata 19. X dostigle su podhvatne skupine područje s. Topolovca.

Jače nepr. snage povlače se iz područja s. i. Bjelovara u smjeru jugoiztoka.

Neprijateljski gubici: 30 partizana poginulo.[1]

Ogulin:

U nastavku podhvata u Gorskom Kotaru odbijen je nepr. protunapadaj na Ravnu Goru (25 km z. s. z. Ogulina).

[1] Vidi primjedbu br. 1 i 2 uz dok. br. 142.

U daljem napredovanju borbene skupine zauzele su Begovo Razdolje (4 km i. Mrkoplja).[2]

Otočac:

Nastavlja se uspješno napredovanje 1 borbene skupine u području Babinog Potoka (22 km i. Otočca) gdje su neprijatelju nanieti gubitci od 36 poginulih partizana i zaplienjeno više pušaka i 1 strojnica.[3]

Obrovac:

U području Obrovca odbijeni su slabiji nepr. napadaji na naša uporišta.[4]

...

Metković:

20. X po nalogu višeg podhvat. zapov. povučene su posade uporišta Hrasno i Sjekose (16 km j. i. i 9 km i. Metkovića) u Gabelu (7 km s. i. Metkovića). Sa posadama povuklo se i pučanstvo.

Tomislav Grad — Aržano:

Odbijen je nepr. napadaj na Tomislav Grad.

Nastavljaju se uspješni napadaji naših borbenih skupina na neprijatelja u području Tomislav Grad — Aržano.[5]

...

Jadranska obala:

Neprijatelj se izkrcao na o. Pag i napao uporište Pag.[6] Napadaj je odbijen. Upućena su pojačanja na o. Pag (1 ust. sat).

---

[2] Vidi dok. br. 74.

[3] »19. X. Izviđačka patrola I. brigade (odnosi se na 1. brigadu 35. divizije — prim. red.), koja je išla izviđati u pravcu Končarevog Kraja i Čudinog Klanca, sukobila se sa neprijateljskom patrolom (legija) (odnosi se na dijelove njemačke 392. legionarske divizije — prim. red.) između Končarevog Kraja i Čudinog Klanca. Neprijateljski gubici: 2 mrtva. Zaplijenjeno: 1 amer.[ički] p. mitraljez, 80 metaka i 2 bombe...« Prema operacijskom dnevniku 35. divizije drugih borbi na području Babinog Potoka tih dana nije bilo (Arhiv V. I. I., reg. br. 1/11, k. 1234).

[4] Obrovac su napadale jedinice 19. dalmatinske divizije (vidi dok. br. 88, 145, 146 i 148).

[5] Napad na Tomislavgrad (Duvno) izvela je 9. dalmatinska divizija. Na području Aržana dejstvovala je 10. dalmatinska brigada i Mosorski NOP odred (vidi dok. br. 66 i 71).

[6] O napadu jedinica 2. pomorskog obalskog sektora na otok Pag vidi tom VIII, knj. 3, dok. br. 64, str. 208—213.

U području i. i s. i. Stobrečke uvale (4 km i. Splita) izkrcale su se neprijateljske snage na razkrsnici ceste s. Stobreča, gdje se utvrđuju.[7]

Osim toga nepr. snage izkrcale su se kod Baške Vode (10 km s. z. Makarske). Pojedinosti nisu javljene.[8]

Iz Krila (9 km z. Omiša) neprijatelj otvara topničku vatru za uznemiravanje.[9]

U području ušća Neretve u nastavku podhvata vlastite borbene snage dostigle su s. Bađulu (5 km s. Neuma) i visove j. z. Dobranje (10 km s. i. Neuma).[10] Iz Mostara dovedeno je pojačanje u Metković.

Djelat. nepr. zrakopl.:

Doznaje se da je prigodom bombardiranja Mostara 4. X pogođeno i skladište strjeljiva, gdje su se razprsnule pohranjene morske mine, koje su naniele velike štete obližnjim kućama. Tom prigodom poginulo je 15 (4 građana) osoba i ranjeno 20 osoba.

20. X šest nepr. zrakoplova u 2 vala bombardirali su Metković. Ima štete na želj. postaji. Žrtava nema.

Doznaje se da je 13. X pao kod Novog Sela (7 km j. Siska) jedan nepr. lovac. Kozaci su uhitili pilota crnca, koji se spustio padobranom.

Općenito:

Prilikom izviđanja kod Ludbrega ustaške postrojbe ubile su 2 i zarobile 1 partizana.

Događaji na želj. prugama:

21. X u 1755 sati na pruzi Zagreb — Sesvete kod želj. postaje Čulinec naišao je vlak na minu. Izkliznulo je 7 kola i oštećena je želj. pruga. Poginula su 3 pripadnika orsa i 4 građ. osobe, a ranjeno je 15 osoba.[11]

---

[7] i [8] Odnosi se na jedinice 26. divizije koje su se 18/19. oktobra počele iskrcavati sa otoka Brača na obalu u cilju definitivnog oslobođenja Dalmacije (opširnije o tome vidi dok. br. 4, 87, 91, 110 i 116 u ovoj knjizi, Arhiv V. I. I., reg. br. 5—7, k. 1103, 1—4, k. 1103 I, 18—13, k. 1100—I, »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945«, knj. 2, str. 416—417).

[9] Vatru je otvorila artiljerija 26. divizije koja je podržavala nastupanje iskrcanih jedinica ka Splitu (Arhiv V. I. I., reg. br. 5—7, k. 1103 i 1—4, k. 1103-I).

[10] Riječ je o njemačkim jedinicama koje su pod pritiskom dijelova 26. divizije (1. dalmatinska proleterska brigada i 11. dalmatinska brigada) nastojale da se kroz Vukov klanac probiju prema Mostaru (vidi dok. br. 41, 49, 77, 90, 110 i 116 u ovoj knjizi i tom V, knj. 35, izvještaj Štaba 26. divizije Štabu 8. korpusa od 17. novembra 1944).

[11] Minu su postavili dijelovi 3. diverzantskog odreda (vidi dok. br. 50).

21. X oko 0910 sati između ž. p. Ivanić Grad i Kutina neprijateljski lovci napali su vlakove i onesposobili 3 stroja i 5 kola.

Istog dana u isto vrieme na pruzi Vinkovci — Ruma između ž. p. Mirkovci i Jankovci napali su nepr. zrakoplovi jedan vlak i zapalili 2 kola.

Pruga Bos Brod — Sarajevo razorena je kod ž. p. Vrhovi u dužini od 200 — 300 metara, a b. b. spoj prekinut je iza Dervente.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
(M. P.) glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

BR. 144

DODATAK DNEVNOM IZVJEŠTAJU ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 22. OKTOBRA 1944. O RASPOREDU, POKRETIMA I DEJSTVIMA JEDINICA NOVJ

Vojnička tajna

DODATAK DNEVNOM IZVJEŠĆU BROJ 296/22. X. 44.
IZVJEŠĆE Ic
(Samo za viša zapovjedničtva Orsa)

PODRUČJA :

Križevci:

XIV zagrebačka »brigada«, u jakosti od oko 500 ljudi, nalazila se je oko 17. X. oko Zaistovca (16 km. z. Križevci).[1]

XVI zagorska »brigada«, u jakosti 500 ljudi, prikupljena je sa svoja 4 »bataljona« u području: Zaistovec — Sv. Petar — Orehovec (16 z. i 10 km s. z. Križevci).[2] — (Ravsigur).

Bjelovar:

Dva »bataljona« XII slavonske »brigade« (250 ljudi) krenuli su 15. X. iz Čazme prema Bjelovaru, gdje se vjerojatno nalaze ostali dielovi »brigade«.[3] (Ravsigur).

Sisak:

Štab 7. »divizije« nalazi se u Borojevićima (21 km. j. Sisak).

Štab I »brigade« nalazi se u Gori (15 km. j. z. Sisak), a »brigada« je razpoređena u području Martin Brod — Moštanica — Komarevo (20 km. j. z., 13 j. i 10 km. j. i. Sisak).[4]

---

[1] U sastavu jedinica NOVJ nije bilo brigade sa takvim nazivom.

[2] Prva zagorska brigada (16. zagorska brigada nije postojala) nalazila se u to vrijeme na području Novog Marofa (vidi dok. br. 96).

[3] Dvanaesta slavonska proleterska brigada učestvovala je 15. oktobra u borbama za Koprivnicu (vidi dok. br. 40 i 57 u ovoj knjizi i »Završne operacije za oslobođenje Jugoslavije 1944—1945«, izdanje V. I. I. (str. 377—378).

[4] Prva i 2. brigada 7. divizije (banijske) dejstvovale su tada na liniji Sunja — Kostajnica (vidi Arhiv V. I. I., reg. br. 26—8, k. 426 A).

III »brigada« 7. »divizije« nalazi se u području Bačuge[5] (16 km. j. j. z. Sisak)

Dielovi 8. »divizije« nalaze se u području Blinjski Kut — Kostajnica.[6]

»Brigada« Franje Ogulinca,[7] u jakosti 800 ljudi, nalazi se u Cerju (18 km. z. s. z. Sisak), gdje se ujedno nalazi brzoglasna središnjica.

Karlovačka »brigada«, u jakosti 500 ljudi, nalazi se također na području kotara Sisak.[8]

»Minerski odred« u jakosti 500 (?) ljudi, pod zapovjedničtvom Hudeček Ivice ruši prugu Zagreb — Sisak.

»Lutajući odred« pod zapovjedničtvom Ogulinca Đure nalazi se u Svinjici (23 km j. i. Sisak).[9]

Jedna skupina od 200 partizana osigurava pekarnice i skladišta u lugarnici zv. «Brest«, u šumi Višević (18 km. s. z. Sisak).

Kravarski »bataljon«, u jakosti 200 ljudi, krstari prugom Zagreb — Sisak (sve Ravsigur).

Pisarovina:

Novo ustrojena »brigada« tzv. »Nova Hrvatska«, u jakosti navodno od 1000 ljudi (većinom pravoslavnog i muslimanskog pučanstva iz područja Prnjavora) nalazi se u Paun Brdu (8 km. j. i. Pisarovina)[10] — (Ravsigur).

---

[5] Treća i 4. brigada 7. divizije dejstvovale su tada u sjeverozapadnom dijelu Hrvatske — na komunikaciji Bjelovar — Križevci. 30. oktobra one su prebacivale preko rijeke Save na Baniju (vidi dok. br. 5, 18, 24, 34, 40 i 57 u ovoj knjizi i Arhiv V. I. I., reg. br. 26—8, k. 426 A).

[6] Jedinice 8. divizije bile su tada u slijedećem rasporedu: Poslije napada na Žažinu 14. oktobra 1944. prebačena je 1. brigada na područje Klinča Selo — Zdenčina dok je 2. brigada vršila napade na prugu Zagreb — Sisak. 3. brigada 8. divizije dejstvovala je u oktobru kod Plaškog, Modruša i Drežnik-Grada (vidi Arhiv V. I. I., reg. br. 26—8, k. 426 A).

[7] Brojno stanje brigade »Franjo Ogulinac Seljo« bilo je u oktobru 1525 ljudi (vidi dok. br. 112.)

[8] Karlovačka brigada se tada pripremala za napad na neprijateljsku posadu u Mavračićima. Napad je izveden 23/24. oktobra. Njeno brojno stanje bilo je tada 1349 ljudi (vidi dok. br. 68, 69, 78 i 112).

[9] Na području Sunja — Kostajnica dejstvovali su 1. i 2. banijski NOP odred. Njihov osnovni zadatak bio je odbrana oslobođene teritorije, napad na manja neprijateljska uporišta i mobilizacija novih boraca (Arhiv V I. I., reg. br. 26—4/8, k. 426 A).

[10] Brigada pod tim nazivom nije postojala. Vjerovatno se misli na Žumberačku brigadu (34. divizije NOVJ). Ona je formirana 27. avgusta 1944. Njeno brojno stanje prilikom formiranja bilo je 560 ljudi, a u oktobru 1033. Od toga Srba 13, Hrvata 974, Slovenaca 16, Crnogorac 1, Rusa 22, Čeha 1, Nijemaca 3 i Poljaka 3 (vidi dok. br. 112 u ovoj knjizi i tom V, knj. 31, dok. br. 65).

Štab Turopoljsko-posavskog odreda (jakost 500 ljudi) nalazi se na Cerovskom Vrhu (7 km. i. j. i. Pisarovina),[11] gdje se ujedno nalazi škola tajnog partizanskog redarstva (Ravsigur).

Glina:

U Topuskom imadu partizani 12 malih oklopnih kola (po 2 strojnice) i 2 veća oklopna kola (po 1 p. o. top i 2 stroja). Osim toga se u Topuskom nalazi »Auto bataljon«, dok se jedna krugovalna postaja nalazi u Bieljevini (5 km. j. j. z. Topusko), kojom rukuju 10 Engleza.[12] (Č. i.).

Moslavina:

IV srbska part. »brigada« (Kralja Petra II), u jakosti od 450 ljudi,[13] i VI banijska «brigada« u jakosti od 300 ljudi, nalazi se u Čazmi.

XXVI češka »brigada«, u jakosti od oko 500 ljudi, krenula je 16. X iz područja Kutine prema Pakračkoj Poljani, s navodnom namjerom napadaja na Goilo.[14] (Ravsigur).

. . .

Obala:

Neprijateljske snage nepoznate jakosti izkrcale su se na otoku Pagu[15] kod Baške Vode (10 km. s. z. Makarska), a vjerojatno i kod Krila[16] (14 km. i. j. i. Split) — (Č. i.)

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

(M. P.)

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostoženi pukovnik
(Helbich)
Helbich

---

[11] Brojno stanje Turopoljsko-posavskog odreda bilo je 525 (vidi dok. br. 112).

[12] U Topuskom se tada nalazio Glavni štab NOV i PO Hrvatske.

[13] Brigada pod tim nazivom u sastavu NOVJ nije postojala. U sastavu 33. divizije 10. korpusa NOVJ formirana je 25. septembra 1944. brigada »Miloš Obilić« (kasnije »Nikola Demonja«). Njen službeni naziv — prilikom formiranja bio je 3. brigada 33. divizije »Miloš Obilić« (vidi tom V, knj. 33, dok. br. 94).

[14] Brojno stanje Čehoslovačke brigade »Jan Žiška« bilo je 1. oktobra 1944. oko 730 ljudi. Ona nije imala u planu napad na Gojilo (vidi dok. br. 11).

[15] Vidi primjedbu br. 6 uz dok. 143.

[16] Vidi primjedbu br. 7 i 8 uz dok. br. 143.

BR. 145

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 23. OKTOBRA 1944. O NAPADU JEDINICA NOVJ NA OBROVAC, DREŽNIK-GRAD, HRVACE I O BORBAMA NA PODRUČJU BJELOVAR, KOPRIVNICA — KRIŽEVCI, KOD TRILJA I KOD UŠĆA NERETVE

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 297/44
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
23. X 1944 g.

I OPĆI PREGLED:

Zemun ugrožen od sovjetsko-partizanskih snaga.

Žestoke borbe u području Bjelovar — Koprivnica — Križevci, te u području Cazina.

Podhvat u Gorskom Kotaru završen.

Hrabra posada Travnika odbila je sve napadaje premoćnog neprijatelja. Upućena je pomoć.

Borbe s izkrcanim neprijateljem na obalnom području.

Napadaj nepr. zrakopl. na Mostar i Metković.

II PODRUČJA:

...

Bjelovar:

U podhvatu u području Bjelovar — Koprivnica — Križevci jedna borbena skupina u borbama kod sela G. Križ (14 km j. j. z. Koprivnice) naniela je 10. X neprijatelju gubitke od 62 poginula partizana. Vlastiti gubitci: 10 poginulih i 15 ranjenih.

Podhvat se nastavlja. Vode se težke borbe s jakim nepr. snagama uz težke zemljišne i vremenske prilike.[1]

U području Križevaca zarobljeno je 127 odbjeglih domobrana.

Cazin:

Nakon žestokih borbi u području Drežnik Grada (22 km i. Cazina) ustaška posada prešla je u Vaganac (19 km z. j. z. Cazina). Neprijateljski gubitci: 97 poginu-

[1] O gubicima 33. divizije 10. korpusa NOVJ vidi dok. br. 97.

lih. Plien: 1 bacač, 3 strojnice i veća količina ručnog vatrenog oružja.[2]

Ogulin: :

Završen je podhvat u području Gor. Kotara. Postrojbe, koje su sudjelovale u podhvatu, vraćaju se u svoja odredišta.[3]

Obrovac:

Živa neprijateljska djelatnost u području Obrovca. Odbijeno je više neprijateljskih napadaja na Obrovac.[4]

Sinj:

Uporište Hrvace (6 km s. Sinja) podpuno je obkoljeno od neprijatelja. Upućene su 2 sati iz Sinja za odterećenje.[5]

Posada Trilja (10 km j.i. Sinja) protjerala je neprijatelja u jugoiztočnom smjeru.

...

Jadranska obala:

U borbama s izkrcanim neprijateljem u području ušća Neretve[6] sjeverna borbena skupina dostigla je područje Duži (3 km i. Neuma), a druga borbena skupina dostigla je područje 11 km s.z. Gjunta Doli. Neprijatelj je odbačen prema sjeveroiztoku i u smjeru Stona.

Djelat. vlast. zrakopl.:

21. X naše je zrakoplovstvo izvršilo obskrbu strjeljivom postrojbi u Sarajevu i posade u Travniku. Nadalje je izvršilo prievoz tvoriva, žurne pošte, ranjenika i vojničkih osoba te održavalo spoj s postrojbom u Koprivnici.

22. X naše zrakoplovstvo izvršilo je obskrbu strjeljivom posade u Travniku, te prienos žurne pošte, živežnih namirnica i vojničkih osoba.

Općenito:

Prilikom manjih sukoba i napadaja na obhodnje poginulo je 12 partizana, 1 je zarobljen, zaplienjena 1 strojopuška, 2 puške, dok su 3 ustaše poginule i 1 nestao.

---

[2] Neprijateljske snage prešle su iz Drežnik-Grada u Vaganac pod pritiskom jedinica 8. divizije i Unske operativne grupe (vidi dok. br. 60, 70 i 79).

[3] Opširnije o tome vidi dok. br. 74.

[4] Vidi dok. br. 26.

[5] Jedinice 20. dalmatinske divizije odbile su pomoć upućenu ustašama i domobranima u Hrvace i definitivno oslobodile mjesto 24. oktobra. Sutradan su oslobodile i Sinj (vidi dok. br. 81 i 129).

[6] O rezultatima borbi južno od ušća Neretve od 15. do 23. oktobra vidi dok. br. 41, 49, 77, 87, 90, 110 i 116.

Obhodnja njemačkog redarstva naišla je na vlastita minska polja kod Starog Topolja u području Broda te je poginuo 1, a ranjeno 10 vojnika.

Prilikom odbijanja part. napadaja 16. X na radnike s traktorima drž. dobra Topolovac kod Siska poginuo je 1 ustaša dok su 1 ustaša i 2 radnika ranjeni.

Događaji na želj. prugama:

21. X u 0630 sati na pruzi Konjic — Rama kod ž. p. Lisičići naišao je na minu oklopni vlak. Dvoja štitna kola su uništena.

21. X na pruzi Sarajevo — Brod između ž. p. Doboj i Ruđanka porušeno je 100 metara želj. pruge, a između Nemile i Vranduka pruga je porušena na više mjesta. Zapaljena je želj. postaja u Nemili.

21. X napadnuta je želj. postaja Zenica oko 0145 sati. Napadaj je odbijen uz 5 mrtvih i 20 ranjenih.

21. X popravljena je pruga Novi Marof — Budinšćina i predana prometu.[7]

22. X popravljena je pruga Zagreb — Sesvete i pruga između ž.p. Novoselec Križ — Popovača.[8]

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
(M.P.) glavnostroženi pukovnik
(Helbich)
Helbich

---

[7] i [8] Prugu su porušili dijelovi 3. diverzantskog odreda (vidi dok. br. 109 u ovoj knjizi i Arhiv V. I. I., reg. br. 2—4, k. 121.

BR. 146

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 24. OKTOBRA 1944. O NAPADU JEDINICA NOVJ NA OBROVAC, I O BORBAMA NA PODRUČJU BILO-GORE, VARAŽDINSKIH TOPLICA, I JUŽNO OD UŠĆA NERETVE

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 298/44
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
24. X 1944 g.

I OPĆI PREGLED:

Odmicanje u jugoiztočnom Sriemu.
Uspjeh u podhvatu kod Bjelovara.
Oslobođene Varaždinske Toplice.

Žestoke borbe u Travniku. Prema neizpitanom izvješću Travnik je pao.

Neprijatelj u području Metkovića odbačen. Zauzet je Neum.

Manji napadaj nepr. zrakopl. na Bjelovar.

Srušena 3 nepr. zrakoplova.

II PODRUČJA:

...

Bjelovar:

U nastavku podhvata u Bilo Gori jedna borbena skupina naniela je neprijatelju težke gubitke kod s. Hudovljani (11 km j. j. z. Koprivnice). Nađeno je 62 poginula partizana. Zaplienjene su 2 strojnice te veći broj ostalog oružja i opreme. Vlastiti gubitci: 6 poginulih i 23 ranjena.

Opaža se odmicanje neprijatelja u smjeru juga i jugoiztoka.[1]

Varaždin:

Ustaške postrojbe protjerale su neprijatelja iz Varaždinskih Toplica i zauzele to mjesto 23. X nakon duže borbe. Neprijateljski gubitci: 53 mrtva izbrojeno, a 10 partizana je zarobljeno. Plien: 1 oklopna kola, 1 bacač, 21

[1] Opširnije o tome vidi dok. br. 93, 97, 141, 142, 143, 145 i 148.

puška te ostala oprema. Vlastiti gubitci: 1 ustaša poginuo i 2 ranjena.[2]

Obrovac:

Jake nepr. snage obkolile su Obrovac.[3] Neprijateljski napadaj na to mjesto odbijen je.

Iz Gračaca upućeno je pojačanje za odterećenje Obrovca.

Biograd n/m:

Opaža se jače okupljanje part. u području Vrana (10 km i. Biograd n/m) — Biograd n/m.[4]

...

Jadranska obala:

U nastavku podhvata proti neprijatelja u području ušća r. Neretve jedna borbena skupina zauzela je Neum. Neprijatelj se povukao djelomično preko mora,[5] a djelomično na s.i. u područje Hutova.

Djelat. nepr. zrakopl.:

20. X oko 1130 sati 8 nepr. zrakoplova bombardiralo je južni dio Bjelovara. Ima štete. 2 osobe su poginule, 3 su ranjene.

21. X oko 1100 sati devet nepr. zrakoplova bacilo je [na] Mostar 18 bombi. Porušeno 10 kuća, a 3 su osobe poginule. Dva napadačka zrakoplova su srušena.

21. X u 1326 sati nepr. zrakoplovi bombardirali su Metković. Srušen je veći broj kuća. Tri vojnika i 1 žena su poginuli.

Jedan nepr. lovac srušen je kod Popovače vatrom oklopnog vlaka 21. X.

---

[2] Dijelovi PTS (Poglavnikovog tjelesnog zdruga) iz Varaždina, Ludbrega i Novog Marofa u jačini od 800 ustaša napali su 23. oktobra u Varaždinskim Toplicama jedinice Zagorske brigade. Ustaše su zauzele mjesto i nanijele Brigadi gubitke od 9 mrtvih, 15 ranjenih i 11 nestalih. Izgubljen 1 puškomitraljez i 8 pušaka. Gubici ustaša: 11 poginulih i 1 zarobljen (Arhiv V. I. I., reg. br. 2—7/5, k. 551/A).

[3] Obrovac su blokirale jedinice 19. dalmatinske divizije. Dijelovi ove Divizije sprječavali su neprijatelju da uputi pomoć blokiranom garnizonu (vidi dok. br. 88).

[4] Na navedenom području dejstvovao je tada Zadarski NOP odred.

[5] Pošto je oslobodila Ston i u sadejstvu sa 1. dalmatinskom proleterskom brigadom gotovo potpuno uništila jake njemačke snage na komunikaciji Dubrovnik — Metković, Brigadi je naređeno da se prebaci na Brač radi učešća u borbama za oslobođenje srednje Dalmacije. U operacijskom dnevniku 11. brigade o tome piše: »... prebacivanje je zbog nedostatka brodskog prostora trajalo od 23 do 27 oktobra iz Malog Stona preko Brača u Omiš«. (Vidi tom VIII, knj. 3, dok. br. 85.)

Djelat. vlast. zrakopl.:

23. X naše zrakoplovstvo izvršilo je obskrbu strjeljivom posade u Travniku, te prievoz ranjenika i žurne pošte.

Događaji na želj. prugama:

23. X na pruzi Zagreb — Ivanić Grad u 1545 sati pronađena je izvađena jedna mina između ž.p. Dugo Selo — Ivanić Grad. Teretni vlak na vrieme je zaustavljen i vraćen u Dugo Selo.[6]

23. X u 1545 sati na pruzi Zagreb — Sisak minama je razorena želj. pruga kod ž.p. Vel. Gorica. Pruga je u prekidu.[7]

24. X u 0158 sati naišao je na minu osobni vlak na pruzi Zagreb — Banova Jaruga između ž.p. Novoselec -Križ i Ludina. Mina se rasprsnula. Dvoja kola su izskočila.[8]

Naknadno je javljeno da je obustavljen promet na pruzi Maglaj — Zenica između ž.p. Zavidovići i Begov Han.

Isto tako napuštena je i želj. postaja Poljana na pruzi Banova Jaruga — Lipik odakle se povukla posada i želj. osoblje.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik Operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)

(M. P.) **Helbich**

---

[6] Minu su vjerovatno postavili dijelovi 3. diverzantskog odreda.

[7] Diverziju su izveli dijelovi 2. diverzantskog odreda. Pruga je presječena na 20 mjesta (vidi Arhiv V. I. I., reg. br. 2—4, k. 121).

[8] Diverziju su izveli dijelovi 3. diverzantskog odreda. Opširnije o njenim rezultatima vidi dok. br. 109 u ovoj knj. i Arhiv V. I. I., reg. br. 2—4, k. 121.

BR. 147

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 25. OKTOBRA 1944. O BORBAMA S JEDINICAMA NOVJ NA BILO-GORI, KOD SINJA, HRVACA, KOD UŠĆA NERETVE I O NAPUŠTANJU DUBROVNIKA I ČITAVOG PODRUČJA ISTOČNE DALMACIJE

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 299/44
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
25. X 1944 g.

I OBĆI PREGLED:

Odbijeni napadaji na Kiseljak u podr. Sarajeva, na uporište Sot u području Šida te napadaj na želj. postaju Kamen kod Dervente. Neprijatelj je protjeran s Jabučkog Sedla. Goražde oslobođeno.

Stanje u Travniku nejasno.

Rogatica ugrožena.

II PODRUČJA:

Izt. Dunavska fronta:

Na iztočnoj dunavskoj fronti nije bilo značajnije borbene djelatnosti i promjena.

...

Sl. Brod:

U jednom podhvatu naših i njemačkih snaga u području južno od glavne pruge protjeran je neprijatelj iz s. Oprisovci (14 km i. Broda), ostavivši na mjestu borbe 4 poginula partizana. Vlastitih gubitaka nije bilo.

Bjelovar:

Podhvat u Bilo Gori nastavlja se po osnovi.[1]

Sinj:

Izviđačka djelatnost u području Sinja.[2]

U toku su mjere za ođterećenje obkoljenog uporišta Hrvace.[3]

...

---

[1] Vidi dok. br. 97.

[2] i [3] Jedinice 20. dalmatinske divizije oslobodile su 24. oktobra Hrvace a 25. Sinj (vidi dok. br. 81 i 87).

Jadranska obala:

Čitavo obalno područje izt. Dalmacije s Dubrovnikom izpražnjeno je.[4] Borbe s partizanima vode se kod Gabele kraj Metkovića.

Nastavljaju se težke borbe s izkrcanim neprijateljem u području ušća Neretve.[5]

Niemci su porušili sve tunele i mostove na želj. pruzi od Konavlja, Dubrovnika, Trebinja do Gabele.[6]

Općenito:

Prilikom odbijanja nepr. napadaja i izviđanja kod Vrpolja, Perkovaca, Siska i Sinja poginula su 4, ranjena 2 i zarobljena 2 partizana. Zaplienjena je 1 strojnica i više pušaka. Vlastiti gubitci: 3 domobrana i 5 Kozaka poginuli, 2 Kozaka i 2 domobrana ranjeni i 4 domobrana nestali.

Naknadno se doznaje da je 17. X odbijen napadaj na jednu kozačku preselicu u području Siska, pri čemu je pao 21 partizan i 2 su zarobljena. Vlastiti gubici: 3 ranjena.

Djelat. vlast. zrakopl.:

24. X naše je zrakoplovstvo izvršilo obskrbu strjeljivom postrojbi u Sarajevu, zatim prienos tvoriva, pošte, novca i vojničkih osoba.

Djelat. nepr. zrakopl.:

24. X u 1055 sati nepr. zrakoplovi napali su brzi vlak u želj. postaji Novoselec Križ. Poginulo je 5 osoba i ranjeno 26.

Događaji na želj. prugama:

24. X u 2050 sati na pruzi Zagreb — Dobova između ž. p. Podsused i Zaprešić naišao je na minu teretni vlak. Mina se razprsnula te izbacila 3 kola i oštetila želj. prugu. Žrtava nema.

24. X popravljena je želj. pruga između ž. p. Šaš i Staza, ali je noću od 24/25. X ponovno porušena na 11 mjesta.[7]

---

[4] Vidi dok. br. 41, 49, 77, 87, 90, 110 i 116.

[5] Vidi primjedbu br. 7 uz dok. br. 141.

[6] Rušenja su izvršile jedinice njemačke 369. legionarske divizije prilikom povlačenja sa navedene prostorije (vidi primjedbu br. 11 uz dok. br. 90).

[7] Diverziju su vjerovatno izveli dijelovi 2. diverzantskog odreda.

Napuštena je želj. postaja Komin i Rogozin na želj. pruzi Metković — Ploče.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
(M. P.) **Helbich**

BR. 148

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 26. OKTOBRA 1944. O NAPADU JEDINICA NOVJ NA MAVRAČIĆE I O BORBAMA NA BILO-GORI, KOD OBROVCA, GRAČACA, NA OTOKU KRKU I O ISKRCAVANJU JEDINICA 26. DIVIZIJE KOD OMIŠA I KRILA

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 300/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
26. X 1944 god.

I OPĆI PREGLED:

Slab dodir s neprijateljskim (sovjetskim) snagama u iztočnom dielu Vel. župe Vuka.

Nastavlja se podhvat u području Bjelovar — Koprivnica — Križevci.

Travnik je poslie ogorčene borbe pao u nepr. ruke.[1]

Pojačana nepr. djelatnost u obalnom i otočnom području.

[1] Travnik su oslobodile jedinice 4. i 6. divizije 5. korpusa NOVJ 24. oktobra 1944 (vidi »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945«, knj. 2, str. 439—443).

II PODRUČJA:

...

Bjelovar:

Podhvat u Bilo Gori uspješno se nastavlja. 23. X naša podhvatna skupina zauzela je pripremni položaj za napadaj na neprijatelja u s. Kapela (10 km s. Bjelovara). Neprijateljski gubitci 23. X iznose: 138 poginulih izbrojeno, 15 zarobljeno i 3 prebjegla. Plien: 1 oklopna kola, 1 bacač, veći broj ručnog vatrenog oružja i 4 teretna samovoza.[2]

Samobor:

Noću 23/24. X jača skupina partizana napala je jednu njemačku red. postrojbu u s. Mavračićima (24 km j. i. Samobora) i naniela joj težke gubitke: 59 oružnika je poginulo, a 14 je ranjeno. Po izvršenom napadaju partizani su se povukli prema Okiću.[3]

Bihać:

20. X protjerana je skupina part. koja je napadala obskrbnu cestu Bihać — Knin 10 km j. i. Bihaća. Neprijateljski gubitci nisu ustanovljeni.

...

Metković:

Nastavljaju se žestoke borbe s neprijateljem u području Metković — Gabela.

Luka Ploče je napuštena.

Borbene skupine u području Metkovića preustrojavaju se za daljnje borbe.[4]

Obrovac:

Podhvatna skupina upućena iz Gračaca za odterećenje Obrovca nakon borbe s premoćnim nepr. snagama morala se povući u Gračac.[5]

---

[2] Podaci koji su dati u dnevnim izvještajima Zapovjedništva glavnog stožera domobranstva o gubicima 33. divizije u borbama od 21. do 24. oktobra iznose na stotine mrtvih i ranjenih. Njeni stvarni gubici bili su: 5 mrtvih, 53 ranjena i 1 nestao (vidi dok. br. 97).

[3] Napad na Mavračić izvela je Karlovačka brigada a na obezbjeđenju nalazile su se Žumberačka brigada, brigada »Franjo Ogulinac Seljo« i 1. brigada 8. divizije (opširnije o tome vidi dok. br. 68, 69 i 78).

[4] Po uzoru na Nijemce, ustaše i domobrani su gubitak određene teritorije objašnjavali prestrojavanjem (pregrupisavanjem) jedinica ili skraćivanjem fronta. U ovom slučaju riječ je o napuštanju dalmatinske obale od Dubrovnika do Splita (vidi dok. br. 41, 49, 77, 87, 90, 110 i 116).

[5] Riječ je o pokušaju neprijatelja iz Gračaca da pritekne u pomoć posadi u Obrovcu koju su blokirale jedinice 19. divizije (vidi dok. br. 88).

Jadranska obala:

Opažen je živ promet nepr. brodova i čamaca sa o. Brača na obalu kod Omiša i Krila[6] te na otocima pred Zadrom.

Odbijen je nepr. pokušaj izkrcavanja iz 2 čamca kod Krila.

U podhvatu iz Novog na o. Krk kod Vrbnika na o. Krku slomljen je nepr. odpor. Poginulo je 20 partizana.[7]

Djelat. nepr. zrakopl.:

24. X oko 1100 sati šest nepr. zrakoplova napalo je Bjelovar. Bombe su bačene na oružničku školu. Oštećeno je 8 zgrada. Poginula su 4 i ranjeno 7 osoba.

25. X u 1034 sata 4 nepr. zrakoplova napala su bombama i strojničkom vatrom želj. postaju Novska. Oštećeni su kolosjeci. Poginuli su 2 Niemca i 1 domobran, a ranjeni 8 njemačkih vojnika i 9 domobrana. Oštećeno je 10 kola.

Istog dana u 1512 sati nepr. lovci bombarderi napali su ž. p. Novoselec Križ. Oštećeni su kolosjeci.

Djelat. vlast. zrakopl.:

25. X naše je zrakoplovstvo izvršilo prienos goriva za zrakoplove, zatim pošte i vojničkih osoba.

Događaji na želj. prugama:

25. X u 1000 sati na pruzi Zagreb — Banova Jaruga između ž. p. Novoselec Križ i Ludina Vidrenjak naletio je na minu stroj sa štitnim kolima. Mina se razprsla i oštetila prugu. Pruga je popravljena istog dana.[8]

25. X u 0730 sati na pruzi Sisak — Novska između ž. p. Sunja i Staza naišao je na minu njemački radni vlak. Ranjeno je 5 vojnika.[9]

25. X na pruzi Konjic — Mostar između ž. p. Rama i Ostrožac naišao je na minu mješoviti vlak. Mina se razprsla, oštetila prugu i 5 kola. Poginuli: 1 domobran i 7 putnika, ranjeno 14 putnika. Pruga je popravljena istog dana.

---

[6] Sa otoka Brača snabdijevane su jedinice 26. divizije koje su se iskrcale na području Splita (vidi dok. br. 4, 87, 91, 110 i 116 u ovoj knjizi, tom V, knj. 35, izvještaj Štaba 26. divizije Štabu 8. korpusa NOVJ od 17. novembra 1944. i Arhiv V. I. I., reg. br. 1—4, k. 1103-I i 18—13, k. 1100-I).

[7] O borbama jedinica 2 pomorskog obalskog sektora na otoku Krku u oktobru 1944. vidi tom VIII, knj. 2, dok. br. 104 i 114.

[8] Diverziju je izveo 3. diverzantski odred (Arhiv V. I. I., reg. br. 2—4, k. 121).

[9] Diverziju su vjerovatno izvele jedinice 7. divizije.

26. X u 0530 sati na pruzi Zagreb — Dugo Selo naišao je na minu putnički vlak. Mina se razprsla te izbacila stroj i prevrnula 2 vagona. Žrtava nema.[10]

Pruga Zagreb — Dobova popravljena je 25. X i predana prometu.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik Operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

(M. P.)

BR. 149

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 27. OKTOBRA 1944. O NAPADU JEDINICA NOVJ NA USTAŠE KOD ĐURĐEVCA, NA OBROVAC, IMOTSKI I O BORBAMA NA BILO-GORI, U DONJOJ KUPČINI, NA PODRUČJU METKOVIĆA I O POVLAČENJU NIJEMACA IZ DALMACIJE[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE
GLAVNOSTOŽERNOG UREDA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
27. X 1944 g.

I OBĆI PREGLED:

Slab nepr. pritisak u izt. dielu Vel. župe Vuka.

Nastavlja se podhvat u Bilo Gori.

Uspjeh u noćnom podhvatu u području Karlovca, te u borbama kod Imotskog.

Žestoke borbe u području Obrovca te pri pokušaju odterećenja Travnika.

Poslie žestoke borbe Rogatica i Prača napušteni.

---

[10] Vidi dok. br. 109.

[1] Kopija originala (pisana na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 27/1, k. 43.

Živahna nepr. djelatnost u obalnom i otočnom području. Split po osnovi napušten.[2]

Manji napadaji nepr. zrakopl. na želj. postrojenja i vlakove.

II PODRUČJA:

Iztočna fronta:

Na iztočnoj fronti osim topničke vatre na uporišta Dobrinči i Petrovci te izviđanja u smjeru Putinci (sve 8—10 km izt. Rume) nije bilo značajnije borbene djelatnosti.

Odbijena su 2 napadaja jače skupine partizana u području s. Petrovci (12 km i. Rume).

Protunapadajem ponovno je vraćen Vrdnik (12 km s. s. z. Rume) i odbijeni novi nepr. napadaj na to uporište.

Neprijateljska (sovjeti) topnička i bacačka vatra (jedne Staljinove orgulje) na Dobrince i Petrovce (12 km i. j. i. i 10 km j. i. Rume).

Opaža se neprijateljsko držanje četnika prema našim i njemačkim postrojbama u Sriemskoj Rači.

Đurđevac:

25. X odbijen je napadaj jake skupine partizana na postave P. T. S-a uz r. Dravu u području 10 km s. — 12 km s. s. i. Đurđevca te kod s. Molve (17 km s. Đurđevca). Ova skupina htjela se prebaciti preko r. Drave, što je spriečeno.[3]

Bjelovar:

Podhvat u Bilo Gori nastavlja se po osnovi. Borbene skupine ovladale su jako neprijateljsko uporište Kapela (8 km s. Bjelovara).[4]

Opaža se novo prikupljanje part. u području Koprivnice.

Karlovac:

U noćnom napadaju jedne ustaške sati na part. u D. Kupčini (18 km i. s. i. Karlovca) nanieti su partizanima

---

[2] Dijelovi njemačke 264. pješadijske divizije napustili su Split 25/26. oktobra pod pritiskom 26. i 20. divizije. Ujutro 26. X u grad su ušle naše jedinice i zarobile oko 800 domobrana, ustaša i pripadnika njemačkih radnih i drugih jedinica (vidi dok. br. 4, 87, 91, 110, 116 i 150 u ovoj knjizi, tom V, knj. 35, izvještaj Štaba 26. divizije Štabu 8. korpusa NOVJ od 17. novembra 1944. i »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945«, knj. 2, str. 416—417).

[3] Vjerovatno je riječ o nekom izviđačkom odjeljenju 10. korpusa.

[4] Vidi dok. br. 97.

težki gubitci: 19 part. poginulo, 25 ranjeno i zaplienjeno više pušaka, 1 strojopuška i 1 strojosamokres.[5]

Obrovac:

Neprijateljski pritisak na Obrovac nastavlja se.[6]

Spoj između posade Obrovca i podhvatne skupine iz Gračaca nije se mogao uzpostaviti zbog jakih part. snaga, koje uz podporu topova zatvaraju cestu Gračac — Obrovac. Neprijateljski gubitci nisu ustanovljeni. Vlastiti gubitci: 32 poginula.[7]

Imotski:

Odbijen je nepr. napadaj na Imotski. Pronađeno je 18 poginulih partizana, a zaplienjene su 2 strojopuške i više pušaka.[8]

Metković:

U toku su borbe s neprijateljem u području južno Metkovića. Neprijatelj oprezno nastupa za našim borbenim skupinama koje odmiču na nove postave.[9]

...

Jadranska obala:

Opaženo je neprijateljsko dovlačenje pojačanja u području j. i. Splita naročito u motornim vozilima i vozilima na gusjenice.[10]

Pojačan je neprijateljski promet brodovima između o. Brača i Omiša. Otvorena je topnička vatra radi ometanja ovog prometa.

Prema izvješću zapovjedništva Četina 264. njemačka divizija s otoka i s područja Drniša povlači se prema sjeveru i ruši za sobom sve važne objekte i komunikacije.[11]

---

[5] Dijelovi 30. ustaške bojne (150—200 ljudi) napali su 15. oktobra jedan bataljon Turopoljsko-posavskog odreda ali ih je bataljon protjerao (Arhiv V. I. I., reg. br. 26—8/8, k. 426 A).

[6] i [7] Vidi dok. br. 88, 136, 137, 140, 143, 145, 146, 148, 149 i 150.

[8] Pod pritiskom jedinica 9. divizije Nijemci, ustaše i domobrani napustili su Imotski 28. oktobra 1944. O borbama za to mjesto vidi operacijski dnevnik 9. divizije u Arhivu V. I. I., reg. br. 56—2, k. 842 A.

[9] Riječ je o povlačenju neprijateljskih snaga u pravcu Mostara (vidi dok. br. 4, primjedbu br. 12).

[10] Opširnije o prebacivanju jedinica 26. divizije na obalu kod Splita vidi dok. br. 4, 87, 91, 110 i 116 u ovoj knjizi, tom V, knj. 33, izvještaj Štaba 26. divizije Štabu 8. korpusa NOVJ od 17. novembra 1944. i tom VIII, knj. 3, dok. br. 80, 85, 87, 96, 99 i 113.

[11] Povlačeći se brže nego što je planom predviđala, njemačka 264. pješadijska divizija nije stigla da uništi sve objekte koji su bili predviđeni za rušenje (vidi dok. br. 91 u ovoj knjizi i tom V, knj. 35, izvještaj Štaba 26. divizije Štabu 8. korpusa NOVJ od 17. novembra 1944).

Djelat. nepr. zrakopl.:

Doznaje se da su 14. X i 15. X sovjetski zrakoplovi uzorka »Rata« napadali strojničkom vatrom Rumu, Staru Pazovu, Inđiju i Hrv. Karlovac te jedan samovozni povoz kod Inđije.

16. X nepr. zrakoplovi (angloamerički) napali su i onesposobili tri stroja na pruzi kod Karlovca.

18. X nepr. zrakoplovi (angloamerički) napali su radni vlak kod ž. p. Jastrebarsko i oštetili stroj.

Osobitosti:

Gl. rav. za jav. red i sig. javlja da su Niemci 24. X prilikom napuštanja Splita zapalili zgradu trgovačke akademije u kojoj su do tada stanovali.

Prema izvješću 2. dok. zdruga viša njemačka zapovjedničtva i ustanove napuštaju Osijek.

Prema iztom izvješću 24. X prošle su kroz Vinkovce 3 pukovnije Nedićevaca u smjeru zapada. Evakuacija njemačkog pučanstva i svega vriednijega nastavlja se u području Vel. župe Vuka. Pučanstvo je time u velikoj mjeri uznemireno. Cieli želj. promet je u rukama Nijemaca.

Zapovjedničtvo P. T. S-a javlja da je 25. X manja skupina partizana došla u Resničku Trnavu (3 km i. Zagreba) i zapoviedila pučanstvu izseljenje iz područja 10 km oko želj. pruge Zagreb izt. kolodvor — Sesvete, koju će navodno minirati. Isto to učinili su partizani i u Sesvetama, a neki seljaci već su ih poslušali i izselili. Izvješće se izpituje.

Vojni zapovjednik i opunomoćenik vlade za Vel. župu Vuka, Baranja i Posavje, general Gustović, javlja da su kotarski predstojnik i ravnatelj redarstva Tolj sa zamjenikom i nekim izvidnicima napustili svoju dužnost i otišli iz Vinkovaca, te je bio primoran postaviti častnike na mjesto kotarskog predstojnika i ravnatelja redarstva.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Glavar glavnostožernog ureda
general i ust. pukovnik (T. Sertić)

Razaslato:

Poglavnom županstvu,
Min. oružanih snaga,
Sastavak.

BR. 150

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 28. OKTOBRA 1944. O POVLAČENJU SOPSTVENIH SNAGA SA PODRUČJA METKOVIĆA, IZ SPLITA, SINJA I O BORBAMA S JEDINICAMA NOVJ NA BILO-GORI, KOD DUVNA, POSUŠJA I OBROVCA

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 302/44
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
28. X 1944 g.

I OPĆI PREGLED:

Slab neprijateljski pritisak na izt. fronti.

Neprijatelj je odbačen s područja Tomislav Grad — Posušje.

Na *Jadranskoj fronti* pokreti odmicanja razvijaju se po osnovi: Sinj i Stolac napušteni po zapoviedi višeg podhvatnog zapovjedničtva.

Manji napadaji nepr. zrakoplovstva na Šibenik i Zadar te želj. objekte.

II PODRUČJA:

. . .

Bjelovar:

Podhvat u Bilo Gori nastavlja se po osnovi.[1]

. . .

Tomislav Grad:

Borbene skupine odbacile su neprijatelja s područja Tomislav Grad — Posušje.[2]

Obrovac:

Podhvatna skupina upućena iz Gračaca za odterećenje Obrovca dostigla je uz težke borbe područje s. i. Obrovca, nedaleko samog mjesta.[3]

---

[1] Opširnije o tome vidi dok. br. 97.

[2] O borbama na području Tomislavgrada (Duvno), i Posušja između jedinica 9. dalmatinske divizije i njemačko-ustaško-domobranskih snaga koje su se povlačile u pravcu Mostara vidi dok. br. 119 i 151 u ovoj knjizi i Arhiv V. I. I., reg. br. 56-2, k. 842 A.

[3] Vidi dok. br. 88.

Jadranska fronta:

U toku je odmicanje[4] vlastitih borbenih skupina iz područja Metkovića u područje Čapljine.

Nakon napuštanja Splita po zapoviedi višeg podhvatnog zapovjedničtva 26. X na večer neprijatelj je ušao u to mjesto.[5]

Sinj je izpražnjen po zapoviedi višeg podhvatnog zapovjedničtva.[6]

Sjeverozapadno od Karlobaga izkrcale su se manje nepr. snage s opremom za partizane.[7] Poduzete su protumjere i postavljene zasjede za hvatanje nepr. obskrbnih preselica kod Perušića i Gospića.

Djelat. nepr. zrakopl.:

Neprijateljski zrakoplovi napali su Šibenik i Zadar. U Zadru i Šibeniku oštećeno je nekoliko čamaca.

21. X neprijateljski lovac s rumunjskom[8] oznakom napao je vlak kod ž. p. Mirkovci. Zapaljena su 2 vagona strjeljiva, a 2 putnička vagona su oštećena.

Djelat. vlast. zrakopl.:

27. X naše zrakoplovstvo zbog veoma loših vremenskih prilika nije moglo raditi.

Općenito:

Prigodom izviđanja kod Broda, Perkovaca i Imotskog poginulo je 5 partizana, 2 su ranjena. Vlastiti gubici: 1 domobran ranjen.

U borbama sjeverno od Konjica ustaške postrojbe između ostalih ubile su i part. podpukovnika Knežević Velimira[9] i nadporučnika Grčić Ibru.

Dielovi IX ust. zdruga, koji su se po nalogu višeg podhvatnog zapovjedničtva povukli iz svojih postava na obali pretrpili su gubitke: zastavnik Iva Musa i 15 vojničara poginulo, 26 vojničara ranjeno i 2 vojničara nestala.

---

[4] Riječ je o povlačenju.

[5] Nijemci su napustili Split 25/26. oktobra. Već ujutro 26. oktobra jedinice 26. divizije ušle su u grad (opširnije o tome vidi dok. br. 4, 87, 91, 110, 116 i 149).

[6] Ustaško-domobranski garnizon napustio je Sinj 25. oktobra pod pritiskom jedinica 20. divizije (vidi dok. br. 81 i 87).

[7] Riječ je o opremi primljenoj od saveznika.

[8] Nad teritorijom naše zemlje nije bilo aviona sa rumunskim oznakama.

[9] Velimir Knežević nije bio ubijen. On se i sada nalazi na službi u JNA.

Događaji na želj. prugama:

27. X u 2037 sati na pruzi Zagreb — Dobova između ž. p. Vrapče i Podsused naišao je na minu teretni vlak. Izskočila su štitna kola i zakrčila oba kolosjeka. Žrtava nema.

Noću 26/27. X minama je porušena pruga Nova Gradiška — Brod između ž. p. Kapela Batrina i Oriovac.[10]

27. X u 1750 sati na pruzi Zagreb — Banova Jaruga između ž. p. Novoselec Križ i Ludina naišao je na minu vlak. Mina se rasprsla i oštetila želj. prugu. Žrtava nema.[11]

27. X popravljena je i predana prometu pruga Novska — Sunja i Popovača — Kutina.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

(M. P.)

[10] Diverziju su vjerovatno izvele jedinice 1. diverzantskog odreda (vidi Arhiv V. I. I., reg. br. 2—4; k. 121).

[11] Diverziju su izveli dijelovi 3. diverzantskog odreda (vidi dok. br. 109).

BR. 151

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 29. OKTOBRA 1944. O NAPADU JEDINICA NOVJ NA NJEMAČKE I USTAŠKO-DOMOBRANSKE SNAGE KOJE SE POVLAČE PREMA ŠIBENIKU I DRNIŠU I O BORBAMA KOD OBROVCA, BENKOVCA, SLAVONSKOG BRODA, DUVNA I IMOTSKOG

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 303/44
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
29. X 1944 god.

I OBĆI PREGLED:

Na iztočnoj i Jadranskoj fronti nastavlja se odmicanje naših snaga na obranbene položaje po osnovi bez nepr. pritiska.

Nastavlja se podhvat u Bilo Gori.

Uspjeh u podhvatu u području Broda.

Napadaji nepr. zrakoplova na Borovo i Vinkovce.

Oboreno 7 sovjetskih zrakoplova.

II PODRUČJA:

...

Jadranska fronta:

Posada Obrovca u noćnom napadaju protjerala je neprijatelja u smjeru sjevera i uzpostavila spoj s borbenom skupinom, koja nadire iz Gračaca.

Pojačana je nepr. djelatnost j. i. Benkovca.[1]

Neprijateljske snage, koje sliede naše i nemačke postrojbe u povlačenju dostigle su Solin (s. i. Splita).[2]

U području kod Trogira pretrpio je neprijatelj, koji nadire, velike gubitke.[3]

Nastavljaju se borbe u području Metkovića i Stolca.

Borbene skupine, koje odmiču iz područja Metkovića, dostigle su crtu Imotski — Ljubuški — Domanovići.

---

[1] Vidi dok. br. 88

[2] i [3] Neprijatelj se povlačio pod pritiskom jedinica 26. divizije. One su 25/26. oktobra oslobodile Solin a 27/28. Trogir (vidi dok. br. 4, 87, 91, 110 i 116 u ovoj knjizi, tom V, knj. 35, izvještaj Štaba 26. divizije Štabu 8. korpusa NOVJ od 17. novembra 1944. i Arhiv V. I. I., reg. br. 5—7, k. 1103).

Sl. Brod:

Borbena skupina jednog gorskog zdruga napala je i protjerala neprijatelja iz s. Odvorci (15 km s. z. Broda) u smjeru sjeverozapada. Nađeno je 15 poginulih partizana, dok se cieni da je broj poginulih i ranjenih znatno veći. Plien: 1 strojopuška i 8 pušaka. Vlastiti gubitci: 1 ranjen.

Noću 24/25. X odbijen je neprijateljski napadaj na želj. prugu kod Stupnika (16 km z. Broda). 2 ustaše su ranjene.[4]

27. X vatreni prepad na Novu Kapelu Batrinu bez osobitog učinka.

Bjelovar:

Podhvat u Bilo Gori nastavlja se.[5]

Opaža se prikupljanje jakih part. snaga u području s. z. i jugozapadno Koprivnice.[6]

...

Tomislav Grad:

Pojačan je nepr. pritisak na crti Tomislav Grad — Imotski.[7]

...

Djelat. nepr. zrakopl.:

24. X pet sovjetskih zrakoplova napalo je uzletište u Borovu strojničkom vatrom. Šteta i žrtava nema.

26. X trideset sovjetskih zrakoplova napalo je uzletište u Borovu. 4 napadačka zrakoplova vjerojatno su oborena.

27. X dva sovjetska zrakoplova uzorka »Rato« napali su strojničkom vatrom Vinkovce oko 1045 sati.

Naknadno je javljeno da su 17. X srušena 3 sovjetska zrakoplova kod Inđije vatrom protuzrakoplovnih topova.

Događaji na želj. prugama:

28. X u 2055 sati na pruzi Popovača — Kutina kod ž. p. Volodera naišao je na minu teretni vlak. Pojedinosti nisu poznate.[8]

---

[4] Napad je vjerovatno izveo Diljski NOP odred.

[5] Vidi dok. br. 97.

[6] Odnosi se na dijelove 10. korpusa NOVJ (Arhiv V. I. I., reg. br. 2/5 i 3/5, k. 551).

[7] Na liniji Tomislavgrad (Duvno) — Posušje neprijatelja su napadale jedinice 9. divizije NOVJ (Arhiv V. I. I., reg. br. 56—2, k. 842 A).

[8] Diverziju je vjerovatno izveo 3. diverzantski odred (vidi dok. br. 109 i Arhiv V. I. I., reg. br. 2—4, k. 121).

29. X u 0220 sati na pruzi Zaprešić — Savski Marof kod ž. p. Brdovec naletio je na minu teretni vlak. Mina se rasprsla i izbacila štitna kola. Zakrčena su oba kolosjeka.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
(M. P.) Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

BR. 152

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 30. OKTOBRA 1944. O NAPADU JEDINICA NOVJ NA AUTO-KOLONU KOD SLAVONSKOG BRODA, NA KOMUNIKACIJE ZAGREB — BEOGRAD I SLAVONSKI BROD — SARAJEVO I O POVLAČENJU NIJEMACA, USTAŠA I DOMOBRANA IZ IMOTSKOG

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 304/44
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
30. X 1944 god.

I OPĆI PREGLED:

Na iztočnoj fronti bez značajnijih događaja.

Na Jadranskoj fronti nastavlja se odmicanje po osnovi, uz mjestimično slab neprijateljski pritisak. Imotski izpražnjen.

Posada Kreševa (podr. Sarajeva) svladana.

II PODRUČJA:

...

Jadranska fronta:

Na Jadranskoj fronti nije bilo značajnije borbene djelatnosti.[1] Borbene skupine odmiču po osnovi te su 28. X

[1] Jadranska obala bila je definitivno oslobođena od Dubrovnika do Trogira (vidi dok. br. 4, 87, 91, 110, 116 i 147).

izpraznile Čapljinu (8 km s. i. Metkovića) u koju su ušli četnici s part. oznakama.

Imotski:

Imotski je izpražnjen po zapoviedi višeg podhvatnog zapovjedničtva. Naše i njemačke postrojbe odmiču prema Posušju (10 km s. i. Imotskog) uz slab neprijateljski pritisak.[2]

...

Sl. Brod:

Pojačana je nepr. djelatnost smetanja na želj. pruzi i cesti na odsjeku Sibinj — Bili Brig (10 — 32 km z. Broda).[3]

28. X kod Andrijevaca (12 km z. Broda) napadnut je od partizana njemački samovozni povoz. Jedna oklopna kola, 1 teretni i 2 osobna samovoza zapaljena su. Poginuo 1 Niemac, 1 je ranjen i 1 nestao. Napadaj je odbijen.

Cesta kod Slatinika (14 km z. Broda) minirana je.[4]

Djelat. nepr. zrakopl.:

Sovjetski zrakoplovi napali su područje Šid — Tovarnik bez većeg učinka.

Djelat. vlast. zrakopl.:

28. i 29. X naše je zrakoplovstvo izvršilo prevoze tvoriva, žurne pošte, ranjenika i vojničkih osoba.

Događaji na želj. prugama:

29. X u 2220 sati na pruzi Zagreb — Banova Jaruga između ž. p. Moslavina — Popovača i Kutina naišao je na minu teretni vlak. Pojedinosti nisu javljene, a pruga je već popravljena.[5]

---

[2] Borbe za Imotski vodile su jedinice 9. dalmatinske divizije. U operacijskom dnevniku o tome pored ostalog piše: »III. U. D. (Udarna dalmatinska — prim. red.) brigada napala je neprijateljsko uporište Imotski (napad je izveden 28. oktobra — prim. red.) poslije kratke borbe koja nije došla ni do svoje završne faze, neprijatelj nepoznate jačine povukao se iz Imotskog. *Rezultat borbe:* 129 neprijateljskih vojnika se predalo, zarobljeno 115 pušaka i 1 p. mitraljez. Naša jedinica nije imala gubitaka. U Imitskom se predalo još 20 domobrana svirača sa instrumentima«. (Arhiv V. I. I., reg. br. 56—2, k. 842 A.)

[3] Pritisak na prugu Sibinj — Bili Brig vjerovatno su vršile jedinice Istočne grupe NOP odreda 6. korpusa NOVJ.

[4] Cestu kod Slatinika minirala je čehoslovačka brigada »Jan Žiška«. Ona je istovremeno napala neprijatelja u Starom Slatiniku (vidi dok. br. 86).

[5] Minu su postavili dijelovi 3. diverzantskog odreda (Arhiv V. I. I., reg. br. 2—4, k. 121).

29. X u 1140 sati na pruzi Brod — Sarajevo između ž. p. Globarica i Bradići naišao je na razorenu prugu teretni vlak. Stroj i 6 kola je izkliznulo, 2 putnika su poginula, a 4 su ranjena.

Noću 28/29. X minom je razorena glavna pruga između ž. p. Oriovac i Sibinj, a između ž. p. Vrba i Garčin razorena je pruga na 18 mjesta. U toku 29. X popravljene su štete na tim mjestima i pruga je predana prometu.[6]

Noću 28/29. X minama je razorena pruga Brod — Sarajevo između ž. p. Derventa i Doboj. 29. X pruga je popravljena i prohodna.

29. X na pruzi Brod — Sarajevo između ž. p. Lašva i Modrinje napadnut je putnički vlak. Žrtava nema. U isto vrieme minama je razorena želj. pruga i srušen jedan most dug 12 metara.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik Operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

(M. P.)

[6] Diverzije su izveli dijelovi 1. diverzantskog odreda (Arhiv V. I. I., reg. br. 2—4, k. 121).

BR. 153

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 31. OKTOBRA 1944. O POVLAČENJU SOPSTVENIH I NJEMAČKIH JEDINICA U DOLINI NERETVE, KOD TROGIRA, SA OTOKA ČIOVA, PRIMOŠTENA I SOLINA I O BORBAMA KOD BRIBIRA, ĐEVRSAKA, SMRDELJA I IMOTSKOG I O DIVERZIJAMA NA ŽELJEZNIČKIM PRUGAMA[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 305/44

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

31. X 1944 g.

I OPĆI PREGLED:

Na iztočnoj fronti bez promjene.

Na Jadranskoj fronti nastavlja se odmicanje po osnovi uz slab neprijateljski pritisak. Ljubuški, Trogir i o. Čiovo po osnovi izpražnjeni.

Uzpostavljen mostobran kod Roškog Slapa i odbijen napadaj na Imotski.

Borbe na Romaniji.

Križevci ugroženi.

II PODRUČJA:

Iztočni front:

Neprijatelj tuče topničkom vatrom cestu s. Zvornika s desne obale r. Drine.

Neprijateljski vatreni prepadi preko r. Dunava na Ilok, na naše i njemačke postrojbe kod Sotina (10 km j. i. Vukovara) te na cestu Dalj — Erdut i sam Erdut.

Borbene skupine posjele su uporišta u Fruškoj Gori. S područja Iloka vlastito topničtvo uzvratilo je vatru na neprijateljske postave.

Inače bez osobitih događaja.

---

[1] Kopija originala (pisana na mašini, latinicom) u Arhivu V. I. I., reg. br. 31/1—1, k. 43.

Jadranska fronta:

Nastavlja se odmicanje borbenih skupina po osnovi uz slabiji nepr. pritisak u dolini r. Neretve. Ljubuški,[2] Trogir,[3] o. Čiovo i mornaričko uporište Zečevo južno Primoštena, izpražnjeni su po zapoviedi višeg podhvatnog zapovjedničtva.

Posade Bribira, Đevrske i Smrdelje svladale su jak neprijateljski odpor i probile se do r. Krke, te uzpostavile mostobran kod Roškog Slapa[4] (15 km z. s. z. Drniša) i spriečavaju neprijatelju prolaz ovim smjerom.

U odmicanju[5] posjednuti su novi zaporni postavi[6] kod Prapatnice (10 km s. s. z. Solina) i odbijeni neprijateljski napadaji na tu crtu. Uništena su 1 neprijateljska oklopna kola.

Noću 24/25. X odbijen je napadaj part. na Imotski. Imotski je i dalje ugrožen.[7]

Protunapadajem u području Nevesinje — Blagaj poboljšano je vlastito stanje.

...

Križevci:

Opaženo je okupljanje jačih part. snaga u području Križevaca, koje ugrožavaju to mjesto.[8]

Djelat. nepr. zrakopl.:

29. X nepr. zrakoplovi (sovjetski) napali su bombama i strojničkom vatrom Vinkovce. Šteta je neznatna, a žrtava nema.

Djelat. vlast. zrakopl.:

30. X naše je zrakoplovstvo izvršilo prievoz teških ranjenika, službene pošte i vojničkih osoba.

---

[2] »... U namjeri da osujeti dalje nastupanje 29. hercegovačke divizije, neprijatelj je 28. oktobra sa pravca Ljubuškog i Čitluka krenuo ka Čapljini, ali je odbijen od 12. brigade (iz sastava 29. divizije — prim. red.) i Južnodalmatinskog partizanskog odreda. Sutradan, kada je 12. brigada presjekla komunikaciju Mostar — Ljubuški, Južnodalmatinski odred je zaužeo Ljubuški...« (»Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945«, knj. 2, str. 397.)

[3] O povlačenju neprijateljskih snaga pravcem Trogir — Šibenik vidi dok. br. 87, 91, 115 u ovoj knjizi i tom V, knj. 35, izvještaj Štaba 26. divizije Štabu 8. korpusa NOVJ od 17. novembra 1944.

[4] Navedena mjesta neprijatelj je napustio pod pritiskom 19. dalmatinske divizije (vidi dok. br. 106).

[5] povlačenju

[6] utvrđeni položaji

[7] Vidi dok. br. 106

[8] Na području Križevaca nalazili su se dijelovi 33. divizije (Arhiv V. I. I., reg. br. 3—6/5, k. 551 A).

Događaji na želj. prugama:

Željeznička pruga Brod — Sarajevo razorena je na nekoliko mjesta između ž. p. Kakanj i Lašva.

29. X u 2035 sati naišao je na minu teretni vlak između ž. p. Blažuj i Hadžići. Stroj i 3 kola izkliznuli su. Ima žrtava.

29. X u 0800 sati kod ž. p. Odra južno Zagreba rasprsla se jedna mina, ubila jednu i ranila jednu osobu.

30. X na pruzi Zagreb — Banova Jaruga kod ž. p. Čulinec naišao je na minu putnički vlak. Jedan njemački vojnik je poginuo i 1 ranjen. Pruga je popravljena.[9]

30. X u 0800 sati na istoj pruzi između ž. p. Popovača i Kutina naišao je na minu oklopni samovoz. Mina se rasprsla iza samovoza. Žrtava nema, a pruga je već popravljena.[10]

30. X na pruzi Zagreb — Dobova kod ž. p. Zaprešić naletio je na minu teretni vlak. Mina se rasprsla. Žrtava nema.[11]

Osobitosti:

Zapovjedničtvo Hum — Dubrava javlja, da je »Vražja« divizija u zadnjim borbama imala oko 400 mrtvih, 500 ranjenih i veći broj nestalih, te je sada jaka svega oko 1.000 boraca pješaka.[12]

Prema istom izvješću ustaše VI zdruga se pri odbrani svojih sela odlično bore, ali pri daljem odmicanju ostaju kod svojih kuća.

Zapovjedničtvo obalnog odsjeka Neretva javlja da su noću 29/30. X iz 5. doknadne lovačke bojne iz Mostara napustili svoje postrojbe: 5 častnika, 5 dočastnika i 67 domobrana s oružjem i opremom, te da je došlo do rasula u nekim postrojbama VI ustaškog zdruga.

Prema izvješću VI ustaškog zdruga posljednjih dana nestali su: nadporučnici Anić Stjepan i Ujević Ante, te zastavnik Polić Jakob.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Razaslato:
Poglavnom županstvu,
Min. oružanih snaga,
Sastavak.

Glavar glavnostožernog ureda
general i ust. pukovnik (T. Sertić)

---

[9], [10] i [11] Diverzije su izveli dijelovi 3. diverzantskog odreda (Arhiv V. I. I., reg. br. 2—4, k. 121).

[12] O gubicima njemačke 369. legionarske divizije na komunikaciji Dubrovnik — Metković od 16. do 24. oktobra vidi dok. br. 41, 49, 58, 77, 87, 90, 110 i 116.

BR. 154

DODATAK IZVJEŠTAJU ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 31. OKTOBRA 1944. O RAZMJEŠTAJU I POKRETIMA JEDINICA NOVJ

Vojnička tajna

DODATAK DNEVNOM IZVJEŠĆU BROJ 305/31. X. 44.
IZVJEŠĆE Ic
(Samo za viša zapovjedničtva Orsa)

PODRUČJA:

Bjelovar:

IV srbska »brigada« stigla je 23. X. 44. u Predavec (7 km. s. z. Bjelovar), odakle navodno namjerava krenuti u područje Koprivnice.[1] (Č. i.)

Varaždin:

»Brigada« Matija Gubec, jaka oko 1600 ljudi, sastoji se od 4 »bataljona« od po 4 »čete«, a naoružana je sa 7 oklopnih kola, 4 poljska topa, 6 strojnica, 16 strojopušaka sa po 800 naboja i puškama sa po 300 naboja. Strjeljivo »brigada« dobavlja iz Moslavine. Zapovjednik je Srbin, a politkom Zagrebčanin. Poslije neuspjeha kod Koprivnice krenula je dne 15. X. u područje Varaždinske Toplice — Svibovec — Leskovec (16 i 17 j. i. Varaždin).[2] — (Č. i.).

XVI (I) Zagorska »brigada«, jaka oko 700 ljudi, zadržava se sada oko Drenovca (18 km. j. i. Varaždin), dok je prije boravila na području: Zajezda — Madžarevo — Makojišće (20 j. j. z. i 17 km. j. j. ž. Varaždin). U stožeru te »brigade« ima englezkih i ruskih častnika. (Č. i.).[3]

V slovenska »brigada« i »Štajerski odred«, ukupne jakosti oko 1200 ljudi, krstare po hrvatsko-njemačkoj granici od Drave do Sutle. V »brigada« je naoružana sa 2 poljska topa, 3 težka i nekoliko lakih bacača. Zapovjednik je Janez Dobolšek. (Č. i.)

---

[1] Vjerovatno se misli na brigadu »Miloš Obilić« (kasnije »Nikola Demonja«). Njen službeni naziv bio je 3. brigada 33. divizije (vidi tom V, knj. 33, dok. br. 94).

[2] Brojno stanje brigade »Matija Gubec« bilo je tada 1150 ljudi. O njenom učešću u borbama za Koprivnicu vidi dok. br. 59 i 111.

[3] i [7] U 1. zagorskoj brigadi kao ni u drugim brigadama nije bilo ni ruskih ni engleskih oficira. Savezničke vojne misije bile su pri štabovima korpusa, glavnim štabovima i Vrhovnom štabu NOV i POJ.

Koprivnica:

Štab 33. »divizije« nalazio se je oko 30. X. u selu Donja Velika (12 km. j. j. z. Koprivnica).[4]

II moslavačka »brigada« stigla je noću 28/29. X. preko Velike Mučne (8 km. j. z. Koprivnica) u Bilogoru, gdje se je u području: Gornji Križ — Topolovac — Jakopovac (15 j. j. z. i 15 km. j. Koprivnica) sastala sa još dvie »brigade« (vjerojatno I moslavačka i jedna banijska),[5] te se vjerojatno ove snage (oko 3000 ljudi) 30. X. razporeduju oko Đurđica i Prkosa (4 j. i. i 5 km. j. i. Križevci) s namjerom napadaja na Križevce,[6] u suradnji sa 32. »divizijom«, koja je prikupljena u području zapadno Apatovca (Kamešnica — Dedina — Šopron — Kalnik — Seljanec 8 s. z. do 12 km s. z. Križevci). — (Č. i.).

Jedna zagorska »brigada« nalazi se navodno u Jagnjedovcu (6 km. j. Koprivnica).[7] — (Č. I.).

Čazma:

Neprijateljsko se uzletište navodno nalazi na sajmištu u Čazmi, gdje se nalaze dva jedno i dva četveromotorna zrakoplova. Jedan se jednomotorac spustio u Miklousu, a sva napried navedena četiri zrakoplova izvršila su zračni napadaj bombama i vatrenim oružjem dne 24. X. na željezničku postaju Novoselec-Križ. (Č. i).

Križevci:

Na području Hrvatskog Zagorja, Podravine i Moslavine pojavljuju se jake partizanske skupine s područja južno od Save, pučansto ih naziva »Banijcima«.[8] Ovi nose biele zviezde,[9] a naoružani su englezkim samoradnim oružjem. (Č. i.).

U području Kalnik — Kamešnica (13 km. s. s. z. Križevci) pojavila se prvi puta zabilježena XXI »zagorska

---

[4] O rasporedu jedinica 33. divizije krajem oktobra i početkom novembra 1944. vidi Arhiv V. I. I., reg. br. 3—5, k. 551.

[5] Treća i 4. brigada 7. banijske divizije dejstvovale su u sjeverozapadnom dijelu Hrvatske od polovine avgusta do kraja oktobra 1944. Tridesetog oktobra one su se preko rijeke Save prebacivale na Baniju (vidi dok. br. 5, 18, 24, 34, 40, 77 i 104 u ovoj knjizi i dokumenta 7. divizije u 31 i 33 knjizi V toma).

[6] Štab 33. divizije nije tada planirao napad na Križevce (vidi Arhiv V. I. I., reg. br. 3—5, k. 551 A).

[8] Krajem oktobra na navedenom području nalazile su se samo jedinice 10. korpusa NOVJ.

[9] Sve jedinice NOVJ nosile su crvene petokrake zvijezde.

brigada«, jaka oko 1800 ljudi. »Brigada« se dalje popunjava prisilno unovačenim ljudstvom.[10] (Č. i.).

Krapina:

Štab »Zagorskog NO odreda« nalazi se u jednoj kući u šumi zv. »Lepa bukva« (9 km. s. s. z. Krapina). U istoj je šumi smješten part. sud za Zagorje. Ondje se nalaze također tri Srbina, koji su prošli sovjetsku vojničku izobrazbu, pa su sada častnici-nastavnici, te uživaju velik ugled. Jakost svih pripadnika ovih ustanova ne prelazi 200 partizana. (Č. i.).

Jedna slavonska »brigada« nepoznatog naziva navodno sa dva pričuvna »bataljona« XVII slavonske »brigade« u ukupnoj jakosti od oko 1400 ljudi zadržava se na području Maceljske gore (s. Krapina).[11] Ljudstvo se sastoji pretežno od pravoslavaca, a među njima ima i padobranima spuštenih Srba. (Č. i.).

Zlatar:

XIV zagrebačka »omladinska brigada« u jakosti oko 1200 ljudi kreće se u području Sudovca (20 km i. Zlatar). Naoružana je sa 3 težka i 5 lakih bacača, te strojnicama i strojopuškama u nepoznatom broju.[12] (Č. i.).

Sisak:

U šumi »Žutici« (18 km. s. Sisak) nalaze se stalno skupine od 150—200 partizana. Saznaje se, da se tamo izrađuju splavi za prebacivanje snaga preko Save. (Č. i.).

Požega:

Diljski »odred« kreće se oko Sibinja (s. Zdenci 9 km. s. i. Sibinj) s namjerom napadaja ili ometanja cestovnog prometa. (Č. i.).

XVI »brigada« »Jože Vlahovića« nalazi se oko Pleternice (9 km. j. i. Požega).[13] — (Č. i.).

. . .

---

[10] i [11] U Hrvatskoj je postojala samo jedna brigada zvana 21. Ona je od svog formiranja (19. maja 1943) bila u sastavu 28. slavonske divizije. 24. jula 1944. prebačena je u Bosnu. 13/14. septembra prešao je u Bosnu i Štab 28. divizije sa 17. i Brodskom brigadom. 21. brigada ušla je tada ponovo u sastav svoje divizije s kojom je početkom oktobra prešla u Srbiju i učestvovala u borbama za oslobođenje Beograda (opširnije o tome vidi tom V, knj. 31, dok. br. 34, 44, knj. 33, dok. br. 15 i 45).

[12] i [13] Omladinska brigada »Joža Vlahović« bila je od polovine avgusta 1944. u sastavu 40. divizije 6. (Slavonskog) korpusa NOVJ. Krajem oktobra ona se nalazila u Slavoniji na komunikaciji Novska — Nova Gradiška (vidi dok. br. 102 u ovoj knjizi i tom V, knj. 31, dok. br. 5 i 34).

Livno

Snage 9. i 19. part. »dvizije« zaposjele su područje oko Livna i Tomislavgrada.[14] (Č. i.).

Osobitosti:

7. banijska »divizija« ima navodno 3 mala oklopna kola[15] i 7 teretnih samovoza.

8. kodrunska »divizija« ima 1 težka i 3 laka oklopna kola[16] te 5 teretnih samovoza. (Č. i.).

Prema izjavama pripadnika »Srbske prečanske brigade«, jake oko 150 ljudi, postoji namjera osnutka »Srbske divizije«, za koju postoji dovoljno ljudstva.[17] (Č. i.).

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik Operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
Helbich

(M. P.)

---

[14] Jedinice 9. divizije nalazile su se tada na području Imotski — Posušje — Tomislav-Grad (Duvno) a 19. divizija u sjevernoj Dalmaciji. Sjeverno od Livna nalazila se 20. divizija 8. korpusa NOVJ (opširnije o tome vidi dok. br. 73, 92, 103, 106, 107, 114 i 119).

[15] i [16] Navedene divizije nisu u svom naoružanju imale oklopnih kola. Prilikom izvođenja krupnijih operacija ove su divizije bile ojačavane tenkovima iz sastava Auto-tenkovskog bataljona Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske (vidi dok. br. 111).

[17] Ovaj podatak nije bio tačan. Srpske divizije NOVJ formirane su samo na teritoriji Srbije (vidi Zbornik, tom I).

REGISTAR

A

Abesimov Vasilj — 383
Adamčević Mato — 611
Adžić Milan — 383
Adžimov Mihael — 383
Agbaba Stevo — 412
Ajdinović Ljuban — 383
Alan — vidi Mali Halan
Alavanja (kod Benkovca) — 62, 407, 410
Alavanja Petar — 412
Aleksići (kod Gračaca) — 49
Alilović Nurija — 453
Alipašin Most (kod Sarajeva) — 681
Andrijašević Vojko — 150
Andrijevci (kod Slav. Broda) — 389, 390 ,611, 614, 634, 637, 675, 721
Anid Stjepan — 725
Antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Jugoslavije (AVNOJ) — 415
Antolović Josip — 134, 299, 469, 525
Antonija Ive — 413
Antonijević Vojislav — 79
Antulov Boris — 413
Apatovac — 444, 727
Aračić Niko — 605
Aralica Nikola — 78, 79

Armije

NOVJ:

— 4-ta — 553

njemačke:

— 2. tenkovska — 217

Arsenić Borko — 575
Aržano — 135, 137, 206—209, 246, 247, 307, 308, 326, 327, 331, 334, 437, 529, 554, 555, 655, 670, 671, 682, 683, 687, 690, 691, 694
Ašpergeri (kod Zdenčine) — 317, 318
Aust Josip — 99

B

Babac Milivoj — 562
Babić I. Dmitar — 412
Babić Petar — 65, 418, 441, 495, 498, 503
Babići (kod Horvata) — 315, 317, 321, 359
Babin Potok (D. i G.) — 68, 74, 76, 555, 623, 694
Bač (kod Ilirske Bistrice) — 600
Bačinovac (trig. 1207, kod Titove Korenice) — 67
Bačka — 437
Bačuga (D. i G., kod Petrinje) — 698
Bačin — 101, 515
Baderna (kod Poreča) — 592
Badljevina — 23
Badža (kod Obrovca) — 409
Badža Stanko — 412
Bađula (kod Neuma) — 695
Baić Dušan — 492
Bajt Janko — 264
Bakar — 337
Bakarac (kod Rijeke) — 337
Bakovčica (G. i D., kod Koprivnice) — 194, 195
Balaš Boris Boca — 362, 552
Baldasan (kod Stona) — 199
Balen Šime — 521, 594
Balen Tomo Crveni — 264
Baljci (kod Drniša) — 569
Banak Josip — 55, 141, 266
Bančić A. Mirko — 413
Banija — 113, 215, 349, 469, 485, 489, 490, 541, 542, 556, 557, 698, 727
Banina Ante — 139, 251, 311, 335
Banoštor — 679
Banova Jaruga — 226, 228, 230—232, 253, 509—512, 516, 538, 542, 543, 549, 551, 585, 612, 614, 620, 627, 639, 680, 705, 710, 717, 721, 725
Banović Petar — 122

Banja Luka — 38, 515, 609, 615, 618, 622, 626, 630
Banja Stijena (kod Rogatice) — 637
Bapljenac (potok) — 479
Baranja — 714
Barč (u Mađarskoj) — 18 , 19, 21, 140—142, 168, 169, 202, 203, 515, 657—660, 662, 664
Bare (predio, kod Benkovca) — 58, 59, 397, 400, 401, 403
Bare Novakovića — vidi Bare (kod Benkovca)
Bari (u Italiji) — 523, 525, 537
Barić Imbro — 122
Barilović (kod Karlovca) — 15
Barović Dušan — 150
Bartolomija (trig. 219) — 222, 223, 352—354
Bartovčak Andrija — 445
Basaneže Josip — 589
Basarić Stanko — 170, 171, 482
Basarić Željko — 123
Bastasi — 138
Bašajkovac (predio, kod Livna) — 136
Baška Voda — 26, 327, 332, 693, 695, 699
Bat (trig. 1207, kod Vrlike) — 569
Batalija (predio, kod Virovitice) — 19

Bataljoni

NOVJ:

— Auto-bataljon 6. korpusa — 143, 255
— Benkovački — 62, 440
— Dopunski 13. divizije — 80, 368
— Dubrovački — 198, 200
— Inžinjerijski 1. tenkovske brigade — 126
— Inžinjerijski 35. divizije — 81
— Jurišni — 416
— Mađarski »Šandor Petefi« — 255
— Narodne odbrane — 62, 341
— Omladinski 35. divizije — 220
— Pionirski 13. divizije — 78, 79, 368
— Prateći GŠH — 560
— Tehnički 26. divizije — 126, 128
— Tenkovski GŠH — 470, 560, 729

njemački:

— 1-vi 370. puka 369. legionarske divizije — 353, 427, 429
— 1-vi 383. puka 373. legionarske divizije — 415
— 1-vi 384. puka 373. legionarske divizije — 403, 415
— 1-vi 847. legionarskog puka — 336, 473
— 1-vi 891. puka — 402, 415
— 1-vi 893. puka — 574
— 2-gi 369. puka 369. legionarske divizije — 327, 331
— 2-gi 370. puka 369. legionarske divizije — 427
— 2-gi 383. puka 373. legionarske divizije — 415
— 2-gi 738. lovačkog puka 118. divizije — 520
— 2-gi 846. legionarskog puka 392. divizije — 336
— 2-gi 847. legionarskog puka 392. divizije — 336, 337
— 2-gi 891. puka 264. divizije — 415
— 2-gi 892. puka 264. divizije — 574
— 2-gi 893. puta 264. divizije — 574
— 3-ći 370. puka 369. legionarske divizije — 427
— 3-ći 738. puka 118. divizije — 327
— 3-ći 846. legionarskog puka 392. divizije — 336
— 19 (»999«) — 222, 352, 353, 427
— 118. inžinjerijski 118. divizije — 27
— 118. izviđački 118. divizije — 27, 520
— »Brandenburg« — 27
— Poljski dopunski — 27

ustaško-domobranski (bojne):

— 1-vi 4. pješačke pukovnije — 246
— 1-vi 5. stajaćeg zdruga — 34, 153, 278, 280, 291
— 1-vi 7. ustaškog zdruga — 415
— 1. doknadni obkoparski — 244
— 1. doknadni željeznički stražarski — 244
— 1. Poglavnikovog tjelesnog zdruga — 146
— 2-gi 5. stajaćeg zdruga — 158
— 2-gi 8. stajaćeg zdruga — 244
— 3. doknadnog zdruga — 611
— 3. željeznički stražarski — 481
— 4-ti 5. stajaćeg zdruga —34
— 5-ti 2. stajaćeg zdruga — 74

— 5-ti 3. posadnog zdruga — 627
— 5-ti 7. stajaćeg zdruga — 403, 415
— 5-ti 10. stajaćeg zdruga — 378
— 5. doknadni lovački — 725
— 5. Zadarskog poluzdruga — 58
— 6-ti 7. ustaškog zdruga — 416, 567
— 6-ti 9. posadnog zdruga — 559
— 6. ustaški — 129
— 6. željeznički stražarski — 378
— 7-mi 5. stajaćeg zdruga — 34, 129
— 10. ustaški — 373
— 11. ustaški — 551
— 14. ustaški — 66
— 15. ustaški — 561, 623
— 19-ti — 536
— 20-ti 5. stajaćeg zdruga — 146, 147, 153, 192, 278, 280, 291
— 27. ustaški — 560
— 30. ustaški — 713
— 31. ustaški — 678
— 32. ustaški — 678
— 33-ći 3. stajaćeg djelatnog zdruga — 74, 336, 341, 473, 549
— 36-ti 5. stajaćeg zdruga — 192
— 37-mi 5. stajaćeg zdruga — 34, 129, 146, 153, 280, 291
— Slunjski — 541
Batrina — 561
Bauer Josef — 520
Bebas Ilija — 413
Beč — 599
Bedekovčina — 230, 634, 646
Bednja (kod Krapine) — 618, 632
Bednja (r.) — 460
Begov Han (kod Zavidovića) — 705
Begovo Razdolje (kod Mrkoplja) — 339, 341, 694
Belaj (kod Karlovca) — 678
Belan (kod Benkovca) — 408
Belić V. — 328
Belinić Marko — 472
Belišće — 623
Belo Selo (kod Fužina) — 341, 342
Bender (kod Knina) — 500
Benkovac — 26, 58—62, 64, 65, 348, 397—408, 410, 415—417, 494, 532, 547, 622, 624, 626, 627, 629, 630, 632, 633, 635, 636 639—641, 643, 649, 650, 653—654, 671, 674, 718
Benkovac Selo — 58—62, 64, 397—399, 403, 404, 410
Benkovačko Selo — vidi Benkovac Selo
Benzon Dalibor — 151
Beograd — 28, 227—230, 232, 253, 362, 452, 453, 491, 515, 517, 527, 544, 585, 675, 720, 728
Berak Ante — 427
Berić Branko — 8, 151
Beronja Dušan — 14
Bešlinac (kod Dvora na Uni) —12, 13
Bezbradica Nikola — 414
Bezbradice (kod Kistanja) — 440
Bianko Obrad — 416
Bicherl Josef — 520
Bihać — 28, 29, 45, 75, 211, 212, 286, 322, 323, 499, 516, 531, 532, 535, 541, 547, 555, 557, 709
Bijedić Šukrija — 215
Bijela garda — 545, 594, 596, 600, 601
Bijela strana (kod Kostajnice) — 329
Bijeljina — 626
Bileća — 635, 636
Bili Brig (kod Nove Kapele-Batrine) — 721
Bili Vir (kod Metkovića) — 425
Bilišane (D. i G., kod Obrovca) — 407—409, 439
Bilo-gora — 17, 143, 154, 279, 349, 443, 444, 463, 464, 538, 547, 549, 559, 659, 690, 703, 706, 708, 709, 711, 712, 715, 718, 719, 727
Bilobrk Mate — 209, 569
Bilođerić Duje — 569
Biljane (D. i G., kod Benkovca) — 61, 401, 403—406
Biočić (kod Drniša) — 569
Biočić Ante Toni — 128, 201, 579
Biograd n/m — 26, 62, 396, 398, 402, 406, 439, 640, 641, 643, 650, 689, 704
Biokovo — 529, 548
Biranj-Kraljice — 575
Biskupija (kod Knina) — 394, 568
Bistra (kanal) — 172, 189, 190, 294
Bistrica (r.) — 136
Bistrica — vidi Ilirska Bistrica
Bjelanović Brane — 414
Bjelašnica (pl.) — 641
Bjelić Miodrag — 122
Bjelobrk Petar — 569
Bjelovar — 34, 35, 142, 143, 149, 155, 279, 290, 443, 444, 463—467, 509, 510, 525, 538, 545, 551, 612, 613, 618, 620, 679, 690, 693, 697, 698, 700, 703, 704, 706, 708—710, 712, 715, 719, 726
Bjelja Nikola — 414
Bjeljevina (kod Topuskog) — 699
Blačić Vinko — 170

Blagaj (kod Kupresa) — 641
Blagaj (kod Mostara) — 197, 724
Blagdan Ferdo — 413
Blajić Mate — 251
Blanuša Marko — 413
Blanuša Mirko — 132
Blanuše (kod Gračaca) — 49, 50
Blatnica (kod Draganića) — 477
Blazekovic Milan — 283
Blažeković Stjepan — 283
Blažević Antun — 589
Blažević Josip — 427
Blažević Stipe — 209
Blaževići — 567
Blažuj — 725
Blinjski Kut — 698
Blizna (trig. 354, kod Stona) — 355
Boban Rafajlo — 39, 140, 145—147, 186, 202, 234, 280, 282, 443, 525, 659
Bobetko Drago — 171, 482
Bobetko Janko — 163, 422, 450, 521
Bobići (kod Turjanskog) — 67
Bobinac Ivan — 123
Bobinec Eva — 375
Bodi Viktor — 122
Bogdanović Gedeon Geco — 42, 124
Bogdanović Mirko — 8
Bogunović Dušan — 77
Bojana (kod Čazme) — 455
Bojanić Ivan — 284
Bojović Ratko — 68
Bokanjac (kod Zadra) — 62, 398, 411
Bokonjić Rade — 150
Boljenovići — 224
Boljun — 75, 597
Boljunsko polje (kod Lovrana) — 595
Bomešter Dragan — 99
Boraja (kod Šibenika) — 579
Borak Mile — 413
Borčani (kod Duvna) — 332
Borković (kod Vrlike) — 573
Borković Dragan — 99
Borojevići (kod Kostajnice) — 697
Borongaj (kod Zagreba) — 226, 230, 231, 385, 543, 628
Borova glava (trig. 1290, kod Šujice) — 137, 139, 247
Borovac (kod Okučana) — 479, 482
Borović Dušan — 95
Borovljani (kod Koprivnice) — 154, 419, 443
Borovo — 718, 719
Bos. Brod — 692, 696, 722, 725
Bos. Gradiška — 38, 637, 644, 648, 651
Bos. Grahovo — 246, 555
Bos. Krupa — 212, 215
Bos. Novi — 211—213, 513, 530
Bos. Petrovac — 289
Bosanac Miloš — 123
Bosanka (kod Dubrovnika) — 218, 274
Bosiljević Ivo — 122
Bosna — 28, 256, 437, 560, 728
Bosut (r.) — 627
Botinec (kod Zagreba) — 165, 184, 552
Botovo — 234, 644
Božanić Andrija — 151
Božić Josip — 284
Božić Vlado — 536
Božjakovina — 227, 229—232, 512, 516, 532
Božović Božo — 29, 553, 579, 581
Brač (o.) — 25—27, 38, 207, 327, 332, 352, 356, 437, 520, 580, 617, 619, 627, 630, 634, 636, 637, 641, 647, 651, 671, 674, 681, 684, 695, 704, 710, 713
Bradač Milan — 25, 149
Bradamant Josip — 589
Bradarić Tomo — 152
Bradica Franjo — 374
Bradić Dušan — 122
Bradići (kod Maglaja) — 722
Bradina (kod Konjica) — 651, 693
Brajković Tomislav — 415
Bralić Antun — 151
Brandl Otto — 520
Branjska (M. i V.) — 295
Bratenić Ivan — 463
Bratina (kod Zdenčine) — 374
Bratiškovci (kod Skradina) — 498
Brcković Mijo — 132
Brčić P. Obrad — 412
Brčko — 646
Brdar Milan — 122
Brdarić Josip — 383
Brdovec (kod Zaprešića) — 537, 611, 614, 720
Bregi — 146, 172, 194, 196, 235, 290, 419
Brela (D. i G., kod Makarske) — 327, 332
Brest — 175
Brestača (potok) — 480
Brestica (kod Neuma) — 423, 425
Brestova draga (kod Lokava) — 340, 341
Brezik — 123, 141, 664
Brezine (brdo, kod Pavlin-Kloštra) — 464—466
Breznica (potok) — 17

Breznički Hum (kod Zlatara) — 455, 456, 459
Brezovica (šuma, kod Siska) — 73
Brezovica (kod Zagreba) — 376, 476, 653
Brgat (D. i G., kod Dubrovnika) — 218, 274, 277
Brgud (M. i V., kod Opatije) — 89, 595
Bribir — 393, 616, 630, 650, 723, 724
Bribirske Mostine (kod Benkovca) — 59, 61, 62, 396, 397—400, 401, 403, 404, 406, 407, 410, 411, 415, 438, 439, 494, 495, 627

Brigade

NOVJ:

— 1-va 7. divizije — 349, 470, 471, 513, 538, 560, 561, 697
— 1-va 8. divizije — 92, 109, 111, 116, 175—177, 179, 182, 213, 241, 316—318, 359, 363—365, 385, 470, 476, 477, 489, 492, 513, 517, 560, 561, 677, 698, 709
— 1-va 13. divizije — 78, 79, 336—344, 368, 473, 474, 530, 616
— 1. proleterska (dalmatinska) 26. divizije — 27, 29, 126, 128, 197—200, 216, 222, 288, 355, 356, 392, 422, 427, 430, 529, 547, 553, 560, 575, 576, 579, 580, 582, 647, 684, 687, 691, 695,704
— 1. tenkovska 26. divizije — 29, 125, 126, 128, 394, 395, 432, 560, 575
— 1-va 33. divizije — 35, 129—133, 146, 195, 290—294, 296—298, 304, 305, 463—468, 538, 559, 560, 613, 665, 727
— 1-va 35. divizije — 66, 220, 514, 555, 694
— 1-va 43. divizije — 76, 82, 521, 545, 547, 550, 560, 587, 588, 590, 594—596, 600—602
— 1 (čehoslovačka) »Jan Žiška« 12. divizije — 17, 42, 56, 57, 117, 142, 143, 155, 255, 265, 312, 388, 560—563, 565, 566, 699, 721
— 1. moslavačka — vidi 1-va 33. divizije
— 1 (muslimanska) Unske operativne grupe — 109, 110, 114, 116, 212—215, 286, 287, 322, 323, 470, 513, 538, 541, 560, 561, 678, 682
— 1. zagorska Zapadne grupe NOP odreda 10. korpusa — 455—457, 459, 461, 462, 632, 670, 677, 697, 704, 726
— 2-ga 7. divizije — 92, 329, 349, 350, 470, 471, 513, 538, 552, 560, 561, 677, 697
— 2-ga 8. divizije — 94, 100, 101, 109—111, 116, 175, 177, 180—182, 213, 214, 241, 243, 322,363—365, 470, 478, 489, 492, 504—506, 513, 515, 517, 560, 561, 698
— 2-ga 13. divizije — 77—80, 104—108, 336—344, 368, 473—475, 544, 549, 616
— 2. moslavačka — vidi 2-ga 33. divizije
— 2-ga 33. divizije — 35, 97, 98, 129—133, 146, 194, 290—294, 296, 298, 303, 304, 463, 465, 467, 466, 560, 665
— 2-ga 35. divizije — 66, 220, 520, 536, 623
— 2-ga 43. divizije — 82, 545, 546, 550, 560, 587—590, 592—595, 597—599
— 2. dalmatinska proleterska Primorske operativne grupe — 198, 216, 288, 392, 425, 437, 560, 561, 599, 619, 647, 688, 691
— 2 (muslimanska) Unske operativne grupe — 212—214, 350, 351, 516, 521, 539
— 3-ća 7. divizije — 97, 98, 113, 172, 173, 239, 270, 271, 306, 349, 470, 485, 486, 534, 536, 538, 560, 561, 698, 727
— 3-ća 8. divizije — 175, 241, 287, 322, 364, 365, 489, 490, 492, 524, 528, 538, 541, 560, 561, 698
— 3 (dalmatinska) 9. divizije — 44, 45, 48, 49, 136—139, 307—310, 332, 333, 483, 547, 560, 604, 721
— 3-ća 13. divizije — 78, 80, 104, 106, 107, 336—343, 368, 473—475, 593—596, 599, 610
— 3. prekomorska 26. divizije — 29, 126, 128, 332, 431, 432, 547, 553, 554, 576, 581, 582, 610
— 3-ća 33. divizije (»Nikola Demonja«, ranije »Miloš Obilić«) — 35, 129—131, 133, 146, 290—292, 295, 298, 303, 304, 463—466, 543, 560, 618, 699, 726
— 3-ća 35. divizije — 220, 514, 520, 536
— 3-ća 43. divizije — 82, 336, 516, 521, 547, 560, 587—593, 601

— 4-ta 7. divizije — 97—99, 113, 158, 171—173, 239, 270—272, 349, 470, 485, 486, 525, 534, 536, 538, 560, 561, 698, 727
— 4 (splitska) 9. divizije — 49—52, 136—139, 247, 248, 308—310, 333, 334, 547, 560
— 4-ta 12. divizije — 17, 42, 117, 142, 143, 255, 560—563, 565, 566
— 5. dalmatinska (1-va) 19. divizije — 60, 61, 63—65, 346—348, 397—401, 403, 405, 407—410, 412, 413, 418, 438—441, 494—502, 560
— 5. slovenska — 726
— 6. dalmatinska (2-ga) 19. divizije — 60, 61, 63—65, 346—348, 396—401, 403—410, 412, 413, 418, 438, 440, 494, 496, 500—503, 560, 610
— 8. dalmatinska (1-va) 20. divizije — 370—372, 431, 517, 547, 554, 560, 569—571, 573
— 9. dalmatinska (2-ga) 20. divizije — 370—372, 431, 432, 436, 547, 560, 569—573, 633, 634, 636, 641
— 10. dalmatinska (3-ća) 20. divizije — 137, 206, 246—248, 251, 308, 326, 331, 332, 334, 370—372, 393, 394, 431, 437, 529, 547, 553, 554, 560, 569—571, 655, 671, 683, 687, 691, 694
— 10. hercegovačka 29. divizije — 217—219, 274
— 11. dalmatinska (2-ga) 26. divizije — 29, 126, 128, 197—200, 216, 222, 224, 225, 288, 352, 356, 392, 422, 424—427, 430, 529, 547, 560, 576, 581, 582, 610, 674, 687, 691, 695, 704
— 12. udarna proleterska 12. divizije — 17, 42, 117, 118, 121—124, 142, 144, 193, 259, 282, 283, 312, 315, 522, 537, 540—542, 560 563, 565, 566, 652, 697
— 12. dalmatinska (3-ća) 26. divizije — 29, 126, 128, 327, 332, 334, 431, 435, 547, 553, 554, 560, 575—577, 581, 582, 647, 684, 688
— 12. hercegovačka 29. divizije — 216—219, 274, 724
— 13 (južnodalmatinska) 9. divizije — 44, 136, 138, 139, 247, 248, 251, 308—310, 328, 332, 333, 394, 483, 484, 547, 553, 560, 603
— 13. hercegovačka 29. divizije — 216, 219
— 14. dalmatinska (3-ća) 19. divizije — 60—63, 65, 398—401, 403, 404, 406, 410, 413, 418, 438—441, 494—498, 502, 560
— 16-ta — vidi Omladinska »Jože Vlahović« (1-va 40. divizije)
— 17-ta (1-va) 28. divizije — 256, 265, 560, 665, 728
— 18-ta (2-ga) 40. divizije — 18, 34, 35, 143, 144, 157, 193, 202, 204, 205, 234—237, 238, 264, 302, 452, 453, 479, 480, 514, 543, 549, 560, 586
— 21-va (2-ga) 28. divizije — 256, 264, 560, 665, 728
— Brodska (3-ća) 28. divizija — 256, 514, 560, 728
— »Braća Radić« (1-va) 32. divizije — 158—160, 195, 279—281, 284, 419, 420, 444—446, 450, 463, 466, 560
— »Matija Gubec« (2-ga) 32. divizije — 158, 159, 193, 195, 279—281, 284, 301, 302, 419, 444—446, 450, 560, 726
— »Franjo Ogulinac Seljo« (1-va) 34. divizije — 92, 110, 111, 116, 164—166, 182, 185, 316—318, 359, 373, 376—380, 383, 385, 386, 388, 470, 476, 477, 513, 535, 552, 560, 561, 653, 654, 698, 709
— Karlovačka (2-ga) 34. divizije — 73, 164—167, 182, 184, 316—319, 321, 359, 373, 376, 378, 380, 383, 385, 387, 388, 476, 477, 489, 516, 547, 552, 560, 561, 672, 698, 709
— Korpusa narodne odbrane — 8, 255, 256, 533
— Omladinska »Jože Vlahović« (1-va) 40. divizije — 18, 24, 121, 168, 169, 202, 264, 479, 481, 482, 514, 560, 585, 665, 728
— Osječka (2-ga) 12. divizije — 17, 22, 42, 117, 118, 121, 122, 123, 140—142, 144, 169, 193, 239, 255, 282, 283, 514, 522, 537, 560—563, 565, 566, 650, 652
— Virovitička (3-ća) 40. divizije — 18, 22, 52—55, 124, 140, 142, 143, 155, 186, 189, 193, 202, 204, 205, 234—236, 266, 537, 542, 549, 560, 609, 650, 660, 661
— Žumberačka (3-ća) 34. divizije — 164, 166, 182, 184, 316—318, 359, 364, 373, 380, 383, 385, 386, 516,

524, 535, 552, 560, 561, 628, 654, 698, 709

četničke:

— 1-va — 74
— 2-ga — 74
— 3-ća — 74
— 4-ta — 74
— Benkovačka — 58, 403, 416
— Cetinska — 567
— Đevrsačka — 416
— Kistanjska — 416
— Leteća — 58, 403
— Mosećka — 553
— Prominska — 416, 553
— Skradinska — 502, 553
— Velebitska — 416

ustaško-domobranske (zdrugovi):

— 1. gorska — 70, 73, 613, 640, 654
— 2. doknadna — 675, 714
— 2. prometna — 118, 661, 644
— 2. stajaća — 74, 674, 675
— 3. posadna — 74
— 3. stajaća djelatna — 473
— 4. gorska — 680
— 4. lovačka — 244
— 4. posadna — 174, 243, 244
— 4. stajaća djelatna — 74
— 5. posadna — 585
— 5. stajaća djelatna — 34, 98, 134, 140, 145, 146, 158, 192, 195, 202, 203, 278, 282, 293, 297, 418, 442, 516, 525, 537, 622, 626, 629, 632, 650, 690
— 6-ta — 558, 574, 647, 688, 725
— 7. stajaća — 58, 415, 416, 436, 558, 567, 574
— 8. stajaća — 244
— 9-ta — 197, 716
— 9. posadna — 197, 559
— 10. stajaća — 378, 652
— Jasenovačka odbrambena — 640
— Poglavnikova tjelesna — 34, 98, 146, 153, 192, 195, 278, 280, 291, 293, 376, 442, 443, 456, 458, 461, 463, 632, 639, 650, 677, 690, 704, 712, 714
— Zadarska (poluzdrug) — 58, 416

Brijeg (brdo, kod Knina) — 500
Brijegovi (kod Skender-Vakufa) — 212
Brijesta (kod Stona) — 199
Brinje — 74, 517
Brišnik (V. i M., kod Duvna) — 309, 310, 603
Brkić Duško — 530
Brod — vidi Slav. Brod
Brod-Moravice — 336, 338—340, 344, 533, 543, 677
Brod na Kupi — 336, 338, 340, 341, 535, 677, 682
Brodarec Gjuro — 374, 375
Brodnjak Ivan — 133
Brotnja (kod Srba) — 47
Broz Veljko — 73
Bršanić Jagica — 375
Bršljan (trig. 428) — 401, 404, 406
Bručina (potok) — 13
Bruš Josip — 343
Brzaja (kod Virovitice) — 37
Bučko Kamensko — 20
Buća J. Berislav — 441, 503
Budančevica — 97, 98, 292
Budimir (kod Gračaca) — 50
Budimpešta — 234
Budinšćina (kod Zlatara) — 702
Budmir Ivan — 383
Budrovac (kod Đurđevca) — 290—292, 630, 639
Bujan Filip — 77
Bujanova glava (vis, kod Starih Laza) — 339
Buje — 75, 86, 589
Bukova Glava — vidi Bukova Gora
Bukova Gora (kod Livna) — 334
Bukovac (D. i G., kod Lokava) — 338, 340
Bukovica (predio) — 59, 529
Buković (kod Benkovca) — 58—62, 64, 397—401, 403, 404
Bukvić Jovica — 122
Bukovje (kod Postojne) — 601
Bulat Rade — 163, 422, 449, 451
Buleta Dušan — 122
Bulozi (kod Sarajeva) — 651
Bumbulović Marijan — 122
Buna (kod Mostara) — 684
Buna (r.) — 504, 506
Bunjani — 229, 232
Bunjević Vladimir — 122
Burkića draga (kod Livna) — 137—139
Busovača (kod Zenice) — 656
Bušetina — 19, 202
Buševac — 506, 507
Buško blato (kod Livna) — 207
Butige (kod Dicma) — 431
Buzet (kod Pazina) — 589, 598, 599
Buzin — 184
Bužim — 14, 212

C

Cajuini Franz — 520
Caprag — 633
Car Vlado — 88
Carić Milan — 413
Cavtat — 619, 627, 644, 647, 655, 683, 686, 688
Cazin — 7, 14, 109, 110, 114, 115, 211 —214, 516, 517, 535, 682, 690, 700
Centralni komitet Komunističke partije Hrvatske (CK KPH) — 109
Cepo Antun — 453
Ceranje (D. i G., kod Benkovca) — 62, 402, 404, 406
Cerje (kod Petrinje) — 364, 698
Cerovac (kod Barilovića) — 364
Cerovac (kod Vukmanića) — 531
Cerovljani (D. i G.) — 95, 101, 489, 515
Cerovljani (kod Pazina) — 598
Cerovski Vrh (kod Pisarovine) — 699
Cetina — 567, 569
Cetina (r.) — 393, 431, 569, 572, 688
Cetinska dolina — 438, 499, 567, 568
Ciganica (šuma) — 465
Ciganović Dane — 14
Cigelj (k. 815, kod Drvara) — 289
Cikojević Branko — 445
Cincar (pl.) — 137, 247
Cista (kod Aržana) — 327, 331, 334
Civljane — 567, 569
Cres (o.) — 86. 88
Crikvenica — 74, 104, 523, 555, 616, 619
Crna Gora — 437, 560
Crni krš (brdo, kod Vrlike) — 572
Crni Lug (kod Delnica) — 339
Crni vrh (k. 622, kod Knina) — 396
Crni Zatonj — 168, 169
Crnković Matija — 296
Crnobrnja Bogdan — 269
Crnobrnja Miloš — 188, 191
Crnojević Stjepan — 132, 296
Crnovro (kod Duvna) — 483
Crvena armija — 7, 114, 115, 135, 260, 362, 392, 437, 470, 491, 544, 581
Crvene grede (brdo, kod Vrlike) — 572
Crvenice (kod Duvna) — 332
Crvenko Janko — 128
Czeisberger Ernest — 532

Č

Čabarska-Polica (kod Prezida) — 601
Čađavica (kod Podr. Slatine) — 39, 252, 260, 527, 561, 623, 675
Čakalo Jovo — 173, 534
Čakovec — 231, 509
Čanaglić Đoko — 122, 522
Čapljina (kod Metkovića) — 610, 624, 716, 721, 724
Čaprazlije (predio, kod Livna) — 138
Čatrnja (kod Drežnik-Grada) — 286, 287, 541
Čavle (kod Sušaka) — 587, 588
Čavrak Đuro — 122
Čazma — 511, 533, 559, 697, 699, 727
Čehi (D. i G., kod Zagreba) — 184
Čelevac (kod Gračaca) — 411
Čelinka (k. 143, kod Benkovca) — 62
Čepelovac (kod Đurđevca) — 35, 72, 630
Čepić — 75
Černjavski Julije — 247
Česma (r.) — 510
Česvinica (kod Stona) — 354

Čete:

NOV i POJ:

— Diverzantska 35. divizije — 220
— Inžinjerijska 7. divizije — 561
— Izviđačka 7. divizije — 34
— Izviđačka 33. divizije — 34, 298
— Izviđačka 35. divizije — 220
— Pontonirska 33. divizije — 298
— Skradinska — 62, 396, 411
— Stankovačka — 439
— za vezu 7. divizije — 561
— za vezu 8. divizije — 561
— za vezu 9. divizije — 138
— za vezu 13. divizije — 79
— za vezu 33. divizije — 298
— za vezu 35. divizije — 81, 220
— Tenkovska 6. korpusa — 143, 194

Četvrtkovac (kod Sunje) — 329, 534, 613, 648
Čiovo (o.) — 723, 724
Čista (M. i V., kod Bribirskih Mostina) — 439
Čitluk (kod Kistanja) — 396
Čitluk (kod Ljubuškog) — 724

Čivičevac (kanal) — 143, 154, 186, 190, 204, 205
Čok Bogumil — 263
Čok Srećko — 343
Črešnjevica (M. i V., kod Pitomače) — 35, 37, 96, 98, 144, 637
Črnec (r.) — 509
Črnile (kod Varaždina) — 460
Čude (kod Obrovca) — 409
Čudin klanac (trig. 828, kod Babina Potoka) 555, 694
Čukovec — 227
Čulina (kod Novigrada) — 406
Čulinec — 226, 232, 510, 511, 532, 557, 695, 725
Čulinović Ferdo — 548
Čurilo (trig. 283, kod Neuma) — 423
Čurlovac (kod Bjelovara) — 465, 466
Čvaljina (kod Ljubinja) — 216
Čvrljevo (kod Šibenika) — 575

Ć

Ćaćić Stojan — 102
Ćetković Vlado — 29, 33, 150, 307, 546
Ćiković Franjo — 68
Ćilipi — 197, 216, 627, 655
Ćuk Milojko — 30
Ćulić Vojko — 128
Ćurilovec (kod Varaždina) — 461

D

Dabić Branko — 343
Dajak Mirko — 128
Dalmacija — 26—29, 31, 75, 288, 289, 331, 392, 437, 503, 516, 518, 529, 532, 540, 547, 548, 553, 558, 603, 695, 704, 706, 707, 711, 729
Dalj (kod Osijeka) — 723
Damjanović Danilo — 503
Damjanović Stevo — 266
Dančanje (kod Stona) — 199
Danilo — vidi Danilo Kraljice
Danilo Kraljice — 575, 576
Danović Milan — 123
Daruvar — 20, 38, 39, 252, 253, 255, 260, 264, 265, 516, 527
Dasović Martin — 167, 185, 319, 375, 377, 384, 388, 478
Deak Ante — 225, 356
Debela lipa (predio, kod Lokava) — 338
Debeli vrh (k. 382, kod Stona) — 354
Debelo brdo (k. 1207, kod Livna) — 136, 138, 247
Debelo brdo (kod Gračaca) — 44, 51, 396
Debelo brdo (kod Knina) — 500—503
Debelo brdo (trig. 341, kod Benkovca) — 401, 404
Debeljak (k. 344, kod Šibenika) — 575
Dedić Dušan — 209
Dedić Fikret — 14
Dedina (D. i G., kod Križevaca) — 727
Dedinski vrh (trig. 1061, kod Delnica) — 339, 340
Delnice — 338—342, 535, 538, 543, 544, 593, 594, 677, 682, 686,
Delonga Stanko — 152
Delovi — 172, 293, 294, 305
Deminjak (kod Obrovca) — 408, 409
Derventa — 38, 671, 685, 693, 696, 706, 722
Desinec (D. i G., kod Jastrebarskog) — 316, 317, 476, 477, 552
Detelić Franjo — 374
Devetak Ljuban —99
Dević S. Mile — 412
Dicmo — 371, 383, 394, 431, 432, 436, 639, 641
Diklenica (N., Sr. i St., kod Bjelovara) — 465—467
Diklić Ivan — 589
Dinara (pl.) — 437, 529
Dinjevac (kod Đurđevca) — 35, 97

Divizije:

NOVJ:

— 1. proleterska — 38
— 4-ta — 38, 708
— 6-ta — 38, 708
— 7-ma 34—37, 92, 94, 96, 112, 113, 129, 131, 146, 148, 153—156, 158, 171, 190, 193—195, 210, 234, 239, 253, 270, 278, 280, 290, 294, 295, 301, 302, 304, 306, 329, 349, 443, 464, 469, 470, 485, 513, 522, 523, 525, 534, 536, 538, 541, 542, 545, 552, 560, 561, 613, 629, 632, 640, 646, 648, 677, 690, 697, 698, 710, 727
— 8-ma — 7, 92, 94, 95, 100, 109—112, 174, 175, 177, 179, 213, 214, 241, 244, 287, 316—318, 322, 324,

359, 362, 363, 365, 385, 470, 476 — 478, 489, 491, 492, 504, 505, 513, 517, 524, 528, 535, 538, 541, 560, 561, 677, 698, 701, 709
— 9-ta — 26, 29—32, 44, 46, 49, 50, 135, 138, 150, 152, 206, 246—248, 307, 310, 327, 328, 331, 332—335, 393, 394, 437, 483, 529, 539, 540, 547, 553, 555, 560, 603, 619, 644, 650, 655, 671, 683, 687, 691, 694, 713, 715, 719, 721, 729
— 12-ta — 17, 19, 20, 21, 24, 38, 39, 42, 96, 117, 124, 142—144, 148, 155, 169, 171, 189, 190, 192—194, 202, 204, 205, 234, 239, 252, 253, 255, 256, 271, 272, 278, 282, 290, 302, 312, 388, 389, 419, 442, 443, 514, 521, 522, 528, 540—542, 543, 549, 560—565, 613, 652, 661, 662, 665, 668
— 13-ta — 77—81, 84, 85, 87, 103, 104, 106, 336, 338, 341, 343, 344, 368, 473—475, 517, 521, 530, 531, 539, 543, 544, 546, 547, 549, 550, 560, 588, 589, 593, 594, 602, 610, 616
— 16-ta — 525
— 17-ta — 525
— 19-ta — 26, 29,—32, 50, 58, 59, 150, 152, 346, 347, 393, 394, 396, 398, 400, 401, 403—405, 410, 417, 418, 436—441, 493, 497, 498, 499, 501—503, 529, 532, 540, 547, 553, 555, 560, 575, 610, 624, 627, 630, 641, 674, 682, 694, 704, 709, 724, 729
— 20-ta — 26, 29—32, 135, 137, 150, 152, 206, 246, 247, 308, 326, 332, 334, 370, 371, 393—395, 431, 432, 436, 437, 493, 499, 516, 517, 529, 539, 540, 547, 553—555, 560, 567, 568, 571, 575, 576, 619, 633, 634, 641, 655, 671, 674, 687, 691, 701, 706, 712, 716, 729
— 26-ta — 25, 27—30, 32, 38, 125—128, 150, 152, 197, 199—201, 216, 217, 219, 224, 288, 327, 332, 334, 352, 355, 356, 392—395, 422, 431, 432, 435—437, 493, 499, 520, 529, 540, 547, 553—555, 560, 568, 570, 574, 575, 577—581, 617, 641, 647, 674, 684, 687, 688, 691, 695, 708, 710, 712, 713, 716, 718, 724
— 27-ma — 38
— 28-ma — 225, 256, 514, 560, 665, 728
— 29-ta — 29, 197—199, 216, 217, 274, 288, 392, 425, 437, 599, 619, 636, 641, 655, 674, 683, 691, 724
— 32-ga — 18, 34—37, 38, 40, 96—98, 129, 146, 148, 153—158, 172, 193—195, 210, 211, 234, 239, 253, 278, 280, 290, 291, 295, 300—302, 305, 418—421, 442, 444, 446—451, 465, 521, 525, 538, 560, 613, 629, 632
— 33-ća — 34—37, 96—99, 129, 130, 134, 143, 146—148, 153—156, 158, 171, 190, 192—195, 204, 205, 210, 234, 239, 253, 278, 280, 290—292, 297—303, 418, 419, 442—444, 463, 464, 467—469, 523, 525, 538, 543, 549, 559, 560, 612, 613, 629, 632, 650, 699, 700, 709, 724, 726, 727,
— 34-ta — 11, 73, 109, 112, 114, 163, 167, 175, 176, 182, 315, 316, 318, 319, 359, 364, 365, 373, 376, 378, 384—387, 470, 476, 489, 491, 530, 546, 552, 559, 560, 561, 642, 672, 698
— 35-ta — 31, 66, 69, 76—81, 84, 85, 87, 220, 514, 520, 522, 528, 536, 555, 557, 560, 623, 678, 694
— 39-ta — 38
— 40-ta — 18—20, 21, 34, 39, 52—54, 117, 121, 140, 143, 144, 148, 154, 157, 158, 168, 186, 188, 189, 193—195, 202—204, 210, 233—237, 238, 239, 252, 256, 271, 272, 278, 290, 302, 452, 453, 479, 481, 482, 514, 537, 542, 549, 560, 561, 585, 613, 661, 662, 665, 728
— 43-ća — 76, 77, 82, 85, 90, 104, 336, 516, 517, 521, 529, 545—547, 550, 557, 560, 587, 593
— 53-ća — 38
— Korpusa narodne odbrane — 9

njemačke:

— 1. kozačka — 260, 444
— 13. SS legionarska (»Handžar«) — 511, 559, 689
— 118. lovačka — 27, 28, 206, 207, 327, 331, 558, 603
— 264. pješadijska — 28, 415, 436, 558, 574, 712, 713
— 278. pješadijska — 592
— 284-ta — 481
— 369. legionarska (»Vražja«) — 135, 197, 206, 217, 222, 247, 308, 327, 331, 352, 353, 424, 426, 427, 483, 558, 603, 683, 684, 707, 725

— 373. legionarska (»Tigar«) — 44, 45, 51, 74, 403, 415, 493, 558, 567
— 392. legionarska »Plava« — 66, 74, 104, 473, 524, 543, 549, 555, 694
ustaško-domobranske:
— 1. udarna — 363, 532, 533, 537, 555

Divizioni:
NOV i POJ:
— 1. artiljerijski 35. divizije — 81, 82, 84, 220, 555, 560
— 1. brdski 8. divizije — 175, 176
— Artiljerijski 6. korpusa — 19, 142, 143, 563, 662
— Artiljerijski 7. divizije — 561
— Artiljerijski 8. divizije — 560, 561
— Artiljerijski 13. divizije — 78, 80, 84, 104, 341, 345, 368, 473, 475, 547, 560
— Haubički 4. korpusa — 470, 471, 560, 561
— Konjički 12. divizije — 42, 665
njemački:
— 1-vi 1. donskog puka — 504
— 2-gi 1. donskog puka — 504, 505
— 3-ći obalske artiljerije 944. puka — 574
— 27. pješadijski — 453
— 28. pješadijski — 453
— 628. mornarički artiljerijski — 520
— 668. artiljerijski 668. artiljerijskog puka — 520
— lovaca tenkova — 27
ustaški (sklopovi):
— 20-ti 1. divizije — 532
— 21-vi 1. divizije — 533
— Brzi PTS — 278, 291, 632, 650
— Oklopni PTS — 153, 291, 461
Divjak Drago — 122
Divulje — 555
Dizdar Mujo — 151
Dmiović (kod Benkovca) — 404
Dmitrović Stevo — 454
Doboj — 527, 702
Dobova (kod Savskog Marofa) — 611, 612, 614, 620, 631, 645, 649, 652, 672, 707, 711, 717, 725
Dobra (D. i G., kod Brod-Moravica) — 338
Dobra (r.) — 474, 546
Dobranje (kod Metkovića) — 425, 695
Dobretin (D. i G.) — 212
Dobrić Jovan — 102
Dobrinci (kod Rume) — 712
Dobro (kod Livna) — 139
Dobropoljci — 404, 406, 410
Dolinić Nikola — 562
Domagović (kod Jastrebarskog) — 552
Domankuš (kod Bjelovara) — 466
Domanovići (kod Čapljine) — 718
Donato Tosti — 209
Donja Bukovica (kod Podravske Slatine) — 19
Donja Kupčina (kod Pisarovine) — 317, 364, 711, 712
Donja Velika (kod Koprivnice) — 727
Donjara (kod Križevaca) — 210, 295
Donji Mihaljevac (kod Kotoribe) — 509
Donji Miholjac — 17, 169, 253, 561, 652, 664
Drača Danilo — 413
Dračevac (predio, kod Šibenika) — 575
Dračevo Selo (kod Dubrovnika) — 218
Draga (D. i G., kod Sušaka) — 104
Dragalić (kod Okučana) — 482, 611
Draganić Slavko — 30, 150, 552
Draganići — 166, 476, 477
Draganovac — 279, 280, 419
Draganovac (potok) — 194
Dragaš Lazo — 55, 141, 188, 191
Drage (M. i V., kod Brod-Moravica) — 337, 341
Dragić (kod Buzeta) — 598
Drakulić Nenad — 81
Drapšin Petar — 529, 539, 540, 546, 559
Drava (r.) — 17, 18, 98, 121, 143, 157—159, 168—170, 172, 186, 187, 189, 190, 202—205, 235, 237, 290, 515, 538, 561, 613, 622, 623, 644, 652, 664, 712, 726
Dravski kanal — 561, 693
Draževac (potok) — 479
Drenovec (kod Varaždinskih Toplica) — 726
Drenovo (kod Rijeke) — 591
Drežnica — 85, 336, 337, 517, 616
Drežnik-Grad — 286, 287, 322—324, 364, 541, 543, 690, 698, 700, 701

Drgomalj (M., V. i St., kod Delnica) — 340
Drijen (predio, kod Dubrovnika) — 217
Drina (r.) — 723
Drinova Međa (kod Livna) — 136, 247
Drljača (kod Sunje) — 329, 330, 534, 640, 648
Drnići — 320
Drniš — 26, 28, 59, 392—396, 398, 415, 436, 441, 493, 499, 517, 553, 568—570, 573—577, 626, 627, 630, 632, 633, 713, 718, 724
Drnje (kod Koprivnice) — 193, 234, 235
Drobkovec (kod Križevaca) — 456
Družić Ivan — 569
Drvar — 289
Duba — 223
Dubci (kod Makarske) — 327, 332, 688
Dubica — 15, 94, 95, 100—102, 110, 111, 113, 116, 363, 470, 513, 515, 517, 530, 534, 552, 617, 635, 636, 638—640, 643
Dubovečak Gavro — 122
Dubrava (kod Čazme) — 229
Dubrava (predio, kod Šibenika) — 576
Dubravica (kod Klanjca) — 229
Dubravice (kod Skradina) — 497
Dubrovnik — 28, 29, 197—199, 216—218, 222, 274, 277, 288, 352, 355, 422—425, 427—429, 437, 529, 547, 548, 553, 580, 599, 615, 619, 630, 635, 636, 641, 642—644, 647—649, 651, 653, 655, 672—674, 683, 687, 690, 691, 704, 706, 707, 709, 720, 725
Dude Branko — 435, 436
Dudići (kod Aržana) — 207, 208
Duga Međa (predio, kod Okučana) — 481
Duga Resa — 363
Dugać Stjepan — 375
Dugi otok (o.) — 634
Dugi Rat (kod Splita) — 432
Dugo Polje (kod Drvara) — 45, 48, 51
Dugo Polje (kod Splita) — 432
Dugo Selo — 69, 72, 228—232, 509, 510, 512, 516, 532, 538, 543, 609, 611, 614, 617, 621, 626, 627, 634—636, 642, 679, 685, 692, 705, 711
Dujaković Ranko — 122
Dujmići (kod Aržana) — 207, 208
Dujmović Vjekoslav — 77
Dukić Nikola — 63
Dukići (kod Gračaca) — 44
Dumić Ante — 151
Dunav (r.) — 624, 679, 723
Dundović Josip — 454
Dupler Henrich — 520
Dupljančić Veljko — 128
Durman Ljuban — 99
Duvanjsko polje — 332
Duvno (Tomislavgrad) — 135—137, 206, 246, 247, 307, 308, 310, 331—333, 392, 393, 483, 529, 547, 558, 603, 604, 650, 671, 682, 683, 686, 687, 690, 691, 693, 694, 715, 718, 719, 729,
Duži (kod Neuma) — 198, 200, 422, 424—426, 429, 687, 701
Duži (kod Trebinja) — 217
Dužica (kod Siska) — 176, 179, 182
Dvor-Brezovica (kod Zagreba) — 166, 376, 377
Dvor na Uni — 16
Dvrsnica (kod Ljubinja) — 226, 610

Đ

Đakovac — 20
Đakovo — 253, 515
Đekenješ (u Mađarskoj) — 193, 234, 235, 271, 279, 280
Đevrske (kod Kistanja) — 59, 62, 393, 401, 402, 404, 406, 410, 415, 437—439, 441, 494—498, 555, 575, 723, 724
Đilan Franjo — 132
Đilas Milovan — 537
Đujić Momčilo — 28, 553, 554, 558, 574, 575
Đukanović Drago — 217, 277
Đulavec (Miokovićevo) — 20, 264
Đunta Doli (kod Stona) — 198, 199, 355, 701
Đurđenovac (kod Našica) — 549
Đurđevac — 34, 35, 69, 71, 72, 96—98, 129, 130, 132, 133, 142—146, 148, 149, 153—155, 171, 172, 186, 187, 189—192, 195, 204, 205, 278, 290—293, 295, 303, 419, 442, 443, 463—465, 516, 528, 537, 545, 613, 620, 639, 643, 649, 650, 651, 711, 712
Đurište — 227
Đurmanec — 230

E

Enrich Johan — 520
Erdeljec Petar — 362
Erdut — 723

Ernestinovo (kod Osijeka) — 527
Ertić (šuma, kod Lukov Dola) — 337
Ervenik (kod Kistanja) — 410, 438, 494, 496, 501, 502

F

Fabijan Franjo — 191
Fabuče (kod Ilirske Bistrice) — 587
Faltis Ivan — 132
Farkašić (St. i N., kod Petrinje) — 177, 182, 364
Ferdinandovac (Jelačićevo, kod Đurđevca) — 35, 144, 186, 187
Feričanci — 548
Ferić Stevo — 123
Ferjanc Danijel — 454
Fićur Nikola — 14
Filipović Janko — 413
Fiuman Vilko — 225, 356
Foh Edgar — 520
Frančeski Frano — 152
Frank Ivan — 80
Franković Šandor — 383
Fratrović (kod Benkovca) — 405
Frbežar Josip — 343
Fridrich Julius — 520
Friganović Frane — 151
Frlin Dušan — 592
Frtalj Drago — 296
Fruška gora — 618, 619, 675, 723
Fudur Stjepan — 383
Fužine — 337, 339, 342, 538

G

G. Jelenje — 105, 106
Gabajeva greda (šuma) — 172
Gabela (kod Metkovića) — 197, 610, 621, 694, 707, 709
Gaberk (kod Ilirske Bistrice) — 545, 596
Gabrile (kod Dubrovnika) — 655
Gacka dolina — 85, 544
Gacko — 28, 528
Gagići (kod Obrovca) — 408
Gajevi (predio, kod Vrginmosta) — 557, 637
Gakovo — 20
Garčin — 259, 611, 614, 634, 637, 675, 692, 722
Garešnica (kod Daruvara) — 253
Garić Đuro — 263
Garjak (kod Vrlike) — 569
Gašić Đuro — 414
Gazdek Stanko — 467
Gdjemidov Pavel — 99
Gebels Jozef — 261
Geiger Jochan — 520
Generalski Stol — 630
Gerovo — 107
Gersić Lino — 592
Glavaš (kod Knina) — 569
Glavica (brdo, kod Fužina) — 337
Glavni stožer domobranstva — 70, 609, 612, 615, 618, 622, 626, 629, 632, 635, 639, 643, 646, 649, 653, 670, 673, 676, 680, 682, 686, 690, 693, 697, 700, 703, 706, 708, 711, 715, 718, 720, 723, 726
Glavni štab NOV i PO Hrvatske — 7—9, 13, 25, 28, 29, 72—74, 78, 79, 81, 83, 85, 87, 100, 103, 109, 142, 150, 192, 252, 256, 258, 259, 263, 312, 336, 365, 443, 447, 470, 472, 473, 478, 485, 505, 513, 514, 516—520, 522, 524, 525, 531, 534, 537—541, 543, 549, 550, 552, 554—557, 559, 560, 568, 580, 581, 589, 593, 610, 613, 616, 623, 628, 636, 640, 646, 648, 650, 654, 672, 677, 678, 560, 699, 729
Glavni štab NOV i PO Srbije — 544
Glavska (D. i G., kod Cavtata) — 217, 218
Gledić Đuro — 78
Gliboki potok — 295
Glina — 11, 13, 116, 363, 533, 548, 557, 699
Glina (r.) — 13
Glišić Čedo — 454
Globarica (kod Maglaja) — 722
Glogovac (kod Koprivnice) — 194
Glogovec (kod Zagreba) — 165, 184, 185
Glogovo (kod Gračaca) — 50
Gluhak Franjo — 132
Gojilo (kod Kutine) — 655, 699
Gola (kod Koprivnice) — 278, 650
Gola glava (kod Gračaca) — 50
Goleš Marko — 383
Goleta (k. 627) — 570
Golo brdo (k. 402, kod Stona) — 355
Golo brdo (k. 760, kod Vrlike) — 567—571
Gologlav (kod Drvara) — 48
Golovkov Vladimir — 375
Golub Đuro — 122
Golubić (kod Knina) — 569
Golubić (kod Livna) — 137, 247
Golubov kamen (k. 421) — 274
Goljak (trig. 1145, kod Ilirske Bistrice) — 521, 587, 589, 590, 593

Gomirje — 337, 616
Goražde — 643, 682, 706
Gore (kod Petrinje) — 697
Gorenjci (kod Lukov Dola) — 337, 339, 474
Gorica — 513
Gorica (k. 812) — 104
Gorica (kod Imotskog) — 651
Gorica (trig. 19) — 222, 223, 352
Gornje Bazje (kod Virovitice) — 168
Gornje Sredice (kod Koprivnice) — 443, 463—465
Gornji Križ (kod Koprivnice) — 444, 463, 465—468, 690, 700, 727
Gorski kotar — 8, 85—87, 336, 342, 345, 473, 517, 521, 531, 533, 535, 536, 538, 539, 541, 543, 544, 546, 547, 550, 554, 555, 557, 560, 593—595, 602, 615, 616, 653, 670, 671, 673, 674, 676, 680—682, 686, 690, 691, 693, 701
Gospić — 29, 74—76, 85, 677, 716
Gostović (kod Križevaca) — 609
Gostović Božo — 80
Gošići (kod Đevrsaka) — 65, 406, 496
Gošnjak Ivan — 518, 542, 544, 552, 553, 560, 581
Gota Petar — 413
Gotal Vinko — 54
Gottfried Herman — 520
Grabar (k. 1075, kod Turjanskog) — 67
Graberje (kod Ivanić-Kloštra) — 227, 232, 511
Graboštani (kod Kostajnice) — 215, 633, 640
Grabovac (kod Drežnik-Grada) — 287
Grabovac (predio, kod Kostajnice) — 330
Grabovica (kod Livna) — 682, 683
Grabovina (predio) — 425
Grabovnica (kod Čazme) — 533
Grabovnica (kod Đurđevca) — 35, 96, 97
Gračac — 26, 28, 31, 50, 74, 75, 246, 346, 347, 392, 393, 407—409, 411, 415, 440, 536, 555, 558, 682, 704, 708, 709, 713, 715, 718
Gračenica (kod Kutine) — 70, 73, 232, 551, 634, 642, 644
Gradac (kod Drniša) — 569
Gradac (kod Neuma) — 425
Gradac (trig. 1055, kod Duvna) — 331, 332
Gradac (M. i V., kod Gline) — 13, 179
Gradac — vidi St. Gradac
Gradići (kod V. Gorice) — 185
Gradina (brdo, kod Otona) — 499, 500
Gradina (k. 487, kod Klisa) — 432
Gradina (kod Opuzena) — 426
Gradina (trig. 401, kod Neuma) — 424
Gradina (trig. 680, kod Gračaca) — 48
Gradina (trig. 846, kod Aržana) — 208, 326
Gradusa (kod Sunje) — 640
Graduša (M. i V.) — 15, 534, 648
Grbaševac (kod Koprivnice) — 210
Grborezi (kod Livna) — 136, 139, 247
Grcalo (predio, kod Gračaca) — 44, 49, 50
Grčić Danijel — 383
Grčić Ibro — 716
Grčić Milan — 454
Grčka — 75, 135
Grdak (trig. 250, kod Križevaca) — 295
Greda (kod Siska) — 174—176, 179, 181, 241, 243, 478, 506, 516, 538
Greda (kod Sunje) 640
Grede (trig. 129, kod Đurđevca) — 172
Gregorić Pavle — 530
Grgin Vicko — 569
Gričani Ivan — 122
Grivić Đuro — 95
Grižane — 336, 616
Grkčević Ivan — 296
Grkovac (predio, kod Obrovca) — 346, 347
Grkovci (kod Bos. Grahova) — 49, 246
Grlo (Klis) (kod Splita) — 432, 435
Grmuša Rade Rara — 471
Grobničko polje (kod Rijeke) — 106, 336
Grobnik (kod Sušaka) — 106, 587, 599
Grojanska šuma — 456
Gromačnik (kod Slav. Broda) — 527
Grozaj Marijan — 562
Grubića glavica (kod Benkovca) — 58, 60, 61, 397—401, 403
Grubišić Ante Čabo — 328
Grubišno Polje — 661
Grubor Dušan — 296
Grubor Mićo — 13

Grubor R. Nikola — 69
Gruborović Mile — 99
Gruda (kod Dubrovnika) — 216, 428, 556, 644, 655, 673, 674

Grupe

NOV i POJ:

— diverzantskih odreda — 227, 508, 543, 557, 620
— Istočna NOP odreda 6. korpusa — 255, 256, 560, 676, 721
— Istočna NOP odreda 10. korpusa — 69, 538, 546, 551, 560, 654, 655
— Južnodalmatinskih NOP odreda — 30, 59
— Južnodalmatinskih otočkih NOP odreda — 30, 223, 352, 353, 529
— Južnohercegovačka operativna — 216, 219
— odreda 13. divizije — 78—80, 368, 547
— odreda 43. divizije — 82
— Otočkih odreda — 197—200
— Primorska operativna — 198, 217, 288, 392, 425, 437, 599, 641, 655, 683, 691
— Sjevernodalmatinskih NOP odreda — 30, 396, 398, 402, 404, 406, 411, 438, 502, 529
— Srednjodalmatinskih NOP odreda — 30, 60, 62, 568
— Udarna biokovskih bataljona — 30
— Unska operativna — 7, 14, 109, 112, 114, 211, 287, 322, 350, 364, 470, 513, 521, 531, 535, 541, 560, 561, 682, 701
— Zapadna NOP odreda 6. korpusa — 254, 266
— Zapadna NOP odreda 10. korpusa — 455, 457, 560, 615, 620

Gubavčevo polje (predio) — 49, 50
Guber (M. i V., kod Livna) — 136, 137, 139, 247, 248, 251, 603
Gulan Petar — 150
Gumance (kod Ilirske Bistrice) — 520, 521, 587—590, 592, 593, 602
Gutikov Pavel — 122
Guvo Ivan — 225, 356, 576
Gvozdenović Tomo — 383

H

Hadžići — 725
Hager Wolter — 520
Hajdini (kod Vrbovskog) — 337, 473, 474
Hališće (kod Varaždina) — 457—460
Hambarište (kod Vrbovskog) — 473
Hamidović Džemal — 624
Hampovica (kod Đurđevca) — 34
Han (kod Obrovca) — 370, 554
Handro Ivan — 170
Hanzl Josip — 391
Hap Franjo — 457
Harmadi Franjo — 283
Harmadi Ivica 132
Havaić Josip — 283
Hazić Asim — 283
Hebrang Andrija — 537
Helbih (Helbich) — 612, 614, 617, 621, 628, 631, 635, 638, 642, 645, 649, 652, 656, 672, 675, 679, 681, 685, 692, 696, 699, 702, 705, 708, 711, 717, 720, 722, 728
Heller Hans — 520
Heraković Slavko — 383
Herceg-Novi — 216, 288, 437
Herceg Vilim — 383
Hercegovac (kod Daruvara) — 253
Hercegovina — 197, 560
Herešin (kod Koprivnice) — 195, 234—236, 271, 272
Herl Josef — 520
Hinko Emili — 78
Hitl Rudolf — 520
Hlebine (kod Koprivnice) — 154, 155, 171—173, 190, 204, 270, 278, 290, 306, 534, 536
Hlevci (kod Kupjaka) — 339
Hodanić Vjekoslav — 77
Hodilje — 223, 224, 353
Hodošan (kod Čakovca) — 509
Holjevac Vjećeslav — 116, 472
Homer (kod Lokava) — 342
Homoljac — 623
Homoljački Klanac (kod Titove Korenice) — 66, 68
Homoljačko polje (predio) — 67, 68
Horjan Aleksa — 123
Horstenau fon Glajze — 540
Horvat Vinko — 123
Horvati — 166, 315—318, 359, 373, 476, 558
Horvatić Mato — 283, 444
Hotnja (kod Pokupskog) — 364
Hotova (potok) — 143, 154, 204
Hrasno (kod Ljubinja) — 694
Hrastovac (D. i G.) — 92, 94, 111, 112, 215, 330, 349, 350, 612, 613, 633, 640

Hrastovec (kod Varaždina) — 460, 461
Hrastovica (kod Petrinje) — 611
Hrašće (kod V. Gorice) — 165, 184, 185, 380, 505
Hrašćina-Trgovišće (kod Novog Marofa) — 674
Hreljin — 103, 104, 555
Hristić Viktor — 453
Hrnjak Dragutin — 374
Hristić Dušan — 178, 182, 287, 324, 367, 493
Hrvace — 370, 371, 393, 394, 554, 632—634, 639, 641, 655, 673, 674, 700, 701, 706
Hrvatska — 28, 29, 39, 262, 312, 515, 522, 527, 531, 532, 534, 544, 550, 558, 560, 581, 698, 727
Hrvatska Mitrovica — vidi Sremska Mitrovica
Hrvatsko primorje — 85, 86, 91, 103, 107, 339, 517, 523, 529, 555, 593
Hrvatsko zagorje — 538, 545, 618, 727, 728
Hrvoj Ivan — 132
Hržić Ivo — 151
Huber Leopold — 520
Hudeček Ivica — 698
Hudovjani (kod Koprivnice) — 463, 464, 703
Hum (kod Dubrovnika) — 197, 217, 610
Hum (kod Varaždina) — 455, 456
Humac (M. i V., kod Ljubuškog) — 613
Humac (trig. 63) — 222, 223, 352
Humac (trig. 78) — 222, 223, 352—354
Hussemenn Henrich — 520
Hutovo — 197, 200, 424—426, 678, 683, 691, 704
Hvar (grad) — 126
Hvar (o.) — 25, 27, 38, 352, 437, 580, 610

I

Ilino brdo (k. 469) — 223, 225
Ilirska Bistrica — 521, 545, 587—590, 594, 596
Ilok — 615, 619, 624, 639, 723
Ilova (r.) — 538
Ilovac (kod Karlovca) — 476
Imotica (kod Neuma) — 424, 425, 430
Imotski — 27, 135, 247, 307, 327, 328, 331—333, 392, 393, 483, 529, 547, 603, 604, 619, 630, 651, 690, 692, 711, 713, 716, 718—721, 723, 724, 729
Inđija — 714, 719
Inkret Franc — 255
Irinovac — 287, 541
Isjek (kod Bos. Grahova) — 52
Ist (o.) — 655
Istra — 75, 85—87, 89—91, 513—515, 520, 521, 526, 529—531, 544—547, 550, 560, 593—596, 598
Italija — 89, 126, 514, 521, 525, 559
Ivanec (kod Križevaca) — 193, 210, 234, 235, 272, 632
Ivanica (kod Dubrovnika) — 217, 218, 274, 277
Ivanić-Grad — 226, 228, 509, 510, 651, 675, 692, 696, 705
Ivanišov Georgij — 375
Ivanščica (pl.) — 674
Ivas Šime — 30
Ivković Milan — 8
Ivkovići — 494
Ivošević Đuro — 79
Izačić — 214

J

Jablan (kod Vrbovskog) — 340, 341, 474
Jablanac — 555
Jabučeta (kod Đurđevca) — 156
Jabučko sedlo (k. 1094, kod Goražda) — 651, 682, 706
Jadovnik (kod Drvara) — 289
Jadrč (kod Vrbovskog) — 336, 337, 616
Jadrijević Milan — 152
Jagnjedovac (kod Koprivnice) — 279, 419, 727
Jagnjedovačko polje — 420
Jagodnik (predio, kod Knina) — 500
Jagodnja (D. i G., kod Benkovca) — 403
Jajce — 624
Jakačina Mala (kod Slav. Broda) — 389
Jakešević Franjo — 77
Jakić Živko — 122
Jakljan (o.) — 199
Jakovčev laz (šuma) — 340
Jakovčev Nina — 58
Jakovljević Pero — 122
Jakšić Pavle — 192, 524, 527, 528, 538, 541
Jakšići (kod Srpskih Moravica) — 338

Jakuševac (kod Zagreba) — 165
Jalžabet — 228
Jamnica — 377
Jandrić Mirko — 99
Janić Vlado — 541, 542
Jankovci (kod Vinkovaca) — 696
Janković Luka — 209
Januzović Adam — 351
Janj (kod Bijeljine) — 626
Janjče — 520
Janjina (na Pelješcu) — 200, 201, 224 427
Japundžić Jandrija — 413
Jarak — 627
Jaran Josip — 170
Jarki (kod Varaždina) — 457
Jaretina (brdo, kod Duvna) — 604
Jaruga (brdo, kod Kistanja) — 439
Jasenak (kod Ogulina) — 338, 340, 517
Jasenaš — 19, 20
Jasenovac — 524, 548, 551, 640
Jasenovac (predio, kod Duvna) — 604
Jasenovčani — 94
Jastrebarsko (Jaska) — 316, 318, 373, 476, 714
Jašarević Bešlo — 122
Javorova kosa (kod Ravne Gore) — 340
Javorovac (kod Đurđevca) — 155, 156, 171, 272
Jazvenik (kod Siska) — 176
Jeđuševac — 171, 172
Jelavić Mirko — 209
Jelisavac (kod Našica) — 549
Jelovica (kod Buzeta) — 75
Jelšane (kod Ilirske Bistrice) — 588
Jerković Mate — 20, 192, 258, 541, 542
Jerkovića Brdo (kod Drežnik-Grada) — 286, 323
Jesenica — vidi Lička Jesenica
Jesenice (kod Omiša) — 647
Jesenovac (kod Obrovca) — 410
Jezerane (kod Brinja) — 528, 616
Jezersko — 212
Ježević — 567, 569, 571
Ježevo (kod Zagreba) — 73
Joka Nikola — 351
Jokić Milan — 413
Josip Drago — 132
Josipdol — 16
Jošanica (kod Sarajeva) — 692
Jovetić Miloš — 128
Jozo Turkalj — 122
Jurešće (kod Ilirske Bistrice) — 588
Juričev Drago — 413
Jugoslavija — 38, 39, 89, 362, 392, 514, 515, 531, 543, 544, 558, 581, 585
Jurić Stipe — 209
Jurinčić Šime — 343
Jurjević (kod Obrovca) — 408
Jurković Mladen — 343
Jurman Ivan — 159, 283, 445
Jušići (kod Opatije) — 588

K

Kablići (M. i V., kod Livna) — 136, 137, 247
Kaiser Franz — 520
Kajfoš Nikola — 453
Kajzerice (kod Zagreba) — 164, 165
Kakanj — 679, 725
Kakma (kod Benkovca) — 62
Kaldrma (kod Bos. Grahova) — 51
Kalinovac (kod Đurđevca) — 35, 130, 131, 186, 292
Kalinovik — 685
Kalnička Kapela (kod Novog Marofa) — 460, 461
Kalnik (kod Križevaca) — 444, 455, 456, 461, 727
Kalnik (pl.) — 145, 295, 538, 678
Kamen (kod Goražda) — 706
Kamenica (kod Tounja) — 524
Kameniti vrh (kod Lokava) — 338
Kamensko (kod Aržana) — 335
Kamensko — vidi Bučko Kamensko
Kamenjak (kod Rijeke) — 106, 107
Kamešnica (brdo) — 335
Kamešnica (kod Križevaca) — 444, 727
Kanutin Mirko — 283
Kanjane (kod Drniša) — 569
Kapela (kod Bjelovara) — 171, 463, 465, 466, 478, 709, 712
Kapela (M. i V., pl.) — 528
Kapela — vidi Nova Kapela-Batrina
Karak Franjo — 383
Karakašica (kod Sinja) — 372
Karašica (r.) — 664
Kardelj Edvard — 537
Karin (D. i G., kod Benkovca) — 59, 61, 62, 65, 398, 400, 401, 403—408, 412, 415, 439, 640, 641, 650, 655, 670, 671, 674
Karlobag — 74, 85, 716
Karlov-Han — 206, 248, 331, 332, 334

Karlovac — 11, 74, 166, 286, 359, 363, 364, 378, 384, 385, 443, 463, 473, 476—478, 504, 517, 523, 524, 526, 527, 530, 531, 535, 539, 541, 543, 547, 593, 616, 642, 672, 678, 711, 712, 714
Karlovac (kod Obrovca) — 409
Karlovići (kod Samobora) — 317, 359
Karne (kod Knina) — 499, 500
Kastav — 89
Kasunić Jurina Josip — 361, 386
Kašić (kod Benkovca) — 26, 399
Kašner Slavko — 132
Kaštel Sućurac — 431, 436
Kaštela (kod Splita) — 432, 554, 574, 624
Kat. Selišće (kod Popovače) — 71
Katić Stevo — 49, 484
Katunište (kod Vrlike) — 573
Kazanov Anatolij — 375
Kazimir Jakov — 522
Kazimir Murat — 188
Kožić Ilija — 383
Keča Đuro —412
Kečkan Stjepan — 283
Kekelj Ivan — 445
Kemeš (u Mađarskoj) — 664
Keresman Ivan — 383
Kesići (kod Bos. Grahova) — 52
Kesler Vladimir — 122
Kestenovac — 12
Kešer Borivoj — 129
Kijevo — 567—570
Kiseljak (kod Sarajeva) — 706
Kistanje — 396, 404, 410, 439, 494
Kita (trig. 676, kod Knina) — 501
Kladar Stevo — 99
Kladare (kod Đurđevca) — 35, 97, 98
Kladovo — 41
Klake (kod Samobora) — 670
Klana (kod Sušaka) — 76, 89, 521, 587—589, 592, 599
Klanac (k. 790, kod Srba) — 45, 46, 50, 51
Klanac (k. 913, kod Titove Korenice) — 623
Klanac (kod Sinja) — 431
Klanac ušica (kod Duvna) — 483
Klanjec — 229
Klarin Grgo — 412
Kleber Brdo (kod Vrbovskog) — 474
Klek (kod Slivnog Ravnog) — 687
Klek (poluotok) — 423
Kleut Petar — 287, 322
Klinča Selo — 316, 317, 359, 364, 373, 374, 489, 698
Klis — 370, 371, 394, 431, 432, 435, 436, 547, 554, 682, 683, 688
Klobučak (kod Petrinje) — 654
Klobučanice (predio) — 172
Kloštar (kod Đurđevca) — 33—35, 69, 71, 72, 96—99, 129—132, 143, 146, 147, 153, 158, 159, 253, 261, 291—293, 300—302, 304, 418, 442—444, 464—466, 516, 522, 523, 525, 545, 613, 620, 629, 632, 665
Kloštar (kod Rovinja) — 589
Kloštar Ivanić — 227, 511
Klupica (kod Sunje) — 330
Kljaić Marko — 122, 523
Kljenak — 331
Ključ (D., G. i Sr., kod Novog Marofa) — 457
Kmecig Andrija — 266
Knebl Franjo — 167, 375, 377, 384, 388, 478
Kneja — 524
Knez (kod Benkovca) — 60, 397, 399, 403
Knezović Luka — 209, 436, 569
Knežević Rade — 263
Knežević Velimir — 716
Knin — 26, 28, 29, 31, 32, 45, 75, 289, 392—397, 419, 411, 416, 493, 494, 499, 500, 502, 529, 558, 568, 574, 575, 709
Kninsko polje — 568
Knobloch Ernest — 520
Kobasičari (kod Bjelovara) — 34, 464, 467
Kocejić Zvonko — 251
Kočino brdo (k. 487, kod Splita) — 432
Kokić Nikola — 264
Kokić Ratomir — 570
Kokota glavica (trig. 11) — 222, 223, 352
Kolac (kod Virovitice) — 141, 169
Kolarine (kod Benkovca) — 399
Kolo (kod Duvna) — 308
Koločep (o.) — 437
Koljani — 567, 569, 570
Kom (trig. 1000, kod Zrmanje) — 396, 500, 502
Komadina Mate — 343
Komanda mornarice za Hrvatsko primorje i Gorski kotar — 87
Komarevo (D. i G., kod Siska) — 329, 534, 648, 654, 673, 678, 697
Komarica (kod Dervente) — 671
Komarić Andrija — 454

Komarnica (kanal) — 189, 190, 293
Komin (D. i G., kod Opuzena) — 427, 708
Komljenović Simo — 343
Komorani (kod Livna) — 137
Konavli — 636, 643, 683, 707
Končarev Kraj (kod Plitvičkog Ljeskovca) — 694
Kondovača (k. 392) — 401, 406
Kongora (kod Duvna) — 332
Konštari (kod Stona) — 200, 353, 355
Konjevod Sergije — 30, 151
Konjevrate (kod Šibenika) — 576
Konjic — 527, 610, 637, 651, 690, 702, 710, 716
Konjšćina — 620
Kopanjek (kanal) — 292
Koprivna (D. i G., kod Cazina) — 212
Koprivnica — 34, 35, 37, 145, 146, 148, 153—155, 157, 158, 171, 172, 192—196, 204, 205, 210, 211, 226—228, 230, 233—237, 238, 239, 270—272, 278—284, 290, 293, 295, 305, 306, 418—422, 442—444, 446, 449, 463, 464, 508, 511, 515, 516, 534, 536, 538, 545, 561, 612, 613, 626, 632, 635, 636, 637, 639, 650, 659, 660, 670, 673, 676—681, 685 686, 688, 690—693, 697, 700, 701, 703, 708, 712, 719, 726, 727
Koprivnica (potok) — 193, 279—282, 419, 420
Koprno (kod Šibenika) — 576
Korać Dušan — 29, 201, 582
Korana (r.) — 287, 323
Korčula (o.) — 25, 27, 38, 352, 437, 580
Kordun — 86, 105, 286, 323, 363, 364, 473, 489, 490, 514, 517, 522, 532, 541, 556, 557
Korenica (Titova Korenica) — 76, 323
Korija — 53, 54, 140
Koritnica (kod Ilirske Bistrice) — 588
Koritnjak — 105
Korito (k. 163, kod Benkovca) — 62, 398, 401, 404
Korito (brdo, kod Titove Korenice) — 67
Korlat (kod Benkovca) — 399, 406
Kornmiler Franz — 520
Korolija Nikola — 414
Korolija P. Ilija — 412

Korpusi

NOVJ:

— 4-ti — 7—9, 11, 92, 94, 96, 100, 109, 114, 118, 155, 171, 182, 195, 211, 213, 215, 239, 241, 270—272, 278, 286, 315, 316, 322, 329, 359, 362, 365, 373, 376, 378, 384, 387, 464, 469, 470, 472, 476, 478, 485, 489, 490, 505, 513, 515, 516, 518, 521, 524, 526, 530, 531, 534, 537—539, 541, 545, 547, 551, 555, 557, 559—561, 610, 611, 613, 617, 628, 633, 636, 639, 640, 646, 648, 654, 672, 677, 678, 690
— 5-ti — 38, 529, 633, 708
— 6-ti — 17, 19, 21, 23, 33, 34, 37, 117, 142—145, 154, 155, 157, 171, 192, 194, 195, 202, 204, 205, 233—235, 239, 252, 253, 255—259, 261, 278, 280—282, 291, 301, 312, 442, 443, 453, 464, 513, 514, 516—524, 526—528, 530, 532—553, 555—558, 560, 561, 563, 564, 585, 613, 615, 620, 622, 623, 627, 650, 652, 659, 661, 662, 665, 668, 675, 676, 686, 690, 721, 728
— 7-mi — 594
— 8-mi — 25, 27—30, 38, 44, 125, 135, 150—152, 197, 246, 288, 307, 332, 352, 355, 370, 372, 392—394, 395, 410, 416, 431, 435—438, 440, 441, 493, 494, 499, 514, 516, 518, 520, 522, 523, 525, 526, 529, 530, 537, 540, 546—548, 552, 553, 554, 556—559, 560, 568, 574, 575, 580, 581, 684, 687, 688, 695, 710, 712, 713, 718, 724, 729
— 10-ti — 18, 33, 36, 40, 69, 88, 96—98, 113, 129, 130, 142, 145, 146, 148, 149, 153—156, 171, 192, 195, 210, 226, 234, 235, 239, 253, 254, 256, 257, 261, 264, 270, 271, 278—280, 283, 290, 291, 295, 300, 301, 303, 349, 418, 442, 443, 455, 463, 464, 470, 508, 513, 519, 520, 524—526, 530, 533, 534, 538, 539, 541—543, 545—548, 550, 555, 557, 559—561, 563, 613, 615, 618, 620, 630, 632, 655, 681, 690, 699, 700, 712, 719, 727
— 11-ti — 66, 69, 76—79, 81, 82, 84, 85, 103, 221, 336, 369, 473, 514, 516—518, 520, 521, 526, 529, 530, 533, 537, 539, 547, 550, 552—560, 589, 593, 595, 599, 616
— Narodne odbrane (KNOJ) — 8

četnički:
— 1. dalmatinski — 416
— 2. dalmatinski — 416, 553
njemački:
— 5. SS armijski — 197
Koruška — 530
Kosa (brdo, kod Glavaša) — 569
Kosa (k. 528, kod Vrlike) — 569, 573
Kosanović Đuro — 107
Kosica (k. 847, kod Ravne Gore) — 341
Kosore (kod Vrlike) — 569
Kosovica (kod Drniša) — 569
Kosovo (kod Drniša) — 553, 554, 568, 575
Kostajnica — 92—94, 101, 102, 110, 111, 113, 116, 329, 330, 349, 350, 470, 513, 517, 524, 530, 531, 534, 539, 541, 609, 610, 622, 623, 635, 636, 639—641, 643, 646, 648, 650, 653, 654, 673, 677, 698
Kostajnički Majur — 92, 329, 350, 640, 646
Kostajnik (predio, kod Bjelovara) — 35
Kostanjevac (kod Križevaca) — 456
Koston Leonard — 520
Kostreši (kod Kostajnice) — 95, 329
Košir vrh (kod Srba) — 51
Koška (kod Našica) — 549
Kotaraš Dušan — 151
Kotari (kod Varaždina) — 457—459, 461
Kotoriba — 509
Kovačević Andro — 139, 251, 311, 335
Kovačević Veljko — 203, 206, 238, 586
Kovačević Vojo — 219, 274, 480
Kovačevići (kod Knina) — 499—501
Kovači (kod Duvna) — 307—310, 331, 334, 687
Kovačić Matija — 261
Kovačić Stanko — 9
Kovačić Zvonko — 10
Kovoda Feliks — 520
Kozak (k. 700) — 105
Kozara (pl.) — 609, 612
Kozarevac (kod Đurđevca) — 35, 37, 96, 144
Kozarevac (potok) — 97, 98, 292
Kozjak (brdo) — 432
Kozjak (k. 1104, kod Vrlike) — 568, 569
Kozlovac (kod Benkovca) — 59
Kožuh Mato — 383
Krajačić Josip Prika — 42, 124, 315, 521
Krajnović Dušan — 122
Krajnović Pero — 123
Kraljevac (kod Zdenčine) — 373
Kraljevačka šuma — 316, 318
Kraljevec (kod Samobora) — 537
Kraljevica — 74, 104, 537
Kraljevo — 527
Kramarići (kod Zdenčine) — 374
Kranjčec Ivana Josip — 361
Krapina — 230, 618 646, 678, 728
Krapinske Toplice — 617, 620, 634
Krasica (kod Bakra) — 105, 106
Krasić Pavle — 123
Krasmani — 316
Krašić — 318
Kravarsko — 12, 364
Krčevina (šuma) — 101
Krčevo (kod Kostajnice) — 329, 330, 534, 648
Krčko brdo (kod Gračaca) — 47, 48
Kreačić Otmar — 20, 258, 269, 251, 561
Krekića glavica (kod Benkovca) — 60, 61, 397—401
Kremer Hugo — 520
Kreševo (kod Visokog) — 720
Kreuger Paul — 520,
Krička Stevan — 413
Krilo (kod Omiša) — 688, 695, 699, 708, 710
Kringa (kod Pazina) — 590, 591
Kriva njiva (predio, kod Duvna) — 333
Krivaj (kod Sunje) — 95
Krizmer Hans — 520
Križ (D. i G., kod Ivanić-Grada) — 69—71, 509, 510, 511, 512, 551,
Križan Marko — 570
Križevac (trig. 1027, kod Duvna) — 309
Križevci — 34, 145, 193, 210, 229—232, 235, 279—282, 295, 444, 464, 467, 509, 532, 538, 543, 545, 551, 609, 612, 613, 620, 621, 630, 637, 675, 697, 698, 700, 708, 723, 724, 727
Križice (predio) — 431
Križišće (kod Kraljevice) — 104
Krk (o.) — 87—89, 708, 710
Krka (r.) — 396, 438, 494, 495, 498, 502, 555, 575, 724
Krneta Nikola — 414
Krnjak (kod Karlovca) — 678
Kronovilter Benedikt — 520
Krstac — 425, 426

Krš (k. 239, kod Obrovca) — 405, 408, 409
Kršlja (kod Drežnik-Grada) — 287
Krug (pl.) — 136, 137, 247
Kruglov Ivan — 99
Krunić Uroš — 93, 95, 113, 472
Krunići (kod Vrlike) — 573
Krupa (manastir, kod Gračaca) — 411
Kruševo (kod Obrovca) — 405, 407, 408, 438, 440
Kružić Zvonko — 79
Kučine (kod Splita) — 435
Kuk (k. 376, kod Stona) — 355
Kuk (k. 988, kod Vrlike) — 569, 571
Kukavica (kod Duvna) — 483
Kukić Miloš — 492, 508
Kukujevci — 679
Kukuljan Ivan — 383
Kukuljani (kod Rijeke) — 588
Kukuruzari (kod Kostajnice) — 329
Kula — vidi Široka Kula
Kula Atlagića (kod Benkovca) — 62
Kulina (k. 312, kod Neuma) — 426
Kulina (kod Benkovca) — 399, 402
Kunica (trig. 1101, kod Vrlike) — 569
Kunovac (kod Srba) — 47
Kupa (r.) — 176, 385
Kupinec — 317
Kupinovac (kod Bjelovara) — 142, 155, 465
Kupirovo (kod Gračaca) — 45, 46, 51
Kupiak (kod Delnica) — 336, 338—342, 538, 544
Kupres — 641
Kuprešanin Milan — 370, 395, 431, 546
Kuprešanin Slavko — 482
Kurilovac (k. 803) — 105
Kurilovec (kod V. Gorice) — 505, 506
Kurir Mario — 78, 79
Kurozeb (kod Gračaca) — 50, 51
Kurtešanin Stevo — 123
Kurtin Egidije — 152
Kustić Šime — 209
Kusturica Ibro — 99
Kuta — 223
Kuteževo (kod Ilirske Bistrice) — 587, 590
Kuti (kod Brod-Moravica) — 338
Kutić (šuma) — 176
Kutina — 69—73, 551, 613, 620, 627, 640, 644, 655; 656, 696, 699, 717, 719, 721, 725
Kutinica (kod Srpskog Selišća) — 510
Kutjevo — 264
Kuzmanić Anton — 152
Kuželj (kod Delnica) — 677, 682
Kvočka Mile — 103

L

Labin — 589
Labusi (kod Gračaca) — 50
Lacković Franjo — 383
Laća Zvone — 414
Laduč — 229
Lađevci (kod Bribirskih Mostina) — 439
Lakić Stevo — 79
Laktac (kod Sinja) — 570
Lalić (kod Kistanja) — 404, 439
Lalić Širo — 152
Lalići (kod Bjelovara) — 467
Lalićko groblje (predio) — 17
Lanišće — 75
Lapac (D. i G.) — 26, 28, 31, 32, 44, 47, 74, 75, 88, 246, 555, 557
Lapad — 651, 655
Larma Antun — 122
Lašva (kod Zenice) — 621, 722, 725
Lazarus Franz — 520
Lazi (N. i St., kod Delnica) — 338
Lazi (šuma, kod Mraclina) — 506
Lazić Branko — 123
Lazić Ljuboja — 122
Lazić Vojin — 123
Lazić Zoran — 122
Lazina (kod Jastrebarskog) — 476, 552
Ledine — 189

Legije

italijanske:

— »San Marko« — 197, 425, 683

ustaške:

— Bobanova — vidi 5. ustaški stajaći zdrug
— Crna — 280, 419, 442, 443

Legrad (kod Koprivnice) — 236
Lekenik — 174—177, 181, 241, 243, 478, 489, 504—506, 516, 523, 538
Lekić Stjepan — 79
Lekova — vidi Ljekova
Lenac Ivan — 69
Lenac Milivoj — 343
Lenardić Ivan — 383

Lenc Mirko — 81
Lepa greda (šuma) — 187
Leprovica (kod Dugog Sela) — 636
Lepuri (D. i G., kod Benkovca) — 399
Ler Aleksander (Alexander Lehr) — 426
Leskovac (kod Zagreba) — 163—166, 185, 377, 476, 477, 652, 672
Leskovec (kod Varaždina) — 726
Lešće (kod Otočca) — 536
Letičani (kod Bjelovara) — 149
Letka (kod Duvna) — 308
Letovanić — 176, 180, 182
Letovanićki vrh — 14, 182
Levićnik Karel — 576
Ležajić (kod Đevrsaka) — 410
Lička Jesenica — 11, 524
Lički Osik (kod Gospića) — 678
Ličko Petrovo Selo — 15, 74
Ligatić Pavao — 343
Lika — 8, 11, 76, 85—87, 244, 246, 286, 323, 364, 522, 541, 544, 547, 550, 553, 554, 557, 560, 676, 682, 690, 693
Limbuš (šuma, kod Đurđevca) — 131
Limski kanal (kod Rovinja) — 589
Linić Janko — 536
Lipe (kod Duvna) — 333
Lipik — 39, 252, 260, 264, 265, 528, 705
Lipov vrh (trig. 697, kod Drvara) — 48
Lipovac — 227
Lipovača — 323, 324
Lipove (k. 787) — 105
Lipovec Barica — 375
Lipovljani — 479, 480, 551, 585, 586, 612, 614
Lipovo Brdo (kod Bjelovara) — 465
Lipšić Slavko — 283
Lisac (kod Ilirske Bistrice) — 587, 590
Lisičići (kod Konjica) — 637, 651, 702
Lišane — vidi Ostrovičke Lišane
Lišćarica (kod Šibenika) — 575
Livanjsko polje — 289, 529
Livno — 28, 135—137, 206, 246—248, 307, 308, 327, 334, 392, 437, 503, 603, 605, 619, 636, 644, 646, 647, 649, 650, 651, 653, 655, 671, 682, 683, 687, 691, 729
Livojević Zlatko — 8
Leborčec Stjepan — 283
Lokve — 338—342, 543, 550, 599, 616, 654, 682, 686
Lomnica (r.) — 185, 317
Lomphorter Hans — 520
Lončar Jovo — 173, 486
Lončarević Gavro — 264, 265
Lončari — 405
Lončarica — 20
Lončarić Jovo — 79, 81
Lonja (kod Kutine) — 486
Lonja (r.) — 229, 231, 232, 511, 549, 551
Lopud (o.) — 437
Lošinj — 75, 86, 88
Lovinac (kod Gračaca) — 85
Lovnik (trig. 902, kod Lukov Dola) — 337
Lovorno (kod Dubrovnika) — 655
Lovran — 89, 590
Lovreč (kod Imotskog) — 331, 334
Lozan — 202
Lučane (kod Sinja) — 634, 641
Ludbreg — 193, 210, 211, 280, 295, 419, 460, 508, 511, 526, 612, 678, 695, 704
Ludina (M. i V.) — 69—71, 705, 710, 717
Lug (šuma) — 172
Luka (kod Stona) — 353
Luka (kod Zaprešića) — 227, 228, 231, 634
Lukač — 124, 658, 660
Lukačevec (kod Varaždina) — 461
Lukačić M. Milan — 413
Lukačko Dugo Selo (kod Virovitice) — 664
Lukarić Augustin — 343
Lukavac (kod Sunje) — 611
Lukavec (D. i G.) — 166
Lukavečki Stjepan — 132
Lukov Dol (kod Vrbovskog) — 336—338, 341, 474, 616
Lulek Antona Anton — 361
Lupoglav — 232
Lupoglav (kod Buzeta) — 598, 599
Luša (kod Šibenika) — 574
Lužan (kod Varaždina) — 457—459
Lužani (kod Nove Kapele Batrine) 620

LJ

Ljekova (kod Trebinja) — 217
Ljubač (kod Zadra) — 396, 610
Ljubeščica — 457—461
Ljubibelj (k. 705) — 105
Ljubičić (kod Aržana) — 208
Ljubina poljana (predio, kod Srba) 44, 45, 50

Ljubljana — 75
Ljubostinje (kod Šibenika) — 575
Ljubovo (kod Gospića) — 76
Ljubuški — 27, 613, 622, 624, 626, 629, 682, 684, 718, 723, 724
Ljut (predio, kod Duvna) — 483

M

M. Nudo — vidi Goljak
Macinec — 231
Macure (kod Kistanja) — 439
Maček Vlatko — 7, 490, 491
Mačja greda (trig. 680, kod Vrlike) 569
Maćešić Momčilo — 103
Madžarevo (kod Novog Marofa) — 726
Mađarska — 21, 24, 121, 169, 189, 191, 235, 279, 515, 561, 613, 619, 622, 623, 652
Maglaj — 651, 705
Maglaj (k. 1070, kod Vrlike) — 567, 569
Maglaj (trig. 1207, kod Srba) — 51
Maglov Božo — 413
Magliča greb (predio, kod Aržana) —327
Maier Antun — 520
Majetić Josip — 343
Majevica (pl.) — 626, 646, 649, 670
Majur — vidi Kostajnički Majur
Makarska — 27, 30, 327, 332, 554, 617, 634, 636, 647, 673, 674, 690, 691, 695, 699
Makedonija — 437
Makljen (prevoj, kod Prozora) — 641
Makojišće (kod Novog Marofa) — 726
Mala Dobra (kod Skrada) — 338
Mala Gorica (kod Petrinje) — 176, 180
Mala Gorica (kod Zagreba) — 505
Mala Vinica (kod Aržana) — 687
Malčević Đuro — 522
Maleševci (kod Bos. Grahova) — 49, 246
Mali Drvenik (o.) — 619
Mali Halan (kod Obrovca) — 347
Mali Rat (kod Omiša) — 647
Mali Ston (na Pelješcu) — 352—354, 356, 704
Mali Štrfić (k. 1050, kod Mrkoplja) — 340
Mali Voz (kod Stona) — 353
Mali Vratnik (kod Stona) — 199
Malić Antun — 122
Malinarić Branko — 8
Malinarić Edo — 8
Malovan (D. i G., kod Šujice) — 137
Malovan (kod Gračaca) — 50
Maljković Petar — 99, 525
Maljkovo — 372, 570, 571
Mamula B. — 68
Man. Dragović (kod Vrlike) — 570
Mance (kod Kupljaka) — 339
Mandak (kod Livna) — 139, 334
Mandić (kod Novigrada) — 404
Mandić Ivan — 122, 523
Mandić Krsto — 413
Mandić Mane — 413
Mandić Tadija — 463
Manestar Josip — 88
Manestar Stanko — 78
Manzo Bernardo — 122
Maovice (D. i G., kod Vrlike) — 567—572, 575
Maras Grgo — 151
Marasović Rikard — 152
Maravić Ilija — 79
Marčelja Josip — 343
Marčetić Mane — 414
Marčić Vlado — 283
Mariani Kruno — 151
Maričić Lovro — 150
Maričić Slavko 343
Marića glavica (kod Knina) — 500, 502
Marići — 223, 224
Marija Bistrica — 630, 674
Marin vijenac (k. 365) — 423, 424, 426
Marinkovci (kod Drvara) — 49
Marinović Savo — 309
Markovac (kod Bjelovara) — 620
Markovac (kod Drniša) — 569
Marković Branko — 132
Marković Iva — 377
Marković Kaja — 375
Marković Lazo — 122
Markovo Polje (kod Zagreba) — 681
Markuševac — 166
Maroš Andrija — 170
Marov Marko — 128
Marovići (kod Samobora) — 317, 359
Martić Srećko — 209
Martijanec — 226, 227, 511
Martin Brod — 697
Martinac (kod Bjelovara) — 142

Martinić Josip — 128
Martinići (kod Rijeke) — 591
Martinkovec (kod Varaždina) — 457
Martinska Ves — 530
Marušići (kod Splita) — 647
Mašić (kod Okučana) — 479, 481, 482
Mašun (kod Ilirske Bistrice) — 592
Mataija Branko — 68
Mataija Stipe — 343
Matetić Vlado — 37, 156, 196, 302, 306
Matić Dušan — 413
Matić Đuro — 108, 346, 368
Matić Stevo — 414
Matijević Joso — 383
Matijevića stan (kod Kistanja) — 497
Matijevići — 212
Matina gruda (kod Duvna) — 333
Matković Stjepan — 383
Matulin Janko — 383
Matulin Tomo — 383
Matulje (kod Opatije) — 587, 588
Mavračići (kod Samobora) — 315—321, 359, 360, 364, 385, 386, 547, 552, 698, 708, 709
Mazin — 44
Mažuranić Ivan — 68
Meč (k. 756) — 105
Medak — 85
Medić Đuro — 412
Medulić Slavko — 264
Medveđak (trig. 740, kod Knina) — 500
Međare (kod Bribirskih Mostina) — 62, 396, 404, 406, 410
Međeđak (trig. 639, kod Srba) — 47
Međeđak (trig. 649, kod Srba) — 46, 48
Međumurje — 539, 545, 675
Međurić (kod Banove Jaruge) — 680
Međuvođe — 172
Meja-Gaj — 105
Meminska — 94, 95, 524
Mergereter Lator — 520
Meringo Martin — 520
Mesić Milan — 122
Mesihovina — 331, 333, 483, 603
Metković — 27, 29, 135, 197—200, 216, 218, 222, 247, 288, 352, 355, 422—427, 429, 529, 547, 621, 631, 678, 679, 682, 684, 687, 688, 691, 694, 695, 700, 703, 704, 707—709, 711, 713, 715, 716, 718, 721, 725
Metla (predio, kod Drežnik-Grada) —286, 287
Metohija — 527
Metohija (kod Stona) — 199, 223, 224
Mičetinac (kod Đurđevca) 292, 630
Mičić Aleksandar — 9
Migić Reginald — 522
Mihailović Draža — 362, 559
Mihajlo (k. 107) — 222, 223, 352, 354
Mihaljdinec Pero — 283
Mihaljević (kod Šibenika) — 575
Mihanići (kod Dubrovnika) — 655
Mihelić Mirko — 454
Miholjanec (kod Đurđevca) — 148
Mihovilović Milanko — 78
Mijakovo Polje (kod Aržana) — 687
Mijanca (trig. 413) — 399
Mijanić Andrija — 251
Mijatović Borislav — 122
Mikačić-Antulović dr Smilja — 152
Mikačić Franc — 122
Mikašinović Simo — 492
Mikleuška (kod Kutine) — 73, 510
Miklinovec (kod Koprivnice) — 234, 235, 239, 271, 272
Miklouš (D. i G., kod Čazme) — 455, 727
Mikovec (kod Križevaca) — 455
Milach Paul — 520
Milaković Bogoljub — 264
Milanović Dušan — 152
Milat Krešimir — 413
Milberger Jochan — 520
Mileusnić Stevo — 68
Miličani (kod Križevaca) — 295
Miličić Jure — 128
Milić Ante — 52
Milić Dušan — 413
Milinković Dušan — 123
Milković Miladin — 103
Milosavljević Đuka — 282, 284
Milošević Franjo — 150
Milun Vjekoslav — 152
Miljačka (kod Đuvna) — 332
Miljanić (kod Obrovca) — 408
Miljanović Nikola Karaula — 543
Miljković Joco — 492
Mimice (kod Splita) — 647
Mindoljević Ante — 251
Miočić (kod Drniša) — 569
Miodraž (kod Kistanja) — 439
Miranje (D. i G., kod Benkovca) — 401, 402
Mirkovci (kod Vinkovaca) — 696, 716
Mislina (kod Metkovića) — 429
Miščević Mihailo — 586
Miši (kod Livna) — 139, 334
Mišljanović Milan — 343
Mlaka (predio, kod Klane) — 592

Mlaka (V. i M., kod Zagreba) — 163—167, 175, 182, 184, 378—380, 505, 535, 654, 672
Mletz Villi — 520
Mlini (kod Cavtata) — 647
Mljet (o.) — 25, 27, 38, 199, 352, 437, 580
Močila (kod Lukov Dola) — 337, 616
Močilski Breg — 279, 419
Modrić bunar (kod Obrovca) — 408
Modrinje — 679, 722
Modruš — 528, 698
Mokošica (kod Dubrovnika) — 218, 274
Mokro Polje (kod Knina) — 440, 498
Mokronoge (kod Duvna) — 137, 247, 331, 332
Moldenko Herbert — 520
Molve (kod Đurđevca) — 154, 155, 189—191, 204, 205, 712
Monfalkone — vidi Tržič
Morović Šime — 82
Moseć (kod Drniša) — 570
Moseć (pl.) — 576
Moslavac Ivan — 122
Moslavina — 37, 113, 349, 455, 456, 459, 460, 462, 470, 538, 699, 726, 727
Mosor (pl.) — 432
Mostar — 28, 135, 247, 352, 393, 394, 426, 429, 493, 603, 622, 624, 636, 642, 671, 682, 684, 695, 700, 704, 710, 713, 715, 724, 725
Mosti (D., G. i Sr.) — 443, 467, 686
Mostine — vidi Bribirske Mostine
Mošćenica (kod Siska) — 534, 632, 633, 648, 654
Mošćenice — 89
Moškov Ante — 532
Moštanica (kod Siska) — 697
Mošune (kod Mrkoplja) — 337, 533
Motajica (pl.) — 256
Motike — 630
Motkis Antun — 520
Možđenec (kod Varaždina) — 456
Mraclin — 504—506
Mračaj — 350
Mraković Janko — 351, 471
Mravince (kod Solina) — 435
Mrcine (kod Dubrovnika) — 655
Mrđi (kod Knina) — 500
Mrežnica (r.) — 13
Mrkodol (kod Duvna) — 310, 332, 604
Mrkopalj — 337, 338, 340, 341, 533, 543, 544, 654, 677, 694
Mrzla Vodica (kod Delnica) — 106, 336, 337, 341, 550
Muć (kod Sinja) — 499
Mune (Male i Vele) — 595
Muratovica (potok) — 480
Murvica (kod Zadra) — 402
Musa Ivo — 716
Muškovci (kod Obrovca) — 407, 440, 494
Mutak Vlado — 134, 298, 469
Mužikovčica (kod Kutine) — 486

N

Nacionalni komitet oslobođenja Jugoslavije — 514
Nadin (kod Benkovca) — 26, 348
Nadvučnik (kod Lukov Dola) — 337
Nađ Đula — 170
Nađ Ferde — 453
Nađ Ivan — 123
Najdhold Fric — 217
Nanos (kod Postojne) — 600, 601
Narta — 510, 612
Našice — 17, 253, 527, 543, 549
Našička Breznica — 549
Nebljusi (kod D. Lapca) — 675
Nedić Milan — 362
Negotin — 41
Neidhordt Josef — 520
Nemila (kod Zenice) — 692, 702
Nenadović Stevo — 122
Neorić — 372
Neretljanska dolina — 438
Neretva (r.) — 28, 29, 288, 392, 393, 427, 429, 529, 548, 619, 687, 688, 700, 701, 703, 704, 706, 707, 723, 724
Neštin (kod Iloka) — 639
Netretić (kod Karlovca) — 336, 339, 616
Neum — 197—200, 217, 218, 392, 422—427, 429, 682, 684, 686—688, 691, 693, 695, 701, 703, 704
Neum-Klek (zaliv) — 356
Nevesinje — 28, 624, 724
Nezavisna Država Hrvatska — 363, 522, 532, 559, 626, 657
Nićivojević Živko — 122
Nikolić Bore — 414
Nikolić Jozo — 123
Nikolić Slavko — 152
Nin — 26, 62, 398, 553, 554
Noel Franz — 520
Nova Gradiška — 260, 479, 482, 527, 585, 611, 717, 728
Nova Kapela — 542, 549, 561
Nova Kapela-Batrina — 566, 717, 719

Nova Sela (kod Blata na Cetini) — 431
Novak Andrija — 383
Novi — 74, 555, 619, 710
Novi Grad — vidi Podravski Novi Grad
Novi Marof — 202, 455—460, 632, 648, 670, 697, 702, 704
Novi Sad — 362
Novković Momčilo — 81
Novo Selo (kod Siska) — 534, 648, 654, 695
Novoselec-Križ — 510, 644, 675, 702, 705, 707, 710, 717, 727,
Novska — 453, 479, 480, 551, 586, 611, 617, 634, 638, 642, 651, 656, 675, 676, 678, 710, 717, 728

NJ

Njeguš Bogde — 151
Nježić Milivoj — 283
Njive (predio) — 104

O

Obed (potok) — 174, 175, 179
Obedišće (kod Ivanić-Grada) — 675
Ober Marko — 152
Oblaković Kuzman — 93
Oblasni odbor NOF za Slavoniju — 261
Oblast vojna
— 4. korpusa — 7, 8, 12—14, 114, 560
— 6. korpusa — 256, 259, 263, 264, 269, 539, 560
— 8. korpusa — 150—152, 560
— 10. korpusa — 560
— 11. korpusa — 9, 560
Obljaj (kod Bos. Grahova) — 246
Obljaj (trig. 935, kod Titove Korenice) — 67
Oborovo (kod Dugog Sela) — 635
Obradović Nikola — 99
Obradović Stevo — 88
Obrov (kod Ilirske Bistrice) — 545, 595
Obrovac (kod Benkovca) — 346—348, 404—416, 417, 438—440, 494, 547, 655, 670, 671, 673, 674, 693, 694, 700, 701, 703, 704, 708, 709, 711, 713, 715, 718
Obrovac (kod Sinja) — 370, 554, 682
Očestovo (kod Knina) — 440, 496
Oderjan — 97
Odra (kod Zagreba) — 166, 167, 175, 176, 184, 243, 672, 725
Odredi
NOV i POJ:
— 1. banijski — 92, 93, 329, 470, 471, 513, 539, 560, 561, 698
— 1. diverzantski — 19, 225, 479 482, 549, 611, 614, 634, 637, 675, 692, 717, 722
— 1. »Učka« — 521
— 1-vi 13. divizije — 78, 80, 105, 107, 336—341, 616
— 2-gi 13. divizije — 78, 80, 105, 106, 336, 337, 339—342, 593, 616
— 2. banijski — 94, 95, 111, 329, 470, 471, 513, 538, 560, 561, 640, 698
— 2. diverzantski — 380, 476—478, 505, 517, 523, 526, 531, 535, 634, 640, 642, 652, 672, 705, 707
— 3. diverzantski — 226, 508, 516, 526, 532, 549, 551, 557, 611, 614, 617, 620, 627, 628, 631, 634, 635, 642, 645, 649, 679, 692, 695, 702, 705, 710, 717, 719, 721, 725
— Benkovački — 62, 396, 402, 404, 406, 411, 438, 439
— Bilogorski —665
— Diljski — 255, 549, 719, 728
— Dinarski — 569—572
— Drniški — 570
— Dubrovački — 218, 219, 222
— Glamočki — 137, 246, 247
— Grahovsko-peuljski — 288, 529
— Istarski — 588, 589
— Južnodalmatinski — 724
— Kalnički — 630
— Karlovački — 386, 560, 561
— Kninski — 60, 62, 396, 398, 402, 404, 406, 411, 440, 499, 500, 502
— Krajiški — 212
— Livanjski — 135—137, 246, 247, 248, 308, 331, 529
— Mljetski — 25
— Mosećki — 31
— Moslavački — 70, 73, 510, 655
— Mosorski — 206, 208, 209, 326, 431, 570, 619, 655, 671, 683, 687, 691, 694
— Podravski — 17, 19, 35—37, 71, 73, 186, 187, 204, 662
— Posavski — 39, 72, 73, 480, 530, 546, 549, 586, 654

— Psunjski 254
— Samoborsko-jaskanski — 386, 560, 561
— Šibensko-trogirski — 30
— Štajerski — 726
— Turopoljsko-posavski — 164, 166, 376, 378, 385, 386, 478, 505—507, 524, 560, 561, 699, 713
— Vrlički — 569—572
— Zadarski — 62, 396, 398, 402, 404, 406, 438, 610, 704
— Zagorski — 230, 728
— Zagrebački — 646
četnički:
— Komitski (Marić) — 416
Odvorci (kod Slav. Broda) — 637, 719
Odžin potok — 118, 140
Ognjenović Savo — 123
Ognjenović Stanko — 122
Ograda (predio, kod Neuma) — 426
Ogulin — 15, 74, 336, 364, 473, 517, 524, 530, 531, 533, 535, 546, 593, 609, 610, 615, 616, 653, 654, 671, 674, 677, 681, 682, 686, 691, 693, 701
Ogulinac (kod V. Gorice) — 506, 507
Okešinac (kod Ivanić-Grada) — 72
Okič-Grad (kod Samobora) — 318, 709
Okičnica (potok) — 477
Okić — vidi Okič-Grad
Okružni komitet KPH za Hrv. primorje — 88
Okučani — 452, 453, 479, 482, 515, 585, 586, 620
Olib (o.) — 88
Oluići (kod Obrovca) — 409
Omiš — 26, 581, 617, 619, 634, 636, 641, 646, 647, 649, 651, 671, 684, 686, 688, 693, 695, 704, 708, 710, 713
Omišalj — 88
Omolje (kod Duvna) — 332
Omsica (kod Gračaca) — 44
Opačići (kod Benkovca) — 61, 405
Opačići (kod Knina) — 499, 500
Opatija — 75, 89
Opatovac — 482

Operativni štabovi:

— za Kordun — 286, 287, 322, 264, 365, 531, 541, 561
Oplećani (kod Duvna) — 332
Oprisovci (kod Slav. Broda) — 706
Opsenica Mile — 78
Opuzen — 197, 426, 427
Orahov Do (kod Slanog) — 216
Orahovica — 561
Orašac — 217, 274
Orehovec Antun — 296
Oreščanin Bogdan — 365
Orešković M. — 291
Oriovac (kod Nove Kapele-Batrine) — 620, 717, 722
Orlić (kod Drniša) — 569
Orlić Ivan — 412
Orlić Mate — 78
Orlov kuk (trig. 1301, kod Duvna) — 333
Orlovača (k. 542, kod Sinja) — 431
Orlovača (k. 776, kod Aržana) — 208, 326, 327
Orlovača (trig. 406, kod Benkovca) — 401, 406
Orlovača (trig. 496, kod Šibenika) — 575
Orljak (k. 537, kod Novigrada) — 405
Ormož — 231
Oroslavje (D. i G., kod D. Stubice) — 681
Orozovac (kod Gračaca) — 50
Orselek Franz — 520
Osekovo (kod Kutine) — 72
Osijek — 169, 253, 515, 527, 549, 652, 657—659, 664, 665, 668, 689, 714
Osoje (predio, kod Gračaca) — 50, 51
Osrečki Pavla Mirko — 361
Osredci (kod Drvara) — 48
Ostojić Dušan — 561
Ostojić Savo — 123
Ostrna (kod Dugog Sela) — 512
Ostrovica (kod Benkovca) — 62, 65, 398, 410
Ostrovičke Lišane — 26, 59, 62, 65, 398, 399, 404, 406, 410, 494
Ostrožac (kod Cazina) — 212, 214, 516, 521
Ostrožac (kod Konjica) — 610, 710
Ostrožno Brdo (kod Ilirske Bistrice) — 545, 596
Ošljak (brdo, kod Uništa) — 569
Ošlje (kod Stona) — 197, 198, 355, 356, 422, 424, 425, 427, 428, 430, 687
Oštarije (kod Ogulina) — 363, 541, 610
Oštri Obljaj (k. 880, kod Homoljačkog Klanca) — 68
Oštrić Zvonimir 151
Oštrikovac (brdo, kod Stona) — 353, 424—426, 688
Otavice (kod Drniša) — 569
Otišić — 567, 569—573

Otočac — 74, 76, 85, 88, 524, 536, 555, 609, 610, 622, 623, 694,
Otočec (kod Zagreba) — 165, 184, 552
Otok (kod Zagreba) — 164
Otoka (kod Bos. Krupe) — 212, 214, 516, 527, 535, 538, 678
Oton (kod Knina) — 499—503
Otrić (kod Gračaca) — 50, 51, 74, 75, 394, 396, 397, 406, 411, 415, 416, 494, 499, 502, 555
Otrovanec — 96, 97
Ozalj — 517
Ozna — 90, 509, 511, 522, 561

P

Pađene (kod Knina) — 394, 396, 402, 404, 440, 494, 496, 499—502
Pađo Mustafa — 122
Pag (o.) — 85, 88, 646, 648, 653, 655, 693, 694, 699
Paka (kod Novog Marofa) — 456, 459, 648
Paklenica (kod Novske) — 479, 675
Pakoštane — 406
Pakovo brdo (kod Knina) — 568
Pakovo Selo (kod Šibenika) — 576
Pakrac — 20, 39, 252, 256, 260, 262, 264—266, 527, 556
Pakračka Poljana — vidi Poljana
Paladinići (kod Zdenčine) — 317, 318
Palanka (kod Knina) — 415, 500, 502, 503
Palčje (kod Ilirske Bistrice) — 594, 660
Pale (kod Sarajeva) — 627
Palež (k. 790) — 67
Paltrinjeri Jerko — 52
Panić Stevo — 123
Panonska nizija — 135
Papić Nikola — 233
Parat Ante — 427
Parčić (kod Kistanja) — 440, 441, 494
Parmač Stanko — 65, 348, 418, 441, 495, 498, 503
Pasika (predio, kod Aržana) — 326
Paspalj Mile — 13
Pašek Dragutin — 283
Paukova (M. i V., kod Sunje) — 329, 534, 648
Paun Brdo (kod Pisarovine) — 698
Pavić — 27
Pavić Janko — 54
Pavić Mile — 93
Pavlanci Đurđevački — 187
Pavlica Iso — 413
Pavličić Eskim — 283
Pavlić Ivan — 232
Pavlin Kloštar (kod Koprivnice) — 444, 463, 465
Pavlovci (kod Rume) — 675
Pavlović Đuro — 128
Pavlović Mićun — 536
Pavlović Milan — 99, 273
Pavlović Milutin — 150
Pavučnjak (kod Samobora) — 317
Paz (kod Lovrana) — 595
Pazar (predio, kod Stona) — 426
Pazin — 590, 597, 598
Pečuh — vidi Pečuj
Pečuj (u Mađarskoj) — 658, 664
Peći (kod Bos. Grahova) — 52
Pejnović Vaso — 244
Pekić Dušan — 522
Peko Bogdan — 150, 372
Pelješac (poluotok) — 25, 27, 38, 224, 288, 352, 427, 437, 610, 674, 688
Perak Milan — 122
Perjasica — 364
Perkovci — 259, 707, 716
Perković Kazimir — 383
Peršić Ivan — 415
Perun (brdo, kod Splita) — 435, 547
Perušić (kod Benkovca) — 62, 398, 401
Perušić (kod Gospića) — 678, 716
Peščenica — 175, 504, 506, 507, 516, 611
Pešić Drago — 209
Peteranec (kod Koprivnice) — 172, 196, 204, 235, 271, 278
Petka (M. i V., kod Dubrovnika) — 651
Petričević Živko — 159
Petrić Ivan — 263
Petrić Josip — 383
Petrinja — 11, 13, 115, 175, 176, 181, 211, 215, 241, 242, 244, 363, 477, 515, 611, 632, 633, 653, 654, 678
Petrinjci (kod Sunje) — 329, 330
Petrinje (kod Buzeta) — 75
Petrova gora — 532
Petrovac (kod Petrinje) — 176
Petrovac (kod Podravske Slatine) — 663, 665
Petrovaradin — 362, 685
Petrovci (kod Rume) — 712
Petrović Ilija — 79
Petrović Vojislav — 343

Petrovići (kod Gračaca) — 44
Petrovići (kod Srpskih Moravica) — 341
Petrovići (kod Vrlike) — 573
Petrovo polje (predio) — 26, 438, 575, 576
Peulić Drago — 122
Peulje (D. i G., kod Bos. Grahova) — 49, 246
Pezelj Vlado — 569
Pfau Njuta — 128
Pićan — 590, 591, 597
Pilar Dragutin — 265
Pilaš Dragutin — 374
Pilepić Emilija — 475
Piloš Vladimir — 453
Pilz Erih — 520
Pintarić Miško — 122
Pintarić Stjepan — 122
Pirc Slavko — 122
Pisak (kod Splita) — 647
Pisarovina (kod Jastrebarskog) — 318, 376, 478, 698, 699
Pištaline (kod Bos. Krupe) — 212
Pištelek (kod Aržana) — 207, 208, 326
Pitomača (kod Đurđevca) — 18, 22, 24, 33—35, 37, 38, 40, 53, 96—98, 129, 131, 140, 146, 153, 157, 160, 169, 195, 202, 203, 253, 261, 291, 301, 302, 418, 442, 443, 445, 464, 516, 525, 545, 613, 626, 629, 632, 635—637, 660, 661, 665
Pivnica — 19, 20
Plana — 648
Plase — 103—105, 108
Plastovo (kod Kistanja) — 441
Plaški — 11, 16, 364, 541, 610, 698
Plavča Draga — 524
Plavnice (kod Bjelovara) — 34, 463, 465, 466
Plavno (kod Knina) — 501
Plavšinac (kod Koprivnice) — 156, 194, 272, 443, 465
Plećaši (kod Gračaca) — 44
Plemenitaš (kod Lukov Dola) — 337
Plenča Dušan — 152
Plenča Rade — 152
Pleso (kod Zagreba) — 164, 505
Pleša Viktor — 123
Pleševica (trig. 1125, kod Knina) — 394, 568, 569
Plešivica (trig. 780, kod Jastrebarskog) — 318, 373
Pleternica — 38, 252, 259, 260, 266, 527, 728
Pletež Eduard — 99
Plimel Alois — 520
Pliš (trig. 932, kod Klane) — 591
Plitvička jezera — 323
Ploče (kod Gračaca) — 44
Ploče (kod Metkovića) — 553, 619, 631, 708, 709
Plomin — 75, 590
Podgaj (kod Duvna) — 309
Podgora — 28, 29
Podgorci (kod Bjelovara) — 464—467
Podgorje (kod Buzeta) — 75
Podgrad (kod Ilirske Bistrice) — 545, 596
Podgrađe (kod Benkovca) — 62, 398—400, 406
Podgraje (kod Klane) — 76, 587, 589, 590
Podhum (kod Livna) — 139
Podi (kod Sinja) — 332
Podosoje (kod Vrlike) — 567, 569
Podravina — 33, 34, 37, 129, 154, 192, 205, 233, 237, 258, 260, 282, 290, 291, 293, 301, 302, 418, 442, 443, 464, 468, 525, 538, 542, 545, 561, 562, 564, 565, 613, 635, 649, 686, 693, 727
Podravska Slatina — 23, 24, 39, 252, 260, 266, 561, 562, 622, 623, 659, 673—675, 693
Podravske Sesvete (kod Đurđevca) — 130, 144, 159, 292, 301
Podravski Novi Grad — 37, 69, 71, 143, 146, 148, 153—156, 171—173, 190, 192, 195, 196, 205, 235, 278, 282, 290—295, 303—305, 418, 419, 442, 443, 464, 465, 538, 545, 613, 649, 650, 651, 680

Područja:

— 1. kordunaško — 7—9, 11, 12, 14—16, 115
— 1. ličko — 88
— 2. kordunaško — 7, 11, 14—16, 115, 287
— 2. ličko — 88, 91
— Banijsko — 7, 8, 11—16
— Bihaćko — 7, 11, 13, 15, 16, 115
— Brodsko — 264
— Buzetsko — 89
— Cetinjsko — 31
— Daruvarsko — 264, 265
— Goransko — 91
— Karlovačko — 7, 11, 14, 16, 86, 115, 336, 344, 473, 517, 556, 616
— Kvarnersko — 87, 88

— Novogradiško — 263—265
— Osječko — 269
— Pazinsko — 89
— Porečko — 529
— Požeško — 264
— Primorsko — 88, 89, 91
— Pulsko — 89, 529
— Riječko — 89, 529
— Slatinsko — 264, 265
— Turopoljsko-pokupsko — 7, 8, 10—12, 14—16, 115
— Virovitičko — 264
— Žumberačko — 7, 11, 12, 14—16, 86, 115, 556
ustaško-domobranska:
— 1. zborno — 675
— 2. zborno — 118, 657, 689
— 3. zborno — 624
Podsused — 229—231, 620, 631, 707, 717
Pokuplje (predio) — 72, 73, 112, 114, 385, 387, 490, 530, 532, 538
Pokupsko (kod Gline) — 177, 363, 365, 507
Polača (kod Benkovca) — 62, 63
Polača (kod Knina) — 568
Polemus Slavko — 122, 123
Polešnik (kod Zadra) — 411
Polić Jakob — 725
Poljak Josip — 383
Poljana (kod Pakraca) — 252, 639, 680, 699, 705
Poljana (kod Siska) — 176, 182
Poljanak (kod Drežnik-Grada) — 364
Poljančani (kod Đurđevca) — 171
Poljanek (kod Petrinje) — 364
Poljica (kod Splita) — 685
Poljica (kod Zadra) — 396, 411, 610
Poljice (kod Trebinja) — 217
Poljička Kosa (kod Mrkoplja) — 339, 340, 342
Ponikve — 336, 337
Popić Mirko — 412
Popina (k. 214, kod Stona) — 223
Popova kapa (k. 1021) — 411
Popovača — 69, 70, 73, 509—511, 551, 557, 653, 654, 671, 702, 704, 717, 719, 721, 725
Popović (kod Benkovca) — 62
Popović Dušan — 99
Popović Dušan — 413
Popović Đuro — 412
Poreč — 589—592
Porovinja Dolac (kod Obrovca) — 410
Posavina — 538, 546, 551, 714
Postojna — 550, 596, 600
Posušje — 332, 333, 393, 547, 558, 603, 604, 715, 719, 721, 729
Poštak (brdo, kod Gračaca) — 50, 51
Pothum (kod Rijeke) — 593
Potkilavac (kod Sušaka) — 587—589
Potočani (kod Livna) — 139
Potočnik Jakov — 559
Prača (kod Rogatice) — 711
Prapatnice (kod Šibenika) — 577, 724
Prapratna (uvala, kod Stona) — 199
Prapratno (na Pelješcu) — 223, 353
Prečec — 614, 651
Predavec (kod Bjelovara) — 726
Pregarje (kod Ilirske Bistrice) — 545, 596
Prekblatnice (šuma) — 477
Prekodravac Franjo — 454
Premužić — 320
Premužić Miško — 123
Preseka (kod Ormoža) — 675
Presika (kod Vrbovskog) — 337
Pretoka jarak (potok) — 176
Prevala (prevoj, kod Duvna) — 137, 247, 308, 331
Prevendari (kod Horvata) — 477
Previja (M. i V., trig. 887, kod Aržana) — 687
Prevjes (kod Knina) — 402, 499—503
Prevlaka (kod Zagreba) — 73
Prezid (kod Čabra) — 601, 602
Prgomet (kod Šibenika) — 577
Pribilovci (kod Metkovića) — 610
Prica Milan — 78
Pridraga — 26, 399
Prijeboj (kod Plitvičkih jezera) — 364, 522
Prijedor — 38
Prijevor (kod Dubrovnika) — 218
Prijić Momir — 151
Prikraj — 229, 230, 617
Priluka (kod Livna) — 136, 247, 333
Primošten — 723, 724
Princ Janko — 383
Prisap (kod Livna) — 138
Prisika — 334
Prisoje (kod Duvna) — 334
Prkos (kod Križevaca) — 727
Prnjavor — 685, 698
Prodanović Milan — 265
Prolog (kod Livna) — 136, 138, 247

Proložac — 334
Promina (pl.) — 394, 575
Promina (predio) — 62
Promina (kod Aržana) — 327, 651
Prozor — 641
Prugovac — 97, 130, 292

Pukovi

okupatorski i kvislinški (regimente):

— 1. »Brandenburg« — 26, 27, 75
— 1. donski — 175, 385, 504, 640
— 1. rezervni lovački — 316
— 1. sibirski — 444
— 2. sibirski — 463, 690
— 3. policijski — 515
— 92. motorizovani — 27, 75
— 118. (668) artiljerijski — 27, 520,
— 264. artiljerijski 264. pješadijske divizije — 574
— 369. artiljerijski 369. legionarske divizije — 197
— 369-ti 369. legionarske divizije — 197, 206, 308, 327, 331
— 370-ti 369. legionarske divizije — 197, 222, 353, 427—429, 684
— 383-ći 373. legionarske divizije — 415
— 384-ti 373. legionarske divizije — 403, 415
— 649. obalske artiljerije — 197
— 738. lovački 118. lovačke divizije — 27, 206, 327, 520
— 750. lovački 118. lovačke divizije —27, 424
— 846. legionarski 392. legionarske divizije — 66, 74, 104, 336, 543, 555
— 847. legionarski 392. legionarske divizije — 336, 337, 473, 543, 555
— 891-vi 264. pješadijske divizije — 58, 59, 397, 402, 415
— 892-gi 264. pješadijske divizije — 574
— 893-ći 264. pješadijske divizije — 415, 574
— 944-ti — 574

domobransko-ustaške pukovnije (pukovi):

— 1-va PTZ — 192, 278, 291, 456, 461
— 4. pješačka — 246
— 5. lovačka — 260
— 8. lovačka — 260
— 10. lovačka — 74
— 15. pješadijska — 559
— 20-ta — 532
— 21-va — 532
— 22-ga — 533

Pula — 75, 86, 89, 218, 516, 517, 523, 546, 589—591
Puljak Mato — 383
Puljane (kod Kistanja) — 396
Pundžer Petar — 413
Punoć Mile — 414
Puska (kod Sunje) — 640
Pustakovec — 193, 210
Pušća-Bistra — 226, 228, 634, 649, 652
Puškarić Mile — 561
Putinci (kod Rume) — 712

R

Rab (o.) — 88
Račja Vas — 545, 595
Radetić Mate — 591
Radež (kod Neuma) — 423—426, 430
Radić Petar — 413
Radić Simo — 416
Radić Vujo — 151
Radišić Ljuboja — 264
Radivoj Josip — 343
Radlovići (kod Bos. Grahova) — 52
Radljevac (kod Knina) — 501
Radojčić Nikola — 123
Radošević Petar — 123
Radotić Branko — 132
Radovin (kod Zadra) — 396, 610
Radučić (kod Knina) — 440, 501
Radučka glavica (trig. 360, kod Knina) — 501
Rađa (kod Drniša) — 569
Rađen (kod Vrlike) — 573
Rađenović Neđo — 471
Rađenovića Župa (kod Srba) — 48
Rajbervirt — 175, 176, 243
Rajić (D. i G., kod Novske) — 452, 453, 479, 620, 651
Rajter Josip — 132
Rakek (kod Postojne) — 597
Rakitnica (kod Đurđevca) — 35
Rakitno — 331, 333
Rakitovec — 72
Rakov Potok — 316—318
Rakovac (kod Sunje) — 330

Rakovica (kod Drežnik-Grada) — 287, 323, 541
Raljević Pavao — 375
Rama — 702, 710
Ramljane (kod Knina) — 416
Rapajić Vujo — 88
Rapić Fabijan — 132
Rasinja (kod Koprivnice) — 230, 295
Raša (kod Labina) — 589, 591
Rašić Mirko — 122
Rašić Petar — 122
Raštević (kod Benkovca) — 61, 62, 406
Ratnik Ludvig — 128
Raumijak Aleksander — 520
Ravna Gora (kod Delnica) — 336, 338, 340—342, 538, 544, 690, 691, 693
Ravni gaj (predio, kod Šibenika) — 575
Ravni kotari (predio) — 26, 28, 31, 32, 58, 59, 416, 417, 494, 529
Ravno (kod Ljubinja) — 197, 216, 630, 676, 678, 682, 683
Ravno (predio, kod Sušaka) — 587, 588
Razdrto (kod Brod-Moravica) — 337
Razljev (kod Kutine) — 70
Ražanac (kod Zadra) — 26, 348, 396, 610, 616
Rečica (kod Karlovca) — 166, 317, 378, 523
Relić Branko — 8
Relić Spasoje — 55, 141, 188, 191
Reljac Nikola — 68
Reljevo (kod Sarajeva) — 692
Reljić Đorđe — 414
Remetinec (kod Zagreba) — 164, 165, 185, 376, 377, 653, 672
Repušnica — 70, 551
Resanovci (kod Drvara) — 48, 52
Reskovac (kod Bjelovara) — 467
Resnička Trnava — 714
Rezovac — 19, 660
Riđane (kod Drniša) — 569
Rigi Mario — 126
Rijeka — 28, 75, 86, 89, 385, 515, 531, 545, 590, 591, 593, 595, 597, 599, 616, 624, 625
Rijeka (D. i G., kod Novog Marofa) — 456
Rijeka (kod Koprivnice) — 196
Rodić Đuro — 151
Rogatica — 706, 711
Rogovac — 202, 203
Rogozin (kod Metkovića) — 708
Rogoznica (kod Šibenika) — 393
Romanić Pero — 561
Romanić Rajko — 142, 537
Romanija — 723
Ropčić Milan — 343
Rosehmer Mathias — 520
Roški Slap (kod Kistanja) — 62, 393, 396, 398, 402, 404, 406, 411, 415, 437, 438, 441, 494—498, 502, 555, 575, 723, 724
Roško Polje (kod Duvna) — 309
Roško polje (predio, kod Duvna) — 333
Rotvajler Stjepan — 123
Rovinj — 86, 591
Rožman Franjo — 522
Ruda (M. i V., kod Sinja) — 332
Rudanka (kod Doboja) — 702
Rudine (k. 332, kod Stona) — 353, 355, 356, 424, 425, 427, 428
Rujani (na Livanjskom polju) — 289
Rujište (kod Knina) — 404, 411, 440, 500
Rukavina Josip — 118
Ruma — 675, 680, 681, 689, 696, 712, 714
Rupčić Ivica — 88
Rupe (kod Kistanja) — 441, 497
Rupni Do — 218
Rusić Jovan — 512
Ruso Luka — 627
Russ Emil — 520
Rustanbeg Milan — 80, 107
Ruždić Mehmed — 624
Ružička Josip — 562
Ržehak dr Alfred — 151

S

Sablić Stevo — 191
Sadilovac (kod Drežnik-Grada) — 286, 323, 324
Samobor — 15, 644, 670, 709
Santini Edo — 371, 573
Sarač Meho — 624
Sarajevo — 28, 493, 527, 615, 621, 627, 637, 644, 651, 679—681, 685, 692, 696, 701, 702, 706, 707, 720, 722, 725
Sarić Mate — 415
Saršon Anton — 592
Satrić (kod Sinja) — 571
Sava (r.) — 38, 112, 471, 485, 515, 526, 535, 538, 546, 551, 611, 629, 640, 675, 698, 727, 728

Savez Sovjetskih Socijalističkih Republika — 524, 546
Savić Ilija — 103
Savić Nikola — 122
Savski Marof — 228, 229, 611, 614, 620, 645, 649, 720
Schettke Orno — 520
Schneider Karl — 520
Schreider Karl — 520
Sedlarica (kod Virovitice) — 37, 637
Sedramić (kod Drniša) — 570
Sektori:
— 2. pomorsko-obalski — 87, 89, 648, 655, 694, 710
— 5. pomorsko-obalski — 199
Sekulić D. Đuro — 412
Sekulić Ivan — 123
Sekulić J. Milan — 412
Sela — 175, 176, 181, 241
Selakova Poljana (kod Vojnića) — 12
Selić Jovan — 413
Seljanec (kod Križevaca) — 727
Seljnica (predio, kod Varaždina) — 460, 461
Semičić Karlo — 122
Senj — 28, 74, 85, 555
Senjsko (kod Vrbovskog) — 473—475, 549
Seper Juraj — 383
Sertić T. — 625, 689, 714, 725
Sesvečka šuma — 295
Sesvete (kod Zagreba) — 228, 231, 232, 509, 510, 627, 635, 679, 681, 685, 695, 702, 714
Sesvete (M. i V., kod Križevaca) — 295, 464
Sesvetski Kraljevec — 226, 228, 509, 627, 635
Severin — 337, 616
Sforca Karlo — 515
Sibinj (kod Slav. Broda) — 620, 721, 722, 728
Sigač Andrija — 132
Sigetec — 173, 204, 270, 278
Sinj — 135—137, 247, 370—372, 393, 394, 431, 435—437, 503, 517, 529, 547, 554—556, 559, 571, 630, 632—634, 639, 641, 653, 655, 673, 674, 683, 691, 701, 706, 707, 715, 716
Sirk Antun — 78, 81
Sirova Katalena — 292
Sisak — 14, 69, 72, 73, 110, 115, 175, 181, 242—244, 378, 385, 491, 504, 505, 511, 513, 515—517, 523, 524, 526—528, 530, 535, 538, 611, 612, 617, 626, 628, 633, 634, 638, 642, 654, 672, 676, 677, 695, 697 698, 702, 705, 707, 710, 728
Sjekose (kod Metkovića) — 694
Skakavac (kod Karlovca) — 11
Skočilić Joža — 587, 588, 590—602
Skokovi (kod Cazina) — 212, 215
Skrad — 338—341, 344
Skradin — 393, 438, 441, 494, 497, 498, 502, 555, 574, 576, 622, 624
Skradinski buk — 575
Slano — 197, 198, 216, 218, 355, 392, 425, 580, 691
Slatinik — vidi Stari Slatinik
Slav. Brod — 253, 260, 493, 515, 527, 528, 542, 548, 549, 561, 611, 612, 634, 637, 638, 675, 679, 680, 686, 692, 702, 706, 716—722
Slav. Požega — 38, 252, 259—262, 264—266, 269, 515, 527, 543, 548, 728
Slavonija — 253, 256, 258, 260—262, 267, 312, 515, 538, 540, 585, 665, 686, 728
Slepčević Zlatko — 283
Slivnica (kod Trebinja) — 217
Slivno (kod Šibenika) — 576
Slivno Ravno — 197—199, 222, 422, 423, 427, 430, 580, 682, 684, 687
Slovenačko primorje — 530
Slovenci — 95
Slovenija — 537, 543, 588, 597
Slunj — 115, 286, 287, 322, 323, 541
Sljeme (k. 267, kod Mrzle Vodice) — 342
Sljeme (kod Zagreba) — 674
Sljivić Niko — 122
Smeh Vjekoslav — 284
Smilčić (kod Benkovca) — 62, 65, 398, 400, 401, 404, 406
Smiljanić Janko — 383
Smokovljani (kod Stona) — 198, 217
Smoljanović Drago — 15
Smrdan Grad (kod Neuma) — 426
Smrdelje (kod Kistanja) — 402, 411, 415, 416, 437—439, 441, 494—498, 502, 723, 724
Smrdeljski gaj — 402, 411, 438, 496
Smričani (kod Livna) — 334
Smrtić (kod Okučana) — 479, 481
Sobol Stjepan — 233
Sokolovac (kod Koprivnice) — 464
Solin (kod Splita) — 432, 435, 436, 554, 718, 724
Soline (zaliv) — 423, 553, 580, 687
Sot (kod Šida) — 706
Sotin (kod Vukovara) — 723

Sotonica Krsta — 123
Sovilj Božo — 412
Spaček Božo — 14, 115
Sparagović (kod Stona) — 199, 224
Split — 26, 28, 29, 288, 332, 370, 392—394, 431, 432, 435—437, 503, 547, 548, 553—555, 574, 580, 581, 617, 624, 625, 630, 651, 671, 676, 678, 683—686, 688, 695, 699, 709, 710, 712—716, 718
Srabović Husein — 122
Srb (G. i D.) — 45—47, 50, 51, 74, 75, 246, 415, 547, 555
Srbija — 41, 362, 437, 515, 527, 529, 544, 551, 665, 675, 728, 729
Srdinec (kod Koprivnice) — 156, 306
Srđ (trig. 412, kod Dubrovnika) — 218
Srednje polje (predio) — 97, 98
Srem — 479, 549, 703
Sremska Mitrovica — 620, 627, 673, 679
Sremska Rača — 712
Srido Selo (kod Obrovca) — 408
Srpske Moravice — 339—341, 474
Srpski klanac — vidi Klanac (k. 790)
Srpsko Selišće (kod Kutine) — 70, 71, 73
St. Grad (kod Koprivnice) — 195, 279
St. Gradac (kod Pitomače) — 157, 158
Stan gada (trig. 289, kod Benkovca) — 405
Stanić Boško — 343
Stanivuković Milan — 561
Stanković Veljko — 283
Stara Pazova — 714
Starčević Nikola — 122, 522
Starčevljani (kod Bjelovara) — 465 467
Stari Grabovac (kod Novske) — 479
Stari grad (k. 337, kod Stona) — 353
Stari Grad (kod Ilirske Bistrice) — 588
Stari Laz (kod Ravne Gore) — 339—341
Stari Slatinik — 388, 389, 391, 721
Starigrad — 27
Starin (u Mađarskoj) — 664
Staro selo (šuma, kod Koprivnice) — 154, 172
Stative (D. i G., kod Karlovca) — 339, 517
Staza — 102, 111, 707, 710
Stefanić Josip — 592
Stella Josip — 627
Stenjevec (kod Zagreba) — 227
Stević N. Lazo — 412
Stiher Justin — 520
Stipaničić Ivan — 79
Stobreč (kod Splita) — 288, 693, 695
Stobrečka uvala — 651, 695
Stojisavljevići (kod Vrlike) — 573
Stolac — 715, 718
Stolac (predio) — 171, 172
Ston — 29, 197—200, 216, 217, 222, 223, 352, 353—355, 392, 424, 427, 529, 581, 609, 610, 619, 673, 674, 683, 684, 686—688, 690, 691, 701, 704
Storh Ginter — 520
Stošić Juro — 383
Stranje (kod Postojne) — 596
Stražbenica (k. 220, kod Obrovca) — 408
Stražbenica (trig. 849, kod Aržana) — 208, 326, 327
Strganac Ilija — 54
Strinčera (trig. 347) — 222, 223, 353, 354
Striživojna — 561
Striživojna-Vrpolje — 637
Strmen — 95
Strožanac (kod Splita) — 547
Stružec (kod Popovače) 654
Stubica (G. i D.) — 681
Stubica (kod Vrbovskog) — 337—339, 473, 474
Stubljani (kod Sunje) — 92, 93, 111, 112, 215, 350, 640
Studena (kod Rijeke) — 588
Studenci (kod Imotskog) — 207, 308, 326—328, 331, 332, 334, 655, 687
Stupa (kod Neuma) — 424
Stupar Bogdan — 575
Stupljanec Stjepana Stjepan — 361
Stupnik (kod Nove Kapele-Batrine) — 389, 719
Stupnik (kod Zagreba) — 376
Stupno — 175, 176, 181, 241
Subocka (potok) — 480
Subotica (kod Koprivnice) — 196, 279
Subotić (kod Vrlike) — 573
Sučevići (kod Gračaca) — 45
Sućuraj (luka) — 610
Sudar Vojin — 264
Sudići (kod Rogatice) — 621, 637
Sudovec (kod Novog Marofa) — 456, 632, 728
Suha Katalena (kod Đurđevca) — 35, 36, 96, 131, 144, 186, 292,

Suhača (kod Livna) — 136, 137, 247
Suhop. Ovčara — 17
Suhopolje (kod Virovitice) — 19, 53, 660
Sunger (k. 1061, kod Mrkoplja) — 341
Sungeri (kod Mrkoplja) — 339
Sunja — 15, 92, 94, 100—102, 110—113, 116, 215, 329, 330, 349—351, 363, 470, 513, 517, 524, 530, 534, 539, 552, 609—612, 613, 622, 623, 629, 633—636, 639, 640, 643, 646, 648—650, 653, 654, 673, 677, 697, 698, 710, 717
Sunja (r.) — 349, 350, 528
Sunjski kanal — 95
Supetar (na Braču) — 637
Surčin — 675
Susek — 679
Sušak — 74, 81, 88, 89, 104, 107, 534, 539, 541, 543, 591
Sušica (kod Ravne Gore) — 340, 342
Sušić Josip — 284, 445
Sušić Žarko — 132
Sutla — 229, 652, 672
Sutla (r.) — 726
Suvaja (D. i G., kod Srba) — 47
Suvoj (kod Kutine) — 486
Sužnjević Nikola — 171, 482
Sv. Ana — 144
Sv. Duh (k. 244, kod Benkovca) — 399, 400, 406
Sv. Ilija (kod Knina) — 501
Sv. Ivan Želina — 511, 549
Sv. Ivan Žabno — 686
Sv. Jelena — 157
Sv. Jovan (kod Benkovca) — 60, 61, 63, 397, 398
Sv. Kajo (kod Solina) — 432
Sv. Katarina — 598
Sv. Klara — 163—167, 175, 182, 184, 365, 378—380, 383, 385, 505, 535, 552, 628, 634, 638, 642, 653, 654, 672
Sv. Križ — 19, 661
Sv. Kuzman (kod Bakra) — 104, 106
Sv. Liberan (kod Slivnog Ravnog) — 423
Sv. Lovreč — 526, 591, 592
Sv. Lovrenac — vidi Sv. Lovreč
Sv. Nedelja (kod Poreča) — 591
Sv. Nedelja (kod Samobora) — 644
Sv. Petar — vidi Sv. Petar u šumi (kod Pazina)
Sv. Petar — vidi Št. Peter
Sv. Petar Orehovec (kod Križevaca) — 697
Sv. Petar u šumi (kod Pazina) — 513, 516, 517
Sv. Peter (kod Klanjca) — 537
Sv. Rok (kod Lovinca) — 347
Sv. Tri Kralja (kod Đurđevca) — 156
Sv. Trojstvo — 19, 661
Svibovec (kod Varaždina) — 460, 726
Svilaja (pl.) — 572
Svilari (kod Titove Korenice) — 67
Svinčina (predio, kod Bjelovara) — 467
Svinjica — 329, 330, 534, 648, 698
Svrževo (kod Karlovca) — 12

Š

Šakanović Halil — 215, 325
Šakić Mićun — 91
Šanc pst. — 18, 168
Šandrovac (kod Đurđevca) — 35, 36, 144
Šapovački vrh (kod Lokava) — 338
Šarac Ivan — 675
Šaroka pst. — 17
Šartovac (kod Kutine) — 655, 656
Šaš — 94, 95, 100, 102, 111, 363, 489, 490, 517, 611, 612, 640, 707
Šašić Jovo — 122
Šator (pl.) — 289
Šegrt Vlado — 219, 274
Šemovci (kod Đurđevca) — 34, 133, 143, 144, 155
Šestanovac (kod Imotskog) — 327, 332, 334
Šibenik — 28, 29, 392—395, 415, 436, 438, 493, 499, 503, 548, 553—555, 558, 570, 574—577, 579, 715, 716, 718, 724
Šibenik (k. 395, kod Opuzena) — 426
Šibl Ivan — 37, 41, 156, 196
Šid — 615, 619, 685, 706, 721
Šije (kod Kupjaka) — 342
Šiljegović Boško — 29, 33, 150, 153, 395
Šimić Slavko — 453
Šimunić Ljubo — 413
Šinik Milan — 283, 446
Šipan (o.) — 197, 199, 437
Širitovci (kod Drniša) — 62, 398, 495
Široka draga (kod Mrkoplja) — 337, 338
Široka Kula (kod Gospića) — 76, 520, 536, 676—678

Široki Brijeg — 394
Širola Branko — 296
Šiška kosa (kod Delnica) — 339—341
Škabrnje (kod Benkovca) — 26, 61, 398, 401, 403, 406
Škarnik (kod Varaždina) — 459—461
Škorići (kod Knina) — 502
Škorpik Josip — 257
Škrapna (kod Opatije) — 593
Šmalc Veljko — 79, 81
Šmihalov Aleksa — 122
Šmihel (kod Postojne) — 596, 600
Šnajder Ivan — 475
Šolta (o.) — 25, 38, 634
Šopot (kod Benkovca) — 58, 60, 65, 401
Šopron (kod Križevaca) — 727
Šović (potok, kod Knina) — 500
Špine (kanal) — 187
Špišić-Bukovica — 660, 663, 665
Špišić Ivan — 383
Št. Peter (kod Ilirske Bistrice) — 550, 588, 589, 594
Štajner Ivan — 383
Štarkla Božo — 445
Stefančić Andrija — 122
Štikovo (kod Drniša) — 394, 568, 569, 575
Štrbac Mile — 413
Štrbci (kod Kistanja) — 440
Štukelja Pero — 123
Šturlić — 531
Šubat Zvonko — 467
Šugar Tomislav — 68
Šujica — 137, 247, 248, 308, 331
Šujica (r.) — 307
Šuman Ivan — 128
Šumber (kod Pazina) — 590
Šumećani (kod Čazme) — 559
Šumonja Miloš — 178, 182, 245, 367
Šumski Valentin — 122
Šuput Milan — 122
Šušlje Branko — 383
Šušnjevica (kod Lovrana) — 595, 597
Švalba Milan — 88

T

Tadin Duje — 427
Tartalja Hrvoje — 151
Tatalović Mane — 264
Tatalović Nikica — 80
Taum Ervin — 520
Terezino Polje — 18, 168, 169, 633, 659
Tessel Fridrich — 520
Tičevo (M. i V., kod Drvara) — 289, 522, 533
Tihaljina (kod Imotskog) — 692
Timar (k. 288, kod Opuzena) — 426
Tintor Gojko — 325
Tihaljina (kod Imotskog) — 692
Tinjske Lišane — 406
Tito Broz Josip — 7, 33, 39, 40, 109, 115, 259, 260, 515, 517, 523, 529—531, 544, 582
Tmol (kod Opuzena) — 426
Tobolić — 364, 524
Todorovo — 212
Tojagići (kod Gračaca) — 44, 50
Tolnica (kanal) — 186
Tomac Petar — 79
Tomas Miljenko — 413
Tomašegović Miro — 132
Tomašević Đuro — 122
Tomić Nikola — 594
Tomić vrh (kod Delnica) — 339
Tomini Bruno — 82
Tonimir (kod Varaždina) — 457—461, 670
Toplice — vidi Varaždinske Toplice
Topolo (kod Neuma) — 424, 430, 553, 580, 687
Topolovac (kod Koprivnice) — 196, 466, 680, 690, 693 727,
Topolovac (kod Siska) — 702
Topolovica — 20
Topolje (N. i St., kod Slav. Broda) — 702
Topusko — 12, 363, 637, 699
Torbica Ilija — 413
Torčec (kod Koprivnice) — 193, 195, 234, 235
Tounj — 363
Tounjski Tržić — 524
Tovarnik (kod Vukovara) — 721
Trakošćan — 632
Travnik — 611, 618, 621, 622, 624, 627, 630, 632, 637, 649, 656, 684, 691, 693, 700, 701, 703, 705, 706, 708, 711
Travnik (predio, kod Ravne Gore) — 341
Trbojević Ljuban — 264, 265
Trbović Dušan — 77
Trbović Đuro — 79
Trbović Milutin — 343
Trebestin (k. 610) — 105
Trebinja (D. i G., kod Karlovca) — 531

Trebinje — 197, 429, 527, 615, 619, 629, 636, 707
Tričina (kod Ljubinja) — 216
Trilj — 370, 371, 393, 394, 554, 682, 683, 700, 701
Trivanović Petar — 99
Trivanović Rade — 99
Trivić Mirko — 343
Trkulja Dušan — 284
Trnava G. (kod Okučana) — 481, 482
Trnecko Fjodor — 132
Trninić Milan — 93, 95, 330
Trnova (kod Slanog) — 198
Trnovac (kod Titove Korenice) — 66, 67, 623
Trnje (kod Zagreba) — 165
Trogir — 437, 555, 574, 578, 624, 718, 720, 723, 724
Trojstvo (M. i V.) — 96
Trojvrh (kod Josipdola) — 524
Trošmarija (kod Ogulina) — 337
Trovor (k. 321, kod Neuma) — 425
Trst — 75, 89, 523, 545, 546, 589—591, 593, 595, 625
Trstenik (na Pelješcu) — 199, 200
Trsteno (kod Dubrovnika) — 655
Trubar (kod Drvara) — 45, 48, 52
Trupec Đuro — 296
Truta Ljubo — 517, 569
Trviž (kod Pazina) — 590, 591
Tržac (kod Cazina) — 212, 322
Tržič — 545
Tržić — vidi Tounjski Tržić
Tugare (kod Splita) — 432
Tuk (kod Vrbovskog) — 474
Tupača (k. 987, kod Duvna) — 309
Turanovac (kod Virovitice) — 168—170
Turanj (kod Biograda n/m) — 439
Turato Rajko — 596
Turčin (kod Varaždina) — 459
Turjanski — 67
Turk Dragutin — 475
Turkolj Jozo — 122
Turkulin Artur — 77, 521
Turopolje (kod V. Gorice) — 174, 504, 506
Turska Gata — 214
Tušinac Anton — 383
Tuzla — 38, 670
Tvrda Rijeka (kod Pavlin-Kloštra) — 463, 465, 466

U

Ubeljsko (M. i V., kod Postojne) — 596
Učka (kod Lovrana) — 545, 595
Učka (trig. 1396, kod Lovrana) — 89, 521, 531, 590
Uglješ (k. 1048, kod Ravne Gore) — 340
Ujević Ante — 725
Ukokov Ivan — 122
Umac (k. 273, kod Benkovca) — 399, 400, 404
Umag (kod Poreča) — 75, 86, 589
Una (r.) — 47, 213, 528, 529
Ungerov ml. (kod Koprivnice) — 193
Unešić (kod Drniša) — 576, 577
Uništa (kod Kijeva) — 570, 572
Urljaj (trig. 910, kod Gračaca) — 45, 46, 48
Uskoplje — 217, 218, 274
Ustić (kod Vrlike) — 573
Ušljebrka Branko — 122
Utinja (kod Karlovca) — 12
Utolica (kod Kostajnice) — 524
Uzelac Ilija — 14
Uzelac J. Mile — 372, 573

V

V. polje (predio, kod Kloštra) — 97
Vaganac (D. i G.) — 110, 211, 214, 286, 323, 324, 363, 364, 541, 543, 690, 700, 701
Valečić Stjepan — 122
Valjevo — 38
Varaždin — 145, 226—231, 234, 236, 279, 291, 457—460, 508, 511, 515, 526, 538, 543, 611, 612, 620, 632, 634, 649, 670, 677, 692, 703, 704, 726
Varaždinbreg — 457
Varaždinske Toplice — 457—459, 461, 508, 670, 676, 677, 692, 703, 704, 726
Varenina Marko — 209
Varivode (kod Kistanja) — 411, 494
Varna Antun — 522
Vasiljev Smodljeov — 592
Vedrine (kod Sinja) — 332
Vedro Polje — 95, 640
Vegar Brankoli — 445
Vejs kula (razvalina kod Livna) — 136
Velebit — 28

Veleč (k. 332, kod Stona) — 425, 426
Velešnja (D. i G., kod Kostajnice) — 329
Velićev stan (kod Gračaca) — 411
Velići (kod Gračaca) — 411
Velika — 264, 266
Velika Glava (kod Skradina) — 498
Velika glava (trig. 544) — 575
Velika glavica (k. 283, kod Obrovca) — 408
Velika Gorica — 69, 72, 163—166, 185, 378, 380, 384, 385, 505, 535, 628, 634, 638, 642, 672, 705
Velika gradina (k. 270, kod Obrovca) — 408
Velika Mučna (kod Koprivnice) — 464, 727
Velika Pisanica (kod Bjelovara) — 37
Velika Popina (kod Srba) — 44, 50, 51
Velika seča (šuma, kod Đurđevca) — 130, 290—292, 304
Velika strana (predio, kod Knina) — 500
Veliki Drvenik (o.) — 619
Veliko Trgovište — 227, 228, 231, 611, 617, 634, 649,
Veliko Trojstvo — 142, 149, 155
Velišće (trig. 399, kod Križevaca) — 456
Velja Međa (kod Ljubinja) — 216
Veljković Stevo — 122
Venecija — 218
Verović Ivo — 647
Veseli brijeg (predio) — 96, 97
Veselinovići (kod Gračaca) — 411
Viđalin — 317, 318
Vidaković Marko — 123
Videček Filip — 383
Vidobornjak (kod Varaždina) — 460
Vidrenjak (kod Kutine) — 70, 710
Vignjević J. Milan — 512
Vijenac (na Fruškoj gori) — 675
Vila Bauer (kod Varaždina) — 457, 460
Viljak (k. 945, kod Fužina) — 337
Viljanac Savo — 122
Vinalić (kod Vrlike) — 567, 569
Vincar Josip — 296
Vinica (kod Imotskog) — 334, 335
Vinica (kod Koprivnice) — 279
Vinkovci — 253, 527, 542, 549, 611, 620, 634, 637, 638, 675, 679—681, 684, 691, 692, 696, 714, 718, 719, 724
Virje — 37, 72, 133, 143, 145, 146, 148, 149, 153—155, 172, 189, 190, 192, 205, 278, 290—295, 303, 304, 418, 419, 442, 443, 464, 545
Virovitica — 17—22, 24, 34, 52—54, 96, 97, 117, 118, 124, 130, 140—143, 157, 158, 168—170, 202, 203, 252, 253, 260, 261, 266, 300—302, 442, 464, 522, 524, 525, 527, 528, 535, 536, 545, 561, 609, 615, 618, 620, 622, 626, 627, 632, 633, 635—637, 652, 657—665, 668, 669, 686
Vis (o.) — 27, 30—32, 87, 151, 152, 200, 394, 520, 522, 529, 634,
Visarionovič Josip Staljin — 544
Visić Radeka (kod Obrovca) — 407
Viskić Vlado — 576
Visočane (kod Zadra) — 396, 610
Visoka (trig. 891, kod Sinja) — 371
Visoko — 692
Visoko (kod Varaždina) — 456
Visovi (kod Bjelovara) — 465
Višegrad — 621, 637
Vitez (kod Travnika) — 621, 682, 684
Vitrenik (kod Duvna) — 483
Vladić Petar — 8
Vlahinička (D. i G., kod Popovače) — 71
Vlaisavljević Dušan — 79, 108, 346, 369
Vlaisavljevići — 67
Vlaislav (D. i G., kod Koprivnice) — 279, 443
Vlaketić Boro — 264
Vlasenica Ante — 435
Vlasta Emil — 413
Vlašić Stanko — 107
Voćarica (kod Novske) — 479, 676
Voćin — 19, 266, 523, 528, 533, 556
Vodenjak (kod Delnica) — 338, 339
Vodice (kod Šibenika) — 439
Vodice (kod Buzeta) — 75, 593
Vodnjan (kod Pule) — 591
Vodrušek Ferdo — 150
Vojaček Josip — 265
Vojakovac (kod Križevaca) — 675
Vojevodić (kod Benkovca) — 404, 405
Vojnić — 13
Vojnovec — 455
Vojnović Mihajlo — 492, 508
Vojvodina — 437, 551
Volarski brijeg (trig. 125, kod Đurđevca) — 189
Volf Antun — 191
Voloder — 232, 634, 642, 719
Vondraček Ivan — 203, 206, 480

Vragović (kod Zagreba) — 164, 165, 184
Vrana (kod Benkovca) — 59, 62, 65, 398, 401—403, 406, 704
Vranduk — 692, 702
Vranešević Stojan — 122
Vranovina (kod Topuskog) — 13
Vranja (kod Lovrana) — 595
Vranjevo Selo (kod Neuma) — 424, 426
Vrapče (kod Zagreba) — 631, 717
Vrapčević Petar — 383
Vrata (kod Fužina) — 336—339, 342
Vrba (D. i G., kod Sl. Broda) — 637
Vrban Josip — 375
Vrbanc Vilim — 458
Vrbetić Tome Mato — 361
Vrbica (k. 1041, kod Otrića) — 396
Vrbnik (na o. Krku) — 710
Vrboska (na Hvaru) — 27
Vrbovec — 227, 232, 509, 511, 512, 549, 621
Vrbovsko — 336, 338, 341, 342, 344, 473—475, 543, 544, 546, 547, 549, 550, 555, 560, 602, 616, 654
Vrdnik (kod Rume) — 675, 712
Vrdovo (na Dinari) — 138, 372
Vrelo Mrežnice — 524
Vrginmost — 12, 557, 637
Vrh (kod Ravne Gore) — 340
Vrhovi (kod Dervente) — 696
Vrhovna njemačka komanda za Jugoistok — 28
Vrhovni štab NOVJ — 28—30, 125, 127, 217, 256, 258, 263, 410, 453, 513—517, 520—541, 533, 543, 544, 546—553, 555—557, 559, 585, 623, 652, 686, 726
Vrkića stan (kod Obrovca) — 404
Vrlička dolina — 394, 568
Vrlika — 554, 567—571
Vrnograč — 14
Vrpolje — 259, 527, 561, 566, 612, 686, 707
Vrpolje (kod Šibenika) — 574—576, 579
Vrsar (kod Poreča) — 75, 521, 590
Vrševljak (k. 354, kod Novigrada) — 405
Vrtača (kod Lukov Dola) — 337
Vrtlinovec (kod Varaždina) — 457
Vručina Dragutin — 283
Vrulj (kod Omiša) — 647
Vucelić Vaso — 367
Vučijak (predio, kod Bihaća) — 45
Vučinić Selo (kod Srpskih Moravica) — 475
Vučipolje (kod Duvna) — 333
Vuger Ivan — 170
Vugrinić Tomo — 383
Vujanovac (šuma, kod Okučana) — 481
Vujasin Ostoja — 122
Vujasinović Lazar — 413
Vujatović Milan — 264, 265
Vujić Ignjatije — 265
Vujić Stojan — 99
Vujnić Milutin (Nebojša) — 122
Vujnović Selo (kod Vrbovskog) — 474
Vujnovići (kod Knina) — 500
Vukas (kod Benkovca) — 405
Vukelić Savo — 587, 588, 590—602
Vukić Ljuban — 264
Vukmanić (kod Karlovca) — 531
Vukmirović L. Lazo — 413
Vukosavljevica (kod Virovitice) — 20
Vukoš (k. 607) — 218
Vukotić Ljubomir — 266
Vukov klanac (kod Neuma) — 426, 429, 695
Vukovar — 659, 723
Vuković Marko — 68
Vuković Mirko — 385
Vuković Nikola — 454
Vukšić (kod Benkovca) — 399
Vukšić Antun — 454

Z

Zabiče (kod Ilirske Bistrice) — 587—590, 593
Zabok — 229—231, 527, 538, 611, 620, 634
Zabrđe (kod Stona) — 199
Zabrišće (kod Livna) — 247
Zadar — 26, 27, 59, 392, 393, 396, 404, 411, 415, 438, 494, 548, 555, 558, 609, 610, 615, 616, 636, 640, 710, 715, 716
Zadvarje — 27, 327, 332, 529, 641, 646, 688
Zagorci (kod Vrlike) — 573
Zagorje — vidi Hrvatsko zagorje
Zagreb — 21, 39, 146, 163—167, 184, 226—233, 234, 242, 253, 359, 363, 376—380, 384, 385, 389, 452, 453, 464, 476—479, 482, 504, 505, 509—513, 515—517, 523, 524, 526—528, 530, 532, 535, 537, 538, 540, 543,

547—549, 551, 552, 555, 556, 585, 611, 612, 614, 615, 620, 625—629, 631, 634, 638, 642, 645, 646, 648, 649, 652—654, 659, 660, 661, 672, 676, 678, 679, 681, 684—686, 695, 698, 702, 705, 707, 710, 711, 714, 717, 720, 721, 725
Zagrebačka gora — 233, 615
Zah Karlo — 150
Zahirević Rasim — 170
Zailac Ljuban — 122
Zaistovec (kod Križevaca) — 697
Zajezda (kod Varaždina) — 726
Zakil Nikola — 414
Zakletište (predio, kod Bjelovara) — 35
Zalesina (kod Kupjaka) — 339, 340
Zalužani — 403
Zamaslina — 222, 223, 353—355
Zaninović Ante — 152
Zaprešić — 227—231, 526, 537, 543, 611, 620, 634, 645, 649, 652, 707, 720, 725
Zastinje (kod Livna) — 136, 139, 247
Zatezalo Branko — 103
Zaton (kod Obrovca) — 494
Zaton (M. i V., kod Dubrovnika) — 218, 219
Zaton Doli (kod Stona) — 353, 356
Zavala (kod Neuma) — 423, 425, 426
Zavala (kod Slanog) — 216, 610, 682, 683
Zavalje (kod Bihaća) — 45, 217
Zavidovići — 705
Zavlaka (kod Drvara) — 48
Završje (k. 869, kod Aržana) — 208
Zdelice (D. i G., kod Đurđevca) — 156
Zdenci (kod Slav. Broda) — 728
Zdenčina (D. i G.) — 166, 315—317, 321, 359, 364, 373, 375, 378, 385, 476, 477, 489, 524, 558, 642, 698
Zdihovo — 337
Zebar gl. (k. 844) — 105
Zebe (kod Drvara) — 48
Zec (k. 153) — 222
Zečevo (kod Primoštena) — 724
Zeisler Franc — 520
Zelengrad (kod Obrovca) — 405, 408
Zeleni tavani (predio, kod Gračaca) — 51
Zelenik (šuma) — 101
Zelovo — 372
Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Hrvatske (ZAVNOH) — 8, 10, 73, 116
Zemun — 362, 624, 679, 700
Zemunik (D. i G.) — 58, 59, 61, 65, 396, 397—399, 401, 404, 406, 416, 438, 610, 675
Zenica — 28, 656, 702, 705
Zgonjevo (kod Trebinja) — 217
Zidani Most — 227—231, 526, 537, 543, 620
Zidine (kod Obrovca) — 347, 409
Zlarin (kod Šibenika) — 574
Zlatar — 728
Zlatar-Bistrica — 620
Zličar Dragutin — 283
Zlobin — 76, 103—108, 337, 338, 342, 533, 535, 536, 538, 543, 555, 589
Zolj (k. 987, kod Vrlike) — 569, 571
Zorica Đorđe — 453
Zrinjanin Rade — 492
Zrmanja (kod Knina) — 62, 394, 396, 398, 402, 404, 415, 494, 500, 501
Zrmanja (r.) — 346, 407—410, 440, 502
Zuber Ostoja — 122
Zupčići (kod Benkovca) — 62, 398, 401, 404, 406
Zvečevo — 19, 20
Zverinjak (šuma, kod Križevaca) — 456
Zvoneća (kod Brguda) — 545, 595
Zvornik — 723

Ž

Žaba (M. i V., pl.) — 425, 430
Žabljak (D. i G., kod Livna) — 136, 247, 334
Žabljak (izvor) — 136, 247
Žagar Vjekoslav — 343
Žagrovići (kod Knina) — 62, 398, 440, 499, 500, 502
Žažina (kod Petrinje) — 174—176, 179, 182, 241—244, 364, 489, 505, 535, 676, 677, 698
Žažvić (kod Benkovca) — 62, 411
Žegar (kod Gračaca) — 494
Žejane (kod Opatije) — 545, 595
Žeravica Petar — 383
Žeželj Đ. Duro — 413
Žeželj Rista — 59
Žic Anton — 343

Žigić Ivan — 343
Žigić Rade — 518, 542, 544, 552, 553, 559, 560, 581
Žitnić (kod Drniša) — 570
Živaja — 94, 95, 100, 101, 111, 363, 489, 490, 513, 517, 611, 612, 617, 638, 640
Živković Branko — 99
Živković Dušan — 122, 142, 537
Živković Svetozar — 122
Živulja — 66, 67
Žreme — 95
Žrnovnica (kod Splita) — 435, 547, 688
Žugelj Milan — 264
Žukov Anatolij — 374
Žuljan (na Pelješcu) — 200, 224
Žumberak — 115, 317, 364, 385, 556
Županje (kod Obrovca) — 407, 527
Žutić L. Nikola — 412
Žutić Mirko — 364, 492
Žužulj Josip — 605

SADRŽAJ

BORBE U HRVATSKOJ 1944. GOD.

— oktobar —

I

Dokumenti jedinica Narodnooslobodilačke vojske i partizanskih odreda

Strana

Izvještaj Štaba 4. korpusa od 1. oktobra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o radu i organizacionom stanju Korpusne vojne oblasti — — — — — — — — — — 7

Zapovijest Štaba 6. korpusa NOVJ od 1. oktobra 1944. podređenim jedinicama za napad na Viroviticu — — — — — 17

Napomene Štaba 6. korpusa NOVJ od 1. oktobra 1944. podređenim jedinicama u vezi s napadom na Viroviticu — — — 21

Izvještaj Štaba 8. korpusa od 1. oktobra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o radu i organizacionom stanju jedinica — — — — — — — — — — — — — 25

Zapovijest Štaba 10. korpusa NOVJ od 1. oktobra 1944. podređenim jedinicama za napad na ustaše u Pitomači i Kloštru 33

Pismo političkog komesara 10. korpusa NOVJ od 1. oktobra 1944. Štabu 32. divizije u vezi sa napadom na Pitomaču — — 38

Pregled socijalnog i nacionalnog sastava ljudstva 12. divizije NOVJ od 1. oktobra 1944. godine — — — — — — 42

Izvještaj Štaba 3. dalmatinske brigade od 1. oktobra 1944. Štabu 9. divizije NOVJ o borbama u septembru — — — — — 44

Izvještaj Štaba 4. splitske brigade od 1. oktobra 1944. Štabu 9. divizije NOVJ o đejstvima od 1. do 30. septembra — — — 49

Izvještaj Štaba Virovitičke brigade od 1. oktobra 1944. Štabu 40. divizije NOVJ o pritisku na Viroviticu od 26. do 29. oktobra — — — — — — — — — — — — — 52

Pregled socijalnog i nacionalnog sastava Čehoslovačke brigade »Jan Žiška« od 1. oktobra 1944. godine — — — — — 56

Zapovijest Štaba 19. divizije NOVJ od 2. oktobra 1944. podređenim jedinicama za napad na Benkovac — — — — — 58

Izvještaj Štaba 2. brigade od 2. oktobra 1944. Štabu 35. divizije NOVJ o borbi kod Trnovca i Živulje — — — — — 66

Izvještaj Štaba Istočne grupe NOP odreda od 4. oktobra 1944. Štabu 10. korpusa NOVJ o borbama od 10. do 30 septembra 69

Izvještaj Štaba 11. korpusa od 5. oktobra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o operativnoj situaciji i o organizaciji i formaciji jedinica — — — — — — — — — 74

Strana

Izvještaj Štaba 7. divizije od 6. oktobra 1944. Štabu 4. korpusa NOVJ o napadu na Stubljane i obezbjeđenju napada na Sunju i Donji Hrastovac — — — — — — — — — — — 92

Izvještaj Štaba 7. divizije od 6. oktobra 1944. Štabu 4. korpusa NOVJ o borbama na liniji Meminska — Šaš — Živaja — 94

Izvještaj Štaba 7. divizije od 6. oktobra 1944. Štabu 4. i 10. korpusa NOVJ o borbama na liniji Kloštar — Pitomača od 3. do 5. oktobra — — — — — — — — — — — — — 96

Izvještaj Štaba 4. korpusa od 7. oktobra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o napadu na željezničku stanicu Šaš i Živaju — — — — — — — — — — — — 100

Izvještaj Štaba 13. divizije od 7. oktobra 1944. Štabu 11. korpusa NOVJ o napadu na Zlobin — — — — — — — 103

Izvještaj političkog komesara 4. korpusa od 8. oktobra 1944. Centralnom komitetu KPH i političkom komesaru Glavnog Štaba NOV i POV Hrvatske o radu i moralno-političkom stanju jedinica — — — — — — — — — — — — 109

Izvještaj Štaba 12. divizije od 8. oktobra 1944. Štabu 6. korpusa NOVJ o uništenju neprijateljske posade u Virovitici — — 117

Naređenje Štaba 26. divizije NOVJ od 8. oktobra 1944. podređenim jedinicama o povećanju brojnog stanja jedinica, o ulasku 1. tenkovske brigade NOVJ u sastav 26. divizije i o formiranju bojnih komora — — — — — — — — — — 125

Izvještaj Štaba 33. divizije od 8. oktobra 1944. Štabu 10. korpusa NOVJ o napadu na Kloštar — — — — — — — — — 129

Zapovijest Štaba 9. divizije NOVJ od 9. oktobra 1944. podređenim jedinicama za napad na Livno — — — — — — — — 135

Izvještaj Štaba Virovitičke brigade od 9. oktobra 1944. Štabu 40. divizije NOVJ o radu prilikom napada na Viroviticu — — 140

Zapovijest Štaba 6. korpusa NOVJ od 10. oktobra 1944. podređenim jedinicama da napadnu neprijateljski garnizon u Đurđevcu — — — — — — — — — — — — — 142

Napomene Štaba 6. korpusa NOVJ od 10. oktobra 1944. podređenim jedinicama u vezi sa napadom na Đurđevac — — 145

Izvještaj Štaba 8. korpusa od 10. oktobra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o formaciji Štaba korpusa Korpusne vojne oblasti — — — — — — — — — — — — 150

Zapovijest Štaba 10. korpusa NOVJ od 10. oktobra 1944. podređenim jedinicama za napad na ustaše u Virju i Podravskom Novom Gradu — — — — — — — — — — — 153

Izvještaj Štaba 32. divizije od 11. oktobra 1944. Štabu 10. korpusa NOVJ o napadu na ustaše u Pitomači — — — — — — 157

Zapovijest Štaba 34. divizije NOVJ od 11. oktobra 1944. podređenim jedinicama za napad na Svetu Klaru i Malu Mlaku i diverziju na željezničkoj pruzi Zagreb — Velika Gorica i Zagreb — Leskovac — — — — — — — — — — 163

Izvještaj Štaba Omladinske brigade »Joža Vlahović« od 11. oktobra 1944. Štabu 40. divizije NOVJ o borbama kod Virovitice 168

Izvještaj Štaba 7. divizije od 12. oktobra 1944. Štabu 10. korpusa NOVJ o borbi kod Hlebina — — — — — — — — — 171

Zapovijest Štaba 8. divizije NOVJ od 12. oktobra 1944. podređenim jedinicama za napad na Žažinu — — — — — — — 174

Dopuna zapovijesti Štaba 8. divizije NOVJ od 12. oktobra 1944. podređenim jedinicama za napad na Žažinu — — — — — 179

Strana

Dopunska zapovijest Štaba 34. divizije od 12. oktobra 1944. podređenim jedinicama za napad na Svetu Klaru i Malu Mlaku — 182
Izvještaj Štaba Virovitičke brigade od 12. oktobra 1944. Štabu 40. divizije NOVJ o borbi kod Ferdinandovca — — — — — 186
Izvještaj Štaba Virovitičke brigade od 12. oktobra 1944. Štabu 40. divizije NOVJ o obezbjeđenju napada 12. divizije na Đurđevac — — — — — — — — — — — — — — 189
Zapovijest Štaba 10. korpusa NOVJ od 13. oktobra 1944. podređenim jedinicama za napad na Koprivnicu — — — — — 192
Zapovijest Štaba 26. divizije NOVJ od 13. oktobra 1944. podređenim jedinicama da zauzmu Ston, presijeku komunikaciju Dubrovnik — Metković i sadejstvuju 29. diviziji u napadu na Dubrovnik — — — — — — — — — — — — — 197
Izvještaj Štaba 40. divizije od 13. oktobra 1944. Štabu 6. korpusa o obezbjeđenju napada na Viroviticu — — — — — — 202
Izvještaj Štaba 40. divizije od 13. oktobra 1944. Štabu 6. korpusa NOVJ o obezbjeđenju napada na Đurđevac — — — — 204
Izvještaj Štaba 10. dalmatinske brigade od 13. oktobra 1944. Štabu 20. divizije NOVJ o napadu na neprijateljsku posadu u Aržanu 206
Naređenje Štaba 10. korpusa NOVJ od 14. oktobra 1944. Štabu 33. divizije u vezi sa napadom na Koprivnicu— — — — — 210
Izvještaj Štaba Unske grupe od 14. oktobra 1944. Štabu 4. korpusa NOVJ o izvedenim diverzijama na pruzi Bihać — Bosanski Novi, o napadu na Cazin i Vaganac i o borbi kod Petrinje 211
Zapovijest Štaba 29. divizije NOVJ od 15. oktobra 1944. podređenim jedinicama za napad na Dubrovnik — — — — — 216
Pregled socijalnog i nacionalnog sastava ljudstva 35. divizje od 15. oktobra 1944. godine — — — — — — — — — — 220
Zapovijest Štaba 11. dalmatinske brigade od 15. oktobra 1944. podređenim jedinicama da napadnu Ston i Stonsku prevlaku i izbiju na komunikaciju Dubrovnik — Metković — — — — 222
Izvještaj Štaba 3. diverzantskog odreda od 15. oktobra 1944. Štabu 10. korpusa NOVJ o izvedenim diverzijama od 20. septembra do 12. oktobra 1944. godine — — — — — — — — 226
Izvještaj Štaba 40. divizije od 16. oktobra 1944. Štabu 6. korpusa NOVJ o borbama za Koprivnicu — — — — — — — 233
Izvještaj Štaba 18. brigade od 16. oktobra 1944. Štabu 40. divizije o učešću u napadu na neprijateljski garnizon u Koprivnici 238
Izvještaj Štaba 8. divizije od 17. oktobra 1944. Štabu 4. korpusa NOVJ o napadu na Žažinu — — — — — — — — — 241
Izvještaj Štaba 9. divizije od 17. oktobra 1944. Štabu 8. korpusa NOVJ o napadu na Livno — — — — — — — — — 246
Izvještaj Štaba 6. korpusa od 18. oktobra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o radu, organizaciji i formaciji korpusa — — 252
Izvještaj Štaba 6. korpusa od 18. oktobra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o radu Korpusne vojne oblasti u septembru 259
Izvještaj Štaba 7. divizije od 18. oktobra 1944. Štabu 4. korpusa NOVJ o napadu na Koprivnicu — — — — — — — — 270
Izvještaj načelnika Štaba 29. divizije NOVJ od 18. oktobra 1944. komandantu i političkom komesaru divizije o oslobođenju Dubrovnika — — — — — — — — — — — — 274
Izvještaj Štaba 32. divizije od 18. oktobra 1944. Štabu 10. korpusa NOVJ o borbama za Koprivnicu — — — — — — — 278
Zapovijest Štaba 4. korpusa NOVJ od 20. oktobra 1944. podređenim jedinicama za napad na Drežnik-Grad — — — — 286

Strana

Naređenje Štaba 8. korpusa NOVJ od 20. oktobra 1944. Štabu Grahovsko-peuljskog NOP odreda za dejstvo protiv četnika 288
Izvještaj Štaba 33. divizije od 20. oktobra 1944. Štabu 10. korpusa NOVJ o napadu na Virje i Podravski Novi Grad i o obezbjeđenju napada na Koprivnicu — — — — — — — — 290
Pregled socijalnog i nacionalnog sastava ljudstva 33. divizije od 20. oktobra 1944. godine — — — — — — — — — — 298
Analiza Štaba 10. korpusa NOVJ od 21. oktobra 1944. o nekim propustima i greškama jedinica 32. i 33. divizije prilikom napada na Pitomaču i Kloštar — — — — — — — — 300
Analiza Štaba 10. korpusa NOVJ od 21. oktobra 1944. o borbama za Virje i Podravski Novi Grad — — — — — — — — 303
Izvještaj Štaba 9. divizije od 21. oktobra 1944. Štabu 8. korpusa NOVJ o napadu na Duvno — — — — — — — — 307
Pismo Štaba 12. divizije od 21. oktobra 1944. Štabu Čehoslovačke brigade »Jan Žiška« u vezi sa proglašenjem 12. brigade za najbolju brigadu Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske — — 312
Zapovijest Štaba 34. divizije NOVJ od 22. oktobra 1944. podređenim jedinicama za napad na Mavračiće — — — — — 315
Dopuna zapovijesti Štaba 34. divizije NOVJ od 22. oktobra 1944. podređenim jedinicama za napad na Mavračiće — — — 319
Izvještaj Štaba Unske grupe od 22. oktobra 1944. Štabu 4. korpusa NOVJ o napadu na Drežnik-Grad — — — — — 322
Izvještaj Štaba 10. dalmatinske brigade od 22. oktobra 1944. Štabu 20. divizije NOVJ o oslobođenju Aržana i Studenaca — — 326
Izvještaj Štaba 7. divizije od 23. oktobra 1944. Štabu 4. korpusa NOVJ o borbi kod Sunje — — — — — — — — — 329
Zapovijest Štaba 9. divizije NOVJ od 23. oktobra 1944. podređenim jedinicama za dejstvo na prostoriji Karlovac — Mokronoge — Imotski — — — — — — — — — — — 331
Izvještaj Štaba 13. divizije iz druge polovine oktobra 1944. Štabu 11. korpusa NOVJ o borbama u Gorskom kotaru od 11. do 23. oktobra — — — — — — — — — — — — 336
Naređenje Štaba 19. divizije NOVJ od 24. oktobra 1944. podređenim jedinicama da blokiraju Obrovac i spreče upućivanje pomoći blokiranom garnizonu — — — — — — — — 346
Izvještaj Štaba 1. brigade od 24. oktobra 1944. Štabu 7. divizije NOVJ o borbi na komunikaciji Sunja — Kostajnica — — 349
Izvještaj Štaba 11. dalmatinske brigade od 24. oktobra 1944. Štabu 26. divizije NOVJ o napadu na Ston, Stonsku prevlaku i borbama na komunikaciji Dubrovnik — Metković — — — 352
Izvještaj Štaba Karlovačke brigade od 24. oktobra 1944. Štabu 34. divizije NOVJ o napadu na neprijateljsku posadu u Mavračićima — — — — — — — — — — — 359
Izvještaj Štaba 8. divizije od 25. oktobra 1944. Štabu 4. korpusa NOVJ o radu i organizacionom stanju jedinica — — — 362
Pregled socijalnog i nacionalnog sastava ljudstva 13. divizije od 25. oktobra 1944. godine — — — — — — — — — — 368
Izvještaj Štaba 20. divizije od 25. oktobra 1944. Štabu 8. korpusa NOVJ o oslobođenju Sinja i uništenju neprijatelja koji se povlačio ka Splitu — — — — — — — — — — 370
Izveštaj Štaba 34. divizije od 25. oktobra 1944. Štabu 4. korpusa NOVJ o uništenju neprijateljske posade u Zdenčini — — 373
Izvještaj Štaba 34. divizije od 25. oktobra 1944. Štabu 4. korpusa NOVJ o napadu na Dvor-Brezovicu i Remetinec — — — 376

Strana

Izvještaj Štaba 34. divizije od 35. oktobra 1944. Štabu 4. korpusa NOVJ o napadu na Svetu Klaru i Malu Mlaku — — — 378
Izvještaj Štaba 34. divizije od 25. oktobra 1944. Štabu 4. korpusa NOVJ o radu i organizacionom stanju jedinica — — — 384
Izvještaj Štaba Čehoslovačke brigade »Jan Žiška« od 25. oktobra 1944. Štabu 12. divizije NOVJ o napadu na Stari Slatinik i o diverziji na željezničkoj pruzi — — — — — — — 388
Direktiva Štaba 8. korpusa NOVJ od 26. oktobra 1944. određenim jedinicama da unište neprijateljske snage na sektoru Šibenik — Drniš — Knin i dejstvuju u pravcu Duvna, Livna i Imotskog — — — — — — — — — — — — 392
Izvod iz relacije Štaba 19. divizije NOVJ o borbama od 26. septembra do 26. oktobra 1944. godine — — — — — — — 396
Izvještaj Štaba 32. divizije od 26. oktobra 1944. Štabu 10. korpusa NOVJ o nekim slabostima i greškama prilikom napada na Koprivnicu — — — — — — — — — — — 418
Izvještaj Štaba 1. dalmatinske proleterske brigade od 26. oktobra 1944. Štabu 26. divizije NOVJ o napadu na Slivno Ravno, Neum, Duži i Ošlje i o razbijanju neprijateljske kolone na komunikaciji Dubrovnik — Metković — — — — — — 422
Izvještaj Štaba 10. dalmatinske brigade od 26. oktobra 1944. Štabu 20. divizije NOVJ o borbama za oslobođenje Splita — — 431
Zapovijest Štaba 19. divizije NOVJ od 27. oktobra 1944. određenim jedinicama da unište neprijatelja u selima Smrdelje, Roški Slap i Đevrske — — — — — — — — — — 437
Izvještaj Štaba 32. divizije od 27. oktobra 1944. Štabu 10. korpusa NOVJ o radu i organizacionom stanju jedinica — — — — 442
Pregled nacionalnog i socijalnog sastava ljudstva 32. divizije NOVJ od 27. oktobra 1944. godine — — — — — — — — 450
Izvještaj Štaba 18. brigade od 27. oktobra 1944. Štabu 40. divizije NOVJ o uništenju neprijateljske autokolone između Okučana i Rajića — — — — — — — — — — — — 452
Izvještaj Štaba Zagorske brigade od 27. oktobra 1944. Štabu Zapadne grupe NOP odreda o borbama od 5. do 25. oktobra 455
Izvještaj Štaba 33. divizije od 28. oktobra 1944. Štabu 10. korpusa NOVJ o borbama u Bilo-gori od 21. do 24. oktobra — — 463
Izvještaj političkog komesara 7. divizije od 29. oktobra 1944. političkom komesaru 4. korpusa NOVJ o radu i moralno-političkom stanju u diviziji — — — — — — — — — 469
Izvještaj Štaba 13. divizije od 29. oktobra 1944. Štabu 11. korpusa NOVJ o napadu na Vrbovsko — — — — — — — — 473
Zapovijest Štaba 34. divizije od 29. oktobra 1944. određenim jedinicama za rušenje željezničke pruge Karlovac — Draganići i Desinec — Leskovac — — — — — — — — — 476
Zapovijest Štaba 40. divizije NOVJ od 29. oktobra 1944. određenim jedinicama da poruše mostove na komunikaciji Nova Gradiška — Lipovljani — — — — — — — — — 479
Izvještaj Štaba Omladinske brigade »Joža Vlahović« od 29. oktobra 1944. Štabu 40. divizije NOVJ o borbi kod Mašića i Trnave — — — — — — — — — — — — 481
Izvještaj Štaba 3. dalmatinske brigade od 29. oktobra 1944. Štabu 9. divizije NOVJ o napadu na neprijateljsku kolonu na komunikaciji Imotski — Duvno — — — — — — — — 483
Naređenje Štaba 7. divizije NOVJ od 30. oktobra 1944. štabovima 3. i 4. brigade da ubrzaju prebacivanje jedinica preko Save 485

Strana

Izvještaj političkog komesara 8. divizije od 30. oktobra 1944. političkom komesaru 4. korpusa o moralno-političkom stanju i političkom radu u jedinicama i na terenu — — — — 489

Izvod iz relacije Štaba 19. divizije NOVJ o borbama od 27. do 30. oktobra 1944. godine — — — — — — — — — 493

Naređenje Štaba 19. divizije NOVJ od 30. oktobra 1944. podređenim jedinicama da zatvore komunikaciju Pađene, Otrić, napadnu Pađene i Prevjes, da razbiju četnike u selu Otonu i zaseocima Opačići, Karne i Kovačići — — — — — — 499

Zapovijest Štaba 2. brigade 8. divizije NOV od 30. oktobra 1944. podređenim jedinicama za rušenje željezničke pruge Sisak — Zagreb — — — — — — — — — — — — — — 504

Izvještaj Štaba 3. diverzantskog odreda od 30. oktobra 1944. Štabu 10. korpusa NOVJ o izvedenim diverzijama od 11. do 28. oktobra 1944. godine — — — — — — — — — — 508

Izvod iz knjiga predatih depeša Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske o borbama i radu jedinica od 1. do 31. oktobra 1944. godine — — — — — — — — — — — — — 513

Pregled brojnog stanja i naoružanja jedinica Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 31. oktobra 1944. godine — — — — 560

Pregled socijalnog i nacionalnog sastava ljudstva 4. korpusa NOVJ od 31. oktobra 1944. godine — — — — — — — 561

Izvještaj 12. divizije za oktobar 1944. Štabu 6. korpusa NOVJ o organizaciji i formaciji jedinica — — — — — — — — 561

Zapovijest Štaba 20. divizije NOVJ od 31. oktobra 1944. podređenim jedinicama da oslobode Cetinsku dolinu — — — — 567

Zapovijest Štaba 26. divizije NOVJ od 31. oktobra 1944. podređenim jedinicama za oslobođenje Šibenika i dejstvo prema Drnišu radi protjerivanja Nijemaca i uništenja Đujićevih četnika — — — — — — — — — — — — — 574

Obavještenje Štaba 26. divizije od 31. oktobra 1944. podređenim jedinicama o naredbi Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske kojom se diviziji dodjeljuje naziv udarna i pohvaljuje za uspjehe koje je postigla u borbama za oslobođenje otoka i dalmatinske obale od Slanog do Splita — — — — 580

Zapovijest Štaba 40. divizije NOVJ od 31. oktobra 1944. podređenim jedinicama da poruše željezničku prugu između Nove Gradiške i Banove Jaruge — — — — — — — 585

Operacijski dnevnik Štaba 43. divizije NOVJ o rasporedu i dejstvima jedinica od 1. do 31. oktobra 1944. godine — — 587

Izvještaj Štaba 13. dalmatinske brigade od 31. oktobra 1944. Štabu 9. divizije NOVJ o borbama u oktobru — — — 603

II

Ustaško-domobranski dokumenti

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 1. oktobra 1944. o napadu jedinica NOVJ na Viroviticu, kod Stona, na komunikaciji Ogulin — Otočac i o borbama na području Sunja — Kostajnica i kod Zadra — — — — 609

Strana

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 2. oktobra 1944. o napadu jedinica NOVJ na Ludbreg, Nartu, Hrastovac, o borbama kod Sunje i diverzijama na prugama Zagreb — Dobova, Banova Jaruga — Lipovljani i Slavonski Brod — Vrpolje — — — — — — — — — 612

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 3. oktobra 1944. o borbama protiv jedinica NOVJ na Zagrebačkoj gori, kod Virovitice, Ogulina i Zadra — — — — — 615

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 4. oktobra 1944. o borbama protiv jedinica NOVJ kod Krapine, Virovitice i o diverzijama na komunikacijama — — — 618

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 5. oktobra 1944. o napadu jedinica NOVJ na Viroviticu, Podravsku Slatinu i o borbama kod Sunje, Kostajnice i na komunikaciji Benkovac — Skradin — — — — — — — — 622

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 6. oktobra 1944. o napadu jedinica NOVJ na Viroviticu, o borbama na području Drniš — Benkovac i diverzijama na komunikacijama Zagreb — Dugo Selo i Zagreb — Sisak 626

Izvještaj Operativnog odjela Ministarstva oružanih snaga NDH od 7. oktobra 1944. o napadu jedinica NOVJ na Benkovac i o borbama na području Pitomača — Kloštar — Đurđevac, i kod Sunje — — — — — — — — — — — — — 629

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 8. oktobra 1944. o napadu jedinica NOVJ na Mošćenicu, spoljnu odbranu Petrinje, Hrvace i o borbama kod Varaždina, između Koprivnice i Virovitice, Drniša i Benkovca — — 632

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 9. oktobra 1944. o borbama protiv jedinica NOVJ kod Oborova, na području Koprivnica — Pitomača — Virovitica, na liniji Sunja — Kostajnica i Sunja — Dubica i kod Benkovca — 635

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 10. oktobra 1944. o napadu jedinica NOVJ na Hrvace i Dicmo i o borbama na području Koprivnice, Đurđevca, Banove Jaruge i Benkovca — — — — — — — — — — — 639

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 11. oktobra 1944. o borbama NOVJ kod Đurđevca, Sunje, Dubice, Kostajnice i Benkovca — — — — — — — — — — 643

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 12. oktobra 1944. o napadu jedinica NOVJ na Bedekovčinu, Livno, Pag, na komunikaciju Omiš — Zadvarje i o borbama kod Sunje — — — — — — — — — — — — — 646

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog štožera domobranstva od 13. oktobra 1944. o napadu NOVJ na Đurđevac, Podravski Novi Grad i Livno i o borbama kod Sunje, Benkovca i Omiša — 649

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 14. oktobra 1944. o napadu jedinica NOVJ na Remetinec, Svetu Klaru, na spoljnu odbranu Dubrovnika i o borbama kod Popovače, Sunje, Kostajnice, Petrinje, Ogulina, Sinja i na otoku Pagu — — — — — — — — — — — — — 653

Bojna relacija Zapovjedništva središnje dočasničke škole od 14. oktobra 1944. Ministarstvu oružanih snaga i Zapovjedništvu 2. zbornog područja o napadima jedinica NOVJ na Viroviticu 657

Strana

Pregled Zapovjedništva dočasničke središnje škole od 14. listopada 1944. o gubicima u ljudstvu i ratnom materijalu prilikom borbi u Virovitici — — — — — — — — — — 668

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 15. oktobra 1944. o napadu jedinica NOVJ na Novi Marof, Koprivnicu i Aržano, i o borbama kod Samobora u Gorskom kotaru i na komunikaciji Karin — Obrovac — — — — 670

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 16. oktobra 1944. o napadu NOVJ na Koprivnicu, Grudu, Ston, o borbama kod Sunje, Kostajnice, Obrovca, Sinja, Makarske, u Gorskom kotaru i o gubicima ustaša u Podravskoj Slatini — — — — — — — — — — — — — — 673

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 17. oktobra 1944. o napadu jedinica NOVJ na Koprivnicu, Žažinu, Varaždinske Toplice, Ravno i o borbama kod Novske, Široke Kule i Splita — — — — — — — — — — 676

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 18. oktobra 1944. o dejstvima protiv jedinica NOVJ kod Slavonskog Broda, Koprivnice, u Gorskom kotaru i o napuštanju Poljane i Međuriča — — — — — — — — — — 680

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 19. oktobra 1944. o napadu jedinica NOVJ na Cazin, Duvno, Aržano, Zavalu, Ravno, Neum, Slivno Ravno i o borbama u Gorskom kotaru, kod Obrovca, Klisa i Trilja— — — — 682

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 20. oktobra 1944. o napadu jedinica NOVJ na cestu Lovke — Delnice, na Duvno, Ston, o borbama na području Bjelovara, kod Neuma, o povlačenju iz Cavtata, Omiša i Splita i o gubicima ustaša u Koprivnici — — — — — — — — — — 686

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 21. oktobra 1944. o napuštanju Dubrovnika, Stona, Sinja i Makarske i o borbama sa jedinicama NOVJ na području Bjelovar — Koprivnica, kod Duvna, Aržana i Imotskog — — 690

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 22. oktobra 1944. o napadu jedinica NOVJ na Obrovac, Duvno, otok Pag, o njihovom iskrcavanju na obalu kod Stobreča, Baških Voda i Omiša i o borbama kod Podravske Slatine, Bjelovara, Neuma i Ludbrega — — — — — — — — — 693

Dodatak dnevnom izvještaju Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 22. oktobra 1944. o rasporedu, pokretima i dejstvima jedinica NOVJ — — — — — — — — — — 697

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 23. oktobra 1944. o napadu jedinica NOVJ na Obrovac, Drežnik-Grad, Hrvace i o borbama na području Bjelovar, Koprivnica — Križevci, kod Trilja i kod ušća Neretve — — — 700

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 24. oktobra 1944. o napadu jedinica NOVJ na Obrovac, i o borbama na području Bilo-gore, VaraždinskihToplica, i južno od ušća Neretve — — — — — — — — — — — — — — 703

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 25. oktobra 1944. o borbama s jedinicama NOVJ na Bilo-gori, kod Sinja, Hrvaca, kod ušća Neretve i o napuštanju Dubrovnika i čitavog područja istočne Dalmacije — — — — — — 706

Strana

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 26. oktobra 1944. o napadu jedinica NOVJ na Mavračić i o borbama na Bilo-gori, kod Obrovca, Gračaca, na otoku Krku i o iskrcavanju jedinica 26. divizije kod Omiša i Krila — — 708

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 27. oktobra 1944. o napadu jedinica NOVJ na ustaše kod Đurđevca, na Obrovac, Imotski i o borbama na Bilo-gori, u Donjoj Kupčini, na području Metkovića i o povlačenju Nijemaca iz Dalmacije — — — — — — — — — — — — — 711

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 28. oktobra 1944. o povlačenju sopstvenih snaga sa područja Metkovića, iz Splita, Sinja i o borbama s jedinicama NOVJ na Bilo-gori, kod Duvna, Posušja i Obrovca — — — — 715

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 29. oktobra 1944. o napadu jedinica NOVJ na njemačke i ustaško-domobranske snage koje se povlače prema Šibeniku, Drnišu i o borbama kod Obrovca, Benkovca, Slavonskog Broda, Duvna i Imotskog — — — — — — — — — — 718

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 30. oktobra 1944. o napadu jedinica NOVJ na auto-kolonu kod Slavonskog Broda, na komunikacije Zagreb — Beograd i Slavonski Brod — Sarajevo i o povlačenju Nijemaca, ustaša i domobrana iz Imotskog — — — — — — — — 720

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 31. oktobra 1944. o povlačenju sopstvenih i njemačkih jedinica u dolini Neretve, kod Trogira, sa otoka Čiova, Primoštena i Solina i o borbama kod Bribira, Đevrsaka, Smrdelja i Imotskog i o diverzijama na željezničkim prugama — — 723

Dodatak izvještaju Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 31. oktobra 1944. o razmještaju i pokretima jedinica NOVJ — — — — — — — — — — — — — — 726

Registar — — — — — — — — — — — — — — — — 731

ISPRAVKE

Strana	*Red*	*Stoji*	*Treba*
160	10 odozgo	srkvom	crkvom
214	19 odozgo	neopženo	neopaženo
266	3 odozdo	an	na
271	17 odozdo	gnijezna	gnijezda
283	9 odozdo	oćtećivali	oštećivali
348	9 odozdo	Nadiun	Nadinu
443	12 odozdo	setor	sektor
471	18 odozdo	Raješićemo ih.	Riješićemo ih.
494	13 odozgo	komletnom	kompletnom
656	Umesto 2 reda odozgo	treba da stoji 7. red odozgo	
670	18 odozdo	Novi Mafor:	Novi Marof:
672	15 odozdo	Operativno	operativnog
727	17 odozdo	pučansto	pučanstvo-
729	7 odozgo	8. kodrunska	8. kordunska

Tehnički urednik
Velisav Marković, major

Korektori:
Biljana Andrić
Vera Laćimić

Rukopis predat u štampu maja 1965. god.

Štampanje završeno marta 1966. god.

Tiraž 2.000 primeraka